EUROOPA PARLAMENT

2026 - 2027

VÄLJAVÕTE

DOKUMENDIST „VASTUVÕETUD TEKSTID”

OSAISTUNGJÄRK

15. - 18. juuni 2026

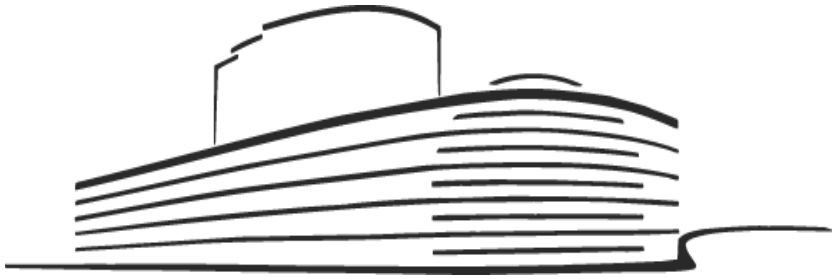

SISUKORD

P10_TA(2026)0196 7
AMEERIKA ÜHENDRIIKIDEST PÄRIT TEATAVATE KAUPADE IMPORDI SUHTES KOHALDATAVATE TOLLIMAKSUDE KOHANDAMINE JA TEATAVATE AMEERIKA ÜHENDRIIKIDEST PÄRIT KAUPADE TARIIFIKVOOTIDE AVAMINE

P10_TA(2026)0197 73
TOLLIMAKSUDE KOHALDAMATAJÄTMINE TEATAVATE KAUPADE IMPORDILE

P10_TA(2026)0198 85
TEHISINTELLEKTI KÄSITLEVATE ÜHTLUSTATUD ÕIGUSNORMIDE (TEHISINTELLEKTI KÄSITLEV DIGIVALDKONNA KOONDPAKETT) RAKENDAMISE LIHTSUSTAMINE

P10_TA(2026)0199 193
PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE POSITSIOONI TUGEVDAMINE TOIDUAINETE TARNEAHELAS

P10_TA(2026)0200 267
ELI LEPINGULE JA ELI TOIMIMISE LEPINGULE LISATUD PROTOKOLLI (ESTÜ ASUTAMISLEPINGU KEHTIVUSE LÕPPEMISE FINANTSTAGAJÄRGEDE NING SÖE JA TERASE TEADUSFONDI KOHTA) RAKENDAMISEKS VAJALIKUD MEETMED

P10_TA(2026)0206 269
TEATAVATE UUTE GENOOMIKAMEETODITE ABIL SAADUD TAIMED NING NENDEST TOODETUD TOIT JA SÖÖT

P10_TA(2026)0207 271
ÜHINE SÜSTEEM LIIDUS EBASEADUSLIKULT VIIBIVATE KOLMANDATE RIIKIDE KODANIKE TAGASISAATMISEKS (TAGASISAATMISMÄÄRUS)

P10_TA(2026)0211 433
TUBAKALE JA TUBAKATOOTEGA SEONDUVATELE TOODETELE KOHALDATAVA AKTSIISI STRUKTUUR JA MÄÄRAD (UUESTI SÕNASTATUD)

P10_TA(2026)0212 435
TUBAKA JA TUBAKATOOTEGA SEONDUVATE TOODETE AKTSIISI ÜLDINE KORD

P10_TA(2026)0213 439
EUROOPA PROKURATUURI (EPPO) JA EUROOPA PETTUSTEVASTASE AMETI (OLAF) JUURDEPÄÄS KÄIBEMAKSUTEABELE LIIDU TASANDIL

P10_TA(2026)0226 471
JÄÄTMESAADETISTE VEDU: TAASKASUTAMISEKS ETTENÄHTUD SEGAOLMEJÄÄTMETE EKSPORT ŠVEITSI

P10_TA(2026)0227 477
SÕIDUKITE KONSTRUKTSIOONI RINGLUSPÕHISUSE NÕUDED JA ROMUSÕIDUKITE KÄITLEMINE

P10_TA(2026)0203 767
VÕITLUS PIIRIÜLESTE REPRESSIOONIDE VASTU – ELI STRATEEGIA VÄLJATÖÖTAMINE EUROOPA SUVERÄÄNSUSE JA DEMOKRAATLIKE VÄÄRTUSTE KAITSMISEKS

P10_TA(2026)0204 ..... **791**
KAUBANDUSE ROLL ELI MAJANDUSJULGEOLEKU TUGEVDAMISEL

P10_TA(2026)0208 ..... **813**
ELI JA PAKISTANI VAHELINE LEPING: KÕIKIDE ELI CLXXV LOENDISSE KUULUVATE TARIIFIKVOOTIDE SUHTES KOHALDATAVATE KONTSESSIOONIDE MUUTMINE

P10_TA(2026)0209 ..... **815**
ELI JA LIBEERIA VAHELISE VABATAHTLIKU PARTNERLUSLEPINGU (MILLES KÄSITLETAKSE METSAÕIGUSNORMIDE TÄITMISE JÄRELEVALVET, METSAHALDUST JA PUITTOODETEGA KAUPLEMIST) LÕPETAMINE

P10_TA(2026)0210 ..... **817**
ELI JA LIBEERIA VAHELISE VABATAHTLIKU PARTNERLUSLEPINGU (MILLES KÄSITLETAKSE METSAÕIGUSNORMIDE TÄITMISE JÄRELEVALVET, METSAHALDUST JA PUITTOODETEGA KAUPLEMIST) LÕPETAMINE (RESOLUTSIOON)

P10_TA(2026)0214 ..... **825**
CABO VERDE ÜHINEMINE RAHVUSVAHELISE LAPSERÖÖVI TSIVIILÕIGUSLIKKE KÜSIMUSI KÄSITLEVA 1980. AASTA HAAGI KONVENTSIOONIGA

P10_TA(2026)0216 ..... **827**
KOMISJONI 2025. AASTA ARUANNE MONTENEGRO KOHTA

P10_TA(2026)0217 ..... **841**
KOMISJONI 2025. AASTA ARUANNE ALBAANIA KOHTA

P10_TA(2026)0218 ..... **853**
KOMISJONI 2025. AASTA ARUANNE PÕHJA-MAKEDOONIA KOHTA

P10_TA(2026)0220 ..... **869**
KOMISJONI 2025. AASTA ARUANNE KOSOVO KOHTA

P10_TA(2026)0222 ..... **885**
KOMISJONI 2025. AASTA ARUANNE GRUUSIA KOHTA

P10_TA(2026)0228 ..... **903**
ASULAREOVEE PUHASTAMISE DIREKTIIVI RAKENDAMINE JA RAVIMITE VARUSTUSKINDLUSEGA SEOTUD OHUD

P10_TA(2026)0229 ..... **913**
POLIITILISED REPRESSIOONID JA HUMANITAAROLUKORD KUUBAS

P10_TA(2026)0230 ..... **919**
LASTE VÄRBAMINE ORGANISEERITUD KURITEGEVUSSE

P10_TA(2026)0231 ..... **927**
VENEMAA VASTUVÕETAMATUD PROVOKATSIOONID NING DROONIDE SISSETUNGID RUMEENIASSE, BALTI RIIKIDESSE JA SOOME

P10_TA(2026)0232 ..... **935**
TANSAANIA ÜHENDVABARIIGI 2026. AASTA TEGEVUSKAVA RAHASTAMINE

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0196

Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordi suhtes kohaldatavate tollimaksude kohandamine ja teatavate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade tariifikvootide avamine

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordi suhtes kohaldatavate tollimaksude kohandamise ja teatavate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade tariifikvootide avamise kohta (COM(2025)0471 – C10-0193/2025 – 2025/0261(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)0471),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0193/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse eelarvekomisjoni eelarvehinnangut,

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 27. mai 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita heaks Euroopa Parlamendi seisukoht vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 60 ja 58,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni arvamust,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni raportit (A10-0069/2026),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[1];

[1] Käesolev seisukoht asendab 26. märtsil 2026. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0096).

2. kiidab heaks käesolevale resolutsioonile lisatud Euroopa Parlamendi ja komisjoni ühisavalduse, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teataja* C-seerias;

3. võtab teadmiseks käesolevale resolutsioonile lisatud komisjoni avalduse, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teataja* C-seerias;

4. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2025)0261

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 16. juuni 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega kohandatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordile kohaldatavaid tollimaksumäärasid ja avatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade tariifikvoodid

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 207 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[1]

[1] Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Liidul ja Ameerika Ühendriikidel on kõige ulatuslikum ja sügavam kahepoolne kaubandus- ja investeerimissuhe maailmas ning nende majandused on suurel määral üksteisega seotud. Nendevahelise kahepoolse kaubavahetuse kogumaht oli 2024. aastal üle 1,6 triljoni euro. Seda põhjalikku ja laiaulatuslikku partnerlust toetavad märkimisväärsed vastastikused investeeringud teineteise turgudele ligikaudu 5,3 triljoni euro väärtuses. ***Strateegiliselt hädavajalik on tagada nende majanduste jätkuv integratsioon, mis on aluseks liidu ja Ameerika Ühendriikide laiemale partnerlusele; eriti oluline on see ajal, mil liidu olulisi julgeolekuhuve ohustab Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu.***

(2) ***Liit kinnitab taas oma vankumatut pühendumust läbipaistvale, õiglasele ja reeglitel põhinevale mitmepoolsele kaubandussüsteemile, mille aluseks on Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) põhimõtted. Kooskõlas aluslepingutega on liit jätkuvalt pühendunud oma väärtuste ja huvide edendamisele üleilmsel tasandil, eelkõige avatud ja õiglase kaubanduse edendamise ning rahvusvahelise õiguse tugevdamise kaudu. WTO on jätkuvalt üleilmse kaubanduskorra nurgakivi ning peamine foorum rahvusvaheliste kaubandusreeglite väljatöötamiseks, rakendamiseks ja jõustamiseks. Tihe koostöö sarnaselt meelestatud partneritega on oluline selle süsteemi säilitamiseks ja tugevdamiseks, prognoositava ja reeglitel põhineva üleilmse kaubanduskeskkonna kaitsmiseks, WTO vajaliku reformimise edendamiseks ja hästi toimiva vaidluste lahendamise mehhanismi kehtestamiseks.***

(3) Liit on jätkuvalt pühendunud selle tagamisele, et liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelised kaubandus- ja investeerimissuhted areneksid kooskõlas pooltevahelise vaba ja õiglase kaubanduse põhimõtetega ning WTO reeglitel põhineva kaubandussüsteemiga, õõnestamata muid liidu kaubanduspoliitika meetmeid, sealhulgas kaubanduse kaitsemeetmete valdkonnas.

(4) ***Ameerika Ühendriigid kehtestasid 2025. aastal rea liitu mõjutavaid tariifseid meetmeid. Ameerika Ühendriigid kehtestasid terase ja alumiiniumi ning nende derivaatidest toodete impordile täiendava 25 % tollimaksumäära, mida hakati kohaldama 12. märtsil 2025. Ameerika Ühendriigid kehtestasid imporditud autodele täiendava 25 % tollimaksumäära, mida hakati kohaldama 3. aprillil 2025. Ameerika Ühendriigid kehtestasid kõigi kaubanduspartnerite kogu impordi suhtes täiendava tollimaksumäära koos erandite tegemise võimalusega, mida hakati kohaldama 5. aprillil 2025. Kõnealune täiendav tollimaksumäär hõlmas 10 % baasmäära kogu impordile. Sõltuvalt kahepoolsest kaubandusbilansist võib selle tollimaksu baasmäära asendada riigipõhiste tollimaksumääradega. Liidu puhul oli väljakuulutatud riigipõhine tollimaksumäär 20 %. Ameerika Ühendriigid teatasid 9. aprillil 2025 riigipõhiste tollimaksumäärade kehtestamise 90-päevasest edasilükkamisest, säilitades kõigi partnerite puhul 10 % baasmäära. Ameerika Ühendriigid kehtestasid autoosadele täiendava 25 % tollimaksumäära, mida hakati kohaldama 3. mail 2025. Terase ja alumiiniumi ning nende derivaatidest toodete impordile Ameerika Ühendriikide kehtestatud tollimaksumäär tõsteti 50 %-le, mida hakati kohaldama 4. juunil 2025. Ameerika Ühendriikide president teatas 12. juulil 2025, et liidu kaupadele kehtestatud tollimaksu baasmäär 10 % asendatakse 30 % riigipõhise tollimaksumääraga, mida hakatakse kohaldama 1. augustil 2025. Ameerika Ühendriigid kehtestasid vase ja selle derivaatidest toodete impordile täiendava 50 % tollimaksumäära, mida hakati kohaldama 1. augustil 2025.***

(5) Sellega seoses ning liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelisele kaubandusele stabiilse raamistiku kehtestamiseks jõudsid komisjoni president ja Ameerika Ühendriikide president 27. juulil 2025 poliitilisele kokkuleppele (edaspidi „27. juuli 2025. aasta poliitiline kokkulepe“), mida seejärel kajastati 21. augusti 2025. aasta ühisavalduses, mis käsitleb Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse, õiglase ja tasakaalustatud kaubanduse kokkuleppe raamistikku (edaspidi „ühisavaldus“).

(6) ▌Ühisavalduses kohustusid Ameerika Ühendriigid muutma teatavaid liidust Ameerika Ühendriikidesse suunduva impordi suhtes kohaldatavaid tollimaksumäärasid vastavalt 27. juuli 2025. aasta poliitilisele kokkuleppele, vähendades kohaldatavat määra kõikehõlmava 15 %-lise tariifilaeni. ▌ Ameerika Ühendriigid ***kohustusid*** samuti kohaldama teatavate liidu toodete, näiteks mittekättesaadavate loodusvarade, sealhulgas korgi, kõigi õhusõidukite ja õhusõidukiosade, geneeriliste ravimite ning nende koostisosade ja keemiliste lähteainete suhtes üksnes enamsoodustusrežiimi tollimaksu. Liit ja Ameerika Ühendriigid kohustusid kaaluma ka muid nende majanduse ja väärtusahelate jaoks olulisi sektoreid ja tooteid, et lisada need toodete loetellu, mille suhtes kohaldatakse ainult enamsoodustusrežiimi tollimakse.

(7) Liit ja Ameerika Ühendriigid käsitavad seda ühisavaldust esimese etapina protsessis, mida saab aja jooksul veelgi laiendada, et hõlmata uusi sektoreid, hõlbustada veelgi turulepääsu ning tihendada oma kaubandus- ja investeerimissuhteid. ***Liit on jätkuvalt pühendunud läbirääkimiste jätkamisele Ameerika Ühendriikidega, et saavutada vastastikku kasulik kokkulepe muudes olulistes majandussektorites, nagu põllumajandus- ja toidutoomissektor ning tööstuskaupade sektor.***

(8) Ühisavalduses on liit võtnud kohustuse kaotada kõigi Ameerika Ühendriikide tööstuskaupade tollimaksud ning võimaldada soodustingimustel turulepääsu mitmesugustele Ameerika Ühendriikide mereandidele ja põllumajandustoodetele, sealhulgas pähklid, piimatooted, värsked ja töödeldud puu- ja köögiviljad, töödeldud toit, seemned, sojaõli ning sea- ja piisoniliha. Liit ja Ameerika Ühendriigid võtsid kohustuse pidada läbirääkimisi päritolureeglite üle, mida nende kaubandussoodustuste suhtes kohaldatakse.

(9) Sellest tulenevalt peaks liit kohandama teatavate kaupade impordile kohaldatavaid tollimaksumäärasid ja avama tariifikvoodid Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordile, võttes vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 952/2013[2] osutatud tariifsed soodusmeetmed.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj).

(10) ***Käesolev määrus ei piira liidu õigust kohaldada vastuseks Ameerika Ühendriikide võetud meetmetele meetmeid kooskõlas liidu õigusega, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/2675[3], mida tuntakse ka „survestamisvastase määrusena“, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 654/2014[4], mida tuntakse ka „täitmise tagamise määrusena“, ning kooskõlas rahvusvahelise õigusega.***

---

3 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. novembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2675, mis käsitleb liidu ja selle liikmesriikide kaitset kolmandatest riikidest tuleneva majandusliku survestamise eest (ELT L, 2023/2675, 7.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj).***

4 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 654/2014, milles käsitletakse liidu õiguste rakendamist rahvusvaheliste kaubanduseeskirjade kohaldamisel ja jõustamisel ning millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 3286/94, millega kehtestatakse ühenduse meetmed ühise kaubanduspoliitika vallas, et tagada rahvusvahelistest kaubanduseeskirjadest, eeskätt Maailma Kaubandusorganisatsiooni egiidi all kehtestatud eeskirjadest tulenevate ühenduse õiguste kasutamine (ELT L 189, 27.6.2014, lk 50, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/654/oj).***

(11) ***Ühisavalduse peamine eesmärk on luua Atlandi-ülese kaubanduse jaoks selge raamistik, mis tagab liidu eksportijatele väga vajaliku stabiilsuse ja prognoositavuse. Kui*** Ameerika Ühendriikide ***tegevus seda stabiilsust ja prognoositavust ohustab, sealhulgas kaldudes kõrvale või ähvardades kalduda kõrvale ühisavaldusest tulenevatest kohustustest, näiteks kui Ameerika Ühendriigid ei käsitle Ameerika Ühendriikide presidendi 20. veebruari 2026. aasta teadaandega liidu ekspordile Ameerika Ühendriikidesse 1974. aasta kaubandusseaduse paragrahvi 122 alusel kehtestatud ajutise impordi lisamaksu aegumise või asendamise kontekstis liidu mureküsimusi seoses sellise liidu ekspordi tariifse kohtlemisega, mille suhtes kuni 24. veebruarini 2026 kohaldati 15 % kõikehõlmavat tariifilage või mis kooskõlas*** ühisavaldusega ***oli täiendavatest tollimaksudest vabastatud, peaks komisjonil olema õigus käesoleva määrusega rakendatavate ühisavaldusest tulenevate liidu kohustuste täitmine täielikult või osaliselt peatada. Kui Ameerika Ühendriigid õõnestavad muul viisil ühisavalduse eesmärkide saavutamist, peaks komisjonil olema samamoodi õigus käesoleva määrusega rakendatavate ühisavaldusest tulenevate liidu kohustuste täitmine täielikult või osaliselt peatada.***

(12) Ühisavalduses ei ole ette nähtud 15 % tariifilae kohaldamist terase ja alumiiniumi suhtes ning seetõttu jäävad kehtima Ameerika Ühendriikide 2025. aastal kehtestatud 50 % tollimaksumäärad. Liit ja Ameerika Ühendriigid on sellegipoolest väljendanud ühisavalduses oma kavatsust kaaluda võimalust teha koostööd, et kaitsta oma siseturge terase ja alumiiniumi ületootmise eest, tagades samal ajal omavahelised turvalised tarneahelad, sealhulgas tariifikvootidel põhinevate lahenduste kaudu.

(13) ***Ameerika Ühendriikide kaubandusministeerium teatas 19. augustil 2025, et paragrahvi 232 kohaste valdkondlike tollimaksumääradega hõlmatud terase- ja alumiiniumiderivaatidest toodete loetellu lisatakse 407 tootekategooriat. Selle tulemusena kohaldatakse nende lisatud toodete terase- ja alumiiniumisisalduse suhtes 50 % tollimaksumäära. 2. aprillil 2026 muudeti täiendavalt terase- ja alumiiniumiderivaatidest toodete loetelu, mille suhtes neid tollimaksumäärasid kohaldatakse, ning nende määrade kohaldamise metoodikat.***

(14) ***Nende tollimaksumäärade ning koormavate haldus- ja tollinõuete kehtestamine pärast 27. juulil 2025 saavutatud poliitilist kokkulepet on suurendanud ebastabiilsust liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelises kaubanduses ning toonud kaasa tõsiseid majanduslikke tagajärgi asjaomastele liidu äriühingutele ja nende töötajatele. Need tollimaksumäärad mõjutavad ebaproportsionaalselt liidu väikeseid ja keskmise suurusega äriühinguid ning järgneva etapi tööstusharusid, õõnestades nende konkurentsivõimet Ameerika Ühendriikide turul ning põhjustades võimalikku pikaajalist turuosa kaotust ja püsivat kahju Atlandi-ülestele tööstuslikele tarneahelatele. Liit ja Ameerika Ühendriigid peaksid seetõttu jõudma kiire ja vastastikku kasuliku lahenduseni käimasolevates läbirääkimistes, mille eesmärk on lahendada need tollimaksumääradega seotud küsimused ja taastada stabiilsed Atlandi-ülesed kaubandussuhted. Sellega seoses peaks komisjonil olema õigus võtta vastu rakendusakt, millega peatatakse käesoleva määruse kohaldamine nõukogu määruses (EMÜ) nr 2658/87[5] sätestatud kombineeritud nomenklatuuri gruppide 72, 73 ja 76 alla kuuluvate kaupade suhtes, kui Ameerika Ühendriigid jätkavad 31. detsembri 2026 seisuga liidust Ameerika Ühendriikidesse imporditud terase- ja alumiiniumiderivaatidest toodete suhtes kõrgema kui 15 % tollimaksumäära kohaldamist.***

(15) ***Käesoleva määrusega antakse Ameerika Ühendriikidele ulatuslikud ja erandlikud tariifisoodustused ja tariifikvoodid, mis võivad kaasa tuua kõnealuste soodustuste ja kvootidega hõlmatud kaupade impordi suurenemise, millel võib olla märkimisväärne mõju liidu tootmisharule. Seetõttu tuleks kehtestada kaitsemehhanism eesmärgiga kaitsta liidu tootmisharu, sealhulgas põllumajandussektoris, kui käesolevas määruses sätestatud tariifisoodustused ja tariifikvoodid toovad kaasa teatavate kaupade impordi***

---

[5] Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta (ELT L 256, 7.9.1987, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1987/2658/oj).

suurenemise ja need põhjustavad või ähvardavad põhjustada olulist kahju liidu tootmisharule.

(16) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et käesolevas määruses sätestatud kohandatud tollimaksumäärade ja tariifikvootide kohaldamine konkreetsete asjaolude korral ***täielikult või osaliselt*** peatada. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[6].

(17) Kauba päritolu tuleks kindlaks määrata kooskõlas kohaldatavate liidu õigusaktidega, eelkõige määruse (EL) nr 952/2013 ***II jaotise 2. peatüki 1. jaos sätestatud mittesooduspäritolu reeglitega***, seni kuni ühisavalduses osutatud päritolureegleid käsitlevate läbirääkimiste tulemuste rakendamiseks on kehtestatud kõnealuses määruses osutatud sooduspäritolureeglid.

(18) Käesolev määrus on vastu võetud ilma kaasneva mõjuhinnanguta, mistõttu on raske hinnata käesoleva määruse võimalikku majanduslikku mõju enne selle vastuvõtmist. Komisjon peaks seepärast seirama käesolevas määruses sätestatud kohandatud tollimaksumäärade ja avatud tariifikvootide majanduslikku mõju liidus. Komisjon peaks Euroopa Parlamenti ja nõukogu korrapäraselt teavitama käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate liitu imporditavate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade mahtude ja väärtuse muutumisest. Komisjon peaks 30. juuniks 2029 esitama käesoleva määruse mõju kohta põhjaliku hinnangu, millele on asjakohasel juhul lisatud seadusandlik ettepanek käesoleva määruse kohaldamisaja pikendamiseks.

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

(19) Juurdepääs liidu turule sõltub kohaldatava liidu õiguse järgimisest.

(20) Euroopa Parlamenti ja nõukogu teavitatakse täielikult ja korrapäraselt ning aegsasti olulistest suundumustest käesoleva määruse kohaldamisel ning asjakohasel juhul konsulteeritakse nendega igakülgselt kooskõlas aluslepingutega.

(21) Võttes arvesse seda, kui oluline on vältida kaubandus- ja investeerimissuhete häireid liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel, peaks käesolev määrus jõustuma selle avaldamisele järgneval päeval,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Tollimaksumäärade kohandamine

1. Käesoleva määruse I lisas loetletud kombineeritud nomenklatuuri (CN) koodide alla kuuluvate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade liitu importimisel kohaldatav määrusega (EMÜ) nr 2658/87 kehtestatud ühise tollitariifistiku tollimaksumäär on 0 %.

2. Käesoleva määruse II lisas loetletud CN-koodide alla kuuluvate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade liitu importimisel ei kohaldata ühise tollitariifistiku väärtuselise tollimaksu komponenti. Koguseline tollimaks, mida kohaldatakse kõnealuste kaupade suhtes olukorras, kus impordihind langeb allapoole piiril kehtivat hinda, jäetakse kehtima.

Artikkel 2

Tariifikvootide avamine

1. III lisas loetletud CN-koodide alla kuuluvate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade liitu importimiseks avatakse liidu tariifikvoodid.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tariifikvootide puhul kohaldatakse tollimaksu soodusmäärasid määruse (EL) nr 952/2013 artikli 56 lõike 2 punktis e tähenduses. Need määrad on tollimaksumäärad, mis on esitatud käesoleva määruse III lisa tabeli veerus „kvoodisisene tariifimäär“ ja mida kohaldatakse ▌ nimetatud tabeli veerus „kvoodi maht“ esitatud ulatuses. ▌

Käesoleva määruse III lisas sätestatud kvoodimahtusid kohaldatakse 12-kuuliste järjestikuste ajavahemike jooksul, kusjuures esimene neist ajavahemikest algab … [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].

3. Käesoleva määruse III lisas sätestatud kvoodimahtusid haldavad komisjon ja liikmesriigid vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/2447[7] artiklites 49–54 sätestatud tariifikvootide haldamise süsteemile.

Artikkel 3

***Artiklite 1 ja 2 kohaldamise** peatamine*

1. Komisjonil ▌***on õigus*** võtta vastu rakendusakt, millega peatatakse mõnel järgmisel asjaolul täielikult või osaliselt artiklite 1 ja 2 kohaldamine ***pärast uurimist, mis põhineb komisjoni omal algatusel kogutud või mis tahes usaldusväärsest allikast, sealhulgas liikmesriigilt või Euroopa Parlamendilt saadud põhjendatud teabel***:

   a) kui Ameerika Ühendriigid ei rakenda 21. augusti 2025. aasta ühisavaldust, mis käsitleb ▌***Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse, õiglase ja tasakaalustatud kaubanduse kokkuleppe raamistikku (edaspidi „ühisavaldus“), näiteks kui Ameerika Ühendriigid ei käsitle Ameerika Ühendriikide presidendi 20. veebruari 2026. aasta teadaandega liidu ekspordile Ameerika Ühendriikidesse 1974. aasta kaubandusseaduse paragrahvi 122 alusel kehtestatud ajutise impordi lisamaksu aegumise või asendamise kontekstis liidu mureküsimusi seoses sellise liidu ekspordi tariifse kohtlemisega, mille suhtes kuni 24. veebruarini 2026 kohaldati 15 % kõikehõlmavat tariifilage või mis kooskõlas ühisavaldusega oli täiendavatest tollimaksudest vabastatud***; ▌

[7] Komisjoni 24. novembri 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/2447, millega nähakse ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) teatavate sätete üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 343, 29.12.2015, lk 558, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2015/2447/oj).

b) kui Ameerika Ühendriigid õõnestavad muul viisil saavutamast liidu ja Ameerika Ühendriikide vaheliste kaubandus- ja investeerimissuhete parandamise eesmärke ning ühisavaldusega taotletavaid eesmärke edendada vastastikust, õiglast ja tasakaalustatud kaubandust, või takistavad liidu ettevõtjate juurdepääsu Ameerika Ühendriikide turule, diskrimineerivad või võtavad sihikule liidu ettevõtjaid, kelle eesmärk on hakata tegutsema või kes juba tegutsevad Ameerika Ühendriikides, või häirivad muul viisil liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelisi kaubandus- ja investeerimissuhteid;

c) kui on piisav märk selle kohta, et Ameerika Ühendriigid tegutsevad tulevikus punktis a ***või b*** osutatud viisil, ***või***

d) kui ühisavalduse kuupäeval esinenud objektiivsed asjaolud on muutunud.

2. Komisjonil on õigus võtta vastu rakendusakt, millega peatatakse artikli 1 kohaldamine I lisas loetletud CN-gruppide 72, 73 ja 76 alla kuuluvate kaupade suhtes, kui Ameerika Ühendriigid jätkavad 31. detsembri 2026 seisuga liidust Ameerika Ühendriikidesse imporditud terase- ja alumiiniumiderivaatidest toodete suhtes kõrgema kui 15 % tollimaksumäära kohaldamist.

Komisjon esitab 1. detsembriks 2026 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande Ameerika Ühendriikidest liitu imporditud terase- ja alumiiniumiderivaatidest toodete tariifse kohtlemise kohta.

3. ▌***Käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2*** osutatud ▌***rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 5 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.***

Kõnealuseid rakendusakte kohaldatakse seni, kuni ▌***lõikes 1 või 2*** osutatud asjaolud püsivad.

Artikkel 4

Kaitsemeetmed

1. *Kui on piisavalt tõendeid selle kohta, et artikli 1 kohase tollimaksumäärade kohandamise või artikli 2 kohase tariifikvootide avamise tulemusena imporditakse liitu mõnda konkreetset Ameerika Ühendriikidest pärit kaupa absoluutarvudes või võrreldes liidu toodanguga nii suures koguses ja sellistel tingimustel, et see põhjustab või ähvardab põhjustada olulist kahju liidu tootmisharule, võib komisjoni võtta vastu rakendusakti, millega artikli 1 või 2 kohaldamine täielikult või osaliselt peatatakse. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 5 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.*

2. *Kolme või enama liikmesriigi igakülgselt põhjendatud taotluse korral uurib komisjon, kas lõikes 1 osutatud asjaolud esinevad.*

   Samuti algatab komisjon sellise uurimise liidu tootmisharu või liidu tootmisharu nimel tegutseva füüsilise või juriidilise isiku või liidu tootmisharu nimel tegutseva iseseisva õigusvõimeta ühenduse või ametiühingute taotlusel, kui on piisavalt **prima facie** *tõendeid liidu tootmisharule põhjustatava olulise kahju või sellise olulise kahju ohu kohta.*

   Komisjon võib sellise uurimise algatada ka omal algatusel, sealhulgas ühe või mitme liikmesriigi või Euroopa Parlamendi esitatud teabe alusel.

3. Komisjon teavitab liikmesriike ja Euroopa Parlamenti lõike 2 kohase uurimise tulemustest.

4. Lõikes 1 osutatud rakendusakti kohaldatakse seni, kuni selle vastuvõtmist tinginud asjaolud püsivad.

5. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab

a) „liidu tootmisharu“ kas tervikuna kõiki liidu tootjaid, kes tegutsevad liidu territooriumil ja toodavad samasugust või otseselt konkureerivat toodet, või liidu tootjaid, kelle samasuguse või otseselt konkureeriva toote toodang kokku moodustab tavaliselt üle 50 % ja erandlikel asjaoludel vähemalt 25 % sellise toote liidu kogutoodangust.

b) „liidu tootjad“ liidu tööstuskaupade tootjaid ning käesoleva määrusega hõlmatud liidu mereandide või põllumajandustoodete tootjaid.

Artikkel 5

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2015/1843[8] loodud kaubandustõkete komitee. ***Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.***

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 2015. aasta määrus (EL) 2015/1843, millega kehtestatakse liidu meetmed ühise kaubanduspoliitika vallas, et tagada rahvusvahelistest kaubandusreeglitest, eeskätt Maailma Kaubandusorganisatsiooni egiidi all kehtestatud reeglitest tulenevate liidu õiguste kasutamine (ELT L 272, 16.10.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2015/1843/oj).

Artikkel 6

Päritolureeglid

Käesoleva määruse kohaldamisel määratakse kuni määruse (EL) nr 952/2013 määruse artikli 64 lõikes 2 ▌ ***või*** 3 osutatud sooduspäritolureeglite vastuvõtmiseni kauba päritolu kindlaks vastavalt nimetatud määruse ▌ ***II jaotise 2. peatüki 1. jaos osutatud mittesooduspäritolu reeglitele***.

Artikkel 7

Seire, hindamine ja aruandlus

1. Komisjon seirab artikli 1 kohase tollimaksumäärade kohandamise ja artikli 2 kohase tariifikvootide avamise majanduslikku mõju liidus. Komisjon teavitab hiljemalt … [kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ja seejärel iga kolme kuu järel Euroopa Parlamenti ja nõukogu käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate liitu imporditavate Ameerika Ühendriikidest pärit kaupade mahtude ja väärtuse muutumisest.

2. Komisjon esitab 30. juuniks 2029 käesoleva määruse mõju kohta põhjaliku hinnangu (edaspidi „põhjalik hinnang“). Põhjalik hinnang hõlmab muu hulgas järgmist:

a) käesoleva määruse kohaldamise mõju kogu liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelisele impordile ja ekspordile;

b) kaubavoogude muutused liikmesriikides ning tööstus- ja põllumajandussektoris;

c) kuidas on muutunud liidu kaubanduse struktuur kolmandate riikidega kauplemisel;

d) käesoleva määruse mõju tollimaksudest kogutud tulule;

e) käesoleva määruse mõju väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele.

Komisjon teeb oma põhjalikus hinnangus kasutatud andmed ja metoodika üldsusele kättesaadavaks.

Asjakohasel juhul lisatakse lõikes 1 osutatud põhjalikule hinnangule seadusandlik ettepanek käesoleva määruse kohaldamisaja pikendamiseks.

Artikkel 8

Jõustumine ***ja kohaldamine***

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas.*

Seda kohaldatakse alates ... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev] kuni 31. detsembrini 2029.

Asjakohasel juhul esitab komisjon koos põhjaliku hinnanguga seadusandliku ettepaneku käesoleva määruse kohaldamisaja pikendamiseks.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

I LISA

Artikli 1 lõikes 1 osutatud kaupade nimekiri

Olenemata kaupade kombineeritud nomenklatuuri (CN) tõlgendamise reeglitest tuleb toodete kirjeldust pidada soovituslikuks ning tariifisoodustused määratakse kindlaks CN-koodidega. Kui esitatud on CN-koodid, millel on prefiks „ex“, määratakse tariifisoodustused kindlaks mõlema, CN-koodi ja kirjelduse põhjal.

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
0701 90 50	Värsked või jahutatud varajased kartulid, 1. jaanuar – 30. juuni
0701 90 90	Värsked või jahutatud kartulid (v.a varajased kartulid 1. jaanuar – 30. juuni, seemnekartulid ning kartulid tärklise tootmiseks)
0703 10 19	Sibulad, värsked või jahutatud (v.a tippsibul)
0708 20 00	Värske või jahutatud aeduba (*Vigna* spp., *Phaseolus* spp.), poetatud või poetamata
0709 20 00	Värske või jahutatud spargel
0709 60 10	Paprika, värske või jahutatud
0710 80 69	Külmutatud seened, kuumtöötlemata või aurutatud või vees keedetud (v.a seened perekonnast *Agaricus*)
0710 80 95	Muud köögiviljad, toored või eelnevalt aurutatud või keedetud, külmutatud – muud
0712 20 00	Kuivatatud sibulad (tervelt, tükeldatult, viilutatult, purustatult või pulbrina), muul viisil töötlemata
0712 90 90	Kuivatatud köögiviljad ja köögiviljasegud, tervelt, tükeldatult, viilutatult, purustatult või pulbrina, muul viisil töötlemata – muud
0714 20 10	Bataadid, värsked, terved, mõeldud inimtoiduks
0805 10 80	Värsked või kuivatatud apelsinid (v.a magusad apelsinid)
0805 40 00	Värsked või kuivatatud greibid ja pomelid
0805 50 90	Värsked või kuivatatud laimid (*Citrus aurantifolia, Citrus latifolia*)
0805 90 00	Värsked või kuivatatud tsitrusviljad – muud

[1] Nomenklatuurikoodid on võetud nõukogu 23. juuli 1987. aasta määruses (EMÜ) nr 2658/87 (tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta) sätestatud kombineeritud nomenklatuurist sellisel kujul, nagu need kehtivad 2025. aastal ja *mutatis mutandis* vastavalt hilisemate õigusaktidega tehtud muudatustele.

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
0806 20 30	Kuivatatud sultanad
0806 20 90	Kuivatatud viinamarjad (v.a korindid ja sultanad)
0808 10 10	Värsked siidriõunad, lahtiselt, 16. september – 15. detsember
0808 30 10	Värsked siidripirnid, lahtiselt, 1. august – 31. detsember
0810 20 10	Värsked vaarikad
0810 40 30	Värsked mustikad (marjad liigist *Vaccinium myrtillus*)
0810 40 50	Värsked marjad liikidest *Vaccinium macrocarpon* ja *Vaccinium corymbosum*
0810 40 90	Värsked marjad perekonnast *Vaccinium* (v.a marjad liigist *Vaccinium vitis-idaea, myrtillus, macrocarpon* ja *corymbosum*)
0811 90 19	Külmutatud puuviljad ja pähklid, söödavad, kuumtöötlemata või aurutatud või vees keedetud, suhkru- või muu magusainelisandiga, suhkrusisaldusega üle 13 % massist – muud
0811 90 50	Mustikad (marjad liigist *Vaccinium myrtillus*), kuumtöötlemata või aurutatud või vees keedetud, külmutatud, suhkru- või muu magusainelisandita
0811 90 95	Külmutatud puuviljad ja pähklid, söödavad, kuumtöötlemata või aurutatud või vees keedetud, suhkru- või muu magusainelisandita – muud
0813 10 00	Kuivatatud aprikoosid
0813 20 00	Kuivatatud ploomid
0813 40 95	Kuivatatud puuviljad – muud
0813 50 19	Segud, mis koosnevad kuivatatud aprikoosidest, õuntest, virsikutest, sh *Prunus persica nectarina* ja nektariinidest, pirnidest, papaiadest või muudest söödavatest ja kuivatatud puuviljadest, ploomidega
1007 10 10	Terasorgo hübriidid, seemneks
1007 90 00	Terasorgo (v.a seemneks)
1008 21 00	Hirss, seemneks (v.a terasorgo)
1102 90 10	Odrajahu
1209 10 00	Suhkrupeediseemned, külviks

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
1209 21 00	Lutserniseemned, külviks
1209 23 80	Aruheina seemned, külviks (v.a hariliku aruheina (*Festuca pratensis Huds*) ja punase aruheina (*Festuca rubra L.*) seemned)
1209 29 50	Lupiiniseemned, külviks
1209 29 60	Söödapeediseemned (*Beta vulgaris* var. *alba*), külviks
1209 29 80	Söödataimede seemned, külviks – muud
1209 30 00	Peamiselt õite saamiseks kasvatatavate rohttaimede seemned, külviks
1209 91 30	Söögipeediseemned (*Beta vulgaris* var. *conditiva*), külviks
1209 91 80	Köögiviljade seemned, külviks (v.a söögipeedi (*Beta vulgaris* var. *conditiva*))
1209 99 91	Peamiselt õite saamiseks kasvatatavate mitte-rohttaimede seemned, külviks
1209 99 99	Seemned, viljad ja eosed külviks – muud
1512 11 10	Päevalille või safloori toorõli, kasutamiseks tehnilisel otstarbel või tööstusliku toorainena (v.a toiduainete tootmiseks)
1515 90 99	Mujal nimetamata mittelenduvad tahked taimerasvad ja -õlid ja nende fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata, kontaktpakendites massiga üle 1 kg kasutamiseks tehnilisel otstarbel või tööstusliku toorainena ja toorrasvad ja -õlid)
1517 90 99	Loomsete või taimsete rasvade või õlide söödavad segud või valmistised ning rasvade või õlide söödavad fraktsioonid, piimarasvasisaldusega kuni 10 % (v.a mittelenduvate taimeõlide söödavad vedelad segud või valmistised, mida võib kasutada vormimäärdena, ning tahke margariin)
2001 10 00	Kurgid ja kornišonid, äädika või äädikhappega toiduks valmistatud või konserveeritud
2001 90 20	Perekonda *Capsicum* kuuluvate taimede viljad, toiduks valmistatud või konserveeritud äädika või äädikhappega (v.a paprika ning piment)
2004 10	Kartulid, toiduks valmistatud või konserveeritud ilma äädika või äädikhappeta, külmutatud
2005 20 10	Kartulid jahu või helvestena (v.a külmutatud)

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
2005 60 00	Spargel, toiduks valmistatud või konserveeritud ilma äädika või äädikhappeta (v.a külmutatud)
2005 70 00	Oliivid, toiduks valmistatud või konserveeritud ilma äädika või äädikhappeta (v.a külmutatud)
2005 99 80	Köögiviljad, toiduks valmistatud või konserveeritud ilma äädika või äädikhappeta, külmutamata – muud
2007 99	Puuvilja- või marjadžemmid, -keedised, -želeed, -marmelaadid, -püreed või -pastad, saadud kuumtöötlemisel, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma
2008 20 90	Ananassid, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituse- ja suhkrulisandita
2008 93	Jõhvikad (*Vaccinium macrocarpon, Vaccinium oxycoccos*), pohlad (*Vaccinium vitis-idaea*), toiduks valmistatud või konserveeritud, suhkru-või muu magusainelisandiga või ilma, piirituselisandiga või ilma, mujal nimetamata
2008 99 28	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandiga, suhkrusisaldusega üle 9 % massist ja tegeliku alkoholisisaldusega kuni 11,85 % massist
2008 99 34	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandiga, suhkrusisaldusega üle 9 % massist ja tegeliku alkoholisisaldusega üle 11,85 % massist
2008 99 37	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandiga, tegeliku alkoholisisaldusega kuni 11,85 % massist
2008 99 40	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandiga, tegeliku alkoholisisaldusega üle 11,85 % massist
2008 99 45	Ploomid, toiduks valmistatud või konserveeritud, ilma piirituselisandita, kuid suhkrulisandiga, kontaktpakendis netomassiga üle 1 kg
2008 99 48	Guajaavid, mangod, mangostanid, papaiad, tamarindid, kašuõunad, litšid, jakad, sapotilli ploomid, granadillid, karamboolad ja pitahaiad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandita, kuid suhkrulisandiga, kontaktpakendis netomassiga üle 1 kg
2008 99 49	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandita, kuid suhkrulisandiga, kontaktpakendis netomassiga üle 1 kg

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
2008 99 67	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandita, kuid suhkrulisandiga, kontaktpakendis netomassiga kuni 1 kg
2008 99 99	Puuviljad ja marjad jm söödavad taimeosad, toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituse- ja suhkrulisandita – muud
2009 49 30	Ananassimahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 20, kuid mitte üle 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 30 euro, suhkrulisandiga (v.a alkoholilisandiga)
2009 81	Jõhvikamahl (*Vaccinium macrocarpon, Vaccinium oxycoccos*), pohlamahl (*Vaccinium vitis-idaea*), kääritamata, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma (v.a alkoholilisandiga)
2009 89 35	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, alkoholilisandita, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 67, 100 kg netomassi väärtusega kuni 30 eurot (v.a segud ning tsitrusviljade, granadilli-, mango-, mangostani-, papaia-, jaka-, guajaavi-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, sapotilli ploomi, karamboola- või pitahaiamahl, ananassi-, tomati-, viinamarja-, õuna-, jõhvika- ning pirnimahl)
2009 89 38	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 30 euro (v.a alkoholilisandiga, segud ning tsitrusviljade, guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola- või pitahaia-, ananassi-, tomati-, viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, õuna-, jõhvika- ning pirnimahl)
2009 89 69	Pirnimahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67 (v.a suhkru- või alkoholilisandiga)
2009 89 73	Guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola- või pitahaiamahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 30 euro, suhkrulisandiga (v.a segud ja alkoholilisandiga)

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
2009 89 79	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 30 euro, suhkrulisandiga (v.a segud või alkoholilisandiga ning tsitrusvilja-, guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola-, pitahaia-, ananassi-, tomati-, viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, õuna-, jõhvika-, pirni- ja kirsimahl)
2009 89 86	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67, 100 kg netomassi väärtusega kuni 30 eurot, lisatud suhkru sisaldusega üle 30 % (v.a segud või alkoholilisandiga ning tsitrusvilja-, guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola-, pitahaia-, ananassi-, tomati-, viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, õuna-, jõhvika- ja pirnimahl)
2009 89 89	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67, 100 kg netomassi väärtusega kuni 30 eurot, lisatud suhkru sisaldusega kuni 30 % (v.a segud või alkoholilisandiga ning tsitrusvilja-, guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola-, pitahaia-, ananassi-, tomati-, viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, õuna-, jõhvika- ja pirnimahl)
2009 89 99	Puu- või köögivilja- või marjamahl, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 67 (v.a suhkrulisandiga, alkoholilisandiga, segud ning tsitrusviljade, guajaavi-, mango-, mangostani-, papaia-, tamarindi-, kašuõuna-, litši-, jaka-, sapotilli ploomi, granadilli-, karamboola-, pitahaia-, ananassi-, tomati-, viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, õuna-, pirni-, kirsi- ja jõhvikamahl)
25	Sool; väävel; mullad ja kivimid; krohvimismaterjalid, lubi ja tsement
26	Maagid, räbu ja tuhk
27	Mineraalkütused, mineraalõlid ja nende destilleerimissaadused; bituumenained; mineraalvahad,
28	Anorgaanilised kemikaalid; väärismetallide, haruldaste muldmetallide, radioaktiivsete elementide või isotoopide orgaanilised ja anorgaanilised ühendid

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
ex 29	Orgaanilised kemikaalid, välja arvatud: 2905 43 – mannitool 2905 44 – D-glütsitool (sorbitool)
30	Farmaatsiatooted
31	Väetised
32	Park- ja värvaineekstraktid; tanniinid ja nende derivaadid; värvained ja pigmendid; värvid ja lakid; kitt ja muud mastiksid; tint
ex 33	Eeterlikud õlid ja resinoidid; parfümeeria- ja kosmeetikatooted ning hügieenivahendid; välja arvatud: 3302 10 – lõhnaainesegud ning ühe või mitme lõhnaaine baasil valmistatud ained ja segud (sh alkohollahused), kasutamiseks toiduainetööstuses ja jookide tootmisel; muud valmistised lõhnaainete baasil, jookide valmistamiseks
34	Seep, orgaanilised pindaktiivsed ained, pesemisvahendid, määrdeained, tehisvahad, vahavalmistised, poleerimis- ja puhastusvahendid, küünlad jms tooted; voolimispastad, stomatoloogiline vaha ja hambaravis kasutatavad kipsisegud
3506	Mujal nimetamata valmisliimid ja muud valmisadhesiivid; liimide või adhesiividena kasutamiseks mõeldud tooted jaemüügipakendis netomassiga kuni 1 kg
3507	Ensüümid; mujal nimetamata ensüümivalmistised
36	Lõhkeained; pürotehnilised tooted; tuletikud; pürofoorsed sulamid; teatavad kergsüttivad valmistised
37	Foto- ja kinokaubad

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
ex 38	Mitmesugused keemiatooted; välja arvatud: 3809 10 – viimistlusained, värvikandjad ja värvikinnistid, mida kasutatakse värvimise või värvi kinnitumise kiirendamiseks, ning muud tekstiili-, paberi-, naha- jms tööstuses kasutatavad mujal nimetamata tooted ja valmistised (nt apretid ja peitsid) tärklisainete baasil 3824 60 – sorbitool, v.a alamrubriiki 2905 44 kuuluv
39	Plastid ja plasttooted
40	Kautšuk ja kummitooted
41	Toornahad (v.a karusnahad) ja nahk
42	Nahktooted; sadulsepatooted ja rakmed; reisitarbed, käekotid jms tooted; tooted loomasooltest (v.a jämesiidist)
43	Karusnahk ja tehiskarusnahk; nendest valmistatud tooted
44	Puit ja puittooted; puusüsi
45	Kork ja korgist tooted
46	Õlgedest, espartost ja muudest punumismaterjalidest tooted; korv- ja vitspunutised
47	Kiumass puidust vm kiulisest tselluloosmaterjalist; ringlusse võetud paberi- või papijäätmed ja -jäägid
48	Paber ja papp; paberimassist, paberist või papist tooted
49	Raamatud, ajalehed, pildid jm trükitooted; käsikirjad, masinakirjatekstid ning plaanid ja joonised
50	Siid
51	Lambavill ja muude loomade vill ning loomakarvad; hobusejõhvist lõng ja riie
52	Puuvill

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
53	Muud taimsed tekstiilkiud; paberlõng ja paberlõngast riie
54	Keemilised filamentkiud; keemiliste tekstiilmaterjalide ribad jms vormid
55	Keemilised staapelkiud
56	Vatt, vilt ja lausriie; erilõngad; nöörid, paelad, köied ja trossid ning tooted nendest
57	Vaibad ja muud tekstiilpõrandakatted
58	Eririie; taftingriie; pits; seinavaibad; posamendid; tikandid
59	Impregneeritud, pealistatud, kaetud või lamineeritud tekstiilriie; tekstiiltooted tööstuslikuks otstarbeks
60	Silmkoelised ja heegeldatud kangad (trikookangad)
61	Silmkoelised ja heegeldatud rõivad ning rõivamanused (trikootooted)
62	Rõivad ning rõivamanused, v.a silmkoelised või heegeldatud
63	Muud tekstiilist valmistooted; komplektid; kantud rõivad ja kasutatud tekstiiltooted; kaltsud
64	Jalatsid, kedrid jms tooted; nende osad
65	Peakatted ja nende osad
66	Vihma- ja päevavarjud, jalutuskepid, istmega jalutuskepid, piitsad, ratsapiitsad ja nende osad
67	Töödeldud suled ja udusuled ning tooted nendest; tehislilled; tooted juustest
68	Kivist, kipsist, tsemendist, asbestist, vilgust jms materjalist tooted
69	Keraamikatooted
70	Klaas ja klaastooted
71	Looduslikud ja kultiveeritud pärlid, vääris- ja poolvääriskivid, väärismetallid, väärismetallidega plakeeritud metallid, nendest valmistatud tooted; juveeltoodete imitatsioonid; mündid

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
72	Raud ja teras
73	Raud- ja terastooted
74	Vask ja vasktooted
75	Nikkel ja nikkeltooted
76	Alumiinium ja alumiiniumtooted
78	Plii ja pliitooted
79	Tsink ja tsinktooted
80	Tina ja tinatooted
81	Muud mitteväärismetallid; metallkeraamika; tooted nendest
82	Mitteväärismetallist tööriistad, terariistad, lusikad ja kahvlid; nende mitteväärismetallist osad
83	Mitmesugused mitteväärismetallist tooted
84	Tuumareaktorid, katlad, masinad ja mehaanilised seadmed; nende osad
85	Elektrimasinad ja -seadmed, nende osad; helisalvestus- ja taasesitusseadmed, telepildi ja -heli salvestus- ja taasesitusseadmed, nende osad ja tarvikud
86	Raudtee- või trammivedurid, -veerem ning nende osad; raudtee- või trammiteeseadmed ja -tarvikud ning nende osad; mitmesugused mehaanilised (sh elektromehaanilised) liikluskorraldusseadmed
87	Sõidukid, v.a raudtee- ja trammiveerem, ning nende osad ja tarvikud
88	Õhusõidukid, kosmoseaparaadid ja nende osad
89	Laevad, paadid ja ujuvkonstruktsioonid
90	Optika-, foto-, kino-, mõõte-, kontroll-, täppis-, meditsiini- ja kirurgiainstrumendid ning -aparatuur; nende osad ja tarvikud
91	Kellad ja nende osad

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
92	Muusikariistad; nende osad ja tarvikud
93	Relvad ja laskemoon; nende osad ja tarvikud
94	Mööbel; madratsid, madratsialused, padjad ja muud täistopitud mööblilisandid; mujal nimetamata lambid ja valgustid; sisevalgustusega sildid, valgustablood jms; kokkupandavad ehitised
95	Mänguasjad, mängud ja spordiinventar; nende osad ja tarvikud
96	Mitmesugused tööstustooted
97	Kunstiteosed, kollektsiooniobjektid ja antiikesemed

II LISA

Artikli 1 lõikes 2 osutatud kaupade nimekiri

Olenemata kaupade kombineeritud nomenklatuuri (CN) tõlgendamise reeglitest tuleb toodete kirjeldust pidada soovituslikuks ning tariifisoodustused määratakse kindlaks CN-koodidega.

2025. a CN-kood[2]	Kirjeldus	Ameerika Ühendriikide päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatav tariif
0702	Tomatid, värsked või jahutatud	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 8,8 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0707 00 05	Kurgid, värsked või jahutatud	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 12,8 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0709 91 00	Värsked või jahutatud artišokid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 10,4 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0709 93 10	Värsked või jahutatud kabatšokid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 12,8 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 10 22	Värsked nabaapelsinid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib

[2] Nomenklatuurikoodid on võetud nõukogu 23. juuli 1987. aasta määruses (EMÜ) nr 2658/87 (tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta) sätestatud kombineeritud nomenklatuurist sellisel kujul, nagu need kehtivad 2025. aastal ja *mutatis mutandis* vastavalt hilisemate õigusaktidega tehtud muudatustele.

2025. a CN-kood[2]	Kirjeldus	Ameerika Ühendriikide päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatav tariif
0805 10 24	Värsked harilikud apelsinid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 10 28	Värsked magusad apelsinid (v.a naba- ja harilikud apelsinid)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 21 10	Satsumad	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 16 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 21 90	Mandariinid, sh tangeriinid (v.a klementiinid ja satsumad)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 16 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 22 00	Klementiinid, sh monrealid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 16 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 29 00	Vilkingid jms tsitrushübriidid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 16 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0805 50 10	Sidrunid (*Citrus limon, Citrus limonum*)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 6,4 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib

2025. a CN-kood[2]	Kirjeldus	Ameerika Ühendriikide päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatav tariif
0806 10 10	Värsked lauaviinamarjad	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0808 10 80	Värsked õunad (v.a siidriõunad, lahtiselt, 16. september – 15. detsember)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0808 30 90	Värsked pirnid (v.a siidripirnid, lahtiselt, 1. august – 31. detsember)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0809 29 00	Värsked kirsid (v.a hapukirsid)	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
0809 40 05	Värsked ploomid	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: väärtuseline komponent (tollimaksumäärad muutuvad sõltuvalt kuupäevast) on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
2009 61 10	Viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga kuni 30, 100 kg netomassi väärtusega üle 18 euro, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 22,4 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib

2025. a CN-kood[2]	Kirjeldus	Ameerika Ühendriikide päritolustaatusega kaupade suhtes kohaldatav tariif
2009 69 19	Viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 22 euro, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 40 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
2009 69 51	Kontsentreeritud viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 30, kuid mitte üle 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 18 euro, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 22,4 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib
2009 69 59	Viinamarjamahl, sh viinamarjavirre, kääritamata, temperatuuril 20 °C Brixi arvuga üle 30, kuid mitte üle 67, 100 kg netomassi väärtusega üle 18 euro, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma	Määruse (EMÜ) nr 2658/87 II lisa kohaldatakse järgmiselt: 22,4 % suuruse väärtuselise tollimaksu komponendi kohaldamine on peatatud ja see on praegu 0 %. Koguselise tollimaksu komponent säilib

III LISA

Artikli 2 lõikes 1 osutatud kaupade nimekiri

Olenemata kaupade kombineeritud nomenklatuuri (CN) tõlgendamise reeglitest tuleb toodete kirjeldust pidada soovituslikuks ning tariifisoodustused määratakse kindlaks CN-koodidega. Kui esitatud on CN-koodid, millel on prefiks „ex“, määratakse tariifisoodustused kindlaks mõlema, CN-koodi ja kirjelduse põhjal.

1. Sealiha tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood[3]	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9001	0203 22 19	Kodusea abatükid ja nende jaotustükid, kondiga, külmutatud	0 %	25 000 t
	0203 29 11	Kodusea eesosad ja nende jaotustükid, külmutatud		
	0203 29 15	Kodusea kõhutükid (läbikasvanud) ja nende jaotustükid, külmutatud		
	0203 29 55	Kodusea liha, kondita, külmutatud (v.a kõhutükid ja nende jaotustükid)		
	0203 29 59	Kodusea liha, kondiga, külmutatud (v.a rümbad ja poolrümbad, tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid ning eesosad, seljatükid, kõhutükid ja nende jaotustükid)		
	0210 11 19	Kodusea abatükid ja nende jaotustükid, soolatud või soolvees, kondiga		
	0210 11 39	Kodusea abatükid ja nende jaotustükid, kuivatatud või suitsutatud, kondiga		
	0210 11 90	Sea tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud, kondiga		

[3] Nomenklatuurikoodid on võetud nõukogu 23. juuli 1987. aasta määruses (EMÜ) nr 2658/87 (tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta) sätestatud kombineeritud nomenklatuurist sellisel kujul, nagu need kehtivad 2025. aastal ja *mutatis mutandis* vastavalt hilisemate õigusaktidega tehtud muudatustele.

Jrk-number	2025. a CN-kood[3]	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
	0210 12	Sea kõhutükid (läbikasvanud) ja nende jaotustükid, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud		
	0210 19 10	Kodusea peekoniküljed või spenserosad, soolatud või soolvees		
	0210 19 20	Kodusea 3/4 peekonikülge või peekonikülje keskosad, soolatud või soolvees		
	0210 19 30	Kodusea eesosad ja nende jaotustükid, soolatud või soolvees		
	0210 19 50	Kodusea liha, soolatud või soolvees (v.a tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid, kõhutükid ja nende jaotustükid, peekoniküljed või spenserosad, 3/4 peekonikülge või peekonikülje keskosad ning eesosad, seljatükid ja nende jaotustükid)		
	0210 19 60	Kodusea eesosad ja nende jaotustükid, kuivatatud või suitsutatud		
	0210 19 70	Kodusea seljaosad ja nende jaotustükid, kuivatatud või suitsutatud		
	0210 19 89	Kodusea kuivatatud või suitsutatud liha, kondiga (v.a tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid, kõhutükid ja nende jaotustükid ning eesosad, seljatükid ja nende jaotustükid)		
	0210 19 90	Metssealiha, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud (v.a tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid, kondiga, ning kõhutükid ja nende jaotustükid)		
	1602 41 90	Tooted või konservid sea tagaosadest ja nende jaotustükkidest (v.a kodusea)		
	1602 42	Tooted või konservid sea abatükkidest ja nende jaotustükkidest		

Jrk-number	2025. a CN-kood[3]	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1602 49 13	Tooted või konservid kodusea kaelatükkidest ja nende jaotustükkidest, sh segud kaela- ja abatükkidest		
	1602 49 15	Kodusea tagaosadest, seljatükkidest, abatükkidest, kaelatükkidest ja nende jaotustükkidest valmistatud tooted ja konservid (v.a segud, mis on valmistatud üksnes selja- ja tagatükkidest või üksnes kaela- ja abatükkidest)		
	1602 49 19	Kodusea liha või rups, sh segud kodusea lihast ja rupsist, toiduks valmistatud või konserveeritud, mis sisaldab vähemalt 80 % massist mis tahes liha või rupsi, sh searasva või mis tahes liiki või päritoluga rasva (v.a tagaosad, seljatükid, abatükid, kaelatükid ja nende jaotustükid, vorstid jms tooted, jaemüügiks pakendatud homogeenitud tooted kasutamiseks imiku- või dieettoiduna pakendites netomassiga kuni 250 g, maksatooted ning lihaekstraktid)		
	1602 49 30	Kodusea liha või rups, sh segud kodusea lihast ja rupsist, toiduks valmistatud või konserveeritud, mis sisaldab vähemalt 40 %, kuid alla 80 % massist mis tahes liha või rupsi ja mis tahes liiki rasva (v.a vorstid jms tooted, jaemüügiks pakendatud homogeenitud tooted kasutamiseks imiku- või dieettoiduna pakendites netomassiga kuni 250 g, maksatooted ning lihaekstraktid)		

Jrk-number	2025. a CN-kood[3]	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1602 49 50	Kodusea liha või rups, sh segud kodusea lihast ja rupsist, toiduks valmistatud või konserveeritud, mis sisaldab vähem kui 40 % mis tahes liha või rupsi ja mis tahes liiki rasva (v.a vorstid jms tooted, homogeenitud tooted, pakitud jaemüügiks imiku- või dieettoiduna, pakendites netomahuga kuni 250 g, maksatooted ning lihaekstraktid ja -mahlad)		
	1602 49 90	Tooted või konservid sealihast või -rupsist või segudest (v.a koduseast, tagaosad, abatükid ja nende jaotustükid, vorstid jms tooted, jaemüügiks pakendatud homogeenitud tooted kasutamiseks imiku- või dieettoiduna pakendites netomassiga kuni 250 g, maksatooted ning lihaekstraktid ja -mahlad)		

2. Piisoni tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9002	ex 0201 10 00	Piisoni värsked või jahutatud rümbad ja poolrümbad	0 %	3 000 t
	ex 0201 20 20	Piisoni komplekteeruvad ees- ja tagaveerandid kondiga, värsked või jahutatud		
	ex 0201 20 30	Piisoni poolitamata või poolitatud eesveerandid, kondiga, värsked või jahutatud		
	ex 0201 20 50	Piisoni poolitamata või poolitatud tagaveerandid, kondiga, värsked või jahutatud		
	ex 0201 20 90	Piisoni jaotustükid, värsked või jahutatud, kontidega (v.a rümbad ja poolrümbad, komplekteeruvad ees- ja tagaveerandid, eesveerandid ja tagaveerandid)		

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
	ex 0201 30 00	Kondita piisoniliha, värske või jahutatud		
	ex 0202 10 00	Piisoni külmutatud rümbad ja poolrümbad		
	ex 0202 20 10	Piisoni komplekteeruvad ees- ja tagaveerandid kondiga, külmutatud		
	ex 0202 20 30	Piisoni poolitamata või poolitatud eesveerandid, kondiga, külmutatud		
	ex 0202 20 50	Piisoni poolitamata või poolitatud tagaveerandid, kondiga, külmutatud		
	ex 0202 20 90	Piisoni jaotustükid, külmutatud, kontidega (v.a rümbad ja poolrümbad, komplekteeruvad ees- ja tagaveerandid, eesveerandid ja tagaveerandid)		
	ex 0202 30 10	Piisoni kontideta eesveerandid, külmutatud, terved või tükeldatud kuni viieks tükiks, kusjuures iga eesveerand moodustab ühe ploki; komplekteeruvad ees- ja tagaveerandid moodustavad kaks plokki, millest üks on terve või kuni viieks tükiks lõigatud eesveerand, teine on tagaveerand ilma sisefileeta, ühes tükis		
	ex 0202 30 50	Piisoni kontideta õlatükid, abaluuga turjatükid ja rinnatükid, külmutatud		
	ex 0202 30 90	Kondita piisoniliha, külmutatud – muu		
	ex 0206 10 95	Piisoni söödav paks vaheliha ja õhuke vaheliha, värske või jahutatud		
	ex 0206 29 91	Piisoni söödav paks vaheliha ja õhuke vaheliha, külmutatud		
	ex 0210 20 10	Piisoniliha, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud, kondiga		
	ex 0210 20 90	Kondita piisoniliha, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud		
	ex 0210 99 51	Piisoni söödav paks vaheliha ja õhuke vaheliha, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud		
	ex 0210 99 59	Piisoni söödav rups, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud (v.a paks vaheliha ja õhuke vaheliha)		

3. Piimatoodete tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifi määr	Kvoodi maht
09.9003	0401 10	Piim ja rõõsk koor rasvasisaldusega kuni 1 % massist, kontsentreerimata, suhkru- või muu magusainelisandita	0 %	10 000 t
	0401 20	Piim ja rõõsk koor rasvasisaldusega üle 1 %, kuid mitte üle 6 % massist, kontsentreerimata, suhkru- või muu magusainelisandita		
	0401 40	Piim ja rõõsk koor rasvasisaldusega üle 6 %, kuid mitte üle 10 % massist, kontsentreerimata, suhkru- või muu magusainelisandita		
	0403 20	Jogurt		
	0403 90	Petipiim, kalgendatud piim ja koor, keefir ja muu fermenteeritud või hapendatud piim ja koor, kontsentreeritud või kontsentreerimata, suhkru- või muu magusaine-, lõhna- ja maitseainetega, pähkli-, kakao- või puuviljalisandiga või ilma		
	0405 20	Piimarasvavõided		
	0405 90	Piimarasvad, veetustatud või ja ghee (v.a naturaalne või, taastatud või ja vadakuvõi)		
	1702 11	Laktoos tahkel kujul ja laktoosisiirup, maitse- või värvainelisanditeta, laktoosisisaldusega vähemalt 99 % massist, väljendatuna veevaba laktoosina kuivaines		
	1702 19	Laktoos tahkel kujul ja laktoosisiirup, maitse- või värvainelisanditeta, laktoosisisaldusega alla 99 % massist, väljendatuna veevaba laktoosina kuivaines		
	2105 00	Jäätis jm toidujää, kakaoga või kakaota		

4. Juustu tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9004	0406 10	Toorjuust (valmimata või laagerdamata), sh vadakujuust ja kohupiim	0 %	10 000 t
	0406 20	Riivitud juust või juustupulber		
	0406 30	Sulatatud juust, riivimata, pulbristamata		
	0406 40 90	Sinihallitusjuust ja muud juustud, mis sisaldavad *Penicillium roquefort*'i tekitatud hallitust (v.a roquefort ja gorgonzola)		
	0406 90 01	Juust töötlemiseks		
	0406 90 21	Cheddar		

5. Pähklite tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9005	0802	Muud pähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata	0 %	500 000 t
	2008 19	Pähklid ja muud seemned, sh segud, toiduks valmistatud või konserveeritud (v.a maapähklid)		

6. Sojaõli tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9006	1507 10	Soja toorõli, hüdratiseeritud või hüdratiseerimata	0 %	400 000 t

7. Teatavate loomasöödana kasutatavate valmististe tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9007	2309 10 51	Kassi- ja koeratoit, jaemüügiks pakendatud, mis sisaldab glükoosi, glükoosisiirupit, maltodekstriini või maltodekstriinisiirupit ning sisaldab tärklist üle 30 % massist ja ei sisalda piimatooteid või sisaldab neid alla 10 % massist	0 %	40 000 t
	2309 10 90	Kassi- ja koeratoit, jaemüügiks pakendatud, mis ei sisalda tärklist, glükoosi, maltodekstriini või maltodekstriinisiirupit ega piimatooteid		
	2309 90 31	Loomasöödana kasutatavad valmistised, sh eelsegud, mis sisaldavad glükoosi, glükoosisiirupit, maltodekstriini või maltodekstriinisiirupit, kuid ei sisalda tärklist või piimatooteid või sisaldavad tärklist kuni 10 % massist ja piimatooteid alla 10 % massist		
	2309 90 41	Loomasöödana kasutatavad valmistised, sh eelsegud, mis sisaldavad glükoosi, glükoosisiirupit, maltodekstriini või maltodekstriinisiirupit ning sisaldavad tärklist üle 10 %, kuid kuni 30 % massist ja ei sisalda piimatooteid või sisaldavad neid alla 10 % massist		
	2309 90 96	Loomasöödana kasutatavad valmistised, mis ei sisalda tärklist, glükoosi, glükoosisiirupit, maltodekstriini, maltodekstriinisiirupit ega piimatooteid – muud		

8. Vaikse ookeani mintai tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9008	0303 67	Külmutatud vaikse ookeani mintai (*Theragra chalcogramma*)	0 %	340 000 t
	0304 75	Vaikse ookeani mintai (*Theragra chalcogramma*) külmutatud fileed		
	0304 94	Vaikse ookeani mintai (*Theragra chalcogramma*) külmutatud liha (sh kalahakkliha) (v.a fileed)		

9. Kalmaaride tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodi sisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9009	0307 43	Seepiad ja kalmaarid, külmutatud, karbis või karbita	0 %	5 000 t

10. Töötlemata lõhe tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9010	0303 11	Külmutatud nerka (*Oncorhynchus nerka*)	0 %	20 000 t
	0303 12	Külmutatud idalõhed (v.a nerka)		
	0304 81	Idalõhede (nerka – *Oncorhynchus nerka*, gorbuuša – *Oncorhynchus gorbuscha*, keta – *Oncorhynchus keta*, tšavõõtša – *Oncorhynchus tschawytscha*, kisutš – *Oncorhynchus kisutch*, sima e masu – *Oncorhynchus masou* ja amago – *Oncorhynchus rhodurus*), atlandi väärislõhe (*Salmo salar*) ja doonau taimeni (*Hucho hucho*) külmutatud fileed		

11. Töödeldud lõhe tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9011	1604 11	Kalatooted ja -konservid lõhest, tervena või tükkidena (v.a hakklihana)	0 %	5 000 t

12. Töödeldud garneelide tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9012	1605 21	Tooted ja konservid garneelidest ja krevettidest, mitte õhukindlas pakendis (v.a suitsutatud)	0 %	5 000 t
	1605 29	Tooted ja konservid garneelidest ja krevettidest, õhukindlas pakendis (v.a suitsutatud)		

13. Merluusi ja ogahai tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9013	0303 81 15	Külmutatud harilik ogahai e katraan (*Squalus acanthias*) ja koerhaid (*Scyliorhinus* spp.)	0 %	20 000 t
	0304 74 19	Merluuside (*Merluccius* spp.) külmutatud fileed (v.a lõuna-aafrika merluus, süvamerluus ja argentiina merluus)		
	0304 88 11	Hariliku ogahai e katraani (*Squalus acanthias*) ja koerhai (*Scyliorhinus* spp.) külmutatud fileed		
	0304 96 10	Külmutatud hariliku ogahai e katraani (*Squalus acanthias*) ja koerhai (*Scyliorhinus* spp.) liha (sh kalahakkliha)		

14. Kakaopulbri ja šokolaadi tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9014	1805 00 00	Kakaopulber, suhkru või muu magusainelisandita	2 %	40 000 t
	1806 10 15	Kakaopulber, suhkru või muu magusainelisandiga, kuid sahharoosita või sahharoosisisaldusega alla 5 % massist, sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur või sahharoosina väljendatud isoglükoos	2 %	
	1806 10 20	Kakaopulber, suhkru või muu magusainelisandiga, sahharoosisisaldusega vähemalt 5 %, kuid alla 65 % massist, sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur või sahharoosina väljendatud isoglükoos	2 % + 6,3 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1806 10 30	Magustatud kakaopulber, mis sisaldab sahharoosi (sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur või sahharoosina väljendatud isoglükoos) vähemalt 65 %, kuid alla 80 %	2 % + 7,85 €/100 kg/net	
	1806 10 90	Magustatud kakaopulber, mis sisaldab sahharoosi (sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur või sahharoosina väljendatud isoglükoos) vähemalt 80 %	2 % + 10,48 €/100 kg/net	
	1806 20 10	Šokolaad jm kakaod sisaldavad toiduvalmistised plokkide, tahvlite või batoonidena massiga üle 2 kg või vedelal kujul, pastana, pulbrina, graanulitena või muul kujul, mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg, mis sisaldavad kakaovõid või kakaovõid ja piimarasva kokku vähemalt 31 % massist	2,1 % + 6,07 €/100 kg/net	
	1806 20 30	Šokolaad jm kakaod sisaldavad toiduvalmistised plokkide, tahvlite või batoonidena massiga üle 2 kg või vedelal kujul, pastana, pulbrina, graanulitena või muul kujul, mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg, mis sisaldavad kakaovõid ja piimarasva kokku vähemalt 25 %, kuid alla 31 % massist	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 20 50	Šokolaad jm kakaod sisaldavad toiduvalmistised plokkide, tahvlite või batoonidena massiga üle 2 kg või vedelal kujul, pastana, pulbrina, graanulitena või muul kujul, mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg, mis sisaldavad kakaovõid vähemalt 18 %, kuid alla 31 % massist	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1806 20 70	Valmistised granuleeritud piimašokolaadist mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg	3,9 % + 10,41 €/100 kg/net	
	1806 20 80	Maitsestatud šokolaadiglasuur mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 20 95	Šokolaad jm kakaod sisaldavad toiduvalmistised plokkide, tahvlite või batoonidena massiga üle 2 kg või vedelal kujul, pastana, pulbrina, graanulitena või muul kujul, mahutis või kontaktpakendis massiga üle 2 kg, mis sisaldavad kakaovõid alla 18 % massist (v.a kakaopulber, maitsestatud šokolaadiglasuur ja granuleeritud piimašokolaad)	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 31 00	Šokolaad jm kakaod sisaldavad valmistised, plokkide, tahvlite või batoonidena massiga kuni 2 kg, täidisega	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 32 10	Šokolaad jm kakaod sisaldavad valmistised, plokkide, tahvlite või batoonidena massiga kuni 2 kg, teravilja-, puuvilja-, marja- või pähklilisandiga (v.a täidisega)	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 32 90	Šokolaad jm kakaod sisaldavad valmistised, plokkide, tahvlite või batoonidena massiga kuni 2 kg (v.a täidisega ja teravilja-, puuvilja-, marja- või pähklilisandiga)	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 11	Šokolaad ja šokolaaditooted šokolaadikompvekkidena, täidisega või täidiseta, alkoholi sisaldavad	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 19	Šokolaad ja šokolaaditooted šokolaadikompvekkidena, täidisega või täidiseta, alkoholita	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1806 90 31	Šokolaad ja šokolaaditooted, täidisega (v.a plokkide, tahvlite või batoonidena ja šokolaadikompvekid)	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 39	Šokolaad ja šokolaaditooted, täidiseta (v.a plokkide, tahvlite või batoonidena ja šokolaadikompvekid)	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 50	Kakaod sisaldavad suhkrukondiitritooted või suhkruasendajatest valmistatud kondiitritooted	2,1 % + 5,76 €/100 kg/net	
	1806 90 60	Kakaovõided	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 70	Kakaod sisaldavad tooted jookide valmistamiseks	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	
	1806 90 90	Kakaod sisaldavad tooted, mahutis või kontaktpakendis massiga kuni 2 kg – muud	2,1 % + 3,56 €/100 kg/net	

15. Gruppi 19 kuuluvate toiduainete tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9015	1901 10 00	Jaemüügiks pakendatud imikutoidud, jäme- ja peenjahust, tangudest, tärklisest või linnaseekstraktist valmistatud, mujal nimetamata toiduained, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 40 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt, ning mujal nimetamata toiduained piimast, hapukoorest, vadakust, jogurtist, keefirist või sarnastest rubriikidesse 0401–0404 kuuluvatest kaupadest, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 5 % massist, arvestatuna täiesti rasvavabalt	1,9 % + 16,03 €/100 kg/net	50 000 t

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1901 20 00	Segud ja taignad jäme- ja peenjahust, tangudest, tärklisest või linnaseekstraktist, mujal nimetamata toiduained, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 40 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt; ning mujal nimetamata segud ja taignad piimast, rõõsast koorest, petipiimast, hapupiimast, hapukoorest, vadakuvõist, jogurtist, keefirist või sarnastest rubriikidesse 0401–0404 kuuluvatest kaupadest, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 5 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt, rubriigis 1905 nimetatud pagaritoodete valmistamiseks	1,9 % + 6,01 €/100 kg/net	
	1901 90 11	Linnaseekstrakt kuivainesisaldusega vähemalt 90 % massist	1,3 % + 4,5 €/100 kg/net	
	1901 90 19	Linnaseekstrakt kuivainesisaldusega alla 90 % massist	1,3 % + 3,68 €/100 kg/net	
	1901 90 91	Jäme- ja peenjahust, tangudest, tärklisest või linnaseekstraktist valmistatud toiduained, mis ei sisalda piimarasvu, sahharoosi, isoglükoosi, glükoosi või tärklist või sisaldavad alla 1,5 % piimarasvu, 5 % sahharoosi, isoglükoosi, glükoosi või tärklist, ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 40 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt (v.a linnaseekstrakt ja jaemüügiks pakendatud imikutoit, segud ja taignad pagaritoodete valmistamiseks ja toiduained piimast, rõõsast koorest, petipiimast, hapupiimast, hapukoorest, vadakust, jogurtist, keefirist või sarnastest rubriikide 0401–0404 toodetest pulbrina)	3,2 %	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1901 90 95	Pulbrilised toiduained, mis koosnevad rasvatu piima ja/või vadaku ning taimsete rasvade/õlide segust, rasva- või õlisisaldusega kuni 30 % massist	1,9 % + 16,03 €/100 kg/net	
	1901 90 99	Jäme- ja peenjahust, tangudest, tärklisest või linnaseekstraktist valmistatud toiduained, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 40 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt, ning toiduained piimast, rõõsast koorest, petipiimast, hapupiimast, hapukoorest, vadakust, jogurtist, keefirist või sarnastest rubriikide 0401–0404 toodetest, mis ei sisalda kakaod või sisaldavad seda alla 5 % massist arvestatuna täiesti rasvavabalt, mujal nimetamata linnaseekstrakt ja jaemüügiks pakendatud imikutoit, segud ja taignad alamrubriikides 1901 90 91 ja 1901 90 95 nimetatud pagaritoodete valmistamiseks)	1,9 % + 7,71 €/100 kg/net	
	1902 11 00	Täidiseta pastatooted, kuumtöötlemata ja muul viisil toiduks valmistamata, muna sisaldavad	1,9 % + 6,15 €/100 kg/net	
	1902 19 10	Täidiseta pastatooted, kuumtöötlemata ja muul viisil toiduks valmistamata, mis ei sisalda harilikku nisujahu või -püüli või mune	1,9 % + 6,15 €/100 kg/net	
	1902 19 90	Täidiseta pastatooted, kuumtöötlemata ja muul viisil toiduks valmistamata, mis sisaldavad harilikku nisujahu või -püüli, kuid mitte mune	1,9 % + 5,28 €/100 kg/net	
	1902 20 10	Täidisega pastatooted, liha- või muu täidisega, kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud või mitte, mis sisaldavad üle 20 % massist kala, vähke, limuseid või teisi veeselgrootuid	2,1 %	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1902 20 30	Täidisega pastatooted, liha- või muu täidisega, kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud või mitte, mis sisaldavad üle 20 % massist vorsti või vorstitooteid, mis tahes liha või rupsi, sh mis tahes liiki või päritoluga rasvu	13,58 €/100 kg/net	
	1902 20 91	Kuumtöödeldud pastatooted liha- või muu täidisega (v.a need, mis sisaldavad üle 20 % massist vorsti või vorstitooteid, mis tahes liha või rupsi, sh mis tahes liiki või päritoluga rasvu või üle 20 % massist kala, vähke, limuseid või teisi veeselgrootuid)	2,1 % + 1,53 €/100 kg/net	
	1902 20 99	Muul viisil toiduks valmistatud pastatooted liha- või muu täidisega (v.a kuumtöödeldud või need, mis sisaldavad üle 20 % massist vorsti või vorstitooteid, mis tahes liha või rupsi, sh mis tahes liiki või päritoluga rasvu või üle 20 % massist kala, vähke, limuseid või teisi veeselgrootuid)	2,1 % + 4,28 €/100 kg/net	
	1902 30 10	Kuivatatud, töödeldud pastatooted (v.a täidisega pastatooted)	1,6 % + 6,15 €/100 kg/net	
	1902 30 90	Pastatooted, kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud (v.a täidisega või kuivatatud pastatooted)	1,6 % + 2,43 €/100 kg/net	
	1902 40 10	Kuskuss, töötlemata	1,9 % + 6,15 €/100 kg/net	
	1902 40 90	Kuskuss, kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud	1,6 % + 2,43 €/100 kg/net	
	1903 00 00	Tapiokk ja selle tärklisest valmistatud asendajad helvestena, teradena, kruupidena, sõelmetena vms kujul	1,6 % + 3,78 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1904 10 10	Teraviljade või teraviljasaaduste paisutamisel või röstimisel saadud toidukaubad maisist	1 % + 5 €/100 kg/net	
	1904 10 30	Teraviljade või teraviljasaaduste paisutamisel või röstimisel saadud toidukaubad riisist	1,3 % + 11,5 €/100 kg/net	
	1904 10 90	Teraviljade või teraviljasaaduste paisutamisel või röstimisel saadud toidukaubad (v.a maisist või riisist)	1,3 % + 8,4 €/100 kg/net	
	1904 20 10	Müsli tüüpi tooted röstimata teraviljahelvestest	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1904 20 91	Röstimata teraviljahelvestest või nende segudest ja röstitud teraviljahelvestest või paisteradest valmistatud toidukaubad maisist (v.a müsli tüüpi tooted röstimata teraviljahelvestest)	1 % + 5 €/100 kg/net	
	1904 20 95	Röstimata teraviljahelvestest või nende segudest ja röstitud teraviljahelvestest või paisteradest valmistatud toidukaubad riisist (v.a müsli tüüpi tooted röstimata teraviljahelvestest)	1,3 % + 11,5 €/100 kg/net	
	1904 20 99	Röstimata teraviljahelvestest või nende segudest ja röstitud teraviljahelvestest või paisteradest valmistatud toidukaubad (v.a maisist või riisist ja müsli tüüpi tooted röstimata teraviljahelvestest)	1,3 % + 8,4 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1904 30 00	Bulgurnisu, töödeldud teradena, saadud kõvade nisuterade kuumtöötlemisel	2,1 % + 6,43 €/100 kg/net	
	1904 90 10	Riis, eelnevalt kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud, mujal nimetamata (v.a lihtjahu, püülijahu ja tangud, röstimata teraviljahelvestest või nende segudest ja röstitud teraviljahelvestest või paisteradest valmistatud toidukaubad)	2,1 % + 11,5 €/100 kg/net	
	1904 90 80	Teravili teradena, helvestena või muul kujul, eelnevalt kuumtöödeldud või muul viisil toiduks valmistatud, mujal nimetamata (v.a riis, mais, lihtjahu, püülijahu ja tangud, röstimata teraviljahelvestest või nende segudest ja röstitud teraviljahelvestest või paisteradest valmistatud toidukaubad ja bulgurnisu)	2,1 % + 6,43 €/100 kg/net	
	1905 10 00	Kuivikleivad	1,5 % + 3,25 €/100 kg/net	
	1905 20 10	Piparkoogid jms, kakaoga või kakaota, sahharoosisisaldusega (sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur) alla 30 %	2,4 % + 4,58 €/100 kg/net	
	1905 20 30	Piparkoogid jms, kakaoga või kakaota, sahharoosisisaldusega (sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur) vähemalt 30 %, kuid alla 50 %	2,5 % + 6,15 €/100 kg/net	
	1905 20 90	Piparkoogid jms, kakaoga või kakaota, sahharoosisisaldusega (sh sahharoosina väljendatud invertsuhkur) vähemalt 50 %	2,5 % + 7,85 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1905 31 11	Magusad küpsised, kakaoga või kakaota, šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud, kontaktpakendis massiga kuni 85 g	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 31 19	Magusad küpsised, kakaoga või kakaota, šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud, kontaktpakendis massiga üle 85 g	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 31 30	Magusad küpsised, kakaoga või kakaota, piimarasvasisaldusega vähemalt 8 % (v.a šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 31 91	Magusad kihilised küpsised, kakaoga või kakaota, piimarasvasisaldusega alla 8 % (v.a šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 31 99	Magusad küpsised, kakaoga või kakaota, piimarasvasisaldusega alla 8 % (v.a šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud ja kihilised küpsised)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 32 05	Vahvlid veesisaldusega üle 10 % massist	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 32 11	Vahvlid, kakaoga või kakaota, šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud, kontaktpakendis massiga kuni 85 g (v.a veesisaldusega üle 10 % massist)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 32 19	Vahvlid, kakaoga või kakaota, šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud (v.a kontaktpakendis massiga kuni 85 g ja vahvlid veesisaldusega üle 10 % massist)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1905 32 91	Vahvlid, soolased, täidisega või täidiseta (v.a veesisaldusega üle 10 % massist)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 32 99	Vahvlid, kakaoga või kakaota, täidisega või täidiseta (v.a šokolaadiga või muude kakaod sisaldavate valmististega kaetud, soolased vahvlid ja vahvlid veesisaldusega üle 10 %)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 40 10	Kuivikud	2,4 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 40 90	Röstitud leiva- ja saiatooted (v.a kuivikud)	2,4 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 90 10	Matsa	1 % + 3,98 €/100 kg/net	
	1905 90 20	Armulaualeib, tühjad kapslid farmaatsiatööstuse jaoks, oblaadid, riispaber jms	1,1 % + 15,13 €/100 kg/net	
	1905 90 30	Leiva- ja saiatooted, mis ei sisalda mett, mune, juustu, marju või puuvilju ja mis võivad sisaldada kas suhkrut või rasvu kuni 5 % kuivaine massist	2,4 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 90 45	Küpsised (v.a magusad küpsised)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 90 55	Pressitud või paisutatud tooted, maitseainetega või soolased (v.a kuivikleivad, kuivikud, röstitud leiva- ja saiatooted ning vahvlid)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	
	1905 90 70	Puuviljatordid, korinti sisaldavad leivatooted, panettone, besee, stritslid, sarvesaiad ja muud pagaritooted, mis sisaldavad vähemalt 5 % massist sahharoosi, invertsuhkrut või isoglükoosi (v.a kuivikleivad, piparkoogid jms, magusad küpsised, vahvlid ja kuivikud)	2,3 % + 4,74 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	1905 90 80	Pitsa, quiche ja muud pagaritooted, mis sisaldavad alla 5 % massist sahharoosi, invertsuhkrut või isoglükoosi (v.a kuivikleivad, piparkoogid jms, magusad küpsised, vahvlid, kuivikud jms röstitud tooted, leiva- ja saiatooted, armulaualeib, tühjad kapslid farmaatsiatööstuse jaoks, oblaadid, riispaber jms)	2,3 % + 3,5 €/100 kg/net	

16. Gruppi 21 kuuluvate toiduainete tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9016	2101 11 00	Kohviekstraktid, -essentsid ja -kontsentraadid	2,3 %	250 000 t
	2101 12 92	Tooted, mis põhinevad kohviekstraktidel, essentsidel ja kontsentraatidel	2,9 %	
	2101 12 98	Kohvil põhinevad tooted	2,3 % + 3,56 €/100 kg/net	
	2101 20 20	Tee- ja mateekstraktid, -essentsid ja -kontsentraadid	1,5 %	
	2101 20 92	Tee- või mateekstraktidel, -essentsidel või -kontsentraatidel põhinevad tooted	1,5 %	
	2101 20 98	Teel või matel põhinevad tooted	1,6 % + 3,56 €/100 kg/net	
	2101 30 11	Röstitud sigur	2,9%	
	2101 30 19	Röstitud kohviasendajad (v.a sigur)	1,3 % + 3,18 €/100 kg/net	
	2101 30 91	Röstitud siguri ekstraktid, essentsid ja kontsentraadid	3,5 %	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	2101 30 99	Röstitud kohviasendajate ekstraktid, essentsid ja kontsentraadid (v.a sigur)	2,7 % + 5,68 €/100 kg/net	
	2102 10 10	Kultuurpärmid	2,7 %	
	2102 10 31	Pagaripärmid, kuivatatud	3 %	
	2102 10 39	Pagaripärmid (v.a kuivatatud)	3 %	
	2102 10 90	Aktiivpärmid (v.a kultuurpärmid ja pagaripärmid)	3,7 %	
	2102 20 11	Mitteaktiivsed pärmid, tablettide, kuubikute jms kujul või kontaktpakendites netomassiga kuni 1 kg	2,1 %	
	2102 20 19	Mitteaktiivsed pärmid (v.a tablettide, kuubikute jms kujul või kontaktpakendites netomassiga kuni 1 kg)	1,3 %	
	2102 20 90	Surnud üherakulised mikroorganismid (v.a pakendatud ravimitena ja pärm)	0 %	
	2102 30 00	Valmis küpsetuspulbrid	1,5 %	
	2103 10 00	Sojakaste	1,9 %	
	2103 20 00	Ketšup jm tomatikastmed	2,6 %	
	2103 30 10	Sinepipulber (v.a valmissinep)	0 %	
	2103 30 90	Sinep, sh valmis sinepipulber	2,3 %	
	2103 90 10	Vedel mango-chutney	0 %	
	2103 90 30	Aromaatsed bitterid alkoholisisaldusega vähemalt 44,2 %, kuid mitte üle 49,2 % mahust, mis sisaldavad vähemalt 1,5 %, kuid mitte üle 6 % massist emajuurt, vürtse ja mitmesuguseid koostisosi ning vähemalt 4 %, kuid mitte üle 10 % suhkrut, nõudes mahuga kuni 0,5 l	0 %	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	2103 90 90	Kastmed ja valmistised kastmete valmistamiseks, kastmelisandite segud, maitseainesegud (v.a sojakaste, ketšup jm tomatikastmed, vedel mango-chutney ja alamrubriigi 2103 90 30 aromaatsed bitterid)	1,9 %	
	2104 10 00	Supid ja puljongid, pooltooted nende valmistamiseks	2,9 %	
	2104 20 00	Homogeenitud toidusegud kahest või enamast komponendist, nagu lihast, kalast, köögi- või puuviljast, jaemüügiks pakendatud, kasutamiseks imiku- või dieettoiduna, pakendites netomassiga kuni 250 g	3,5 %	
	2105 00 10	Jäätis jm toidujää, kakaoga või kakaota, mis ei sisalda piimarasvu või sisaldab neid alla 3 %	2,2 % + 5,05 €/100 kg/net	
	2105 00 91	Jäätis jm toidujää, mis sisaldab vähemalt 3 %, kuid alla 7 % piimarasvu	2 % + 9,63 €/100 kg/net	
	2105 00 99	Jäätis jm toidujää, mis sisaldab vähemalt 7 % piimarasvu	2 % + 13,5 €/100 kg/net	
	2106 10 20	Valgukontsentraadid ja tekstureeritud valkained, mis ei sisalda piimarasvu, sahharoosi, isoglükoosi, glükoosi ega tärklist või sisaldavad piimarasvu alla 1,5 % massist, sahharoosi või isoglükoosi alla 5 % massist ja glükoosi või tärklist alla 5 % massist	3,2 %	
	2106 10 80	Valgukontsentraadid ja tekstureeritud valkained, mis sisaldavad piimarasvu vähemalt 1,5 % massist, sahharoosi või isoglükoosi vähemalt 5 % massist, glükoosi või tärklist vähemalt 5 % massist	66,75 €/100 kg/net	

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
	2106 90 20	Alkoholtoodete segud, mida kasutatakse jookide valmistamiseks ja tegeliku alkoholisisaldusega üle 0,5 % mahust (v.a lõhnaainetel põhinevad)	4,3 % MIN 0,25 €/% vol/hl	
	2106 90 30	Lõhna- ja maitseainetega või värvainelisandiga isoglükoosisiirupid	10,68 €/100 kg/net mas	
	2106 90 51	Lõhna- ja maitseainetega või värvainelisandiga laktoosisiirupid	3,5 €/100 kg/net	
	2106 90 55	Lõhna- ja maitseainetega või värvainelisandiga glükoosi- ja maltodekstriinisiirupid	5 €/100 kg/net	
	2106 90 59	Lõhna- ja maitseainetega või värvainelisandiga suhkrusiirupid (v.a isoglükoosisiirup, laktoosisiirup, glükoosisiirup ja maltodekstriinisiirup)	0,1 €/100 kg/net sahharoosisisalduse iga 1 % kohta massist, sh muude sahharoosina väljendatud suhkrute sisaldus	
	2106 90 92	Mujal nimetamata toiduvalmistised, mis ei sisalda piimarasvu, sahharoosi, isoglükoosi, glükoosi ega tärklist või sisaldavad piimarasvu alla 1,5 % massist, sahharoosi või isoglükoosi alla 5 % massist, glükoosi või tärklist alla 5 % massist	3,2 %	
	2106 90 98	Mujal nimetamata toiduvalmistised, mis sisaldavad piimarasvu vähemalt 1,5 % massist, sahharoosi või isoglükoosi vähemalt 5 % massist, glükoosi või tärklist vähemalt 5 % massist	2,3 % + 8,35 €/100 kg/net	

17. Teatavate mittealkohoolsete jookide tariifikvoot

Jrk-number	CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9017	2202 10 00	Vesi, sh mineraalvesi ja gaseeritud vesi, suhkru- või muu magusainelisandiga või maitse- ja lõhnaainetega	0 %	20 000 t
	2202 91 00	Alkoholivaba õlu		
	2202 99 19	Mittealkohoolsed joogid, mis ei sisalda piima, piimatooteid ja neist saadud rasvu		

18. Mannitooli ja sorbitooli tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9018	2905 43	Mannitool	0 %	2 500 t
	2905 44	D-glütsitool (sorbitool)		

19. Lõhnaainete tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9019	3302 10 29	Valmistised lõhnaainete baasil, sisaldavad kõiki jooki iseloomustavaid aroomiaineid ning sisaldavad massist vähemalt 1,5 % piimarasva, vähemalt 5 % sahharoosi või isoglükoosi ja vähemalt 5 % glükoosi või tärklist, kasutamiseks jookide tootmisel (v.a tegeliku alkoholisisaldusega üle 0,5 % mahust).	0 %	1 400 t

20. Dekstriinide tariifikvoot

Jrk-number	2025. a CN-kood	Kirjeldus	Kvoodisisene tariifimäär	Kvoodi maht
09.9020	3505 10	Dekstriinid jm modifitseeritud tärklised (näiteks eelgeelistatud või esterdatud tärklised)	0 %	11 000 t

Käesoleva määruse kohta on tehtud kaks avaldust, mis on kättesaadavad **Euroopa Liidu Teatajas** ***(ELT C, ..., ELI: … ja ELT C, ...ELI: …)***[+]**.**

[+] ELT: palun sisestada avalduste avaldamisviide, sealhulgas ELI.

Euroopa Parlamendi ja komisjoni ühisavaldus kaitsemehhanismi kohta vastavalt määrusele (EL) 2026/…, millega kohandatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordile kohaldatavaid tollimakse ja avatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade tariifikvoodid

Komisjon on teadlik sellest, kui tähtis on Euroopa Parlamendile tähelepanelikult jälgida käesoleva määruse rakendamist seoses kaitsemehhanismiga, mis võimaldab Ameerika Ühendriikidele antud soodustuste kohaldamise peatada. Kui Euroopa Parlament peaks sel eesmärgil soovitama komisjonil algatada uurimise kaitsemeetmete kohaldamiseks, hindab komisjon hoolikalt, kas asjaolud õigustavad *ex officio* uurimise algatamist ja teavitab Euroopa Parlamenti oma hindamise tulemusest.

Komisjoni avaldus rakendusaktide kohta vastavalt määrusele (EL) 2026/…, millega kohandatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade impordile kohaldatavaid tollimakse ja avatakse Ameerika Ühendriikidest pärit teatavate kaupade tariifikvoodid

Komisjon teavitab korrapäraselt Euroopa Parlamenti ja võtab enne käesoleva määruse alusel rakendusakti ettepaneku esitamist Euroopa Parlamendi seisukohti täiel määral arvesse.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0197

Tollimaksude kohaldamatajätmine teatavate kaupade impordile

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus tollimaksude kohaldamatajätmise kohta teatavate kaupade impordile (COM(2025)0472 – C10-0192/2025 – 2025/0260(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)0472),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 207 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0192/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse eelarvekomisjoni eelarvehinnangut,

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 27. mai 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita heaks Euroopa Parlamendi seisukoht vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 60 ja 58,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni raportit (A10-0070/2026),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[1];

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja

[1] Käesolev seisukoht asendab 26. märtsil 2026. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0097).

komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2025)0260

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 16. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, mis käsitleb tollimaksude kohaldamatajätmist teatavate kaupade impordile

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 207 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[1]

[1] Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Liidul ja Ameerika Ühendriikidel on kõige ulatuslikum ja sügavam kahepoolne kaubandus- ja investeerimissuhe maailmas ning nende majandused on suurel määral üksteisega seotud. Nendevahelise kahepoolse kaubavahetuse kogumaht oli 2024. aastal üle 1,6 triljoni euro. Seda põhjalikku ja laiaulatuslikku partnerlust toetavad märkimisväärsed vastastikused investeeringud teineteise turgudele ligikaudu 5,3 triljoni euro väärtuses.

(2) Selleks et vältida kaubandus- ja investeerimissuhete häireid ning jätkuvalt parandada kõnealuseid suhteid, ***tegid liit ja Ameerika Ühendriigid 21. augustil 2020 tollikokkulepet käsitleva ühisavalduse (edaspidi „2020. aasta ühisavaldus“), mille kohaselt liit kohustus kaotama Ameerika Ühendriikidest imporditud elusate ja külmutatud homaaritoodete tollimaksud ning Ameerika Ühendriigid võtsid endale kohustuse vähendada 50 % võrra oma tollimaksumäärasid teatavate liidu eksporditavate toodete suhtes, mille keskmine aastane kaubandusväärtus on 160 miljonit USA dollarit, sealhulgas teatavad valmistoidud, teatavad kristallklaasist lauanõud, pinnaviimistlustooted, püssirohi, välgumihklid ja tulemasinate osad. 2020. aasta ühisavalduse rakendamiseks*** võttis liit 16. detsembril 2020 vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2131[2], millega kaotatakse **erga omnes** ***põhimõttel*** tollimaksud ▌***piiratud arvule*** kaupadele, ▌***sealhulgas Ameerika Ühendriikidest pärit elusatele ja külmutatud*** ▌homaaritoodetele, ▌***alates*** 1. augustist 2020 ***kuni*** 31. juulini 2025.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrus (EL) 2020/2131, millega kaotatakse tollimaksud teatavatele kaupadele (ELT L 430, 18.12.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2131/oj).

(3) Komisjoni president ja Ameerika Ühendriikide president jõudsid 27. juulil 2025 poliitilisele kokkuleppele, mida seejärel kajastati 21. augusti 2025. aasta ühisavalduses, mis käsitleb Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse, õiglase ja tasakaalustatud kaubanduse kokkuleppe raamistikku (edaspidi „ühisavaldus“). Kooskõlas kõnealuse poliitilise kokkuleppe ja ühisavaldusega ning selleks, et tagada liidu kaupade jätkuv juurdepääs Ameerika Ühendriikide turule, peaks liit nägema veel üheks ajavahemikuks ette, et määrusega (EL) 2020/2131 hõlmatud liiki homaaride liitu importimisel jäetakse tollimaksud kohaldamata. Kõnealuse poliitilise kokkuleppe ja ühisavalduse kohaselt peaks tollimaksude kohaldamatajätmine hõlmama ka kombineeritud nomenklatuuri koodi (CN) 1605 30 90 alla kuuluvate töödeldud homaaride importi, nagu on sätestatud nõukogu määruses (EMÜ) nr 2658/87[3].

(4) Seega tuleks kohaldada käesoleva määrusega hõlmatud kaupade impordi suhtes 0 % tollimaksumäära, ▌***välja arvatud juhul, kui*** Ameerika Ühendriigid ühisavaldust ***enam*** tegelikult ei rakenda.

(5) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et käesoleva määrusega hõlmatud kaupade tollimaksude kohaldamine konkreetsete asjaolude korral täielikult või osaliselt peatada. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[4].

---

[3] Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta (ELT L 256, 7.9.1987, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1987/2658/oj).

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

(6) Komisjon peaks 31. jaanuariks 2030 esitama hinnangu käesoleva määruse mõju kohta. Selles hinnangus tuleks esitada üksikasjad selle kohta, kuidas on alates 1. augustist 2025 muutunud käesoleva määrusega hõlmatud kaupade Ameerika Ühendriikidest liitu suunduva ekspordi kaubandusmahud ja -väärtused. Asjakohasel juhul tuleks hinnangule lisada seadusandlik ettepanek käesoleva määruse kehtivusaja pikendamiseks.

(7) Võttes arvesse seda, kui oluline on vältida kaubandus- ja investeerimissuhete häireid liidu ja Ameerika Ühendriikide vahel, peaks käesolev määrus jõustuma selle avaldamise päeval. Samal põhjusel tuleks käesolevat määrust kohaldada tagasiulatuvalt alates 1. augustist 2025. Alates 1. augustist 2025 kuni käesoleva määruse jõustumise kuupäevani tasutud tollimaksud, mis ületavad käesoleva määruse kohaselt kohaldatavaid tollimaksumäärasid, tuleks taotluse korral hüvitada,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Tollimaksude kohaldamatajätmine

Käesoleva määruse lisas loetletud kombineeritud nomenklatuuri (CN) koodide alla kuuluvate kaupade liitu importimisel kohaldatav määrusega (EMÜ) nr 2658/87 kehtestatud ühise tollitariifistiku tollimaksumäär on 0 %.

Artikkel 2

Peatamine

1. Komisjon võib võtta vastu rakendusakti, millega artikli 1 kohaldamine peatatakse täielikult või osaliselt mõnel järgmisel asjaolul:

   a) kui Ameerika Ühendriigid ei rakenda 21. augusti 2025. aasta ühisavaldust, mis käsitleb Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse, õiglase ja tasakaalustatud kaubanduse kokkuleppe raamistikku (edaspidi „ühisavaldus“), või õõnestavad muul viisil liidu ja Ameerika Ühendriikide vaheliste kaubandus- ja investeerimissuhete parandamise eesmärkide ning ühisavaldusega taotletavate eesmärkide saavutamist või takistavad liidu ettevõtjate juurdepääsu Ameerika Ühendriikide turule või häirivad muul viisil liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelisi kaubandus- ja investeerimissuhteid;

   b) kui on piisav märk selle kohta, et Ameerika Ühendriigid tegutsevad tulevikus punktis a osutatud viisil, ***või***

c) kui ühisavalduse kuupäeval esinenud objektiivsed asjaolud on muutunud.

Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 3 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

2. Lõikes 1 osutatud rakendusakti kohaldatakse seni, kuni püsivad kõnealuses lõikes osutatud asjaolud.

Artikkel 3

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2015/1843[5] loodud kaubandustõkete komitee. ***Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.***

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. oktoobri 2015. aasta määrus (EL) 2015/1843, millega kehtestatakse liidu meetmed ühise kaubanduspoliitika vallas, et tagada rahvusvahelistest kaubandusreeglitest, eeskätt Maailma Kaubandusorganisatsiooni egiidi all kehtestatud reeglitest tulenevate liidu õiguste kasutamine (ELT L 272, 16.10.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2015/1843/oj).

Artikkel 4

Tollimaksude hüvitamine

Asjaomaste ettevõtjate taotlusel hüvitavad asjaomaste liikmesriikide pädevad tolliasutused kõik lisas loetletud CN-koodide alla kuuluvate kaupade liitu importimisel alates 1. augustist 2025 kuni … [käesoleva määruse jõustumise kuupäev] tasutud tollimaksud, mis ületavad käesoleva määruse kohaselt kohaldatavat tollimaksumäära.

Artikkel 5

Hindamine ja aruandlus

1. Komisjon esitab 31. jaanuariks 2030 hinnangu käesoleva määruse mõju kohta. Selles hinnangus esitatakse üksikasjad selle kohta, kuidas on alates 1. augustist 2025 muutunud lisas loetletud CN-koodide alla kuuluvate kaupade Ameerika Ühendriikidest liitu suunduva ekspordi kaubandusmahud ja -väärtused.

2. Asjakohasel juhul lisatakse lõikes 1 osutatud hinnangule seadusandlik ettepanek käesoleva määruse kohaldamisaja pikendamiseks.

3. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu korrapäraselt ja aegsasti asjaomastest suundumustest käesoleva määruse kohaldamisel.

Artikkel 6

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Seda kohaldatakse alates 1. augustist 2025 ***kuni 31. juulini 2030***.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

LISA

2025. a CN-kood[1]	Kirjeldus
0306 11 90	Külmutatud langustid (*Palinurus* spp., *Panulirus* spp., *Jasus* spp.), ka suitsutatud, puhastatud või puhastamata, sh vees või aurus keedetud langustid (v.a vähilakad)
0306 12 10	Külmutatud homaarid (*Homarus* spp.), terved, ka suitsutatud või vees või aurus keedetud
0306 12 90	Külmutatud homaarid (*Homarus* spp.), ka suitsutatud, puhastatud või puhastamata, sh vees või aurus keedetud (v.a terved homaarid)
0306 32 10	Elusad homaarid (*Homarus* spp.)
1605 30 90	Tooted ja konservid homaaridest (v.a üksnes suitsutatud; v.a kuumtöödeldud homaariliha homaarivõi, -pasteedi, suppide või kastmete valmistamiseks või kasutamiseks täidisena taignatoodetes)

[1] Nomenklatuurikoodid on võetud nõukogu 23. juuli 1987. aasta määruses (EMÜ) nr 2658/87 (tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta) sätestatud kombineeritud nomenklatuurist sellisel kujul, nagu need kehtivad 2025. aastal ja *mutatis mutandis* vastavalt hilisemate õigusaktidega tehtud muudatustele.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0198

Tehisintellekti käsitlevate ühtlustatud õigusnormide (tehisintellekti käsitlev digivaldkonna koondpakett) rakendamise lihtsustamine

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määruseid (EL) 2024/1689 ja (EL) 2018/1139 seoses tehisintellekti käsitlevate ühtlustatud õigusnormide (tehisintellekti käsitlev digivaldkonna koondpakett) rakendamise lihtsustamisega (COM(2025)0836 – C10-0304/2025 – 2025/0359(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)0836),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 114, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0304/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Keskpanga 15. aprilli 2026. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 18. märtsi 2026. aasta arvamust[2],

– võttes arvesse Regioonide Komitee 7. mai 2026. aasta arvamust[3],

– võttes arvesse vastutavate komisjonide poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 13. mai 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita heaks Euroopa Parlamendi seisukoht vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

– võttes arvesse siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ühisarutelusid vastavalt kodukorra artiklile 59,

– võttes arvesse transpordi- ja turismikomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni ning õiguskomisjoni arvamusi,

---

1 ELT C, C/2026/2285, 15.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2285/oj.
2 18. märtsi 2026. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
3 7. mai 2026. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

– võttes arvesse siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0073/2026),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[4];

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

[4] Käesolev seisukoht asendab 26. märtsil 2026. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0098).

P10_TC1-COD(2025)0359

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 16. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…millega muudetakse määruseid (EL) 2024/1689, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2023/1230 seoses tehisintellekti käsitlevate ühtlustatud õigusnormide (tehisintellekti käsitlev digivaldkonna koondpakett) rakendamise lihtsustamisega

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Keskpanga arvamust[1],

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[2],

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust[3],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[4]

[1] ELT C, C/2026/2285, 15.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2285/oj.
[2] 18. märtsi 2026. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
[3] 7. mai 2026. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
[4] Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1689[5] on sätestatud tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning selle eesmärk on parandada siseturu toimimist, edendada inimkeskse ja usaldusväärse tehisintellekti levikut, tagades samal ajal tervise, ohutuse ja põhiõiguste kõrgetasemelise kaitse ning toetades innovatsiooni. Määrus (EL) 2024/1689 jõustus 1. augustil 2024. Selle sätteid hakatakse kohaldama järk-järgult, kusjuures kõiki norme hakatakse kohaldama hiljemalt 2. augustil 2027.

(2) Kogemused, mis on saadud määruse (EL) 2024/1689 nende osade rakendamisel, mida juba kohaldatakse, võivad anda teavet nende osade rakendamise jaoks, mida alles hakatakse kohaldama. Sellega seoses on hilinemine selliste standardite ettevalmistamisel, mis pakuvad suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatele tehnilisi lahendusi kõnealusest määrusest tulenevate kohustuste täitmise tagamiseks, ning juhtimis- ja vastavushindamisraamistike hilinenud kehtestamine riiklikul tasandil toonud kaasa oodatust suurema nõuete täitmisega seotud koormuse. Lisaks on sidusrühmadega peetud konsultatsioonide käigus ilmnenud vajadus lisameetmete järele, mis hõlbustaksid rakendamist ja nõuete täitmist ning selgitaksid seda, vähendamata seejuures määruse (EL) 2024/1689 sätetega taotletavat tervise, ohutuse ja põhiõiguste kaitse taset tehisintellektiga seotud ohtude eest.

---

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

(3) Teatavate rakendamisprobleemide lahendamiseks on vaja määrust (EL) 2024/1689 sihipäraselt muuta, et ***kohaldada*** asjakohaseid õigusnorme tulemuslikult***, lihtsalt ja ühetaoliselt***.

(4) Et võimaldada tehisintellektialast innovatsiooni era- ja avalikus sektoris, on oluline, et komisjon ja liikmesriikide pädevad asutused tagaksid, et valdkondlike ja riiklike õigusaktide järelevalve, täitmise tagamine ja seire ei tekitaks kattuvusi, ebajärjekindlaid tõlgendusi ega erinevat täitmise tagamist.

(5) Määruses (EL) 2024/1689 on sätestatud tehisintellektisüsteeme käsitlevad horisontaalsed normid, et tagada tervise, ohutuse ja põhiõigustega seotud avalike huvide järjepidev ja kõrgetasemeline kaitse. Artikli 6 lõikes 2 osutatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide suhtes kohaldatakse nimetatud määrust koostoimes I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega. Teatavatel juhtudel võib selliste liidu ühtlustamisõigusaktidega kehtestada nõuded, millega saavutatakse asjaomaste avalike huvide kaitse samal või kõrgemal tasemel, nagu saavutatakse määruses (EL) 2024/1689 sätestatud konkreetsete nõuete või kohustustega. Sellisel juhul peaks olema võimalik piirata määruses (EL) 2024/1689 sätestatud konkreetsete nõuete või kohustuste kohaldamist, et hõlbustada nõuete täitmist, minimeerida halduskoormust ja dubleerimist, säilitades samal ajal selle määrusega tagatud kaitsetaseme. Selline piiramine peaks olema võimalik ainult siis ja niivõrd, kui I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides on sätestatud nõudeid, millega nähakse ette tervise, ohutuse või põhiõiguste kaitse samaväärsel tasemel nagu asjaomase nõude või kohustusega. Komisjonil peaks olema õigus võtta nimetatud määruse täiendamiseks vastu delegeeritud õigusakte, et määrata sellised juhtumid kindlaks ja täpsustada asjaomased tooted, nõuded või kohustused, mida võib piirata, ning piirangute tingimused ja ulatus, tagades, et määrusega (EL) 2024/1689 ette nähtud kaitsetaset ei vähendata.

(6) ***Suurem osa liidu äriühingutest on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kellest enamik on mikro- ja väikeettevõtjad.*** Mikroettevõtjate ning väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) määratlusest välja kasvavatel ettevõtjatel – väikestel keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatel (VKTKEd) – on liidu majanduses keskse tähtsusega. VKEdega võrreldes kasvavad väikesed keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad üldiselt kiiremini ning nende innovatsiooni- ja digitaliseerimistase on kõrgem. Sellest hoolimata on neil halduskoormuse tõttu samasugused probleemid kui VKEdel, mis toob kaasa vajaduse proportsionaalsuse järele määruse (EL) 2024/1689 rakendamisel ja sihipärase toetuse järele. Et võimaldada ettevõtjate sujuvat üleminekut VKEdest väikesteks keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjateks, on oluline käsitleda sidusalt mõju, mida nimetatud määrus võib avaldada nende tegevusele, kui need ettevõtjad saavad väikesteks keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjateks ja peavad toime tulema suurettevõtjate suhtes kohaldatavate normidega. Määruses (EL) 2024/1689 on väikeoperaatorite jaoks ette nähtud mitu meedet, mida tuleks ***asjakohasel juhul*** laiendada väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele***, kaitstes samal ajal määrusega (EL) 2024/1689 ette nähtud üldeesmärke ja kaitsetaset***. Et selgitada VKEde ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate kohtlemist määruses (EL) 2024/1689, on vaja ette näha VKEde ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate määratlused, mis peaksid vastama komisjoni soovituse 2003/361/EÜ[6] lisas ja komisjoni soovituse (EL) 2025/1099/EÜ[7] lisas esitatud määratlusele.

---

6 Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratluse kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj).

7 Komisjoni 21. mai 2025. aasta soovitus (EL) 2025/1099, mis käsitleb väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate määratlust (ELT L, 2025/1099, 28.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2025/1099/oj).

(7) Mõiste „turvakomponent“ on ülitähtis teatavate tehisintellektisüsteemide liigitamiseks suure riskiga süsteemideks vastavalt määrusele (EL) 2024/1689. Seega peaks see mõiste hõlmama üksnes neid tehisintellektisüsteeme, millel võib olla kahjulik mõju inimeste tervisele ja ohutusele või varale, kooskõlas nimetatud määruses võetud riskipõhise lähenemisviisiga. Määruse (EL) 2024/1689 artikli 3 punktis 14 sätestatud määratlus ei anna vajalikku selgust, et tehisintellektisüsteemide pakkujad saaksid kindlaks teha, kas tehisintellektisüsteem kvalifitseerub turvakomponendiks, ja see võib kaasa tuua tehisintellektisüsteemide liigitamise suure riskiga süsteemideks suuremas ulatuses kui kõnealuse määruse riskipõhine lähenemisviis seda võimaldab. Seepärast on vaja seda määratlust muuta. Kõigepealt tuleb selgitada ohutusfunktsiooni mõistet. Ohutusfunktsioon peaks olema süsteemi sihtotstarve, mille määrab kindlaks süsteemi pakkuja. Tehisintellektisüsteem täidab ohutusfunktsiooni, kui selle sihtotstarve, mille pakkuja on kindlaks määranud, on ennetada või maandada riske inimeste tervisele ja ohutusele või varale. Tuleb täpsustada, et see ei hõlma tehisintellektisüsteeme, mis on ette nähtud üksnes kasutaja abistamise, jõudluse optimeerimise, teenuse tõhususe, automatiseerimise, mugavuse või kvaliteedikontrolli toimingutega seotud funktsioonide täitmiseks aspektides, mis ei ole seotud ohutusega. Asjaolu, et tehisintellektisüsteem on integreeritud tootesse või toimib tootes, millele kohalduvad liidu ühtlustamisõigusaktid, ei tähenda iseenesest, et see täidab ohutusfunktsiooni.

(8) Määruse (EL) 2024/1689 artikliga 4 on praegu kõigile tehisintellektisüsteemide pakkujatele ja juurutajatele kehtestatud kohustus tagada oma töötajate tehisintellektipädevus. Tehisintellektipädevuse arendamine, mis algab haridusest ja koolitusest ning jätkub elukestva õppena, on väga oluline, et anda pakkujatele, juurutajatele ja teistele mõjutatud isikutele vajalikud ***oskused*** tehisintellektisüsteemide kasutuselevõtu kohta teadlike otsuste tegemiseks. Sidusrühmade jagatud kogemused näitavad ***siiski***, et tehisintellektipädevuse edendamisel ei sobi ▌igat liiki pakkujatele ja juurutajatele ***lahendus, millega kehtestatakse ranged kohustused tagada piisaval tasemel tehisintellektipädevus***. Lisaks näitavad andmed, et ***selliste kohustuste*** kehtestamine tekitab nõuete täitmisega seotud lisakoormust, eelkõige väiksematele ettevõtjatele, kuigi tehisintellektipädevus peaks regulatiivsetele kohustustele ja võimalikele sanktsioonidele vaatamata olema strateegiline prioriteet. Seda teavet arvesse võttes tuleks määruse (EL) 2024/1689 artiklit 4 muuta, et ***kohustada*** pakkujaid ja juurutajaid ***võtma meetmeid, toetamaks*** oma töötajate ja muude nende nimel tehisintellektisüsteemide käitamise ja kasutamisega tegelevate isikute ▌ tehisintellektipädevuse ***arendamist. Komisjon ja liikmesriigid peaksid tehisintellektisüsteemide pakkujate ja juurutajate jõupingutusi toetama ja hõlbustama,*** sealhulgas pakkudes koolitusvõimalusi ja teaberessursse ning võimaldades heade tavade vahetamist ja muid ▌ algatusi. ***Selle kohustuse täitmisel võiksid komisjon ja liikmesriigid võtta arvesse Euroopa pädevusraamistikke, näiteks kodanike digipädevuse raamistikku (DigComp) ning tehisintellektipädevuse raamistikku põhi- ja keskkoolidele.*** Euroopa tehisintellekti nõukoda (edaspidi „nõukoda“) peaks ***komisjoni ja liikmesriike toetama, võttes vastu soovitused, milles seatakse ühised eesmärgid, mis tuleb kohustuste täitmiseks saavutada, ning tagama*** komisjoni ja liikmesriikide vahelise regulaarse teabevahetuse sellel teemal, samal ajal kui tehisintellekti kasutamise liit peaks võimaldama arutelusid laiema kogukonnaga. ▌

▌

(9) Kallutatuse avastamine ja korrigeerimine on oluline avalik huvi, sest need kaitsevad füüsilisi isikuid kallutatuse kahjuliku mõju, sealhulgas diskrimineerimise eest. ***Seetõttu on*** määruses (EL) 2024/1689 ▌ ette nähtud õiguslik alus, mis lubab ***suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatel teatavatel erandjuhtudel ja rangeid kaitsemeetmeid kohaldades*** töödelda isikuandmete eriliike. ***See õiguslik alus on seotud nende pakkujate kohustusega kehtestada viisid sellise kallutatuse avastamiseks, ennetamiseks ja korrigeerimiseks, mis võib tõenäoliselt mõjutada inimeste tervist ja ohutust, avaldada negatiivset mõju põhiõigustele või põhjustada liidu õigusega keelatud diskrimineerimist. Siiski võib kallutatus, millel on tõenäoliselt selline mõju, tuleneda ka suure riskiga tehisintellektisüsteemide juurutajate tegevusest. Lisaks võib selline kallutatus tekkida ka muude tehisintellektisüsteemide või -mudelite puhul. Näiteks võib kallutatus abikõlblikkuse kontrollimisel või riskihindamisvahendites, mida kasutatakse eri liiki avalike lubade või litsentside taotluste hindamiseks, piirata õigusi või takistada teatavatel rühmadel avalikke teenuseid kasutada. Seega on olemas oluline avalik huvi, et lubada muude tehisintellektisüsteemide ja -mudelite pakkujatel ja juurutajatel, samuti suure riskiga tehisintellektisüsteemide juurutajatel erandkorras ja rangelt vajalikel juhtudel töödelda*** isikuandmete eriliike, ***et kallutatust avastada ja korrigeerida***.

Seepärast on vaja laiendada määrusega (EL) 2024/1689 kehtestatud õiguslikku alust, et see hõlmaks ka neid pakkujaid ja juurutajaid. Selle õigusliku aluse suhtes tuleks kohaldada samu piiranguid, tingimusi ja kaitsemeetmeid, mida kohaldatakse kooskõlas määruse artikli 10 lõikega 5, tagades seeläbi kooskõla Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679[8] artikli 9 lõike 2 punktiga g, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725***[9]*** artikli 10 lõike 2 punktiga g ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680[10] artikli 10 punktiga a. ***Et suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujad saaksid seaduslikult teha kallutatuse*** avastamise ***ja korrigeerimise toiminguid, valmistudes suure riskiga tehisintellektisüsteemidele esitatavate nõuete täitmiseks, sealhulgas määruse (EL) 2024/1689 artikli 10 lõike 2 punktide f ja g täitmiseks, tuleks määruse (EL) 2024/1689 artikliga 4a kehtestatud õiguslikku alust kohaldada alates nimetatud määruse kohaldamise alguskuupäevast.***

---

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj).

(10) Määruse (EL) 2024/1689 artikliga 5 on keelatud tehisintellektisüsteemide teatavad kasutusviisid, mis on eriti kahjulikud ja kuritahtlikud, on vastuolus teatavate liidu väärtustega ja rikuvad teatavaid põhiõigusi. Artiklit 5 tuleb korrapäraselt läbi vaadata, nagu on sätestatud nimetatud määruse artikli 112 lõikes 1. Võttes arvesse tehnoloogia ja ühiskonna arengut pärast kõnealuse määruse vastuvõtmist, sealhulgas selliste tehisintellektisüsteemide kasutuselevõttu ja laialdast kasutamist, mis loovad nõusolekuta intiimseid pilte, videoid, audio- ja sarnast materjali (edaspidi „nõusolekuta intiimse sisuga materjal“) ja laste seksuaalset väärkohtlemist kujutavat materjali, on vaja kõnealuse määruse artiklit 5 muuta.

(11) Nõusolekuta intiimse sisuga materjal kujutab endast üksikisikute, eelkõige naiste vastast seksuaalset vägivalda ja väärkohtlemist. Tehisintellektisüsteemid, mis sellist materjali loovad või manipuleerivad, kujutavad endast tõsist ohtu tervisele, turvalisusele ja põhiõigustele, sealhulgas ohvrite inimväärikusele, isiklikule autonoomiale, puutumatusele ja eraelu puutumatusele, ning võivad põhjustada tõsist püsivat psühholoogilist ja muud kahju ning võimaldada ulatuslikku väärkohtlemist. Sellise nn alastamisrakendusena tuntud tehnoloogia levik on tekitanud tungiva vajaduse sõnaselge regulatiivse keelu järele. Laste seksuaalset väärkohtlemist kujutav materjal, sealhulgas täielikult või osaliselt sünteesitud materjal, kujutab endast tõsist ohtu laste turvalisusele ja põhiõigustele. Sellist materjali loovad või manipuleerivad tehisintellektisüsteemid kujutavad endast suurt ohtu inimväärikusele ja lapse õigustele ning võivad lastevastast seksuaalvägivalda normaliseerida, võimendada ja põlistada. Seega on vaja määruse (EL) 2024/1689 artiklit 5 muuta nii selleks, et kaitsta naisi, lapsi, muid isikuid ja ühiskonda väga kahjulike kasutusviiside eest, järgides seeläbi määruse eesmärke, kui ka selleks, et anda pakkujatele ja juurutajatele selgust nende kohustuste ulatuse kohta, lahendades seeläbi rakendamisega seotud probleeme.

(12) On vaja selgelt kindlaks määrata keelu ulatus, sealhulgas eelkõige pakkujate ja juurutajate kohustuste ulatus. Keeld ei tohiks takistada pakkujaid arendamast tehisintellektisüsteemide tehnilist suutlikkust luua või manipuleerida pilte, videoid, audio- või sarnast materjali. Pakkujate puhul peaks keeld piirduma kahel juhul selliste tehisintellektisüsteemide turule laskmise või kasutusele võtmisega, mis loovad või manipuleerivad nõusolekuta intiimse sisuga materjali või laste seksuaalset väärkohtlemist kujutavat materjali. Esiteks peaks see hõlmama süsteeme, mis on ette nähtud sellise materjali loomiseks või manipuleerimiseks. Teiseks peaks see hõlmama süsteeme, mille puhul selline loomine või manipuleerimine on mõistlikult prognoositav ja korratav tulemus ning puuduvad mõistlikud ja piisavad tehnilised ohutusmeetmed ja muud kaitsemeetmed, võttes arvesse mõistlikult prognoositavat väärkasutamist, et seda tulemust usaldusväärselt ennetada ja vajaduse korral parandada ning kõrvaldada täheldatud või teatatud väärkasutamine, sealhulgas sellistest meetmetest kõrvalehoidmine. Tehnilised meetmed ja muud kaitsemeetmed sellise materjali loomise vältimiseks võiksid hõlmata andmete puhastamist, keeldumistreeningut, turvalise prompti kavandamist ja tulemi kontrolli, prompti töö turvapiirdeid, sisu klassifitseerimist ja filtreerimismehhanisme, kasutuspiiranguid, kuritarvitamise avastamise mehhanisme ning teavitamise ja meetmete mehhanisme. Sellised ennetusmeetmed peaksid olema konkreetse tehisintellektisüsteemi jaoks mõistlikud ja neid tuleks pidada piisavaks, kui need on kooskõlas tipptasemel meetmetega ning hoiavad igal konkreetsel juhul tõendatavalt ära sellise materjali loomise või manipuleerimise tõenäosuse või vähendavad seda piisavalt, võttes arvesse teadaolevat ja mõistlikult prognoositavat väärkasutamist, sealhulgas ennetusmeetmetest mõistlikult prognoositavat kõrvalehoidmist ilma oluliste tehniliste muudatusteta. Pakkujate puhul, kellele jääb tegelik kontroll tehisintellektisüsteemide üle, näiteks platvormi või veebiliidese kaudu, võivad sinna alla kuuluda ka väärkasutuse juhtumite jälgimise ja nendest teatamise meetodid, järgides täielikult liidu andmekaitseõigust ja eraelu puutumatuse kaitset käsitlevat õigust.

Kui on täheldatud või teatatud ennetusmeetmetest või muudest kaitsemeetmetest kõrvalehoidmisest, tuleks võtta piisavaid parandusmeetmeid, tingimusel et sellised meetmed on mõistlikud, võttes arvesse konkreetset tehisintellektisüsteemi, sealhulgas selle tarbimisse lubamise ja levitamise strateegiat (nt avatud lähtekoodiga versioonid). Juurutajate puhul peaks tehisintellektisüsteemi kasutamine olema keelatud üksnes juhul, kui juurutaja kasutab tehisintellektisüsteemi nõusolekuta intiimse sisuga materjali või laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava materjali loomiseks või manipuleerimiseks. See hõlmab juhtumeid, kus juurutaja kasutab või väärkasutab turule lastud või kasutusele võetud tehisintellektisüsteeme, millel puuduvad mõistlikud ja piisavad ennetusmeetmed, või kui juurutaja hoiab ennetusmeetmetest kõrvale või kasutab seaduslikku tehisintellektisüsteemi sellise materjali loomiseks või manipuleerimiseks. Kasutuskeeld ei hõlma seega tehisintellektisüsteemi kasutamist seaduslikel eesmärkidel, nagu muu kui nõusolekuta intiimse sisuga materjali või laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava materjali loomine või manipuleerimine, isegi kui tehisintellektisüsteemis puuduvad mõistlikud ja piisavad kaitsemeetmed, mille pakkuja oleks pidanud kehtestama, samuti ei hõlma keeld sellise sisu juhuslikku loomist või manipuleerimist. Mis puudutab nõusolekuta intiimse sisuga materjali keeldu, siis juhul, kui tehisintellektisüsteem on mõeldud selle keelu alla kuuluva materjali tootmiseks või manipuleerimiseks, peaksid need meetmed ja muud kaitsemeetmed hõlmama tehisintellektisüsteemi levitamiseks sobivaid vahendeid, mis võimaldavad usaldusväärselt koguda ja tõendada kujutatud isiku nõusolekut sellise materjali loomiseks või manipuleerimiseks kooskõlas määrusega (EL) 2016/679.

Nõusolekuta intiimse sisuga materjali keeld peaks piirduma intiimsete kehaosade, eelkõige genitaalide, häbemepiirkonna, päraku, paljaste tuharate või paljaste naiserindade, nibude või nibu ümbritseva areooli või ühemõtteliselt seksuaalse tegevuse realistliku kujutamisega. „Realistlik“ tähendab siin isiku näo, hääle või keha kujutamist usutavalt ja realistlikult, olenemata sellest, kas kujutis on esitatud tegelikus kontekstis või kas see vastab täielikult kujutatava isiku tegelikule häälele või välimusele. See ei hõlma aga karikatuurseid ega füüsiliselt võimatuid kujutisi inimese kehast. Ilma nõusolekuta intiimse sisuga materjali keeld ei puuduta muud liiki alastust kujutava materjali loomist ega manipuleerimist, näiteks materjal, mis ei kujuta tuvastatavaid füüsilisi isikuid, realistlikud osaliselt alasti kujutised, kus intiimseid kehaosi ei näidata ja seksuaalseid tegevusi ei kujutata, või ebarealistlikud kunstilised aktiteosed, mis ei kujuta realistlikult tuvastatavaid füüsilisi isikuid ühemõtteliselt seksuaalses tegevuses või nende intiimseid kehaosi. Samuti ei hõlma see generatiivse tehisintellekti rakendusi, mille puhul intiimseid kehaosi ei näidata, või kui näidatakse, siis on kujutatav isik andnud selleks vabatahtliku, konkreetse, teadliku, ühemõttelise ja sõnaselge nõusoleku (näiteks proovikabiinirakendused ja meditsiinilised rakendused, nagu meditsiinilised anatoomilised simulatsioonid ja mammogrammid); see keeld ei takista tehisintellektisüsteemide erandlikku kasutamist tuvastatava isiku intiimsete kehaosade alasti kujutiste loomiseks või manipuleerimiseks kooskõlas põhiõigustealase õigusega, sealhulgas andmekaitseõigusega, ja kohaldatava meditsiiniõigusega meditsiinitöötajate poolt meditsiiniliseks diagnoosimiseks ja raviks, kui asjaomane isik ei ole võimeline nõusolekut andma (näiteks hädaolukorras).

Nõusolekuta intiimse sisuga materjali manipuleerimise keeld ei puuduta ka juhtumeid, kus olemasolevat intiimse sisuga materjali manipuleeritakse viisil, mis ei suurenda kujutatud intiimsete kehaosade eksponeeritust ega muuda kujutatud ühemõtteliselt seksuaalse tegevuse olemust, näiteks juhtumid, kui intiimsete kehaosade kujutist või selgelt seksuaalse tegevuse videot täiustatakse, näiteks muudetakse tausta, lisatakse tekst pealkirjaga või suurendatakse kontrasti või heledust. Seevastu on keelatud selline materjali manipuleerimine, sealhulgas intiimseid kehaosi või ühemõtteliselt seksuaalset tegevust kujutava materjali puhul, mis suurendab kujutatud intiimsete kehaosade eksponeeritust või muudab kujutatud ühemõtteliselt seksuaalse tegevuse olemust.

(13) ***Laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava materjali keeld ei tohiks takistada tehisintellektisüsteemi turule laskmist, kasutusele võtmist või kasutamist, kui riigisisese õiguse alusel kohaldatakse õigusvastaselt sooritatud teo kaitset, nagu on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/93/EL[11] artikli 5 lõikes 1. See hõlmab riigisiseste õiguslike volituste alusel toimuvat tegevust, nagu laste seksuaalset väärkohtlemist kujutava materjali seaduslik loomine või manipuleerimine ametiasutuste poolt, et viia läbi kriminaalmenetlust või ennetada, avastada või uurida kuritegusid, samuti tehisintellektisüsteemi õiguspärast kasutamist punaste tiimide kasutamise ja hindamise kontekstis, et hinnata süsteemi vastavust käesolevas määruses sätestatud keelule.***

---

11 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK (ELT L 335, 17.12.2011, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/93/oj).***

(14) ***Need keelud kujutavad endast põhjendatud sekkumist sõna- ja teabevabadusse ning ettevõtlusvabadusse. Nendega taotletakse üldist huvi pakkuvaid eesmärke ning kaitstakse teiste isikute õigusi ja vabadusi, sealhulgas neid, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 1, artikli 3 lõikes 1 ning artiklites 4, 7, 8, 21, 23 ja 24. Need keelud on täpselt kohandatud. Intiimse sisuga materjali puhul piirduvad need tuvastatavate füüsiliste isikute realistlike kujutistega ja juhtudega, kus tehisintellektisüsteemi kasutatakse alastuse ulatuse või ühemõttelisuse suurendamiseks; keelatud ei ole materjali loomine või manipuleerimine isiku nõusolekul. Lisaks piirduvad need nõudega, et pakkujad rakendaksid süsteemide puhul, mille eesmärk ei ole luua keelatud materjali ega seda manipuleerida, „mõistlikke ja piisavaid“ meetmeid ja kaitsemeetmeid. Samuti on need kooskõlas kehtiva liidu õigusega, sealhulgas direktiiviga (EL) 2011/93/EL ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1385[12]. Need sekkumised on kooskõlas harta artiklite 11 ja 16 olemusega, on seadusega ette nähtud ja proportsionaalsed.***

---

12 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist (ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj).***

(15) Nende keeldudega hõlmatud tegevus võib rikkuda ka muud õigust, sealhulgas kriminaalõigust. Keelud ei takista süüdistuse esitamist sellise õiguse alusel. Kuivõrd keeldude rikkumine võib aga kaasa tuua kriminaalõiguslikku laadi karistuste määramise, mis võivad olla ette nähtud määruse (EL) 2024/1689 artikli 99 lõike 1 kohaselt, ja kuivõrd sama teo eest karistatakse kriminaalõiguse alusel, sealhulgas direktiivide 2011/93/EL ja (EL) 2024/1385 kohaldamisalasse kuuluva kriminaalõiguse alusel, peavad liikmesriigid tagama topeltkaristamise keelu põhimõtte järgimise kooskõlas hartaga.

(16) Keelud ei piira õiguskaitsevahendeid, mida isikud saavad riigisisese õiguse alusel kasutada, et kaitsta oma põhiõigusi, sealhulgas õigust mainele, eraelu puutumatusele ja inimväärikusele.

(17) Järjepidevuse tagamiseks, dubleerimise vältimiseks ja halduskoormuse minimeerimiseks seoses määruse (EL) 2024/1689 kohase teada antud asutuste määramise korraga, säilitades samal ajal sama kontrollitaseme, peaksid uued vastavushindamisasutused ja teada antavad asutused, mis määratakse määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) 2017/745[13] ja (EL) 2017/746[14] kohaselt, saama esitada ühe taotluse ja läbida ***ühtse*** hindamismenetluse, kui selline taotlus ja menetlus on kõnealuste liidu ühtlustamisõigusaktidega kehtestatud. Ühe taotluse ja ***ühtse*** hindamismenetluse eesmärk on hõlbustada, toetada ja kiirendada määruse (EL) 2024/1689 kohast määramismenetlust, tagades samal ajal vastavuse nõuetele, mida kohaldatakse teada antud asutuste suhtes kõnealuse määruse ja selle I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide alusel. ***Ühtne hindamismenetlus peaks toimuma vastavalt asjaomaste asutuste ülesannetele ja kohustustele. Lisaks tuleks selgitada, et vastavushindamisasutus, mis on määratud rohkem kui ühe I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusakti alusel, peaks nimetatud määruse alusel määramist taotlema ainult üks kord.***

---

13 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta määrus (EL) 2017/745, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ) ***nr 178/2002*** ja määrust (EÜ) ***nr 1223/2009*** ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 90/385/EMÜ ja 93/42/EMÜ (ELT L 117, 5.5.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/745/oj).

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta määrus (EL) 2017/746 *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 98/79/EÜ ja komisjoni otsus 2010/227/EL (ELT L 117, 5.5.2017, lk 176, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/746/oj).

(18) Määruse (EL) 2024/1689 sujuva kohaldamise ja järjepidevuse tagamiseks tuleks seda muuta. Määruse (EL) 2024/1689 artikli 43 lõike 3 esimeses lõigus tuleks teha tehniline parandus, et viia vastavushindamisnõuded kooskõlla kõnealuse määruse artiklis 16 sätestatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujate suhtes kehtestatud nõuetega. Lisaks tuleks selgitada, et kui suure riskiga tehisintellektisüsteemi pakkuja suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohast vastavushindamismenetlust ning vastavushindamine laieneb kvaliteedijuhtimissüsteemi vastavusele kõnealuse määruse ja nende liidu ühtlustamisõigusaktide nõuetele, peaks pakkujal olema võimalik lisada kõnealuse määruse kohased kvaliteedijuhtimissüsteemidega seotud aspektid nende liidu ühtlustamisõigusaktide kohaste kvaliteedijuhtimissüsteemide hulka kooskõlas määruse (EL) 2024/1689 artikli 17 lõikega 3. Nimetatud määruse artikli 43 lõike 3 teist lõiku tuleks muuta selgitamaks, et teada antud ***asutustel***, kellest on teada antud määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt ja kelle ülesanne on hinnata kõnealuse määruse I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteeme, ***peaks olema õigus hinnata suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavust nõuetele teatavatel tingimustel*** 18 kuu jooksul alates … [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].

See muudatus ei piira määruse (EL) 2024/1689 artikli 28 kohaldamist, ***mistõttu võivad vastavushindamisasutused, kes soovivad, et neid nimetatud määruse kohaselt määrataks ja neist teada antaks, esitada taotluse igal ajal selle 18 kuu jooksul ja pärast seda***. Lisaks tuleks määrust (EL) 2024/1689 muuta selgitamaks, et kui suure riskiga tehisintellektisüsteem on hõlmatud määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega ning kuulub ka ühe kõnealuse määruse III lisas loetletud kasutusjuhu alla, peaks pakkuja järgima asjakohast vastavushindamismenetlust, nagu on nõutud asjaomases ühtlustamisõigusaktis.

(19) Määrus (EL) 2024/1689 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2847[15] täiendavad teineteist, et tagada digielemente sisaldavate toodete ohutus ja küberturvalisus. Määruse (EL) 2024/2847 artiklis 12 on sätestatud, et kui suure riskiga tehisintellektisüsteemid ja tootja rakendatud protsessid vastavad määruses (EL) 2024/2847 sätestatud olulistele küberturvalisuse nõuetele, tuleks need lugeda määruse (EL) 2024/1689 artiklis 15 sätestatud küberturvalisuse nõuetele vastavaks, kuivõrd määruse (EL) 2024/2847 alusel välja antud ELi vastavusdeklaratsioon või selle osad hõlmavad neid nõudeid. Et parandada määruste (EL) 2024/1689 ja (EL) 2024/2847 koostoime nähtavust, peaks määruse (EL) 2024/2847 artiklis 12 sätestatud norm kajastuma ka määruses (EL) 2024/1689. Nende kahe õigusakti koostoimet ei tohiks mõjutada.

---

[15] ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2024. aasta määrus (EL) 2024/2847, mis käsitleb digielemente sisaldavate toodete küberturvalisuse horisontaalseid nõudeid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013 ja (EL) 2019/1020 ning direktiivi (EL) 2020/1828 (küberkerksuse määrus) (ELT L, 2024/2847, 20.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj).***

(20) Määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõike 1 kohaselt liigitatakse tehisintellektisüsteem suure riskiga tehisintellektisüsteemiks, kui tehisintellektisüsteem, mis on kõnealuse määruse I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud toote komponent, on turvakomponent ja selle toote puhul on nõutav kolmanda isiku tehtav vastavushindamine. Nõue, et sellise toote puhul on nõutav kolmanda isiku tehtav vastavushindamine, ei mõjuta aga tootja poolt selle toote jaoks valitud vastavushindamismenetlust. Kui I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktid võimaldavad valida vastavushindamismenetluste hulgast harmoneeritud standarditel põhineva vastavushindamismenetluse, kehtib see võimalus jätkuvalt ka toodete suhtes, millesse on integreeritud suure riskiga tehisintellektisüsteem. Määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõiget 1 ei tohiks tõlgendada nii, et tooted, millesse on integreeritud suure riskiga tehisintellektisüsteem, peaksid automaatselt läbima kolmanda isiku tehtava vastavushindamise, millesse on kaasatud teada antud asutus. Kui see võimalus on liidu ühtlustamisõigusaktidega ette nähtud, võiks suure riskiga tehisintellektisüsteemi sisaldava toote pakkuja jätkuvalt tugineda harmoneeritud standarditel põhinevale vastavushindamismenetlusele, et täita liidu ühtlustamisõigusaktide ja määruse (EL) 2024/1689 nõudeid.

(21) Konkurentsivõime ja innovatsiooni suurendamiseks on oluline toetada ettevõtjaid, kes peavad samal ajal täitma määruse (EL) 2024/1689 III peatüki 2. ja 3. jaos sätestatud nõudeid või kohustusi ning sama määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud asjaomaseid nõudeid ja kohustusi. Et toetada ja lihtsustada selliste ettevõtjate jaoks nõuetele vastavuse tagamise viise, peaks komisjon põhjendamatu viivituseta paluma Euroopa standardiorganisatsioonidel töötada välja standardimisdokumendid, sealhulgas asjakohasel juhul harmoneeritud standardid. Need standardimisdokumendid peaksid põhinema **Euroopa Liidu Teatajas** *avaldatud harmoneeritud standarditel, mis loovad eelduse vastavuseks määruse (EL) 2024/1689 nõuetele või kohustustele, ning muudel asjakohastel* **Euroopa Liidu Teatajas** *avaldatud harmoneeritud standarditel, mis loovad eelduse vastavuseks nimetatud määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud asjaomastele nõuetele või kohustustele. Sellised standardimisdokumendid peaksid aitama vähendada õiguskindlusetust, vältida vastavushindamistoimingute, testimise, dokumenteerimise ja aruandluskohustuste tarbetut dubleerimist ning vähendada nõuete täitmisega seotud kulusid, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ja idufirmade jaoks. Selliste dokumentide õigeaegne väljatöötamine on oluline, et pakkuda ettevõtjatele praktilisi ja usaldusväärseid tehnilisi lahendusi, tugevdada õiguskindlust ning hõlbustada tehisintellektisüsteemide turule laskmist, kasutusele võtmist ja kasutamist kooskõlas käesoleva määrusega ja kõnealuse määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega.*

(22) Nõuete täitmise lihtsustamiseks ja sellega seotud kulude vähendamiseks ***tuleks lihtsustada*** määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõikes 3 osutatud tehisintellektisüsteemide registreerimist ELi andmebaasis kõnealuse määruse artikli 49 lõike 2 kohaselt***, ühtlustades kõnealuse määruse VIII lisas nõutud teavet***. ***Kuigi toimiva turujärelevalve ja avaliku vastutuse jaoks on endiselt väga oluline, et sellised tehisintellektisüsteemid registreeritaks ELi andmebaasis, tuleks registreerimisnõudeid lihtsustada ja muuta need proportsionaalsemaks. Sellise lihtsustamisega saavutataks parem tasakaal, kahjustamata määruses (EL) 2024/1689 sätestatud kaitset.*** Selliseid tehisintellektisüsteeme ei peeta teatavatel tingimustel suure riskiga süsteemideks, kui need ei kujuta endast märkimisväärset ohtu inimeste tervisele, ohutusele või põhiõigustele***. Lisaks on määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõiget 3 kohaldav*** pakkuja ▌kohustatud dokumenteerima oma hinnangu enne selle tehisintellektisüsteemi turule laskmist või kasutuselevõttu. Riiklikel pädevatel asutustel peaks olema võimalik sellist hindamist nõuda.

(23) Määruse (EL) 2024/1689 artikleid 57, 58 ja 60 tuleks muuta, et tugevdada veelgi tehisintellekti regulatiivliivakastide koostööd liidu tasandil, suurendada tehisintellekti regulatiivliivakastide juhtimise selgust ja järjepidevust ning laiendada väljaspool tehisintellekti regulatiivliivakaste toimuva tegelikes tingimustes testimise ulatust suure riskiga tehisintellektisüsteemidele, mis on hõlmatud kõnealuse määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega. Eelkõige selleks, et võimaldada asjakohasel juhul menetlusi lihtsustada projektide puhul, mille üle toimub järelevalve tehisintellekti regulatiivliivakastides, mis hõlmavad ka tegelikes tingimustes testimist, tuleks tegelikes tingimustes testimise kava integreerida ▌ pakkujate või võimalike pakkujate ja pädevate asutuste vahel kokku lepitud regulatiivliivakasti kavasse. ▌

(24) Lisaks on asjakohane anda Euroopa tehisintellektiametile (edaspidi „tehisintellektiamet“) võimalus luua liidu tasandil tehisintellekti regulatiivliivakast tehisintellektisüsteemide jaoks, mis on hõlmatud määruse (EL) 2024/1689 artikli 75 lõikega 1. Selleks et tagada sidusus, õiguskindlus ja järelevalvekohustuste tõhus jaotus liidu ja liikmesriikide tasandi vahel, tuleks liidu tasandi tehisintellekti regulatiivliivakasti kohaldamisala selgelt kindlaks määrata, et vältida kattumist kõnealuse määruse kohaselt loodud riiklike tehisintellekti regulatiivliivakastidega. Innovatsiooni edendamiseks ja tehisintellekti kasutuselevõtu hõlbustamiseks tuleks VKEdele, sealhulgas idufirmadele, ja väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele anda eelisjuurdepääs tehisintellektiameti loodud tehisintellekti regulatiivliivakastidele.

(25) Lisaks tuleks selgitada sätteid, mis käsitlevad asjaomaste pädevate asutuste vahelist koostööd tehisintellekti regulatiivliivakasti käitamisel, et tagada nende tulemuslik toimimine. Selleks tuleks komisjoni õigust võtta vastu rakendusakte, milles määratakse kindlaks tehisintellekti regulatiivliivakastide loomise, arendamise, rakendamise, käitamise ja järelevalve üksikasjalik kord, laiendada ka selliste liivakastide juhtimisele. Kui tehisintellekti regulatiivliivakastid hõlmavad innovaatilisi tehisintellektisüsteeme, mis töötlevad isikuandmeid või kuuluvad muul viisil muude selliste riiklike ametiasutuste või pädevate asutuste järelevalve alla, kes pakuvad või toetavad juurdepääsu andmetele, peaksid asjaomased pädevad järelevalveasutused olema lisaks seotud tehisintellekti regulatiivliivakasti käitamisega ja kaasatud oma ülesannete ja volituste ulatuses nende aspektide järelevalvesse.

(26) Innovatsiooni edendamiseks on asjakohane laiendada ka määruse (EL) 2024/1689 artiklis 60 sätestatud tegelikes tingimustes väljaspool tehisintellekti regulatiivliivakaste toimuva testimise ulatust, mis hõlmab praegu kõnealuse määruse III lisas loetletud suure riskiga tehisintellektisüsteeme, ning lubada kõnealuse määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatel ja võimalikel pakkujatel samuti testida selliseid süsteeme tegelikes tingimustes***, piisavate kaitsemeetmete olemasolu korral***. See ei piira muude liidu või riiklike õigusaktide kohaldamist, mis käsitlevad nende liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud toodetega seotud suure riskiga tehisintellektisüsteemide testimist tegelikes tingimustes. ▌

(27) Samuti on asjakohane tagada, et määruse (EL) 2024/1689 I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide tegelikes tingimustes testimine oleks võimalik. Selliste süsteemide suhtes kohaldatakse asjaomaste valdkondlike õigusaktide nõudeid ja menetlusi, kuid enamikul juhtudel ei kohaldata nende suhtes otseselt kõnealust määrust. Valdkondlikesse õigusaktidesse lisatakse hiljem nõuded, mis vastavad kõnealuse määruse artiklites 8–15 sätestatud nõuetele. Seepärast on asjakohane tagada, et liikmesriigid saaksid lubada selliste tehisintellektisüsteemide testimist tegelikes tingimustes, et hinnata ja kontrollida nende süsteemide vastavust kõnealuse määruse artiklites 8–15 sätestatud nõuetele. Kui liikmesriigid otsustavad sellist testimist lubada, tuleks kõnealuse määrusega nõuda, et nad võtaksid vastu raamistikud, milles määratakse kindlaks testimise üksikasjalikud nõuded. Kõnealuse määrusega tuleks ette näha sellistes raamistikes sisalduvad olulised elemendid. Nende raamistike väljatöötamisel peaksid liikmesriigid tagama füüsiliste isikute tervise, ohutuse ja põhiõiguste kõrgetasemelise kaitse. Enne raamistiku rakendamist peaksid liikmesriigid sellest komisjonile teatama. Tegelikes tingimustes testimine peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1689 I lisa B jaos loetletud asjakohaste liidu ühtlustamisõigusaktidega, sealhulgas kõigi kohaldatavate testimist käsitlevate sätetega. See ei tohiks siiski mõjutada uue, tegelikes tingimustes testimist käsitleva artikli kohaldamist.

(28) Määruse (EL) 2024/1689 artikliga 63 antakse suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatest mikroettevõtjatele võimalus kasutada kvaliteedijuhtimissüsteemi loomise kohustuse täitmiseks lihtsustatud viisi. Et hõlbustada nõuete täitmist suurema arvu novaatorite jaoks, tuleks seda võimalust laiendada kõigile VKEdele, sealhulgas idufirmadele.

(29) Võttes arvesse tehisintellektiameti keskset tähtsust määruse (EL) 2024/1689 tulemuslikul ja koordineeritud juhtimisel, mida käesoleva määrusega veelgi tugevdatakse, ning järgmist mitmeaastast finantsraamistikku ja eelarvemenetlust piiramata peaks komisjon eraldama tehisintellektiametile piisavad inimressursid, rahalised vahendid ja tehnilised ressursid, et amet saaks tulemuslikult ja mõistliku aja jooksul täita oma ülesandeid seoses määruse (EL) 2024/1689 täitmise tagamisega, sealhulgas eraldama piisava arvu alalisi töötajaid, kellel on põhjalikud teadmised ja tehniline oskusteave.

(30) Määruse (EL) 2024/1689 artiklit 69 tuleks muuta, et lihtsustada teaduskomisjoni tasude struktuuri. Kui liikmesriigid kasutavad teaduskomisjoni eksperditeadmisi, peaksid tasud, mille maksmist ekspertidele neilt võidakse nõuda, olema samaväärsed tasudega, mida komisjon on kohustatud sarnastel asjaoludel maksma. ▌

(31) ▌Tehisintellektisüsteemide juhtimise süsteemi tugevdamiseks on vaja selgitada tehisintellektiameti osa selliste tehisintellektisüsteemide määrusele (EL) 2024/1689 vastavuse seires ja järelevalves▌ ***. Üldotstarbeliste tehisintellektimudelite puhul on komisjonil*** kõnealuse määruse ***artikli 88 kohaselt ainupädevus. Sidususe, selguse ja tulemuslikkuse suurendamiseks ning võttes arvesse nende pädevusega seotud tehisintellektisüsteemide ulatust ja mõju, tuleks täpsustada tehisintellektiameti ainupädevust süsteemide järelevalve valdkonnas. Eelkõige peaks tehisintellektiametil olema ainupädevus*** üldotstarbelistel tehisintellektimudelitel ***põhinevate tehisintellektisüsteemide suhtes mitte ainult juhul, kui nii süsteemi kui ka mudeli on välja töötanud*** sama pakkuja***, vaid ka juhul, kui need on välja töötanud sama ettevõtja osaks olevad pakkujad. Teatavatel juhtudel, eelkõige spetsiifilise valdkondliku*** järelevalve ***puhul, peaks vastutus aga jääma asjaomasele riigi pädevale asutusele***. ***Seetõttu tuleks sätestada teatavad erandid. Ainupädevuse isikuline kohaldamisala peaks laienema selliste tehisintellektisüsteemide pakkujatele ja nende juurutajatele samas ettevõtjas. Teiste juurutajate suhtes tuleks jätkuvalt kohaldada riiklikku järelevalvet ja nõuete täitmise tagamist. Samuti ei hõlma see*** tehisintellektisüsteeme, mille on turule lasknud, kasutusele võtnud või mida kasutavad liidu institutsioonid, organid või asutused, mis määruse (EL) 2024/1689▌ artikli 74 lõike 9 kohaselt kuuluvad Euroopa Andmekaitseinspektori järelevalve alla.

▌

▌

(32) Võttes ***lisaks*** arvesse praegust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/2065[16] kohast järelevalve- ja täitmise tagamise süsteemi, on asjakohane anda komisjonile vastavalt määrusele (EL) 2024/1689 pädeva turujärelevalveasutuse volitused, kui tehisintellektisüsteem kvalifitseerub väga suureks digiplatvormiks või väga suureks internetipõhiseks otsingumootoriks kooskõlas määrusega (EL) 2022/2065 või on sellisesse platvormi või otsingumootorisse integreeritud. See peaks aitama tagada, et komisjoni järelevalve- ja täitmise tagamise volitusi vastavalt määrustele (EL) 2024/1689 ja (EL) 2022/2065, ning volitusi, mida kohaldatakse sellistesse platvormidesse või otsingumootoritesse integreeritud üldotstarbeliste tehisintellektimudelite suhtes, kasutatakse sidusalt ***ja tulemuslikult***. ***See on samuti asjakohane, arvestades niisuguste platvormide ja otsingumootorite tähtsust, pidades silmas nende ulatust, mõju ja potentsiaali põhjustada mitmetahulist ja suurt kahju ühiskonnale. Ainupädevuse isikuline kohaldamisala peaks laienema selliste tehisintellektisüsteemide pakkujatele ja nende juurutajatele samas ettevõtjas.*** Tehisintellektisüsteemide puhul, mis on integreeritud väga suurde digiplatvormi või otsingumootorisse või mis kvalifitseeruvad väga suureks digiplatvormiks või otsingumootoriks, alustatakse tehisintellektisüsteemi hindamist määruse (EL) 2022/2065 artiklites 34, 35 ja 37 sätestatud riskihindamisest, leevendusmeetmetest ja auditikohustusest, ilma et see piiraks tehisintellektiameti volitusi tagantjärele uurida määruse (EL) 2024/1689 normide rikkumist ja tagada nende täitmine.

[16] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

Selle riskihindamise, leevendusmeetmete ja auditite analüüsi põhjal võivad määruse (EL) 2022/2065 täitmise tagamise eest vastutavad komisjoni talitused küsida tehisintellektiameti arvamust määruse (EL) 2024/1689 alusel tehtava võimaliku varasema või paralleelse riskihindamise tulemuste ja määruse (EL) 2024/1689 kohaste keeldude kohaldatavuse kohta. Lisaks peaksid tehisintellektiamet ja riigi pädevad asutused kooskõlastama määruse (EL) 2024/1689 kohaselt oma täitmise tagamise alased jõupingutused määruse (EL) 2022/2065 järelevalve ja täitmise eest vastutavate pädevate asutustega, sealhulgas komisjoniga, et tagada lojaalse koostöö, proportsionaalsuse ja topeltkaristamise keelu põhimõtete järgimine, samal ajal kui ühe määruse alusel saadud teavet kasutataks teise määruse järelevalve ja täitmise tagamise eesmärgil üksnes juhul, kui ettevõtja sellega nõustub. Eelkõige peaksid need asutused vahetama korrapäraselt arvamusi ja võtma oma pädevuse piires arvesse trahve ja karistusi, mis on määratud samale teenuseosutajale sama tegevuse eest lõpliku otsusega muude liidu või riigisiseste õigusnormide rikkumisega seotud menetluses, tagamaks, et määratud trahvid ja karistused kokku on proportsionaalsed ja vastavad toimepandud rikkumiste raskusastmele.

(33) ***Tehisintellektiametil on oma pädevusse kuuluvate tehisintellektisüsteemidega seotud kohustuste järelevalves ja täitmise tagamisel sama ülesanne ja vastutus kui*** määruse (EL) 2024/1689 ***kohasel turujärelevalveasutusel. Seepärast on vaja, et tehisintellektiametil oleksid kõik kõnealuse määruse ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1020***[17] ***kohased turujärelevalveasutuste volitused ja kohustused (edaspidi „üldvolitused“). Need peaksid tagama määruses (EL) 2024/1689 sätestatud nõuete ja kohustuste asjakohase ja tulemusliku täitmise. Siiski*** on vaja ***täpsustada, täiendada ja piiritleda üldvolituste teatavaid olulisi elemente ja muid aspekte ning nende kaitsemeetmeid (edaspidi „täpsustavad sätted“)***. ***Eelkõige on vaja kehtestada sätted, millega reguleeritakse tehisintellektiameti ja riiklike ametiasutuste vahelisi suhteid; sätted, millega täpsustatakse, täiendatakse ja piiratakse teabe taotlemise ja kohapealsete kontrollide tegemise volitusi; uurimisi reguleerivad sätted, sealhulgas võimalus muuta kohustused siduvaks, ning sätted, millega täpsustatakse ja piiratakse õigust tuvastada nõuetele mittevastavusi, määrata trahve ja sunniraha. Kui teatavat liiki üldvolitused on nii kindlaks määratud, ei tohi tehisintellektiamet nende volituste tingimustest ja piiridest mööda minna, tuginedes seotud üldvolitustele. Seevastu võib tehisintellektiamet tugineda sellist liiki üldvolituste le, mida ei ole*** tehisintellektiameti ***suhtes täpsustatud ega piiritletud, näiteks õigus võtta vastu*** määruse (EL) 2019/1020 ***artikli 16 lõikes 3 osutatud meetmeid***.

[17] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011 (ELT L 169, 25.6.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1020/oj).

Kui see on vajalik määruse (EL) 2024/1689 ***tõrgeteta rakendamiseks, peaks komisjon saama vastu võtta rakendusakte, milles määratakse täpsemalt kindlaks normid ja menetlused, mis käsitlevad aegumistähtaegade kohaldamist, toimikule juurdepääsu ja teabe kokkulepitud avalikustamist. Kõigi nende volituste kasutamisel peab tehisintellektiamet järgima hartat. Lisaks kohaldatakse tehisintellektiameti suhtes täpsustavates sätetes sätestatud kaitsemeetmeid ja põhiõiguste kaitset.***

(34) ***Lisaks nimetatud menetluslikele ja põhiõiguste kaitsemeetmetele*** tuleks tehisintellektisüsteemide pakkujate suhtes kohaldada *mutatis mutandis* määruse (EL) 2019/1020 artiklis 18 sätestatud menetlusõigusi, ilma et see piiraks määruses (EL) 2024/1689 sätestatud eri menetlusõigusi. ***Kui riiklikud turujärelevalveasutused taotlevad ühtse kontaktpunkti kaudu, et tehisintellektiamet võtaks tema ainujärelevalve alla kuuluvate tehisintellektisüsteemide suhtes järelevalve- ja täitmise tagamise meetmeid, peaks tehisintellektiamet hiljemalt nelja kuu jooksul pärast taotluse saamist teavitama ühtset kontaktpunkti oma kavatsusest kasutada oma järelevalve- ja täitmise tagamise volitusi või oma volituste kasutamata jätmise põhjustest. Kui tehisintellektiamet otsustab kasutada oma järelevalve ja täitmise tagamise volitusi, peaks ta teavitama ka ühtset kontaktpunkti sellise menetluse lõpptulemusest ja vahepealsest arengust, millel on tehisintellektiameti arvates uurimisele suur mõju, sealhulgas otsusest algatada menetlus, määrata trahv ja tehisintellektisüsteem turult kõrvaldada või tagasi nõuda.***

(35) Võimaldamaks selliste tehisintellektisüsteemide juurdepääsu liidu turule, mis on määruse (EL) 2024/1689 artikli 75 kohaselt tehisintellektiameti järelevalve all ja mille suhtes kohaldatakse kolmanda isiku vastavushindamist, peaks ***komisjon vastutama*** nende süsteemide ***turustamiseelsete vastavushindamiste eest***.

(36) Määruse (EL) 2024/1689 artikkel 77 ja sellega seotud sätted kujutavad endast olulist juhtimismehhanismi, kuna nende eesmärk on võimaldada ametiasutustel või organitel, mis vastutavad põhiõiguste kaitseks kehtestatud liidu õigusaktide täitmise või järelevalve eest, täita konkreetsetel tingimustel oma ülesandeid ning edendada koostööd turujärelevalveasutustega, mis vastutavad kõnealuse määruse järelevalve ja täitmise eest. On vaja selgitada sellise koostöö ulatust ning seda, millised avaliku sektori asutused või organid sellest kasu saavad. Koostöö tugevdamiseks tuleks selgitada, et teabele ja dokumentidele juurdepääsu taotlused tuleks esitada pädevale turujärelevalveasutusele, kes peaks sellistele taotlustele vastama ***põhjendamatu viivituseta***, ning et asjaomastel asutustel ja organitel peaks olema vastastikune kohustus teha koostööd. ***Tuleks selgitada, et need sätted ei piira asjaomaste riigi ametiasutuste või organite pädevust, ülesandeid, volitusi ega sõltumatust nende volituste piires. Eelkõige ei piira need sätted kõnealuste ametiasutuste ja organite volitusi taotleda teavet muude liidu või riigisisese õiguse alusel. Seega jääb neile ametiasutustele ja organitele nende senine õigus nõuda oma volituste või liidu või riigisisese õiguse alusel operaatoritelt otse teavet.***

(37) Määruses (EL) 2024/1689 sätestatud nõuded suure riskiga tehisintellektisüsteemidele käsitlevad tehisintellektisüsteemidele omaseid iseloomulikke riske, sealhulgas kallutatust, mudeli ettearvamatut käitumist, vähest töökindlust või täpsust, nõrkusi kolmandate isikute rünnete suhtes ja tehisintellektisüsteemi läbipaistmatust. Käsitledes tehisintellektile iseloomulikke riske, täiendab kõnealune määrus selle I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud nõudeid neid dubleerimata. Määrusega (EL) 2024/1689 on ettevõtjatele ette nähtud mehhanismid nõuete täitmisega seotud koormuse minimeerimiseks. Eelkõige võimaldavad artikli 8 lõige 2, mis käsitleb koostoimet valdkondlike õigusaktidega, artikli 9 lõige 10, mis käsitleb riskijuhtimist, ja artikli 17 lõige 3, mis käsitleb kvaliteedijuhtimist, ettevõtjatel integreerida tehisintellektile iseloomulike riskide hindamise olemasolevatesse riski- ja kvaliteedijuhtimissüsteemidesse, kui see on vajalik ja asjakohane. Määruse (EL) 2024/1689 artikli 40 kohaselt peab komisjon täpsustama, et kõnealuse määruse kohaselt välja töötatud harmoneeritud standardid peavad olema kooskõlas kõnealuse määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt välja töötatud standarditega. Komisjon peaks esitama suunised, et aidata määruse (EL) 2024/1689 I lisaga hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide operaatoritel järgida kõnealust määrust, sealhulgas andes suuniseid kõnealuse määruse artikli 8 lõike 2, artikli 9 lõike 10 ja artikli 17 lõike 3 kohaldamise kohta nõuete täitmisega seotud koormuse minimeerimise mehhanismidena kooskõlas täiendavuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega. Need suunised tuleks avaldada hiljemalt 1. augustil 2027.

(38) Et anda generatiivsete tehisintellektisüsteemide pakkujatele, kelle suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2024/1689 artikli 50 lõikes 2 sätestatud märgistamiskohustust, piisavalt aega oma tavade kohandamiseks mõistliku aja jooksul ilma turgu häirimata, on asjakohane kehtestada ***neljakuuline*** üleminekuperiood pakkujatele, kes on oma süsteemid juba turule lasknud enne 2. augustit 2026.

(39) Et anda suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatele piisavalt aega ja selgitada enne määruse (EL) 2024/1689 asjakohaste sätete kohaldamise algust juba turule lastud või kasutusele võetud tehisintellektisüsteemide suhtes kohaldatavaid õigusnorme, on asjakohane selgitada kõnealuse määruse artikli 111 lõikes 2 sätestatud ajapikenduse kohaldamisala. Artikli 111 lõike 2 kohaldamisel tuleks ajapikendust kohaldada juba turule lastud tehisintellektisüsteemi liigi ja mudeli suhtes. See tähendab, et kui vähemalt üks suure riskiga tehisintellektisüsteemi üksikeksemplar on seaduslikult turule lastud või kasutusele võetud enne artikli 111 lõikes 2 sätestatud kuupäeva, kohaldatakse suure riskiga tehisintellektisüsteemi muude sama liiki ja sama mudeli üksikeksemplaride suhtes artikli 111 lõikes 2 sätestatud ajapikendust ning seega võib neid jätkuvalt liidu turule lasta, seal kättesaadavaks teha või kasutusele võtta ilma lisakohustuste, -nõuete või täiendava sertifitseerimise vajaduseta, tingimusel et selle suure riskiga tehisintellektisüsteemi projekt jääb samaks. Artikli 111 lõikes 2 sätestatud ajapikenduse kohaldamisel on otsustavaks teguriks kuupäev, mil suure riskiga tehisintellektisüsteemi seda liiki ja selle mudeli esimene eksemplar esimest korda liidu turule lasti või liidu turul kasutusele võeti. Iga oluline muudatus selle tehisintellektisüsteemi projektis pärast artikli 111 lõikes 2 sätestatud kuupäeva peaks tooma pakkujale kohustuse täita täielikult kõiki suure riskiga tehisintellektisüsteemide suhtes kohaldatavaid kõnealuse määruse asjakohaseid sätteid, sealhulgas vastavushindamisnõudeid.

(40) Määruse (EL) 2024/1689 artiklis 113 on sätestatud kõnealuse määruse jõustumise kuupäevad ja kohaldamise alguskuupäevad, eelkõige see, et üldine kohaldamise alguskuupäev on 2. august 2026. Määruse (EL) 2024/1689 III peatüki 1., 2. ja 3. jaos sätestatud suure riskiga tehisintellektisüsteemidega seotud kohustuste puhul põhjustavad standardite, ühiste spetsifikatsioonide ja alternatiivsete suuniste hilinenud kättesaadavus ning riikide pädevate asutuste hilinenud loomine probleeme, mis ohustavad nende kohustuste tegelikku kohaldamist ja võivad märkimisväärselt suurendada rakenduskulusid viisil, mis ei õigusta nende esialgse kohaldamise alguskuupäeva ehk 2. augusti 2026 kehtima jätmist. ***Seepärast*** on asjakohane ***määrata*** III peatüki ***1., 2. ja 3. jao kohaldamise alguskuupäevaks 2. detsember 2027*** tehisintellektisüsteemide puhul, mis on liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks ▌ artikli 6 lõike 2 ja III lisa kohaselt, ning ***2. august 2028*** tehisintellektisüsteemide puhul, mis on liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks artikli 6 lõike 1 ja I lisa kohaselt. See, et eristatakse kõnealuse määruse artikli 6 lõike 2 ja III lisa ning artikli 6 lõike 1 ja I lisa kohaselt suure riskiga tehisintellektisüsteemideks liigitatud tehisintellektisüsteemide suhtes normide kohaldamise algust, on kooskõlas erinevusega määruses (EL) 2024/1689 sätestatud esialgsete kohaldamise alguskuupäevade vahel ning selle eesmärk on anda vastavate kohustuste kohandamiseks ja rakendamiseks vajalikku aega. ***Selgete suuniste, sealhulgas asjakohaste standardite, ühtsete kirjelduste ja tegevusjuhendite õigeaegne kättesaadavus on oluline, et hõlbustada nõuetele vastavust ning vähendada normide erineva tõlgendamise ja ebaühtlase kohaldamise ohtu liikmesriikides. Selleks et tagada õiguskindlus ja hoida ära edasisi viivitusi määruse (EL) 2024/1689 kohaldamisel, peaks komisjon tagama, et kõnealuse määruse III peatüki 1., 2. ja 3. jao järgimist toetavad meetmed on kehtestatud aegsasti, et tagada vajalike sätete õigeaegne ja tulemuslik rakendamine.***

▌

(41) Pidades silmas eesmärki vähendada rakendamisega seotud raskusi kodanike, ettevõtjate ja haldusasutuste jaoks, on oluline, et teatavate õigusnormide rakendamise ühtlustatud tingimused võetakse vastu üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik. Selleks on asjakohane kaotada teatavad komisjonile antud volitused võtta selliseid ühtlustatud tingimusi vastu rakendusaktidega, kui need ei ole rangelt vajalikud. Seepärast tuleks määruse (EL) 2024/1689 artikli 50 lõiget 7, artikli 56 lõiget 6 ja artikli 72 lõiget 3 muuta, et jätta välja komisjonile antud volitused võtta vastu rakendusakte. ***Arvestades, et artikli 50 lõikes 7 ja artikli 56 lõikes 6 osutatud tegevusjuhenditel on piiratud õiguslik mõju ning eelkõige ei eelda need vastavust, ei ole tingimata vajalik, et need tegevusjuhendid rakendusaktiga heaks kiidetaks. Pakkujatel peaks olema võimalik tugineda määruse (EL) 2024/1689 artikli 53 lõike 4 ja artikli 54 lõike 2 kohaselt tegevusjuhenditele, mis on hinnatud kõnealuse määruse artikli 56 lõike 6 kohaselt piisavaks.*** Kui määruse (EL) 2024/1689 artikli 72 lõikes 3 sätestatud turustamisjärgse seire kava ühtlustatud vormi vastuvõtmise õigus jäetakse välja, on see kasulik ka selle poolest, et sedasi antakse suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujatele suurem paindlikkus kehtestada nende organisatsiooni vajadustele kohandatud turustamisjärgse seire süsteem. Tõdedes, et on vaja pakkuda selgust selle kohta, kuidas suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujad peavad ▌täitma ***määruse (EL) 2024/1689 artikli 72 lõikes 1 sätestatud kohustust***, tuleks komisjonilt ühtlasi nõuda ***turustamisjärgse seire kava käsitlevate*** suuniste***, sealhulgas vabatahtliku vormi*** avaldamist ***hiljemalt 2. septembril 2027***.

(42) Tehisintellekti kasutamine masinates võib aidata edendada innovatsiooni ja parandada nende masinate tõhusust. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1230[18] ning määruse (EL) 2024/1689 kohaldamine võib põhjustada kattuvusi. Samas on oluline tagada masinates tehisintellekti kasutamisega seotud riskide puhul kaitsetase, mis on kooskõlas määruses (EL) 2024/1689 suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul sätestatud kaitsetasemega. Võttes arvesse masinate ja masinasektori eripära ning vajadust lihtsustada tehisintellektil põhinevate masinate õigusraamistikku, on asjakohane minna üle valdkondlikule lähenemisviisile, viies määruse (EL) 2023/1230 üle määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaost B jakku. Seega esiteks peaks määruse (EL) 2024/1689 kohaldamine nende masinate suhtes piirduma kõnealuse määruse artikli 2 lõikes 2 osutatud sätetega. Viide direktiivile 2006/42/EÜ tuleks viia määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaost üle B jakku ja seda ajakohastada nii, et see viitaks määrusele (EL) 2023/1230. Teiseks on väga oluline tagada, et määrus (EL) 2023/1230 sisaldaks tehisintellektisüsteemidele esitatavaid olulisi tervisekaitse- ja ohutusnõudeid, mis on määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõike 1 kohaselt liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks ja mida kasutatakse turvakomponendina masinates, või masinate koosseisu kuuluvatele suure riskiga tehisintellektisüsteemidele, mis tagavad määrusega (EL) 2024/1689 kooskõlas oleva kaitsetaseme.

[18] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1230, mis käsitleb masinaid ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/42/EÜ ja nõukogu direktiiv 73/361/EMÜ (ELT L 165, 29.6.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1230/oj).

Selleks tuleks nõuda, et komisjon võtaks vastu delegeeritud õigusaktid, millega muudetakse määruse (EL) 2023/1230 III lisa, et kajastada määruse (EL) 2024/1689 III peatüki 2. jaos ning artiklites 17, 19, 72 ja 73 sätestatud asjakohaseid nõudeid. Selleks et vältida õiguslikku lünka ja tagada kooskõla määruses (EL) 2024/1689 sätestatud suure riskiga tehisintellektisüsteemi käsitlevate asjakohaste normide kohaldamise algusega, tuleks neid delegeeritud õigusakte kohaldada alates 2. augustist 2028. Samadel põhjustel peaks tootjatel olema võimalik tugineda määruse (EL) 2024/1689 kohaselt viidatud või vastu võetud harmoneeritud standarditele või ühtsetele kirjeldustele, mis hõlmavad eeldatava vastavuse asjakohaseid olulisi nõudeid määruse (EL) 2023/1230 artikli 20 tähenduses, kuni tehisintellekti käsitlevatele harmoneeritud standarditele või ühtsetele kirjeldustele on määruse (EL) 2023/1230 kohaselt viidatud või need on vastu võetud.

(43) Suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavushindamiste tegemiseks määruse (EL) 2024/1689 kohaselt võib olla vaja kaasata vastavushindamisasutused. Vastavushindamist võivad teha üksnes kõnealuse määruse kohaselt määratud vastavushindamisasutused ning üksnes asjaomaste tehisintellektisüsteemide kategooriate ja liikidega seotud tegevuse puhul. Et oleks võimalik täpsustada määruse (EL) 2024/1689 artikli 30 kohaselt teada antud vastavushindamisasutuste määramise ulatust, on vaja koostada tehisintellektisüsteemide koodide, kategooriate ja vastavate liikide loetelu. Koodide loetelus tuleks arvesse võtta, kas tehisintellektisüsteem on toote komponent või on ise toode, mis on hõlmatud määruse (EL) 2024/1689 I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega (edaspidi „AIP-koodid“ tooteid käsitlevate õigusaktidega hõlmatud tehisintellektisüsteemide puhul) või kõnealuse määruse III lisas loetletud süsteem, mis praegu puudutab üksnes III lisa punktis 1 osutatud biomeetrilisi tehisintellektisüsteeme (edaspidi „AIB-koodid“ biomeetriliste tehisintellektisüsteemide puhul). Nii AIP-koodid kui ka AIB-koodid on vertikaalsed koodid. AIP-koodid on viitekoodid, mis loovad seose määruse (EL) 2024/1689 I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega. AIB-koodid on määrusele (EL) 2024/1689 eriomased uued koodid kõnealuse määruse III lisa punktis 1 osutatud biomeetriliste tehisintellektisüsteemide tuvastamiseks.

Koodide loetelus tuleks arvesse võtta ka tehisintellektisüsteemide konkreetseid liike ja alustehnoloogiaid (edaspidi „AIH-koodid“ tehisintellektisüsteemide horisontaalsete koodide puhul). AIH-koodid on uued tehisintellektitehnoloogiale eriomased koodid, mida saab kohaldada koos vertikaalsete AIP- või AIB-koodidega. AIH-koodid hõlmavad tehisintellektisüsteemide alustüüpe ja -tehnoloogiaid. Koodide loetelus, mis hõlmab kolme kategooriat, tuleks ette näha tehisintellektisüsteemide mitmemõõtmeline tüpoloogia, millega tagatakse, et teada antud asutusteks määratud vastavushindamisasutused on täielikult pädevad nende tehisintellektisüsteemide alal, mida nad peavad hindama.

(44) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1139[19] on sätestatud tsiviillennunduse valdkonna ühisnormid. Määruse (EL) 2024/1689 artikliga 108 muudetakse määrust (EL) 2018/1139 tagamaks, et kui komisjon võtab määruse (EL) 2018/1139 alusel vastu asjakohaseid delegeeritud õigusakte või rakendusakte, võtab ta tsiviillennundussektori tehniliste ja regulatiivsete iseärasuste alusel ning sekkumata selles sätestatud olemasolevatesse juhtimis-, vastavushindamis- ja nõuete täitmise mehhanismidesse ja asutustesse, arvesse määruses (EL) 2024/1689 suure riskiga tehisintellektisüsteemidele sätestatud kohustuslikke nõudeid. Et need määruses (EL) 2024/1689 suure riskiga tehisintellektisüsteemidele sätestatud kohustuslikud nõuded oleksid täielikult täidetud, kui määruse (EL) 2018/1139 kohaselt võetakse vastu asjakohaseid delegeeritud õigusakte või rakendusakte, on vaja tehnilist parandust, et muuta määruse (EL) 2018/1139 täiendavaid artikleid.

---

19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2018. aasta määrus (EL) 2018/1139, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühisnorme ja millega luuakse Euroopa Liidu Lennundusohutusamet ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 2111/2005, (EÜ) nr 1008/2008, (EL) nr 996/2010, (EL) nr 376/2014 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2014/30/EL ning 2014/53/EL ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 552/2004 ja (EÜ) nr 216/2008 ning nõukogu määrus (EMÜ) nr 3922/91 (ELT L 212, 22.8.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1139/oj).

▌

(45) Selleks et muuta määruste (EL) 2024/1689 ja (EL) 2023/1230 teatavaid mitteolemuslikke osi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et:

- ***piirata määruses (EL) 2024/1689 sätestatud erinõuete või -kohustuste kohaldamist, kui kõnealuse määruse I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides on sätestatud nõuded, millega nähakse ette samaväärne kaitsetase;***
- ***muuta määruse (EL) 2024/1689 XIV lisas esitatud koodide, kategooriate ja vastavate tehisintellektisüsteemide liikide loetelu ning***
- ***muuta määruse (EL) 2023/1230 III lisa, et kajastada määruse (EL) 2024/1689 asjakohaseid nõudeid.***

On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes[20] sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, kus arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(46) Et tagada õiguskindlus võimalikult kiiresti ja pidades silmas määruse (EL) 2024/1689 peatset üldist kohaldamist, peaks käesolev määrus jõustuma kiireloomulisena kolmandal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

(47) Euroopa Andmekaitseinspektori ja Euroopa Andmekaitsenõukoguga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõigetega 1 ja 2 ning nad esitasid oma ühisarvamuse 20. jaanuaril 2026,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

---

[20] ELT L 123, 12.5.2016, lk 1,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

Artikkel 1

Määruse (EL) 2024/1689 muutmine

Määrust (EL) 2024/1689 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 1 lõike 2 punkt g asendatakse järgmisega:

„g) innovatsiooni toetavad meetmed, mis keskenduvad eelkõige väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEdele), sealhulgas idufirmadele.“

2) ***Artiklit 2 muudetakse järgmiselt***:

a) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Artikli 6 lõike 1 kohaselt suure riskiga tehisintellektisüsteemideks liigitatud süsteemide puhul, mis on seotud I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud toodetega, kohaldatakse üksnes artikli 6 lõiget 1, artiklit 60a ***ja*** artikleid 102–112. ***Artikleid 57, 58 ja 59*** kohaldatakse üksnes niivõrd, kuivõrd käesoleva määruse kohased suure riskiga tehisintellektisüsteemidele esitatavad nõuded on nendesse liidu ühtlustamisõigusaktidesse integreeritud.“

b) lõige 7 asendatakse järgmisega:

„7. Käesolevas määruses sätestatud õiguste ja kohustustega seoses töödeldavate isikuandmete suhtes kohaldatakse isikuandmete kaitset, eraelu puutumatust ja side konfidentsiaalsust käsitlevat liidu õigust. Ilma et see piiraks käesoleva määruse artiklite 4a ja 59 kohaldamist, ei mõjuta käesolev määrus määrusi (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ega direktiive 2002/58/EÜ ja (EL) 2016/680.“

3) Artiklisse 2 lisatakse järgmine lõige:

„13. Artikli 6 lõikes 1 osutatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul võib artiklites 9–15 ja 17–25 sätestatud erinõuete või -kohustuste kohaldamist piirata ainult siis ja niivõrd, kui:

a) I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides on sätestatud nõuded või kohustused, mis tagavad tervise, ohutuse või põhiõiguste kaitse samaväärse või kõrgema taseme kui asjaomane nõue või kohustus ning

b) selline piirang ei vähenda käesoleva määrusega ette nähtud kaitse üldist taset.

Komisjon võtab 2. augustiks 2027 kooskõlas artikliga 97 vastu delegeeritud õigusaktid käesoleva määruse täiendamiseks, et määrata kindlaks asjaomased suure riskiga tehisintellektisüsteemid, nõuded või kohustused, mida võib piirata, sellise piirangu kohaldamise tingimused ja piirangu ulatuse.“

4) ***Artiklit*** 3 ***muudetakse järgmiselt***:

a) punkti 14 muudetakse järgmiselt:

„14) „turvakomponent“ – toote või tehisintellektisüsteemi komponent, mis täidab selle toote või tehisintellektisüsteemi ohutusfunktsiooni või mille rike või talitlushäire ohustab inimeste tervist ja ohutust või vara; käesoleva määratluse kohaldamisel täidab komponent turvafunktsiooni, kui selle sihtotstarve on ennetada või leevendada riske inimeste tervisele ja ohutusele või varale;“;

b) lisatakse järgmised punktid:

„14a) „mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtja“ ehk „VKE“ – soovituse 2003/361/EÜ lisa artiklis 2 määratletud mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtja;

14b) „väike keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtja“ – soovituse (EL) 2025/1099 lisa punktis 2 määratletud väike keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtja;“.

5) Artikkel 4 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 4

Tehisintellektipädevus

1. ▌Tehisintellektisüsteemide ***pakkujad ja juurutajad võtavad*** meetmeid, et ***toetada*** oma töötajate ja muude nende nimel tehisintellektisüsteemide käitamise ja kasutamisega tegelevate isikute ***tehisintellektipädevuse arendamist***, võttes arvesse nende tehnilisi teadmisi, kogemusi, ***haridust ja koolitust*** ning konteksti, milles tehisintellektisüsteeme tuleb kasutada, ning arvestades isikuid või isikute rühmi, kelle puhul tehisintellektisüsteeme kasutatakse. ***See kohustus ei nõua pakkujatelt ega juurutajatelt ühegi isiku tehisintellektipädevuse teatava taseme tagamist.***

▌

2. Komisjon ja liikmesriigid toetavad ja hõlbustavad tehisintellektisüsteemide pakkujate ja juurutajate, eelkõige VKEde jõupingutusi käesoleva artikli lõikest 1 tuleneva kohustuse täitmisel. Selleks avaldab komisjon artikli 62 lõike 3 punktis b osutatud ühtsel teabeplatvormil praktilised näited selle kohta, kuidas kõnealust kohustust täita.

3. Nõukoda võtab Euroopa pädevusraamistikke arvesse võttes vastu soovitused, et toetada komisjoni ja liikmesriike lõike 1 kohaselt nõutava tehisintellektipädevuse edendamisel, sealhulgas määrates kindlaks ühised eesmärgid.“

6) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 4a

Isikuandmete eriliikide töötlemine kallutatuse avastamiseks ja korrigeerimiseks

1. Niivõrd kui see on ***rangelt*** vajalik, et tagada suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul kallutatuse avastamine ja korrigeerimine kooskõlas käesoleva määruse artikli 10 lõike 2 punktidega f ja g, võivad selliste süsteemide pakkujad erandkorras töödelda isikuandmete eriliike, tingimusel et füüsiliste isikute põhiõiguste ja -vabaduste kaitseks kohaldatakse asjakohaseid kaitsemeetmeid. Lisaks määrustes (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ning direktiivis (EL) 2016/680, olenevalt kohaldatavusest, sätestatud ***sätetele*** peavad selliseks töötlemiseks olema täidetud kõik järgmised tingimused:

   a) kallutatuse tuvastamist ja korrigeerimist ei ole võimalik tulemuslikult saavutada muude andmete, sealhulgas tehisandmete või anonüümitud andmete töötlemisega;

   b) isikuandmete eriliikide suhtes kehtivad isikuandmete taaskasutamise tehnilised piirangud ning tipptasemel turva- ja privaatsuse säilitamise meetmed, sealhulgas pseudonüümimine;

c) isikuandmete eriliikide suhtes kohaldatakse meetmeid, millega tagatakse töödeldavate isikuandmete turvalisus ja kaitse, kohaldades asjakohaseid kaitsemeetmeid, sealhulgas juurdepääsu range kontroll ja dokumenteerimine, et vältida väärkasutust ja tagada, et ainult volitatud isikutel, kellel on asjakohased konfidentsiaalsuskohustused, on juurdepääs kõnealustele isikuandmetele;

d) isikuandmete eriliike ei edastata ega anta üle ning need ei ole teistele isikutele muul moel kättesaadavad;

e) isikuandmete eriliigid kustutatakse, kui kallutatus on korrigeeritud või kui isikuandmete säilitamise periood saab läbi, olenevalt sellest, kumb saabub varem, ning

f) määruste (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ning direktiivi (EL) 2016/680 kohane isikuandmete töötlemise toimingute registreerimine hõlmab põhjuseid, miks isikuandmete eriliikide töötlemine oli ***rangelt*** vajalik kallutatuse avastamiseks ja korrigeerimiseks ning miks seda eesmärki ei olnud võimalik saavutada muude andmete töötlemisega.

2. ▌Tehisintellektisüsteemide ja -mudelite pakkujad ja juurutajad ning suure riskiga tehisintellektisüsteemide juurutajad ***võivad erandkorras töödelda isikuandmete eriliike, kui***

a) töötlemine on rangelt vajalik, et tagada kallutatuse avastamine ja korrigeerimine, pidades silmas võimalikku kallutatust, mis tõenäoliselt mõjutab inimeste tervist ja ohutust, avaldab negatiivset mõju põhiõigustele või põhjustab diskrimineerimist, mis on liidu õiguse kohaselt keelatud, eriti kui andmeväljundid mõjutavad tulevaste toimingute sisendeid, ning

b) kohaldatakse kõiki lõikes 1 sätestatud tingimusi ja kaitsemeetmeid.

Käesoleva lõikega ei kehtestata kohustust sellist kallutatust avastada ja korrigeerida.“

▌

7) Artiklit 5 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 1 esimesse lõiku lisatakse järgmised punktid:

„ba) sellise tehisintellektisüsteemi turule laskmine, kasutusele võtmine või kasutamine, mis loob või manipuleerib tuvastatava füüsilise isiku intiimsetest kehaosadest või ühemõtteliselt seksuaalses tegevuses osalevast tuvastatavast füüsilisest isikust realistlikke kujutisi, videosid, audio- või samalaadset materjali, ilma et see isik oleks andnud selle loomiseks või manipuleerimiseks vabatahtlikult konkreetse, teadliku, ühemõttelise ja selgesõnalise nõusoleku;

bb) sellise tehisintellektisüsteemi turule laskmine, kasutusele võtmine või kasutamine, mis loob või manipuleerib materjali või etteastet direktiivi 2011/93/EL artikli 2 punktide c ja e tähenduses, välja arvatud juhul, kui riigisisese õiguse alusel kohaldatakse õigusvastaselt sooritatud teo kaitset;“;

b) lisatakse järgmised lõiked:

„1a. Lõike 1 esimese lõigu punktide ba ja bb kohaldamisel

a) on sellise tehisintellektisüsteemi turule laskmine või kasutusele võtmine, mis loob või manipuleerib lõike 1 esimese lõigu punktis ba või bb osutatud materjali või etteastet, keelatud üksnes juhul, kui:

i) kõnealune loomine või manipuleerimine on tehisintellektisüsteemi sihtotstarve või

ii) süsteemi projekt, treening, arhitektuur, võimed või kasutajale suunatud funktsioonid muudavad kõnealuse loomise või manipuleerimise mõistlikult prognoositavaks ja korratavaks tulemuseks, ilma et oleks vaja teha olulisi tehnilisi muudatusi, ning süsteemil ei ole mõistlikke ja piisavaid tehnilisi ohutusmeetmeid ja muid kaitsemeetmeid, et sellist loomist või manipuleerimist usaldusväärselt vältida, võttes arvesse mõistlikult prognoositavat väärkasutamist, ning täheldatud või teatatud väärkasutamine kõrvaldada;

b) on lõike 1 esimese lõigu punktides ba ja bb osutatud materjali või etteastet loova või manipuleeriva tehisintellektisüsteemi kasutamine keelatud üksnes juhul, kui juurutaja kasutab süsteemi sellise materjali või etteaste loomiseks või manipuleerimiseks.

1b. Lõike 1 esimese lõigu punkti ba kohaldamisel ei peeta manipuleerimiseks seda, kui tehisintellektisüsteem manipuleerib materjali viisil, mis ei suurenda kujutatud intiimsete kehaosade eksponeeritust ega muuda kujutatud ühemõtteliselt seksuaalse tegevuse olemust.“

8) Artiklisse 6 lisatakse järgmised lõiked:

„1a. Käesoleva määruse, sealhulgas käesoleva artikli lõike 1 kohaldamisel ei kvalifitseeru turvakomponentideks tehisintellektisüsteemid, mida kasutatakse üksnes kasutajaabi, etteaste optimeerimise, teenuse tõhususe, automatiseerimise või mugavuse või kvaliteedikontrolli ohutusega mitteseotud aspektides.

1b. Olenemata lõikest 1a loetakse turvakomponentideks tehisintellektisüsteemid, mille tõrge või talitlushäire ohustaks tervist ja ohutust.

1c. Toodet, mille puhul on nõutav kolmanda isiku tehtav vastavushindamine üksnes muude riskide kui tervisele ja ohutusele tulenevate riskide tõttu, milleks on eelkõige raadiospektri levitamisega seotud riskid või elektromagnetilised häired, mis ei mõjuta tervist ja ohutust, ei käsitata lõike 1 punktis b sätestatud tingimusele vastavana.“

9) Artiklit 10 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Kui tegemist on suure riskiga tehisintellektisüsteemidega, milles kasutatavad meetodid hõlmavad mudelite treenimist andmetega, tuleb nende süsteemide arendamiseks kasutada treenimis-, valideerimis- ja testimisandmestikke, mis vastavad käesoleva artikli lõigetes 2, 3 ja 4 ning artikli 4a lõikes 1 osutatud kvaliteedikriteeriumidele, kui selliseid andmestikke kasutatakse.“;

▌

b) lõige 5 jäetakse välja;

c) lõige 6 asendatakse järgmisega:

„6. Selliste suure riskiga tehisintellektisüsteemide arendamisel, mille puhul ei kasutata tehisintellektimudelite treenimist hõlmavaid meetodeid, kohaldatakse käesoleva artikli lõikeid 2, 3 ja 4 ning artikli 4a lõiget 1 üksnes testimisandmestike suhtes.“

▌

10) Artikli 11 lõike 1 teine lõik asendatakse järgmisega:

„Tehniline dokumentatsioon koostatakse selliselt, et see tõendaks suure riskiga tehisintellektisüsteemi vastavust käesolevas jaos sätestatud nõuetele ja annaks riikide pädevatele asutustele ja teada antud asutustele selgel ja terviklikul kujul teabe, mida on vaja, et hinnata tehisintellektisüsteemi vastavust neile nõuetele. Dokumentatsioon peab sisaldama vähemalt IV lisas loetletud elemente. ▌VKEd, sealhulgas idufirmad***, ja väikesed keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad*** võivad esitada IV lisas täpsustatud tehnilise dokumentatsiooni elemente lihtsustatud viisil. Selleks koostab komisjon ▌VKEde, sealhulgas idufirmade***, ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate*** vajadustele vastava lihtsustatud tehnilise dokumentatsiooni vormi. Kui ▌VKE, sealhulgas idufirma***, või väike keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtja*** otsustab esitada IV lisas nõutud teabe lihtsustatud viisil, kasutab ta käesolevas lõikes osutatud vormi. Teada antud asutused peavad seda vormi vastavushindamise tegemisel arvestama.“

11) Artikli 17 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Lõikes 1 osutatud aspektide rakendamine peab olema proportsionaalne pakkuja organisatsiooni suurusega, eelkõige juhul, kui pakkuja on ▌ VKE, sealhulgas idufirma***, või väike keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtja***. Pakkujad võtavad igal juhul arvesse sellist rangusastet ja kaitsetaset, mida on vaja, et tagada oma suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavus käesolevale määrusele.“

12) Artiklit 25 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„***2. Lõikes 1 osutatud asjaolude ilmnemise korral ei käsitata tehisintellektisüsteemi algselt turule lasknud või kasutusele võtnud pakkujat enam käesoleva määruse kohaldamisel selle konkreetse tehisintellektisüsteemi pakkujana.***

Kõnealune algne pakkuja teeb tihedat koostööd uute pakkujatega ning teeb kättesaadavaks vajaliku teabe ja annab mõistlikult eeldatava tehnilise juurdepääsu ja osutab muud abi, mida on vaja käesolevas määruses sätestatud kohustuste täitmiseks, eelkõige seoses suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavushindamise järgimisega.

Teises lõigus sätestatud kohustus, kui see on selles täpsustatud eesmärkidel asjakohane, hõlmab eelkõige järgmist:

a) teha kättesaadavaks artiklis 16 sätestatud nõuetele vastavuse hindamiseks piisav tehniline dokumentatsioon;

b) teavitada uusi pakkujaid teadaolevatest piirangutest ja tõrkeviisidest ning

c) anda uutele pakkujatele sihipärane tehniline juurdepääs, sealhulgas testimiseks ja valideerimiseks.

Käesolevat lõiget ei kohaldata juhul, kui algne pakkuja on selgelt täpsustanud, et tema tehisintellektisüsteemi ei tohi muuta suure riskiga tehisintellektisüsteemiks, ja seetõttu ei kohaldata tema suhtes uute pakkujatega koostöö tegemise ja dokumentatsiooni üleandmise kohustust.“;

b) lõike 4 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„4. Suure riskiga tehisintellektisüsteemi pakkuja ja kolmas isik, kes tarnib tehisintellektisüsteemi, tehisintellektimudelit, vahendeid, teenuseid, komponente või protsesse, mida kasutatakse suure riskiga tehisintellektisüsteemis või mis on sellesse integreeritud, määravad tehnika üldtunnustatud tasemele tuginedes kirjaliku kokkuleppega kindlaks vajaliku teabe, võimed, tehnilise juurdepääsu ja või muu abi, et võimaldada suure riskiga tehisintellektisüsteemi pakkujal täielikult täita käesolevast määrusest tulenevaid kohustusi. Käesolevat lõiget ei kohaldata kolmandate isikute suhtes, kes teevad vaba ja avatud lähtekoodi litsentsi alusel avalikele vahenditele, teenustele, protsessidele või komponentidele kättesaadavaks muud kui üldotstarbelised tehisintellektimudelid.“

13) Artiklit 27 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„***4. Kui mõni käesolevas artiklis sätestatud kohustus on määruse (EL) 2016/679 artikli 35 või direktiivi (EL) 2016/680 artikli 27 kohaselt tehtud andmekaitsealase mõjuhinnangu tulemusel juba täidetud, võib juurutaja käesoleva artikli lõikes 1 osutatud põhiõiguste mõjuhinnangu tegemisel lisada ristviited kõnealuse andmekaitsealase mõjuhinnangu asjakohastele jagudele või lisada kõnealuse andmekaitsealase mõjuhinnangu asjakohased osad põhiõiguste mõjuhinnangusse.“;***

b) lõige 5 asendatakse järgmisega:

„***5. Tehisintellektiamet töötab välja küsimustiku vormi, sealhulgas automaatse vahendi abil, et hõlbustada juurutajatel täita käesolevast artiklist tulenevaid kohustusi lihtsustatud viisil. See vorm annab vajaduse korral juurutajatele võimaluse lisada*** lõike 4 kohasesse põhiõiguste mõjuhinnangusse ***ristviiteid andmekaitsealase mõjuhinnangu asjakohastele osadele või nende asjakohaseid osi.“***

14) Artiklisse 28 lisatakse ***järgmised lõiked***:

„8. Käesoleva määruse kohaselt määratud teavitavad asutused, kes vastutavad I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud tehisintellektisüsteemide eest, ***tagavad***, et vastavushindamisasutusele, kes taotleb määramist nii käesoleva määruse kui ka I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt, antakse võimalus esitada üks taotlus ja läbida ***ühtne*** hindamismenetlus enda määramiseks käesoleva määruse ja I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt, kui asjakohastes liidu ühtlustamisõigusaktides on selline üks taotlus ja ***ühtne*** hindamismenetlus ette nähtud. ***Selleks teevad käesoleva määruse kohaselt määratud teavitavad asutused ja I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt määratud teavitavad asutused hindamisel koostööd.***

Käesolevas lõikes osutatud ühe taotluse saavad esitada ja ***ühtse*** hindamismenetluse läbida ka I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt juba määratud teada antud asutused, kui need teada antud asutused taotlevad määramist käesoleva määruse kohaselt, tingimusel et selline menetlus on ette nähtud asjakohaste liidu ühtlustamisõigusaktidega.

Vastavushindamisasutus, mis on määratud rohkem kui ühe I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusakti kohaselt, taotleb määramist käesoleva määruse kohaselt ainult üks kord. Käesoleva määruse kohast määramist kohaldatakse kõigi I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide suhtes, mille jaoks vastavushindamisasutus on määratud.

Ühe taotluse ja ***ühtse*** hindamismenetlusega välditakse tarbetut dubleerimist, tuginetakse I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohastele olemasolevatele määramiskordadele ning tagatakse vastavus nõuetele, mis käsitlevad nii käesoleva määruse kohaselt kui ka asjakohaste liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt teada antud asutusi.

9. Teavitav asutus, kes on määratud I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt, on teavitav asutus ka lõikes 8 osutatud ühe taotluse esitamise ja ühtse hindamismenetluse puhul, välja arvatud juhul, kui liikmesriik määrab käesoleva määruse kohaldamiseks muu teavitava asutuse.“

15) Artikli 29 lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Kui tegemist on teada antud asutusega, mis on määratud mõne muu liidu ühtlustamisõigusakti alusel, võib asjakohasel juhul kasutada kõiki kõnealuste määramistega seotud dokumente ja tõendeid nende määramise toetamiseks ja kiirendamiseks käesoleva määruse alusel.

Teada antud asutused, mis on määratud mõne I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusakti alusel ja mis läbivad artikli 28 lõikes 8 osutatud ***ühtse*** hindamismenetluse, esitavad hindamiseks ühe taotluse selle liidu ühtlustamisõigusakti kohaselt määratud teavitavale asutusele.

Teada antud asutus ajakohastab käesoleva artikli lõigetes 2 ja 3 osutatud dokumentatsiooni alati, kui tehakse asjakohaseid muudatusi, et teada antud asutuste eest vastutav asutus saaks seirata ja kontrollida pidevat vastavust kõigile artiklis 31 sätestatud nõuetele.“

16) Artikli 30 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Teavitavad asutused teavitavad XIV lisas osutatud koodide, kategooriate ja vastavate tehisintellektisüsteemi liikide loetelu alusel ning komisjoni välja töötatud ja hallatavat elektroonilist teatamisvahendit kasutades komisjoni ja teisi liikmesriike igast lõikes 1 osutatud vastavushindamisasutusest.

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 97 vastu delegeeritud õigusakte XIV lisa muutmiseks, et võtta arvesse tehnika arengut, teadmiste täiustumist või uusi teaduslikke tõendeid ning lisada koodide, kategooriate ja vastavate tehisintellektisüsteemide liikide loetellu uus kood, kategooria või tehisintellektisüsteemi liik, eemaldada sellest loetelust olemasoleva kood, kategooria või tehisintellektisüsteemi liik või viia kood või tehisintellektisüsteemi liik ühest kategooriast teise.“

17) ***Artikli 40 lõikesse 2 lisatakse järgmine lõik:***

„Komisjon taotleb kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1025/2012[21] ja põhjendamatu viivituseta Euroopa standardiorganisatsioonidelt standardimisdokumentide, sealhulgas asjakohasel juhul harmoneeritud standardite väljatöötamist, et hõlbustada ühist vastavust käesoleva määruse III peatüki 2. ja 3. jaos sätestatud nõuetele või kohustustele ning käesoleva määruse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktides sätestatud asjakohastele nõuetele ja kohustustele ning nende täitmise eeldust.“

18) ***Artiklisse 42*** lisatakse ***järgmine lõige:***

„3. Kui suure riskiga tehisintellektisüsteemid kuuluvad määruse (EL) 2024/2847 kohaldamisalasse ja kõnealuse määruse artikli 12 lõikes 1 sätestatud tingimused on täidetud, loetakse sellised süsteemid käesoleva määruse artiklis 15 sätestatud küberturvalisuse nõuetele vastavaks.“

---

[21] ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist ning millega muudetakse nõukogu direktiive 89/686/EMÜ ja 93/15/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/9/EÜ, 94/25/EÜ, 95/16/EÜ, 97/23/EÜ, 98/34/EÜ, 2004/22/EÜ, 2007/23/EÜ, 2009/23/EÜ ja 2009/105/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 87/95/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1673/2006/EÜ (ELT L 316, 14.11.2012, lk 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2012/1025/oj).***

19) Artikli 43 lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul järgib süsteemi pakkuja asjaomaste liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt nõutavat asjaomast vastavushindamismenetlust. Selliste suure riskiga tehisintellektisüsteemide suhtes kohaldatakse käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid ning need nõuded on vastavushindamise osa. Hinnatakse ka artiklis 17 ▌ sätestatud kvaliteedijuhtimissüsteemi ning ***kohaldatakse VII lisa punkte 3, 4.3, 4.4 ja 4.5, punkti 4.6 viiendat lõiku ja punkti 5.***

Kõnealuse vastavushindamise eesmärgil on teada antud asutustel, kellest on teada antud I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaselt, õigus hinnata suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavust käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud nõuetele, tingimusel et nende teada antud asutuste vastavust artikli 31 lõigetes 4, 5, 10 ja 11 sätestatud nõuetele on hinnatud asjakohaste liidu ühtlustamisõigusaktide kohase teavitamismenetluse raames***, mida tõendab hindamine olemasoleva teavituse osana***. Ilma et see piiraks artikli 28 kohaldamist, taotlevad sellised teada antud asutused, kellest on teada antud I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide alusel, määramist kooskõlas käesoleva peatüki 4. jaoga hiljemalt ... [18 kuud pärast käesoleva muutmismääruse jõustumist].

Kui I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktid annavad toote valmistajale võimaluse ***tugineda vastavushindamisele, mis ei hõlma kolmandat isikut***, tingimusel et see valmistaja on ***kõigi*** oluliste nõuete ***järgmise tagamiseks*** kohaldanud harmoneeritud standardeid, võib see valmistaja nimetatud võimalust kasutada üksnes juhul, kui ta on rakendanud ka harmoneeritud standardeid, või kui see on kohaldatav, artiklis 41 osutatud ühtseid kirjeldusi, mis hõlmavad kõiki käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid. ***Toote liigitamine suure riskiga tehisintellektisüsteemiks vastavalt artikli 6 lõikele 1 ei mõjuta I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud toodete tootjatele ette nähtud vastavushindamismenetluse valikut, sealhulgas kohaldataval juhul võimalust tugineda harmoneeritud standarditele. Selliste toodete tootjad ei pea valima vastavushindamismenetlust, mis hõlmab kolmanda isiku tehtavat vastavushindamist, vaid seetõttu, et toode sisaldab turvakomponendina suure riskiga tehisintellektisüsteemi, kui see ei ole nõutav I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega.***

▌Kui suure riskiga tehisintellektisüsteem on hõlmatud I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega ning kuulub ka ühte III lisas loetletud kategooriasse, järgib süsteemi pakkuja asjakohast vastavushindamismenetlust, nagu on nõutud I lisa A jaos loetletud asjakohastes liidu ühtlustamisõigusaktides.“

▌

20) Artikli 50 lõige 7 asendatakse järgmisega:

„7. ***Komisjon*** julgustab ja hõlbustab tegevusjuhendite koostamist liidu tasandil, et lihtsustada kunstlikult loodud või manipuleeritud sisu avastamise, tähistamise ja märgistamisega seotud kohustuste tulemuslikku rakendamist. Komisjon***, kes võtab täiel määral arvesse nõukoja arvamust, hindab*** artikli 56 ***lõikes*** 6 ▌ sätestatud korras ▌, kas kõnealuste tegevusjuhendite järgimine on piisav, et tagada käesoleva artikli ***lõigetes*** 2 ***ja 4*** sätestatud kohustuste täitmine. Kui komisjon leiab, et ***tegevusjuhend*** on ebapiisav, võib ta kooskõlas artikli 98 lõikes 2 sätestatud kontrollimenetlusega võtta vastu rakendusakti, milles määratakse kindlaks ühised õigusnormid kõnealuste kohustuste rakendamiseks.“

21) Artikli ***56 lõige 6*** asendatakse järgmisega:

„6. Komisjon ja nõukoda seiravad ja hindavad korrapäraselt tegevusjuhendite eesmärkide saavutamist osalejate poolt ja nende panust käesoleva määruse nõuetekohasesse kohaldamisse. Nõukoja arvamust täiel määral arvesse võttes hindab komisjon, kas tegevusjuhendid hõlmavad artiklites 53 ja 55 sätestatud kohustusi ning seiravad ja hindavad korrapäraselt oma eesmärkide saavutamist. Komisjon avaldab oma hinnangu tegevusjuhendite piisavuse kohta ▌.“

22) Artiklit 57 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 1 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et nende pädevad asutused loovad riiklikul tasandil vähemalt ühe tehisintellekti regulatiivliivakasti, mis hakkab toimima hiljemalt 2. augustil 2027. Nimetatud regulatiivliivakasti võib luua ka koos teise liikmesriigi pädevate asutustega. Komisjon võib pakkuda tehisintellekti regulatiivliivakastide loomiseks ja käitamiseks tehnilist tuge, nõu ja vahendeid.“;

b) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Euroopa Andmekaitseinspektor võib luua liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele tehisintellekti regulatiivliivakasti. Sel eesmärgil käsitatakse käesolevas peatükis sisalduvaid viiteid riikide pädevatele asutustele viidetena Euroopa Andmekaitseinspektorile.“;

c) lisatakse järgmine ***lõige***:

„3a. Tehisintellektiamet võib luua tehisintellekti regulatiivliivakasti liidu tasandil ka artikli 75 lõikega 1 hõlmatud tehisintellektisüsteemide jaoks***. Sel eesmärgil käsitatakse käesolevas peatükis sisalduvaid viiteid riigi pädevatele asutustele viidetena tehisintellektiametile.*** Sellist tehisintellekti regulatiivliivakasti rakendatakse tihedas koostöös asjaomaste pädevate asutustega eelkõige juhul, kui tehisintellekti regulatiivliivakastis tehakse järelevalvet muude liidu õigusaktide kui käesoleva määruse ***järgimise*** üle, ning VKEdele***, sealhulgas idufirmadele, ja väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele*** antakse sellele juurdepääs esmajärjekorras. ▌

Liidu tasandi tehisintellekti regulatiivliivakasti loomine tehisintellektiameti poolt ei piira liikmesriikide pädevust luua nende järelevalve all olevate tehisintellektisüsteemide jaoks tehisintellekti regulatiivliivakaste ja teha nende üle järelevalvet.“;

d) lõige 5 asendatakse järgmisega:

„5. Käesoleva artikli kohaselt loodud tehisintellekti regulatiivliivakastid tagavad kontrollitud keskkonna, mis soodustab innovatsiooni ja hõlbustab innovatiivsete tehisintellektisüsteemide arendamist, treenimist, testimist ja valideerimist piiratud aja jooksul enne nende turule laskmist või kasutusele võtmist spetsiaalse regulatiivliivakasti kava kohaselt, milles on kokku leppinud pakkujad või võimalikud pakkujad ja ***pädevad asutused***, tagades asjakohaste kaitsemeetmete olemasolu. Sellised liivakastid võivad hõlmata tegelikes tingimustes testimist, mille üle tehakse järelevalvet selles liivakastis. Kui see on kohaldatav, sisaldab testkeskkonna kava artiklites 60 ja 60a osutatud tegelikes tingimustes testimise kava.“;

e) lõike 9 punkt e asendatakse järgmisega:

„e) tehisintellektisüsteemide liidu turule juurdepääsu hõlbustamine ja kiirendamine, eelkõige siis, kui neid pakuvad ▌VKEd, sealhulgas idufirmad***, ja väikesed keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad***;“;

f) lõige 10 asendatakse järgmisega:

„10. ***Riikide pädevad asutused tagavad, et niivõrd, kuivõrd innovatiivsed tehisintellektisüsteemid on seotud isikuandmete töötlemisega või kuuluvad muul moel muude selliste riiklike ametiasutuste või pädevate asutuste järelevalve alla, kes pakuvad või toetavad juurdepääsu andmetele, on riiklikud andmekaitseasutused ja kõnealused muud riiklikud ametiasutused või pädevad asutused seotud tehisintellekti regulatiivliivakasti toimimisega ning osalevad oma asjakohaste ülesannete ja volituste ulatuses nende aspektide järelevalves.***“;

g) lõige 14 asendatakse järgmisega:

„14. Riikide pädevad asutused, ***Euroopa Andmekaitseinspektor ja tehisintellektiamet*** koordineerivad ***asjakohasel juhul ja oma pädevuse piires*** oma tegevust ja teevad koostööd nõukojas. Nad ***võivad toetada*** tehisintellekti regulatiivliivakastide ühist loomist ja käitamist, sealhulgas eri sektorites***, ja vahetada parimaid tavasid seonduvates küsimustes***.“

23) Artikli 58 lõike 1 esimest lõiku muudetakse järgmiselt:

a) sissejuhatav osa asendatakse järgmisega:

„1. Selleks et vältida killustatust liidus, võtab komisjon vastu rakendusaktid, milles määratakse kindlaks tehisintellekti regulatiivliivakastide loomise, arendamise, rakendamise, käitamise, juhtimise ja järelevalve üksikasjalik kord. Nimetatud rakendusaktid sisaldavad ühiseid põhimõtteid järgmistes küsimustes:**“**;

b) lisatakse järgmine alapunkt:

„d) üksikasjalikud normid, mida kohaldatakse artikliga 57 hõlmatud tehisintellekti regulatiivliivakastide juhtimise suhtes, sealhulgas seoses pädevate ***andmekaitseasutuste kaasamisega ja nende tehtava järelevalvega, kui see on asjakohane,*** ning koordineerimise ja koostööga riiklikul ja liidu tasandil.“

24) Artiklit 60 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 1 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„1. „Suure riskiga tehisintellektisüsteemide testimist tegelikes tingimustes väljaspool tehisintellekti regulatiivliivakaste võivad teha III lisas loetletud või I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujad või võimalikud pakkujad kooskõlas käesoleva artikliga ja vastavalt käesolevas artiklis osutatud tegelikes tingimustes testimise kavale, ilma et see piiraks artikli 5 kohaste keeldude kohaldamist.“;

b) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Pakkujad või võimalikud pakkujad võivad teha III lisas osutatud või I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide testimist tegelikes tingimustes igal ajal enne suure riskiga tehisintellektisüsteemi turule laskmist või kasutusele võtmist kas iseseisvalt või partnerluses ühe või mitme juurutaja või võimaliku juurutajaga.“;

25) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 60a

I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud suure riskiga tehisintellektisüsteemide testimine tegelikes tingimustes väljaspool tehisintellekti regulatiivliivakaste

1. ***Liikmesriigid võivad*** kooskõlas käesoleva artikliga ***lubada*** I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud tehisintellektipõhiste toodete pakkujatel või võimalikel pakkujatel testida suure riskiga tehisintellektisüsteeme tegelikes tingimustes väljaspool tehisintellekti regulatiivliivakaste***, et hinnata ja kontrollida nende süsteemide vastavust artiklites 8–15 sätestatud nõuetele***.

▌

2. Liikmesriigid, kes otsustavad lubada lõikes 1 osutatud testimist, võtavad eraldi või ühiselt vastu tegelikes tingimustes testimise raamistikud.

3. Iga liikmesriik teatab komisjonile igast tegelikes tingimustes testimise raamistikust, mille ta enne selle rakendamist vastu võtab. See ei mõjuta komisjoni pädevust, mis tuleneb I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidest.

4. Liikmesriigid***, kes on vastu võtnud tegelikes tingimustes testimise raamistiku, tagavad, et vastavad riigi pädevad asutused, asjaomased*** asutused ja avaliku sektori asutused, kes vastutavad I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud taristu ja toodete haldamise ja käitamise eest ▌, teevad omavahel ▌heas usus tihedat koostööd ning kõrvaldavad kõik praktilised takistused, mis puudutavad muu hulgas menetlusnorme, millega antakse muu hulgas juurdepääs füüsilisele avalikule taristule, et ***neid*** tegelikes tingimustes testimise ***raamistikke*** edukalt rakendada ja testida tehisintellektipõhiseid tooteid, mis on hõlmatud ***I*** lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega.

5. Tegelikes tingimustes ***testimise raamistikes*** ▌ määratakse kindlaks ***tegelikes tingimustes testimise nõuded***. ***Need raamistikud:***

   a) näevad ette kohustusliku tegelikes tingimustes testimise kava, milles pakkuja või võimalik pakkuja ja riigi pädev asutus või asjaomane asutus lepivad kokku kooskõlas I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega;

   b) tagavad vastavuse artikli 60 lõigetes 2 ja 3, lõike 4 punktides d–j ja lõigetes 5–9 sätestatud nõuetele, kusjuures kõiki kõnealustes sätetes sisalduvaid viiteid turujärelevalveasutustele käsitatakse asjakohasel juhul viidetena riigi pädevale asutusele või asjaomasele asutusele kooskõlas I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega;

c) hõlmavad toimivat juhtimis- ja aruandluskorda;

d) tagavad tervise, ohutuse ja põhiõiguste kõrgetasemelise kaitse.

6. Tegelikes tingimustes testimine peab vastama I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohaldatavatele sätetele. Nendes sätetes sätestatud nõuded ei mõjuta käesoleva artikli kohaldamist ulatuses, mis on vajalik lõikes 1 osutatud testimise võimaldamiseks.

▌ “

26) Artikli 63 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. VKEd, sealhulgas idufirmad võivad täita käesoleva määruse artiklis 17 nõutud kvaliteedijuhtimissüsteemi teatavaid elemente lihtsustatud viisil***, tingimusel et neil ei ole partnerettevõtjaid ega sidusettevõtjaid soovituse 2003/361/EÜ tähenduses***. Selleks töötab komisjon välja suunised kvaliteedijuhtimissüsteemi elementide kohta, mida võib täita lihtsustatud viisil, võttes arvesse VKEde vajadusi, ilma et see mõjutaks kaitsetaset ja suure riskiga tehisintellektisüsteemidele esitatavate nõuete täitmise vajadust.“

27) Artiklisse 64 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks eelarvemenetluse kohaldamist, eraldatakse tehisintellektiametile piisavad vahendid, et ta saaks tulemuslikult täita oma ülesandeid ja kasutada oma volitusi seoses käesoleva määruse täitmise tagamisega.“

28) Artikli 69 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Liikmesriikidelt võidakse nõuda ekspertide pakutava nõustamise ja toe eest tasu, mis on samaväärne artikli 68 lõikes 1 osutatud rakendusakti kohaselt komisjoni suhtes kohaldatava tasuga.“

▌

29) Artikli 70 lõige 8 asendatakse järgmisega:

„8. Riigi pädevad asutused võivad anda juhiseid ja nõu käesoleva määruse rakendamise kohta, eelkõige ▌ VKEdele, sealhulgas idufirmadele***, ja väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele***, võttes arvesse nõukoja ja komisjoni juhiseid ja nõuandeid, kui see on asjakohane. Kui riigi pädevad asutused kavatsevad anda juhiseid ja nõu tehisintellektisüsteemi kohta valdkondades, mille suhtes kehtib ka muu liidu õigus, konsulteeritakse kohasel viisil selle liidu õiguse alusel riigi pädevate asutustega.“

30) Artikli 72 lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Turustamisjärgse seire süsteem peab põhinema turustamisjärgse seire kaval. Turustamisjärgse seire kava on IV lisas osutatud tehnilise dokumentatsiooni osa. Komisjon, ***kes võtab täiel määral arvesse nõukoja arvamust***, võtab ***2. septembriks 2027*** vastu turustamisjärgse seire kava käsitlevad suunised***, sealhulgas vormi***.“

31) Artiklit 75 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Tehisintellektisüsteemide turujärelevalve ja kontroll ning vastastikune abi“;

b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. ▌Tehisintellektiametil on ainupädevus teha järelevalvet käesolevast määrusest tulenevate kohustuste üle ja tagada nende täitmine seoses ***järgmiste tehisintellektisüsteemidega***:

a) üldotstarbelistel tehisintellektimudelitel põhinevad tehisintellektisüsteemid, mille puhul mudeli ja süsteemi töötab välja sama pakkuja või temaga samasse ettevõtjasse kuuluvad pakkujad, välja arvatud:

i) tehisintellektisüsteemid, mis on seotud I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega hõlmatud toodetega;

ii) III lisa punktis 2 osutatud tehisintellektisüsteemid;

iii) õiguskaitseasutuste, piirihaldusasutuste ja finantsasutuste pakutavad tehisintellektisüsteemid, kui need tehisintellektisüsteemid kuuluvad artikli 74 lõike 6 kohaldamisalasse, ning

iv) III lisa punktis 8 osutatud tehisintellektisüsteemid seoses õigusemõistmisega;

b) tehisintellektisüsteemid, mis moodustavad määruse (EL) 2022/2065 kohaselt määratud väga suure digiplatvormi või väga suure internetipõhise otsingumootori või on sellesse integreeritud.

Esimeses lõigus osutatud ainupädevust kohaldatakse nende süsteemide pakkujate suhtes. Seda kohaldatakse nende süsteemide juurutajate suhtes üksnes juhul, kui nad on ühtlasi pakkuja või osa pakkujaga samast ettevõtjast.“;

c) lisatakse järgmised lõiked:

„1a. Erandina artiklist 73 teatavad suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujad, kes kuuluvad käesoleva artikli lõike 1 kohaselt tehisintellektiameti pädevusse, kõigist tõsistest intsidentidest tehisintellektiametile. Artikli 73 lõikeid 2–9 kohaldatakse* mutatis mutandis*. Tehisintellektiamet edastab asjakohase teabe viivitamata selle liikmesriigi turujärelevalveasutusele, mille territooriumil pakkuja või tema esindaja asub.

1b. Käesoleva määruse kohaldamises osalevad asutused teevad tehisintellektiametiga aktiivselt koostööd ***ja osutavad talle vajalikku abi tema*** volituste kasutamisel, sealhulgas ***vajaduse korral seoses*** liikmesriigi territooriumil ***tehtavate kontrollide või muude täitemeetmetega***. ***Selleks on kõnealustel asutustel käesolevas määruses ja määruses (EL) 2019/1020 sätestatud volitused ning kui see on asjakohane ja piirdub sellega, mis on vajalik nende käesolevast lõikest tulenevate ülesannete täitmiseks, kooskõlas kohaldatavate riiklike menetlustega.***

1c. ***Kui liikmesriigi territooriumil võetakse uurimis- või täitmise tagamise meetmeid, mis hõlmavad juurdepääsu avaliku sektori asutuse andmetele või tehisintellektisüsteemile, abistab tehisintellektiametit asjaomane turujärelevalveasutus.***

1d. ***Enne kui tehisintellektiamet teeb otsuse, millega keelatakse või piiratakse tehisintellektisüsteemi kättesaadavaks tegemist või kasutusele võtmist riigi turul, või otsuse tehisintellektisüsteem turult kõrvaldada või tagasi nõuda, teavitab ta põhjendamatu viivituseta selle turu jaoks pädevat turujärelevalveasutust oma kavatsusest selline otsus teha. Tehisintellektiamet konsulteerib asjakohasel juhul kõigis käesoleva määruse kohaldamise ja täitmise tagamisega seotud küsimustes käesoleva määruse kohaldamisel osalevate asutustega.***

1e. Tehisintellektiamet vastutab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks liigitatud tehisintellektisüsteemide, mille suhtes kohaldatakse artikli 43 kohast kolmanda isiku tehtavat vastavushindamist, vastavushindamise ja testimise eest. Nende testimiste ja hindamistega kontrollitakse, kas süsteemid vastavad käesoleva määruse asjakohastele nõuetele ning kas neid võib kooskõlas käesoleva määrusega liidus turule lasta või kasutusele võtta. Komisjon usaldab nende testimiste või hindamiste läbiviimise vastavalt käesolevale määrusele määratud teada antud asutustele, millisel juhul tegutseb teada antud asutus komisjoni nimel. Kui teavitatud asutus, kellele komisjon on käesoleva lõike alusel ülesandeid delegeerinud, ei täida neid ülesandeid nõuetekohaselt, võib komisjon delegeerimise viivitamata tagasi võtta.

Testimise ja hindamistoimingute tasud nõutakse sisse suure riskiga tehisintellektisüsteemi pakkujalt, kes on komisjonilt taotlenud kolmanda isiku tehtavat vastavushindamist. Pakkuja maksab kulude eest, mis on seotud teenustega, mille komisjon on käesoleva artikli kohaselt usaldanud teada antud asutustele, otse teada antud asutusele.“;

d) lisatakse järgmine lõige:

„2a. Kui turujärelevalveasutusel on põhjendatud ja piisavad põhjused kahtlustada, et käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tehisintellektisüsteemi pakkuja või juurutaja on rikkunud käesolevat määrust, võib ta artikli 70 lõike 2 kohaselt määratud asjaomase ühtse kontaktpunkti kaudu taotleda, et tehisintellektiamet hindaks küsimust, et võtta vajalikud järelevalve- ja täitmise tagamise meetmed, tagamaks käesoleva määruse kiire järgimise. Selline taotlus peab olema igakülgselt põhjendatud ja selles tuleb märkida vähemalt järgmine teave:

a) asjaomase pakkuja või juurutaja nimi;

b) asjaomaste faktide kirjeldus, käesoleva määruse sätted, mida on väidetavalt rikutud, ning kõik põhjendatud ja piisavad põhjused rikkumise kahtlustamiseks, sealhulgas kohaldataval juhul väidetava rikkumise negatiivse mõju kirjeldus;

c) taotluse esitanud turujärelevalveasutus.

Tehisintellektiamet võtab taotlust täiel määral arvesse ning turujärelevalveasutus teeb aktiivset koostööd ja osutab tehisintellektiametile vajalikku abi lõike 1a kohaste volituste kasutamisel.

Tehisintellektiamet teavitab põhjendamatu viivituseta ja igal juhul hiljemalt nelja kuu jooksul pärast taotluse saamist ühtset kontaktpunkti oma kavatsusest kasutada oma volitusi kooskõlas artikliga 75a või oma volituste kasutamata jätmise põhjustest. Kui tehisintellektiamet otsustab kasutada oma volitusi kooskõlas artikliga 75a, teavitab ta ühtset kontaktpunkti korrapäraselt menetluse olulistest arengusuundadest ja menetluse tulemustest, avaldamata konfidentsiaalset teavet.“

32) Lisatakse järgmised artiklid:

„Artikkel 75a

Tehisintellektiameti järelevalve ja täitmise tagamise volitused

***1. Käesoleva määruse artikli 75 lõikes 1 sätestatud järelevalve ja täitmise tagamise ülesannete täitmisel on tehisintellektiametil kõik käesolevas jaos ning määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõikes4 ja artikli 16 lõikes 3 sätestatud turujärelevalveasutuse volitused. Tehisintellektiametil on kooskõlas määruse (EL) 2019/1020 artikliga 15 õigus nõuda asjaomaselt operaatorilt täielikult tagasi kõik tema järelevalve ja täitmise tagamise toimingute kulud seoses nõuetele mittevastavuse juhtumitega, sealhulgas inim- ja tehniliste ressurssidega seotud kulud. Määruse (EL) 2019/1020 artiklit 17 kohaldatakse* mutatis mutandis.**

2. Kui tehisintellektiametil on põhjendatud alus kahtlustada, et käesoleva määruse artikli 75 lõikes 1 osutatud tehisintellektisüsteemi pakkuja või juurutaja ei täida käesolevat määrust, võib ta võtta vastu otsuse alustada nõuetele mittevastavuse uurimist kooskõlas määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõike 4 punktiga f. Sellise uurimise alustamisel teavitab tehisintellektiamet asjaomase tehisintellektisüsteemi operaatorit. Tehisintellektiamet võib kasutada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud volitusi omal algatusel või käesoleva määruse artikli 85 kohaselt saadud kaebuse alusel isegi enne määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõike 4 punkti f kohase uurimise alustamist.

Kui turujärelevalveasutusel on põhjust kahtlustada, et artikli 75 lõikes 1 osutatud tehisintellektisüsteemi pakkuja või juurutaja ei täida käesolevat määrust, võib ta saata tehisintellektiametile taotluse küsimust hinnata.

3. Tehisintellektiamet võib kasutada määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõike 4 punktides a, b ja c ning käesoleva määruse artikli 74 lõigetes 12 ja 13 loetletud volitusi lihttaotluse või otsuse alusel.

Teabe taotlemisel märgib tehisintellektiamet nõude õigusliku aluse ja eesmärgi, täpsustab, millist teavet nõutakse, ning määrab kindlaks ajavahemiku, mille jooksul teave tuleb esitada. Kui taotlus on lihttaotlus, märgib tehisintellektiamet lisaks, et kuigi nõutud teabe esitamine ei ole kohustuslik, peab vabatahtliku vastuse korral teave olema õige ega tohi olla eksitav, ning osutab artikli 99 lõikes 5 sätestatud võimalikele trahvidele ebaõige või eksitava teabe esitamise eest. Kui taotlus esitatakse otsusega, märgib tehisintellektiamet lisaks ära artikli 99 lõikes 5 sätestatud trahvid ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe esitamise eest ning osutab õigusele esitada otsus läbivaatamiseks Euroopa Liidu Kohtule. Tehisintellektiamet saadab taotluse koopia selle liikmesriigi turujärelevalveasutusele, mille territooriumil operaator või tema seaduslik esindaja asub.

4. Tehisintellektiamet võib talle käesoleva jao alusel määratud ülesannete täitmiseks teha kõiki vajalikke kaug- või kohapealseid kontrolle vastavalt määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõike 4 punktides d ja e ning käesoleva määruse artikli 74 lõikes 5 sätestatud volitustele. Kontrolli tegemisel teavitab tehisintellektiamet asjaomast pakkujat uurimise esemest ja eesmärgist ning käesoleva määruse artikli 99 lõikes 5 osutatud asjakohastest trahvidest ning õigusest otsuse läbivaatamisele Euroopa Liidu Kohtus. Enne kontrolli tegemist teavitab tehisintellektiamet viivitamata selle liikmesriigi turujärelevalveasutust, mille territooriumil operaator või tema seaduslik esindaja asub.

Sellise kontrolli käigus on tehisintellektiameti ametnikel õigus:

a) siseneda asjaomase operaatori äriruumidesse, valdustesse või kinnistule, mis asuvad liidus;

b) kontrollida raamatupidamist, andmeid ja muid materjale, mis seonduvad nende ülesannete täitmisega, sõltumata nende talletamiseks kasutatud andmekandjast;

c) teha või saada mis tahes kujul koopiaid või väljavõtteid raamatupidamisdokumentidest, andmetest ja muudest dokumentidest;

d) paluda kontrollitavatel isikutel või nende esindajatel või töötajatel anda suulisi või kirjalikke selgitusi kontrolli eseme ja eesmärgiga seotud tegurite või dokumentide kohta ning salvestada vastuseid;

e) pitseerida äriruume ning raamatupidamis- või muid dokumente kontrolli tegemise ajaks ja selleks vajalikus ulatuses.

Kui tehisintellektiamet teeb kindlaks, et mõni füüsiline või juriidiline isik käesoleva artikli kohaselt ette nähtud kontrolliga ei nõustu või takistab kontrolli, osutab asjaomase liikmesriigi pädev asutus talle vajalikku abi, taotledes kohapealse kontrolli tegemiseks asjakohasel juhul politseilt või samaväärselt õiguskaitseasutuselt abi, et amet saaks kohapealset kontrolli teha.

Kui äriruumide, valduste või kinnistu kohapealseks kontrolliks on kooskõlas riigisisese õigusega vaja õigusasutuse luba, taotleb tehisintellektiamet sellist luba. Tehisintellektiamet võib seda luba taotleda ka ettevaatusabinõuna. Loa taotlemisel kontrollib liikmesriigi õigusasutus viivitamata, et kavandatavad sunnimeetmed ei oleks uurimise või kontrolli sisu ja tehisintellektiameti poolt koos otsusega esitatud dokumente arvestades meelevaldsed ega ebaproportsionaalsed. Kontrollides sunnimeetmete proportsionaalsust, võib liikmesriigi kohus küsida tehisintellektiametilt üksikasjalikke selgitusi, eelkõige põhjuste kohta, miks tehisintellektiamet kahtlustab käesoleva määruse rikkumist, ja asjakohasel juhul kahtlustatava rikkumise raskusastme kohta ja selle isiku seotuse kohta, kellele sunnimeetmed on suunatud. Riiklik kohtuasutus ei vaata üle uurimise või kontrolli vajalikkust ega nõua, et talle esitataks tehisintellektiameti toimikus sisalduvat teavet. Aluslepingute kohaselt saab tehisintellektiameti otsuse seaduslikkust kontrollida ainult Euroopa Liidu Kohus.

5. ***Tehisintellektiameti taotlusel võib liikmesriigi pädev turujärelevalveasutus teha oma territooriumil tehisintellektiameti huvides ja nimel uurimisi või kontrolle või võtta muid teabekogumismeetmeid, et teha kindlaks, kas käesolevat määrust on rikutud. Liikmesriikide pädevate asutuste ametnikud, kes vastutavad selliste uurimiste või kontrollide tegemise või teabekogumismeetmete võtmise eest, ning nende volitatud või määratud ametnikud kasutavad oma volitusi kooskõlas riigisisese õigusega.***

6. Lisaks käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud volitustele võib tehisintellektiamet artikli 75 lõikes 1 osutatud pädevuse kasutamisel:

a) kohustada operaatoreid võimaldama juurdepääsu oma tehisintellektisüsteemidele ja andma nende kohta selgitusi;

b) kehtestada operaatorile kohustuse säilitada kõik andmed ja dokumendid, mida peetakse vajalikuks, et hinnata käesoleva määruse rakendamist ja sellest tulenevate kohustuste täitmist.

7. Selleks et aidata tehisintellektiametil seirata käesoleva määruse asjakohaste sätete tulemuslikku rakendamist ja täitmist ning pakkuda talle eriteadmisi või teadmisi artikli 75 lõike 1 kohase pädevuse kasutamisel, võib tehisintellektiamet määrata asjaomase asutuse nõusolekul liikmesriigi pädevatest asutustest sõltumatuid väliseksperte ja audiitoreid ning eksperte, uurimisrühmi ja audiitoreid. Selliste seiremeetmete tulemusena saadud teavet jagatakse liikmesriikide asjaomaste pädevate asutustega.

8. Käesoleva artikli kohaselt kogutud teavet kasutatakse üksnes käesoleva määruse kohaldamise eesmärgil.

Artikkel 75b

Kohustused

Kui asjaomane operaator avaldab artikli 75a lõike 2 kohase menetluse käigus soovi võtta käesoleva määruse asjakohaste sätete järgimise tagamiseks kohustusi, võib tehisintellektiamet muuta otsusega need kohustused asjaomase operaatori jaoks siduvaks ja teatada, et meetmete võtmiseks pole enam põhjust. Tehisintellektiamet võib taotluse alusel või omal algatusel algatada uuesti menetluse, kui:

a) asjaolud, millel otsus põhineb, on oluliselt muutunud;

b) operaatori tegevus on vastuolus tema kohustustega või

c) otsus tehti asjaomase operaatori esitatud ebatäieliku, ebaõige või eksitava teabe alusel.

Kui tehisintellektiamet leiab, et asjaomase operaatori pakutud kohustused ei ole käesoleva määruse asjakohaste sätete tulemuslikuks täitmiseks piisavad, lükkab ta kohustuste võtmise ettepaneku menetluse lõpetamise käigus põhjendatud otsusega tagasi.

Artikkel 75c

Nõuetele mittevastavus, trahvid ja sunniraha

1. ***Kui tehisintellektiamet leiab, et artikli 75 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluv operaator ei täida käesoleva määruse asjakohaseid sätteid või artikli 75b kohaselt siduvaks muudetud kohustusi, võtab ta vastu otsuse, millega nõuetele mittevastavus tuvastatakse.***

2. ***Enne lõike 1 kohase otsuse vastuvõtmist edastab tehisintellektiamet asjaomasele operaatorile oma esialgsed järeldused. Esialgsetes järeldustes selgitab tehisintellektiamet, milliseid meetmeid ta kaalub võtta või milliseid meetmeid peaks operaator tema arvates võtma, et esialgsete järelduste alusel tulemuslikult tegutseda.***

3. ***Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt vastu võetud otsuses annab tehisintellektiamet asjakohasel juhul asjaomasele operaatorile korralduse võtta vajalikud meetmed, et tagada käesoleva määruse asjakohaste sätete täitmine selles märgitud mõistliku aja jooksul, ning teatada, milliseid meetmeid kavatseb kõnealune operaator otsuse täitmiseks võtta. Asjaomane operaator kirjeldab tehisintellektiametile, milliseid meetmeid ta on võtnud, et tagada nende rakendamisel tehtud otsuse täitmine. Enne mis tahes meetme taotlemist võib tehisintellektiamet pidada asjaomase tehisintellektisüsteemi operaatoriga struktureeritud dialoogi. Dialoogi käigus võib operaator teha ettepanekuid kohustuste võtmiseks vastavalt artiklile 75b.***

4. Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt vastu võetud otsusega võib kaasneda karistuste määramine kooskõlas artikli 99 lõigetega 3–7, mida kohaldatakse **mutatis mutandis** *tehisintellektiameti suhtes artikli 75 lõikes 1 osutatud järelevalve- ja täitmise tagamise ülesannete täitmisel.*

Eelkõige kohaldatakse artikli 99 lõikes 4 osutatud haldustrahve järgmise suhtes:

a) käesoleva määruse kohaldatavate sätete rikkumine, sealhulgas artikli 99 lõikes 4 loetlemata sätete rikkumine;

b) määruse (EL) 2019/1020 artikli 14 lõikes 4 või artikli 16 lõikes 3 loetletud volituste ning käesoleva määruse artiklis 75a sätestatud volituste alusel vastu võetud otsuste või meetmete täitmata jätmine;

c) artikli 75b alusel tehtud otsusega siduvaks muudetud kohustuse täitmata jätmine.

Kui tehisintellektiametile esitatakse vastuseks taotlusele ebaõiget, mittetäielikku või eksitavat teavet, kohaldatakse artikli 99 lõikes 5 osutatud haldustrahve.

5. Tehisintellektiamet võib võtta vastu otsuse, millega määratakse sunniraha, et sundida operaatoreid, kes kuuluvad tema pädevusse vastavalt artikli 75 lõikele 1, tegema järgmist:

a) alluma uurimisele;

b) järgima artikli 75a lõike 3 alusel vastu võetud otsuse alusel esitatud teabenõuet;

c) alluma artikli 75a lõike 4 kohase otsusega määratud kontrollile;

d) andma artikli 75a lõike 4 kohase otsusega määratud kontrolli käigus õigeid või täielikke vastuseid või selgitusi;

e) järgima määruse (EL) 2019/1020 artiklis 16 loetletud volituste alusel määratud parandusmeetmeid;

f) täitma artikli 75b kohase otsusega õiguslikult siduvaks muudetud kohustusi või

g) järgima käesoleva artikli lõike 1 kohast otsust.

Kõnealune sunniraha peab olema mõjus ja proportsionaalne, ning kui see on kohaldatav, ei tohi see ületada 5 % eelmise majandusaasta keskmisest päevasest sissetulekust või ülemaailmsest aastakäibest päevas, arvutatuna alates otsuses määratud kuupäevast.

6. Tehisintellektiameti otsused, millega ta on määranud käesoleva artikli kohaselt trahvi või sunniraha, on täielikult Euroopa Liidu Kohtu alluvuses. Ta võib määratud trahvi või sunniraha tühistada või seda vähendada või suurendada.

7. Käesoleva artikli kohaselt määratud trahvide või sunnirahaga kogutud summad laekuvad liidu üldeelarvesse.

8. Tehisintellektiametile käesoleva artikliga antud volitused kehtivad viis aastat. Aegumistähtaeg hakkab kulgema rikkumise toimepaneku päeval. Jätkuvate või korduvate rikkumiste puhul hakatakse aegumistähtaega arvestama rikkumise lõpetamise päevast.

Tehisintellektiameti õigus nõuda käesoleva artikli alusel tehtud otsuste täitmist aegub viie aasta pärast. Aegumistähtaeg hakkab kulgema otsuse jõustumise päeval.

Artikli 75d lõikes 3 osutatud rakendusaktis täpsustatakse käesoleva lõike esimest ja teist lõiku, sealhulgas asjaolud, mille korral aegumistähtajad katkevad.

9. Kui tehisintellektiamet teeb kindlaks, et nõuetele mittevastavuse otsuse vastuvõtmiseks ei ole alust, lõpetab ta menetluse otsusega. See otsus jõustub kohe.

Artikkel 75d

Kaitsemeetmed ja täiendav täpsustamine

1. Määruse (EL) 2019/1020 artiklit 18 kohaldatakse **mutatis mutandis** *operaatorite suhtes, kes kuuluvad tehisintellektiameti pädevusse vastavalt käesoleva määruse artikli 75 lõikele 1, ilma et see piiraks käesolevas määruses sätestatud konkreetsemaid menetlusõigusi.*

2. Menetlustes tagatakse täielikult artikli 75 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvate operaatorite õigus kaitsele ja õigus tutvuda toimikuga. Pidades silmas otsuste võimalikku vastuvõtmist artikli 75c lõike 1 alusel, on kõnealustel operaatoritel õigus tutvuda tehisintellektiameti toimikuga vastavalt kokkulepitud avalikustamistingimustele, tingimusel et võetakse arvesse asjaomase operaatori või muu isiku õigustatud huvi kaitsta oma ärisaladusi. Tehisintellektiametil on õigus võtta vastu otsuseid, milles määratakse kindlaks sellised avalikustamistingimused juhuks, kui pooled on eriarvamusel. Toimikuga tutvumise õigus ei hõlma juurdepääsu konfidentsiaalsele teabele ega tehisintellektiameti, nõukoja, pädevate turujärelevalveasutuste ega liikmesriikide muude avaliku sektori asutuste sisekasutuseks mõeldud dokumentidele. Eeskätt ei laiene toimikuga tutvumise õigus tehisintellektiameti ja kõnealuste asutuste vahelisele kirjavahetusele. Käesolev lõige ei takista tehisintellektiametit avalikustamast ja kasutamast teavet, mida on vaja rikkumise tõendamiseks.

3. Komisjon võib võtta vastu rakendusakte, mis käsitlevad lõikes 2 sätestatud toimikule juurdepääsu ja kokkulepitud teabe avalikustamise praktilist korda.

4. Tehisintellektiamet avaldab vastavalt artiklitele 75b ja 75c vastu võetud otsused. Sellise avaldamise korral esitatakse poolte nimed ja otsuse põhisisu, sealhulgas määratud karistused. Avaldamisel võetakse arvesse asjaomase isiku õigusi ja õigustatud huvi kaitsta oma konfidentsiaalset teavet.“

33) ***Artikli 76 lõikesse 1 lisatakse järgmine lõik:***

„Kui tegelikes tingimustes testimine põhineb artiklil 60a, käsitatakse kõiki käesolevas artiklis sisalduvaid viiteid turujärelevalveasutusele asjakohasel juhul viidetena riiklikule pädevale asutusele või I lisa B jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide kohasele pädevale asutusele ning viiteid artiklile 60 käsitatakse asjakohasel juhul viidetena artiklile 60a.“

34) Artiklit 77 muudetakse järgmiselt:

▌

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Põhiõigusi kaitsvate asutuste volitused ja koostöö turujärelevalveasutustega“;

b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Riiklikel ametiasutustel või organitel, kes tegelevad põhiõiguste, sealhulgas mittediskrimineerimise õiguse kaitse alasest liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmise järelevalve või tagamisega, on õigus taotleda asjaomaselt turujärelevalveasutuselt käesoleva määruse kohaselt loodud või säilitatavat dokumentatsiooni, mis on arusaadavas keeles ja ***masinloetavas*** vormingus, ning saada sellele juurdepääs ***elektrooniliselt***, kui juurdepääs sellisele dokumentatsioonile on vajalik nende ülesannetest tulenevate kohustuste tulemuslikuks täitmiseks nende jurisdiktsiooni piires. ***Käesolev artikkel ei piira asjaomaste riiklike ametiasutuste või organite pädevust, ülesandeid, volitusi ega sõltumatust nende volituste piires.***“;

c) lisatakse järgmised lõiked:

„1a. Turujärelevalveasutus annab lõikes 1 osutatud asjaomasele avaliku sektori asutusele või organile käesolevas artiklis sätestatud tingimustel juurdepääsu sellisele teabele või dokumentatsioonile, sealhulgas nõudes vajaduse korral ***ja põhjendamatu viivituseta*** sellist teavet või dokumentatsiooni pakkujalt või juurutajalt.

1b. Turujärelevalveasutused ja lõikes 1 osutatud avaliku sektori asutused või organid teevad tihedat koostööd ja osutavad üksteisele vastastikust abi, mida on vaja nende vastavate volituste täitmiseks, et tagada käesoleva määruse ja põhiõigusi kaitsva liidu õiguse ühtne kohaldamine ja menetluste ühtlustamine, ***austades nende vastavat pädevust, ülesandeid, volitusi ja sõltumatust***. See hõlmab eelkõige teabevahetust, kui see on vajalik käesoleva määruse ja vastavate muude liidu õigusaktide täitmise tulemuslikuks järelevalveks või tagamiseks.

▌ “

35) Artikli 95 lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Käitumisjuhendite koostamist edendades ja hõlbustades võtavad tehisintellektiamet ja liikmesriigid arvesse VKEde, sealhulgas idufirmade, ***ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate*** erihuve ja vajadusi.“

36) Artikli 96 lõiget 1 muudetakse järgmiselt:

a) esimese lõigu punkt a asendatakse järgmisega:

„a) artiklites 8–15 ning 25 ja 26 osutatud nõuete ja kohustuste kohaldamine;

b) esimesse lõiku lisatakse järgmine punkt:

„g) artikli 8 lõike 2, artikli 9 lõike 10 ja artikli 17 lõike 3 praktiline rakendamine kooskõlas vastastikuse täiendavuse ja proportsionaalsuse põhimõttega, et tagada järjepidevus, vältida dubleerimist ja minimeerida lisakoormust käesoleva määruse nõuete ja I lisa A jaos loetletud liidu ühtlustamisõigusaktide nõuete täitmisel; sellised suunised avaldatakse 1. augustiks 2027.“;

c) teine lõik asendatakse järgmisega:

„Selliste suuniste väljaandmisel ***kaasab*** komisjon ***nõukoja ning*** pöörab erilist tähelepanu VKEde, sealhulgas idufirmade, ***ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate***, kohalike ametiasutuste ja selliste sektorite vajadustele, mida käesolev määrus kõige tõenäolisemalt mõjutab;**“**.

37) Artiklit 97 muudetakse järgmiselt:

a) lõiked 2 ja 3 asendatakse järgmisega:

„2. Artikli 6 lõigetes 6 ja 7, artikli 7 lõigetes 1 ja 3, artikli 11 lõikes 3, artikli 43 lõigetes 5 ja 6, artikli 47 lõikes 5, artikli 51 lõikes 3, artikli 52 lõikes 4 ning artikli 53 lõigetes 5 ja 6 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates 1. augustist 2024. Artikli 2 lõikes 13 ja artikli 30 lõikes 2 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates … [käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäev]. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle kohta vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 2 lõikes 13, artikli 6 lõigetes 6 ja 7, artikli 7 lõigetes 1 ja 3, artikli 11 lõikes 3, artikli 30 lõikes 2, artikli 43 lõigetes 5 ja 6, artikli 47 lõikes 5, artikli 51 lõikes 3, artikli 52 lõikes 4 ning artikli 53 lõigetes 5 ja 6 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist **Euroopa Liidu Teatajas** *või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.“;*

b) lõige 6 asendatakse järgmisega:

„6. Artikli 2 lõike 13, artikli 6 lõike 6 või 7, artikli 7 lõike 1 või 3, artikli 11 lõike 3, artikli 30 lõike 2, artikli 43 lõike 5 või 6, artikli 47 lõike 5, artikli 51 lõike 3, artikli 52 lõike 4 või artikli 53 lõike 5 või 6 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kolme kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle kohta vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle

tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kolme kuu võrra.“;

38) Artiklit 99 muudetakse järgmiselt:

▌

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Kooskõlas käesolevas määruses sätestatud tingimustega kehtestavad liikmesriigid õigusnormid karistuste ja muude täitemeetmete kohta, mis võivad hõlmata ka ***haldustrahve,*** hoiatusi ja mitterahalisi meetmeid, mida kohaldatakse, kui operaator ***rikub*** käesolevat määrust, ning võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada nende nõuetekohane ja tulemuslik rakendamine, võttes sellega arvesse komisjoni poolt artikli 96 kohaselt välja antud suuniseid. Kehtestatud karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid võtavad karistuste määramisel arvesse VKEde, sealhulgas idufirmade, ***ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate*** huve ja nende majanduslikku elujõulisust.**“**;

b) lõikesse 4 lisatakse järgmine punkt:

„da) pakkujate ja operaatorite kohustused artikli 25 lõigete 2 ja 4 alusel;“;

c) ***lisatakse järgmine lõige:***

„6a. Väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate puhul on iga lõigetes 4 ja 5 osutatud trahv kõnealustes lõigetes osutatud protsendimäära või summa piires, olenevalt sellest, kumb on väiksem.“

39) Artiklit 111 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Ilma et see piiraks artikli 5 kohaldamist, nagu on osutatud artikli ***113*** lõike 3 kolmanda lõigu punktis a, kohaldatakse käesolevat määrust selliste suure riskiga tehisintellektisüsteemide operaatorite suhtes, välja arvatud käesoleva artikli lõikes 1 osutatud süsteemide puhul, mis on turule lastud või kasutusele võetud enne artiklis 113 osutatud III peatüki kohaldamise alguskuupäeva, üksnes juhul, kui alates sellest kuupäevast tehakse nende süsteemide projektis olulisi muudatusi. Igal juhul võtavad ametiasutustele kasutamiseks mõeldud suure riskiga tehisintellektisüsteemide pakkujad ja juurutajad käesolevas määruses sätestatud nõuete ja kohustuste täitmiseks vajalikud meetmed 2. augustiks 2030.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„4. Enne 2. augustit 2026 turule lastud sünteesitud audio-, pildi-, video- või tekstisisu genereerivate tehisintellektisüsteemide, sealhulgas üldotstarbeliste tehisintellektisüsteemide pakkujad võtavad vajalikud meetmed, et täita artikli 50 lõike 2 nõuded 2. ***detsembriks 2026***. “

40) Artikli 113 kolmandat lõiku muudetakse järgmiselt:

a) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) I ja II peatükki kohaldatakse alates 2. veebruarist 2025, välja arvatud artikli 5 lõike 1 esimese lõigu punktid ba ja bb ning artikli 5 lõiked 1a ja 1b, mida kohaldatakse alates 2. detsembrist 2026;“;

b) ***punkt c asendatakse järgmisega***:

„c) III peatüki 1., 2. ja 3. jagu, ***välja arvatud artikli 6 lõige 5***, kohaldatakse alates:

▌

i) 2. detsembrist 2027 tehisintellektisüsteemide puhul, mis on liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks vastavalt artikli 6 lõikele 2 ja III lisale, ning

ii) 2. augustist 2028 tehisintellektisüsteemide puhul, mis on liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks vastavalt artikli 6 lõikele 1 ja I lisale;“;

c) lisatakse järgmine punkt:

„***d)*** artikleid 102–110 kohaldatakse alates … [käesoleva ***muutmismääruse*** jõustumise kuupäev].***“***

41) I lisa muudetakse järgmiselt:

a) A jao punkt 1 jäetakse välja;

b) B jakku lisatakse järgmine punkt:

„21. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2023. aasta määrus (EL) 2023/1230, mis käsitleb masinaid ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/42/EÜ ja nõukogu direktiiv 73/361/EMÜ (ELT L 165, 29.6.2023, lk 1).“

42) VIII lisas jäetakse välja B jao ***punktid 7 ja 9***.

43) Lisatakse järgmine lisa:

„XIV lisa

Tehisintellektisüsteemide koodide, kategooriate ja vastavate liikide loetelu artiklis 30 osutatud teavitamismenetluse jaoks, milles täpsustatakse teada antud asutuseks määramise ulatus

1. Sissejuhatus

Suure riskiga tehisintellektisüsteemide vastavushindamine käesoleva määruse kohaselt võib eeldada vastavushindamisasutuste kaasamist. Vastavushindamist võivad teha üksnes käesoleva määruse kohaselt määratud vastavushindamisasutused ning üksnes asjaomaste tehisintellektisüsteemide liikidega seotud tegevuse puhul. Tehisintellektisüsteemide koodide, kategooriate ja vastavate liikide loetelus määratakse kindlaks artikli 30 alusel teada antud vastavushindamisasutuste määramise ulatus.

2. Koodide, kategooriate ja vastavate tehisintellektisüsteemide loetelu

a) ***Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa***

AIA-kood	
AIP 0102	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 2
AIP 0103	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 3
AIP 0104	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 4
AIP 0105	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 5
AIP 0106	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 6
AIP 0107	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 7
AIP 0108	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 8
AIP 0109	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 9
AIP 0110	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 10
AIP 0111	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 11

AIP 0112	Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse I lisa A jao punkti 12

b) Tehisintellektisüsteemid, mille suhtes kohaldatakse III lisa punkti 1

AIA-kood	
AIB 0201	Biomeetrilise kaugtuvastamise süsteemid
AIB 0202	Biomeetrilise liigitamise tehisintellektisüsteemid
AIB 0203	Emotsioonituvastuse tehisintellektisüsteemid

3. ***Tehisintellektitehnoloogial põhinevad koodid***

a) ***Sümbolipõhised tehisintellekti- ja eksperdisüsteemid***

AIA-kood	
AIH 0101	Sümbolipõhisel tehisintellektil põhinevad tehisintellektisüsteemid, eksperdi- ja teadmistepõhised süsteemid ning otsingul ja optimeerimisel põhinevad tehisintellektisüsteemid

b) ***Masinõpe, v.a generatiivne tehisintellekt ja üldotstarbelised tehisintellektisüsteemid***

AIA-kood	
AIH 0201	Tehisintellektisüsteemid, mis töötlevad struktureeritud andmeid
AIH 0202	Tehisintellektisüsteemid, mis töötlevad signaal- ja audioandmeid
AIH 0203	Tehisintellektisüsteemid, mis töötlevad tekstiandmeid
AIH 0204	Tehisintellektisüsteemid, mis töötlevad pilte ja videoid
AIH 0205	Tehisintellektisüsteemid, mis õpivad oma keskkonnast, v.a koodi AIH 0401 alla kuuluvad tehisintellektisüsteemid

c) ***Üldotstarbelistel tehisintellektimudelitel või generatiivsel tehisintellektil põhinevad tehisintellektisüsteemid***

AIA-kood	
AIH 0301	Generatiivsed tehisintellektisüsteemid, sealhulgas üldotstarbelistel tehisintellektimudelitel põhinevad tehisintellektisüsteemid

d) ***Kujunemisjärgus tehisintellektitehnoloogia***

AIA-kood	
AIH 0401	Tehisintellektisüsteemid, mis põhinevad muul kujunemisjärgus

	tehisintellektitehnoloogial, mis ei ole hõlmatud muude koodidega, sealhulgas tehisaruagendid

3. Määramise taotlemine

Vastavushindamisasutused kasutavad artiklis 29 osutatud määramistaotluses tehisintellektisüsteemide liikide täpsustamiseks käesolevas lisas esitatud tehisintellektisüsteemide koodide, kategooriate ja vastavate liikide loetelusid. ▌“

Artikkel 2

Määruse (EL) 2018/1139 muutmine

Määrust (EL) 2018/1139 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklisse 27 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võttes vastu lõike 1 kohaseid rakendusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1689* tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.

---

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj) “;

2) Artiklisse 31 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võttes vastu lõike 1 kohaseid rakendusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.“

3) Artiklisse 32 lisatakse järgmine lõige:

„3. Võttes vastu lõike 1 kohaseid delegeeritud õigusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.“

4) Artiklisse 36 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võttes vastu lõike 1 kohaseid rakendusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.“

5) Artiklisse 39 lisatakse järgmine lõige:

„3. Võttes vastu lõike 1 kohaseid delegeeritud õigusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.“

6) Artiklisse 50 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võttes vastu lõike 1 kohaseid rakendusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid.“

7) Artiklisse 53 lisatakse järgmine lõige:

„3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võttes vastu lõike 1 kohaseid rakendusakte, mis käsitlevad tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid määruse (EL) 2024/1689 tähenduses, võetakse arvesse nimetatud määruse III peatüki 2. jaos sätestatud nõudeid. ▌ “

Artikkel 3

Määruse (EL) 2023/1230 muutmine

Määrust (EL) 2023/1230 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklisse 8 lisatakse järgmised lõigud:

„Komisjon võtab kooskõlas käesoleva määruse artikliga 47 vastu delegeeritud õigusaktid, et muuta käesoleva määruse III lisa, lisades tervise- ja ohutusnõudeid seoses tehisintellektisüsteemidega, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1689 artikli 6 lõike 1 kohaselt liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks seetõttu, et need on käesoleva määrusega hõlmatud toote ohutusseadised või need on ise käesoleva määrusega hõlmatud tooted. Kõnealused nõuded tagavad, et kajastatud on määruse (EL) 2024/1689 III peatüki 2. jaos ning artiklites 17, 19, 72 ja 73 sätestatud asjakohased nõuded.

Kolmandas lõigus osutatud delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel võtab komisjon arvesse määruse (EL) 2024/1689 eesmärke ja tagab kõnealuse määrusega kooskõlas oleva kaitsetaseme. Nimetatud delegeeritud õigusakte hakatakse kohaldama alates 2. augustist 2028.

---

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).“

2) Artiklisse 20 lisatakse järgmine lõige:

„10. Kuni suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul ei ole käesoleva artikli kohaselt viidatud harmoneeritud standarditele või ühtsetele kirjeldustele või need ei ole vastu võetud, eeldatakse, et käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvad suure riskiga tehisintellektisüsteemid, mis vastavad asjakohastele määruse (EL) 2024/1689 artiklite 40 ja 41 kohaselt vastu võetud viidatud harmoneeritud standarditele või ühtsetele kirjeldustele, vastavad suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul käesoleva määruse III lisas sätestatud olulistele tervisekaitse- ja ohutusnõuetele.“

3) Artiklit 47 muudetakse järgmiselt:

a) lõiked 2 ja 3 asendatakse järgmisega:

„2. Artikli 6 lõigetes 2 ja 11 ning artikli 7 lõikes 2 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates 19. juulist 2023. Artikli 8 kolmandas lõigus osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates … [käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäev]. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle kohta vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 6 lõigetes 2 ja 11, artikli 7 lõikes 2 ning artikli 8 kolmandas lõigus osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist **Euroopa Liidu Teatajas** *või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.“;*

b) lõige 6 asendatakse järgmisega:

„6. Artikli 6 lõigete 2 ja 11, artikli 7 lõike 2 või artikli 8 kolmanda lõigu alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui

Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle kohta vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.“

Artikkel 4

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kolmandal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

...,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0199

Põllumajandustootjate positsiooni tugevdamine toiduainete tarneahelas

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisega toiduainete tarneahelas (COM(2024)0577 – C10-0209/2024 – 2024/0319(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2024)0577),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2, artikli 42 esimest lõiget ja artikli 43 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0209/2024),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 27. märtsi 2025. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse Regioonide Komitee 14. mai 2025. aasta arvamust[2],

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 23. märtsi 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni raportit (A10-0161/2025),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[3];

---

1 ELT C, C/2025/2969, 16.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2969/oj.
2 ELT C, C/2025/3479, 16.7.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3479/oj.
3 Käesolev seisukoht asendab 8. oktoobril 2025. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0214).

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2024)0319

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 16. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisega toiduainete tarneahelas

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 42 esimest lõiku ja artikli 43 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

▌

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust[2],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[3]

[1] ELT C, C/2025/2969, 16.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2969/oj.
[2] ELT C, C/2025/3479, 16.7.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3479/oj.
[3] Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Põllumajandussektor, eelkõige põllumajandustootjad, ***kes tagavad toiduga kindlustatuse***, seisavad silmitsi mitmesuguste katsumustega. COVID-19 pandeemia, ***maailmakaubanduse kasvav ebastabiilsus, üha sagenevad ekstreemsed ilmastikutingimused*** ja Venemaa jätkuv agressioonisõda Ukraina vastu on toonud kaasa energiaga seotud põllumajanduslike sisendite kulude enneolematu kasvu ja pikaajalise kõrge inflatsiooni perioodi, mis mõjutab põllumajandustootjate kulusid ja toiduhindu. Samal ajal jätkavad põllumajandustootjad jõupingutusi, et tagada oma tootmise suurem keskkonnasäästlikkus. Juba suurenenud elukallidusega tegeledes on paljud tarbijad üha enam ostnud ja tarbinud ka odavamaid toiduaineid. Need tegurid on veelgi destabiliseerinud seda, kuidas lisaväärtus toiduainete tarneahelas jaotub, ning suurendanud ebakindlust põllumajandustootjate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtete tegevuses, õhutades proteste ja tekitades usaldamatust. Seega on asjakohane võtta meetmeid nende katsumuste ületamiseks, et taastada ***õiglus ja*** toiduainete tarneahelas osalejate usaldus, ***tugevdada põllumajandustootjate positsiooni ja parandada nende läbirääkimispositsiooni, sealhulgas tootjaorganisatsioonide ja ühistute kui lisaväärtuse loojate kaudu, samuti kaitsta põllumajandustootjate sissetulekuid ja suurendada noorte usaldust põllumajandustootja elukutse vastu***.

(2) Põllumajandustootmise asukoha ja/või päritolu tähist käsitlevate turustamisstandardite väljatöötamisel tuleks erilist tähelepanu pöörata iga toote ja sektori konkreetsele kontekstile. Kõnealused tähised tuleks kindlaks määrata, pidades silmas vajadust vastata paremini läbipaistvusega seotud ootustele, sealhulgas päritoluriigi märkimisega siseturu normide kohaselt, ning nende asjakohasust tarbijate jaoks ja tarneahela struktuuri, võttes samal ajal arvesse praktilist mõju ettevõtjatele ja vajadust vältida tarbetut keerukust.

(3) Erinevad põllumajanduse ja toiduainete tarneahela ettevõtjad, kes tegutsevad tootmise, töötlemise, turustamise, jaotamise ja jaemüügi eri etappides, on välja töötanud kavad ja märgised, et edendada kaubandustavasid, millega tagatakse lisandväärtuse õiglane jaotamine põllumajandustootjatele ning lühikeste tarneahelate loomine ja säilitamine. Kõnealuseid kaubandustavasid kirjeldavate vabatahtlike märgete kasutamise miinimumnõuete kehtestamine on vajalik, et suurendada nende märgete kasutamise läbipaistvust ja usaldusväärsust toiduainete tarneahelas, täiendades sellega olemasolevaid toidu märgistamist käsitlevaid norme, eelkõige neid, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1169/2011[4].

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT L 304, 22.11.2011, lk 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1169/oj).

(4) Suurema usalduse ja õigluse huvides toiduainete tarneahelas tuleks märkeid „aus“, „õiglane“ ***ja*** nende märgetega samaväärse ***tähendusega märkeid*** kasutada üksnes selliste kaubandustavade tähistamiseks, mis tagavad põllumajandustootjate ja ostjate vahelistes kaubandussuhetes stabiilsuse ja läbipaistvuse ning hinnakujunduse, mida osalevad põllumajandustootjad peavad õiglaseks ***ja tasuvaks***, ning mis toetavad ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist ja aitavad sellele kaasa, sealhulgas viisil, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1760[5] I lisaga.

(5) Märget „lühike tarneahel“ tuleks kasutada üksnes selliste kaubandustavade tähistamiseks, mille puhul põllumajandustootjate ja tarbijate vahel on otsene ühendus, mis võimaldab vahetada teavet tootmisprotsessi ja toote kohta otse, sealhulgas kaugsidevahendite ja/või ***tarneahela*** vahendaja kaudu, ***ning tarbijatel on lihtne tuvastada osalevate põllumajandustootjate põllumajanduslikke majapidamisi, kus tooraine on toodetud***. Teise võimalusena võiks nimetatud märget kasutada ka juhul, kui põllumajandustootjate ja nende geograafilises läheduses asuvate tarbijate vahel on tihe seos, sealhulgas piiriüleses kontekstis. ***Geograafilise läheduse all tuleks muu hulgas mõista lühikest vahemaad või lühikest sõiduaega, mille puhul võetakse arvesse liikmesriikide geograafilisi ja demograafilisi eripärasid.*** Märke „lühike tarneahel“ selline kasutamine motiveerib tarbijaid maksma hindu, mis on põllumajandustootjatele nende toodangu eest õiglane tasu, mis tugevdavad maapiirkondi ja edendavad nende arengut ***ja taaselustamist*** ning suurendavad toodete päritolu ja tootmismeetodite läbipaistvust. ***Seda tuleks kohaldada toodete suhtes, mis on toodetud siseturul ja lastud siseturule.***

---

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1760, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ning määrust (EL) 2023/2859 (ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

(6) Selleks, et paremini kajastada turutingimusi, tarbijate muutuvaid ootusi ning edusamme nii turustamisstandardites kui ka asjakohastes rahvusvahelistes standardites, peaks komisjonil ***olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013***[4] ***muutmiseks, lisades täiendavad vabatahtlikud märked, mis on samaväärsed märgetega „aus“ või „õiglane“, ning täpsustades*** selliste vabatahtlike märgete kasutamise tingimusi, millega määratakse kindlaks põllumajandustootjatele lisandväärtuse õiglase jaotamise ning lühikeste tarneahelate loomise ja säilitamisega seotud kaubandustavad***, võttes arvesse kõiki asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid ja seonduvaid kvaliteedikavasid***. ***On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et*** kõnealused ***konsultatsioonid viidaks läbi*** kooskõlas ***13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes***[5] ***sätestatud põhimõtetega***. ***Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine***, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu ***kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist***.

---

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1308/oj).

5 ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

(7) Kuigi liikmesriigid võivad säilitada või kehtestada riigisisesed õigusaktid, millega nähakse ette täiendavad nõuded kaubandustavasid tähistavate vabatahtlike märgete kasutamiseks, ei tohiks need õigusaktid takistada, piirata ega tõkestada nende märgete kasutamist teises liikmesriigis seaduslikult toodetud või seaduslikult turustatavate toodete puhul.

(8) Kirjalike lepingute kasutamine mängib olulist rolli ettevõtjate vastutuse tagamisel, suurendab teadlikkust turusignaalide vajalikkusest, aitab kohaldada pakkumist nõudlusega, parandab hindade ülekandumist tarneahelas, suurendab läbipaistvust ning ennetab ja käsitleb ebaausaid kaubandustavasid. Seetõttu tuleks piima- ja piimatoodetesektori lepingulisi suhteid käsitlevaid norme laiendada ka muudele toodetele kui toorpiimale, tagades samal ajal kooskõla teistes põllumajandussektorites kohaldatavate lepingulisi suhteid käsitlevate normidega. ***Käesolev määrus peaks siiski võimaldama liikmesriikidel vabastada ettevõtjad kohustusest lisada oma kirjalikesse lepingutesse näitajaid, indekseid või lõpphinna arvutamise meetodeid või läbivaatamisklauslit pärast konsulteerimist põllumajandustootjate asjaomaste esindajate või asjaomaste tootmisharudevaheliste organisatsioonidega, tingimusel et prognoositavuse, läbipaistvuse ja hindade ülekandumise mõju on võimalik saavutada muul viisil või et nende elementide lisamise kohustus ei ole muude põhjendatud asjaolude tõttu asjakohane ega proportsionaalne.***

(9) Selleks et kajastada ***turu arengut, säilitades samal ajal tulemuslik konkurents piimaturul, on asjakohane suurendada koguselisi piirnorme, mida tunnustatud tootjaorganisatsioonid kohaldavad lepingute sõlmimiseks peetavate kollektiivsete läbirääkimistega hõlmatud toorpiima mahu suhtes, väljendatuna protsendina liidu kogutoodangust ning liikmesriigis toodetud ja tarnitud kogutoodangust.***

(10) Selleks et suurendada liikmesriikide paindlikkust ja lihtsustada tootjaorganisatsioonide tunnustamise menetlust, vähendades seeläbi tehingukulusid ja suurendades tõhusust, peaksid kohaldatavad normid võimaldama nende tunnustamist ühe taotluse alusel, mis hõlmab mitut sektorit või toodet, mitte praegu kehtivat nõuet, et üks taotlus peab hõlmama ühte konkreetset sektorit, tingimusel et tootjaorganisatsioon vastab tingimustele, mida kohaldatakse iga konkreetse sektori suhtes, mille tunnustamist ta taotleb. Lisaks saavad ▌mahetootjad kasutada olemasolevat võimalust tootjaorganisatsioonide loomiseks ja tunnustamiseks, et tõhustada oma koostööd. Tootjaorganisatsioonide tunnustamise kriteeriumid ja nende põhikiri peaksid samuti nõudma, et tootjaorganisatsioonid loodaks põllumajandustooteid taime- või loomakasvatuses tootvate põllumajandustootjate algatusel, olenemata sellest, kas taimekasvatuses tootmismeetodites kasutatakse mulda või muid kasvusubstraate, näiteks kasvuhoonetes, ning et tootjaorganisatsioone kontrollitaks kooskõlas normidega, mis võimaldavad kõnealustel põllumajandustootjatest liikmetel demokraatlikult kontrollida oma organisatsiooni ja selle otsuseid. ***Liikmesriikidel peaks samuti olema lubatud otsustada, et sellist demokraatlikku kontrolli võivad teostada mitte ainult otse põllumajandustootjad, vaid ka nende ühendused, sealhulgas ühistud, tingimusel et neid ühendusi kontrollivad põllumajandustootjad***. See ei tohiks takistada tootjaorganisatsioonidega ühinemast teisi tootjaid, kes ei ole põllumajandustootjad, kes toodavad põllumajandustooteid taime- või loomakasvatuses, näiteks esmatöötlejad või mittetootjad.

(11) Selleks et edendada edasist kestlikku arengut, mis on aluslepingute keskne põhimõte ja liidu poliitika peaeesmärk, ning tagada kogu tarneahelas põllumajandustootjate ja ostjate vaheliste kaubandussuhete läbipaistvus, stabiilsus ja õiglus, peaks liikmesriikidel olema võimalik tunnustada tootjaorganisatsioone, kes püüavad oma kaubandustavades saavutada konkreetseid eesmärke vabatahtlike märgetega, nagu „aus“, „õiglane“ või ***samaväärse tähendusega märge*** ning märge „lühike tarneahel“.

(12) Selleks et tagada põllumajandustootjatele rahuldav elatustase, parandada nende läbirääkimispositsiooni töötlejate ja muude tarneahelas tegutsejatega ning võimaldada lisandväärtuse ühtlasemat jaotumist tarneahelas, tuleks võimalust, et läbirääkimisi osa või kogu nende toodangut hõlmavate lepingutingimuste üle saab pidada nende liikmete nimel, laiendada tunnustamata tootjaorganisatsioonidele, sealhulgas ühistutele ***või muudele samaväärsetele õiguslikele vormidele, mida tunnustatakse riigisiseses õiguses, tingimusel, et need vastavad liidu tasandil sätestatud tunnustamiskriteeriumidele ja tegelevad määruses (EL) nr 1308/2013 sätestatud tegevustega, sealhulgas oma liikmete toodangu koondamise ja turuleviimisega***. Selleks et tagada tunnustatud ja tunnustamata tootjaorganisatsioonide liikmete võrdne kohtlemine, tuleks nimetatud võimaluse suhtes kohaldada asjakohaseid piiranguid. Eelkõige tuleks seda laiendada üksnes tunnustamata tootjaorganisatsioonidele ▌, kes on esitanud liikmesriigile tunnustamistaotluse, alates selle taotluse esitamise kuupäevast ja kui kõnealune liikmesriik ei ole nelja kuu jooksul alates kõnealuse taotluse esitamisest otsust teinud***, viie aasta jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast, välja arvatud juhul, kui liikmesriik vahepeal tunnustamisest keeldub***.

(13) Selleks et tugevdada tunnustatud tootjaorganisatsioonide läbirääkimispositsiooni ja tagada põllumajandustootmise elujõuline areng, tuleks tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitudel lubada pidada oma liikmete nimel läbirääkimisi oma liikmete kogutoodangut või selle osa käsitlevate lepingutingimuste, sealhulgas hinna üle***, toodete puhul, mille on tootnud mõned või kõik nende liikmed, isegi kui nad ise tegelikult majandustegevusega ei tegele, tingimusel et nende liikmed tegelevad tegelikult majandustegevusega***. Seda võimalust tuleks lubada tingimusel, et kõnealustesse liitudesse kuuluvad organisatsioonid ei ole ka mõne teise tootjaorganisatsioonide liidu liikmed ning et tootjaorganisatsioonide liidu tegevusega hõlmatud ***toote*** kogus ei ületa ***36 % selle toote*** kogutoodangust ***asjaomases*** liikmesriigis. Veelgi enam, turul tulemusliku konkurentsi säilitamiseks ei tohiks tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitudel ühtlasi lubada pidada läbirääkimisi lepingutingimuste üle, kui nendesse liitudesse kuuluvad ka tunnustamata tootjaorganisatsioonid.

(14) ***Tootjaorganisatsioonide põhikirjades nõutakse, et nende liikmed piiraksid liikmesust iga toote puhul ühe tootjaorganisatsiooniga, et luua tootjaorganisatsioonile stabiilsus, hoida ära liikmete omakasupüüdlik käitumine, piirates nende võimalust paigutada oma koguseid vabalt erinevatesse tootjaorganisatsioonidesse, ning säilitada ühtsus oma liikmete esindatuses. Samal ajal peaks tootjal olema võimalik olla eri tootjaorganisatsioonide liige, kui asjaomane toode on põllumajandusliku majapidamise erinev toode. Seepärast on asjakohane selgitada, et igakülgselt põhjendatud juhtudel on võimalik mitu liikmesust, tingimusel et tooted on piisavalt eristatavad, muu hulgas nende eriomaduste või erineva kavandatud lõppkasutuse poolest.***

(15) Selleks et ostjad ei kahjustaks tootjaorganisatsioonide läbirääkimispositsiooni, tuleks ostjate ja selliste tootjaorganisatsioonide liikmete vaheliste kontaktide jaoks kehtestada asjakohased kaitsemeetmed. Kuigi ostjad võivad tootjaorganisatsioonide liikmetega ühendust võtta, ei tohiks nende liikmetega ühendust võtmine kahjustada tootjaorganisatsiooni eesmärkide saavutamist ega tarnete koondamist ja toodete turuleviimist***, eelkõige juhul, kui sellist otsekontakti tootjaorganisatsioonide liikmetega kasutatakse tootjaorganisatsioonide ühisstrateegiast kõrvalehoidmiseks***.

(16) ***Selleks et tugevdada piimatootjate positsiooni, eelkõige nende tootjaorganisatsioonide tugevdamise kaudu, on asjakohane ühtlustada tootjaorganisatsioonide põhikirja käsitlevad normid ja laiendada nende normide kohaldamisala piimasektori tootjaorganisatsioonidele, edendades seeläbi demokraatlikku toimimist ja läbipaistvust.***

(17) Tootmisharudevahelistel organisatsioonidel on oluline tähtsus tarneahelas tegutsejate vahelise dialoogi võimaldamisel ning kogu tarneahelas parimate tavade, turu läbipaistvuse, stabiilsuse ja õigluse edendamisel põllumajandustootjate ja ostjate vahelistes kaubandussuhetes. Seepärast on asjakohane lisada tunnustatud tootmisharudevahelise organisatsiooni eesmärkide loetellu selliste algatuste edendamine, mis hõlmavad kaubandustavasid tähistavate vabatahtlike märgete, nagu „aus“, „õiglane“ või nende märgetega samaväärse ***tähendusega*** märgete ja märke „lühike tarneahel“ lisamist.

(18) Teatavad liikmesriigid nõuavad, et kõik põllumajandustoodete tarned nende territooriumil peavad olema hõlmatud asjaomaste osaliste vaheliste kirjalike lepingutega. Kui liikmesriik seda võimalust ei kasuta, võivad põllumajandustootjad, tootjaorganisatsioonid või tootjaorganisatsioonide liidud nõuda kirjalike lepingute kasutamist. Nende nõrgema läbirääkimispositsiooni tõttu ja ostjate poolsete kaubanduslike survemeetmete kartuses võib põllumajandustootjatel ja nende liitudel olla siiski raske sellist nõuet esitada. Selleks et suurendada tarneahelas usaldust, läbipaistvust ja tõhusust, ***peaksid põllumajandusliku toidutarneahela alguses töötavad põllumajandustootjad ja nende liidud***, tootjaorganisatsioonid ja tootjaorganisatsioonide liidud saama kasu kirjalike lepingute kasutamisest. ***Seepärast tuleks nõuda kirjalikke lepinguid, kui*** põllumajandustooteid tarnivad ***põllumajandustootjad, kes toodavad taimekasvatustooteid, olenemata sellest, kas nende tootmismeetodid hõlmavad mulla või muude kasvusubstraatide kasutamist, näiteks kasvuhoonetes, või loomakasvatustooteid oma põllumajanduslikes majapidamistes, ning kui nad töötlevad neid põllumajanduslikke esmatooteid***. Kirjalik leping peaks hõlmama ***ka selliste toodete tarneid põllumajandustootjate liitudelt***, tootjaorganisatsioonidelt või tootjaorganisatsioonide ***liitudelt***, ***kes töötlevad või turustavad selliseid tooteid põllumajandustootjatele***.

(19) Selleks et võtta paremini arvesse turusignaale ja parandada hindade ülekandumist peaks liikmesriikidel olema võimalik nõuda kirjalike lepingute kasutamist põllumajandustoodete tarnimiseks, sealhulgas muude ***toidutarneahelas osalejate tehtud või*** muudele ***toidutarneahelas osalejatele*** suunatud põllumajandustoodete tarnete osasid, ning nõuda, et ostjad kasutaksid kirjalikke pakkumusi põllumajandustoodete tarnelepingute sõlmimiseks. ▌

(20) Lihtsuse ja tehingukulude vähendamise huvides peaks käesolev määrus hõlmama teatavaid erandeid kirjalike lepingute või kirjalike pakkumuste kasutamise nõudest ning lubada liikmesriikidel vabastada teatavad tarned kirjaliku lepingu või lepingu sõlmimiseks esitatava kirjaliku pakkumuse kasutamise nõudest. Põllumajandustootjatelele ja nende liitudele tuleks siiski jätta õigus nõuda kirjalikke lepinguid või kirjalikke pakkumusi lepingu sõlmimiseks, kui selline kohustus puudub. Selleks et säilitada tootjaorganisatsioonide ja ühistute osatähtsus kollektiivsete tegutsemisviiside edendamisel ja oma liikmete jaoks lisandväärtuse maksimeerimisel, tugevdades seeläbi põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas, ei tohiks nõuda kirjalikku lepingut liikmete tarnete kohta tootjaorganisatsioonile või ühistule, tingimusel et asjaomase tootjaorganisatsiooni või ühistu põhikirjas on sätestatud läbipaistvad ja prognoositavad normid hindade ülekandumise kohta, võttes arvesse mõju põllumajandustootjate tasustamisele.

(21) Selleks et anda liikmesriikidele võimalus võtta arvesse riiklikke või piirkondlikke tavasid, peaks käesolev määrus võimaldama liikmesriikidel vabastada kirjalike lepingute või kirjalike pakkumuste kasutamise nõudest tooted, mille pakkumine on hooajaline, mille nõudlus on kõikuv või mis riknevad kiiresti, ning tooted, mille puhul kasutatakse konkreetseid traditsioonilisi või tavapäraseid müügitavasid. Lisaks peaks liikmesriikidel olema lubatud pärast konsulteerimist põllumajandustootjate või asjaomaste tootmisharudevaheliste organisatsioonide asjaomaste esindajatega vabastada teatavad muud tooted kui piima- ja piimatootesektori tooted kirjalike lepingute sõlmimise kohustusest, tingimusel et prognoositavuse, läbipaistvuse ja hindade ülekandumise mõju saavutatakse asjaomaste toodete puhul muul viisil või et kirjalike lepingute või kirjalike pakkumuste olemasolu kohustus ei oleks nende toodete puhul muude põhjendatud asjaolude tõttu asjakohane ega proportsionaalne. Nimetatud võimalus vabastada teatavad tooted kirjalike lepingute sõlmimise kohustusest peaks hõlmama ka võimalust mitte kohaldada teatavate toodete suhtes selliste kirjalike lepingute teatavaid kohustuslikke elemente. Põllumajandustootjate kaitsmiseks tuleks selliste erandite tegemise juhud selgelt täpsustada.

(22) Kirjalike lepingute nõutav kasutamine põllumajandustoodete tarnimiseks ja kõnealuste lepingute kasutamise põhitingimused tuleks sätestada liidu tasandil, tagades samas, et lepinguosaliste õigust pidada läbirääkimisi oma lepingute kõigi osade üle ei piirata rohkem, kui on rangelt vajalik. ***Liikmesriike ei tohiks siiski takistada võtmast meetmeid, et võidelda põllumajanduse ja toiduainete tarneahelas esinevate ebaausate kaubandustavade vastu, mis mõjutavad negatiivselt põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa elatustaset, tingimusel et sellised meetmed on taotletava eesmärgi saavutamise tagamiseks asjakohased ja proportsionaalsed ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/633[6], sealhulgas selle artikliga 9.***

(23) Selleks et innustada lepinguosalisi kirjaliku lepingu sõlmimise või läbivaatamise üle tekkinud vaidluste korral rahumeelset lahendust leidma, peaksid liikmesriigid ***tagama*** lepinguosalistele vahendusmehhanismide ***või võrreldavate*** mehhanismide ***kättesaadavuse***. ***Sellised mehhanismid võiksid hõlmata olemasolevaid mehhanisme või sel eesmärgil loodud uusi mehhanisme. Nende hulka võivad muu hulgas kuuluda põllumajandustootjaid esindavad organisatsioonid, tootmisharudevahelised organisatsioonid, akrediteeritud eraõiguslikud vahendusteenusepakkujad või muud sõltumatud vaidluste lahendamise organid. Need mehhanismid peaksid olema erapooletud ja nende kasutamine peaks olema lepinguosaliste jaoks vabatahtlik.*** Liikmesriigid peaksid teavitama komisjoni oma territooriumil kehtivatest ▌ mehhanismidest ▌ .

---

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/633, mis käsitleb põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ettevõtjatevahelistes suhetes esinevaid ebaausaid kaubandustavasid (ELT L 111, 25.4.2019, lk 59, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/633/oj).

(24) Hindade ülekandemehhanismide toimimise hõlbustamiseks olukorras, kus põllumajandustoodete tarnimise eest makstav lõplik hind arvutatakse lepingus sätestatud eri tegurite kombineerimise teel, peaksid need tegurid hõlmama objektiivseid näitajaid, indekseid või arvutusmeetodeid, mis on osalistele kergesti arusaadavad. Vältimaks olukorda, kus põllumajandustootjad on sunnitud süstemaatiliselt müüma oma tootmiskuludest madalama hinnaga, peaksid näitajad, indeksid ja lõpphinna arvutamise meetodid kajastama turutingimuste muutusi ja tarnitavate põllumajandustoodete tootmiskulude ***asjaomaste elementide muutusi, mis mõjutavad põllumajandustootjate tasustamist***.

(25) Võttes arvesse põllumajandustootjate ja nende organisatsioonide haavatavat läbirääkimispositsiooni, hiljutisi põllumajandusliku sisendi kulude ja turuhindade märkimisväärse kõikumise juhtumeid ning vajadust tõhusama hindade ülekandumise järele tarneahelas, peaksid üle kuue kuu kestvad piimasektori lepingud ja üle 12 kuu kestvad teiste põllumajandussektorite lepingud sisaldama läbivaatamisklauslit, mida põllumajandustootjad või nende organisatsioonid võivad käivitada näiteks ettenägematute asjaolude korral nagu äärmuslikud ilmastikunähtused, loomahaiguste puhangud, geopoliitilised pinged, või mis tahes muul põhjusel. ***Selline klausel peaks võimaldama põllumajandustootjatel igal ajal pärast esimest 6 või 12 kuud, kui see on asjakohane, taotleda selle elementide läbivaatamist ja võimaldada neil see lõpetada, kui kokkulepet ei ole võimalik saavutada. See ei tohiks piirata*** lepinguosaliste õigust pidada läbirääkimisi muude lepingu muutmise võimaluste üle.

(26) Selleks et suurendada lepingute läbipaistvust ja aidata kaasa õiglasematele kaubandustavadele, peaks liikmesriikidel olema võimalik nõuda põllumajandustoodete tarnimiseks kirjalike lepingute registreerimist.

(27) Teatavad põllumajandustooteid ja toiduaineid käsitlevad vertikaalsed ja horisontaalsed koostööalgatused, mille eesmärk on kohaldada kohustuslikest nõuetest rangemaid nõudeid, võivad avaldada kasulikku mõju ühise põllumajanduspoliitika eesmärgile tagada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase ja liidu kestliku arengu tagamise eesmärgile. Seepärast ei tohiks erijuhtudel selliste algatuste suhtes kohaldada ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1.

(28) Turu tõsise tasakaalustamatuse ajal võib teatav eraettevõtjate ühistegevus aidata kaasa asjaomaste sektorite stabiliseerimisele. ***Selline*** eraettevõtjate ***ühistegevus võiks näiteks seisneda toodete turult kõrvaldamises või tasuta jagamises, sealhulgas nende andmises heategevusorganisatsioonidele.*** Selleks et tagada eraettevõtjatele selliste meetmete võtmiseks vajalikud vahendid, peaks komisjon olema võimeline tegema nende meetmete toetamiseks põllumajandusreservist kättesaadavaks olemasolevad liidu vahendid. Samuti peaks liikmesriikidel olema võimalik eraldada ***viivitamata*** täiendavaid riiklikke vahendeid.

(29) Komisjon tuletab oma 19. veebruari 2025. aasta teatises „Põllumajanduse ja toidu visioon“ meelde, et loomakasvatus on liidu põllumajandussektori, konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse oluline osa. Kestlikud loomakasvatussüsteemid on üliolulised liidu majanduse, maapiirkondade elujõulisuse ning keskkonna ja maapiirkondade maastike säilitamise jaoks. Liidu loomakasvatussektor on eriti haavatav mitmesuguste vapustuste ja ülemaailmse konkurentsi suhtes ning peab täitma kõrgeid tootmisstandardeid, mida turg pahatihti ei hinda. Sellega seoses on nii liidu tootjate kui ka tarbijate huvides vaja tunnistada liha ja lihatoodete loomulikku koostist. Lihaga seotud mõistetel on sageli kultuuriline ja ajalooline tähtsus. Seetõttu on asjakohane kaitsta lihaga seotud mõisteid, et suurendada siseturu läbipaistvust seoses toidu koostise ja selle toiteväärtusega ning anda tarbijatele võimalus teha teadlikke valikuid. Selline selgus on eriti oluline tarbijate jaoks, keda huvitab eriomane toiteväärtus, mida traditsiooniliselt seostatakse lihatoodetega. Seetõttu peaks määruse (EL) nr 1308/2013 kohaldamisel ja reguleerimisalas tähendama „liha“ loomade söödavaid osi.

(30) Lisaks tuleks ELi toimimise lepingu I lisas loetletud põllumajandustoodete ja kõnealuses lisas loetlemata toiduainete puhul reserveerida teatavad nimetused lihast saadud toodetele, ilma et see piiraks tootmises kasutatavaid tehnoloogilisi protsesse, mille eesmärk ei ole liha või mis tahes liha koostisaine täielik või osaline asendamine, või toodetele, millel on nimetus, milles neid märkeid kasutatakse koos sõna või sõnadega, millega tähistatakse põllumajandustoote allikaks olevat loomaliiki, ilma et see piiraks nende märgete kasutamist kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühist korraldust käsitlevates liidu õigusaktides määratletud kalandus- ja vesiviljelustoodete puhul. Selleks et võtta arvesse, et on teatavaid tooteid, mis ei ole saadud lihast, mille täpne olemus on selge väljakujunenud kauaaegse kasutuse tõttu ning mis ei põhjusta tarbijate seas segadust, tuleks määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 78 lõikesse 3 lisada komisjonile volitus koostada loetelu nimetustest, mida oleks lubatud kasutada eraldi või koos muude sõnadega ning milles võetakse arvesse seda, kuidas märkeid eri keeltes kasutatakse.

(31) Selleks et võimaldada suhkrupeedikasvatajatele suurem lepinguline selgus ja tagada ühtlustatud lepinguline raamistik, võttes samas arvesse suhkrupeedisektori eripära, tuleks suhkrupeedi tarnelepingutes sisalduvad ostutingimused viia kooskõlla tingimustega, mille alusel kasutatakse kirjalikke lepinguid muudes põllumajandussektorites.

(32) Seepärast tuleks määrust (EL) nr 1308/2013 vastavalt muuta.

(33) Selleks et tugevdada põllumajandustootjate positsiooni toiduainete tarneahelas, tuleks muuta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115[7] teatud sätteid, milles käsitletakse teatavates sektorites kasutatavaid sekkumisviise. Nende muudatuste eesmärk on motiveerida põllumajandustootjaid saama või jääma määruse (EL) nr 1308/2013 alusel tunnustatud tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude liikmeks, võttes arvesse tootjaorganisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide liitude positiivset rolli tootjate läbirääkimispositsiooni tugevdamisel. Lisaks tuleks selleks, et tagada tootjaorganisatsioonidele tõhusam ja sihipärasem toetus ühise põllumajanduspoliitika raames koostatud liikmesriikide strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) kaudu, ette näha võimalus suurendada liidu finantsabi rakenduskavadele teatavates sektorites.

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj).

(34) Teatavates liikmesriikides on tootjaorganisatsioonide turustatud puu- ja köögiviljatoodangu väärtus võrreldes puu- ja köögiviljatoodangu koguväärtusega liidu keskmisest tunduvalt väiksem. Olemasolevate rahaliste stiimulite hulgas võivad liikmesriigid juba anda määruse (EL) 2021/2115 artikli 53 kohast riiklikku finantsabi tootjaorganisatsioonidele, mis asuvad teatavates piirkondades, kus tootjate organiseerituse tase on liidu keskmisest märkimisväärselt madalam. Selleks et suurendada konkurentsivõimet, tugevdada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas ja luua uusi tootjaorganisatsioone, tuleks anda rahaline stiimul, mis seisneb liidu finantsabi suurendamises 10 % võrra nende liikmesriikide tootjaorganisatsioonidele, kus tootjate organiseerituse määr on alla 10 % kolmel järjestikusel aastal enne asjaomase rakenduskava rakendamist.

(35) Hõlbustamaks põlvkondade vahetumist põllumajandussektoris ja soodustamaks uute tootjaliikmete ühinemist tootjaorganisatsioonidega puu- ja köögiviljasektoris ning määruse (EL) 2021/2115 artikli 42 punktis f osutatud muudes sektorites, tuleks noortele põllumajandustootjatele ja uutele põllumajandustootjatele, kes ühinevad määruse (EL) nr 1308/2013 alusel tunnustatud tootjaorganisatsiooniga, pakkuda eristiimulit. Eelkõige peaks olema võimalik suurendada liidu finantsabi 20 protsendipunkti võrra selliste kulutuste puhul, mis on seotud tunnustatud tootjaorganisatsiooniga esimest korda ühinevate noorte põllumajandustootjate või uute põllumajandustootjate valdustes tehtud investeeringutega[redacted] .

(36) Kuna viimastel aastatel on korduvalt esinenud ebasoodsaid ilmastikutingimusi, loodusõnnetusi, taimehaigusi ja kahjurite levikut, on tootjaorganisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide liitude jaoks osutunud kasulikuks, kui neil on võimalik suunata rakendusfondi vahendeid, sealhulgas liidu rahalist abi, ümber sekkumistesse, mis on vajalikud selliste sündmuste tagajärgedega tegelemiseks. Seepärast on vaja ette näha võimalus suurendada määruse (EL) 2021/2115 ***artikli 52 lõikes 1, artiklis 62, artikli 65 lõikes 1 ja artiklis 68*** sätestatud liidu finantsabi teatavatel tingimustel 50 %-lt 70 %-le tegelikest kuludest.

(37) Selleks et toetada sekkumisviiside kehtestamist määruse (EL) 2021/2115 artikli 42 punktis f osutatud muudes sektorites, tuleks liikmesriikidele alates 1. jaanuarist 2025. aastast võimaldada lisapaindlikkust, et kohandada neile sektoritele vahendite eraldamist. Liikmesriigid peaksid seetõttu saama kasutada kuni 6 % oma eraldistest otsetoetusteks, ***pärast sissetulekutoetuse tasemele avalduva mõju hindamist.***

(38) Seepärast tuleks määrust (EL) 2021/2115 vastavalt muuta.

(39) Tagamaks põllumajandusreservist liidu vahendite kättesaadavaks tegemine liikmesriikidele, et toetada eraettevõtjate ühistegevust turu tõsise tasakaalustamatuse ajal, tuleks põllumajandusreservi kasutamise võimalust laiendada ühistegevuse toetamisele, kui komisjon otsustab, et nende meetmete suhtes konkurentsinorme ei kohaldata.

(40) Seepärast tuleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116[7] vastavalt muuta.

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 187, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj).

(41) Selleks et anda turuosalistele vajalikku aega kohanemiseks ja võimaldada komisjonil hinnata olemasolevaid riiklikke süsteeme ja tavasid, tuleks vabatahtlike märgete „aus“ ja „õiglane“ ning nende märgetega samaväärse ***tähendusega*** märgete ning märke „lühikesed tarneahelad“ reserveerimisega seotud norme hakata kohaldama kahe aasta möödumisel käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Selleks et ettevõtjad saaksid kohandada oma lepingulisi suhteid kirjalikke lepinguid käsitlevate uute normidega ***ja selleks, et piimasektori tootjaorganisatsioonid saaksid kohandada oma põhikirja,*** tuleks neid norme hakata kohaldama ***kahe aasta*** möödumisel käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. ***Veelgi enam, et võimaldada turuosalistel kohandada oma turustamisstrateegiaid, tuleks liha ja lihatoodete määratluste ja reserveeritud nimetuste kohaldamist alustada kolme aasta möödumisel käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Tooteid, mis on toodetud või imporditud enne uute normide kohaldamise alguskuupäeva kehtinud normide kohaselt, tuleks siiski lubada turustada kuni kuue aasta jooksul alates käesoleva määruse jõustumise kuupäevast või kuni varude ammendumiseni, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem,***

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määruse (EL) nr 1308/2013 muutmine

Määrust (EL) nr 1308/2013 muudetakse järgmiselt.

▌

1) Artikli 75 lõikes 3 asendatakse punkt j järgmisega:

„j) põllumajandustootmise asukoht ja/või päritolu;“.

2) Artiklit 78 muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 1 muudetakse järgmiselt:

i) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) kõik sektorid, kus toodetakse loomade söödavaid osi, eelkõige veise- ja vasikaliha, sealiha, lamba- ja kitseliha ning kodulinnulihasektorid;“

ii) punkt d jäetakse välja;

b) lõikesse 3 lisatakse järgmine lõik:

„Seoses VII lisa Ia osa punktiga 3 on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 227 vastu delegeeritud õigusakte, millega täiendatakse käesolevat määrust, võimaldades erandeid, millega lubatakse kasutada lihatoodetele reserveeritud nimetusi muude toodete puhul, mille täpne olemus on selge väljakujunenud kauaaegse kasutuse tõttu ega põhjusta tarbijate seas segadust.“

3) II osa II jaotise I peatüki 1. jakku lisatakse järgmine alajagu:

„3a. alajagu

Vabatahtlike märgete kasutamine kõigi artikli 1 lõikes 2 loetletud sektorite toodete puhul

Artikkel 88a

Kaubandustavasid tähistavad vabatahtlikud märked

1. Märkeid „aus“ või „õiglane“ või nende märgetega samaväärse **tähendusega** märkeid võib eraldi või koos muude märgetega kasutada ▌ artikli 1 lõikes 2 loetletud sektoritesse kuuluvate turuleviidavate toodete märgistusel, esitlemisel, reklaammaterjalil või äridokumentidel, tingimusel et neid märkeid kasutatakse ostjate teavitamiseks olemasolevatest tootmise, turustamise või turuleviimise korraldamise viisidest, mille ***eesmärk on tagada*** vähemalt järgmine:

a) stabiilsus***, sealhulgas tootjate ja ostjate vaheliste lepingute kaudu,*** ning läbipaistvus põllumajandustootjate suhetes ostjatega kogu tarneahelas ***ja läbipaistvus osalevate põllumajandustootjate kohta esitatud teabes;***

b) hind, mida osalevad põllumajandustootjad peavad oma toodete puhul õiglaseks ***ja tasuvaks; ja***

c) ühisalgatused, mille eesmärk on saavutada üks või mitu ÜRO kestliku arengu eesmärki***, eriti sellised, millega aidatakse kaasa maakogukondade arengule, eelkõige seeläbi, et edendatakse demokraatlikult juhitavaid põllumajandustootjate kollektiivseid organisatsioone***.

Esimese lõigu punkti b kohaldamisel võidakse hinna puhul arvesse võtta ***asjakohaseid kättesaadavaid andmeid tootmiskulude kohta***.

2. Märget „lühike tarneahel“ võib eraldi või koos muude märgetega kasutada artikli 1 lõikes 2 loetletud sektoritesse kuuluvate turuleviidavate toodete märgistusel, esitlemisel, reklaammaterjalil või äridokumentidel, tingimusel et ***tarbijatel on võimalik hõlpsasti tuvastada need osalevate põllumajandustootjate põllumajanduslikud majapidamised, kus tooraine on toodetud, ning*** seda märget kasutatakse ostjate teavitamiseks olemasolevatest tootmise, turustamise või turuleviimise korraldamise viisidest***, millega tagatakse järgmine***:

a) otseühenduse põllumajandustootja ja toote lõpptarbija vahel, ***asjakohasuse korral üheainsa vahendaja kaudu,*** või

b) tiheda ühenduse ▌ põllumajandustootja ja toote lõpptarbija vahel piiratud arvu vahendajatega ***juhul, kui põllumajandustootja, vahendajad ja toote lõpptarbija asuvad geograafiliselt üksteise lähedal.***

▌

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 227 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta käesolevat määrust, lisades käesoleva artikli lõikesse 1 märkega „aus“ või „õiglane“ samaväärseid märkeid, kui selliseid samaväärseid märkeid kasutatakse turul ostjate teavitamiseks käesoleva artikli lõikes 1 osutatud kaubandustavadest***, ning täiendada käesolevat määrust, kehtestades täiendavaid norme või täpsustades käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 kohaldamise tingimusi, võttes arvesse kõiki asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid ja asjaomaseid sertifitseeritud kvaliteedi kavasid.***

4. Liikmesriigid võivad vastu võtta või säilitada riigisisesed normid, millega kehtestatakse lisaks lõike 1 punktides a, b ja c ning lõike 2 punktides a ja b osutatud tingimustele veel lisatingimused vastavalt kõnealustes lõigetes osutatud märgete kasutamiseks. Selliste normidega ei keelata, piirata ega takistata kõnealustes lõigetes osutatud märgete kasutamist toodete puhul, mis on seaduslikult toodetud või turustatud teises liikmesriigis ning kannavad kõnealustes lõigetes osutatud märkeid.

5. Käesolev artikkel ei piira määruses (EL) nr 1169/2011 sätestatud normide kohaldamist.“

4) Artikkel 148 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 148

Lepingulised suhted piima ja piimatoodete sektoris

1. Piima ja piimatoodete tarned liidus põllumajandustootjalt***, sealhulgas põllumajandustootjate liidult, või*** tootjaorganisatsioonilt või tootjaorganisatsioonide liidult töötlejale, kogujale, turustajale või jaemüüjale toimuvad nende lepinguosaliste vahelise kirjaliku lepingu alusel.

Esimeses lõigus osutatud kohustus puudutab üksnes järgmisi isikuid:

a) põllumajandustootjad, kes toodavad oma põllumajanduslikus majapidamises toorpiima või töötlevad oma põllumajanduslikus majapidamises toodetud toorpiima piimaks ja piimatoodeteks;

b) punktis a osutatud tooteid töötlevad või turustavad põllumajandustootjate liidud, tootjaorganisatsioonid või tootjaorganisatsioonide liidud.

Selline kirjalik leping peab vastama lõigetes 4 ja 8 sätestatud tingimustele.

Pärast konsulteerimist põllumajandustootjate asjaomaste esindajatega või artikli 163 lõike 1 kohaselt tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonidega võivad liikmesriigid otsustada, et käesoleva artikli lõike 4 punkti c alapunkti i teises taandes osutatud näitajate, indeksite või lõpphinna arvutamise meetodite lisamine ei ole kohustuslik ning et tarne suhtes ei kohaldata lõike 4 punkti c alapunktis iii sätestatud nõudeid läbivaatamisklausli kohta, kui prognoositavuse, läbipaistvuse ja hindade ülekandumise mõju on asjaomase piima või asjaomaste piimatoodete puhul võimalik muul viisil saavutada, või et kohustus lisada käesoleva artikli lõike 4 punkti c alapunkti i teises taandes ja käesoleva artikli punkti c alapunktis iii osutatud elemendid läbivaatamisklausli kohta ei oleks nende toodete puhul muude põhjendatud asjaolude tõttu asjakohane ega proportsionaalne.

Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „koguja“ ettevõtjat, kes transpordib toorpiima põllumajandustootjalt või teiselt kogujalt toorpiima töötlejale või teisele kogujale, kusjuures toorpiima omandiõigus antakse iga kord üle.

2. Liikmesriigid võivad ühtlasi otsustada, et:

a) piima ja piimatoodete tarnimine ***ettevõtjatelt või sellistele ettevõtjatele, kes ei ole hõlmatud lõikega 1, peab toimuma*** kirjaliku lepingu alusel;

b) ▌ kirjalik pakkumus piima ja piimatoodete tarnimise lepingu sõlmimiseks ***on kohustuslik.***

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis b osutatud lepingu sõlmimiseks esitatavate kirjalike pakkumuste puhul võib asjaomane liikmesriik otsustada, et kõnealuse pakkumuse esitab kas piima ja piimatoodete esmaostja või põllumajandustootja***, sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit.

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis a osutatud lepingud või punkti b osutatud pakkumused lepingu sõlmimiseks peavad vastama lõigetes 4 ja 8 sätestatud tingimustele.

3. Liikmesriigid ***tagavad, et lepinguosalistele on kättesaadavad*** vahendus- ***või võrreldavad mehhanismid, sealhulgas olemasolevad mehhanismid. Need mehhanismid on lepinguosaliste jaoks vabatahtlikud ja erapooletud, et hõlmata juhte, kui puudub lõigetes 1 ja 2 osutatud mõlemale poolele vastuvõetav leping, või kõnealuste lepingute läbivaatamiseks, kui on olemas lõigetes 1 ja 2 osutatud leping. Kõnealused mehhanismid võivad hõlmata põllumajandustootjate organisatsioonide esindajaid***.

Liikmesriigid teavitavad komisjoni käesoleva lõike ***esimeses lõigus osutatud mehhanismidest, mis on nende*** territooriumil ***kättesaadavad***.

4. Lõikes 1 osutatud leping või pakkumus lepingu sõlmimiseks:

a) koostatakse enne tarnimist;

b) koostatakse kirjalikult***, sealhulgas elektrooniliselt;*** ja

c) selles esitatakse eelkõige järgmised elemendid:

i) tarne eest makstav hind,

– mis ei muutu ja mis määratakse kindlaks lepingus, või

– mille arvutamiseks kombineeritakse mitmesugused lepingus kindlaks määratud tegurid, mis hõlmavad objektiivseid näitajaid, indekseid või lõpphinna arvutamise meetodeid, mis on kergesti juurdepääsetavad ja arusaadavad ning kajastavad turutingimuste ja ***asjaomaste*** tootmiskulu ***elementide muutumist, mis avaldab mõju põllumajandustootjate tasustamisele***, tarnitavaid koguseid ning tarnitava piima või piimatoodete kvaliteeti või koostist; selleks võivad liikmesriigid määrata näitajad***, mida võib*** lepingutes kasutamiseks avaldada veebis, objektiivsete kriteeriumide kohaselt, mis põhinevad tootmist ja toidutarneahelat käsitlevatel uuringutel***, või võttes arvesse objektiivseid andmeid sellistest allikatest nagu tootmisharudevahelised organisatsioonid või ELi toidutarneahela vaatlusrühm (AFCO) või mis tahes muid asjakohaseid kättesaadavaid objektiivseid andmeid***; lepinguosalised võivad vabalt viidata nendele näitajatele või mis tahes muudele näitajatele;

ii) toorpiima kogus või tarnitava piima või piimatoodete kvaliteet ja kogus ning selliste tarnete ajakava;

iii) lepingu kestus, mis võib olla tähtajaline või tähtajatu, hõlmates lepingu lõpetamist käsitlevat klauslit, ning kui lepingu minimaalne kestus on pikem kui kuus kuud, läbivaatamisklauslit, mille võib käivitada põllumajandustootja***, sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit;

iv) üksikasjad makseperioodide ja maksekorra kohta***, sealhulgas osaliste vahel kokku lepitud vähendamiste kohaldamise kohta***;

v) piima või piimatoodete kogumise või tarnimise kord ning

vi) vääramatu jõu korral kohaldatavad normid.

5. Erandina lõigetest 1 ja 2 ei nõuta kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks järgmistel juhtudel:

a) tootjaorganisatsiooni või ühistu liige tarnib asjaomast piima või asjaomaseid piimatooteid tootjaorganisatsioonile või ühistule, mille liige ta on, tingimusel et selle tootjaorganisatsiooni või ühistu põhikirjas või selles sätestatud või selle alusel kehtestatud reeglites ja otsustes ***on ette nähtud läbipaistvad ja demokraatlikult vastu võetud eelnevalt teada olevad reeglid, mis käsitlevad selle liikme tarnitava piima või piimatoodete hinna kindlaksmääramise meetodeid, võttes arvesse mõju põllumajandustootjate tasustamisele, ning makseperioode ja -korda***;

b) tarne toimub tasuta või seoses sellise piima või selliste piimatoodete kõrvaldamisega, mis ei ole enam müügikõlblikud.

6. Liikmesriigid võivad otsustada, et kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks ei nõuta ühel või mitmel järgmistest juhtudest:

a) piima või piimatoodete esmaostja on mikro- või väikeettevõtja soovituse 2003/361/EÜ tähenduses;

b) ***osaliste vahel kokku lepitud*** tarne ***või tarnete koguväärtus ei ületa*** asjaomase liikmesriigi määratavat ***ülempiiri***, mis ei ***ole suurem kui 10 000 eurot***;

c) leping sõlmitakse ja piima või piimatoodete eest makstakse kättetoimetamise ajal;

d) tarne puudutab piima ja piimatooteid, mille pakkumine on hooajaline, mille nõudlus on kõikuv või mis riknevad kiiresti; või

e) tarne puudutab piima või piimatooteid, mille puhul kasutatakse traditsioonilisi või tavapäraseid müügitavasid.

7. Kui kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks lõike 5 ***punkti*** b või lõike 6 kohaselt ei nõutud, võib põllumajandustootja, ***sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit nõuda, et piima või piimatoodete töötlejale, turustajale, jaemüüjale või kokkuostjale tarnimise kohta peavad osalised sõlmima kirjaliku lepingu või esitatama kirjaliku pakkumuse lepingu sõlmimiseks. Selline leping või pakkumus lepingu sõlmimiseks peab vastama lõikes 4 ja lõike 8 esimeses lõigus sätestatud tingimustele.

8. Põllumajandustootjate, ***sealhulgas põllumajandustootjate liitude, või*** tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude ning kogujate, töötlejate, turustajate või jaemüüjate vahel sõlmitud piima või piimatoodete tarnelepingute kõik elemendid, sealhulgas lõike 4 punktis c sätestatud elemendid ja nende osad lepitakse lepinguosaliste vahel vabalt kokku.

   Liikmesriigid võivad kehtestada ühe või mitu järgmistest kohustustest:

   a) seoses lõikes 1 osutatud kirjalike lepingutega:

      i) lepinguosaliste kohustus leppida kokku piima või piimatoodete teatava tarnitava koguse ja nimetatud tarne eest makstava hinna vahelises suhtes;

ii) lepingu miinimumkestus, mis on vähemalt kuus kuud ja mis ei tohi takistada siseturu tõrgeteta toimimist;

b) lõike 2 esimese lõigu punktis b osutatud ja lepingu sõlmimiseks esitatavate kirjalike pakkumuste puhul kohustus, et kirjalik pakkumus lepingu sõlmimiseks sisaldaks lepingu minimaalset kestust, mis on sätestatud riigisiseses õiguses, kuid mis peab olema vähemalt kuus kuud ega tohi takistada siseturu tõrgeteta toimimist.

Põllumajandustootjad, ***sealhulgas põllumajandustootjate liidud, või*** tootjaorganisatsioonid või tootjaorganisatsioonide liidud võivad kirjalikult keelduda miinimumkestusest, mille liikmesriigid on teise lõigu kohaselt kehtestanud.

9. Liikmesriigid võivad nõuda, et piima või piimatoodete ostja registreeriks lõikes 1 osutatud kirjalikud lepingud põllumajandustootja, ***sealhulgas põllumajandustootjate liidu, või*** tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu poolt asjaomase piima või asjaomaste piimatoodete tarnimiseks nende territooriumil asuvale kogujale, töötlejale, turustajale või jaemüüjale.

10. Liikmesriigid, kes kasutavad lõigetega ***1,*** 2, 6, 8 ja 9 ette nähtud võimalusi, teavitavad komisjoni nende võimaluste kohaldamise viisidest.

11. Komisjon võib vastu võtta rakendusaktid, millega kehtestatakse meetmed, mis on vajalikud käesoleva artikli lõigete 4 ja 5 ühtseks kohaldamiseks, ning meetmed, mis on seotud käesoleva artikli lõikes 10 sätestatud liikmesriikide teavitamiskohustusega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 229 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

5) Artikli 149 lõike 2 punkt c asendatakse järgmisega:

„c) tingimusel, et konkreetse tootjaorganisatsiooni puhul on täidetud kõik järgmised tingimused:

i) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus ei ületa 7 % liidu kogutoodangust;

ii) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida toodetakse konkreetses liikmesriigis, ei ületa 36 % selle liikmesriigi kogutoodangust ning

iii) selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida tarnitakse konkreetses liikmesriigis, ei ületa 36 % selle liikmesriigi kogutoodangust;“.

6) Artiklit 152 muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 1 muudetakse järgmiselt:

i) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) koosnevad ▌ artikli 1 lõikes 2 loetletud ***konkreetses sektoris tegutsevatest*** tootjatest ▌ ning mida põllumajandustootjatest liikmed***, kes toodavad põllumajandustooteid taime- või loomakasvatuses,*** kontrollivad vastavalt artikli 153 lõike 2 punktile c***; tunnustamise võib anda ühele või mitmele artikli 1 lõikes 2 loetletud konkreetsele sektorile, tingimusel et tootjaorganisatsioon vastab kõigi nende sektorite tunnustamise tingimustele;***

Liikmesriigid võivad otsustada, et punktis a osutatud põllumajandustootjatest liikmeid võivad kontrollida põllumajandustooteid taime- või loomakasvatuses tootvad põllumajandustootjate liidud, tingimusel et need liidud on kõnealuste põllumajandustootjate kontrolli all;“;

ii) punktis b asendatakse sissejuhatav fraas järgmisega:

„b) on asutatud põllumajandustooteid ***taime- või loomakasvatuses tootvate*** põllumajandustootjate algatusel ja viivad ellu vähemalt üht järgmistest tegevustest:“; ▌

iii) punkti c alapunkt vi asendatakse järgmisega:

„vi) tootmisstandardite kasutamise edendamine, nende kasutamisel tehnilise abi andmine, tootekvaliteedi parandamine, kaitstud päritolunimetusega, kaitstud geograafilise tähisega või riikliku kvaliteedimärgisega toodete arendamine, algatuste tegemine lühikeste tarneahelate edendamiseks või artiklis 88a osutatud vabatahtlike märgete kasutamiseks;“

b) lõike 1a esimene lõik asendatakse järgmisega:

„1a. Erandina ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikest 1 võib käesoleva artikli lõike 1 kohaselt tunnustatud tootjaorganisatsioon või selline tootjaorganisatsioon, sealhulgas ühistu, ***või mis tahes muu samaväärne riigisisese õiguse alusel tunnustatud juriidiline isik, kes on taotlenud tunnustamist ja*** keda liikmesriik ei ole ***veel*** tootjaorganisatsioonina tunnustanud, tingimusel et ta vastab käesoleva artikli ja käesoleva määruse artikli 154 lõikes 1 sätestatud nõuetele, oma liikmete nimel nende kogutoodangu või selle osaga seoses põllumajandustoodete tootmist kavandada, põllumajandustoodete tootmiskulusid optimeerida, põllumajandustooteid turule viia ja põllumajandustoodete tarnelepingute üle läbirääkimisi pidada. ***Selline tootjaorganisatsioon võib nimetatud erandit kasutada käesoleva määruse artikli 154 lõike 4 punktis a sätestatud ajavahemiku jooksul, või kui liikmesriik ei ole selle ajavahemiku lõpuks tunnustamistaotluse kohta otsust teinud, siis viieaastase ajavahemiku jooksul alates tunnustamistaotluse esitamise kuupäevast, välja arvatud juhul, kui asjaomane liikmesriik on otsustanud tunnustamisest keelduda.***“;

c) lõike 1b esimese lõigu järele lisatakse järgmine lõik:

„***Kui*** artikli 156 lõike 1 alusel tunnustatud tootjaorganisatsioonide liit ***ei vasta käesoleva artikli lõike 1a teise lõigu punktides a ja b sätestatud tingimustele, kuid tema liikmed vastavad nendele tingimustele,*** võib ***ta*** samuti viia ellu käesoleva artikli lõike 1a esimeses lõigus osutatud tegevusi, tingimusel et:

a) tema liikmeid on tunnustatud vastavalt käesoleva artikli lõikele 1,

b) tema liikmed ei ole käesoleva artikli ***lõike 1a esimeses lõigus osutatud tegevustega hõlmatud toodetega seoses*** mõne teise tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidu liikmed, ja

▌

c) käesoleva artikli lõike 1a esimeses lõigus osutatud tegevustega hõlmatud ***toote*** kogus ei ületa ***36 % selle toote*** kogutoodangust ***asjaomases liikmesriigis***.“

7) Artiklit 153 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 1 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) kuulumist põllumajandusliku majapidamise iga eri tootega seoses ainult ühte tootjaorganisatsiooni, kusjuures eri toodete all mõeldakse tooteid, mis on teistest piisavalt eristatavad, eelkõige oma omaduste või kavandatud lõppkasutuse poolest;

sellegipoolest võib liikmesriik igakülgselt põhjendatud juhtudel sellest nõudest kõrvale kalduda, kui tootjatest liikmetel on kaks eraldi tootmisüksust, mis asuvad erinevates geograafilistes piirkondades.“;

b) lõike 2 punkt c asendatakse järgmisega:

„c) normid, mis võimaldavad põllumajandustooteid ***taime- või loomakasvatuses tootvatel*** põllumajandustootjatest liikmetel demokraatlikult kontrollida oma organisatsiooni ja selle otsuseid, samuti selle arvepidamist ja eelarveid;“; ▌

c) lõige 2a asendatakse järgmisega:

„2a. Tootjaorganisatsiooni põhikirjas võidakse ette näha võimalus, et liikmed on vahetus kontaktis ostjatega, kui see vahetu kontakt ei ohusta tootjaorganisatsiooni eesmärke***, sealhulgas*** tarnete koondamist ja toodete turule viimist tootjaorganisatsiooni poolt. Tarnete koondamine ***ja toodete turuleviimine*** loetakse tagatuks, kui tootjaorganisatsioon peab läbirääkimisi müügi peamiste elementide, nagu hinna, kvaliteedi ja mahu üle ning määrab need kindlaks. ***Tootjaorganisatsiooni põhikiri, mis võimaldab liikmete ja ostjate vahel vahetut kontakti, võib sisaldada sisekontrolli- ja ennetusmehhanisme, tagamaks, et selline kontakt ei mõjuta negatiivselt tootjaorganisatsiooni eesmärke, sealhulgas tarnete koondamist.“***;

d) lõige 3 ***jäetakse välja***.

8) Artikli 157 lõike 1 punkti c lisatakse järgmine alapunkt:

„xvii)artiklis 88a osutatud vabatahtlike märgete kasutamise edendamine.“

9) Artikkel 168 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 168

Lepingulised suhted

1. Artikli 1 lõikes 2 loetletud sektorite põllumajandustoodete, välja arvatud piima, piimatoodete ja suhkru iga tarne liidus põllumajandustootjatelt, ***sealhulgas põllumajandustootjate liitudelt, või*** tootjaorganisatsioonidelt või tootjaorganisatsioonide liitudelt töötlejatele, turustajatele või jaemüüjatele toimub asjaomaste lepinguosaliste vahelise kirjaliku lepingu alusel.

Esimeses lõigus osutatud kohustust kohaldatakse üksnes:

a) põllumajandustootjate suhtes, kes toodavad põllumajandustooteid taime- või loomakasvatuses või töötlevad ise oma majapidamises selliseid tooteid,

b) punktis a osutatud tooteid töötlevate või turustavate põllumajandustootjate liitude, tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude suhtes.

Selline kirjalik leping peab vastama lõigetes 4 ja 8 sätestatud tingimustele.

2. Liikmesriigid võivad ühtlasi otsustada, et:

a) põllumajandustoodete tarne ***lõikega 1 hõlmamata ettevõtjate***lt ***või sellistele ettevõtjatele*** peab toimuma kirjaliku lepingu alusel;

b) ▌ kirjalik pakkumus põllumajandustoodete tarnimise lepingu sõlmimiseks ***on kohustuslik.***

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis b osutatud lepingu sõlmimiseks esitatavate kirjalike pakkumuste puhul võib asjaomane liikmesriik otsustada, et sellise pakkumuse peab esitama kas põllumajandustoodete esmaostja või põllumajandustootja***, sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit.

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis a osutatud lepingud või käesoleva lõike esimese lõigu punktis b osutatud pakkumused lepingu sõlmimiseks peavad vastama lõigetes 4 ja 8 sätestatud tingimustele.

3. Liikmesriigid ***tagavad, et lepinguosalistele on kättesaadavad vahendus- või võrreldavad mehhanismid, sealhulgas olemasolevad mehhanismid. Sellised mehhanismid on lepinguosaliste jaoks vabatahtlikud ja erapooletud, et hõlmata juhte, kui puudub lõigetes 1 ja 2 osutatud mõlemale poolele vastuvõetav leping, või kõnealuste lepingute läbivaatamiseks, kui on olemas lõigetes 1 ja 2 osutatud leping. Need mehhanismid võivad hõlmata põllumajandustootjate organisatsioonide esindajaid***.

Liikmesriigid teavitavad komisjoni käesoleva lõike ***esimeses lõigus osutatud mehhanismidest, mis on nende*** territooriumil ***kättesaadavad***.

4. Lõikes 1 osutatud leping või pakkumus lepingu sõlmimiseks:

a) koostatakse enne tarnimist,

b) koostatakse kirjalikult***, sealhulgas elektrooniliselt,*** ja

c) selles esitatakse eelkõige järgmised elemendid:

i) tarne eest makstav hind,

– mis ei muutu ja mis määratakse kindlaks lepingus või

– mille arvutamiseks kombineeritakse mitmesugused lepingus kindlaks määratud tegurid, mis hõlmavad objektiivseid näitajaid, indekseid või lõpphinna arvutamise meetodeid, mis on kergesti juurdepääsetavad ja arusaadavad ning kajastavad turutingimuste ja ***asjaomaste*** tootmiskulu ***elementide muutumist, mis avaldab mõju põllumajandustootjate tasustamisele***, tarnitavaid koguseid ning tarnitavate põllumajandustoodete kvaliteeti või koostist; selle eesmärgi saavutamiseks võivad liikmesriigid kindlaks määrata näitajad, ***mida võib lepingutes kasutamiseks avaldada veebis,*** objektiivsete kriteeriumide kohaselt, mis põhinevad tootmist ja toidutarneahelat käsitlevatel uuringutel, ***või võttes arvesse objektiivseid andmeid sellistest allikatest nagu tootmisharudevahelised organisatsioonid või ELi toidutarneahela vaatlusrühm (AFCO) või mis tahes muid asjakohaseid kättesaadavaid objektiivseid andmeid***; lepinguosalised võivad vabalt viidata nendele näitajatele või mis tahes muudele näitajatele, mida nad asjakohaseks peavad;

ii) selliste toodete kogus ja kvaliteet, mida võib või tuleb tarnida, ning selliste tarnete ajakava,

iii) lepingu kestus, mis võib olla tähtajaline või tähtajatu, hõlmates lepingu lõpetamist käsitlevat klauslit ning kui lepingu minimaalne kestus on pikem kui ***12*** kuud, ka läbivaatamisklauslit, mille võib käivitada ▌ põllumajandustootja***, sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit;

iv) üksikasjad makseperioodide ja maksekorra kohta***, sealhulgas osaliste vahel kokku lepitud vähendamiste kohaldamise kohta***;

v) põllumajandustoodete kogumise või tarnimise kord, ning

vi) vääramatu jõu korral kohaldatavad normid.

5. Erandina lõigetest 1 ja 2 ei nõuta kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks järgmistel juhtudel:

a) tootjaorganisatsiooni või ühistu liige tarnib asjaomaseid põllumajandustooteid tootjaorganisatsioonile või ühistule, mille liige ta on, tingimusel et selle tootjaorganisatsiooni või ühistu põhikirjas või selles sätestatud või selle alusel kehtestatud reeglites ja otsustes ***on ette nähtud läbipaistvad ja demokraatlikult vastu võetud eelnevalt teada olevad reeglid, mis käsitlevad nende liikmete tarnitavate toodete hinna kindlaksmääramise meetodeid, võttes arvesse mõju põllumajandustootjate tasustamisele, ning makseperioode ja -korda;***

b) tarne toimub tasuta või seoses selliste toodete kõrvaldamisega, mis ei ole enam müügikõlblikud.

6. Liikmesriigid võivad otsustada, et kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks ei nõuta ühel või mitmel järgmistest juhtudest:

a) põllumajandustoodete esmaostja on mikro- või väikeettevõtja soovituse 2003/361/EÜ[1] tähenduses;

b) ***osaliste vahel kokku lepitud*** tarne ***või tarnete koguväärtus ei ületa*** asjaomase liikmesriigi määratavat ***ülempiiri,*** mis ei tohi olla ***suurem kui 10 000 eurot***;

c) asjaomaste põllumajandustoodete tarnimine ja nende eest maksmine toimuvad samal ajal või põhjendatud juhtudel hiljemalt kolme tööpäeva jooksul;

d) tarne puudutab põllumajandustooteid, mille pakkumine on hooajaline, mille nõudlus on kõikuv või mis riknevad kiiresti;

e) tarne puudutab põllumajandustooteid, mille puhul kasutatakse traditsioonilisi või tavapäraseid müügitavasid;

f) tarne puudutab põllumajandustooteid mille puhul liikmesriik leiab pärast konsulteerimist põllumajandustootjate asjaomaste esindajatega või artikli 158 lõike 1 kohaselt asjaomastes sektorites tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonidega, et käesoleva artikli lõigetes 1 ja 4 taotletav prognoositavuse, läbipaistvuse ja hindade ülekandumise mõju on nende toodete puhul saavutatud või et kirjalike lepingute või lepingu sõlmimiseks esitatavate kirjalike pakkumuste olemasolu kohustus ei oleks nende toodete puhul muude põhjendatud asjaolude tõttu asjakohane ega proportsionaalne.

7. Kui kirjalikku lepingut või kirjalikku pakkumust lepingu sõlmimiseks lõike 5 punkti b või lõike 6 kohaselt ei nõuta, võib põllumajandustootja, ***sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit nõuda, et põllumajandustoodete mis tahes tarne kohta töötlejale, turustajale või jaemüüjale sõlmitaks osaliste vahel kirjalik leping või esitataks kirjalik pakkumus lepingu sõlmimiseks. Selline leping või pakkumus lepingu sõlmimiseks peab vastama lõikes 4 ja lõike 8 esimeses lõigus sätestatud tingimustele.

8. Põllumajandustootjate, ***sealhulgas põllumajandustootjate liitude, või*** tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude ning töötlejate, turustajate või jaemüüjate vahel sõlmitud põllumajandustoodete tarnelepingute kõik elemendid, sealhulgas lõike 4 punktis c sätestatud elemendid ja nende osad lepitakse lepinguosaliste vahel vabalt kokku.

Liikmesriigid võivad kehtestada ühe või mitu järgmistest kohustustest:

a) seoses lõikes 1 osutatud kirjalike lepingutega võib:

i) lepinguosaliste kohustuse leppida kokku põllumajandustoodete teatava tarnitava koguse ja nimetatud tarne eest makstava hinna vahelises suhtes;

ii) lepingu miinimumkestuse, mis on vähemalt kuus kuud ja mis ei tohi takistada siseturu tõrgeteta toimimist;

b) lõike 2 esimese lõigu punktis b osutatud ja lepingu sõlmimiseks esitatavate kirjalike pakkumuste puhul kohustus, et kirjalik pakkumus lepingu sõlmimiseks sisaldaks lepingu minimaalset kestust, mis on sätestatud sel eesmärgil riigisiseses õiguses, kuid mis peab olema vähemalt kuus kuud ega tohi takistada siseturu tõrgeteta toimimist.

Põllumajandustootjad, ***sealhulgas põllumajandustootjate liidud, või*** tootjaorganisatsioonid või tootjaorganisatsioonide liidud võivad kirjalikult keelduda miinimumkestusest, mille liikmesriigid on teise lõigu kohaselt kehtestanud.

9. Liikmesriigid võivad nõuda, et põllumajandustoodete ostja registreeriks lõikes 1 osutatud kirjalikud lepingud asjaomaste põllumajandustoodete tarnimise***ks*** põllumajandustootjalt, ***sealhulgas põllumajandustootjate liidult, või*** tootjaorganisatsioonilt või tootjaorganisatsioonide liidult nende territooriumil asuvale töötlejale, turustajale või jaemüüjale.

10. Liikmesriigid, kes kasutavad lõigetes 2, 6, 8 ja 9 osutatud võimalusi, teavitavad komisjoni nende võimaluste kohaldamise viisidest.

11. Komisjon võib vastu võtta rakendusaktid, millega kehtestatakse meetmed, mis on vajalikud käesoleva artikli lõigete 4 ja 5 ühtseks kohaldamiseks, ning meetmed, mis on seotud käesoleva artikli lõikes 10 sätestatud liikmesriikide teavitamiskohustusega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 229 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

10) Artiklit 210a muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 3 muudetakse järgmiselt:

i) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) keskkonnaeesmärgid, sealhulgas kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine, maastiku, vee ja pinnase kestlik kasutamine ja kaitse, sealhulgas niisutussüsteemide abil, üleminek ringmajandusele, sealhulgas toidujäätmete vähendamine ja loomasõnniku toitainete ringlussevõtt orgaanilistes väetistes või energia tootmises kasutamiseks; ning saaste vältimine ja kontroll; samuti elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine;“

ii) lisatakse järgmised punktid:

„d) selliste peamiselt peretööjõudu kasutavate väikeste põllumajandusettevõtete majandusliku elujõulisuse toetamine, mille standardtoodang, nagu see on määratletud nõukogu määruse (EÜ) nr 1217/2009* artikli 2 punktis 8, ei tohi ületada 100 000 eurot;

e) noorte põllumajandustootjate ligimeelitamine ja toetamine; või

f) põllumajandus- ja töötlemistegevuses töö- ja ohutustingimuste parandamine.

▌

---

* Nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1217/2009, millega luuakse põllumajandusettevõtte kestlikkuse andmevõrk (ELT L 328, 15.12.2009, lk 27, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1217/oj).“;

b) lõige 6 asendatakse järgmisega:

„Alates 8. detsembrist 2023 võivad lõikes 1 osutatud tootjad taotleda komisjoni arvamust selle kohta, kas lõikes 1 osutatud kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus seoses kestlikkusstandardite rakendamisega, mille eesmärk on aidata kaasa ühe või mitme lõike 3 punktides a, b ja c sätestatud eesmärgi saavutamisele, on kooskõlas käesoleva artikliga.

Alates … [kaks aastat pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva] võivad lõikes 1 osutatud tootjad taotleda komisjonilt arvamust selle kohta, kas lõikes 1 osutatud kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus seoses kestlikkusstandardite rakendamisega, mille eesmärk on aidata kaasa ühe või mitme lõike 3 punktides d, e ja f sätestatud eesmärgi saavutamisele, on kooskõlas käesoleva artikliga.

Komisjon edastab taotlejale oma arvamuse nelja kuu jooksul pärast täieliku taotluse saamist.

Kui komisjon leiab pärast arvamuse esitamist, et käesoleva artikli lõigetes 1, 3 ja 7 osutatud tingimused ei ole enam täidetud, teatab ta, et edaspidi peab asjaomase kokkuleppe, otsuse või kooskõlastatud tegevuse suhtes kohaldama ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 ning teavitab sellest tootjaid.

Komisjon võib omal algatusel või liikmesriigi taotluse alusel arvamuse sisu muuta, eelkõige juhul, kui taotleja on esitanud ebaõiget teavet või on arvamust kuritarvitanud.“

▌

11) Artikli 222 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Turgudel valitsevate tõsiste tasakaaluhäirete ajal võib komisjon vastu võtta rakendusakte, mille kohaselt ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 põllumajandustootjate, põllumajandustootjate liitude või põllumajandustootjate liitudest moodustatud ühenduste või tunnustatud tootjaorganisatsioonide, tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitude või tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide kokkulepete ja otsuste suhtes ükskõik millises käesoleva määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud sektoris, tingimusel et kõnealused kokkulepped ja otsused ei kahjusta siseturu tõrgeteta toimimist, nende eesmärk on üksnes asjaomast sektorit stabiliseerida ja need kuuluvad ühte või mitmesse järgmistest kategooriatest:

a) nende asjaosaliste toodete turult kõrvaldamine või tasuta jagamine;

▌

b) transformatsioon ja töötlemine;

c) eraettevõtjate poolne ladustamine;

d) ühised edendamisega seotud meetmed;

e) kokkulepped kvaliteedinõuete kohta;

f) selliste sisendite ühine ostmine, mis on vajalikud kahjurite ning looma- ja taimehaiguste leviku tõkestamiseks liidus, või mis on vajalikud loodusõnnetuste tagajärgedega toime tulemiseks liidus;

g) tootmise ajutine kavandamine, võttes arvesse tootmistsükli eripära.

Kui komisjon võtab kooskõlas käesoleva lõike esimese lõiguga vastu rakendusaktid, võib ta otsustada teha määruse (EL) 2021/2116 artiklis 16 osutatud põllumajandusreservist antava liidu toetuse asjaomastele liikmesriikidele kättesaadavaks. Sellise rahalise toetusega antakse ***viivitamata*** vahendid, mis on vajalikud selleks, et asjaomased ettevõtjad saaksid kõnealused kokkulepped ja otsused täita.

Komisjon võtab vastu rakendusaktid, milles määratakse kindlaks käesoleva lõike esimeses lõigus sätestatud erandi kohaldamisala ja vastavalt lõikele 3 ajavahemik, mil erandit kohaldatakse, ning kui see on asjakohane, ka asjaomasele liikmesriigile käesoleva lõike teise lõigu alusel põllumajandusreservist eraldatud summa.

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 229 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.“

12) Artikli 222a lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Komisjon võib otsustada, milliste artikli 1 lõikes 2 loetletud põllumajandussektorite jaoks luuakse liidu turu vaatluskeskused. Komisjon võib eristada neis vaatluskeskustes konkreetselt mahe- ja mittemahetootmist.“

13) VII lisasse lisatakse järgmine osa:

„Ia OSA

Liha ja lihatoodete nimetused

1. Käesolevas osas tähendab „liha“ käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvaid looma söödavaid osi.

2. Käesolevas osas tähendavad „lihatooted” tooteid, mis on saadud lihast, arvestades, et nende valmistamiseks vajalikke aineid võib lisada juhul, kui neid aineid ei kasutata mõne liha koostisaine täielikuks või osaliseks asendamiseks. See ei piira mõiste „liha“ kasutamist toodete puhul, mis on hõlmatud kalapüügi- ja vesiviljelustoodete turu ühist korraldust käsitleva liidu õigusega.

3. ELi toimimise lepingu I lisas loetletud toodete ja kõnealuses lisas loetlemata toiduainete puhul, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelusturu ühist korraldust käsitleva liidu õigusega hõlmatud tooted ning muud käesoleva määruse artikli 78 lõike 3 teise lõigu alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktides loetletud tooted, mõiste „liha” ja järgmised nimetused reserveeritakse lihatoodetele ja toodetele, millel on nimetus, milles järgmisi nimetusi kasutatakse kõigis turustusetappides koos mõne teise sõnaga või teiste sõnadega, tähistamaks loomaliiki, kellelt põllumajandustoode pärineb:

a) veiseliha,

b) vasikaliha,

c) sealiha,

d) kodulinnuliha,

e) kanaliha,

f) kalkuniliha,

g) pardiliha,

h) haneliha,

i) talleliha,

j) kodulambaliha,

k) lambaliha,

l) kitseliha,

m) poolkoib,

n) sisefilee,

o) nimmetükk,

p) küljetükk,

q) seljatükk,

r) ribi,

s) abatükk,

t) koot,

u) karree,

v) tiib,

w) rind,

x) kints,

y) rinnatükk,

z) antrekoot,

aa) T-luupihv,

bb) ristluutükk,

cc) peekon,

dd) steik,

ee) maks.

4. Eeskätt ei kasutata mõistet „liha“ ega käesoleva osa punktis 3 loetletud nimetusi selleks, et tähistada loomadest, taimedest, mikroorganismidest, seentest või vetikatest saadud rakukultuurist või koekultuurist koosnevat, sellest saadud või toodetud toitu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2015/2283 tähenduses.*

5. Mõistet „liha“ ja punktis 3 loetletud nimetusi võib lihatoodete tähistamiseks kasutada koos. Samuti võib neid kasutada koos mõne teise sõnaga või teiste sõnadega, tähistamaks liittooteid, mille ükski osa ei asenda või ei ole mõeldud asendama ühtki liha koostisainet ja milles liha on kas koguseliselt või toote iseloomustamisel oluline.

** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta määrus (EL) 2015/2283, mis käsitleb uuendtoitu, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1169/2011 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 258/97 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1852/2001 (ELT L 327, 11.12.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2015/2283/oj).“*

14) X lisa muudetakse järgmiselt:

a) I punkti alapunktid 1 ja 2 asendatakse järgmisega:

„1. Tarnelepingud koostatakse kindlaksmääratud suhkrupeedikoguste kohta kirjalikult enne tarnimist.

2. Tarnelepingute kestus võib olla mitu aastat. Kui lepingu minimaalne kestus on pikem kui ***12*** kuud, sisaldab leping läbivaatamisklauslit, mille võib käivitada põllumajandustootja***, sealhulgas põllumajandustootjate liit, või*** tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit;“

b) II punkti alapunkti 2 lisatakse järgmine lõik:

„Hinna arvutamiseks kombineeritakse mitmesugused lepingus kindlaks määratud tegurid, mis hõlmavad objektiivseid näitajaid, indekseid või lõpphinna arvutamise meetodeid, mis on kergesti juurdepääsetavad ja arusaadavad ning kajastavad turutingimuste ja ***asjaomaste*** tootmiskulu ***elementide muutumist, mis avaldab mõju põllumajandustootjate tasustamisele***, tarnitavaid koguseid ning tarnitava suhkrupeedi kvaliteeti või koostist. Selleks võivad liikmesriigid määrata kindlaks näitajad objektiivsete kriteeriumide kohaselt, mis põhinevad tootmist ja toidutarneahelat käsitlevatel uuringutel***, või võttes arvesse objektiivseid andmeid sellistest allikatest nagu tootmisharudevahelised organisatsioonid või ELi toidutarneahela vaatlusrühm (AFCO) või mis tahes muid asjakohaseid kättesaadavaid objektiivseid andmeid***. Need näitajad ***võib lepingutes kasutamiseks avaldada veebis***. Lepinguosalised võivad vabalt viidata nendele näitajatele või mis tahes muudele näitajatele. ▌ “;

c) III punkti lisatakse järgmine lõik:

„Tarnelepingud sisaldavad vääramatu jõu korral kohaldatavaid normid.“;

d) lisatakse järgmine punkt:

„IXa PUNKT

Liikmesriigid võivad nõuda, et suhkruettevõtja registreeriks kirjalikud tarnelepingud enne suhkrupeedi tarnimist.“

Artikkel 2

Määruse (EL) 2021/2115 muutmine

Määrust (EL) 2021/2115 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 52 muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 3 muudetakse järgmiselt:

„i) punkt e asendatakse järgmisega:

„e) tootjaorganisatsioonid turustavad vähem kui 20 % liikmesriigi puu- ja köögiviljatoodangust, kõnealune turustamismäär arvutatakse rakenduskava iga aasta kohta sedasi, et puu- ja köögiviljatoodangu väärtus, mis saadi asjaomases liikmesriigis ja turustati määruse (EL) nr 1308/2013 kohaselt tunnustatud tootjaorganisatsioonide poolt ajavahemikul, mis vastab artikli 45 punkti c (turustatud toodangu väärtus) alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud võrdlusperioodile, jagatakse asjaomases liikmesriigis samal ajavahemikul saadud puu- ja köögiviljatoodangu koguväärtusega.“;

ii) ▌ lisatakse järgmine punkt:

„i) tootjaorganisatsioon või tootjaorganisatsioonide liit rakendab rakenduskava liikmesriigis, kus puu- ja köögiviljasektori tootjate organiseerituse tase on rakenduskava rakendamisele eelnenud kolmel järjestikusel aastal olnud alla 10 %; organiseerituse taset arvutatakse sedasi, et puu- ja köögiviljatoodangu väärtus, mis on ***rakenduskava rakendamisele eelnenud kolmel järjestikusel aastal*** saadud asjaomases liikmesriigis ja turustatud määruse (EL) nr 1308/2013 alusel tunnustatud tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude poolt, jagatakse asjaomases liikmesriigis ***samal ajavahemikul*** saadud puu- ja köögiviljatoodangu koguväärtusega.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„5a. Käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud 50 % piirmäära suurendatakse ***70*** %-ni kulude puhul, mis on seotud artikli 46 punktides a, b või c osutatud eesmärkidega, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) kulud on seotud artikli 47 lõike 1 punktis a osutatud investeeringutega materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse, mille on teinud noored põllumajandustootjad või uued põllumajandustootjad, kes ***esimest korda*** ühinevad ▌ määruse (EL) nr 1308/2013 alusel tunnustatud tootjaorganisatsiooniga;

b) punktis a osutatud investeeringud tehakse selliste noorte põllumajandustootjate või uute põllumajandustootjate valdustes nende esimese rakenduskava raames ***või kolme aasta jooksul pärast kuupäeva, mil kõnealused noored põllumajandustootjad või uued põllumajandustootjad ühinesid tootjaorganisatsiooniga***. ▌“;

c) lisatakse järgmine lõige:

„7. ▌ Lõikes 1 sätestatud 50 % piirmäära suurendatakse 70 %-ni tegelikest kuludest, mis on asjaomasel aastal kantud tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude rakendatavate rakenduskavade puhul ja mis on asjaomasel aastal mõjutatud liikmesriikide poolt kindlaksmääratavatest ebasoodsatest ilmastikutingimustest, loodusõnnetustest, taimehaigustest või kahjurite levikust***, tingimusel et piirmäära suurendamine on lubatud üksnes juhul, kui kahjud ületavad künnise, milleks on vähemalt 30 % tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu kolme eelneva aasta keskmisest aastatoodangust või eelneva viieaastase perioodi alusel pärast kõige kõrgema ja kõige madalama näitaja väljajätmist arvestatud kolme aasta keskmisest***. ▌ “

2) Artiklisse 62 lisatakse järgmine lõige:

„4. Lõikes 2 sätestatud 50 % piirmäära suurendatakse 70 %-ni tegelikest kuludest, mis on asjaomasel aastal kantud tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude rakendatavate rakenduskavade puhul ja mis on asjaomasel aastal mõjutatud liikmesriikide poolt kindlaksmääratavatest ebasoodsatest ilmastikutingimustest, loodusõnnetustest, taimehaigustest või kahjurite levikust, tingimusel et piirmäära suurendamine on lubatud üksnes juhul, kui kahjud ületavad künnise, milleks on vähemalt 30 % tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu kolme eelneva aasta keskmisest toodangust või eelneva viieaastase perioodi alusel pärast kõige kõrgema ja kõige madalama näitaja väljajätmist arvestatud kolme aasta keskmisest.“

3) Artikli 65 lõikesse 1 lisatakse järgmine punkt:

„e) 70 % tegelikest kuludest, mis on asjaomasel aastal kantud tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude rakendatavate rakenduskavade puhul ja mis on asjaomasel aastal mõjutatud liikmesriikide poolt kindlaksmääratavatest ebasoodsatest ilmastikutingimustest, loodusõnnetustest, taimehaigustest või kahjurite levikust, tingimusel et piirmäära suurendamine on lubatud üksnes juhul, kui kahjud ületavad künnise, milleks on vähemalt 30 % tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu kolme eelneva aasta keskmisest toodangust või eelneva viieaastase perioodi alusel pärast kõige kõrgema ja kõige madalama näitaja väljajätmist arvestatud kolme aasta keskmisest.“

4) Artiklisse 68 lisatakse järgmine lõige:

„2a. Artikli 52 lõike 3 punkte a–d, f, g ja h ning artikli 52 lõikeid 5a ja 7 kohaldatakse *mutatis mutandis*.“

5) Artikli 88 lõige 7 asendatakse järgmisega:

„7. Alates 1. jaanuarist 2025 võivad liikmesriigid vaadata oma käesoleva artikli lõikes 6 osutatud otsused läbi osana oma ÜPP strateegiakava muutmise taotlusest kooskõlas artikliga 119 ning võivad otsustada kasutada kuni 6 % oma otsetoetusteks ette nähtud ja V lisas sätestatud eraldistest, millest on asjakohasel juhul maha arvatud VIII lisas esitatud puuvilla jaoks ette nähtud eraldised, muudesse sektoritesse sekkumise viiside jaoks, millele on osutatud III jaotise III peatüki 7. jaos.

Summat, mis vastab käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud protsendimäärale liikmesriikide otsetoetusteks ette nähtud eraldistest ja mida kasutatakse teataval eelarveaastal muudesse sektoritesse sekkumise viiside jaoks, käsitatakse rahaeraldistena, mis on liikmesriikidele ette nähtud eelarveaasta kohta muudesse sektoritesse sekkumise viiside jaoks.“

Artikkel 3

Määruse (EL) 2021/2116 muutmine

Määruse (EL) 2021/2116 artikli 16 lõike 1 teise lõigu punkt b asendatakse järgmisega:

„b) erakorralised meetmed määruse (EL) nr 1308/2013 artiklite 219, 220, 221 ja 222 alusel.“

Artikkel 4

Üleminekumeetmed

Tooteid, mis ei vasta määruse (EL) nr 1308/2013 VII lisa Ia osas määratletud nimetustele ja mis on toodetud liidus või imporditud liitu enne selles sätestatud nimetamisnormide kohaldamise alguskuupäeva, võib jätkuvalt turule viia kuni nende toodete varude ammendumiseni või kuni … [kuus aastat pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva], olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem.

Artikkel 5

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesoleva määruse artikli 1 ***punkte 3 ja 4, punkti 7 alapunkti d ning punkte 9 ja 14*** kohaldatakse ▌alates … [kaks aastat pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva].

Käesoleva määruse artikli 1 punkti 13 alates … [kolm aastat pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva].

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0200

ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli (ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgede ning söe ja terase teadusfondi kohta) rakendamiseks vajalikud meetmed

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon nõukogu otsuse eelnõu kohta, millega kehtestatakse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 37 (ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgede ning söe ja terase teadusfondi kohta) rakendamiseks vajalikud meetmed ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2003/76/EÜ (06884/2026 – C10-0091/2026 – 2025/0390(APP))

(Seadusandlik erimenetlus – nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (06884/2026),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokollile nr 37 (ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise finantstagajärgede ning söe ja terase teadusfondi kohta), eriti selle artikli 2 esimesele lõigule (C10-0091/2026),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4,

– võttes arvesse eelarvekomisjoni soovitust (A10-0158/2026),

1. annab nõusoleku nõukogu otsuse eelnõule;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0206

Teatavate uute genoomikameetodite abil saadud taimed ning nendest toodetud toit ja sööt

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon nõukogu esimese lugemise seisukoha kohta eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse teatavate uute genoomikameetodite abil saadud taimi ja nendest saadud tooteid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/625 (17037/1/2025 – C10-0102/2026 – 2023/0226(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: teine lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu esimese lugemise seisukohta (17037/1/25 – C10-0102/2026),

– võttes arvesse Küprose Esindajatekoja ja Ungari Rahvuskogu poolt protokolli nr 2 (subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta) alusel esitatud põhjendatud arvamusi, mille kohaselt seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 26. oktoobri 2023. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse Regioonide Komitee 17. aprilli 2024. aasta arvamust[2],

– võttes arvesse oma esimese lugemise seisukohta[3] Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud komisjoni ettepaneku (COM(2023)0411) suhtes,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 7,

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 68,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni teise lugemise soovitust (A10-0175/2026),

---

1 ELT C, C/2024/893, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/893/oj.
2 ELT C, C/2024/3674, 26.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3674/oj.
3 ELT C, C/2024/6358, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6358/oj.

1. kiidab nõukogu esimese lugemise seisukoha heaks;

2. märgib, et seadusandlik akt võetakse vastu kooskõlas nõukogu seisukohaga;

3. teeb presidendile ülesandeks kirjutada koos nõukogu eesistujaga seadusandlikule aktile alla vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 297 lõikele 1;

4. teeb peasekretärile ülesandeks pärast kõikide menetluste nõuetekohase läbiviimise kontrollimist seadusandlikule aktile alla kirjutada ja korraldada kokkuleppel nõukogu peasekretäriga selle avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas*;

5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0207

Ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks (tagasisaatmismäärus)

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ (COM(2025)0101 – C10-0047/2025 – 2025/0059(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)0101),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 79 lõike 2 punkti c, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0047/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Prantsusmaa Senati poolt protokolli nr 2 (subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta) alusel esitatud põhjendatud arvamust, mille kohaselt seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 18. septembri 2025. aasta arvamust[1],

– pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 10. juuni 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

[1] ELT C, C/2026/33, 16.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/33/oj.

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0048/2026),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2025)0059

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 17. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ[*]

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 79 lõike 2 punkti c,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust[2],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[3]

---

[*] TEKST EI OLE ÕIGUSKEELELISELT TOIMETATUD.

[1] ELT C [...], [...], lk [...].

[2] ELT C [...], [...], lk [...].

[3] Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala moodustamisel peaks liidul olema ühine poliitika selliste kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks, kellel puudub liidus viibimise õigus. Tulemuslik tagasisaatmispoliitika on usaldusväärse rändehaldussüsteemi põhielement.

(2) Käesoleva määrusega kehtestatakse ***liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate*** kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks ühine süsteem, mis põhineb ühisel tagasisaatmismenetlusel, ***tulemuslikul koostööl kolmandate riikidega, ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanikele kehtestatud kohustustel, tulemusliku tagasisaatmise haldamist toetavatel meetmetel, sealhulgas tagasipöördumist soodustatavatel meetmetel,*** ning liikmesriikide ***koostööl***.

(2a) Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 72 ei mõjuta käesolev määrus liikmesriikide selliste kohustuste täitmist, mis on seotud avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsmisega.

(3) Selleks et aidata kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351[4] sätestatud tervikliku lähenemisviisi rakendamisele, tuleks ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tulemusliku tagasisaatmise haldamiseks kehtestada ühine süsteem. ***Ühine*** süsteem peaks põhinema integreeritud poliitikakujundamisel, et tagada liidu ja selle liikmesriikide poolt nende pädevuse piires tehtavate toimingute ja võetavate meetmete sidusus ja tulemuslikkus.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1351, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L 222, 22.5.2024, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj).

(4) Euroopa Ülemkogu on järjekindlalt rõhutanud, kui oluline on võtta otsustavaid meetmeid kõigil tasanditel, et hõlbustada, suurendada ja kiirendada tagasisaatmist Euroopa Liidust. Euroopa Ülemkogu kutsus 2024. aasta oktoobris komisjoni üles esitama kiiremas korras uue seadusandliku ettepaneku.

(5) Nõukogu (justiits- ja siseküsimused) võttis 12. detsembril 2024 vastu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamist käsitlevad strateegilised suunised, milles tuletatakse meelde, et liidu tervikliku ja usaldusväärse varjupaiga- ja rändesüsteemi tugisammas on edukas tagasisaatmispoliitika. Selleks kutsutakse strateegilistes suunistes üles töötama välja jõulisema ja terviklikuma lähenemisviisi ja seda rakendama ning ajakohastama kiiremas korras õigusraamistikku.

(6) Tulemuslik tagasisaatmispoliitika peaks tagama sidususe rände- ja varjupaigaleppega ja aitama kaasa selle terviklikkusele, samuti aitama hallata ebaseaduslikku sisserännet liitu ja ***hoida ära*** ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike liikmesriikidevahelist ebaseaduslikku liikumist , järgides seejuures põhiõigusi.

(7) Liit ja selle liikmesriigid on suurendanud pingutusi, et muuta tagasisaatmispoliitika tulemuslikumaks. Hoolimata nendest pingutustest ei vasta kehtiv õigusraamistik, mis hõlmab nõukogu direktiive 2001/40/EÜ[5] ja 2008/115/EÜ[6], enam liidu rändepoliitika vajadustele ***ning seadusandlikele ja operatiivvajadustele tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks***. Pärast direktiivi 2008/115/EÜ vastuvõtmist 2008. aastal on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala ning liidu rändepoliitika märkimisväärselt edasi arenenud. Kui varasemalt hõlmas liidu õigus rändevaldkonnas miinimumnõudeid sisaldavaid õigusakte, siis nüüd on rõhk liikmesriikide tavade lähendamisel. Tagasisaatmisdirektiivi[7] uuesti sõnastamise ettepanekuga püüdis komisjon 2018. aastal tagasisaatmist reguleerivaid norme reformida. Samuti on komisjon püüdnud soovituste (EL) 2017/2338[8] ja (EL) 2023/682[9] kaudu toetada liikmesriike direktiivis 2008/115/EÜ ette nähtud paindlikkuse kasutamisel. Kehtiv õigusraamistik on end aga ammendanud.

---

5 Nõukogu 28. mai 2001. aasta direktiiv 2001/40/EÜ kolmandate riikide kodanike väljasaatmise otsuste vastastikuse tunnustamise kohta (ELT L 149, 2.6.2001, lk 34, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2001/40/oj).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj).

7 Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (uuesti sõnastatud), Brüssel, 12.9.2018, COM(2018) 634 final, 2018/0329 (COD).

8 Komisjoni 16. novembri 2017. aasta soovitus (EL) 2017/2338, millega võetakse kasutusele ühine tagasisaatmise käsiraamat, mida liikmesriikide pädevad asutused peavad kasutama tagasisaatmisega seotud ülesannete täitmisel (ELT L 339, 19.12.2017, lk 83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2017/2338/oj).

9 Komisjoni 16. märtsi 2023. aasta soovitus (EL) 2023/682 tagasisaatmisotsuste vastastikuse tunnustamise ja tagasisaatmise kiirendamise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/115/EÜ rakendamisel (C/2023/1763, ELT L 86, 24.3.2023, lk 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/682/oj).

(8) ***Tulemuslikuks*** tagasisaatmiseks tuleks kehtestada range ▌ ühine menetlus, millega tagatakse, et kolmanda riigi kodanikud, kes ei vasta või enam ei vasta liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, saadetaks ***põhjendamatu viivituseta*** põhiõigusi ja rahvusvahelist õigust järgides inimlikult ***ja püsivalt*** tagasi. Kõigis liikmesriikides kohaldatavad selged ja läbipaistvad normid peaksid tagama asjaomasele kolmanda riigi kodanikule ja pädevatele asutustele kindluse. Oluline on tagasisaatmismenetlusi lihtsustada, hõlbustada ja kiirendada ning tagada, et tagasisaatmine ei oleks takistatud, ***sealhulgas*** teistesse liikmesriikidesse ebaseadusliku liikumise tõttu.

(9) Käesoleva määruse kohaste normide kohaldamine ei tohiks mõjutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348[10] kohaseid norme, mis käsitlevad juurdepääsu rahvusvahelisele kaitsele. Asjakohasel juhul täiendatakse käesoleva määruse norme erinormidega, millega seotakse negatiivsed varjupaigaotsused tagasisaatmisotsustega osas, mis puudutab nende tegemist ja õiguskaitsevahendeid, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348, ning piiril toimuva tagasisaatmismenetlusega, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349[11].

---

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, ***2024/1348***, 22.5.2024, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj).

11 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1349, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja millega muudetakse määrust (EL) 2021/1148 (ELT L, 2024/1349, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1349/oj).

(10) Käesoleva määrusega järgitakse kolmanda riigi kodanike põhiõigusi ja põhimõtteid, mida on tunnustatud eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) ja 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonis, mida on täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokolliga (edaspidi „Genfi konventsioon“). Käesolevat määrust tuleks kohaldada kooskõlas harta, liidu õiguse üldpõhimõtete ja asjakohase rahvusvahelise õigusega.

(11) Järgida tuleks harta artiklis 19 sätestatud tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning kollektiivse väljasaatmise keeldu. Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda kolmandasse riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

(12) Liikmesriik, kelle territooriumil ebaseaduslikult viibiv kolmanda riigi kodanik avastatakse, vastutab selle eest, kolmas isik tagasi saadetakse. ▌

(12a) Kohus, mille liikmesriik on riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määranud, peaks otsustama tagasisaatmisotsuse, sissesõidukeelu ja väljasaatmisotsuse vaidlustamisega seotud õiguskaitsevahendi üle. Tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttest tulenevate nõuete järgimist tuleks kontrollida juhul, kui toimikus olevatest materjalidest, mis on esitatud riigisisese õiguse kohaselt seoses tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse vaidlustamiseks kasutatava õiguskaitsevahendiga pädevaks määratud kohtule ning mida on pärast võistlevat menetlust täiendatud või selgitatud, nähtub, et tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet võidakse rikkuda.

(12b) Ilma et see piiraks harta artiklis 47 sätestatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, millega tagatakse, et kolmanda riigi kodanik saab vaidlustada vabatahtlikuks lahkumiseks ette nähtud tähtaja või selle puudumise tagasisaatmisotsuses, ei tohiks vabatahtlikuks lahkumiseks ette nähtud tähtaja tühistamine või kehtetuks tunnistamine mõjutada tagasisaatmisotsuse seda osa, millega määratakse või nähakse ette kohustus lahkuda liikmesriikide territooriumilt.

(13) ***Riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määratud*** asutused peaksid ***väljasaatmise korral*** kontrollima tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimist individuaalse hindamise alusel, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid. Asjaomane kolmanda riigi kodanik peaks ***enne väljasaatmist*** esitama võimalikult kiiresti oma isiklikku olukorda käsitlevad tõendid***, millele on lisatud põhjendused***. Peaks olema võimalik tugineda kõikide asjakohaste asjaolude olemasolevale ▌ hinnangule, mis on koostatud varasemate menetlusetappide ***või muude varasemate menetluste*** käigus. Uurida tuleks kõiki asjaoludega seotud ***asjakohaseid*** muutusi ja uusi aspekte, mis näitavad ohu olemasolu***, muu hulgas selleks, et teha kindlaks nende põhjendatus ja asjaolu, et kolmanda riigi kodanik ei ole neile tuginenud üksnes väljasaatmise edasilükkamiseks või nurjamiseks***.

(13a) Liikmesriik võib suunata kolmanda riigi kodaniku, kes väidab, et väljasaatmine rikuks tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet, sobivasse menetlusse, sealhulgas varjupaigamenetlusse, viidates määrusele (EL) 2024/1348. Liikmesriik võib suunata kolmanda riigi kodaniku sobivasse menetlusse ka siis, kui riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määratud asutused saavad teadlikuks asjaoludest, mis viitavad sellele, et väljasaatmine rikuks tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

(14) On vaja, et liikmesriigid saaksid teha koostööd paindlikumalt, sealhulgas uute kahepoolsete lepingute ja kokkulepete kaudu, ning sihipärasemalt, et ***soodustada tulemuslikumat tagasisaatmist kolmandatesse riikidesse***.

(15) Kui on kindlaks tehtud, et kolmanda riigi kodanik ei vasta või enam ei vasta liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, tuleks kiiresti teha tagasisaatmisotsus, mis põhineb individuaalsel hindamisel, milles võetakse arvesse kõiki ***asjakohaseid*** fakte ja asjaolusid. ***Tagasisaatmisotsuses tuleks ette näha kolmanda riigi kodaniku kohustus lahkuda liikmesriikide territooriumilt. Tagasisaatmisotsuses ei pea vastuvõtvat riiki kindlaks määrama. Vastuvõttev riik tuleks kindlaks määrata hiljemalt enne väljasaatmist ning selle võib kindlaks määrata kas tagasisaatmisotsuses või muus väljasaatmisotsuses, mis tehakse tagasisaatmisotsusest eraldi. Asjaolu, et väljasaatmine on takistatud, ei tohiks välistada tagasisaatmisotsuse tegemist, kuid väljasaatmine tuleks edasi lükata. Kui vastuvõtva riigi kindlaksmääramise otsuse tegemise ajal on endiselt võimalik, et kolmanda riigi kodanik saadetakse välja ühte või mitmesse vastuvõtvasse riiki, muu hulgas topelt- või mitmekordse kodakondsuse tõttu, võib kõnealuses otsuses kindlaks määrata kõik sellised vastuvõtvad riigid. Harta artiklis 47 sätestatud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile tuleb tagada kõigi otsuses kindlaks määratud vastuvõtvate riikide puhul. Kui pädev asutus jätkab väljasaatmist, tuleks igal juhul kolmanda riigi kodanikule piisavalt aegsasti enne väljasaatmist teada anda, millisesse vastuvõtvasse riiki ta välja saadetakse.***

(15a) Ükski käesoleva määruse säte ei tohiks välistada liikmesriigi võimalust kehtestada riigisiseses õiguses muid konkreetsete rühmade väljasaatmise edasilükkamist käsitlevaid põhjuseid.

(15b) Kolmanda riigi kodanikul, kellel on kohustus lahkuda, peaks olema esmane vastutus liikmesriikide territooriumilt lahkumise eest.

(16) On vaja tagada, et liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuse olulised elemendid sisestatakse teatud vormis Euroopa tagasisaatmiskorraldusena ja tehakse kättesaadavaks Schengeni infosüsteemis koos isiku tagasisaatmist käsitleva hoiatusteatega või teise liikmesriigiga toimuva kahepoolse teabevahetuse teel. Euroopa tagasisaatmiskorraldus peaks omakorda toetama selliste ***täitmisele pööratavate*** tagasisaatmisotsuste ***või väljasaatmisotsuste tunnustamist ja täitmist***, mille on teinud teine liikmesriik, kui kolmanda riigi kodanik liigub ebaseaduslikult teise liikmesriiki.

▌

(18) Kui liikmesriigi territooriumil viibiva kolmanda riigi kodaniku kohta on teine liikmesriik teinud täitmisele pööratava tagasisaatmisotsuse, ▌peaks tagasisaatmisotsuste tunnustamine ja täitmine liikmesriikidevahelise tõhustatud koostöö ja vastastikuse usalduse alusel tagasisaatmisprotsessi hõlbustama ja kiirendama.

Samuti võib ***selline tunnustamine ja täitmine*** omada ebaseaduslikule rändele heidutavat toimet ja pärssida ebaseaduslikku teisest liikumist liidus ning vähendada tagasisaatmisprotsessis esinevaid viivitusi. Tagasisaatmisotsuse korral tuleks kasutada õiguskaitsevahendeid ***üksnes*** otsuse teinud liikmesriigis.

(18a) Tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamist artikli 7 lõikes 7 osutatud Euroopa tagasisaatmiskorralduses esitatud teabe alusel ei tohiks käsitada otsuse või aktina. Tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamata jätmist ei tohiks käsitada otsuse või aktina.

(18b) Kui liikmesriik kaalub otsuse teinud liikmesriigi täitmisele pööratava tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamist ja täitmist, võivad järgmised juhtpõhimõtted aidata liikmesriigil kindlaks teha olukorrad, kus vastastikust tunnustamist ei tuleks kohaldada ja kus selle asemel tuleks teha riiklik tagasisaatmisotsus. Sellised olukorrad võivad hõlmata juhtumeid, kus täitmine oleks vastuolus otsust täitva liikmesriigi avaliku poliitikaga, sealhulgas seoses teatavatesse kategooriatesse kuuluvate kolmanda riigi kodanike, näiteks saatjata alaealiste ja inimkaubanduse ohvrite tagasisaatmisega, kellele on riigisisese õigusega ette nähtud kõrgem kaitsetase, samuti juhul, kui uue tagasisaatmisotsuse väljastamine on kiirem, kui Euroopa tagasisaatmiskorralduses esitatud teave on puudulik, kui kolmanda riigi kodanik on tagasisaatmisotsuse selle teinud liikmesriigis edasi kaevanud, kui kolmanda riigi kodanik saadetakse välja muusse kolmandasse riiki kui see, mis on märgitud otsuse teinud liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuses või väljasaatmisotsuses, ning kui tagasisaatmisotsuses ei ole märgitud vastuvõtvat riiki.

(18c) Kohustusliku vastastikuse tunnustamise ettevalmistamiseks peaksid komisjon ja asjaomased ELi asutused, näiteks eu-LISA, asjakohasel juhul liikmesriike toetama, sealhulgas tehes kindlaks, millist korda ja kohandusi on vaja teha, et tagada Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine.

(19) ***Hiljemalt artikli 7 lõikes 8 osutatud rakendusakti vastuvõtmise ajaks peaksid liikmesriigid, komisjon ning asjaomased ELi asutused, näiteks eu-LISA, alustama sellise*** õigusliku ja tehnilise korra ***sisse seadmist, millega tagatakse,*** et Euroopa tagasisaatmiskorralduse saaks teha Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks. ▌

(19a) Kaks aastat pärast käesoleva määruse artikli 52 lõikes 3 osutatud kohaldamise alguskuupäeva peaks komisjon hindama vastastikuse tunnustamise rakendamist, eelkõige seoses järgmisega: kas liikmesriigid on sisse seadnud õigusliku ja tehnilise korra, millega tehakse Euroopa tagasisaatmiskorraldus artikli 7 lõike 7 kohaselt Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks, ja kas see on tõhus; kas liikmesriigid on sisse seadnud õigusliku ja tehnilise korra, et tagada Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine vastavalt artikli 7 lõikele 9; milline on tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise tulemuslikkus; milline on sellest tulenev koormus liikmesriikide kohtu- ja haldussüsteemidele ning millised on asjakohaste koolituste ja katseprojektide tulemused.

(19b) Artikli 9 lõikes 10 osutatud hindamise põhjal peaks komisjon asjakohasel juhul esitama seadusandlikud ettepanekud, mis hõlmavad sihipäraseid muudatusi tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, eesmärgiga teha teise liikmesriigi tehtud täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamine ja täitmine kohustuslikuks. Kui komisjon ettepanekut ei esita, peaks ta seda põhjendama.

(20) Riigisiseste tagasisaatmismeetmete mõju peaks olema jätkuvalt liiduülene, kehtestades sissesõidukeelu, millega keelatakse kõigi liikmesriikide territooriumidele sisenemine ja seal viibimine. Sissesõidukeelu kehtivusaeg tuleks kindlaks määrata kõiki üksikjuhtumi asjakohaseid asjaolusid igakülgselt arvesse võttes . Kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik avastatakse välispiiril väljumiskontrolli käigus, võib sissesõidukeelu kehtestamine olla asjakohane, et vältida edaspidi uuesti riiki sisenemist ja seeläbi vähendada ebaseadusliku sisserände ohtu***, takistamata samal ajal kolmanda riigi kodaniku kiiret lahkumist***.

(21) Kolmanda riigi kodanikke***, kes ei ole täitnud riigist lahkumise kohustust või kellele ei ole vabatahtlikuks tagasipöördumiseks ette nähtud tähtaega määratud, saab välja saata sunnimeetmeid kasutades***. Väljasaatmist reguleerivate rangemate normide eesmärk on tagada otsesed ja vahetud tagajärjed, kui kolmanda riigi kodanik ei pea kinni ***tähtajast, mille jooksul ta peab riigist lahkuma, ning vältida teisest rännet ja julgeolekuohte***. ***Kui ei ole alust arvata, et vabatahtlik tagasipöördumine kahjustaks tagasisaatmismenetluse eesmärki, võib koostööd tegevate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks jätkuvalt kasutada peamiselt vabatahtlikku tagasipöördumist.*** Sunnimeetmete kohaldamisel tuleks seoses kasutatavate vahendite ja taotletavate eesmärkidega järgida proportsionaalsuse ja tulemuslikkuse põhimõtteid.

(21a) Kuna käesolevat määrust kohaldatakse üksnes liidus ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes, ei mõjuta see tagasipöördumis- ja taasintegreerimisalast nõustamist ega muid programme, millega toetatakse liidus seaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist.

(22) Ühised normid on vajalikud tagamaks, et ***ebaseaduslikult riigis viibivad*** kolmanda riigi kodanikud, kes kujutavad endast julgeolekuohtu , tehakse tõhusalt kindlaks ja saadetakse kiiresti tagasi. On vaja tagada, et julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike kindlakstegemiseks ja nendest teada andmiseks tehakse asjakohaseid kontrolle, tuginedes muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356[12] sätestatud taustakontrollimenetlusele. Julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike väljasaatmine peaks olema ***üldreegel*** ning üldreeglist peaks olema võimalik teha erandeid, et näha ette pikema kehtivusajaga ***või tähtajatud*** sissesõidukeelud ja pikemad kinnipidamisajad ning teha erandeid spetsiaalsete kinnipidamisasutuste kasutamisest, et ***liikmesriikide*** julgeolekut ohustavad isikud saaks kiiresti välja saata.

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj).

(23) Uued normid peaksid täiendavate vahendite abil laiendama liikmesriikide võimalusi tagada tagasisaatmine kolmandatesse riikidesse. Kolmandate riikidega peaks olema võimalik sõlmida erilepinguid ja -kokkuleppeid, et liikmesriikidel oleks tagasisaatmiseks rohkem võimalusi, tingimusel et asjaomane kolmas riik järgib rahvusvahelisi inimõigustealaseid nõudeid ning ***väljasaatmise korral*** tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. ***Puudused, mis on seotud kolmanda riigi territooriumi teatavate osadega või kindlaks määratavate isikute kategooriatega, ei takista sellise lepingu või kokkuleppe sõlmimist, tingimusel et on olemas piisavad tagatised, millega tagatakse sellisest lepingust või kokkuleppest mõjutatud kolmanda riigi kodanike õiguste igakülgne järgimine.***

Eelkõige tuleks lepingus või kokkuleppes sätestada ***tagasisaatmisele kohaldatavad menetlused***, riigis viibimise tingimused, ***lepingu või kokkuleppe osaliste kohustused ja vastutus ning lepingu või kokkuleppe rikkumise tagajärjed***. ***Kui leping või kokkulepe hõlmab edasist tagasisaatmist kolmandast riigist, tuleks lepingus või kokkuleppes lisaks sätestada tagajärjed juhuks, kui edasine tagasisaatmine ei ole võimalik, lepingu või kokkuleppe osaliste asjaomased kohustused ja vastutus***, selliste oluliste muutuste tagajärjed, mis mõjutavad negatiivselt olukorda kolmandas riigis, ning näha ette sõltumatu järelevalveasutus või -mehhanism lepingu ***või kokkuleppe*** rakendamise hindamiseks. Selline leping või kokkulepe kujutab endast liidu õiguse rakendamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

(23a) Selleks et tagada välispiiride haldamise ja asjaomaste liikmesriikide sisejulgeolekuga seotud õigustatud huvide piisav kaitse olukorras, kus liikmesriik peab käesoleva määruse kohaldamiseks läbirääkimisi lepingu või kokkuleppe üle ühega liidu naabruses asuvatest kolmandatest riikidest, tuleks liikmesriike, kellel on kõnealuse kolmanda riigiga ühine piir, nendest läbirääkimistest teavitada sobival ajal enne asjaomase lepingu või kokkuleppe sõlmimist, järgides täiel määral Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtet. Kolmandate riikidega lepingute või kokkulepete sõlmimisel peaks liikmesriikidel olema kohustus teavitada komisjoni ja teisi liikmesriike sellistest lepingutest või kokkulepetest enne nende ajutist kohaldamist või jõustumist, olenevalt sellest, kumb toimub varem. Lisaks võiks liidu õiguse rikkumise vältimiseks ja läbipaistvuse edasiseks suurendamiseks olla liikmesriikidel võimalik hoida komisjoni ja teisi liikmesriike vabatahtlikult kursis käesoleva määrusega lubatud lepingute või kokkulepete üle kolmanda riigiga peetavate läbirääkimiste edenemisest enne seda, kui pooled on jõudnud lõplikule kokkuleppele, sealhulgas selleks, et taotleda komisjoni hinnangut selle kohta, kas kavandatav leping või kokkulepe, mille üle läbirääkimisi peetakse, on liidu õigusega kooskõlas.

(24) Sisepiirideta Schengeni ala hea toimimine sõltub sellest, kui tõhusalt ja tulemuslikult kohaldavad liikmesriigid asjaomast *acquis*'d. Nõukogu määrusega (EL) 2022/922[13] on kehtestatud hindamis- ja järelevalvemehhanism, et kontrollida ▌Schengeni *acquis*' kohaldamist, sealhulgas seoses riigis viibimise õiguseta kolmanda riigi kodanike tulemusliku tagasisaatmisega ja põhiõiguste austamisega. ▌

(25) Kooskõlas harta artikliga 24 ja ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooniga peaksid liikmesriigid tagasisaatmismenetluste kohaldamisel kõigepealt lähtuma lapse huvidest. Lapse individuaalsete huvide hindamisel peaksid nad võtma eelkõige igakülgselt arvesse alaealise heaolu ning sotsiaalset arengut lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis, turvalisuse ja julgeoleku kaalutlusi ning alaealise arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele, ning ka tema päritolu. Saatjata ***alaealisi*** peaks kõigis tagasisaatmisprotsessi etappides abistama esindaja.

---

13 Nõukogu 9. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/922, mis käsitleb Schengeni *acquis*' kohaldamise kontrollimiseks hindamis- ja järelevalvemehhanismi kehtestamist ja toimimist ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1053/2013 (ELT L 160, 15.6.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/922/oj).

(26) Kui on põhjust kahelda, kas kolmanda riigi kodaniku puhul on tegemist alaealisega või mitte, ***võib*** tema vanust ***hinnata kooskõlas riigisisese õigusega***. ***Liikmesriigid võivad tugineda varasemate menetluste käigus tehtud vanuse hindamistele.*** Rändehalduse sidususe tagamise huvides liidus ***võib*** järgida sama menetlust, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348. ▌

(27) Tagasisaatmismenetluse tulemuslikkuse parandamiseks tuleks kolmanda riigi kodanikele kehtestada selged ***kohustused***. Kolmanda riigi ***kodanikel peaks olema liikmesriigi territooriumilt lahkumise kohustus ning kohustus teha*** ametiasutustega koostööd ***kogu*** tagasisaatmismenetluse jooksul . Kolmanda riigi kodanikud peaksid ***olema pädevatele asutustele kättesaadavad ja nendega peaks olema võimlik ühendust võtta***, samuti peaksid nad esitama tagasisaatmise ettevalmistamiseks ***ja elluviimiseks kogu asjakohase teabe. Samuti ei tohiks nad väljasaatmist ei füüsiliselt ega verbaalselt takistada. Verbaalne takistamine on oma laadilt või olemuselt midagi sellist, mis ei piirdu pelga vastuväitega. Eelpool toodust järeldub, et esmane vastutus isikusamasuse tuvastamise ning tagasisaatmise ettevalmistamiseks vajalike reisidokumentide hankimise ja esitamise eest lasub kolmanda riigi kodanikul. Lahkumis- ja*** koostöökohustuse täitmata jätmisele peaksid järgnema mõjusad, ***hoiatavad*** ja proportsionaalsed tagajärjed ***ning pädevad asutused peaksid kohaldataval juhul võtma tagasisaatmise tagamiseks asjakohaseid meetmeid, sealhulgas uurimismeetmeid. Kolmanda riigi kodanikke, keda ei saa välja saata, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte tõttu või seetõttu, et nad ei tee pädevate asutustega koostööd, ei tohiks vabastada üldistest kohustustest, sealhulgas riiki jäämise ja seal elamise kohustusest ja kohustusest ilmuda pädevasse asutusse. Koostöökohustuse täitmata jätmise tagajärjed*** peaksid hõlmama näiteks riigisisese õiguse alusel antavate hüvitiste ja toetuste vähendamist ***või*** reisidokumentide äravõtmist.

(27a) Ükski käesoleva määruse säte ei mõjuta kohustusi ja meetmeid, mis ei ole tagasisaatmisega seotud, ega riigisisese õiguse kohaseid sotsiaaltoetusi reguleerivaid sätteid.

(28) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada liikmesriikide võimalust määrata kohaldataval juhul käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvatele kolmanda riigi kodanikele riigisisese karistusõiguse alusel kriminaalkaristusi***, sealhulgas vabadusekaotuslikke karistusi***.

(29) Tagasisaatmisega seotud otsuste puhul tuleks ette näha õiguskaitsevahendid, et tagada asjaomaste isikute ***õiguste*** tulemuslik kaitse. Taotluse korral tuleks teha kättesaadavaks vajalik õigusabi, ***kui tegemist on edasikaebamise või läbivaatamisega kohtus, ilma et see piiraks võimalust piirata ligipääsu õigusabile ja esindamisele***.

(29a) Õigusabi ja esindamine hõlmavad edasikaebuse või asja läbivaatamise taotluse ettevalmistamist, sealhulgas riigisisese õiguse kohaselt nõutavate menetlusdokumentide koostamist, ning asja arutamise korral asja kohtulikul arutamisel osalemist, et tagada õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.

(29b) Kohtu mõiste on liidu õigusega reguleeritud mõiste, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus. Kõnealune mõiste saab muude elementide hulgas tähistada ainult asutust, kes on menetluse eset käsitleva otsuse vastu võtnud asutuse suhtes kolmas isik. Sellisel asutusel peaks olema õigusemõistmise ülesanne, kusjuures määrav ei ole see, kas riigisisese õiguse kohaselt tunnustatakse sellist asutust kohtuna. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada liikmesriikide pädevust korraldada oma riiklikku kohtusüsteemi ja määrata kindlaks, kui mitmes astmes on võimalik edasi kaevata. Kui riigisisene õigus näeb ette võimaluse kaevata esimene edasikaebus või sellele järgnenud edasikaebus edasi ja selline kaebus on esitatud, ei tohiks väljasaatmist peatada, välja arvatud juhul, kui kolmanda riigi kodanik taotleb peatamist ja kohus otsustab sellise taotluse rahuldada, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid. See ei tohiks piirata sellise liikmesriigi õiguse kohaldamist, millega nähakse ette niisuguse õiguskaitsevahendi peatav mõju.

(30) Selleks et parandada tagasisaatmismenetluste tulemuslikkust, tagades samal ajal harta artikli 47 kohase õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile, peaks tagasisaatmisega seotud otsuse edasikaebamine piirduma võimalikult suures ulatuses ühe kohtuastmega. Käesoleva määruse normid, mis käsitlevad edasikaebamist ja ***otsuste täitmise peatamist***, peaksid olema kooskõlas põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

(30a) Kuigi käesoleva määrusega ei nähta ette, et edasikaebusel on automaatne peatav mõju, peaksid liikmesriigid täielikus kooskõlas harta artikliga 47 tagama, et pädev esimese astme kohus saab väljasaatmise peatada enne tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmist. Kolmanda riigi kodanikul peaks olema võimalik esitada taotlus tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmise peatamiseks, välja arvatud juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud lisaks võimalus, et pädev kohus võib selle* ex officio *peatada. See ei piira liikmesriikide võimalust näha riigisiseses õiguses ette, et edasikaebamisel on automaatne peatav mõju. Topelttöö vältimiseks tuleks tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohu hindamisel tugineda toimikus sisalduvatele materjalidele, eelkõige varasematele hindamistele, sealhulgas asjakohasel juhul varjupaigamenetluse raames tehtud hindamistele.

(31) Liikmesriikidele tuleks ette näha ***kiire ja tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks*** vajalikud vahendid***, sealhulgas meetmed, mida kohaldatakse nõuete täitmata jätmise korral, ning stiimulid lahkumis- ja koostöökohustuste täitmiseks, aga ka meetmed*** põgenemise ohu ***ennetamiseks***. ***Põgenemine hõlmab sellist tegevust nagu liikmesriikide territooriumilt lahkumine ilma pädevate asutuste loata kolmanda riigi kodanikust olenevatel põhjustel.*** Ühised normid***, mis ei piira liikmesriikide õigust kehtestada riigisiseses õiguses lisameetmeid ja -kriteeriume,*** peaksid ühtlustama ***koostöökohustuse nõudeid ja põgenemise ohu kindlakstegemise kriteeriume. Sellised normid peaksid tagama ka selle***, et tagasisaatmisprotsessi tulemuslikuks haldamiseks ***kohaldatakse*** liikmesriikides ***kinnipidamist ja kinnipidamise alternatiive***.

(32) Kinnipidamist peaks olema võimalik kohaldada üksnes tagasisaatmise ***eesmärgil, sealhulgas tagasisaatmise*** ettevalmistamiseks***, tagasivõtmiseks ning väljasaatmise elluviimiseks***, kui see on proportsionaalne ja vajalik ning pärast iga juhtumi individuaalset hindamist. Ametiasutused peaksid tegutsema nõuetekohase hoolsusega ning kinnipidamist tuleks rakendada ainult võimalikult lühikese ajavahemiku jooksul, mis ei ***tohiks üldjuhul*** ületada 24 kuud ***asjaomases liikmesriigis. Teise liikmesriiki põgenemise korral ei võeta maksimaalse kinnipidamisaja arvutamisel varasemaid kinnipidamisaegasid arvesse. Muude määruste ja direktiivide kohaseid kinnipidamisaegasid, mis ei puuduta tagasisaatmismenetlust, ei tohiks maksimaalse kinnipidamisaja arvutamisel arvesse võtta. Kinnipidamise ajal tuleks arvesse võtta haavatavuse hindamisest tulenevaid erivajadusi***. Kui riigisisese õigusega on ette nähtud alaealiste kinnipidamine, tuleks esikohale seada lapse huvid. Kinnipidamise asemel tuleks kasutada muid leebemaid alternatiivseid meetmeid, kui neid saab ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes tulemuslikult kohaldada.

(32a) Kui kinnipidamine on kestnud 24 kuud, peaks liikmesriigil olema võimalus kohaldada kolmanda riigi kodaniku kinnipidamiseks uusi ajavahemikke, mis ei ületa kokku kuut kuud, kui asjaolude muutumise põhjal on tänu uuele olulisele teabele tekkinud mõistlik väljavaade väljasaatmiseks. Kinnipidamise määramisel tuleks järgida vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet ning kinnipidamine peaks kestma võimalikult lühikest aega.

(33) Julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks on vaja erimeetmeid, mille eesmärk on kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi. Seepärast peaks olema võimalik selliseid kolmanda riigi kodanikke kinni pidada ***kauem kui 24 kuud***, kuid iga selline kinnipidamine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

(34) Kinnipeetavaid kolmanda riigi kodanikke tuleks kohelda inimlikult ja väärikalt, austades nende põhiõigusi ning järgides rahvusvahelist ja riigisisest õigust, võttes arvesse piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee praktilisi suuniseid. Kinnipidamine peaks ***üldreeglina*** toimuma spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes või muude asutuste selleks ettenähtud allüksustes. Kui liikmesriigil puudub vastav asutus, võib kasutada majutamist vanglatüüpi kinnipidamisasutuses, eraldades kolmanda riigi kodanikud ***nii palju kui võimalik*** tavalistest kinnipeetavatest. ***Kolmanda riigi kodanike suhtes, kes kujutavad endast julgeolekuohtu, võidakse kinnipidamisasutustes kohaldada rangemat julgeolekukorda.***

(35) Käesolevas määruses sätestatud kinnipidamise alused ei piira muid kinnipidamise aluseid, sealhulgas kriminaalmenetluse raames kinnipidamise aluseid, mida kohaldatakse riigisisese õiguse alusel .

(36) Iga riigi kohustus võtta tagasi oma kodanikud on riigi suveräänsuse ja rahvusvahelise koostöö aluspõhimõte. Riikide kohustust oma kodanikke tagasi võtta loetakse rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtteks ***ning see on ette nähtud ICAO konventsiooni IX lisa 5. peatükis ja sätestatud Samoa lepingus. Tulemuslik tagasisaatmine on võimalik ainult siis, kui riigid täidavad kohustust võtta oma kodanikud tagasi. Seetõttu sõltuvad liikmesriigid tulemusliku tagasisaatmise rakendamisel kolmandate riikide koostööst. EL ja liikmesriigid kasutavad olemasolevaid vahendeid, nagu määruse (EÜ) nr 810/2009[14] artikkel 25a ja Frontexi toetus, et vajaduse korral kolmandate riikidega tehtavat koostööd parandada.***

[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/810/oj).

(37) Liikmesriikide ▌kooskõlastatud lähenemisviis tagasivõtmise valdkonnas on äärmiselt oluline, et hõlbustada kolmanda riigi kodanike tagasisaatmist. Ebapiisav järelmeetmete võtmine täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste suhtes võib pärssida tagasisaatmist käsitleva ühise lähenemisviisi tõhusust. Täitmisele pööratavatele tagasisaatmisotsustele peaksid süstemaatiliselt järgnema kõik vajalikud meetmed tagasisaatmise rakendamiseks, sealhulgas ***kohaldataval juhul*** tagasivõtutaotluste esitamine kolmandate riikide ametiasutustele juhul, kui on kahtlusi isiku kodakondsuse suhtes või kui on vaja saada reisidokument.

▌

(39) Tulemuslikud tagasisaatmismenetlused sõltuvad tõhusast halduskoostööst ja teabe jagamisest liikmesriikide vahel. Teabevahetus, sealhulgas kolmanda riigi kodanike isiku ja kodakondsuse, nende reisidokumentide ja muu asjakohase teabe kohta, peaks põhinema selgetel normidel, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1860[15] sätestatud normidel. Nendes normides tuleks järgida andmekaitse põhimõtteid ja asjaomase isiku õigusi, tagades, et selline teave on täpne ja seda kasutatakse üksnes tagasisaatmise, ***väljasaatmise,*** tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil ning et see on kaitstud loata juurdepääsu, avalikustamise või kasutamise eest.

---

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1860 Schengeni infosüsteemi kasutamise kohta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks (ELT L 312, 7.12.2018, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1860/oj).

(41) Käesoleva määruse kohase isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679[16]. Käesoleva määruse kohase isikuandmete töötlemise suhtes liidu institutsioonides ja organites kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/1725[17]. Võttes arvesse tagasivõtmisega ***ja tulemusliku tagasisaatmisega*** seotud avalikust huvist tulenevaid kaalukaid põhjusi, võib ***tagasisaatmise, väljasaatmise,*** tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil olla vajalik edastada nende kolmanda riigi kodanike isikuandmeid, kelle kohta on tehtud tagasisaatmisotsus, sealhulgas neid identifitseerivad andmed, reisidokumendid ja muud asjakohased andmed, ning igakülgselt põhjendatud juhtudel andmed nende kriminaalkorras süüdimõistmise kohta ja terviseandmed. Selline andmeedastus peab toimuma kooskõlas määruse (EL) 2016/679 V peatüki, määruse (EL) 2018/1725 V peatüki***, andmesubjektide õiguste***, tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse, proportsionaalsuse ja vajalikkuse põhimõtetega ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.

---

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

(42) ▌Varjupaiga eest vastutavad ***pädevad asutused ja*** tagasisaatmisprotsessi eri etappides osalevad pädevad asutused peaksid tegema tihedat koostööd ja koordineerima oma tegevust***, et tagada tulemuslik tagasisaatmine***.

(43) ELi ühises tagasisaatmissüsteemis tuleks kasutada ära kõik võimalused, mida pakuvad digisüsteemid, mis toetavad tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise haldamist▌, pöörates erilist tähelepanu tõhusale haldusmenetlusele, koostööle, teabevahetusele ja koostalitlusvõimele.

(43a) Liikmesriikidevaheline koostöö ja abistamine peaks üldreeglina toimuma muu hulgas selleks, et võimaldada transiiti läbi nende territooriumi, anda sellise transiidiga seotud logistilist või muud materiaalset või mitterahalist abi, hõlbustada üleandmist teisele liikmesriigile kas kahepoolsete lepingute või kokkulepete alusel või tuginedes liikmesriikidevahelisele koostööle või toetada kolmanda riigi kodaniku lahkumist liikmesriiki, kus tal on õigus viibida.

(44) ***Ilma et see piiraks mitmeaastase finantsraamistiku 2028–2034 kohaldamist,*** annab liit rahalist toetust ja operatiivtuge, et saavutada käesoleva määruse tulemuslik rakendamine. Kui meetmeid tuleks rahastada Varjupaiga- ja Rändefondi temaatilisest rahastust, võib seda teha eelarve otsese, kaudse või jagatud täitmise korras. Liikmesriigid peaksid parimal võimalikul viisil ära kasutama tagasisaatmise valdkonnas eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1147[18] alusel kättesaadavaid liidu rahastamisvahendeid, programme ja projekte ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti operatiivabi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2019/1896[19]. ▌

[18] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1147, millega luuakse Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (ELT L 251, 15.7.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1147/oj).

[19] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/1896, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (ELT L 295, 14.11.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj).

(44a) Tagasisaatmispoliitika välismõõde on rände haldamise tervikliku lähenemisviisi lahutamatu osa. Tulemuslik koostöö tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas on kolmandate riikidega sõlmitavate tasakaalustatud ja laiaulatuslike partnerluste peamine väliskomponent kooskõlas määruses (EL) 2024/1351 osutatud eesmärkidega. Teiste hulgas kutsus ka Euroopa Ülemkogu oma 2024. aasta oktoobri järeldustes üles võtma kiiresti meetmeid tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, kasutades hoovana kõiki asjakohaseid ELi poliitikameetmeid ja vahendeid, sealhulgas viisapoliitika, kaubandus, arenguvaldkond ja diplomaatia. Vaja on kogu valitsemissektorit hõlmavat lähenemisviisi nii liikmesriikides kui ka ELi institutsioonides.

(44b) Kuna koostöö kolmandate riikidega ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas võib osutuda praktikas keeruliseks ning ilma et see piiraks määruse (EÜ) nr 810/2009 artiklis 25a sätestatud kolmandate riikide tagasivõtmisalase koostöö hindamist, peaksid liit ja liikmesriigid juhul, kui ühel või mitmel liikmesriigil on raskusi seoses kolmandate riikide koostööga tagasivõtmise valdkonnas, sealhulgas kodakondsuse kinnitamisega, vajalike reisidokumentide saamisega asjaomastelt kolmanda riigi ametiasutustelt ja tagasisaatmisoperatsioonide korraldamisega, saama osana koordineeritud ELi lähenemisviisist koostöö parandamiseks tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas kasutada liidu õiguses ette nähtud asjakohaseid ja olemasolevaid vahendeid, niivõrd kui nende vahendite loomist käsitlevad õigusaktid on nende jaoks siduvad.

(45) ***Aruandlus*** käesoleva määruse tulemuslikkuse kohta ja parandamist vajavate valdkondade ***kindlakstegemine peaks põhinema*** tagasisaatmismenetluste tõhususe, kolmandate riikidega tehtava koostöö ja taasintegreerimisalaste pingutuste kohta ***olemasoleva usaldusväärse ja võrreldava statistika kogumisel ja analüüsil. Statistika asjakohasuse tagamiseks tuleks arvesse võtta määruses (EÜ) nr 862/2007[20], määruses (EL) 2019/1896 ja riigisiseses õiguses sätestatud nõudeid ning need vajaduse korral läbi vaadata***. Asjakohaste andmete kogumiseks ja esitamiseks tuleks kehtestada ühised nõuded ja mõisted, et ***oleks võimalik hinnata*** käesoleva määruse mõju ja aidata teha teadlikke otsuseid tulevaste poliitikasuundumuste kohta.

[20] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 862/2007, mis käsitleb ühenduse rände- ja rahvusvahelise kaitse statistikat ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 311/76 võõrtöötajaid käsitleva statistika koostamise kohta (ELT L 199, 31.7.2007, lk 2;
ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2007/862/oj).

(46) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et kehtestada Euroopa tagasisaatmiskorraldus[redacted]. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[21].

(47) ***Käesoleva määrusega kehtestatakse uus ühine ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise süsteem, mida rakendavad vahetult riikide ametiasutused. Uus süsteem toob kaasa olulisi uuendusi, mille eesmärk on parandada tagasisaatmismenetluse tõhusust, sealhulgas seoses vastuvõtvate kolmandate riikidega ja tagasisaatmise välismõõtmega. Selleks et käesoleva määrusega ette nähtud meetmeid saaks viivitamata kohaldada, peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist*** **Euroopa Liidu Teatajas*****. Sätteid, millele ei ole käesoleva määruse artikli 52 lõikes 2 osutatud ja mis asendavad direktiivi 2008/115/EÜ ning mille eesmärk on täielikult asendada kõnealuses direktiivis sätestatud õigusraamistik, tuleks kohaldada alates … [üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva], et oleks võimalik võtta kõik vajalikud ettevalmistavad ja operatiivmeetmed ning tagada määruse sujuv, tulemuslik ja järjepidev rakendamine liidu ja liikmesriikide tasandil ning vältida kattumisi direktiivi ja määruse vahel.*** Direktiivid 2001/40/EÜ ja 2008/115/EÜ ning nõukogu otsus 2004/191/EÜ[22] tuleks ***seetõttu alates sellest kuupäevast*** kehtetuks tunnistada.

---

21 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

22 2004/191/EÜ: nõukogu 23. veebruari 2004. aasta otsus, millega kehtestatakse kolmandate riikide kodanike väljasaatmise otsuste vastastikust tunnustamist käsitleva direktiivi 2001/40/EÜ kohaldamisest tuleneva rahalise tasakaalustamatuse kompenseerimise kriteeriumid ja praktiline kord (ELT L 60, 27.2.2004, lk 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/191/oj).

(48) Kuna määruse eesmärki parandada tagasisaatmise tõhusust ▌ ei suuda liikmesriigid piisaval määral saavutada, küll aga saab seda liikmesriikide ühise ja sidusa lähenemisviisi tagamiseks võetavate meetmete ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(49) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav. Arvestades, et käesolev määrus põhineb ▌ Schengeni *acquis*'l, otsustab Taani kõnealuse protokolli artikli 4 kohaselt kuue kuu jooksul pärast nõukogu otsuse tegemist käesoleva määruse üle, kas ta rakendab seda oma õiguses.

(50) ▌Käesolev määrus kujutab endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist, milles Iirimaa ei osale Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud ▌ protokolli nr 19 (Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*' kohta) kohaselt***, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokolli artikli 4 kohaldamist,*** ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav[23]. ▌

(51) Islandi ja Norra puhul kujutab käesolev määrus ▌ endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu Nõukogu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu (viimase kahe riigi osalemiseks Schengeni *acquis*' sätete rakendamises, kohaldamises ja edasiarendamises)[24] tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ[25] artikli 1 punktis C osutatud valdkonda.

▌

23 ***Seda põhjendust muudetakse, kui Iirimaa taotleb käesolevas määruses osalemist kooskõlas protokolli nr 19 (Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni* acquis*' kohta) artikli 4 lõikega 1 ning nõukogu võtab oma otsuse vastu samal ajal käesoleva määruse vastuvõtmisega. Sellisel juhul viidatakse põhjenduses nõukogu otsusele Iirimaa taotluse kohta osaleda teatavates Schengeni* acquis*' sätetes.***

24 EÜT L 176, 10.7.1999, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/1999/439(1)/oj.

25 1999/437/EÜ: Nõukogu 17. mai 1999. aasta otsus Euroopa Liidu Nõukogu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahel sõlmitud lepingu teatavate rakenduseeskirjade kohta nende kahe riigi ühinemiseks Schengeni *acquis*' sätete rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega (EÜT L 176, 10.7.1999, lk 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1999/437/oj).

(52) Šveitsi puhul kujutab käesolev määrus ▌ endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepingu (Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega)[26] tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, kusjuures nimetatud otsuse vastavat punkti tõlgendatakse koostoimes nõukogu otsuse 2008/146/EÜ[27] artikliga 3.

(53) Liechtensteini puhul kujutab käesolev määrus ▌ endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse, Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi vahelise protokolli (mis käsitleb Liechtensteini Vürstiriigi ühinemist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepinguga Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega) tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, kusjuures nimetatud otsuse vastavat punkti tõlgendatakse koostoimes nõukogu otsuse 2011/350/EL[28] artikliga 3.

---

26 ELT L 53, 27.2.2008, lk 52.

27 Nõukogu 28. jaanuari 2008. aasta otsus 2008/146/EÜ sõlmida Euroopa Ühenduse nimel Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega (ELT L 53, 27.2.2008, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2008/146/oj).

28 Nõukogu 7. märtsi 2011. aasta otsus 2011/350/EL Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse, Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi vahelise protokolli (mis käsitleb Liechtensteini Vürstiriigi ühinemist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepinguga Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega) Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta, seoses sisepiiridel piirikontrolli kaotamise ja isikute liikumisega (ELT L 160, 18.6.2011, lk 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/350/oj).

▌

(55) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 2 ning ta esitas arvamuse […],

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I peatükk
ÜLDSÄTTED

Artikkel 1
Reguleerimisese

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse ühine süsteem ***liikmesriikide territooriumil*** ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike ***tulemuslikuks*** tagasisaatmiseks kooskõlas ▌Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) tunnustatud põhiõigustega ***ja liidu õiguse üldpõhimõtetega*** ning ▌kohaldatavate ***rahvusvaheliste kohustustega***, sealhulgas ▌inimõigustega seotud kohustustega.

2. Käesoleva määruse eesmärk on ***võimaldada liikmesriikidel võtta kõik vajalikud meetmed, et*** tagada ▌tulemuslik tagasisaatmine***, võttes arvesse*** määruse (EL) 2024/1351 artiklis 3, artikli 4 punktis h ja artikli 5 punktis e sätestatud terviklikku lähenemisviisi.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse liikmesriikide territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata määruse (EL) 2016/399 artikli 2 punktis 5 määratletud liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute suhtes.

3. Käesolev määrus ei piira määruste (EL) 2024/1351, (EL) 2024/1348 ja (EL) 2024/1349 sätete kohaldamist.

4. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 5 kohaldamist, ei kohaldata käesolevat määrust kolmanda riigi kodanike suhtes,

a) kelle suhtes kohaldatakse välispiiril sisenemiskeeldu kooskõlas määruse (EL) 2016/399[29] artikliga 14, või kui tegemist on liikmesriigiga, kellele kõnealune määrus ei ole siduv, siis samaväärse riigisisese õigusaktiga;

[29] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieeskirjad) (ELT L 77, 23.3.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/399/oj).

b) kelle pädevad asutused on tabanud või kinni pidanud seoses liikmesriigi maismaa-, mere- või õhuvälispiiri ebaseadusliku ületamisega ja kes ei ole seejärel saanud luba või õigust asjaomases liikmesriigis viibimiseks;

c) kelle suhtes rakendatakse tagasisaatmist kriminaalkaristusena või kriminaalkaristuse tagajärjena kooskõlas riigisisese õigusega;

d) kelle suhtes rakendatakse väljaandmismenetlust.

5. Liikmesriik võib otsustada kohaldada käesolevat määrust ühe või mitme lõike 4 punktides a, b ja c osutatud kolmanda riigi kodanike kategooria suhtes. Sellistel juhtudel kohaldatakse käesolevat määrust nende kolmanda riigi kodanike kategooriate suhtes alates kuupäevast, mil liikmesriik teatab oma otsusest teistele liikmesriikidele ja komisjonile.

6. Kui liikmesriik otsustab kohaldada käesolevat määrust kolmanda riigi kodanike suhtes, kelle suhtes rakendatakse tagasisaatmist kriminaalkaristusena, siis artikleid 7, 9 ja 10 ei kohaldata.

7. Kolmanda riigi kodanike puhul, kes on lõike 4 punktide a ja b kohaselt käesoleva määruse kohaldamisalast välja jäetud, tagavad liikmesriigid, et kõnealuste kodanike kohtlemine ja kaitsetase ei ole ebasoodsam artikli 12 lõigetes 4 ja 5, artikli 14 lõikes 2, artikli 14 lõike 6 punktides c ja e, artikli 34 lõigetes 1–6 ja artiklis 35 sätestatust ning et nad järgivad tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

▌

2b. Käesoleva määruse kohaldamine ei piira liikmesriikide kriminaalõiguse kohaldamist ega eelkõige selliste sätete kohaldamist, millega nähakse ebaseadusliku riigis viibimise eest ette mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kriminaalkaristused, sealhulgas vabadusekaotuslik karistus, tingimusel et kriminaalmenetlus ja selliste karistuste kohaldamine ei ohusta tulemusliku tagasisaatmise saavutamist.

I

Artikkel 4

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „kolmanda riigi kodanik“ – isik, kes ei ole liidu kodanik Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 tähenduses ega määruse (EL) 2016/399 artikli 2 punktis 5 määratletud liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omav isik;

2) „ebaseaduslik riigis viibimine“ – sellise kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kes ei vasta või enam ei vasta määruse (EL) 2016/399 artiklis 6 sätestatud sisenemistingimustele või ***samaväärsetele*** riiki sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele ***kooskõlas riigisisese õigusega, kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kuid kes osaleb käesolevas määruses***;

3) „vastuvõttev riik“ – üks järgmistest:

a) kolmas riik, mis on kolmanda riigi kodaniku päritoluriik;

b) kolmas riik, mis on kolmanda riigi kodaniku ametlik alaline elukohariik;

c) kolmas riik, mis on transiidiriik teel liitu kooskõlas liidu või liikmesriikide tagasivõtulepingute ja -kokkulepetega;

d) kolmas riik, välja arvatud punktides a ***ja*** b ▌ osutatud riik, kuhu kolmanda riigi kodanikul on õigus siseneda ja kus tal on õigus elada;

e) turvaline kolmas riik, millega seoses on kolmanda riigi kodaniku rahvusvahelise kaitse taotluse suhtes tehtud määruse (EL) 2024/1348 artikli 59 lõike 8 alusel selle mittelubatavuse tõttu keelduv otsus***, või nende liikmesriikide puhul, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kooskõlas asjakohaste sätetega, mille nad on oma riigisiseses õiguses kehtestanud***;

f) esimene varjupaigariik, millega seoses on kolmanda riigi kodaniku rahvusvahelise kaitse taotluse suhtes tehtud määruse (EL) 2024/1348 artikli 58 lõike 4 alusel selle mittelubatavuse tõttu keelduv otsus***, või nende liikmesriikide puhul, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kooskõlas asjakohaste sätetega, mille nad on oma riigisiseses õiguses kehtestanud***;

g) kolmas riik***, välja arvatud punktides a, b ja d osutatud riik***, millega on sõlmitud ▌ leping või kokkulepe, mille alusel võetakse kolmanda riigi kodanik käesoleva määruse artikli 17 kohaselt vastu;

4) „tagasisaatmisotsus“ – haldusakt või ***-otsus või õigusasutuse akt või otsus***, milles nähakse ette või sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigis viibimine on ebaseaduslik, ja määratakse või nähakse ette kohustus ***liikmesriikide territooriumilt lahkuda***;

4a) ***„tagasisaatmine“ – tegevus, mille raames ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik***

a) ***pöördub tagasi vabatahtlikult, nagu on osutatud punktis 6, või***

b) ***saadetakse pädevate asutuste poolt liikmesriikidest välja ühte vastuvõtvasse riiki, mis on kindlaks määratud väljasaatmisotsuses või kohaldataval juhul tagasisaatmisotsuses;***

4b) ***„väljasaatmisotsus“ – haldusakt või -otsus või õigusasutuse akt või otsus, milles nähakse ette või sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku võib välja saata ühte või mitmesse punktis 3 osutatud vastuvõtvasse riiki;***

5) „väljasaatmine“ – tagasisaatmisotsuse ***või väljasaatmisotsuse*** täitmine pädevate asutuste poolt, transportides isiku füüsiliselt ***liikmesriikidest*** välja ***vastuvõtvasse riiki***;

6) „vabatahtlik tagasipöördumine“ – ***olukord, kus*** ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik ***lahkub ise, abi saades või saamata ja ilma, et kohaldataks väljasaatmismenetlust, liikmesriikide territooriumilt, täites kohustust lahkuda tagasisaatmisotsuses kindlaks määratud vabatahtlikuks lahkumiseks ette nähtud tähtaja jooksul või pärast selle möödumist***;

7) „põgenemine“ – tegu, millega kolmanda riigi kodanik muutub pädevatele haldus- või õigusasutustele kättesaamatuks ;

8) „sissesõidukeeld“ – haldusakt või -otsus või õigusasutuse akt või otsus, millega keelatakse liikmesriikide territooriumile sisenemine ja seal viibimine ;

11) „tagasisaatmisoperatsioon“ – operatsioon, mida korraldab või koordineerib pädev asutus ***või toetab Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex) ja*** mille käigus saadetakse kolmanda riigi kodanikud ühest või mitmest liikmesriigist tagasi**.**

Artikkel 5

Põhiõigused

Käesoleva määruse kohaldamisel järgivad liikmesriigid täielikult asjaomast liidu õigust, sealhulgas hartat, asjaomast rahvusvahelist õigust, rahvusvahelisele kaitsele juurdepääsuga seotud kohustusi, ▌ tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ▌ ning põhiõigusi.

II peatükk

TAGASISAATMISMENETLUS

▌

2. jagu

Tagasisaatmise otsustamine

Artikkel 7

Tagasisaatmisotsus▌

1. ***Liikmesriigi*** pädevad asutused teevad nende territooriumil ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku kohta tagasisaatmisotsuse***, milles nähakse ette või määratakse kohustus liikmesriikide territooriumilt lahkuda***.

1a. Tagasisaatmisotsuses

a) määratakse lahkumistähtaeg, mis ei ületa 30 päeva ja mille lõpuks hiljemalt peab kolmanda riigi kodanik liikmesriikide territooriumilt lahkuma, või

b) nähakse ette, et kolmanda riigi kodanik peab liikmesriikide territooriumilt viivitamata lahkuma.

Punktis a osutatud lahkumistähtaega võib riigisiseses õiguses lühendada ja täpsustada.

Liikmesriigid võivad oma riigisiseses õiguses sätestada selle, millal määratakse kolmanda riigi kodanikule vabatahtlikuks lahkumiseks ette nähtud tähtaeg või millal antakse korraldus viivitamata lahkuda.

1b. Pädevad asutused võivad näha ette lõike 1a kohase lahkumistähtaja, mis ületab 30 päeva, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid.

1c. Pädevad asutused võivad lõike 1a kohast lahkumistähtaega pikendada, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, eelkõige osalemist artikli 46 lõike 3 kohases tagasipöördumist ja taasintegreerimist toetavas programmis ning artiklis 21 sätestatud koostöökohustuse täitmist.

1d. ***Pädevad asutused võivad lõike 1a kohast lahkumistähtaega lühendada, kui artiklis 21 sätestatud koostöökohustust ei täideta.***

1e. ***Lahkumistähtaega arvestatakse alates riigisiseses õiguses kindlaksmääratud kuupäevast.***

2. Tagasisaatmisotsus on kirjalikus vormis ning selles esitatakse faktilised ja õiguslikud põhjendused. ***Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse*** olemasolevatest õiguskaitsevahenditest ja nende õiguskaitsevahendite kasutamise tähtaegadest. Tagasisaatmisotsusest teatatakse kolmanda riigi kodanikule ***võimalikult kiiresti kooskõlas asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusega***. ***Kui kolmanda riigi kodaniku asukoht ei ole teada, teatatakse tagasisaatmisotsusest kooskõlas riigisisese õigusega.***

3. Pädevad asutused võivad otsustada teavet faktiliste põhjuste kohta mitte esitada või sellele juurdepääsu piirata, kui riigisisese õigusega on ette nähtud teabe saamise õiguse piiramine või kui see on vajalik avaliku korra, avaliku julgeoleku või riigi julgeoleku kaitsmiseks ning kuritegude ennetamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks. Sellisel juhul tehakse kolmanda riigi kodanikule teatavaks tagasisaatmisotsuse tegemise alused, et tal oleks võimalik kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit. ***Kohustus teavitada kolmanda riigi kodanikku otsuse tegemise alustest ei hõlma kohustust avalikustada salastatud teavet.***

4. ***Vastuvõtva riigi või vastuvõtvad riigid võib kindlaks määrata tagasisaatmisotsuses või artikli 12 lõike 2a kohaselt enne väljasaatmise elluviimist. Kui kolmanda riigi kodanik otsustab vabatahtlikult tagasi pöörduda muusse*** vastuvõtvasse riiki ***kui*** tagasisaatmisotsuses ***sätestatud vastuvõttev riik või vastuvõtvad riigid, ei tule teha uut otsust, milles määratakse kindlaks vastuvõttev riik***.

4b. ***Asjaolu, et väljasaatmine on takistatud, ei välista pädevate asutuste võimalust teha tagasisaatmisotsus. Kui tagasisaatmisotsuses on kindlaks määratud vastuvõttev riik ja kindlaks tehtud tagasi- või väljasaatmise oht, lükatakse väljasaatmine sellesse vastuvõtvasse riiki kooskõlas artikli 14 lõike 1 punktiga a edasi.***

5. Kolmanda riigi kodanikule tagatakse taotluse korral kirjalik või suuline tõlge ▌ tagasisaatmisotsuse põhipunktidest, sealhulgas teave olemasolevate õiguskaitsevahendite kohta, keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või on kõigi eelduste kohaselt võimeline aru saama. ***Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.***

6. ▌Tagasisaatmisotsus väljastatakse samas või ***eraldi aktis*** samal ajal ja koos otsusega, millega lõpetatakse kolmanda riigi kodaniku seaduslik riigis viibimine***, või põhjendamatu viivituseta pärast seda, ja*** ilma et see mõjutaks IV peatükis sätestatud menetluslikke tagatisi ning muid asjakohaseid liidu ja rahvusvahelise õiguse sätteid.

7. Tagasisaatmisotsuse tegemise korral ***kasutavad liikmesriigid*** lõike 8 kohaselt kehtestatud vormi (Euroopa tagasisaatmiskorraldus)***. See vorm hõlmab tagasisaatmisotsuse ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsuse peamisi elemente*** ning ▌ see tehakse kättesaadavaks Schengeni infosüsteemi kaudu kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860▌ .

8. Komisjon võtab ***hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist*** vastu rakendusakti, millega kehtestatakse lõikes 7 osutatud Euroopa tagasisaatmiskorralduse vorm. Rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 49 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

9. ***Hiljemalt lõikes 8 osutatud rakendusakti vastuvõtmisel alustavad liikmesriigid ja komisjon ning asjaomased ELi asutused, näiteks eu-LISA, vajaliku õigusliku ja tehnilise korra kehtestamist selle tagamiseks, et Euroopa tagasisaatmiskorralduse saaks lõikes 7 sätestatud kohustuse täitmise hõlbustamiseks kättesaadavaks teha Schengeni infosüsteemi kaudu. Komisjon ja asjaomased ELi asutused, näiteks eu-LISA, toetavad asjakohasel juhul liikmesriike***.

9a. ***Hiljemalt käesoleva määruse artikli 52 lõikes 3 osutatud kohaldamise alguskuupäevaks rakendavad komisjon ja asjaomased ELi asutused, näiteks eu-LISA, meetmeid, millega tagatakse Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatse menetlemise võimalus, et muuta artikli 9 kohaldamine tõhusamaks.***

9b. ***Liikmesriigid teavitavad komisjoni lõikes 7 nimetatud kohustuse täitmiseks vajaliku õigusliku ja tehnilise korra kehtestamisest hiljemalt käesoleva määruse artikli 52 lõikes 3 osutatud kohaldamise alguskuupäevaks.***

Artikkel 8

Erandid tagasisaatmisotsuse tegemise kohustusest

1. Liikmesriikide pädevad asutused võivad otsustada jätta tagasisaatmisotsuse tegemata juhul, kui kolmanda riigi kodanik:

a) antakse üle teisele liikmesriigile määruse (EL) 2016/399 artiklis 23a sätestatud korras;

b) antakse üle teisele liikmesriigile vastavalt kahepoolsetele lepingutele ja kokkulepetele või tuginedes liikmesriikidevahelisele koostööle kooskõlas artikliga 44;

c) on isik, kelle ebaseaduslik riigis viibimine avastatakse liidust väljumisel määruse (EL) 2016/399 artikli 8 kohase välispiiril tehtava kontrolli***,*** või ***kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, siis*** riigisisese õiguse kohase samaväärse kontrolli käigus, vältides nii palju kui võimalik asjaomase kolmanda riigi kodaniku lahkumise edasilükkamist.

2. Tagasisaatmisotsust ei tehta juhul, kui kolmanda riigi kodanikul on teise liikmesriigi välja antud kehtiv elamisluba, pikaajaline viisa või muu riigis viibimise õigust andev luba ▌.

3. Lõikes 2 osutatud juhtudel nõuab liikmesriik, et kolmanda riigi kodanik lahkuks viivitamata asjaomase teise liikmesriigi territooriumile. Kui kolmanda riigi kodanik nõudeid ei täida või kui kolmanda riigi kodaniku viivitamatu lahkumine on vajalik avaliku korra, avaliku julgeoleku või riigi julgeoleku huvides, võivad liikmesriigid taotleda koostööd teiste liikmesriikidega vastavalt artiklile 44 või teha tagasisaatmisotsuse kooskõlas artikliga 7.

4. Tagasisaatmisotsust ei tehta juhul, kui ▌ kohaldatakse artiklis 9 kirjeldatud menetlust.

Artikkel 9

Teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuste tunnustamine ja täitmine

1. Liikmesriik, kus kolmanda riigi kodanik ebaseaduslikult viibib (edaspidi „otsust täitev liikmesriik“), võib tunnustada ***ja täita*** täidetavat tagasisaatmisotsust ***ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsust***, mille teine liikmesriik (edaspidi „otsuse teinud liikmesriik“) on asjaomase kolmanda riigi kodaniku kohta artikli 7 lõike 1 ***ja artikli 12 lõike 2*** kohaselt teinud. ***Täitmine põhineb teabel, mis on olemas*** artikli 7 lõikes 7 osutatud Euroopa ***tagasisaatmiskorralduses, ning see toimub kooskõlas liikmesriigi õigusnormide ja menetlustega*** artikli 12 kohaselt.

2. ▌ Liikmesriigid ***ei pea tunnustamiseks tegema haldusotsuseid ega -akte***. ***Tunnustamine ei pea toimuma haldusmenetluse vormis***.

▌

5. Kui liikmesriik ei tunnusta või ei täida tagasisaatmisotsust ***või väljasaatmisotsust*** lõike 1 ▌kohaselt, teeb see liikmesriik tagasisaatmisotsuse ***artiklis 7 sätestatud tingimustel või väljasaatmisotsuse artikli 12 lõike 2 kohaselt***.

6. ***Kui liikmesriik tunnustab või täidab tagasisaatmisotsust või väljasaatmisotsust lõike 1 kohaselt,*** peatab ***ta väljasaatmise*** täitmise, kui tagasisaatmisotsuse ***või väljasaatmisotsuse*** toime on otsuse teinud liikmesriigis peatatud***, ja võib teha tagasisaatmisotsuse artiklis 7 sätestatud tingimustel***.

7. Kui otsuse teinud liikmesriik ***peatab*** tagasisaatmisotsuse ***või võtab selle*** tagasi või kui haldusasutus ***või kohus*** tühistab tagasisaatmisotsuse, teeb otsust täitev liikmesriik tagasisaatmisotsuse artiklis 7 sätestatud tingimustel.

8. Otsuse teinud liikmesriik esitab otsust täitvale liikmesriigile ***taotluse korral*** tagasisaatmisotsuse ***või väljasaatmisotsuse*** täitmiseks kõik vajalikud kättesaadavad andmed ja dokumendid kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860 ▌.

▌

9a. Artikli 9 kohaldamine ei piira artiklis 8 sätestatud erandite kasutamist.

11. Liikmesriigid alustavad artikli 7 lõikes 8 osutatud rakendusakti vastuvõtmise eel ettevalmistavate meetmete võtmist, mis võiksid hõlbustada teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuste või väljasaatmisotsuste tunnustamist, sealhulgas asjakohasel juhul õigusliku ja tehnilise korra kehtestamine oma riiklikes süsteemides, riiklike IT-süsteemide muutmine, asjakohane koolitus ja katseprojektidega seotud tegevus.

12. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse artikli 52 lõikes 3 osutatud kohaldamise alguskuupäeva hindab komisjon käesoleva artikli lõike 1 kohase vastastikuse tunnustamise rakendamist, eelkõige seoses järgmisega:

a) kas õiguslik ja tehniline kord, millega tehakse Euroopa tagasisaatmiskorraldus artikli 7 lõike 7 kohaselt Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks, on liikmesriikide poolt kindlaks määratud ja toimib tõhusalt;

b) kas liikmesriigid on määranud kindlaks õigusliku ja tehnilise korra, et tagada Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine vastavalt artikli 7 lõikele 9;

c) milline on tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise tulemuslikkus;

d) milline on sellest tulenev koormus liikmesriikide kohtu- ja haldussüsteemidele ning

e) millised on asjakohaste koolituste ja katseprojektide tulemused.

13. Lõikes 12 osutatud hindamise põhjal esitab komisjon asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud, mis hõlmavad sihipäraseid muudatusi tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, eesmärgiga kehtestada teise liikmesriigi tehtud täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste kohustuslik tunnustamine ja täitmine. Kui komisjon ettepanekut ei esita, peab ta seda põhjendama.

3. jagu

Sissesõidukeeld

Artikkel 10

Sissesõidukeelu kehtestamine

1. Tagasisaatmisotsustele lisatakse sissesõidukeeld, kui:

a) kolmanda riigi kodanik saadetakse artikli 12 kohaselt välja;

b) ***liikmesriikide territooriumilt lahkumise*** kohustust ei ole täidetud artikli ***7 lõigete 1a–1c*** kohaselt kehtestatud tähtaja jooksul;

c) kolmanda riigi kodanik kujutab endast artikli 16 kohaselt julgeolekuohtu.

2. Muudel kui lõikes 1 loetletud juhtudel ***võivad*** pädevad asutused lisada tagasisaatmisotsusele ***või väljasaatmisotsusele*** sissesõidukeelu, võttes arvesse asjakohaseid asjaolusid, eelkõige kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidust.

3. Sissesõidukeeld kehtestatakse kirjalikult tagasisaatmisotsuse ***või väljasaatmisotsuse osana*** või eraldi. ***Sissesõidukeelust*** teavitatakse kolmanda riigi kodanikku keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. ***Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.***

4. Pädevad asutused võivad ilma tagasisaatmisotsust tegemata kehtestada sissesõidukeelu kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes on viibinud ebaseaduslikult liikmesriikide territooriumil ja kelle ebaseaduslik riigis viibimine avastatakse liidust väljumisel määruse (EL) 2016/399 artikli 8 kohaselt piiril tehtava kontrolli käigus**,** ***või kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, siis riigisisese õiguse kohase samaväärse kontrolli käigus***; ***Sellistel juhtudel võib sissesõidukeelu kehtestada ja sellest teatada pärast seda, kui kolmanda riigi kodanik on liikmesriikide territooriumilt lahkunud,*** vältides nii palju kui võimalik asjaomase kolmanda riigi kodaniku lahkumise edasilükkamist.

4a. Kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik lahkub liikmesriikide territooriumilt enne tagasisaatmisotsuse tegemist, võivad pädevad asutused kehtestada sissesõidukeelu tagasisaatmisotsust tegemata.

4b. ***Kui sissesõidukeelu kehtestamise põhjused on tekkinud pärast tagasisaatmisotsuse tegemist, võivad pädevad asutused kehtestada sissesõidukeelu ilma uut tagasisaatmisotsust tegemata.***

5. Pädevad asutused võivad loobuda sissesõidukeelu kehtestamisest konkreetsetel juhtudel humanitaarsetel põhjustel***, juhul kui kolmanda riigi kodanik on inimkaubanduse ohver*** või kui kolmanda riigi kodanik teeb pädevate asutustega igakülgselt koostööd, sealhulgas registreerudes tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammi.

6. Sissesõidukeelu kehtivusaeg määratakse igal üksikjuhul kindlaks pärast kõigi oluliste asjaolude hoolikat kaalumist kuni kümneks aastaks. ***Ilma et see piiraks artikli 16 lõike 3 punkti a kohaldamist, võib sissesõidukeelu kehtestada maksimaalselt 20 aastaks igakülgselt põhjendatud juhtudel, kui peetakse vajalikuks kolmanda riigi kodaniku sisenemist liikmesriikide territooriumile takistada.***

8. Sissesõidukeelu kehtivusaeg hakkab kulgema kuupäevast, mil kolmanda riigi kodanik lahkus liikmesriigi territooriumilt.

Artikkel 11

Sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamine, peatamine või kehtivusaja lühendamine

1. ***Ilma et see piiraks lõigete 2 ja 3 kohaldamist, võib*** sissesõidukeelu ***kehtestanud liikmesriik selle*** kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada, kui kolmanda riigi kodanik tõendab, et ***ta on vabatahtlikult tagasi pöördunud***.

2. ***Ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, võib pädev asutus omal äranägemisel*** sissesõidukeelu kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada põhjendatud üksikjuhtudel, sealhulgas humanitaarsetel põhjustel, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid.

3. ***Ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, võib kolmanda riigi kodanik, tingimusel et ta on territooriumilt lahkunud, esitada hästi põhjendatud taotluse*** sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamiseks, peatamiseks või selle kehtivusaja lühendamiseks.

4. Kolmanda riigi kodanik, kellele on kehtestatud sissesõidukeeld, mille kehtivusaeg on pikem kui artikli 10 lõike 6 või artikli 16 lõike 3 punkti a kohane kümme aastat, võib kümme aastat pärast liikmesriikidest lahkumist taotleda otsuse teinud liikmesriigilt, et see vaataks läbi, kas sissesõidukeeld tuleb kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada, võttes igakülgselt arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid, sealhulgas asjakohasel juhul seda, kas kolmanda riigi kodanik kujutab endast endiselt artikli 16 kohast julgeolekuohtu ning kas sissesõidukeeld on endiselt vajalik, et jätkuvalt takistada kolmanda riigi kodaniku sisenemist liikmesriikide territooriumile. Läbivaatamistaotlus peab olema hästi põhjendatud.

4a. Liikmesriigid võivad seada sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamise tingimuseks kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise kulude hüvitamise.

4. jagu

Tagasisaatmise täitmine

Artikkel 12

Väljasaatmine

1. ***Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed*** kolmanda riigi ***kodaniku väljasaatmiseks***, kui:

-a) kolmanda riigi kodanik ei ole täitnud kohustust lahkuda liikmesriigi territooriumilt vastavalt artiklile 7;

a) kolmanda riigi kodanik ***ei tee*** ametiasutustega koostööd ▌;

▌

c) kolmanda riigi kodanik kuulub artikli 16 kohaldamisalasse;

d) kolmanda riigi kodanik ***liigub teise liikmesriiki ilma loata, sealhulgas*** artikli *7* ***kohaselt kehtestatud ajavahemiku jooksul***;

da) pädevad asutused peavad väljasaatmist riigisisese õiguse kohaselt vajalikuks ja proportsionaalseks muudel kui punktides -a–d loetletud põhjustel.

1a. ***Ükski käesoleva määruse säte ei takista liikmesriike lubamast või hõlbustamast sellise kolmanda riigi kodaniku vabatahtlikku tagasipöördumist, kes muidu saadetakse välja lõike 1 kohaselt, eelkõige juhul, kui leitakse, et see toob kaasa kiirema ja tulemuslikuma tagasisaatmise.***

2. ▌Pädevad asutused ***võivad väljasaatmisotsuse teha iga kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes kuulub tagasisaatmisele***. ***Kui tehakse väljasaatmisotsus, peab see olema kirjalik ja see võib olla tehtud sama otsusega kui tagasisaatmisotsus või olla*** eraldi haldus- või kohtuotsus ***või -akt või osa mõnest muust haldus- või kohtuotsusest***.

2a. ***Kui vastuvõtvat riiki ei ole eelnevalt kindlaks määratud või kui see erineb eelnevalt määratud riigist, määrab pädev asutus enne väljasaatmise elluviimist tagasisaatmisotsuses või väljasaatmisotsuses ühe või mitu artikli 4 lõikes 3 osutatud vastuvõtvat riiki.***

2b. ***Kui tehakse väljasaatmisotsus, peab see sisaldama faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse olemasolevatest õiguskaitsevahenditest ja nende õiguskaitsevahendite kasutamise tähtaegadest. Väljasaatmisotsusest teatatakse kolmanda riigi kodanikule võimalikult kiiresti kooskõlas asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusega.***

2c. ***Kui tehakse väljasaatmisotsus, tagatakse kolmanda riigi kodanikule taotluse korral kirjalik või suuline tõlge väljasaatmisotsuse põhipunktidest, sealhulgas teave olemasolevate õiguskaitsevahendite kohta keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.***

3. ***Kui kolmanda riigi kodanik annab teada või kui liikmesriigi ametiasutused saavad teadlikuks asjaoludest, mis viitavad sellele, et väljasaatmine rikuks tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet, suunavad*** pädevad asutused ***kolmanda riigi kodaniku asjakohasesse menetlusse, kaasa arvatud varjupaigamenetlus, kooskõlas määrusega 2024/1348, kui see on asjakohane, või*** hindavad ***kooskõlas riigisisese õigusega, kas väljasaatmisel järgitakse*** tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ▌. Asjaomane kolmanda riigi kodanik peab esitama võimalikult kiiresti ***kogu asjaomase teabe*** oma isikliku olukorra kohta***, et põhjendada oma väidet, et väljasaatmine rikuks tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet***. ***Pädevad asutused võivad tugineda varasemale tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse ohu hindamisele või seda arvesse võtta. Tagasi- ja väljasaatmise ohu uus hindamine viiakse läbi üksnes juhul, kui uus asjakohane teave on põhjendatud.***

3a. ***Liikmesriigid võivad otsustada, et tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet võib hinnata muu asutus kui pädev asutus, kes teeb tagasisaatmisotsuse või täidab seda.***

4. Väljasaatmise tagamiseks võetavad sunnimeetmed peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ega tohi mingil juhul ületada mõistliku jõu piire. Neid rakendatakse riigisisese õiguse kohaselt kooskõlas põhiõigustega ning asjaomase kolmanda riigi kodaniku väärikust ja füüsilist puutumatust austades.

5. Õhuteed pidi väljasaatmisel võtavad liikmesriigid arvesse nõukogu otsusele 2004/573/EÜ[30] lisatud üldsuuniseid julgeolekusätete kohta ühisel väljasaatmisel õhuteed pidi.

▌

[30] Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta otsus 2004/573/EÜ ühislendude korraldamise kohta seoses kolmandate riikide kodanike väljasaatmisega kahe või enama liikmesriigi territooriumilt individuaalse väljasaatmiskorralduse alusel (ELT L 261, 6.8.2004, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/573/oj).

▌Artikkel 14

Väljasaatmise edasilükkamise tingimused

1. Artikli 12 kohane väljasaatmine lükatakse edasi järgmistel asjaoludel:

   a) kui see oleks vastuolus tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega või

   b) kui ja kuniks kehtib artikli 28 kohaselt tagasisaatmisotsuse peatamine.

2. Artikli 12 kohase väljasaatmise võib ▌ edasi lükata, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid. ***Põgenemisohu korral võib kohaldada lõike 7 kohaseid lisameetmeid.***

3. Kui kolmanda riigi kodanik taotleb väljasaatmise edasilükkamist, tuleb taotlust igakülgselt põhjendada.

4. ▌ Liikmesriigid esitavad asjaomasele kolmanda riigi kodanikule kirjaliku kinnituse lõike 1 ***või lõike 2*** kohase edasilükkamise kohta ***ja tema õiguste kohta edasilükkamise vältel***. ***Kinnituse tõlke võib kolmanda riigi kodanikule edastada suuliselt, sealhulgas suulise tõlke teenuseid kasutades, keeles, millest ta saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse***.

5. ▌ Väljasaatmise edasilükkamise otsus vaadatakse ▌ läbi***, kui asjaolud muutuvad***.

6. Ajavahemikul, mil väljasaatmine on edasi lükatud, võetakse arvesse järgmisi kolmanda riigi kodaniku olukorda puudutavaid tahke***, sealhulgas käesolevas määruses sätestatud kohustuste täitmist kolmanda riigi kodaniku poolt***:

   a) põhivajadused;

   b) perekonna ühtsus liikmesriigi territooriumil asuvate pereliikmetega;

   c) esmaabi ja haiguste põhiravi;

   d) alaealiste juurdepääs põhiharidussüsteemile olenevalt nende riigis viibimise kestusest;

   e) haavatavate isikute erivajadused.

7. Väljasaatmise edasilükkamise korral võib kohaldada ***artiklites 21, 23c ja 29*** sätestatud meetmeid, kui tingimused on täidetud.

Artikkel 15

Väljasaatmise seire

Liikmesriigid näevad ette ***sunniviisilise tagasisaatmise*** sõltumatu seiremehhanismi.

Liikmesriigid ***võivad käesoleva artikli kohaldamisel asjakohasel juhul tugineda olemasolevatele seiremehhanismidele, nagu määruse (EL) 2024/1356 kohaselt loodud struktuurid ja eksperditeadmised***.

Artikkel 16

Julgeolekuohtu kujutavate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine

1. Käesolevat artiklit kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kui:

a) nad kujutavad endast ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule***, sealhulgas juhul, kui nende kohta on sisestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2018/1861[31] artikli 24 lõike 1 punkti a kohane hoiatusteade***;

[31] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1861, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist kontrollide valdkonnas piiril ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006 (ELT L 312, 7.12.2018, lk 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1861/oj).

b) on ***põhjust kahtlustada***, et nad on toime pannud nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK[32] artikli 2 lõikes 2 osutatud raske kuriteo ***või kuriteo, mille eest võib riigisisese õiguse kohaselt karistada vähemalt kahe aasta pikkuse vabadusekaotusega, või on toime pannud mitu kuritegu, mille eest võib süüdimõistva kohtuotsuse teinud liikmesriigi õiguse kohaselt karistada vähemalt ühe aasta pikkuse vabadusekaotusega***;

ba) on põhjust kahtlustada, et isik on seotud mõne Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/541[33] osutatud kuriteoga;

[32] Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta – teatavate liikmesriikide avaldused raamotsuse vastuvõtmisel (EÜT L 190, 18.7.2002, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/584/oj).

[33] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/541 terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK ning muudetakse nõukogu otsust 2005/671/JSK (ELT L 88, 31.3.2017, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj).

c) on ***põhjust kahtlustada, et isik kavatseb*** panna liikmesriigi territooriumil toime käesoleva lõike punkti b või ***punkti b a*** kohase kuriteo;

ca) on põhjust kahtlustada, et nad kujutavad endast muud riigisiseses õiguses määratletud julgeolekuohtu.

2. Selle artikli kohaldamisalasse kuuluvad kolmandate riikide kodanikud saadetakse artikli 12 kohaselt välja.

2a. Lõike 1 punkte b, b a ja c kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kui on põhjust kahtlustada, et nad on õhutanud neis punktides osutatud kuritegusid või tegusid toime panema või on osalenud nende toimepanemises muul viisil.

2b. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et käesoleva artikli kohaldamisalasse kuuluvate kolmandate riikide kodanike suhtes tehtud tagasisaatmisotsuseid menetletakse ja täidetakse esmajärjekorras.

3. Erandina käesoleva määruse asjakohastest sätetest võidakse käesoleva artikli kohaldamisalasse kuuluvate kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldada:

a) artikli 10 kohaselt kehtestatud sissesõidukeeldu, mis ületab artikli 10 lõikes 6 osutatud maksimumkestust***, või tähtajatut sissesõidukeeldu, kui see on põhjendatud ja proportsionaalne kolmanda riigi kodanikust tuleneva julgeolekuriskiga. Sel juhul kohaldatakse artikli 11 lõiget 4***;

b) artikli 29 lõike 3 punkti c kohaselt kinnipidamist;

c) kinnipidamist vanglates, ***võimaluste piires*** eraldatuna tavavangidest;

d) kinnipidamist ***täiendavateks ajavahemikeks, mis ületavad*** artikli 32 lõikes 3 osutatud maksimumkestust, ja mille määrab kindlaks ***kohus***, võttes arvesse iga üksikjuhtumi asjaolusid, ***ning mille kohus vaatab*** läbi vähemalt iga kolme kuu järel.

4. ***Kui lõike 1 punktis a osutatud ohuga, mida võivad endast avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule kujutada kolmanda riigi kodanikud, ei ole võimalik*** käesoleva artikli ***alusel tõhusalt toime tulla, võivad liikmesriigid kooskõlas riigisisese õigusega näha ette muid meetmeid***. ***Asjaomase otsuse tegemisel tagavad liikmesriigid, et meede on vajalik ja proportsionaalne, arvestades avalikku julgeolekut ähvardava ohu tõsidust või ohtu, mida asjaomane isik endast kujutab***.

4a. Liikmesriigid võivad tugineda kõigi asjakohaste asjaolude põhjalikule julgeolekualasele hindamisele, mille pädevad asutused on teinud varasemates etappides, sealhulgas varjupaiga-, viisa- ja piirikontrollimenetluste, kaasa arvatud taustakontrolli kontekstis.

Artikkel 17

Tagasisaatmine kolmandasse riiki, millega on sõlmitud leping või kokkulepe

1. Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine artikli 4 esimese lõigu punkti 3 alapunkti g tähenduses eeldab kolmanda riigiga lepingu või kokkuleppe sõlmimist. Sellise lepingu või kokkuleppe võib sõlmida kolmanda riigiga üksnes juhul, kui järgitakse rahvusvahelise õiguse kohaseid rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ja põhimõtteid, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

2. Lõike 1 kohases lepingus või kokkuleppes sätestatakse järgmine:

a) menetlused, mida kohaldatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike ***tagasisaatmisel*** liikmesriikidest ***välja*** lõikes 1 osutatud kolmandasse riiki;

b) tingimused kolmanda riigi kodaniku viibimiseks lõikes 1 osutatud kolmandas riigis, sealhulgas ***lepingu või kokkuleppe osaliste*** kohustused ja vastutus;

▌

d) lõike 1 teises lauses osutatud kolmanda riigi kohustused;

▌

f) lepingu või kokkuleppe rikkumise või kolmanda riigi olukorda kahjustava olulise muudatusega kaasnevad tagajärjed.

2a. Kui lõike 1 kohases lepingus või kokkuleppes sätestatakse artikli 4 punkti 3 alapunktides a–d osutatud vastuvõtvasse riiki edasise tagasisaatmise kord, sätestatakse lepingus või kokkuleppes lisaks lõikes 2 esitatule ka järgmine:

a) tagajärjed juhul, kui edasine tagasisaatmine ei ole võimalik;

b) lepingu või kokkuleppe osaliste kohustused ja vastutus;

c) tagajärjed olulise muudatuse korral, mis mõjutab negatiivselt olukorda lõikes 1 osutatud kolmandas riigis;

d) sõltumatu asutus või mehhanism lepingu või kokkuleppe tulemusliku kohaldamise jälgimiseks;

Esimese lõigu kohane leping või kokkulepe võib sisaldada lõikes 1 osutatud kolmandas riigis kinnipidamise tingimusi.

3. ***Liikmesriigid teavitavad sobival ajal asjaomaseid liikmesriike lõikes 1 osutatud*** lepingu või kokkuleppe ***üle peetavatest läbirääkimistest sellise kolmanda riigiga, kellel on nende liikmesriikidega ühine piir***. Liikmesriigid teavitavad ▌ komisjoni ja teisi liikmesriike ***kõigist lõike 1 kohaselt sõlmitud kahe- või mitmepoolsetest lepingutest ja kokkulepetest enne nende jõustumist või – juhul kui lepingut või kokkulepet kohaldatakse ajutiselt – enne selle ajutise kohaldamise algust***. ***Komisjoni ja teisi liikmesriike teavitatakse ka selliste lepingute või kokkulepete hilisematest muudatustest või lõpetamisest.***

4. Saatjata alaealisi ▌ ei saadeta tagasi lõikes 1 osutatud kolmandasse riiki.

5. jagu

Alaealiste tagasisaatmine

Artikkel 18

Lapse huvid

Käesoleva määruse sätete kohaldamisel tuleb esikohale seada lapse huvid.

Artikkel 19

Alaealiste vanuse hindamine

1. Kui kolmanda riigi kodaniku avaldustest, olemasolevatest dokumentaalsetest tõenditest või muudest asjakohastest märkidest tulenevalt tekib kahtlusi, kas ta on alaealine või mitte, võib pädev asutus ***kooskõlas riigisisese või liidu õigusega korraldada vanuse*** hindamise. Sellise ***vanuse*** hindamise suhtes ***võidakse kohaldada*** määruse (EL) 2024/1348 artiklit 25.

2. Pädev asutus võib tugineda olemasolevale vanuse hindamisele, mis on tehtud tagasisaatmismenetluse varasemates etappides või muudes asjakohastes menetlustes.

3. ***Liikmesriik võib tunnustada teiste liikmesriikide tehtud vanuse hindamise tulemusi, kui vanuse hindamine on toimunud kooskõlas liidu õigusega.***

6. ***Vanuse hindamisest, sealhulgas meditsiinilisest läbivaatusest keeldumine ei takista menetleval ametiasutusel tagasisaatmismenetluse jätkamist. Sellist keeldumist võib käsitada üksnes ümberlükatava eeldusena, et taotleja ei ole alaealine.***

Artikkel 20

Saatjata alaealiste tagasisaatmine

1. ▌Muud asjakohased asutused kui tagasisaatmisotsust täitvad asutused pakuvad abi lapse huve arvesse võttes.

2. Tagasisaatmisprotsessis määratakse saatjata alaealise esindamiseks, abistamiseks ja vajaduse korral tema nimel tegutsemiseks esindaja või isik, kes on ***määratud*** kaitsma lapse huve. Tagatakse, et määratud esindaja on läbinud nõuetekohase lapsesõbraliku ja eakohase suhtluse alase koolituse ning et ta ***suhtleb, sealhulgas tõlketeenuseid kasutades,*** keeles, millest alaealine saab aru ***või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse***. Selle isiku puhul ***võib olla*** tegemist direktiivi (EL) 2024/1346[34] alusel esindajana tegutsema määratud isikuga, kui isik on määratud asjaomase direktiivi artikli 27 kohaselt.

[34] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1346, milles sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT L, 2024/1346, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj).

3. Saatjata alaealine kuulatakse ära kas otse või lõikes 2 osutatud esindaja või ▌isiku vahendusel, sealhulgas lapse huvide kindlakstegemiseks. ***Hiljemalt*** enne saatjata alaealise väljasaatmist liikmesriigi territooriumilt veenduvad asjaomase liikmesriigi asutused, et alaealine saadetakse tagasi tema pereliikme või määratud eestkostja juurde või vastuvõtva riigi asjakohasesse vastuvõtuasutusse.

III peatükk
KOLMANDA RIIGI KODANIKU KOHUSTUSED

Artikkel 21
Koostöökohustus

1. Kolmandate riikide kodanikud ***peavad täitma kohustuse lahkuda liikmesriikide territooriumilt ja neil*** on kohustus teha liikmesriikide pädevate asutustega koostööd ***tagasisaatmismenetluse*** kõigis etappides.

1a. Kolmandate riikide kodanikud esitavad pädevatele asutustele põhjendamatu viivituseta teabe kõigist olulistest muutustest oma isiklikus olukorras, mis on olulised ***käesoleva määruse*** kohaldamisel.

2. ***Ilma et see piiraks kohustust lahkuda liikmesriikide territooriumilt, teevad*** kolmandate riikide kodanikud ***järgmist***:

a) jäävad ***pädevate asutuste jaoks kättesaadavaks*** selle liikmesriigi territooriumil, kes on pädev läbi viima kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldatavat tagasisaatmismenetlust, ega põgene***, sealhulgas*** teise liikmesriiki***, ning ilmuvad tagasisaatmise eesmärgil toimuvaks transpordiks pädeva asutuse määratud lahkumiskohta***;

aa) ei takista tagasisaatmist füüsiliselt ega verbaalselt;

b) esitavad ▌põhjendamatu viivituseta kogu ▌teabe ***ning*** füüsilise ***ja digitaalse*** dokumentatsiooni, mis on ***nende valduses või mida nad on kõigi eelduste kohaselt võimelised hankima, sealhulgas koopiad ja elektroonilised andmed, mis on asjakohased*** isikusamasuse ***või kodakondsuse*** tuvastamiseks või kontrollimiseks või mis on muul viisil ***tagasisaatmismenetluse*** seisukohast ***olulised, ning eeskätt esitavad pädevatele asutustele isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi või teevad koostööd isikut tõendava või reisidokumendi saamiseks***;

c) ei hävita***, ei jäta esitamata*** ega kõrvalda muul viisil ▌dokumente***, teavet ja dokumentatsiooni, millele on osutatud käesoleva lõike punktis b***, ei kasuta varjunimesid pettuse eesmärgil, ei esita muud valeteavet suulisel või kirjalikul kujul ega ***eksita ametiasutusi või*** takista muul viisil pettuse teel ***tagasisaatmismenetlust***;

d) annavad isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi puudumise korral selgitusi;

e) annavad teavet läbitud kolmandate riikide***, kasutatud reisimarsruutide või muude kolmandate riikide*** kohta***, millega neil võib olla muid sidemeid, mis võivad tagasisaatmist hõlbustada***;

f) esitavad ***riigisiseses ja liidu õiguses, sealhulgas*** Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358[35] artikli 2 lõike 1 punktis s, määratletud biomeetrilised andmed;

fa) täidavad vedajate reisinõudeid ja kolmanda riigi ametiasutuse sissesõidunõudeid, sealhulgas tervisenõudeid, kui sellised nõuded on rahvusvahelistele reisijatele üldiselt kehtestatud;

g) esitavad ***pädevate asutuste nõudmisel*** täpsed kontaktandmed, sealhulgas praegune elukoht, aadress, telefoninumber, mille kaudu nendega on võimalik ühendust võtta, ja olemasolu korral e-posti aadress;

[35] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj).

h) esitavad põhjendamatu viivituseta teavet punktis g osutatud kontaktandmetes toimunud muudatuste kohta;

i) ***järgivad kõiki artikli 23 lõikes 1 ja artikli 23c lõikes 1 sätestatud meetmeid*** kogu ***tagasisaatmismenetluse*** kestel;

j) esitavad asjaomaste kolmandate riikide pädevatele asutustele reisidokumentide saamiseks esitatud taotlustega seoses kogu nõutava teabe ja avaldused ning teevad vajaduse korral koostööd kolmandate riikide vastavate asutustega;

k) ilmuvad ***vastavalt pädevate asutuste nõudmisele kas*** isiklikult või ▌videokonverentsi vahendusel liikmesriigi ***või*** kolmanda riigi pädevate asutuste ette nende asutuste kindlaks määratud kohas ***reisidokumentide saamiseks ning nende isiku tuvastamiseks või*** kodakondsuse kindlakstegemiseks;

l) osalevad tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalases nõustamises, kui pädevad asutused seda nõuavad***;***

la) järgivad muid asjakohaseid riigisisese õiguse kohaseid tagasisaatmisega seotud lisameetmeid.

Kolmanda riigi kodanikule käesoleva artikli alusel kehtestatud kohustused ei piira selliste riigisiseses õiguses sätestatud kohustuste ja meetmete kohaldamist, mis ei ole seotud tagasisaatmisega.

3. Lõike 2 punktis b osutatud teave ja ▌ dokumendid, või kui need ei ole kättesaadavad, siis nende koopiad peavad sisaldama eelkõige kolmanda riigi kodanike avaldusi ja kõiki nende valduses olevaid dokumente, mis hõlmavad:

a) nende nime, sünniaega ja -kohta, sugu ja kodakondsust või kodakondsuseid või asjaolu, et kolmandast riigist pärit isik on kodakondsuseta;

b) nende pereliikmeid ja muid kolmanda riigi kodaniku isikuandmeid, kui need on asjakohased ***tagasisaatmismenetluse*** läbiviimiseks või vastuvõtva riigi kindlaksmääramiseks;

c) kolmanda riigi kodanike sellise isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi ja selliste muude nende esitatud dokumentide liiki, numbrit, kehtivusaega ja välja andnud riiki, mida pädev asutus peab vajalikuks nende isikute tuvastamiseks, ***tagasisaatmismenetluse*** läbiviimiseks ja vastuvõtva riigi kindlaksmääramiseks;

d) teise liikmesriigi või kolmanda riigi välja antud elamislubasid või muid lubasid, mis annavad kolmanda riigi kodanikule riigis viibimise õiguse;

e) teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuseid***, väljasaatmisotsuseid või sissesõidukeelde***;

f) varasemat või varasemaid elukohariiki või -riike ja elukohta või -kohti, reisimarsruute***, läbitud riike*** ja reisidokumente.

4. Kui pädevad asutused otsustavad ***tagasisaatmiseks*** vajalikud lõike 2 punktis b osutatud dokumendid enda kätte jätta, tagavad nad, et kolmanda riigi kodanik saab ***põhjendamatu viivituseta nende dokumentide*** valguskoopiad või ***muud asjakohased tõendid dokumentide pädeva asutuse valdusse võtmise kohta***. ***Vabatahtliku tagasipöördumise*** korral tagastavad pädevad asutused asjaomased dokumendid kolmanda riigi kodanikule kas riigist lahkumisel või kolmandasse riiki saabumisel.

5. Kolmanda riigi kodanikuga ***peab olema võimalik riigisiseses õiguses kindlaks määratud sidevahendite kaudu ühendust võtta***. Liikmesriigid kehtestavad riigisiseses õiguses teabevahetusmeetodi ja hetke, mil teade loetakse kolmanda riigi kodaniku poolt kätte saaduks ja talle teatavaks tehtuks, või kasutavad sellise teabevahetuse jaoks ***liikmesriikide või*** liidu väljatöötatud ja/või toetatavaid digisüsteeme.

Artikkel 21a

Põgenemise oht

1. Kuni ei ole tõestatud vastupidist, on üksikjuhtudel tegemist põgenemise ohuga, kui asjaomase ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku puhul on täidetud üks järgmistest kriteeriumidest:

a) kolmanda riigi kodanik on sisenenud või liikunud ilma loata liikmesriigi territooriumile, sealhulgas pärast kolmanda riigi läbimist, või on püüdnud seda teha;

b) kolmanda riigi kodaniku kohta on tehtud tagasisaatmisotsus muus liikmesriigis kui see, mille territooriumil isik ebaseaduslikult viibib, sealhulgas juhul, kui see tehakse kindlaks määruse (EL) 2018/1860 kohaselt Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteadete kaudu;

c) kolmanda riigi kodanik ei järgi üht või mitut artikli 23 lõike 1 ja artikli 23b lõike 1 kohaselt kehtestatud meedet või väljendab või ilmutab selle mittejärgimise kavatsust;

d) kolmanda riigi kodanik on rikkunud kehtivat sissesõidukeeldu ja sisenenud uuesti liikmesriigi territooriumile.

2. Lõikega 1 hõlmamata juhtudel tehakse põgenemisoht kindlaks iga üksikjuhtumi asjaolude üldise hindamise alusel. Hindamine hõlmab asjaomase ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku puhul ühte või mitut järgmistest kriteeriumidest:

a) elukoha, püsiva viibimiskoha või usaldusväärse aadressi puudumine;

b) kooskõlas artikli 7 lõike 1a punktiga a kehtestatud lahkumistähtaja jooksul liikmesriigi territooriumilt lahkumise kohustuse täitmata jätmine;

c) kui lahkumine on peagi toimumas ja on alust arvata, et kolmanda riigi kodanik kavatseb rikkuda artikli 21 lõike 2 punktis a sätestatud koostöökohustust;

d) valede või võltsitud isikut tõendavate dokumentide või reisidokumentide, elamislubade või viisade või riiki sisenemise tingimusi tõendavate dokumentide kasutamine, selliste dokumentide hävitamine või muul viisil kõrvaldamine, pettuse eesmärgil varjunimede kasutamine, muude valeandmete suulisel või kirjalikul kujul esitamine või muul viisil tagasisaatmis- või tagasivõtumenetluse pettuse teel takistamine;

e) tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalases nõustamises mitteosalemine, kui osalemist nõuab pädev asutus;

f) kolmanda riigi kodanikul puuduvad sotsiaalsed sidemed, eelkõige perekondlikud, ja tema elatusvahendid on ebapiisavad;

g) artikli 21 lõike 2 punktides a–c, e, fa ja i–k sätestatud kohustuste täitmata jätmine, sealhulgas koostöö puudumine reisidokumentide hankimisel;

h) muud kui punktides a–f nimetatud kriteeriumid, kui need on ette nähtud riigisisese õigusega.

▌

IIIa peatükk

TAGASIPÖÖRDUMIST SOODUSTAVAD MEETMED JA KINNIPIDAMISE ALTERNATIIVID

Artikkel 23

Isiku kättesaadavus tagasisaatmisprotsessi jaoks

1. ▌ Tulemusliku tagasisaatmise ***ettevalmistamiseks ja*** tagamiseks ***või selleks, et veelgi soodustada lahkumis- ja koostöökohustuste täitmist, võivad liikmesriigid kehtestada*** kolmanda riigi kodaniku suhtes ▌ ühe või mitu järgmistest meetmetest:

a) kohustus jääda liikmesriigi territooriumil teatavasse geograafilisse piirkonda, kus nad saavad vabalt liikuda;

b) ***kohustus elada*** konkreetsel aadressil ***või pädevate asutuste määratud kohas***;

c) ***kohustus ilmuda kindlaksmääratud aegadel*** pädevasse asutusse ***isiklikult või riigisiseses õiguses ette nähtud vahendite vahendusel***;

d) ***muud kui punktides a–c osutatud meetmed, kui need on ette nähtud riigisiseses õiguses.***

2. ***Lõikes 1 sätestatud meetmeid*** kohaldatakse üksnes niivõrd, kui see on kooskõlas haavatavate isikute erivajaduste ja lapse huvidega.

2a. ***Lõikes 1 sätestatud meetmeid võib rakendada ka kolmanda riigi kodanike suhtes, keda ei saa välja saata seetõttu, et nad ei tee pädevate asutustega koostööd.***

3. Taotluse korral võivad pädevad asutused anda kolmanda riigi kodanikule loa ***ajutiselt lõikes 1 osutatud meedet mitte järgida.***

4. ***Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse sellest, kas*** lõike 3 ***kohane luba antakse või mitte***.

5. Kolmanda riigi kodanik ei pea küsima ***lõike 3 kohast luba***, et minna ametiasutustega kokkulepitud kohtumistele või ilmuda kohtusse, kui ***vastasel juhul rikutaks lõike 1 kohaseid kohustusi ja kui*** asjaomase kolmanda riigi kodaniku kohalolu on vajalik. Kolmanda riigi kodanik teatab sellistest kohtumistest ***eelnevalt*** pädevatele asutustele.

6. Lõike 1 punktide b ja c kohaselt tehtavad otsused on kirjalikus vormis, need peavad olema proportsionaalsed ja võtma arvesse asjaomase kolmanda riigi kodaniku konkreetseid asjaolusid.

7. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse igast otsusest kohaldada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmeid ja sellise otsuse täitmata jätmise tagajärgedest, sealhulgas artikli 29 kohasest kinnipidamisest.

Artikkel 23a

Uurimismeetmed

1. Ilma et see piiraks võimalust rakendada kooskõlas riigisisese õigusega muudel tagasisaatmisega mitte seotud põhjustel uurimismeetmeid, võivad liikmesriikide pädevad asutused, juhul kui see on tulemusliku tagasisaatmise ettevalmistamiseks või tagamiseks vajalik, proportsionaalne ja igakülgselt põhjendatud, teha järgmist:

a) otsida kolmanda riigi kodanik läbi ja otsida läbi tema elukoht või muud asjakohased ruumid, kui see on vajalik, proportsionaalne ja igakülgselt põhjendatud läbiotsimise kiireloomulisusega ning tingimusel, et on olemas eelnev kohtumäärus või kooskõlas asjakohase riigisisese õigusega haldusakt;

aa) rakendada haldusmeetmeid, et tagada riigisiseses õiguses sätestatud biomeetriliste andmete, sealhulgas sõrmejälgede andmise kohustuse täitmine, mis võib hõlmata võimalust kasutada viimase abinõuna sunnivahendeid, kui kolmanda riigi kodanik ei anna biomeetrilisi andmeid, nagu on nõutud artikli 21 lõike 2 punktis f;

b) otsida läbi ja arestida isiklikke asju, elektroonikaseadmeid ja muid asjakohaseid esemeid;

c) rakendada muid uurimismeetmeid, kui see on riigisiseses õiguses ette nähtud.

2. Käesoleva artikli lõike 1 punktide a–c kohaseid uurimismeetmeid võib võtta ilma asjaomase kolmanda riigi kodaniku nõusolekuta.

3. Kõigi kooskõlas käesoleva artikli lõike 1 punktidega a–c kehtestatud uurimismeetmete puhul järgitakse põhiõigusi ning nende suhtes kohaldatakse liidu ja liikmesriigi õiguses sätestatud kaitsemeetmeid ja õiguskaitsevahendeid.

Artikkel 23b

Tagajärjed koostöökohustuse täitmata jätmise korral

1. Artikli 21 lõikes 1 sätestatud koostöökohustuse ja artikli 21 lõikes 2 sätestatud nõuete täitmata jätmise korral kehtestavad liikmesriigid asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes ühe või mitu artikli 23 lõikes 1 sätestatud meedet ning võivad kehtestada ühe või mitu järgmistest meetmetest, mis peavad olema tõhusad ja proportsionaalsed:

b) teatavate hüvitiste ja toetuste andmisest keeldumine või nende vähendamine, kui selline võimalus on riigisisese õigusega ette nähtud, välja arvatud juhul, kui selle tulemusel ei suudaks isik oma põhivajadusi katta;

c) vabatahtlikku tagasipöördumist soodustavate stiimulite andmisest keeldumine või nende vähendamine, sealhulgas artikli 46 lõike 3 kohaste tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide raames abi andmisest keeldumine või selle vähendamine;

d) tööloa andmisest keeldumine või selle äravõtmine, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud;

e) sissesõidukeelu kehtivusaja pikendamine kuni artikli 10 lõike 6 kohase maksimumkestuseni;

f) kriminaalkaristused, sealhulgas vangistus, kui need on riigisisese õigusega ette nähtud;

g) rahalised karistused;

h) muud meetmed või tagajärjed peale eespool nimetatute, kui need on riigisisese õigusega ette nähtud.

Artikkel 23c

Kinnipidamise alternatiivid

1. Võttes arvesse asjaomase kolmanda riigi kodaniku konkreetset olukorda, sealhulgas artikli 21a kohaselt hinnatud põgenemisohu suurust, võivad liikmesriigid kehtestada kinnipidamisele ühe või mitu järgmist alternatiivi:

a) piisava rahalise tagatise andmine;

b) elektroonilise valve rakendamine;

c) muud kui punktides a ja b osutatud meetmed, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud.

1a. Esimeses lõigus osutatud meetmete peamine eesmärk on tagada kolmanda riigi kodaniku tulemuslik ja kiire tagasisaatmine.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmete kohaldamise otsuses esitatakse asjakohased faktilised ja õiguslikud asjaolud.

3. Kolmandate riikide kodanikke teavitatakse kirjalikult igast otsusest kohaldada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmeid ning selle otsuse täitmata jätmise tagajärgedest, sealhulgas artikli 29 kohasest kinnipidamisest.

4. Liikmesriigid tagavad, et kohus vaatab kooskõlas käesoleva artikli lõikega 2 tehtud otsused läbi asjaomase isiku taotlusel või* ex officio*.

IV peatükk

KAITSEMEETMED JA ÕIGUSKAITSEVAHENDID

1. jagu

Menetluslikud tagatised

Artikkel 24

Õigus saada teavet

1. ***Pädevad asutused tagavad, et*** kolmanda riigi kodanikke, kelle suhtes kohaldatakse ***tagasisaatmist***, teavitatakse ▌ järgmisest:

   a) ***menetluse*** eesmärk▌ ;

   b) kolmandate riikide kodanike ▌ kohustused ▌ , nagu on sätestatud artiklites 21 ja 23, ▌ ***artikli 23b ja artikli 29 lõike 3 punkti e*** kohased kohustuste täitmata jätmise tagajärjed, isiku tagasisaatmist käsitleva hoiatusteate olemasolu Schengeni infosüsteemis ning teise liikmesriigi poolt kooskõlas artikliga 9 tehtud tagasisaatmisotsuse tunnustamine ja täitmine;

   c) artikli 46 kohane tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalane nõustamine ja asjaomased programmid;

d) nende menetlusõigused ▌kooskõlas käesoleva määruse ja riigisisese õigusega, eelkõige õigus õigusabile ja esindamisele vastavalt artiklile 25.

2. Teave tuleb edastada põhjendamatu viivituseta ▌keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt ***mõistlikult*** eeldatakse. ***Teabe võib*** esitada standardsetel teabelehtedel kas paberkandjal või elektrooniliselt ***ning vajaduse korral võib seda täiendada suuliselt, kasutades kirjaliku ja suulise tõlke teenuseid***. ***Saatjata*** alaealiste puhul esitatakse teave ▌eakohasel viisil ning ▌artikli 20 lõikes 2 osutatud esindaja ***või alaealist abistama määratud isiku*** osalusel.

2a. ***Kui pädev asutus jätkab väljasaatmist tagasisaatmis- või väljasaatmisotsuse alusel, milles on kindlaks määratud mitu vastuvõtvat riiki, tuleb*** kolmanda riigi ***kodanikule piisavalt aegsasti enne väljasaatmist teada anda, millisesse vastuvõtvasse riiki välja saadetakse***.

Artikkel 25

Õigusabi ja esindamine

1. Kui kooskõlas artikliga 27 on ***kohtule*** esitatud edasikaebus või asja läbivaatamise taotlus, tagavad liikmesriigid kolmanda riigi kodaniku taotluse korral talle ▌ vajaliku tasuta õigusabi ja tema esindamise▌ .

2. ***Pädevad asutused tagavad, et*** saatjata ***alaealisi esindatakse ja abistatakse viisil, mis võimaldab neil käesolevast määrusest tulenevaid õigusi kasutada ja kohustusi täita***.

4. Tasuta õigusabi ja esindamist võivad pakkuda õigusnõustajad või muud ▌ vastava kvalifikatsiooniga isikud, ***kes on riigisisese õiguse kohaselt tunnustatud või volitatud*** kolmanda riigi ***kodanikke abistama või esindama, või valitsusvälised organisatsioonid, kellel on riigisisese õiguse kohased volitused kolmanda riigi kodanikele õigusabiteenuste osutamiseks ja nende esindamiseks***.

5. Liikmesriigid ei pea edasikaebemenetluses tasuta õigusabi ja esindamist pakkuma, kui:

   a) leitakse, et kolmanda riigi kodanikul on piisavalt vahendeid õigusabi ja esindamise võimaldamiseks tema enda kulul;

   b) leitakse, et edasi kaebamisel ei ole ilmseid eduvõimalusi või see on kuritarvitav;

c) edasikaebus või asja läbivaatamise taotlus on jõudnud teise või edasisse edasikaebeastmesse vastavalt sellele, mis on riigisiseses õiguses ette nähtud, kaasa arvatud uuesti ärakuulamise ja edasikaebuse uuesti läbivaatamise korral;

d) kolmanda riigi kodanikku juba abistab või esindab õigusnõustaja.

6. Tasuta õigusabi ja esindamist taotlev kolmanda riigi kodanik peab avaldama oma rahalise olukorra ***ja teavitama viivitamata pädevaid asutusi kõigist olulistest muutustest oma rahalises olukorras, välja arvatud juhul, kui riigisisese õigusega on ette nähtud tasuta õigusabi, olenemata isiku rahalisest olukorrast***.

7. Välja arvatud saatjata alaealistele osutatava abi puhul võivad liikmesriigid [redacted] teha järgmist:

a) piirata tasuta õigusabi ja esindamist rahaliselt või ajaliselt, tingimusel et sellised piirangud ei ole meelevaldsed ega piira põhjendamatult juurdepääsu tasuta õigusabile ja esindamisele[redacted] ;

b) taotleda kantud kulude täielikku või osalist hüvitamist juhul, kui kolmanda riigi kodaniku rahaline olukord on tagasisaatmismenetluse ajal paranenud või kui otsus pakkuda tasuta õigusabi ja esindamist tehti kolmanda riigi kodaniku esitatud valeandmete põhjal;

c) ette näha, et tasude ja muude kulude ja nende hüvitamise puhul koheldakse õigusabiga seotud küsimustes kolmanda riigi kodanikke võrdväärselt sellega, kuidas liikmesriik üldiselt oma kodanikke kohtleb, ent mitte soodsamalt.

8. Liikmesriigid sätestavad konkreetsed menetlusnormid selle kohta, kuidas tasuta õigusabi ja esindamise taotlusi ***seoses edasikaebuse või asja läbivaatamisega kohtus kooskõlas artikliga 27*** esitatakse ja menetletakse, või kohaldavad sarnaste riigisiseste taotluste kohta kehtivaid norme, tingimusel et need normid ei muuda tasuta õigusabi ja esindamise saamist ülemäära keeruliseks või võimatuks.

9. Kui otsuse mitte võimaldada tasuta õigusabi ja esindamist teeb asutus, mis ei ole ***kohus***, tuues põhjuseks, et edasikaebusel ei leita olevat ilmseid eduvõimalusi või seda peetakse kuritarvitavaks, on taotlejal õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, et ***kohtus*** selline otsus vaidlustada.

10. Liikmesriigid võivad kooskõlas riigisisese õigusega ette näha tasuta õigusabi ja esindamise haldusmenetluses.

2. jagu

Õiguskaitsevahendid

Artikkel 26

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

1. Asjaomasele kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhus õiguskaitsevahend ***artikli 7 lõikes 1***, artiklis 10 ja artikli 12 lõikes 2 osutatud otsuste vaidlustamiseks ***riigisisese õiguse kohaselt*** pädevas ***kohtus***.

2. Tõhusa õiguskaitsevahendiga nähakse ette nii faktiliste kui ka õiguslike asjaolude täielik [redacted] läbivaatamine.

3. ***Kui toimikus olevatest materjalidest, mis on esitatud tagasisaatmis- või väljasaatmisotsuse vaidlustamiseks kasutatava õiguskaitsevahendi eest vastutavale kohtule ning mida on pärast võistlevat menetlust täiendatud või selgitatud, nähtub, et võidakse kahjustada*** tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse ***põhimõtet, kontrollitakse nimetatud*** põhimõttest tulenevate nõuete täitmist[redacted] .

4. Tagasisaatmisotsuse mitteolemusliku osa tühistamine või kehtetuks tunnistamine ei too kaasa asjaomase otsuse ülejäänud osa tühisust või kehtetust.

Artikkel 27

Edasikaebuse esitamine pädevale ***kohtule***

1. ***Käesoleva määruse kohaldamisel*** kehtestavad liikmesriigid oma riigisiseses õiguses ▌ tähtaja, mille jooksul saab esimese astme ***kohtule*** edasikaebuse esitada***, kuid mis*** ei ole pikem kui 14 päeva.

Liikmesriigid, kes on … [käesoleva määruse jõustumise kuupäevaks] kehtestanud oma riigisiseses õiguses edasikaebuse esitamiseks tähtaja, mis on 30 päeva või pikem, võivad teha esimesest lõigust erandi. Kui liikmesriigid otsustavad teha erandi, ei tohi esimeses lõigus osutatud tähtaeg olla pikem kui 30 päeva.

2. Lõikes 1 osutatud tähtaeg hakkab kulgema alates kuupäevast, mil kolmanda riigi kodanikku ***artikli 7 lõikes 1,*** artiklis 10 ja artikli 12 lõikes 2 osutatud otsusest ***teavitatakse või loetakse*** riigisisese ***õiguse kohaselt teavitatuks***.

3. Kui tagasisaatmisotsus põhineb samal aktil kui otsus, millega keeldutakse andmast luba seaduslikuks riigis viibimiseks või seaduslik riigis viibimine lõpetatakse, või see otsus on tehtud samas aktis, võivad tagasisaatmisotsuse edasikaebamise tähtajad olla need, mis on riigisiseses õiguses ette nähtud seadusliku riigis viibimise lõpetamise või selleks loa andmise keeldumise otsuse edasikaebamiseks.

4. Kui sissesõidukeeld kehtestatakse ***ja/või väljasaatmisotsus tehakse*** koos artiklis 7 osutatud tagasisaatmisotsusega, tuleb ***need*** koos asjaomase tagasisaatmisotsusega edasi kaevata samas ***kohtus***, sama ***menetluse*** ja sama tähtaja jooksul. Kui sissesõidukeeld kehtestatakse ***ja/või väljasaatmisotsus tehakse*** tagasisaatmisotsusest eraldi või see on ainus vaidlustatav otsus, võib selle eraldi edasi kaevata. ▌

Artikkel 28

Peatav mõju

1. ***Kuigi käesoleva määrusega ei nähta ette, et edasikaebamisel on automaatselt peatav mõju, peavad liikmesriigid täielikus kooskõlas harta artikliga 47 tagama, et pädev esimese astme kohus saab väljasaatmise peatada enne artikli*** 7 ▌ ja artikli 12 lõike 2 kohaselt tehtud otsuste ***täitmist***. ***Väljasaatmine võidakse peatada asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel artikli 27 kohase edasikaebuse esitamise tähtajaks või, kui edasikaebus on esitatud, selle edasikaebuse lahendi tegemiseni, välja arvatud juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud ka see, et sellise otsuse täitmise võib peatada* ex officio. *See lõige ei piira selliste riigisiseste õigusaktide sätete kohaldamist, milles nähakse ette, et*** esimese astme ***kohtus kasutatavatel õiguskaitsevahenditel on automaatne peatav mõju***.

1a. ***Lõike 1 kohase taotluse hindamisel võib kohus tugineda kohtule esitatud toimikus olevatele materjalidele, sealhulgas tagasisaatmismenetluse ja asjakohasel juhul varjupaigamenetluse varasemates etappides tehtud asjakohaste asjaolude hindamisele.***

▌

3. Kui esimese või järgneva edasikaebamisotsuse peale esitatakse uus edasikaebus, ei peatata ***väljasaatmist***, välja arvatud juhul, kui ***riigisiseses õiguses on ette nähtud selliste õiguskaitsevahendite peatav mõju või kui*** kolmanda riigi kodanik taotleb peatamist ja pädev ***kohus*** otsustab selle taotluse rahuldada, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid.

▌

V peatükk

▌KINNIPIDAMINE

Artikkel 29

Kinnipidamise alused

1. Liikmesriigid võivad kolmanda riigi kodanikku käesoleva määruse kohaselt kinni pidada igat üksikjuhtumit eraldi hinnates ning üksnes juhul, kui kinnipidamine on proportsionaalne.

2. Liikmesriigid võivad kolmanda riigi kodanikku kinni pidada üksnes tagasisaatmise ***eesmärgil, sealhulgas tagasisaatmise*** ettevalmistamiseks***, tagasivõtmiseks ja*** väljasaatmise elluviimiseks.

3. Kolmanda riigi kodanikku võib kinni pidada üksnes ühel või mitmel järgmisel kinnipidamise alusel:

   a) põgenemisoht, mis tehakse kindlaks kooskõlas artikliga ***21a***;

   b) kolmanda riigi kodanik hoiab kõrvale ***tagasivõtmisest,*** tagasisaatmise ettevalmistamisest või ***väljasaatmisest*** või takistab neid;

   c) kolmanda riigi kodanik kujutab endast kooskõlas artikliga 16 julgeolekuohtu;

d) isiku tuvastamiseks või isikusamasuse kontrollimiseks või kodakondsuse kindlakstegemiseks või kontrollimiseks;

e) artikli ***21 lõike 2 punktides a–c, e, fa ja i–k sätestatud kohustuste*** täitmata jätmine***, sealhulgas koostöö puudumine reisidokumentide hankimisel;***

f) muud asjakohased tagasisaatmisega seotud põhjused, mis on ette nähtud riigisiseses õiguses, et tagada tulemuslikud tagasisaatmismenetlused, mis on vajalikud ja proportsionaalsed.

5. Kinnipidamise rakendamise otsustavad haldus- või õigusasutused. Kinnipidamise otsus tehakse kirjalikult ning selles esitatakse selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud asjaolud ning teave kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta. Otsus tehakse kolmanda riigi kodanikule teatavaks suuliselt või kirjalikult keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse***, sealhulgas kasutades suulise või kirjaliku tõlke teenuseid***.

6. Kui kolmanda riigi kodanik peetakse lõike 2 kohaselt kinni, võtavad liikmesriigid arvesse ***seda, kas*** tegemist on haavatava isikuga.

▌

Artikkel 32

Kinnipidamisaeg

1. Kinnipidamine kestab võimalikult lühikest aega, ent seni, kuni ***esinevad*** artiklis 29 sätestatud ***kinnipidamise alused*** ning kuni on vaja, et tagada ***kolmanda riigi kodaniku tulemuslik ja*** edukas tagasisaatmine.

2. Kui selgub, et artiklis 29 sätestatud ***aluseid*** enam ei esine, ▌ vabastatakse ***kolmanda riigi kodanik kinnipidamisest vastavalt käesolevale määrusele***. Selline vabastamine ei välista ▌ meetmete kohaldamist kooskõlas ***artiklitega 23 ja 23c***.

3. Ühes liikmesriigis ei või isikut kinni pidada kauem kui 12 kuud. ▌Kui tagasisaatmismenetlus kestab tõenäoliselt kauem, kuna asjaomane kolmanda riigi kodanik ei tee koostööd või kolmandatelt riikidelt vajalike dokumentide hankimine viibib***, või muudel riigisiseses õiguses sätestatud erakorralistel asjaoludel, võib kohaldada pikemat kinnipidamisaega, kuid see ei või ületada 24 kuud ühes liikmesriigis***.

Kui kolmanda riigi kodanik on kolinud teise liikmesriiki ja tema tegevus on käsitatav artikli 29 lõike 3 kohase kinnipidamise alusena, hakkab kehtima uus kinnipidamisaeg.

3a. Kinnipidamist võib pärast lõike 3 kohase 24 kuu pikkuse maksimaalse kinnipidamisaja möödumist pikendada täiendavate, kokku kuni kuuekuuliste ajavahemike kaupa, kui on olemas põgenemisoht ja kui ühe või mitme järgmise asjaolu muutumine näitab, et on tekkinud väljasaatmise mõistlik väljavaade:

a) kolmanda riigi kodaniku isiku kohta on saadud uut olulist teavet;

b) reisidokument on saadud või võib mõistlikult eeldada, et see saadakse asjaolude muutumise tõttu;

c) koostöö kolmanda riigiga on paranenud.

Kui liikmesriik peab kolmanda riigi kodanikku käesoleva lõigu kohaselt kinni, käsitleb ta seda juhtumit prioriteetsena, et tagada võimalikult lühike kinnipidamisaeg.

4. Lõigete 3 ***ja 3a*** kohaste ***kinnipidamisaegade*** maksimaalse kestuse möödumine ei välista kooskõlas artiklitega 23 ***ja 23c*** meetmete kohaldamist.

5. Kui kolmanda riigi kodanik teeb kinnipidamise jooksul oma tagasisaatmise osas koostööd, korraldatakse asjakohasel juhul selle kolmanda riigi kodaniku vabatahtlik tagasipöördumine põhjendamatu viivituseta. Kinnipidamine võib asjakohasel juhul jätkuda kuni riigist lahkumiseni, et tagada tulemuslik tagasisaatmine vastavalt lõigetele 3 ja 3a.

Artikkel 33

Kinnipidamiskorralduste läbivaatamine

1. ***Liikmesriigid tagavad, et*** kinnipidamine vaadatakse läbi ▌ vähemalt iga ***kuue*** kuu järel kas asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel või *ex officio*.

2. ***Liikmesriigid tagavad, et*** saatjata alaealiste kinnipidamine vaadatakse läbi *ex officio* ▌ vähemalt iga kolme kuu järel ***või asjaomase saatjata alaealise või tema artikli 20 lõike 2 kohaselt määratud esindaja taotlusel***.

3. Kui haldusasutus on määranud kinnipidamise või seda pikendanud, ***teevad*** liikmesriigid ***järgmist***:

   a) ***tagavad*** kinnipidamise ***õiguspärasuse kohtuliku läbivaatamise, mille kohta tehakse otsus*** võimalikult kiiresti pärast kinnipidamise algust ***riigisiseses õiguses sätestatud tähtaja jooksul***; või

b) ***annavad*** asjaomasele kolmanda riigi kodanikule ***õiguse*** algatada menetlus kinnipidamise õiguspärasuse kohtulikuks läbivaatamiseks, ***mille käigus tehakse pärast kinnipidamise algust*** võimalikult kiiresti ***otsus riigisiseses õiguses sätestatud tähtaja jooksul***. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid pärast kinnipidamist asjaomast kolmanda riigi kodanikku viivitamata sellise menetluse algatamise võimalusest.

Kui kolmanda riigi kodanikku peetakse kinni kauem kui artikli 32 lõike 3a kohane maksimaalne 24-kuuline kinnipidamisaeg ja pikendamine ületab kolme kuud, vaatab kohus kinnipidamise läbi vähemalt iga kolme kuu järel.

Artikkel 34

Kinnipidamistingimused

1. Kinnipidamine toimub ***üldiselt*** spetsiaalsetes asutustes, mis hõlmab ka muude asutuste spetsiaalseid osakondi. Kui liikmesriigil ei ole võimalik isikuid niisugustes asutustes kinni pidada ja ta peab kasutama majutamist vanglatüüpi kinnipidamisasutuses, hoitakse kolmanda riigi kodanikke ***nii palju kui võimalik*** tavalistest kinnipeetavatest lahus.

2. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele tagatakse vabas õhus viibimise võimalused. ***Vabas õhus viibimise võimalusi võib kindlaks ajavahemikuks piirata, kui see on vajalik ja proportsionaalne kinnipidamisasutuse hea toimimise tagamiseks.***

3. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele võimaldatakse soovi korral võtta aegsasti ühendust seaduslike esindajate, pereliikmete ja pädevate konsulaarasutustega.

4. Erilist tähelepanu pööratakse kinnipeetud haavatavate isikute erivajadustele ▌. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi.

5. Seaduslikel esindajatel, pereliikmetel, pädevatel konsulaarasutustel ning asjakohastel ja pädevatel riiklikel, rahvusvahelistel ja valitsusvälistel organisatsioonidel ja asutustel võimaldatakse külastada kõiki kinnipidamisasutusi ning suhelda kolmanda riigi kodanikega ja külastada neid tingimustes, mis tagavad nende privaatsuse. Selliste külastuste tegemiseks võib nõuda loa taotlemist ***ja muude asjakohaste tingimuste täitmist, sealhulgas eelneva asjakohase juurdepääsuloa väljastamist pädeva asutuse poolt kooskõlas riigisisese õigusega***. ***Liikmesriigid võivad kehtestada sellele juurdepääsule piirangud riigisisese õiguse alusel, kui need piirangud on objektiivselt vajalikud kinnipidamisasutuse turvalisuse, avaliku korra või halduskorralduse jaoks.***

6. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele esitatakse ▌teave, milles selgitatakse kinnipidamisasutuses kohaldatavaid eeskirju ning märgitakse nende õigused ja kohustused ▌keeles, millest nad saavad aru ***või millest arusaamist neilt mõistlikult eeldatakse***. Asjaomane teave hõlmab ka teavet nende riigisisesest õiguse kohase õiguse kohta võtta ühendust lõikes 3 ja 5 osutatud isikute ja asutustega.

6a. Kolmanda riigi kodanike suhtes, kes kujutavad endast artikli 16 kohaselt julgeolekuohtu, võib kinnipidamisasutustes rakendada tõhustatud julgeolekumeetmeid, sealhulgas rangemaid eraldusmeetmeid või suuremat järelevalvet, seni, kuni see on rangelt vajalik ohu maandamiseks ja nende tagasisaatmise hõlbustamiseks.

Artikkel 35

Saatjata alaealiste ja ***alaealistega*** perede kinnipidamise tingimused

1. Saatjata alaealisi ja alaealistega peresid peetakse kinni üksnes viimase abinõuna ja üksnes võimalikult lühikese aja jooksul, mis on asjakohane, võttes arvesse lapse huve.

2. ***Kinnipidamisajaks*** paigutatakse saatjata alaealised ***ja alaealistega pered*** eraldi majutuskohta, mis tagab neile piisava privaatsuse. Kinnipidamisasutuse töötajad peavad olema läbinud asjakohase koolituse ning kinnipidamisasutus peab olema kohandatud ***alaealiste*** vajadustega ***ning nende vanuse ja sooga***.

3. Kinnipeetud alaealistel on võimalus tegeleda vaba aja tegevustega, sealhulgas eakohaste mängude ja harrastustega, ning neil on juurdepääs haridusele ***või haridustegevusele*** vormis, mis on nende kinnipidamisaega arvestades kõige sobivam.

VI peatükk

TAGASIVÕTMINE

Artikkel 36

Tagasivõtmine

1. ***Pärast*** tagasisaatmisotsuse ***tegemist*** algatavad pädevad asutused asjakohasel juhul Frontexi toetusel ***tagasivõtmise, seahulgas kohaldataval juhul seoses kolmanda riigi kodaniku kodakondsuse kinnitamise, kolmanda riigi kodanikule reisidokumendi väljaandmise ja tagasisaatmisoperatsiooni korraldamisega***.

[redacted]

Kohaldataval juhul kasutatakse Euroopa tagasisaatmise reisidokumenti kooskõlas kohaldatava tagasivõtukokkuleppe ja määrusega (EL) 2016/1953[36].

[redacted] 7. Kolmandates riikides [redacted] toetavad ***tagasivõtmist*** liidu rahastatavad spetsiaalsed liidu tagasisaatmise kontaktametnikud. Sellised kontaktametnikud on osa liidu delegatsioonide struktuurist ning nad teevad tihedat koostööd komisjoniga, et saavutada asjakohased liidu poliitika prioriteedid.

---

36 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1953, mis käsitleb Euroopa reisidokumendi kehtestamist riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu 30. novembri 1994. aasta soovitus (ELT L 311, 17.11.2016, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1953/oj).

I

Artikkel 37a

Välismõõde ja koostöö kolmandate riikidega

Liit ja liikmesriigid tagavad, et tagasisaatmispoliitika välismõõde on rändehalduse tervikliku lähenemisviisi lahutamatu osa.

Kui tehakse kindlaks, et kolmas riik ei tee koostööd, või kui ühel või mitmel liikmesriigil on raskusi seoses kolmandate riikide koostööga tagasivõtmise valdkonnas, võtavad liit ja liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kasutavad tingimuslikkust kõigi asjakohaste poliitikameetmete ja vahendite puhul, nagu viisapoliitika ning kaubandus ja areng, nagu on sätestatud neid valdkondi reguleerivates liidu seadusandlikes aktides ja nagu see on ette nähtud liikmesriikidele, kelle suhtes need aktid on siduvad, et toetada prognoositavaid ja tõhusaid tagasisaatmismenetlusi kolmandate riikidega ning tagada tulemuslik ja püsiv koostöö tagasivõtmise valdkonnas.

VII peatükk

ISIKUANDMETE JAGAMINE JA EDASTAMINE

Artikkel 38

Teabe jagamine liikmesriikide vahel

1. Liikmesriigid kasutavad käesoleva määruse rakendamiseks kõiki asjakohaseid koostöö- ja teabevahetusvahendeid.

2. Teabevahetus toimub liikmesriigi taotlusel ning see võib toimuda üksnes liikmesriikide pädevate asutuste vahel.

3. Liikmesriigid edastavad üksteisele taotluse korral ***kättesaadava*** teabe käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva isiku kohta, et viia läbi tagasisaatmismenetlus ***ning*** anda ***tagasipöördumis- ja*** taasintegreerimisabi.

4. Kui lõikes 3 osutatud teavet saab vahetada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/818[37] artikli 4 punktis 15 osutatud ELi infosüsteemide kaudu või täiendava teabe kaudu kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860, toimub sellise teabe vahetus ***üldreeglina*** üksnes nende vahendite kaudu.

[37] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta määrus (EL) 2019/818, millega luuakse ELi infosüsteemide koostalitlusvõime raamistik politsei- ja õiguskoostöö, varjupaiga ja rände valdkonnas ning muudetakse määrusi (EL) 2018/1726, (EL) 2018/1862 ja (EL) 2019/816 (ELT L 135, 22.5.2019, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/818/oj).

5. ***Teabetaotluses tuleb esitada selle*** aluseks olevad alused.

6. Lõikes 3 osutatud teave ***võib sisaldada*** eelkõige järgmist:

a) teave, mis on vajalik kolmanda riigi kodaniku isiku ning kohaldataval juhul tema pereliikmete, sugulaste ja muude perekondlike suhete ▌ kindlakstegemiseks;

b) kooskõlas määrusega (EL) 2024/1358 kolmanda riigi kodanikult võetud biomeetriliste andmetega seotud teave ▌ ;

c) teave kolmanda riigi kodaniku kodakondsuse ja ***mis tahes*** reisidokumendi (reisidokumentide) kohta ▌ ;

d) teave kolmanda riigi kodaniku elukohtade, läbitud marsruutide, räägitavate keelte ja kontaktandmete kohta (e-posti aadress(id) ja telefoninumber (telefoninumbrid));

e) teave liikmesriigi või kolmanda riigi antud ***elanikustaatuse või riigis viibimise õigust andvate lubade, sealhulgas*** elamisõigust tõendavate dokumentide või viisade ***ning nende taotlemise või pikendamise*** kohta;

f) kolmanda riigi kodaniku tagasisaatmisoperatsiooniga seotud teave ▌;

g) teave kolmanda riigi kodaniku taasintegreerimise kohta ***kohaldataval juhul koos teabega haavatavuse kohta***;

h) kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse põhjendused;

ha) teave selle kohta, kuidas kolmanda riigi kodanik täidab artiklist 21 tulenevaid kohustusi või järgib artikli 23 kohaseid meetmeid;

i) teave selle kohta, kas kolmanda riigi kodanikku peeti kinni või kohaldati isiku suhtes kinnipidamise alternatiive;

j) teave, mis on seotud karistusregistriga või ohuga, mida kolmanda riigi kodanik kujutab avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule;

k) teave kolmanda riigi kodaniku haavatavuse, tervise ja meditsiiniliste vajaduste kohta.

7. Taotluse saanud liikmesriik on kohustatud vastama võimalikult kiiresti, ent hiljemalt ***kahe*** nädala jooksul.

7a. Kui liikmesriik jätab käesoleva artikli kohaselt esitatud taotlusele vastamata, vastus on puudulik või hilineb, siis see ei takista ega lükka edasi teise liikmesriigi algatatud tagasisaatmisotsuse või väljasaatmiskorralduse täitmist. Taotluse esitanud liikmesriik võib tegutseda oma pädevatele asutustele kättesaadava teabe alusel kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusaktidega.

8. Saadud teavet võib kasutada üksnes lõikes 3 sätestatud eesmärkidel. Sõltuvalt teabe liigist ja vastuvõtva asutuse volitustest võib sellist teavet igas liikmesriigis edastada üksnes ametiasutustele või õigusasutustele, kes tegelevad tagasisaatmismenetluse, ***tagasivõtmise*** või taasintegreerimisabi andmisega.

9. Liikmesriik annab taotluse korral teisele liikmesriigile üle kolmanda riigi kodaniku reisidokumendi originaali, kui reisidokument on vajalik tagasisaatmise tagamiseks.

Artikkel 39

Kolmanda riigi kodanikega seotud andmete edastamine ***tagasisaatmise,*** tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Ilma et see piiraks artiklite 40 ja 41 kohaldamist, võib pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex artikli 38 lõike 6 punktides a–h osutatud andmeid töödelda ja edastada kolmanda riigi pädevale asutusele ***või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, näiteks lennuettevõtjad või meditsiiniteenuse osutajad, kui*** see on ***tagasisaatmise, tagasivõtmise või taasintegreerimise eesmärgil*** vajalik.

▌

3. Lõike 1 ▌kohasel isikuandmete edastamisel tagavad liikmesriigid ja Frontex, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

4. Kui andmed edastatakse lõike 1 ▌kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumendid tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg ning teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta. ***Kõnealustes dokumentides esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.***

Artikkel 40

Kolmanda riigi kodanike suhtes tehtud süüdimõistvate kohtuotsustega seotud andmete edastamine kolmandatele riikidele ***tagasisaatmise,*** tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex võib kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud ühe või mitme süüdimõistva kohtuotsusega seotud andmeid töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmanda riigi pädevale asutusele ***või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid,*** kui on täidetud järgmised tingimused:

   a) kolmanda riigi kodanik, kelle isikuandmeid edastatakse, on viimase 25 aasta jooksul süüdi mõistetud terroriaktis või viimase 15 aasta jooksul mõnes muus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1240[38] lisas loetletud kuriteos ***või on toime pannud kuriteo, mille eest võib riigisisese õiguse kohaselt karistada vähemalt kahe aasta pikkuse vabadusekaotusega, või on toime pannud mitu kuuritegu, mille eest võib*** süüdimõistva kohtuotsuse teinud liikmesriigi õiguse kohaselt ***karistada vähemalt ühe aasta pikkuse vabadusekaotusega***;

[38] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. septembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1240, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ja (EL) 2017/2226 (ELT L 236, 19.9.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1240/oj).

b) andmete edastamine on vajalik ***tagasisaatmiseks, tagasivõtmiseks või kohandatud mitterahalise taasintegreerimisabi andmiseks***;

▌

d) ▌ pädev asutus ***on kontrollinud*** ja kohaldataval juhul Frontex ***on*** veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohtu;

e) ▌ pädev asutus ***on kontrollinud*** ja kohaldataval juhul Frontex ***on*** veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne harta artikli 50 rikkumise ohtu.

▌ 3. Lõike 1 või 2 kohasel isikuandmete edastamisel tagavad liikmesriigid ja Frontex, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

4. Kui andmed edastatakse lõike 1 ▌kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumendid tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg, teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta, põhjendus selle kohta, et andmete edastamine vastab lõikes 1 ▌sätestatud tingimustele, ning edastatud isikuandmed. ***Kõnealustes dokumentides esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.***

Artikkel 41

Kolmanda riigi kodanike terviseandmete edastamine kolmandatele riikidele tagasisaatmisoperatsiooni läbiviimise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Tagasisaatmisoperatsiooni ajal kolmanda riigi kodanikele antava arstiabi andmeid võib pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmanda riigi pädevale asutusele ***või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, näiteks meditsiiniteenuse osutajad***, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) andmete edastamine on vajalik tagasisaatmisoperatsiooni läbiviimiseks;

[redacted]

c) [redacted] pädev asutus ***on kontrollinud*** ja kohaldataval juhul Frontex ***on*** veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohtu.

2. Pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex võib kolmanda riigi kodanike ***tervist ja meditsiinilisi vajadusi käsitlevaid andmeid*** töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi ***või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid***, kui on täidetud järgmised tingimused:

   a) andmete edastamine on vajalik artiklis 46 osutatud taasintegreerimisabi andmiseks, mida on kohandatud kolmanda riigi kodaniku meditsiinilistele vajadustele;

   b) kolmanda riigi ***kodanik***, kelle isikuandmeid edastatakse, on ▌ andnud selliseks andmeedastuseks nõusoleku.

3. Lõike 1 või 2 kohasel isikuandmete edastamisel tagavad liikmesriigid ja Frontex, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

4. Kui andmed edastatakse lõike 1 või 2 kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumendid tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg, teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta, põhjendus selle kohta, et andmete edastamine vastab lõikes 1 või 2 sätestatud tingimustele, ning edastatud isikuandmed. ***Kõnealustes dokumentides esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.***

VIII peatükk

ÜHINE TAGASISAATMISSÜSTEEM

Artikkel 42

Ühise tagasisaatmissüsteemi komponendid

1. Käesoleva määruse kohane ühine tagasisaatmissüsteem hõlmab järgmist:

a) ühine tagasisaatmismenetlus kolmanda riigi kodanike jaoks, kellel ei ole õigust ***liikmesriikide territooriumil*** viibida ▌;

b) liikmesriikidevaheline tagasisaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise süsteem;

▌

d) digisüsteemid kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise haldamiseks;

e) liikmesriikidevaheline koostöö;

ea) kinnipidamisvõimekuse piisav tase, mille määrab kindlaks liikmesriik tegelike vajaduste alusel;

f) liidu ***rahaline toetus ning liidu organite ja asutuste operatiivtoetus*** kooskõlas nende vastavate volitustega.

1a. Digisüsteemide arendamine tugineb võimalikult suures ulatuses olemasolevatele liikmesriikide taristutele ja liidu koostalitlusvõimelistele süsteemidele ega tekita liikmesriikidele täiendavat aruandlus- ega menetluskoormust.

2. Liit ja liikmesriigid määravad kindlaks ühised prioriteedid tagasisaatmise ▌ja taasintegreerimise valdkonnas ning tagavad vajalikud järelmeetmed, võttes arvesse määruse (EL) 2024/1351 artikli 8 kohaselt vastu võetud Euroopa varjupaiga- ja rändehaldusstrateegiat, määruse (EL) ***2024/1349*** kohase piiril toimuva tagasisaatmismenetluse rakendamist, määruse (EÜ) nr 810/2009 artikli 25a kohaselt kolmandate riikide ja liikmesriikide vahelise tagasivõtmise alase koostöö taseme hindamist ning liidu tagasivõtukokkuleppeid ja muid tagasivõtmise valdkonnas tehtava koostöö seisukohast asjakohaseid liidu vahendeid.

3. Liit ja liikmesriigid tagavad lojaalse koostöö ja tiheda koordineerimise pädevate asutuste vahel ning liidu ja liikmesriikide vahel, samuti koostoime sise- ja väliskomponentide vahel ▌.

Artikkel 43

Pädevad asutused ▌

1. Iga liikmesriik määrab kooskõlas riigisisese õigusega pädevad asutused, kes vastutavad käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmise eest.

▌

Artikkel 44

Liikmesriikidevaheline koostöö

1. Artikli 43 kohaselt määratud pädevad asutused teevad omavahel koostööd ja abistavad üksteist ***üldreeglina*** selleks, et

   a) võimaldada oma territooriumi läbimist, et aidata kaasa teise liikmesriigi tagasisaatmisotsuse täitmisele või reisidokumendi hankimisele;

b) anda logistilist ▌ või muud materiaalset või mitterahalist abi ***seoses punkti a kohaselt nende territooriumi läbimisega***;

ba) hõlbustada artikli 8 lõike 1 punktis b osutatud üleandmist;

▌

d) toetada kolmanda riigi kodaniku lahkumist liikmesriiki, kus tal on artikli 8 lõike 3 kohaselt riigis viibimise õigus

▌.

2. Artikli 43 kohaselt määratud pädevad asutused võivad teha omavahel koostööd ja abistada üksteist muu hulgas selleks, et

a) juhtida ja toetada poliitikadialoogi ja teabevahetust kolmandate riikide ametiasutustega tagasivõtmise hõlbustamise eesmärgil;

b) võtta ühendust kolmandate riikide pädevate asutustega, et kontrollida kolmanda riigi kodanike isikusamasust ja saada kehtiv reisidokument;

c) korraldada taotluse esitanud liikmesriigi nimel tagasisaatmise praktiline elluviimine;

d) ***anda logistilist või muud materiaalset või mitterahalist abi.***

Artikkel 45

Frontexi toetus

1. Liikmesriigid võivad taotleda, et nende pädevaid asutusi abistaksid määruse (EL) 2019/1896 kohaselt Frontexi kohapeale suunatud või toetatud eksperdid, sealhulgas tagasisaatmise kontaktametnikud ja muud kontaktametnikud.

2. Liikmesriigid annavad Frontexile asjakohast teavet Frontexi toetuse kavandatud vajaduste kohta, et oleks võimalik planeerida ameti toetust kooskõlas ***määrusega (EL) 2019/1896***.

Artikkel 46

Tagasipöördumise ja taasintegreerimise toetamine

1. Liikmesriigid ***tagavad*** tagasipöördumis- ja taasintegreerimisalase ***nõustamise kättesaadavuse***, et ***asjakohasel juhul*** anda kolmanda riigi kodanikele tagasisaatmisprotsessi võimalikult varases etapis teavet ja suuniseid tagasipöördumis- ja taasintegreerimisvõimaluste, sealhulgas lõikes 3 osutatud programmide kohta. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisnõustamist võib kombineerida muu nõustamisega liikmesriigi muude rändemenetluste raames.

2. Liikmesriigid tagavad, et ***teave*** tagasipöördumise ja taasintegreerimise kohta ***antakse hiljemalt siis, kui tehakse tagasisaatmisotsus***.

3. Liikmesriigid ***tagavad riiklikul või liidu tasandil toetatavate või rahastatavate tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide kättesaadavuse***. ***Sellised*** programmid ***sisaldavad*** kolmanda riigi kodanikule ***antavat logistilist, rahalist või muud materiaalset või mitterahalist abi või stiimuleid***, sealhulgas ***taasintegreerimisabi*** vastuvõtvas riigis.

4. ***Tagasipöördumis- ja*** taasintegreerimisabi ei ole käsitatav isikliku õigusena ning see ei ole tagasivõtumenetluse eeltingimus.

5. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide kaudu antav abi peegeldab kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidust ja nõuete täitmist ning ***seda*** võib aja jooksul ***vähendada või selle andmise lõpetada***. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisabi liigi ja ulatuse kindlaksmääramisel ***võib*** kohaldataval juhul ***võtta*** arvesse järgmisi kriteeriume:

   a) asjaomase kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidus tagasipöördumis- ja tagasivõtumenetluse ajal, nagu on sätestatud artiklis 21;

   b) kas kolmanda riigi kodanik pöördub tagasi vabatahtlikult või ta saadetakse välja;

c) kas kolmanda riigi kodaniku puhul on tegemist määruse (EL) 2018/1806[39] II lisas loetletud kolmanda riigi kodanikuga;

d) kas kolmanda riigi kodanik on kuriteos süüdi mõistetud;

e) kas kolmanda riigi kodanikul on erivajadused, kuna ta on haavatav isik, alaealine, saatjata alaealine või pereliige***;***

f) riigisisese õiguse kohased lisakriteeriumid.

6. Käesolevas artiklis nimetatud abi ei anta kolmanda riigi kodanikele, kes on juba saanud mõne liikmesriigi või liidu pakutavat muud või sama toetust. Liit, liikmesriigid ja Frontex tagavad taasintegreerimisabi sidususe ja koordineerimise.

IX peatükk

LÕPPSÄTTED

[39] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (ELT L 303, 28.11.2018, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1806/oj).

Artikkel 47

Hädaolukorrad

1. Olukorras, kus erakordselt suure hulga kolmanda riigi kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisvõimekusele või tema haldus- või õigusasutustele ettenägematult suure koormuse, võib asjaomane liikmesriik sellise erandliku olukorra jätkumise korral lubada ▌ rakendada pikemaid tähtaegu kui need, mis on sätestatud ***artikli 27 lõikes 1,*** artikli 33 lõikes 3 ***ja artikli 38 lõikes 7***, ning võtta kiireloomulisi meetmeid seoses kinnipidamistingimustega, kaldudes kõrvale artikli 34 lõikes 1 ja artikli 35 lõikes 2 sätestatud tingimustest. ***Liikmesriigid võivad ajutiselt kohandada haldusmenetlusi ja riigisiseseid aruandlusnõudeid, et tagasisaatmisoperatsioone kiirendada, tingimusel et sellised kohandused on erandliku olukorraga toimetulekuks rangelt vajalikud.***

2. Selliste erakorraliste meetmete võtmisel teavitab asjaomane liikmesriik sellest viivitamata komisjoni. Liikmesriik teatab komisjonile viivitamata, kui selliste erakorraliste meetmete kohaldamiseks enam põhjust ei ole.

3. Käesolevas artiklis sätestatut ei või tõlgendada nii, et sellega lubatakse liikmesriikidel kalduda kõrvale nende üldisest kohustusest võtta kõik vajalikud üldised ja konkreetsed meetmed, et tagada käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmine.

Artikkel 48

Statistika

1. ***Kolmandate riikidega tehtava tagasivõtualase koostöö jälgimiseks võib komisjon igal aastal nõuda, et Frontexile edastataks seoses asjaomaste kolmandate riikidega*** järgmised andmed***, mis on liigitatud kolmanda riigi kaupa***:

a) ***kodakondsuse kinnitamise taotluste*** arv ***ning kodakondsuse kinnitamise taotlustele antud positiivsete ja negatiivsete vastuste arv***;

b) ***reisidokumentide väljaandmise taotluste arv, sealhulgas reisidokumentide väljaandmise taotluse arv juhtudel, kui kodakondsus oli kinnitatud,*** kolmandate riikide ***ametiasutuste välja antud reisidokumentide arv ja reisidokumentide taotlustele antud negatiivsete vastuste arv.***

▌

2. ***Frontex annab komisjonile juurdepääsu lõikes 1 osutatud andmetele. Punktides a–b osutatud andmed, mis on liigitatud liikmesriikide kaupa, võib edastada kolmandatele riikidele, et jälgida tagasivõtukohustuste rakendamist ja täitmist, sealhulgas liidu tagasivõtukokkulepete raames.***

3. Liikmesriigid ***esitavad komisjoni taotlusel artikli 9 lõike 12 kohase hindamise lõpuleviimiseks vajaliku teabe, eelkõige statistika nende kolmanda riigi kodanike arvu kohta, kelle kohta on tagasisaatmisotsuse teinud teine liikmesriik, ja nende kolmandate riikide kodanike arvu kohta, kes on välja või tagasi saadetud tunnustatud tagasisaatmisotsuste alusel ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsuste alusel, mille teine liikmesriik on teinud kindlaksmääratud aja jooksul***.

▌

4. ***Käesoleva artikli kohaldamisel kasutab komisjon võimaluse korral määruse (EÜ) nr 862/2007 alusel kättesaadavaks tehtud teavet.***

5. Kui komisjon esitab artikli 9 lõike 13 kohaselt seadusandliku ettepaneku, teeb ta vajaduse korral ettepanekud käesoleva artikli muutmiseks, võttes arvesse asjakohast seadusandlikku arengut digitaliseerimise valdkonnas.

Artikkel 49

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5. Kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ja kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

Artikkel 50

Aruandlus

1. Komisjon esitab hiljemalt ... [***viis aastat pärast käesoleva määruse jõustumist***] ja seejärel iga viie aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta liikmesriikides ja teeb asjakohasel juhul muudatusettepanekuid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjoni taotlusel ***kättesaadavad*** andmed, ***mis on vajalikud lõike 1 kohase*** aruande koostamiseks**,** hiljemalt üheksa kuud enne nimetatud tähtaja lõppu. ***Komisjon kasutab võimaluse korral määruse (EÜ) nr 862/2007 alusel kättesaadavaks tehtud teavet.***

Artikkel 51

Kehtetuks tunnistamine

1. Direktiiv 2008/115/EÜ**,** direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates ***käesoleva määruse kohaldamise alguse kuupäevast vastavalt artikli 52 lõikele 3*** liikmesriikide suhtes, kellele käesolev määrus on siduv.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiividele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele ja neid loetakse vastavalt lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 52

Jõustumine ***ja kohaldamine***

1. Käesolev määrus jõustub ***järgmisel*** päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

2. ***Käesoleva määruse artiklit 1, artikli 2 lõikeid 1–3, artikli 4 lõiget 3, artiklit 5, artikli 7 lõikeid 8 ja 9 ning artikleid 17, 18, 19, 36, 37a, 43, 45, 49, 50 ja 51 kohaldatakse alates selle jõustumisest.***

3. ***Käesoleva määruse ülejäänud sätteid kohaldatakse alates ... [ELT: sisestada kuupäev – 12 kuud pärast jõustumiskuupäeva].***

4. ***Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.***

..., ...

Euroopa Parlamendi nimel *president*	*Nõukogu nimel* *eesistuja*

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0211

Tubakale ja tubakatootega seonduvatele toodetele kohaldatava aktsiisi struktuur ja määrad (uuesti sõnastatud)

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu direktiiv tubakale ja tubakatootega seonduvatele toodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta (uuesti sõnastatud) (COM(2025)0580 – C10-0207/2025 – 2025/0580(CNS))

(Seadusandlik erimenetlus – konsulteerimine – uuesti sõnastamine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut nõukogule (COM(2025)0580),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 113, mille alusel nõukogu konsulteeris Euroopa Parlamendiga (C10-0207/2025),

– võttes arvesse Itaalia Saadikutekoja poolt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete kohaldamist käsitleva protokolli nr 2 alusel esitatud põhjendatud arvamust, mille kohaselt seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele,

– võttes arvesse 28. novembri 2001. aasta institutsioonidevahelist kokkulepet õigusaktide uuesti sõnastamise tehnika süstemaatilise kasutamise kohta[1],

– võttes arvesse vastavalt kodukorra artikli 113 lõikele 3 saadetud õiguskomisjoni 11. detsembri 2025. aasta kirja majandus- ja rahanduskomisjonile,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 113 ja 84,

– võttes arvesse majandus- ja rahanduskomisjoni raportit (A10-0161/2026),

1. lükkab komisjoni ettepaneku tagasi;

2. palub komisjonil oma ettepaneku tagasi võtta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

[1] EÜT C 77, 28.3.2002, lk 1.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0212

Tubaka ja tubakatootega seonduvate toodete aktsiisi üldine kord

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi (EL) 2020/262 tubaka ja tubakatootega seonduvate toodete aktsiisi üldise korra osas (COM(2025)0581 – C10-0296/2025 – 2025/0581(CNS))

(Seadusandlik erimenetlus – konsulteerimine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut nõukogule (COM(2025)0581),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 113, mille alusel nõukogu konsulteeris Euroopa Parlamendiga (C10-0296/2025),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 84,

– võttes arvesse majandus- ja rahanduskomisjoni raportit (A10-0160/2026),

1. kiidab komisjoni ettepaneku muudetud kujul heaks;

2. palub komisjonil ettepanekut vastavalt muuta, järgides Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 293 lõiget 2;

3. palub nõukogul Euroopa Parlamenti teavitada, kui nõukogu kavatseb Euroopa Parlamendi poolt heaks kiidetud tekstist kõrvale kalduda;

4. palub nõukogul Euroopa Parlamendiga uuesti konsulteerida, kui nõukogu kavatseb komisjoni ettepanekut oluliselt muuta;

5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Muudatusettepanek 1

Ettepanek võtta vastu direktiiv
Põhjendus 2 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(2a) Füüsiliste isikute poolt oma tarbeks soetamist käsitlevate suunistasemete puhul tuleks lisada nõukogu direktiivis (EL) …/…[1a+] sätestatud uued aktsiisikategooriad.
	[1a] Nõukogu ... direktiiv (EL) …/… tubakale ja tubakatootega seonduvatele toodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L …, …, ELI: …).
	+ ELT: palun lisada teksti dokumendis 2025/0580(CNS) sisalduva direktiivi number ja joonealusesse märkusesse kõnealuse direktiivi number, kuupäev, pealkiri ja ELT avaldamisviide.

Muudatusettepanek 2

Ettepanek võtta vastu direktiiv
Põhjendus 2 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(2b) Suunistasemete muudatused peaksid põhinema põhimõttel, et direktiivi (EL) .../... [ELT: palun lisada dokumendis 2025/0580(CNS) sisalduva direktiivi number] kohastesse uutesse kategooriatesse kuuluvad tooted on alternatiiviks toodetele, mille suhtes juba kohaldatakse nõukogu direktiivi (EL) 2020/262 kohaseid suunistasemeid. Seepärast peaksid nende uute kategooriate suunistasemed olema võrreldavad nende toodete suunistasemetega, mille suhtes nõukogu direktiivi (EL) 2020/262 kohaseid

suunistasemeid juba kohaldatakse.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0213

Euroopa Prokuratuuri (EPPO) ja Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdepääs käibemaksuteabele liidu tasandil

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 904/2010 seoses Euroopa Prokuratuuri ja Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdepääsuga käibemaksuteabele liidu tasandil (COM(2025)0685 – C10-0298/2025 – 2025/0348(CNS))

(Seadusandlik erimenetlus – konsulteerimine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut nõukogule (COM(2025)0685),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 113, mille alusel nõukogu konsulteeris Euroopa Parlamendiga (C10-0298/2025),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 84,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni arvamust,

– võttes arvesse majandus- ja rahanduskomisjoni raportit (A10-0159/2026),

1. kiidab komisjoni ettepaneku muudetud kujul heaks;

2. palub komisjonil ettepanekut vastavalt muuta, järgides Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 293 lõiget 2;

3. palub nõukogul Euroopa Parlamenti teavitada, kui nõukogu kavatseb Euroopa Parlamendi poolt heaks kiidetud tekstist kõrvale kalduda;

4. palub nõukogul Euroopa Parlamendiga uuesti konsulteerida, kui nõukogu kavatseb komisjoni ettepanekut oluliselt muuta;

5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Muudatusettepanek 1

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 2

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(2) Määruse (EL) 2017/1939 artikli 24 lõike 1 kohaselt peavad liidu institutsioonid, organid ja asutused ning kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt pädevad liikmesriikide ametiasutused teatama Euroopa Prokuratuurile põhjendamatu viivituseta mis tahes kuritegelikust käitumisest, sealhulgas piiriülesest käibemaksupettusest, mille puhul võib ta teostada oma pädevust kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 22 ning artikli 25 lõigetega 2 ja 3. Piiriülesed käibemaksupettused hõlmavad oma olemuselt mitut liikmesriiki ja teabe liikumine eri liikmesriikidest Euroopa Prokuratuuri ei vasta eesmärgile võidelda käibemaksupettuste vastu ELi tasandil. Seega, selleks et Euroopa Prokuratuur oleks kursis käibemaksupettuse riskidega ELi tasandil ja saaks täita oma regulatiivseid volitusi, tuleb üksikasjalikumalt sätestada kord, mille alusel liikmesriigid peaksid määruse (EL) nr 904/2010 artiklis 33 osutatud Eurofisci võrgustiku raames teatama Euroopa Prokuratuurile kahtlastest märkidest ja lõpuks täpse teabe ***käibemaksupettuste kohta***. Lisaks võib Euroopa Prokuratuur määruse (EL) 2017/1939 artikli 24 lõike 9 kohaselt erijuhtudel taotleda liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikide asutustele kättesaadavat täiendavat asjakohast teavet. Seepärast on asjakohane kehtestada kord, mille kohaselt peaksid Eurofiscis osalevad liikmesriigid edastama Euroopa Prokuratuurile tema taotluse korral teavet piiriüleste käibemaksupettuste kohta.	(2) Määruse (EL) 2017/1939 artikli 24 lõike 1 kohaselt peavad liidu institutsioonid, organid ja asutused ning kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt pädevad liikmesriikide ametiasutused teatama Euroopa Prokuratuurile põhjendamatu viivituseta mis tahes kuritegelikust käitumisest, sealhulgas piiriülesest käibemaksupettusest, mille puhul võib ta teostada oma pädevust kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 22 ning artikli 25 lõigetega 2 ja 3 ***õigeaegselt, et sellist kuritegelikku käitumist oleks võimalik analüüsida või uurida***. Piiriülesed käibemaksupettused hõlmavad oma olemuselt mitut liikmesriiki ja teabe liikumine eri liikmesriikidest Euroopa Prokuratuuri ei vasta eesmärgile võidelda käibemaksupettuste vastu ELi tasandil. Seega, selleks et Euroopa Prokuratuur oleks kursis käibemaksupettuse riskidega ELi tasandil ja saaks täita oma regulatiivseid volitusi, tuleb üksikasjalikumalt sätestada kord, mille alusel liikmesriigid peaksid määruse (EL) nr 904/2010 artiklis 33 osutatud Eurofisci võrgustiku raames teatama Euroopa Prokuratuurile ***piiriülese käibemaksupettuse kahtluse juhtumite Eurofiscis menetlemise ja analüüsimise tulemustest ning*** kahtlastest märkidest ja lõpuks täpse teabe***, mida Euroopa Prokuratuur vajab, et hinnata, kas teostada oma pädevust***. Lisaks võib Euroopa Prokuratuur määruse (EL) 2017/1939 artikli 24 lõike 9 kohaselt erijuhtudel taotleda liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikide asutustele

kättesaadavat täiendavat asjakohast teavet. Seepärast on asjakohane kehtestada kord, mille kohaselt peaksid Eurofiscis osalevad liikmesriigid edastama Euroopa Prokuratuurile tema taotluse korral teavet piiriüleste käibemaksupettuste kohta.

Muudatusettepanek 2

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 4

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(4) Liikmesriigid, kes Euroopa Prokuratuuris ei osale, on Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt kohustatud toetama Euroopa Prokuratuuri tegevust ja hoiduma tegevusest, mis võiks ohustada Euroopa Prokuratuuri eesmärkide saavutamist. Eurofisci kuuluvad nii Euroopa Prokuratuuris osalevad kui ka mitteosalevad liikmesriigid. Seepärast on tähtis, et Euroopa Prokuratuuri juurdepääsuks Eurofisci töödeldavale teabele oleks selge õiguslik alus.	(4) Liikmesriigid, kes Euroopa Prokuratuuris ei osale, on Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt kohustatud toetama Euroopa Prokuratuuri tegevust ja hoiduma tegevusest, mis võiks ohustada Euroopa Prokuratuuri eesmärkide saavutamist. Eurofisci kuuluvad nii Euroopa Prokuratuuris osalevad kui ka mitteosalevad liikmesriigid. Seepärast on tähtis, et Euroopa Prokuratuuri juurdepääsuks Eurofisci töödeldavale teabele oleks selge õiguslik alus ***kriminaalõiguskaitse tagamise eesmärgil, et edukalt täita nõukogu määruse (EL) 2017/1939 artiklis 4 sätestatud volitusi, nimelt uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi***.

Muudatusettepanek 3

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 4 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(4a) Euroopa Kontrollikoda on korduvalt märkinud, et puudused käibemaksualaste infosüsteemide juurdepääsetavuse ja

koostalitlusvõime osas liikmesriikides ja liidu asutustes takistab tõsiselt piiriüleste käibemaksupettuste tulemuslikku uurimist, kusjuures viimati tõi kontrollikoda selle asjaolu välja eriaruandes 8/2025 impordiga seotud käibemaksupettuste kohta. Ka tehti selles aruandes kindlaks liikmesriikides impordiga seotud käibemaksupettuste eest kohaldatavate halduskaristuste tasemete suured erinevused, millega luuakse tingimused, mis võimaldavad ettevõtjatel kasutada ära kõige väiksemate karistustega jurisdiktsiooni. Käesoleva määrusega Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile antud juurdepääs käibemaksuandmetele suurendab avastamise ja süüdistuse esitamise suutlikkust, kuid see ei ole heidutav abinõu, kui karistused on erinevad. Sellega seoses ja kooskõlas komisjoni võetud kohustusega vaadata 2027. aasta järgses mitmeaastases finantsraamistikus sisalduvate meetmete raames läbi pettustevastase võitluse struktuur, on võimalik kaaluda võimalust võtta nende erinevuste kõrvaldamiseks lisameetmeid, näiteks asjakohasel õiguslikul alusel põhinev seadusandlik ettepanek, mille eesmärk on saavutada kõige raskemate käibemaksu- ja tollialaste rikkumiste suhtes kohaldatavate halduskaristuste minimaalne ühtlustamine või ühtsus, võttes arvesse vajadust kaitsta mõjusalt liidu finantshuve. Sellisele ettepanekule tuleks lisada põhjalik mõjuhinnang ning tagada tuleks kooskõla subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 5.

Muudatusettepanek 4

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 4 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(4b) Komisjoni 2025. aasta juuli valges raamatus ELi pettustevastase võitluse struktuuri läbivaatamise kohta nimetati Eurofisci, Euroopa Prokuratuuri, OLAFi, Europoli ja Eurojusti vaheliste teabevoogude killustatust süsteemseks struktuurseks puuduseks, mis kahjustab liidu tegevuse tulemuslikkust piiriülestele käibemaksupettustele reageerimisel. Käesolev määrus kujutab endast muudetud pettustevastase võitluse struktuuri andmete jagamise samba seadusandlikku rakendamist ja seda tuleb tõlgendada koostoimes kõnealuses valges raamatus teatavaks tehtud lisameetmetega, nagu Eurofisci tegevussuutlikkuse tugevdamine, IOSSi ja muude impordiga seotud käibemaksukordade alusel liiduväliste maksukohustuslaste määratud maksuesindajate suhtes kohaldatavate tingimuste ja vastutuseeskirjade ühtlustamine ning CESOPi andmehaldusraamistiku laiendamine, et tagada sidusus käesoleva määrusega kehtestatud juurdepääsuga tolliandmetele.

Muudatusettepanek 5

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 4 c (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(4c) Teave, mida tolliasutused säilitavad seoses impordiprotseduuridega, mille puhul käibemaksukohustused lükatakse edasi või kohaldatakse käibemaksuvabastust, on oma olemuselt käibemaksualane teave ELi toimimise lepingu artikli 113 tähenduses. Määruse (EL) nr 904/2010 artikli 17 lõike 1 punkti f kohaldamisala laiendamine kõigile impordiprotseduuridele, mis hõlmavad käibemaksuvabastusi või

	käibemaksu tasumise edasilükkamist, sealhulgas direktiiviga 2006/112/EÜ kehtestatud impordi ühe akna süsteemi raames, ning deklareeritud tolliväärtuse ja päritoluriigi lisamine kohustuslike andmeelementidena on vajalik, et võimaldada pädevatel asutustel, sealhulgas Euroopa Prokuratuuril ja OLAFil, võrrelda impordideklaratsioone käibemaksudeklaratsioonidega ja avastada pettusele viitavaid lahknevusi. See laiendamine ei tohiks piirata neid impordiprotseduure reguleerivate materiaalõiguslike tollieeskirjade kohaldamist, mille suhtes kohaldatakse edasi määrust (EL) nr 952/2013.

Muudatusettepanek 6

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 4 d (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(4d) Tagamaks, et käesoleva määrusega loodud täitevsuutlikkus laieneks mõjusalt kõigile liikmesriikidele, et hoida ära püsiv asümmeetria ühtsel turul ja liidu pettustevastases struktuuris ning osana komisjoni võetud kohustusest vaadata pettustevastase võitluse struktuur läbi, ei tohiks liikmesriikidelt, mis ei ole EPPO liikmed, nõuda pädeva riikliku asutuse määramist, kes vastutab samaväärsete ülesannete täitmise eest piiriülese käibemaksupettuse alase koostöö eesmärgil Eurofisci ja OLAFiga. Need liikmesriigid peaksid andma komisjoni määratud asutuse teada kuue kuu jooksul alates käesoleva määruse jõustumisest ning esitama komisjonile igal aastal aruande saadud teabe kasutamise kohta, sealhulgas algatatud uurimiste arvu ja nende tulemuste kohta.

Muudatusettepanek 7

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 5

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(5) Euroopa Kontrollikoda on soovitanud komisjonil ja liikmesriikidel kõrvaldada õiguslikud tõkked, mis takistavad haldus-, kohtu- ja õiguskaitseasutuste vahelist teabevahetust liikmesriikide ja liidu tasandil, ning eelkõige tagada OLAFile juurdepääs käibemaksuteabe vahetamise süsteemi (VIES) ja Eurofisci andmetele[6]. Sellega seoses on oluline, et keskne juurdepääs ELi IT-süsteemidele oleks sätestatud selges õiguslikus aluses.	(5) Euroopa Kontrollikoda on soovitanud komisjonil ja liikmesriikidel kõrvaldada õiguslikud tõkked, mis takistavad haldus-, kohtu- ja õiguskaitseasutuste vahelist teabevahetust liikmesriikide ja liidu tasandil, ning eelkõige tagada OLAFile juurdepääs käibemaksuteabe vahetamise süsteemi (VIES) ja Eurofisci andmetele[6]. Sellega seoses on oluline, et keskne juurdepääs ELi IT-süsteemidele***, mille puhul järgitakse vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet,*** oleks sätestatud selges õiguslikus aluses***, et võimaldada OLAFil edukalt täita oma volitusi, mis on sätestatud määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artiklis 4***.
[6] Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 24/2015 „Võitlus ühendusesisese käibemaksupettusega: vajatakse täiendavaid jõupingutusi“ (https://www.eca.europa.eu/et/publications/SR15_24).	[6] Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 24/2015 „Võitlus ühendusesisese käibemaksupettusega: vajatakse täiendavaid jõupingutusi“ (https://www.eca.europa.eu/et/publications/SR15_24).

Muudatusettepanek 8

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 5 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(5a) Püsivad takistused liidu asutuste vahelises mõjusas koostöös hõlmavad IT-süsteemide kokkusobimatust, sidekanalite killustatust ja

	juhtumikorraldussüsteemide piiratud koostalitlusvõimet, mille tulemuseks on ebatõhusus, viivitused ja suurem halduskoormus. Seepärast on vaja tõhustada koostalitlusvõimet ja arendada ühiseid digitaristuid, et tagada sujuv ja turvaline teabevahetus.

Muudatusettepanek 9

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 8 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(8a) Kuigi määruse (EL) nr 904/2010 artiklis 13 juba nõutakse, et liikmesriikide pädevad käibemaksuasutused vahetaksid omaalgatuslikult teavet, mis on tõenäoliselt kasulik käibemaksupettuste vastu võitlemisel, kehtib see kohustus käibemaksuasutustele ega laiene liikmesriikide pädevatele tolliasutustele, kes ei ole käesoleva määruse tähenduses käibemaksu valdkonna pädevad asutused. Pealegi ei ole määruse (EL) nr 904/2010 artiklis 13 sätestatud kasutatavas mehhanismis ega Eurofisci võrgustikus ette nähtud tolliasutustelt saadud pettustealase teabe otsest omaalgatuslikku edastamist Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile. Impordiprotseduuridega seotud käibemaksupettuse skeeme iseloomustavad süstemaatilised lahknevused impordikohas tolliasutustele deklareeritud teabe ja hiljem sihtliikmesriigis esitatud käibemaksudeklaratsioonide vahel. Tolliasutused on sageli esimesed, kes sellised kõrvalekalded oma riskijuhtimise analüüsi teel avastavad. Selle lünga täitmiseks ja tagamaks, et ahela algusosas tolliasutuste tuvastatud tolliteave edastatakse viivitamata asutustele, kes vastutavad piiriüleste käibemaksupettuste uurimise ja nende eest süüdistuse esitamise eest, ning kuna määruse (EL) nr 904/2010 artiklites 49a ja 49b

sätestatud juurdepääsuõiguste mõjus kasutamine sõltub sellest, kas Euroopa Prokuratuuri ja OLAFit on teavitamisest võimalikest pettusejuhtumitest, on vaja nõuda, et pädevad tolliasutused edastaksid selle teabe omaalgatuslikult. Kui artikli 17 lõike 1 punktis f osutatud andmed viitavad käibemaksupettuse mustritele, tuleks teave edastada Eurofiscile, Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile. See meede on otsustava tähtsusega liidu finantshuvide tõhusaks kaitsmiseks ja kooskõlas komisjoni võetud kohustusega vaadata läbi üldine pettustevastase võitluse struktuur, mis on 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku paketi oluline osa. Euroopa Parlament on viimastel aastatel oma resolutsioonides liidu finantshuvide kaitse kohta korduvalt nõudnud tolli- ja käibemaksuasutuste vahel tugevamat koordineerimist riiklikul tasandil, eelkõige riiklike pettusevastaste strateegiate abil. See omaalgatusliku edastamise mehhanism toimib üksnes määruse (EL) nr 904/2010 käibemaksualase halduskoostöö raamistikus ning ei piira määrusega (EL) nr 952/2013 kehtestatud oluliste tolliprotseduuride ja nendega seotud andmehalduseeskirjade kohaldamist.

Muudatusettepanek 10

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 8 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(8b) Käesolevas määruses sätestatud omaalgatusliku edastamise mehhanismi mõjusus sõltub liikmesriikide pädevate tolliasutuste ja pädevate käibemaksuasutuste vahelisest piisavast koordineerimisest riigi tasandil. Need asutused on paljudes liikmesriikides eraldiseisvad haldusüksused, millel on erinevad järelevalveahelad ja infosüsteemid. Seepärast peaksid liikmesriigid tagama, et nende pädevad tolli- ja käibemaksuasutused loovad

	korrapärase koordineerimise mehhanismid, sealhulgas Eurofisci raamistiku kaudu, et hõlbustada käibemaksupettusele viitavate erinevuste tuvastamist ning asjaomaste tolliandmete õigeaegset edastamist Eurofiscile, Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile. See koordineerimine on menetluslik ja korralduslik meede ega too riigi ametiasutustele kaasa täiendavaid infotehnoloogiaalaseid kohustusi.

Muudatusettepanek 11

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 9

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(9) Selleks et kaitsta juurdepääsu isikuandmetele, peaksid oma ülesannete täitmiseks käibemaksuteabele juurdepääsu saama üksnes Euroopa prokurörid, Euroopa delegaatprokurörid ning Euroopa Prokuratuuri ja OLAFi valitud töötajad, keda on varem volitanud vastavalt Euroopa Prokuratuur ja OLAF, Eurofisci kontaktametnike järelevalve all. Selleks et tagada juurdepääsu ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile ***tuleks*** anda rakendamisvolitused seoses tehniliste üksikasjade ja praktilise korraga, sealhulgas juurdepääsu kontrolli mehhanism ning kasutajate profiil ja tuvastamine. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[9].	(9) Selleks et kaitsta juurdepääsu isikuandmetele, peaksid oma ülesannete täitmiseks käibemaksuteabele juurdepääsu saama üksnes Euroopa prokurörid, Euroopa delegaatprokurörid ning Euroopa Prokuratuuri ja OLAFi valitud töötajad, keda on varem volitanud vastavalt Euroopa Prokuratuur ja OLAF, Eurofisci kontaktametnike järelevalve all. Selleks et tagada juurdepääsu ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused seoses tehniliste üksikasjade ja praktilise korraga, sealhulgas juurdepääsu kontrolli mehhanism ning kasutajate profiil ja tuvastamine***, tagades sellise ülesehituse, mis vastab andmekaitse kõrgele tasemele, suurendades samal ajal tegevuse tõhusust automatiseeritud protsesside kaudu põhjendamatu haldusalase viivituseta***. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[9]**.** ***Seda meedet tuleks käsitada vahetu sammuna, samas kui pettusevastase struktuuri eelseisev läbivaatamine annab võimaluse tagada suurem***

sidusus ja järjepidevus.

---

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj

---

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj

Muudatusettepanek 12

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 10

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(10) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eriti õigust isikuandmete kaitsele.	(10) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eriti õigust isikuandmete kaitsele.

Muudatusettepanek 13

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 10 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	(10a) Euroopa Prokuratuuri ja OLAFi juurdepääs VIESile, süsteemile „Järelevalve“ ja CESOPile ning muudele süsteemidele ja andmebaasidele peaks puudutama järgmisi peamisi andmekategooriaid: teave käibemaksukohustuslasena registreerimise numbrite ja ühendusesiseste käibemaksutehingute kohta, asjakohane teave impordi ühe akna süsteemiga (IOSS) ja

	tolliprotseduuriga 42/63 seotud käibemaksuvaba impordi kohta ning koondteave maksete kohta. Selline juurdepääs tuleks anda Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile üksnes määruse (EL) 2017/1939 artiklist 4 ja määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 1 lõikest 1 tulenevate ülesannete täitmiseks. Komisjonile tuleks anda volitused võtta vastu rakendusakte, milles täpsustatakse täpsed andmekategooriad, mis on Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile kättesaadavad kõnealustest artiklitest tulenevate ülesannete täitmiseks. Nende rakendusaktide eelnõud tuleks esitada teavitamise eesmärgil Euroopa Parlamendile, et tal oleks võimalik kasutada oma õigusi.

Muudatusettepanek 14

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 11

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(11) Kuna süsteeme, taristut ja tehnilisi vahendeid, mis võimaldavad käibemaksuteabe vahetamist liidu tasandil, tuleb kohandada, et anda Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile turvaline juurdepääs, on vaja asjaomaste sätete kohaldamine edasi lükata, et liikmesriigid, komisjon, Euroopa Prokuratuur ja OLAF saaksid teha vajalikke kohandusi. Seejuures tuleks arvesse võtta keskse VIESi toimima hakkamise ja varasema VIESi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kuupäeva. Euroopa ***Prokuratuur*** ja ***OLAF peaksid vastutama käibemaksuteabele turvalise juurdepääsu saamiseks vajaliku taristu*** ja ***tehniliste vahendite väljatöötamise*** ja ***hooldamise kulude***	(11) Kuna süsteeme, taristut ja tehnilisi vahendeid, mis võimaldavad käibemaksuteabe vahetamist liidu tasandil, tuleb kohandada, et anda Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile turvaline juurdepääs, on vaja asjaomaste sätete kohaldamine edasi lükata, et liikmesriigid, komisjon, Euroopa Prokuratuur ja OLAF saaksid teha vajalikke kohandusi. Seejuures tuleks arvesse võtta keskse VIESi toimima hakkamise ja varasema VIESi järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise kuupäeva. ***Selleks et tagada käesoleva määruse mõjus rakendamine, peaks*** Euroopa ***Prokuratuuril*** ja ***OLAFil olema kooskõlas eelarve neutraalsuse põhimõttega juurdepääs piisavatele ja stabiilsetele rahalistele*** ja ***inimressurssidele, sealhulgas***

eest.	***eriteadmistele finantsuurimiste, digitaalkriminalistika*** ja ***andmeanalüüsi valdkonnas, ning vajaduse korral ka eraldi lüüsile või liidesele, et tagada võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte järgimine. Liidu rahastamine peaks veelgi toetama koostalitlusvõimelisi IT-süsteeme ja turvalisi sidevahendeid, et võimaldada tõhusat koostööd. Väärkasutuse vältimiseks tuleks kehtestada korralduslikud meetmed, asutusesisesed loamenetlused, järelevalvemehhanismid ja kaitsemeetmed***.

Muudatusettepanek 15

Ettepanek võtta vastu määrus
Põhjendus 12

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(12) Kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1 konsulteeriti Euroopa Andmekaitseinspektoriga, kes esitas oma arvamuse ***[…]***.	(12) Kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1 konsulteeriti Euroopa Andmekaitseinspektoriga, kes esitas oma arvamuse ***7. jaanuaril 2026***.

Muudatusettepanek 16

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt -1 (uus)
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 2 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	-1) Lisatakse järgmine artikkel:
	„Artikkel 2a
	Karistuste minimaalse ühtlustamise järelmeetmete ettepanek
	Hiljemalt ... [18 kuud pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva] ja kooskõlas pettustevastase võitluse struktuuri muutmise eesmärkidega ning

täiendavate meetmetena 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku paketis ning selleks, et tõhustada liidu finantshuvide kaitset, esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule seadusandliku ettepaneku selliste halduskaristuste minimaalseks ühtlustamiseks, mida kohaldatakse kõige raskemate rikkumiste korral käibemaksu ja sellega seotud tollimaksude valdkonnas, eriti seoses varifirmadega seotud ühendusesisese pettusega ning tolliprotseduuri 42 ja impordi ühe akna süsteemi kohaste lihtsustatud impordiprotseduuride kuritarvitamisega. Ettepanek ei piira määrusega (EL) nr 952/2013 kehtestatud oluliste tolliprotseduuride kohaldamist.“

Muudatusettepanek 17

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt -1 a (uus)
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 13 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	-1a) Lisatakse järgmine artikkel:
	„Artikkel 13a
	Käibemaksupettusele viitavate tolliandmete omaalgatuslik edastamine
	1. Liikmesriikide pädevad asutused edastavad omaalgatuslikult artikli 36 lõikes 1 osutatud Eurofisci töövaldkonna koordinaatoritele ning vastavate volituste piires Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile kogu artikli 17 lõike 1 punkti f kohaselt säilitatava teabe, mis viitab käibemaksupettuse mustritele, eelkõige seoses järgmisega:
	a) süstemaatilised lahknevused impordideklaratsioonis märgitud sihtliikmesriigi ja selle liikmesriigi vahel, kus käibemaks hiljem deklareeriti või tasuti;
	b) süstemaatilised lahknevused IOSS-erikorra alusel

impordideklaratsioonis märgitud kaubasaaja ja sihtliikmesriigis vastava käibemaksu deklareerinud maksukohustuslase vahel;

c) deklareeritud tolliväärtused, mis erinevad tugevalt turuväärtusest, kui see erinevus vastab käibemaksu seisukohast alahindamisele, ning

d) mis tahes muu näitaja, mis on komisjoni rakendusaktis tollipõhise käibemaksupettuse riski näitajana kindlaks määratud.

2. Lõikes 1 osutatud teave edastatakse viivitamata ja see sisaldab vähemalt artikli 17 lõike 1 punktis f loetletud andmeid asjaomase impordi või impordiseeria kohta.

3. Liikmesriigid tagavad, et nende pädevad tolliasutused ja pädevad käibemaksuasutused koordineerivad lõikes 1 osutatud lahknevuste tuvastamist, sealhulgas Eurofisci raamistiku kaudu.

4. Komisjon määrab rakendusaktidega kindlaks käesolevas artiklis osutatud teabe tehnilised vormingud ja menetlused. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 58 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

5. Liikmesriikides, kes ei osale Euroopa Prokuratuuris vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2017/1939, suunatakse lõikes 1 osutatud teated Eurofisci töövaldkonna koordinaatoritele ja OLAFile tema volituste piires, mitte Euroopa Prokuratuurile.“

Muudatusettepanek 18

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt -1 b (uus)
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 17 – lõige 1 – punkt b

Kehtiv tekst	*Muudatusettepanek*
	-1b) Artikli 17 lõike 1 punkt f

	asendatakse järgmisega:
f) teave, ***mida liikmesriik kogub*** direktiivi 2006/112/EÜ artikli 143 lõike ***2 punktide a ja b*** alusel, ning ***päritoluriik***, ***sihtriik***, kauba kood, ***väärin g, kogusumma***, ***vahetuskurss, iga kaubaartikli hind ja netokaal;***	***„f) liikmesriikide tolliasutuste kogutud*** teave ***kogu sellise kauba impordi kohta***, ***mille importimisel taotletakse käibemaksuvabastust, käibemaksu tasumise edasilükkamist või erilist raamatupidamisarvestust, sealhulgas*** direktiivi 2006/112/EÜ artikli 143 lõike ***1 punkti d alusel (tolliprotseduur 42/63), kõnealuse direktiivi artiklitega 369l–369x kehtestatud impordi ühe akna süsteemi*** alusel, ning ***mis tahes muu impordiprotseduuri alusel***, ***mille puhul lükatakse käibemaksuarvestuse kohustus edasi sihtliikmesriigile***, ***piirdudes järgmiste andmeelementidega:***
	i) impordideklaratsiooni tunnuskood;
	ii) importija käibemaksukohustuslasena registreerimise number või kohaldataval juhul tollile deklareeritud IOSSi käibemaksukohustuslasena registreerimise number;
	iii) sihtliikmesriigis kaupade soetaja käibemaksukohustuslasena registreerimise number, kui see on olemas;
	iv) kauba deklareeritud tolliväärtus;
	v) kauba deklareeritud päritoluriik ning
	vi) tolliprotseduuri kood, sealhulgas juhul, kui kauba suhtes kohaldatakse määruse (EL) nr 952/2013 artikli 166 kohast lihtsustatud impordiprotseduuri.“

Muudatusettepanek 19

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 3
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 24k – lõige 1a

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
1a. Euroopa ***Prokuratuur*** ja ***OLAF***	1a. Euroopa ***Prokuratuuril*** ja ***OLAFil***

pääsevad keskse VIESi teabele ***juurde*** artiklites 49a ja 49b sätestatud piirangute ja eeskirjade kohaselt.	***on konfidentsiaalsust tagava turvalise keskse liidese kaudu juurdepääs*** keskse VIESi teabele artiklites 49a ja 49b sätestatud piirangute ja eeskirjade kohaselt.

Muudatusettepanek 20

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 4
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 36 – lõige 2a

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
2a. Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid teavitavad Euroopa Prokuratuuri Euroopa Prokuratuuris osalevate liikmesriikide puhul kooskõlas nõukogu määruse (EL) 2017/1939* artikli 24 lõikega 1 ja teiste liikmesriikide puhul kooskõlas käesoleva artikliga põhjendamatu viivituseta käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud teabel põhinevatest märkidest nende võimalike piiriüleste käibemaksupettuste kahtluse kohta, mille suhtes Euroopa Prokuratuur võib teostada oma pädevust.	2a. Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid teavitavad Euroopa Prokuratuuri Euroopa Prokuratuuris osalevate liikmesriikide puhul kooskõlas nõukogu määruse (EL) 2017/1939* artikli 24 lõikega 1 ja teiste liikmesriikide puhul kooskõlas käesoleva artikliga põhjendamatu viivituseta käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud teabel põhinevatest märkidest nende võimalike piiriüleste käibemaksupettuste kahtluse kohta, mille suhtes Euroopa Prokuratuur võib teostada oma pädevust. ***Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid edastavad teabe, mida Euroopa Prokuratuur vajab hindamaks, kas oma pädevust teostada, eeldusel et selline teavitamine on vajalik ja proportsionaalne, kooskõlas Euroopa Prokuratuuri volituste eesmärkidega ja täielikult kooskõlas andmekaitset käsitleva liidu õigusega.***

Muudatusettepanek 21

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 4
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 36 – lõige 2c

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
2c. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013** artikli 8 lõigetega 2 ja 3 teavitavad Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid OLAFit viivitamata liikmesriikide poolt käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud teabel põhinevatest märkidest piiriüleste käibemaksupettuste kahtluse kohta, et OLAF saaks kaaluda asjakohaste meetmete võtmist vastavalt oma volitustele.	2c. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013** artikli 8 lõigetega 2 ja 3 teavitavad Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid OLAFit viivitamata liikmesriikide poolt käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud teabel põhinevatest märkidest piiriüleste käibemaksupettuste kahtluse kohta, et OLAF saaks kaaluda asjakohaste meetmete võtmist vastavalt oma volitustele***, hoidudes samal ajal uurimismeetmete dubleerimisest OLAFi ja Euroopa Prokuratuuri vahel. Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid edastavad OLAFile teabe, mis on vajalik selleks, et OLAF saaks hinnata, kas oma volitusi kasutada või mitte***.

Muudatusettepanek 22

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 4
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 36 – lõige 2d

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
2d. Kooskõlas määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 8 lõigetega 2 ja 3 ning OLAFi taotlusel edastavad Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid OLAFile liikmesriikide poolt käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud teabe piiriüleste käibemaksupettuste kohta, et OLAF saaks kaaluda asjakohaste meetmete võtmist talle antud volituste raames.	2d. Kooskõlas määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 8 lõigetega 2 ja 3 ning OLAFi taotlusel edastavad Eurofisci töövaldkonna koordinaatorid OLAFile liikmesriikide poolt käesoleva määruse kohaselt edastatud või kogutud ***asjakohase*** teabe piiriüleste käibemaksupettuste kohta, et OLAF saaks kaaluda asjakohaste meetmete võtmist talle antud volituste raames.

Muudatusettepanek 23

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5

Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 1 – sissejuhatav osa

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
1. Ilma et see piiraks määruse (EL) 2017/1939 artikli 43 kohaldamist, annavad liikmesriikide pädevad asutused Euroopa Prokuratuurile sihtotsingute tegemiseks tsentraliseeritud juurdepääsu järgmisele teabele:	1. Ilma et see piiraks määruse (EL) 2017/1939 artikli 43 kohaldamist, annavad liikmesriikide pädevad asutused Euroopa Prokuratuurile ***oma volituste raames*** sihtotsingute tegemiseks tsentraliseeritud juurdepääsu järgmisele ***vajalikule*** teabele:

Muudatusettepanek 24

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 1 – punkt b

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
b) alates 1. septembrist 2026 käesoleva määruse artikli 17 lõike 1 punktides e ja f osutatud teave;	b) alates 1. septembrist 2026 käesoleva määruse artikli 17 lõike 1 punktides e ja f osutatud teave***, sealhulgas täiendavad andmeelemendid, mida säilitatakse käesoleva määruse artikli 17 lõike 1 punkti f kohaselt***;

Muudatusettepanek 25

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 1 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	1a. Lõike 1 kohane juurdepääs antakse ainult seoses määruse (EL) 2017/1939 artikli 4 kohaldamisalasse jäävate võimalike kuritegude aktiivseks uurimiseks või selliste kuritegude toimepanijate vastutusele võtmiseks ning see kavandatakse ja seda kasutatakse selliselt, et hoida ära muud kui sihtotsingud või juurdepääs, mis ei ole

	seotud konkreetse juhtumiga. Andmekaitse põhimõtete kaitsmiseks on süsteemi ülesehituses ja tegevusprotokollides sõnaselgelt keelatud igasugune spekulatiivne andmekaeve, täisandmete väljavõtmine, üldotsingud või automatiseeritud profiilianalüüs, mis ei ole seotud konkreetse uurimisega.

Muudatusettepanek 26

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 1 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	1b. Lõikes 1 osutatud tsentraliseeritud juurdepääsu suhtes kohaldatakse asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, millega tagatakse, et iga juurdepääs on seostatav konkreetse uurimise või süüdistuse esitamisega ja kindlaksmääratud volitatud kasutajaga. Selline juurdepääs registreeritakse viisil, mis võimaldab mõjusat järelkontrolli.

Muudatusettepanek 27

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 3

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
3. See tsentraliseeritud juurdepääs tähendab juurdepääsu kogu uurimist puudutavale teabele ühe akna süsteemi kaudu, isegi kui see teave puudutab mitut liikmesriiki.	3. See tsentraliseeritud juurdepääs tähendab juurdepääsu kogu uurimist puudutavale teabele ühe akna süsteemi kaudu, isegi kui see teave puudutab mitut liikmesriiki. ***Asjaomane süsteem tagab kõigi otsingute täieliku jälgitavuse ja logimise ning seda toetavad turvalised***

	sidekanalid ja põhjalikud andmed, mis võimaldavad tõhusaid järelkontrollimehhanisme.

Muudatusettepanek 28

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 3 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	3a. Euroopa Prokuratuur avaldab igal aastal statistika käesoleva määruse kohaselt antud tsentraliseeritud juurdepääsu kasutamise kohta, sealhulgas tehtud päringute arvu, selliste uurimiste arvu, mille puhul kõnealune juurdepääs aitas kaasa juhtumi menetlemisele, ning selliste juhtumite arvu, mille puhul leiti, et andmed, millega tutvuti, ei ole asjakohased ja need kustutati. See statistika lisatakse Euroopa Prokuratuuri aastaaruannetesse ja esitatakse Euroopa Parlamendile. Kooskõlas uurimisi reguleerivate asjakohaste sätetega tuleb selliste andmete korral teha nõuetekohaseid väljajätteid, et tagada konfidentsiaalsus ja uurimiste nõuetekohane läbiviimine.

Muudatusettepanek 29

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 4 – lõik 1 – punkt a

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
a) tehnilised üksikasjad, mis puudutavad tsentraliseeritud juurdepääsu käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele, sealhulgas loetelu andmekategooriatest, millega saab sihtotsinguid teha;	a) tehnilised üksikasjad, mis puudutavad tsentraliseeritud juurdepääsu käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele, sealhulgas loetelu andmekategooriatest, millega saab sihtotsinguid teha***, ning***

	muude kui sihtotsingute ennetusmehhanism;

Muudatusettepanek 30

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 5

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
5. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele turvalist juurdepääsu võimaldava taristu ja tehniliste vahendite loomise, käitamise ja hooldamise kulud kannab Euroopa Prokuratuur.	***välja jäetud***

Muudatusettepanek 31

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49 a – lõige 5 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5a. Kõik kasutajad peavad järgima käesolevas määruses sätestatud konfidentsiaalsusreegleid. Teabevahetus ja juurdepääs andmetele toimub kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.

Muudatusettepanek 32

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 5 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5b. Lõikes 1 osutatud tsentraliseeritud

	juurdepääsu võimaldavad süsteemid kavandatakse nii, et oleks tagatud täielik koostalitlusvõime asjaomaste liidu asutuste kasutatavate süsteemidega, et hõlbustada tõhusat ja turvalist teabevahetust ning vähendada halduskoormust.

Muudatusettepanek 33

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 5 c (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5c. Komisjon hindab tihedas koostöös Euroopa Prokuratuuriga vajadust täiendavate liidu rahaliste vahendite järele, et toetada koostalitlusvõimeliste IT-süsteemide, digivahendite ja spetsialistide arendamist.

Muudatusettepanek 34

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49a – lõige 5 d (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5d. Kui Euroopa Prokuratuur saab tolliasutustelt artikli 13a kohase omaalgatusliku edastamise tulemusel isikuandmeid, kehtivad järgmised reeglid:
	a) andmeid võib töödelda üksnes selleks, et hinnata, kas algatada määruse (EL) 2017/1939 artikli 4 kohaselt Euroopa Prokuratuurile antud volituste piires uurimine, või sellise uurimise läbiviimiseks;
	b) kui Euroopa Prokuratuur teeb 90 päeva jooksul pärast andmete saamist kindlaks, et need ei ole tema

	pädevusse kuuluva uurimise seisukohast asjakohased, kustutab ta andmed ja teavitab sellest andmeid edastavat asutust;
	c) kui edastatud andmete põhjal alustatakse uurimist, teavitatakse sellest edastavat tolliasutust ning sellele asutusele antakse võimalus edastada oma hinnang Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Andmekaitseinspektorile, kui asutus leiab, et töötlemine läheb vajalikust kaugemale;
	d) kohaldatakse määruse (EL) 2017/1939 VIII peatüki andmekaitsenorme.

Muudatusettepanek 35

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 1 – sissejuhatav osa

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
1. Liikmesriikide pädevad asutused annavad OLAFile sihtotsingute tegemiseks tsentraliseeritud juurdepääsu järgmisele teabele:	1. Liikmesriikide pädevad asutused annavad OLAFile sihtotsingute tegemiseks tsentraliseeritud juurdepääsu järgmisele teabele***, mis piirdub sellega, mis on vajalik OLAFi volituste täitmiseks***:

Muudatusettepanek 36

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 1 – punkt b

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
b) alates 1. septembrist 2026 käesoleva määruse artikli 17 lõike 1 punktides e ja f osutatud teave;	b) alates 1. septembrist 2026 käesoleva määruse artikli 17 lõike 1 punktides e ja f osutatud teave***, sealhulgas täiendavad andmeelemendid, mida säilitatakse artikli 17 lõike1 punkti f kohaselt***;

Muudatusettepanek 37

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 2 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	2a. Lõikes 1 osutatud keskne juurdepääs kavandatakse ja seda kasutatakse nii, et OLAFil on vajalik sihipärane ja uurimisega seotud juurdepääs ning muid kui sihtotsinguid ei ole võimalik teha ega saada juurdepääsu muul eesmärgil kui uurimise algatamiseks või läbiviimiseks kooskõlas OLAFi ülesannetega, millele on osutatud määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 1 lõikes 1. Selline juurdepääs ei võimalda täisandmete väljavõtmist, üldist seiret ega automatiseeritud profiilianalüüsi, mis ei ole seotud konkreetse haldusuurimisega.

Muudatusettepanek 38

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 2 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	2b. Lõikes 1 osutatud tsentraliseeritud juurdepääsu suhtes kohaldatakse asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, millega tagatakse, et iga juurdepääs on seostatav konkreetse uurimise ja kindlaksmääratud volitatud kasutajaga. Selline juurdepääs registreeritakse viisil, mis võimaldab mõjusat järelkontrolli.

Muudatusettepanek 39

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 3

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
3. See tsentraliseeritud juurdepääs tähendab juurdepääsu kogu uurimist puudutavale teabele ühe akna süsteemi kaudu, isegi kui see teave puudutab mitut liikmesriiki.	3. See tsentraliseeritud juurdepääs tähendab juurdepääsu kogu uurimist puudutavale teabele ühe akna süsteemi kaudu, isegi kui see teave puudutab mitut liikmesriiki. ***Asjaomane süsteem tagab kõigi otsingute täieliku jälgitavuse ja logimise ning seda toetavad põhjalikud andmed, mis võimaldavad mõjusaid järelkontrollimehhanisme.***

Muudatusettepanek 40

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 3 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	3a. OLAF avaldab igal aastal statistika käesoleva määruse kohaselt antud tsentraliseeritud juurdepääsu kasutamise kohta, sealhulgas tehtud päringute arvu, selliste uurimiste arvu, mille puhul kõnealune juurdepääs aitas kaasa juhtumi menetlemisele, ning selliste juhtumite arvu, mille puhul leiti, et andmed, millega tutvuti, ei ole asjakohased ja need kustutati. See statistika lisatakse OLAFi aastaaruannetesse ja esitatakse Euroopa Parlamendile. Kooskõlas uurimisi reguleerivate asjakohaste sätetega tuleb selliste andmete korral teha nõuetekohaseid väljajätteid, et tagada konfidentsiaalsus ja uurimiste nõuetekohane läbiviimine.

Muudatusettepanek 41

Ettepanek võtta vastu määrus

Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 4 – lõik 1 – punkt a

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
(a) tehnilised üksikasjad, mis puudutavad tsentraliseeritud juurdepääsu käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele, sealhulgas loetelu andmekategooriatest, millega saab sihtotsinguid teha;	a) tehnilised üksikasjad, mis puudutavad tsentraliseeritud juurdepääsu käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele, sealhulgas loetelu andmekategooriatest, millega saab sihtotsinguid teha***, ning muude kui sihtotsingute ennetusmehhanism***;

Muudatusettepanek 42

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 5

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
5. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud teabele turvalist juurdepääsu võimaldava taristu ja tehniliste vahendite loomise, käitamise ja hooldamise kulud kannab OLAF.	***välja jäetud***

Muudatusettepanek 43

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 5 a (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5a. Kõik kasutajad peavad järgima käesolevas määruses sätestatud konfidentsiaalsusreegleid. Teabevahetus ja juurdepääs andmetele toimub kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.

Muudatusettepanek 44

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 5 b (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5b. Lõikes 1 osutatud tsentraliseeritud juurdepääsu võimaldavad süsteemid kavandatakse nii, et oleks tagatud täielik koostalitlusvõime asjaomaste liidu asutuste kasutatavate süsteemidega, et hõlbustada tõhusat ja turvalist teabevahetust ning vähendada halduskoormust.

Muudatusettepanek 45

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 5 c (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5c. Komisjon hindab tihedas koostöös OLAFiga vajadust täiendavate liidu rahaliste vahendite järele, et toetada koostalitlusvõimeliste IT-süsteemide, digivahendite ja spetsialistide arendamist.

Muudatusettepanek 46

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 49b – lõige 5 d (uus)

Komisjoni ettepanek	*Muudatusettepanek*
	5d. Kui OLAF saab tolliasutustelt artikli 13a kohase omaalgatusliku edastamise tulemusel isikuandmeid, kehtivad järgmised reeglid:
	a) andmeid võib töödelda üksnes selleks, et hinnata, kas algatada

määruse (EL, Euratom) 883/2013 artikli 1 lõike 1 kohaselt OLAFile antud volituste piires uurimine, või sellise uurimise läbiviimiseks;

b) kui OLAF teeb 60 päeva jooksul pärast andmete saamist kindlaks, et need ei ole tema pädevusse kuuluva uurimise seisukohast asjakohased, kustutab ta andmed ja teavitab sellest andmeid edastavat asutust;

c) kui edastatud andmete põhjal algatatakse uurimine, teavitatakse sellest edastavat tolliasutust, kellel on võimalus teatada oma hinnang OLAFile ja Euroopa Andmekaitseinspektorile, kui asutuse arvates läheb töötlemine vajalikust kaugemale;

d) kohaldatakse määruses (EL) 2018/1725 sätestatud andmekaitsereegleid; OLAF kohaldab käesoleva lõike kohaselt antud juurdepääsu suhtes määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 artikli 5 kohaseid asutusesisese loa nõudeid.

Muudatusettepanek 47

Ettepanek võtta vastu määrus
Artikkel 1 – lõik 1 – punkt 5 a (uus)
Määrus (EL) nr 904/2010
Artikkel 59 – lõige 1

Kehtiv tekst	*Muudatusettepanek*
	(5a) Artikli 59 lõige 1 asendatakse järgmisega:
1. Komisjon ***annab*** Euroopa Parlamendile ja ***nõukogule*** käesoleva määruse kohaldamise kohta ***aru 1. novembril 2013*** ja ***edaspidi iga viie aasta tagant***.	***„1.*** Komisjon ***esitab iga kolme aasta järel alates ... [käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäev] Euroopa Prokuratuuri, OLAFi ja Eurofisci esitatud aruannete põhjal*** Euroopa Parlamendile***, nõukogule*** ja ***Euroopa Kontrollikojale aruande*** käesoleva määruse kohaldamise kohta**.**

Aruandes hinnatakse eelkõige järgmist:

a) Euroopa Prokuratuurile ja OLAFile antud VIESile, süsteemile „Järelevalve“ ja CESOPile otsese juurdepääsu toimimise tõhusus, sealhulgas keskmine juurdepääsuaeg, oluliselt edenenud uurimiste arv ning süüdistuste esitamise või haldusmeetmete tulemused;

b) juurdepääsu- ja edastamisraamistiku sidusus muude vahenditega, mis on vastu võetud muudetud pettustevastase võitluse struktuuri raames, sealhulgas Eurofisci suutlikkuse, CESOPi juhtimise, maksuesindajaid puudutava ja karistuste ühtlustamisega seotud meetmed;

c) artikli 13a kohase omaalgatusliku edastamise mehhanismi toimimine ja õigeaegsus, sealhulgas tolli- ja käibemaksuasutuste vaheline riiklik koordineerimiskord;

d) täitmise tagamise tulemused Euroopa Prokuratuuris mitteosalevates liikmesriikides ja see, kas seoses pettustevastase võitluse struktuuri muutmisega on loodud samaväärsed mehhanismid;

e) käesoleva määrusega kehtestatud andmevahetuse ja juurdepääsuõiguste otsese tulemusena sisse nõutud või säilitatud liidu käibemaksu ja sellega seotud tollitulude hinnangulised summad ning

f) käesoleva määruse panus täitmise tagamise ühtlustamisse liikmesriikides, sealhulgas seoses sellega, kas on teostatav töötada liidu tasandil välja kogumata jäänud tollitulude mõõtmise metoodika, mis on eesmärgi poolest võrreldav

komisjoni poolt igal aastal avaldatava käibemaksu alalaekumise näitajaga.

Kui aruandes tehakse kindlaks püsivad puudused käesoleva määruse kohaldamisel, esitab komisjon kuue kuu jooksul pärast aruande avaldamist Euroopa Parlamendile ja nõukogule parandusmeetmeid sisaldava seadusandliku ettepaneku.“

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0226

Jäätmesaadetiste vedu: taaskasutamiseks ettenähtud segaolmejäätmete eksport Šveitsi

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1157, mis käsitleb taaskasutamiseks ettenähtud segaolmejäätmete ekspordi keeldu (COM(2026)0183 – C10-0108/2026 – 2026/0099(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2026)0183),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 192 lõiget 1, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10–0108/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 17. juuni 2026. aasta arvamust[1],

– pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 60 ja 170,

1. võtab vastu allpool esitatud esimese lugemise seisukoha;

2. kutsub komisjoni üles pöörduma uuesti Euroopa Parlamendi poole, kui ta asendab oma ettepaneku, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile ja liikmesriikide parlamentidele.

[1] *Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata.

P10_TC1-COD(2026)0099

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 18. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1157 seoses taaskasutamiseks ettenähtud segaolmejäätmete ekspordi keeluga

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[2]

[1] 17. juuni 2026. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
[2] Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1157[1] artikli 44 lõike 2 punktiga f on alates 21. maist 2026 keelatud taaskasutamiseks ettenähtud segaolmejäätmete eksport liidust kolmandatesse riikidesse. Selliste jäätmete vedu liidu piirialadelt lähedalasuvatesse Šveitsi jäätmekäitluskohtadesse, kus säilitatakse kõrged jäätmekäitlusstandardid, ei oleks seega enam lubatud, millega tehtaks lõpp pikaajalisele tavale. Nende jäätmete Šveitsi ekspordi keeld tooks kaasa selle, et jäätmed veetaks muudesse riikidesse ja kaugemal asuvatesse jäätmekäitluskohtadesse ning jäätmete raudteeveo asemel kasutataks rohkem maanteetransporti. See suurendaks nende jäätmete käitlemise kulusid ja koos suureneva maanteetranspordiga kasvaks ka kasvuhoonegaaside heide, samas kui saadav kasu on väga piiratud. Sellest tulenevalt on vaja muuta määruse (EL) 2024/1157 artikli 44 lõike 2 punkti f, et võimaldada jätkata taaskasutamiseks ettenähtud segaolmejäätmete eksporti Šveitsi.

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1157, mis käsitleb jäätmesaadetisi ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1257/2013 ja (EL) 2020/1056 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L, 2024/1157, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1157/oj).

(2) Määrust (EL) 2024/1157 tuleks seetõttu vastavalt muuta.

(3) Kuna käesoleva määruse eesmärki ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda ühtlustamisvajaduse tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu (edaspidi „ELi leping“) artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(4) Võttes arvesse segaolmejäätmete taaskasutamiseks saatmise keelu peatset jõustumist, mis häiriks segaolmejäätmete vedu Šveitsi, ning arvestades, et enne selle keelu jõustumist sellisteks saadetisteks antud nõusolekud kehtivad maksimaalselt ühe aasta, peetakse asjakohaseks teha erand kaheksa nädala pikkusest tähtajast, mis on sätestatud ELi lepingule, Euroopa Liidu toimimise lepingule ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule lisatud protokolli nr 1 (riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus) artiklis 4,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määruse (EL) 2024/1157 artikli 44 lõike 2 punkt f asendatakse järgmisega:

„f) artikli 4 lõikes 3 osutatud jäätmete eksport on keelatud, välja arvatud nende eksport Šveitsi;“.

Artikkel 2

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0227

Sõidukite konstruktsiooni ringluspõhisuse nõuded ja romusõidukite käitlemine

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse sõidukite konstruktsiooni ringluspõhisuse nõudeid ja romusõidukite käitlemist ning millega muudetakse määrusi (EL) 2018/858 ja (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2000/53/EÜ ja 2005/64/EÜ (COM(2023)0451 – C9-0308/2023 – 2023/0284(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2023)0451),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 114, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0308/2023),

– võttes arvesse õiguskomisjoni arvamust kavandatava õigusliku aluse kohta,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3, artiklit 114 ja artikli 192 lõiget 1,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 14. detsembri 2023. aasta arvamust[1],

– pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

– võttes arvesse vastutavate komisjonide poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 25. veebruari 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita heaks Euroopa Parlamendi seisukoht vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 60 ja 41,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni ning siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni ühisarutelusid vastavalt kodukorra artiklile 59,

[1] ELT C, C/2024/1593, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1593/oj.

– võttes arvesse transpordi- ja turismikomisjoni arvamust,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni ning siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni raportit (A10-0158/2025),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[1];

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

[1] Käesolev seisukoht asendab 9. septembril 2025. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0168).

P10_TC1-COD(2023)0284

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 18. juunil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, mis käsitleb sõidukite ringdisaininõudeid ja romusõidukite käitlemist, millega muudetakse määrusi *(EL) nr 168/2013,* (EL) 2018/858, (EL) 2019/1020 ja *(EL) 2023/1542* ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2000/53/EÜ ja 2005/64/EÜ

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eelkõige selle artiklit 114 ***ja artikli 192 lõiget 1 seoses käesoleva määruse artiklitega 14–36***,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[2]

[1] ELT C, …, ELI: ….

[2] Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ on esitatud Euroopa majanduskasvustrateegia, mille eesmärk on muuta liit õiglaseks ja jõukaks, nüüdisaegse, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus kasvuhoonegaaside netoheide ***hiljemalt*** 2050. aastaks kaotatakse ja kus majanduskasv on ressursikasutusest lahutatud. Et liidu tootepoliitika aitaks üleilmsele süsinikuheite vähendamisele kaasa, tuleb tagada, et liidus turustatavate ja müüdavate toodete hankimine, valmistamine ja olelusringi lõpus töötlemine toimuks kestlikult.

(2) Energia- ja materiaalsete ressursside kasutamises ning seega kasvuhoonegaaside tekkes on liidus suur osa autotööstusel. Ülemaailmses kasvuhoonegaaside tekkes, mis avaldab omakorda negatiivset keskkonnamõju liidule, on oma osa ka liidu turule lastavate sõidukite tootmisel kolmandates riikides. 2050. aastaks kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamise üks eeltingimusi on see, et sõidukite tankimiseks ei kasutata enam fossiilkütuseid, vaid minnakse üle heiteta liikuvusele, nagu on ette nähtud paketis „Eesmärk 55“. Selle tulemusel väheneb see osa autotööstuse kasvuhoonegaaside heitest, mis tekib sõidukite kasutusetapis. Liidu turule lastavate uute sõidukite valmistamise tõttu on autotööstus üks suurimaid esmase alumiiniumi, terase ja plasti kasutajaid. Sellel võib olla suur keskkonnamõju, mis on seotud nende materjalide kaevandamiseks ja töötlemiseks vajaliku energiaga. Uute sõidukite tootmisega seotud keskkonnajalajälg võib sõidukite elektrifitseerimise, ***sõidukite suuruse ja massi pideva kasvamise*** ning tulevastes mudelites elektroonika laialdasema kasutamise ***ja elektroonika keerukuse*** tõttu suureneda, sest kõige selle jaoks on vaja väga suurt hulka kriitilisi ja strateegilisi toormeid ning väärismetalle, nagu vask ja haruldased muldmetallid. Nende muutuste tulemusena võib tootmisetapis tekkiv keskkonnajalajälg olla suurem kui jälg, mis tekib sõidukite kasutusetapis, ***ning Euroopa tööstus võib muutuda kriitiliste toormete impordist üha enam sõltuvaks ja jääda tarnehäirete vastu üha kaitsetumaks, mille tagajärjel Euroopa tööstuse konkurentsivõime väheneb***.

Peale selle ei ole romusõidukitest saadavate ressursside taaskasutamine jäätmekäitlust käsitleva liidu õiguse praeguste nõuete tõttu optimaalne ning ***nii kasutusetapis olevatest sõidukitest kui ka*** romusõidukitest saadavate ***parandamiskõlblike,*** korduskasutatavate, taastoodetavate, taastatavate***, ümberehitatavate*** või ringlusse võetavate osade, komponentide ja materjalide kogust on võimalik väga palju suurendada ja nende kvaliteeti parandada. Et kõnealust keskkonnamõju leevendada ja aidata selles sektoris süsinikuheidet vähendada ***ning autotööstuse säilenõtkuse suurendamise abil konkurentsivõimet toetada***, tuleb parandada ühtse turu toimimist ning tõhustada autotööstuse üleminekut ringmajandusele. See on kooskõlas komisjoni 11. märtsi 2020. aasta teatisega „Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“, milles kutsuti üles kehtivad normid läbi vaatama, et propageerida tõhusamaid ringmajandusmudeleid, seostades sõidukite konstrueerimise kasutuselt kõrvaldatud sõidukite käitlemisega, kaaludes norme teatavate ringlussevõetud materjalide kohustusliku sisalduse kohta ja suurendades ringlussevõtumäära. ***See on kooskõlas ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1252[3].*** Nõukogu ja Euroopa Parlament on ühtlasi rõhutanud, et nende küsimuste reguleerimiseks on vaja uusi liidu norme, millega asendada sõidukite tüübikinnituse kohta kehtivad normid, mis on seotud korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavusega, ning romusõidukite kohta kehtivad normid.

---

[3] ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1252, millega sätestatakse kriitiliste toormete kindlate ja kestlike tarnete tagamise raamistik ja muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1724 ja (EL) 2019/1020 (ELT L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj).***

(3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2000/53/EÜ[4] on kehtestatud ühtsed romusõidukite töötlemise nõuded ning sõidukite korduskasutamise ja ringlussevõtu ning korduskasutamise ja taaskasutamise eesmärgid. Nimetatud direktiiviga on kehtestatud romusõidukite kogumist puudutavad kohustused ja ettevõtjate kohustused, mille kohaselt tuleb eelkõige piirata raskemetallide kasutamist sõidukites. Samuti on sellega kehtestatud laiendatud tootjavastutuse põhinõuded, mille kohaselt peavad sõidukitootjad katma osa romusõidukite kogumise kuludest.

(4) Komisjoni poolt direktiivi 2000/53/EÜ kohta koostatud hinnangus rõhutati, et saavutatud on mitu direktiivi eesmärki, eelkõige kaadmiumi, plii, elavhõbeda ja kuuevalentse kroomi sõidukites kasutamise vältimine, romusõidukite kogumiskohtade arvu suurendamine ning taaskasutus- ja ringlussevõtueesmärkide täitmine. Hinnangus jõuti aga ka järeldusele, et direktiivis ei ole romusõidukite kogumisega seotud olulisi küsimusi piisavalt põhjalikult käsitletud ning et direktiiv ei taga enam kõnealuste sõidukite kvaliteetset töötlemist.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2000. aasta direktiiv 2000/53/EÜ kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta (EÜT L 269, 21.10.2000, lk 34, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/53/oj).

(5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2005/64/EÜ[5] reguleeritakse sõidukite tüübikinnitust seoses sõidukite korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavusega ning selle eesmärk on, et sõidukid vastaksid olelusringi lõpu etapis direktiiviga 2000/53/EÜ seatud eesmärkidele. Direktiiv 2005/64/EÜ ei ole aga eriti aidanud parandada uute sõidukite korduskasutatavust, ringlussevõetavust ega taaskasutatavust ning selles ei võeta arvesse uute sõidukite omadusi, mis on pärast direktiivi 2005/64/EÜ jõustumist märkimisväärselt muutunud.

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2005. aasta direktiiv 2005/64/EÜ, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust, pidades silmas mootorsõidukite korduvkasutatavust, ringlussevõetavust ja taaskasutatavust, ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 70/156/EMÜ (ELT L 310, 25.11.2005, lk 10, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/64/oj).

(6) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/858[6] kehtestati mootorsõidukite, haagiste ning selliste sõidukite jaoks ette nähtud süsteemide, komponentide ja eraldi seadmestike terviklik tüübikinnituse ja turujärelevalve süsteem, mille eesmärk on tagada ühtse turu nõuetekohane toimimine ja keskkonnatoime kõrge tase. Nimetatud määruse II lisas kehtestatud ELi tüübikinnitusmenetluse kohaldamiseks on vaja eraldi õigusakti. Seetõttu tuleb kehtestada ringkasutust käsitlevad sätted ja nõuded selliste sõidukite jaoks, mille kohta on käimas ELi tüübikinnitusmenetlus. Et sõidukid kõnealustele nõuetele vastaksid, tuleb tagada, et neid ELi tüübikinnitusmenetluse käigus kontrollitaks. Käesoleva määruse nõuete kohaselt väljastatud tüübikinnituste suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2018/858 haldussätteid, sealhulgas turujärelevalvet, parandusmeetmeid***, kaitseklausleid*** ja karistusi käsitlevaid sätteid.

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/858 mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta, ning millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2007/46/EÜ (ELT L 151, 14.6.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/858/oj).

(7) Tuleb teha vahet olemasolevatel ja uutel tüübikinnitustel. Seepärast tuleb selgitada, milliseid määruse (EL) 2018/858 sätteid uute sõidukitüüpide suhtes kohaldatakse. Sellest tulenevalt tuleks omakorda selgitada, et tüübikinnituse muudatused ei tähenda tingimata, et tüübikinnitust tuleks kõnealuse määruse kohaselt laiendada.

(8) Et parandada ühtse turu toimimist, tagades samas kõrgetasemelise keskkonnakaitse, on oluline ühtlustada sõidukite tüübikinnituse tingimusi seoses sõidukite korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavusega, ▌sõidukite tootmisetapi, ***sõiduki seisundi hindamise ja kasutatud sõidukite ekspordiga. Et aidata saavutada eesmärke, mis seisnevad keskkonna säilitamises, kaitsmises ja kvaliteedi parandamises, inimeste tervise kaitsmises ning loodusvarade kaalutletud ja mõistlikus kasutamises, tuleb kehtestada romusõidukite käitlemise normid, võttes arvesse sõiduki disaini, ning meetmed, mille eesmärk on vältida ebaseaduslikku demonteerimist, näiteks tagada kasutatud sõidukite omandiõiguse ülemineku korral parema jälgitavuse.*** Et aidata autotööstusel ringmajandusele üle minna, on kõige parem kehtestada liidu tasandil ühtne õigusraamistik, mis hõlmaks integreeritud ja järjepideval viisil sõidukite disaini, valmistamist, liidus turule laskmist ja olelusringi lõpus toimuvat töötlemist. See on oluline ka selleks, et liidus saaks arendada turule lastud uutes sõidukites sisalduvate teiseste toormete turgu, ning selleks, et vältida kaubandustõkkeid ja konkurentsimoonutusi, tagada õigusselgus ning parandada kõigi sõidukite disaini, tootmise ja olelusringi lõpus toimuva töötlemisega seotud ettevõtjate keskkonnatoimet. Nende eesmärkide saavutamiseks ▌tuleks direktiivid 2000/53/EÜ ja 2005/64/EÜ asendada määrusega, mis põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklil 114 ***ja artikli 192 lõikel 1***.

(9) ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimates piirkondades peaks liikmesriikidel olema õigus tootjate kohustusi kohandada, et tagada romusõidukite käitlemise teenuse osutamine ja katta selle kulud, arvestades nende piirkondade eripära.

(10) Direktiive 2000/53/EÜ ja 2005/64/EÜ kohaldatakse üksnes sõiduautode (M_1) ja väikeste tarbesõidukite (N_1) suhtes, mis moodustavad kõigist liidus registreeritud sõidukitest ligikaudu ***85*** %. Ülejäänud sõidukite, see on kahe- või kolmerattaliste mootorsõidukite***, neljarattaliste sõidukite***, veoautode, busside ja haagiste suhtes ei kohaldata ühtegi liidu õigusakti, mis käsitleks nende ökodisaini ja olelusringi lõpu etapis toimuvat käitlemist. Et tagada ***terviklik***, see tähendab kõigi liidus registreeritud sõidukite kohta kehtiv ***ringkasutusraamistik***, mis hõlmab ka sõidukite keskkonnahoidlikku töötlemist, ning et vältida ühtse turu killustumist, tuleks käesolevat määrust kohaldada peale M_1- ja N_1-kategooria sõidukite osaliselt ka teatavate L-kategooria sõidukite ▌, raskeveokite ja nende haagiste (M_2, M_3, N_2, N_3 ja O) suhtes. Kuna puudub üksikasjalik teave selle kohta, kuidas viimati nimetatud sõidukeid olelusringi lõpus liidus töödeldakse, ei ole nende suhtes võimalik kohaldada käesoleva määruse jõustudes sama korda, mida kohaldatakse M_1- ja N_1-kategooria sõidukite suhtes. L-kategooria sõidukite ning raskeveokite ja nende haagiste (M_2, M_3, N_2, N_3 ja O) suhtes tuleks aga kohaldada nõudeid, mis käsitlevad romusõidukite kogumist, töötlemiseks kohustuslikku üleandmist tegevusloaga lammutuskojale ja keskkonnaohutuks muutmist***, enne purustamist teatavate osade ja komponentide kohustuslikku eemaldamist korduskasutamiseks ja ringlussevõtuks ning purustamisel tekkivate mittepüsivate jäätmete prügilasse ladestamise tingimusi***. Et kõnealuseid romusõidukeid oleks hõlpsam töödelda, tuleks nende valmistajatelt nõuda, et nad esitaksid teavet sellistest sõidukitest osade, komponentide ja materjalide eemaldamise ning asendamise kohta. Samuti tuleks nende sõidukikategooriate suhtes kohaldada laiendatud tootjavastutust reguleerivaid sätteid, mis hõlmavad nende olelusringi lõpus kogumise ja keskkonnaohutuks muutmise kulusid.

(11) Kuna kõik liikmesriigid $L1_e$-, $L2_e$- või $L6_e$-kategooria sõidukite registreerimist ei nõua, tuleb liikmesriikidele anda võimalus need sõidukikategooriad registreerimisega seotud nõuetest vabastada.

(12) Kasutatud sõidukite ekspordiga seotud probleemid puudutavad nii sõiduautosid (M_1) ja väikesi tarbesõidukeid (N_1) kui ka suuremaid sõidukeid, nagu näitavad uuringud. Seepärast tuleks neid sätteid kohaldada ka raskeveokite ja nende haagiste (M_2, M_3, N_2, N_3 ja O) suhtes.

(13) Käesoleva määruse kohaldamisalast tuleks välja jätta sõidukid, mis on disainitud ja ehitatud või kohandatud üksnes relvajõudude poolt kasutamiseks, samuti sõidukid, mis on disainitud ja ehitatud kasutamiseks relvajõudude, korrakaitsejõudude või kiirabiteenistuste poolt või tsiviilkaitse- või tuletõrjeotstarbel. Need sõidukid on mõeldud spetsiaalsete operatiivülesannete täitmiseks, neile kehtivad tehnilised erinõuded ning need erinevad disaini, ehituse ja kasutusotstarbe poolest tavaliseks maanteeveoks mõeldud sõidukitest väga palju. Seepärast ei oleks sõidukite üldiste ringdisaininõuete ja romusõidukite käitlemise nõuete kohaldamine selliste sõidukite suhtes asjakohane ning nende väljajätmine käesoleva määruse kohaldamisalast on nende eriotstarbega kooskõlas.

(14) Euroopa kultuuripärandi säilitamiseks tuleks ajaloolise väärtusega sõidukid käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta ning nende suhtes ei tohiks kohaldada omandiõiguse ülemineku ega ekspordiga seotud kohustusi ega olelusringi lõpu nõudeid. Samuti tuleks käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta sõidukid, mida liikmesriik tunnustab erilise kultuurilise väärtusega sõidukitena. See võib hõlmata näiteks kollektsionääride või muuseumide valduses olevaid sõidukeid, eripärase konstruktsiooniga sõidukeid või võidusõiduks ettenähtud sõidukeid, tingimusel et pädevad asutused tunnustavad asjaomast erilist kultuurilist väärtust. Kuni selliseid sõidukeid ajaloolise väärtusega sõidukiteks või erilise kultuurilise väärtusega sõidukiteks ei peeta, tuleks nende suhtes kohaldada käesoleva määruse nõudeid, näiteks ringdisaininõudeid. Kui aga liikmesriigid neid sõidukeid ajaloolise väärtusega või erilise kultuurilise väärtusega sõidukiteks enam ei pea, kuuluvad need sõidukid uuesti käesoleva määruse kohaldamisalasse ning nende suhtes tuleks kohaldada selliseid nõudeid nagu omandiõiguse ülemineku, ekspordi või olelusringi lõpuga seotud kohustused.

(15) Et vältida liigset halduskoormust ja tagada, et käesoleva määruse kohaldamisala katab siseturu vajadused, peaksid muude sõidukitüüpide sõidukid, näiteks väikeseeriana toodetud L-kategooria sõidukid ja teatavad $L1_e$-A- ja $L1_e$-B-kategooria pedaalidega jalgrattad, jääma käesoleva määruse kohaldamisalast välja.

(16) ***Eriotstarbelised sõidukid on mõeldud eriülesannete täitmiseks ning nende kere puhul tuleb teha eritöid, mis ei ole täielikult valmistaja kontrolli all. See raskendab korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrade arvutamist. M_1- ja N_1-kategooria eriotstarbeliste sõidukite puhul peaksid laiendatud tootjavastutuse süsteemi raames katma kogumise, keskkonnaohutuks muutmise, osade ja komponentide kohustusliku eemaldamise ning töötlemise kulud tootjad. M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria eriotstarbeliste sõidukite suhtes tuleks kohaldada ainult teatavaid norme. M_1- ja N_1-kategooria eriotstarbeliste sõidukite suhtes tuleks kohaldada sõidukites sisalduvaid probleemseid aineid käsitlevaid sätteid, nagu see on direktiivi 2000/53/EÜ puhul. Eriotstarbelise sõiduki muud osad, mis on saanud tüübikinnituse mitmeastmelise tüübikinnituse raames, peaksid olema hõlmatud samal määral kui asjaomase sõiduki kategooria. Käesolev määrus ei peaks hõlmama ühegi kategooria (välja arvatud M_1- ja N_1-kategooria) eriotstarbelisi sõidukeid, mille on tootnud väiketootja***.

(17) Autoelamud ja haagissuvilad erinevad tavapärastest sõidukitest ja haagistest, sest nende peamine funktsioon on majutus, mitte transport. Autoelamud ja haagissuvilad on ehitatud muudest kui autotööstuses kasutatavatest komponentidest, nagu puit, mööbel, veesüsteemid ja kodumajapidamises kasutatavad elektrisüsteemid, millega sõidukite ringlussevõtu rajatised ei tegele. Paljud haagissuvilad on püsivalt paigas puhkemajadena, neid kasutatakse hooajaliseks majutuseks ja need on kasutuses aastakümneid. Arvestades haagissuvilate eriotstarvet, erinevat materjalikoostist ja jätkuvat kasutamist, tuleks need käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta. Autoelamuid, mis on sageli registreerimata, ei tohiks romusõidukiteks liigitada, kuni neid kasutatakse eluruumidena. Autoelamute baassõidukitele, mis sisaldavad osi ja komponente, mida kasutatakse ka teistes sõidukites, tuleks seetõttu kohaldada samu kohustusi, kui autoelamuid majutusotstarbel enam ei kasutata.

(18) Üks suurimaid direktiivi 2000/53/EÜ kohaldamisega seotud praktilisi probleeme on selle kindlakstegemine, kas sõidukist on saanud romusõiduk või mitte, eelkõige piiriüleste sõidukisaadetiste puhul. Kuigi selle kohta on avaldatud suunised, on seda endiselt keeruline hinnata. Seepärast tuleb kehtestada õiguslikult siduvad täpsed kriteeriumid, mille alusel on võimalik kindlaks määrata, kas tegemist on romusõidukiga. Neid kriteeriume peaksid kasutama kõik romusõidukitega tegelevad ***asjaomased pädevad asutused,*** ettevõtjad ja sõidukiomanikud. ***Ette tuleb aga näha ka erandid, et jätta liikmesriikidele võimalus määrata kindlaks olukorrad, kus üksiksõidukid ei peaks seni, kuni need on tunnistatud erilise kultuurilise väärtusega sõidukiteks, käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluma. Peale selle peaksid liikmesriigi pädevad asutused saama sõidukiomaniku taotlusel vabastada sõiduki romusõiduki staatusest, kui asjaomane sõiduk remonditakse.***

(19) Direktiivi 2000/53/EÜ hindamisel jõuti järeldusele, et sõidukite disaini käsitlevad kõnealuse direktiivi sätted, mille eesmärk on hõlbustada sõidukite demonteerimist ja ringlussevõetud materjalide kasutuselevõttu, on avaldanud uute sõidukite disainimisele ja valmistamisele väga piiratud mõju, sest sätted ei ole piisavalt üksikasjalikud, konkreetsed ega mõõdetavad.

(20) Kõigi liidu turule lastud sõidukite disaini ja olelusringi lõpu etapi käsitlemiseks tuleb kehtestada ühtsed ringkasutusnõuded, mille täitmist kontrollitakse tüübikinnituse etapis. Sõidukid tuleb disainida ja valmistada nii, et nende osi ja komponente saab korduskasutada ning nendes sisalduvaid materjale ringlusse võtta, vältimaks seda, et neid osi, komponente ja materjale ei ole võimalik sõiduki olelusringi lõppu jõudmise korral igati taaskasutada. Seepärast peaksid valmistajad ja nende tarnijad integreerima uute sõidukite väljatöötamise varasesse etappi korduskasutatavust ja ringlussevõetavust parandavaid disainistrateegiaid. Seetõttu tuleks uute sõidukitüüpide sõidukite ehitamist jätkata nii, et need oleksid korduskasutatavad või ringlussevõetavad vähemalt 85 *%* ulatuses nende massist ning korduskasutatavad või taaskasutatavad vähemalt 95 *%* ulatuses nende massist, nagu on juba ette nähtud direktiiviga 2005/64/EÜ. Korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrade ühetaolise arvutamise ning nende jälgitavuse tagamiseks tuleks sõiduki korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrade arvutamiseks ning kontrollimiseks kehtestada uus metoodika. Metoodika abil peaks olema võimalik paremini kajastada seda, milline potentsiaal uuel sõidukil olelusringi lõpus ringlussevõtmiseks, korduskasutamiseks ja taaskasutamiseks on, võttes samas arvesse tehnoloogia jätkuvat arengut. Käesoleva määruse ühetaoliste rakendamistingimuste tagamiseks tuleks komisjonile anda sellise metoodika kehtestamiseks rakendamisvolitused***, võttes arvesse rahvusvahelist standardit ISO 22628:2002***. Kuni sellise metoodika kehtestamiseni tuleks korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrad endiselt arvutada vastavalt rahvusvahelisele standardile ISO 22628:2002, nagu on sätestatud direktiivis 2005/64/EÜ. ***Komisjon peaks püüdma tagada, et asjakohast ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni metoodikat ajakohastatakse vastavalt, et vältida vastuolusid liidu metoodikaga ja vähendada valmistajate koormust.***

(21) Autotööstuse tarneahelasse kuulub palju tarnijaid, sealhulgas palju väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd), kes tegutsevad eri piirkondades ja kellel on erinevad organisatsioonistruktuurid. Kuigi valmistajad peaksid sõidukites kasutatavate materjalide kohta teavet koguma kogu tarneahelas ning määrama kindlaks korra sellise teabe korrektsuse kontrollimiseks ja neid rakendama, peaksid nad võtma arvesse VKEde suutlikkust. VKEde haldusressursid on sageli piiratud, neil on vähem tehnilisi vahendeid ja mõnel juhul puuduvad neil üksikasjalike keskkonna- või materjalikoostise andmete koostamiseks või kontrollimiseks kindlad süsteemid. Need takistused võivad mõjutada sellise teabe kättesaadavust ja täielikkust, mida VKEd suudavad esitada. Kui hinnatakse korda, mida valmistajad tarnijaid käsitleva teabe kogumiseks ja kontrollimiseks kasutavad, tuleks seetõttu igati arvesse võtta tarneahelasse kuuluvate VKEde konkreetset olukorda.

(22) Tõeliselt kestliku ja ringsuspõhise autotööstuse alussammas on sõidukite parandatavuse tagamine kogu nende kasutusea jooksul. Sõidukeid ei tohiks enneaegselt liigitada romusõidukiteks, kui neid saab veel parandada, sest see põhjustaks tarbetuid jäätmeid, majanduslikku ebatõhusust ja tekitaks sõidukiomanikele põhjendamatu koormuse.

(23) Sõidukid tuleks disainida ja valmistada nii, et probleemsete ainete sisaldus oleks piiratud. Komisjon märkis 14. oktoobri 2020. aasta teatises „Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna suunas“, et probleemsete ainete kasutamist tuleb minimeerida ja need võimaluse korral asendada, lõpetades järk-järgult eelkõige tarbekaupades selliste kõige kahjulikumate kemikaalide kasutamise, mis ei ole ühiskondlikust seisukohast nii olulised. Seega tuleks probleemsete ainete sisaldust sõidukites ning sõidukite osades või komponentides kasutatavates materjalides võimalikult palju vähendada, et sõidukid ja sõidukitest ringlussevõetud materjalid ei mõjuks kogu oma olelusringi jooksul keskkonnale ega inimeste tervisele kahjulikult.

(24) Direktiiviga 2000/53/EÜ juba piiratakse sõidukites plii, elavhõbeda, kaadmiumi ja kuuevalentse kroomi kasutamist ning nähakse ette erandid, mille korral lubatakse neid aineid teatavates rakendustes ja seadmetes kasutada. Käesolevasse määrusesse tuleks need normid üle võtta. Kemikaale käsitlevate õigusaktide sidususe tagamiseks tuleks piiranguid, mis on seotud muude ainete turule laskmise ja kasutamisega sõidukites, käsitleda aga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1907/2006 kohaselt[7]. Samuti tuleks ***kinni pidada*** Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/1021[8] reguleeritud ainete kasutamise ***piirangutest***, mis põhinevad kõnealuse määruse sätetel. ▌

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1907/oj).

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1021 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (ELT L 169, 25.6.2019, lk 45, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1021/oj).

(25) Et hõlbustada käesoleva määruse järgimist ning anda suuniseid sõidukites ning nende osades ja komponentides sisalduvate probleemsete ainete kohta, sealhulgas selliste ainete kohta, mis takistavad materjalide korduskasutamist ja ringlussevõttu või millel on tervisele või keskkonnale kahjulik mõju, on asjakohane, et komisjon hindab selliseid aineid ja teeb need kindlaks. Selleks peaks komisjon, keda abistab määruse (EÜ) nr 1907/2006 alusel asutatud Euroopa Kemikaaliamet (edaspidi „kemikaaliamet"), koostama aruande probleemsete ainete esinemise kohta sõidukites. Aruandes tuleks kindlaks teha, mil määral takistavad sellised ained korduskasutamist ja ringlussevõttu või avaldavad tervisele või keskkonnale kahjulikku mõju, dubleerimata hindamisi, mida muude liidu õigusaktide alusel juba nõutakse. Komisjon peaks oma järelduste põhjal kaaluma ja võtma asjakohaseid järelmeetmeid, sealhulgas võtma asjakohasel juhul vastu delegeeritud õigusaktid, et kehtestada selliste probleemsete ainetega seotud teabenõuded ja piirangud, mis mõjutavad materjalide korduskasutamist ja ringlussevõttu negatiivselt põhjustel, mis ei ole seotud peamiselt kemikaaliohutusega.

(26) Direktiivis 2000/53/EÜ on sätestatud erandid, mida sõidukiakudes plii ja kaadmiumi kasutamisele seatud piirangutest võib teha, ning need erandid võetakse käesoleva määrusega üle. Ainete kasutamist akudes reguleeritakse põhjalikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) ***2023/1542***[9]. Seepärast tuleks selliseid aineid nimetatud määruses käsitleda ning nende kasutamise võimalikud piirangud ja piirangutest tehtavad erandid tuleks käesolevas määruses ***esitatud muutmissättega*** asjakohastel juhtudel kõnealusesse määrusesse üle kanda. ▌

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu ***12. juuli*** 2023. aasta määrus ***(EL) 2023/1542***, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ (ELT L ***191, 28.7.2023, lk 1,***
ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1542/oj).

(27) Teaduse ja tehnika arengu arvessevõtmiseks peaks komisjonil ka edaspidi olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et käesoleva määruse alusel sõidukites plii, elavhõbeda, kaadmiumi ja kuuevalentse kroomi kasutamise piirangutest tehtud erandeid muuta. Erandite muutmisele ja väljajätmisele peaks eelnema muudatuse sotsiaal-majandusliku mõju hindamine, mida direktiivis 2000/53/EÜ ei ole sätestatud, sealhulgas alternatiivsete ainete kättesaadavuse ning keskkonnale ja inimeste tervisele avalduva mõju hindamine kogu sõidukite olelusringi kestel. ***Enne sellise delegeeritud õigusakti vastuvõtmist peaks komisjon sotsiaal-majandusliku mõju ning keskkonnale ja inimeste tervisele avalduva mõju arvesse võtmiseks konsulteerima asjaomaste ekspertide ja sidusrühmadega.*** Et tagada käesoleva määruse muutmise tehniliste, teaduslike ja haldusaspektide puhul tulemuslik otsustamine, koordineerimine ja haldamine seoses ainete kasutamise piirangutega sõidukites, peaks kemikaaliamet komisjoni sellises hindamises abistama.

(28) Autotööstuses ringkasutuse suurendamiseks tuleks sõidukeid üha enam disainida ja valmistada nii, et esmaste toormete asemel kasutataks ringlussevõetud materjale***, säilitades seejuures sõidukite ohutuse***. Ringlussevõetud materjalide kasutamine võimaldab kasutada materjale ressursitõhusamalt ning vähendab tootmises süsinikuheidet ja esmaste toormete kasutamisega seotud negatiivset keskkonnamõju. Liidu turule lastavate kolmandates riikides valmistatud sõidukite suurem ringkasutus aitab kogu maailmas, sealhulgas liidus, vähendada ka kasvuhoonegaaside heidet. Samuti ***tugevdab see liidu strateegilist autonoomiat ja konkurentsivõimet, sest vähendab*** esmaste toormete tarnimisega seotud sõltuvust toormest ja energiast***, eelkõige aidates kaasa väärtuslike kriitiliste toormete hoidmisele liidus*** ning ***tugevdades*** samal ajal teiseste toormete turgu. Kuigi ringlussevõetud materjalide kasutamise kohta üleilmsel tasandil nõudeid kehtestatud ei ole, on paljud valmistajad juba hakanud oma sõidukite ehitamisel ringlussevõetud materjale kasutama. Sihtmäärade ja ringlussevõetud materjali sisalduse arvutamise kohta ühtsete sätete kehtestamine tagab õiguskindluse ja aitab luua valmistajate vahel ausat konkurentsi. Nõudeid ***tuleks kohaldada*** kõigi selliste valmistajate suhtes, kes olenemata oma asukohast kavatsevad sõidukeid ***muu hulgas internetipõhiste kauplemiskohtade kaudu*** liidu turule lasta. Kuna autotööstuses on üleilmsed väärtusahelad väga olulisused, peaks käesoleva määruse kohaselt olema võimalik hankida teiseseid toormeid ka väljastpoolt liitu.

(29) Kuna plasti, eelkõige romusõidukitest pärit plasti ringlussevõtumäär on madal ja plastijäätmete muude töötlemisviiside üldine mõju on negatiivne, on asjakohane kasutada sõidukites senisest suuremas koguses ringlussevõetud plasti. Selleks tuleks uute sõidukite ehitamisel kasutada teatava kohustusliku sihtmäära ulatuses tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlussevõetud plasti. See tähendab, et iga sõidukitüübi sõidukid peaksid tarbimisjärgsetest plastijäätmetest ringlussevõetud plasti sisaldama ***järk-järgult tõusva protsendimäära jagu***. ***Sõidukitüübi sõidukites*** sisalduva ringlussevõetud plasti sihtmäärast tuleks ***20*** % saavutada romusõidukitest ringlussevõetud plasti kasutamise abil. ***Sihtmäärade saavutamisel arvesse võetavate plastide valik põhineb ringlussevõetava plasti liikidel, mis on kindlaks määratud Teadusuuringute Ühiskeskuse spetsiaalses uuringus „Towards recycled plastic content targets in new passenger cars and light commercial vehicles – Technical proposals and analysis of impacts in the context of the review of the ELV Directive“ (Uute sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite jaoks ringlussevõetud plasti sisaldust puudutavate sihtmäärade kehtestamine – tehnilised ettepanekud ja mõjuanalüüs romusõidukite direktiivi läbivaatamise kontekstis) ja käesoleva määruse mõjuhinnangus. Nendes dokumentides ei ole sihtmäärade arvutamisel arvesse võetud muid reaktoplaste kui istmetes kasutatavat polüuretaanvahtu ja elastomeere, sest reaktoplaste on eriti keeruline ringlusse võtta. Paljud tavalised elastomeerid, reaktoplastid ja ristseotud materjalid vastavad määruses (EÜ) nr 1907/2006 sätestatud plastide määratluses osutatud polümeeri määratlusele. Elastomeerid, sealhulgas termoplastsed elastomeerid, mida saab töödelda termoplastiks, kuuluvad käesolevas määruses sätestatud ringlussevõetud plasti sisalduse sihtmäärade saavutamisel arvesse võetava plasti hulka. Sihtmäärade kehtestamist ringlussevõetud elastomeeride sisalduse kohta rehvides alles kaalutakse, sest rehvid on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1781**[10] ***kohaselt prioriteetsed tooted ja käesoleva määruse kohaldamisalasse seetõttu ei kuulu***.

[10] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1781, millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisainінõuete sätestamise raamistik, muudetakse direktiivi (EL) 2020/1828 ja määrust (EL) 2023/1542 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ (ELT L, 2024/1781, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj).

Et tagada kõnealuse kohustuse täitmiseks ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused sellise metoodika kehtestamiseks, mille alusel tarbimisjärgsetest jäätmetest ***ringlussevõetud*** plasti ja romusõidukitest pärit ***tarbimisjärgsete jäätmete*** osakaalu arvutada ja kontrollida. ***Et ringlussevõtuks oleks võimalik rakendada ka muid meetodeid kui mehaaniline ringlussevõtt, sealhulgas keemilist ringlussevõttu, ja aidata ringlussevõetud materjali sisalduse sihtmäärade saavutamisele kaasa, tuleb ka ringlussevõetud plasti sisalduse arvutamiseks, kontrollimiseks ja sisaldust puudutavaks aruandluseks kehtestada normid. Selleks tuleb kasutusele võtta nn massibilansiarvestus, mis on kooskõlas plasti ringlussevõtu suhtes kohaldatavate massibilansiarvestuse meetoditega, võttes arvesse plasti ringlussevõtu eritehnoloogia omadusi, näiteks heterogeensete purustatud autotööstusjäätmete puhul. Kui miinimumprotsentmäära on konkreetse ringlussevõetud plasti kättesaadavuse või liiga kõrge hinna tõttu ülemäära keeruline saavutada, peaks komisjonil olema õigus käesolevat määrust täiendada, kehtestades ringlussevõetud plasti sisalduse sihtmääradest ajutised erandid.***

(30) Ringlussevõetud plasti sõidukites kasutamise edendamine põhineb eeldusel, et kasutatav ringlussevõetud materjal ise on toodetud keskkonnakestlikul viisil, millega vähendatakse CO_2 jalajälge ja soodustatakse ringmajandust. Seetõttu tuleb kehtestada teatavad kaitsemeetmed selle tagamiseks, et see, kuidas materjali ringlusse võetakse, ei nulliks keskkonnakasu, mida selle ringlussevõetud materjali kasutamisest sõidukites saadakse. Seepärast tuleb asjaomaseid keskkonnaküsimusi nii liidus toodetud kui ka imporditud ringlussevõetud plasti puhul käsitleda mittediskrimineerival viisil. Et ringlussevõetud plasti saaks käesolevas määruses sätestatud ringlussevõetud materjali sisalduse sihtmäärade saavutamisel arvesse võtta, tuleks selle suhtes kohaldada inimeste tervise, kliima ja keskkonna kaitse nõuete, sealhulgas heite ja jäätmekäitluse osas samaväärseid tingimusi, olenemata sellest, kas ringlussevõtt toimub liidus või väljaspool seda.

(31) Kolmandates riikides ringlussevõetud materjali suhtes kohaldatavaid tingimusi, sealhulgas auditeerimisnõudeid, tuleks hakata kohaldama alles ... [48 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ning komisjon peaks turuolukorra muutumist ja kaubandussuhete arengut silmas pidades nende tingimuste eeldatavat mõju põhjalikumalt hindama ning esitama oma hinnangu hiljemalt ... [24 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

(32) Et saavutada käesoleva määruse kohased ringlussevõetud materjali sisalduse sihtmäärad, peaks komisjon avaldama hiljemalt … [72 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ülevaate biopõhise plasti ja sõidukirehvide ümbertöötlemisel saadud elastomeeride tehnoloogilise arengu ja keskkonnatoime kohta ning esitama asjakohasel juhul seadusandliku ettepaneku koos kestlikkusnõuete ja -eesmärkidega.

(33) Autotööstus on üks suurimaid terasekasutajaid, kuid ringlussevõetud terast kasutatakse uutes sõidukites endiselt vähe. Et aidata uute sõidukite tootmisega kaasnevat CO_2 jalajälge vähendada ja toetada autotööstuse üleminekut kliimaneutraalsusele***, tuleks kehtestada uutele sõidukitele tarbimisjärgsetest terasejäätmetest ja asjakohasel juhul terase tootmisjääkidest ringlussevõetud terase minimaalse osakaalu nõue***. Komisjonil peaks seetõttu olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada tarbimisjärgsetest terasejäätmetest ***ja asjakohasel juhul terase tootmisjääkidest, sealhulgas süsinikterasest lameda profiiliga ja pika sordimetallist ning võimaluse korral roostevaba terase tooteperekondadest ringlussevõetud terase minimaalne osakaal,*** mis peab sõidukitüübi sõidukites sisalduma ja mida peab olema sõidukite ehitamisel kasutatud. Enne sellise sihtmäära kehtestamist peaks komisjon tegema spetsiaalse uuringu, mis hõlmab kõiki selle sihtmäära saavutatavusega seotud asjakohaseid tehnilisi, keskkonna- ja majanduslikke tegureid***, sealhulgas mõju muudele terast kasutavatele sektoritele ja üleilmsele kasvuhoonegaaside heitele***. ***Oluline on sõidukis kasutatava terase tooteperekondi eristada, sest neisse kuuluvat terast toodetakse eri tehnoloogia abil, mille puhul kehtivad terase tootmisjääkide kasutamisele erinevad piirangud, mis sõltuvad sellest, kui suur on lubatav vasesisaldus ja muude juhuelementide sisaldus***. Et ***täiendada käesoleva määruse teatavaid mitteolemuslikke osi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada*** metoodika, mille alusel arvutada ja kontrollida asjaomase sõidukitüübi sõidukites sisalduva ja nende ehitamisel kasutatud, tarbimisjärgsetest terasejäätmetest ***ja asjakohasel juhul terase tootmisjääkidest*** taaskasutusse võetud terase osakaalu.

(34) Autotööstus on ka üks suurimaid alumiiniumikasutajaid, sest selle arvele langeb üle 40 % liidu kogunõudlusest, kusjuures selle materjali kasutamine suureneb. Ringlussevõetud alumiiniumi kasutatakse uutes sõidukites praegu vähe. Et aidata vähendada uute sõidukite tootmisega seotud CO_2 jalajälge ja toetada autotööstuse liikumist kliimaneutraalsuse suunas, vähendada energiatarbimist ja -kulusid ning suurendada vastupanuvõimet, vähendades sõltuvust esmase toorme tarnetest, tuleb ringlussevõetud alumiiniumi kasutamist sõidukites suurendada. Selleks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlussevõetud alumiiniumi ja selle sulamite minimaalne osakaal sõidukitüübi sõidukites, ning kohaldataval juhul tarbimiseelsetest jäätmetest ringlussevõetud sellise alumiiniumi ja selliste alumiiniumisulamite minimaalne osakaal, mis peab sõidukitüübi sõidukites sisalduma ja mida on sõidukitüübi sõidukite ehitamisel kasutatud. Sellise eesmärgi kehtestamisele peaks eelnema komisjoni spetsiaalne uuring, mis hõlmab kõiki selle sihtmäära saavutatavusega seotud asjakohaseid tehnilisi, keskkonna- ja majanduslikke tegureid. Et täiendada käesoleva määruse teatavaid mitteolemuslikke osi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada metoodika, mille alusel arvutada ja kontrollida asjaomase sõidukitüübi sõidukites sisalduvate ja nende ehitamisel kasutatud, tarbimisjärgsetest jäätmetest ja kohaldataval juhul tarbimiseelsetest jäätmetest taaskasutusse võetud alumiiniumi ja alumiiniumisulamite osakaalu.

(35) Kuna sortimis- ja ringlussevõtutehnoloogiaid pidevalt täiustatakse, on ringlussevõetud materjali kasutamist sõidukites võimalik suurendada selliste muude autotööstuses tavaliselt kasutatavate materjalide puhul, millel on vähearenenud teiseste toormete turg, esmaste toormete tootmisega seotud suur jalajälg või mida võetakse ringlusse piiratud määral. Seepärast on asjakohane, et komisjon hindaks, kui soovitatav ja teostatav ning millise mõjuga on ringlussevõetud materjali sisalduse kohta sihtmäärade kehtestamine neodüümi, düsproosiumi, praseodüümi, terbiumi, samaariumi, ***nikli, koobalti,*** püsimagnetites kasutatava boori ning magneesiumi ja selle sulamite puhul. ▌

(36) Teiseste toormete vähearenenud turu hoogustamiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada sõidukitüübi sõidukites sisalduva ja nende ehitamisel kasutatava, tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud magneesiumi ja selle sulamite, neodüümi, düsproosiumi, praseodüümi, terbiumi, samaariumi***, nikli, koobalti*** või boori minimaalne osakaal. Et ***täiendada käesoleva määruse teatavaid mitteolemuslikke osi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte***, et kehtestada metoodika, mille alusel arvutada ja kontrollida sõidukitüübi sõidukites sisalduvate tarbimisjärgsetest jäätmetest ***ja asjakohasel juhul tarbimiseelsetest jäätmetest*** ringlusse võetud nimetatud materjalide osakaalu. Metoodika on vajalik tarbimisjärgsete ja tarbimiseelsete jääkmaterjalide määratluste täpsustamiseks. See on asjakohane kvaliteedi parandamise ja väärtuse säilitamise stimuleerimiseks ▌tarbimisjärgsete ***jäätmete fraktsioonide*** puhul. Et edendada süsinikuheite vähendamist suurema koguse ringlussevõetud materjali kasutamise kaudu, on tarbimisjärgsete jääkide ringlussevõtu soodustamiseks vaja selgeid määratlusi, minimeerides samal ajal tarbimiseelsete jääkide kasutamist, millel on tavaliselt sama suur CO_2 jalajälg kui esmasel toormel.

(37) Kooskõlas ▌määruse (EL) ***2024/1252*** nõuetega ja võttes arvesse, et käesolevas määruses tuleb kehtestada sätted, mis käsitlevad sõidukites ringlussevõetud materjali sisaldust ning sõidukitesse paigaldatud, ***püsimagnetmaterjale sisaldavate*** osade ja komponentide ***eemaldamist puudutavat teavet***, tuleks neid sätteid kohaldada määruse (EL) ***2024/1252*** sätete sektoripõhise rakendamisena. See tagab, et käesoleva määruse kohased eri ***kohustused, mis puudutavad selliste osade ja komponentide eemaldamist käsitlevat teavet, ühtlustatakse ja integreeritakse*** muid osi ***ja*** komponente puudutavate kohustustega. ***Kohaldatakse määruse (EL) 2024/1252 artiklis 28 sätestatud märgistamisega seotud kohustusi.***

(38) Et tagada akude ringlussevõtt vastavalt määruse (EL) ***2023/1542*** nõuetele ning et elektrilisi veomootoreid, mis sisaldavad olulises koguses haruldasi muldmetalle, saaks samuti asendada ja ringlusse võtta, tuleb kehtestada uute sõidukitüüpide sõidukite jaoks disainінõuded, millega tagatakse, et tegevusloaga lammutuskojad ning remondi- ja hooldusettevõtjad saavad neid akusid ***ja akupakke*** ning elektrilisi veomootoreid sõiduki olelusringi mis tahes etapis hõlpsasti eemaldada. ***Komisjon peaks ka soodustama selliste disaini- ja koostemeetodite standardite väljatöötamist, mis hõlbustavad akude ning akupakkide hooldust, parandamist ja kasutusotstarbe muutmist. Sõidukite osade ja komponentide asendamise, korduskasutamise, ringlussevõtu, taastootmise või taastamise võimaluste maksimeerimiseks ning jäätmete minimeerimiseks tuleks sõidukid disainida nii, et võimalikult palju osi ja komponente oleks võimalik eemaldada. Tehnilise teostatavuse mõistet tuleks tõlgendada viisil, mis toetab neid eesmärke ja aitab neid saavutada, tunnistades samas, et teatavatel juhtudel võivad osa ohutus- või funktsionaalsed nõuded õigustada alternatiivseid lahendusi, mis osa või komponendi eemaldatavust piiravad. Sellistel juhtudel peaksid valmistajad tõendama, et sellise lahenduse kasuks otsustamine on vajalik***. Tehnika ja teaduse arengu arvessevõtmiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse käesolevat määrust, et vaadata läbi nende osade ja komponentide loetelu, mis on disainitud sõidukitest eemaldamiseks ja asendamiseks. Kõnealuse disainінõude ühetaoliste rakendamistingimuste tagamiseks tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused.

(39) Määruses (EL) 2018/858 kehtestatud tüübikinnitussüsteemi kohaselt peavad valmistajad ehitama oma sõidukid, süsteemid, komponendid ja eraldi seadmestikud vastavalt tüübikinnituse saanud sõidukitüübile. Tagamaks, et valmistajad täidavad nende suhtes tüübikinnituse etapis kohaldatavaid ja käesolevas määruses sätestatud ringkasutusnõudeid ning et tüübikinnitusasutused saavad vastavust kontrollida, peavad valmistajad kandma tüübikinnitusmenetluse jaoks nõutava teabe teatmikusse. Läbipaistvuse suurendamiseks ja selle tagamiseks, et nõutav tüübikinnitusteave esitatakse viisil, mis on kooskõlas sõidukite tüübikinnitusnõudeid reguleerivate muude õigusaktide nõuetega, peaks komisjon muutma komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2020/683[11] kehtestatud norme, millega standarditakse teatmikusse kantavad dokumendid ja teave ning täpsustatakse seega tüübikinnituse haldusnõudeid.

[11] Komisjoni 15. aprilli 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/683, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/858 seoses mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve suhtes kohaldatavate haldusnõuetega (ELT L 163, 26.5.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2020/683/oj).

(40) Tagamaks, et sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite valmistajad võtavad meetmeid, millega nad tagavad oma tegevuse vastavuse käesoleva määruse kohastele ringkasutusnõuetele, ning motiveerimaks neid ***sõidukite*** ringkasutust parandama, peaksid need tootjad koostama tervikliku ringkasutusstrateegia. ***Ringkasutusstrateegia tuleks koostada valmistaja tasandil ja seda tuleks iga viie aasta järel ajakohastada. Tüübikinnitusasutustele ja komisjonile tuleks esitada strateegia koopia. Kuigi ringkasutusstrateegia esitatakse tüübikinnitusasutustele, ei tohiks seda tüübikinnitusprotsessiga siduda. Laiema seire ja kontrolli tagamiseks peaks komisjon tegema valmistajate ringkasutusstrateegiad ja nende ajakohastatud versioonid üldsusele kättesaadavaks, võttes igati arvesse konfidentsiaalse teabe kaitset***. Komisjon peaks ***vähemalt iga kuue aasta järel koostama ja avaldama*** autotööstuse ringkasutuse kohta ***aruande***, tuginedes ***muu teabe hulgas ka*** valmistajate esitatud ringkasutusstrateegiatele. ▌

(41) Et suurendada läbipaistvust, mis on seotud ringlussevõetud materjalide kasutamisega autotööstuses, ja pakkuda ringlussevõetud materjalide sisalduse suurendamiseks stiimuleid, tuleks valmistajatelt nõuda sellise tehnilise dokumentatsiooni esitamist, milles näidatakse tüübikinnituse saamiseks esitatud uute sõidukitüüpide sõidukites sisalduvate ringlussevõetud materjalide osakaalu. Seda nõuet tuleks kohaldada sellistest materjalidest koosneva valimi suhtes, mille puhul oleks ringlussevõetud materjali sisalduse suurenemine keskkonnaaspektist eriti kasulik. Koos muude tüübikinnitustaotluse juurde kuuluvate dokumentidega tuleks tüübikinnitusasutusele esitada kohustuslik deklaratsioon.

(42) Kogu autotööstuse väärtusahelas tuleb tagada ajakohasele teabele juurdepääs ning valmistajate ja jäätmekäitlejate vahel õigeaegne teabevahetus, et sõidukiosade ja -komponentide korduskasutamist, taastootmist ja taastamist maksimeerida ning tagada romusõidukite kvaliteetne ringlussevõtt. Seepärast peaksid valmistajad tagama jäätmekäitlejatele ning remondi- ja hooldusettevõtjatele ***muu hulgas autotööstuses kasutatavate olemasolevate vahendite kaudu*** piiramatu, standardse ja mittediskrimineeriva juurdepääsu teabele, mis võimaldab sõidukis sisalduvate teatavate osade, komponentide ja materjalide ohutut eemaldamist. ***Valmistajad ei peaks olema kohustatud sellist teavet remondi- ja hooldusettevõtjatele esitama, kui see teave on muude liidu õigusaktide kohaselt juba kättesaadavaks tehtud.*** Teabes peaksid sisalduma jäätmekäitlejatele***, tehnilise teabe kirjastajatele*** ning remondi- ja hooldusettevõtjatele mõeldud suunised sammude kohta, mis on vajalikud elektrisõidukiakudele ***ja nende akupakkidele*** juurdepääsuks ja nende eemaldamiseks, sealhulgas nende ohutut tühjakslaadimist võimaldavate tööriistade ja tehnoloogia ning elektriliste veomootorite kohta. Teave peaks ühtlasi sisaldama selgeid juhiseid selle kohta, kuidas juurdepääsuks ja eemaldamiseks vajalikke tööriistu ja tehnoloogiat kasutada. Samuti peaks see teave aitama identifitseerida, leida ja eemaldada osasid, komponente ja materjale, mis tuleks enne purustamist sõidukist eemaldada ja keskkonnaohutuks muuta, ning osasid ja komponente, mis sisaldavad määruses (EL) ***2024/1252*** osutatud püsimagnetites kasutatavaid kriitilisi toormeid. ***Peale selle peaksid valmistajad tegema pääste- ja hädaolukordadele reageerimise juhendi teabe kättesaadavaks hädaabiteenistustele. On oluline, et intellektuaalomandi õigusi austataks igati, tagades, et juurdepääs tehnilisele teabele ei kahjusta patenditud tehnoloogiat ega ärisaladusi***. Seda tuleks teha valmistajate loodud sideplatvormide kaudu ja teave tuleks kättesaadavaks teha tasuta, välja arvatud ***põhjendatud*** halduskulud. Tüübikinnitusasutused peaksid kontrollima, kas valmistajad on nõutud teabe esitanud. ***Kuna sõidukite ümberehitamist tuleb toetada, et vähendada heidet, pikendada sõidukite kasutusiga ja edendada kestlikkust, peaksid valmistajad tagama ka igakülgse koostöö ümberehitusettevõtjatega***.

(43) Järelturu ettevõtjatele tuleks tagada juurdepääs romusõidukite osade ja komponentide eemaldamist käsitlevale teabele, sealhulgas selleks, et nende osad ja komponendid edaspidi asendada, et kaitsta tarbijate valikuvõimalusi ja tagada tõhus ressursikasutus. Seepärast tuleb tagada, et jäätmekäitlejatele ja tehnilise teabe kirjastajatele esitatakse teave, mida on vaja selliste osade ja komponentide ohutuks ja tõhusaks eemaldamiseks romusõidukitest. Selline teave tuleks esitada ka sellistele sõidukite remondi ja hooldusega tegelevatele ettevõtjatele, kes jäätmekäitlejateks ei kvalifitseeru, kuid üksnes juhul, kui selle teabe esitamine ei ole muude liidu õigusaktidega juba ette nähtud.

(44) Mitmesuguste sõidukiosade ja -komponentide juhtimiseks kasutatakse üha enam digitaalset kodeerimist, kuid direktiivi 2000/53/EÜ hindamisel tehti kindlaks, et selline kodeerimine võib teatavate osade ja komponentide korduskasutamist, taastootmist ja taastamist takistada. Seepärast tuleb valmistajatelt nõuda sellise teabe esitamist, mille abil oleks professionaalsetel jäätmekäitlejatel ***ning remondi- ja hooldusettevõtjatel*** võimalik lahendada probleeme, mida sellised digitaalselt kodeeritud sõidukiosad ja -komponendid põhjustavad, kui selline kodeerimine takistab teises sõidukis remondi-, hooldus- või asendustoiminguid.

(45) Valmistajad ja nende tarnijad peaksid plastist ja elastomeerist valmistatud sõidukiosade, -komponentide ja -materjalide märgistamiseks ja identifitseerimiseks kasutama algselt komisjoni otsusega 2003/138/EÜ[12] osade ja komponentide kohta kehtestatud kodeerimisstandardeid. Nad peaksid tagama, et kõik sõidukiosad ja -komponendid on märgistatud kooskõlas liidu muude kohaldatavate õigusaktidega, eelkõige seoses nende poolt turule lastavates sõidukites sisalduvate akude ja püsimagnetite märgistamisega. Tehnika ja teaduse arengu arvessevõtmiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte lisa muutmiseks, täpsustades sõidukiosade ja -komponentide märgistamise nõudeid.

---

12 Komisjoni 27. veebruari 2003. aasta otsus 2003/138/EÜ, millega kehtestatakse sõidukite osade ja materjalide kodeerimisstandardid vastavalt kasutuselt kõrvaldatud sõidukeid käsitlevale Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2000/53/EÜ (EÜT L 53, 28.2.2003, lk 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2003/138(1)/oj).

(46) Sõidukite olelusringi lõpus toimuva töötlemise hõlbustamiseks peaksid valmistajad esitama digivahendite kaudu sõidukiosade ja -komponentide ohutu eemaldamise ning asendamise kohta õige, täieliku ja ajakohase teabe. Seepärast tuleks sellise teabe andmekandjana töötada välja sõiduki ***digitaalne*** ringsuspass ja teha see kättesaadavaks viisil, mis on kooskõlas muude autotööstuses juba olemasolevate või arendatavate ning sõidukite keskkonnatoimet käsitlevate digitaalsete teabevahendite ja platvormidega, ning viia see kooskõlla määruste (EL) ***2023/1542 ja (EL) 2024/1781*** ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ***(EL) 2024/1257***[13] asjaomaste sätetega. Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et kehtestada digitaalse ringsuspass jaoks tehnilise projekti ja kasutusnõuded ning nõuded andmekandja asukoha või muu tunnuse kohta, mis võimaldab sõidukis digitaalsele ringsuspassile juurde pääseda. ***Sõiduki digitaalset ringsuspassi käsitlevaid norme kehtestades peaks komisjon võtma arvesse vajadust kõrgetasemelise turvalisuse ja eraelu puutumatuse järele, sealhulgas sõiduki kasutusandmete puhul, et vältida küberohte.***

13 Euroopa Parlamendi ja nõukogu ***24. aprilli 2024. aasta*** määrus ***(EL) 2024/1257***, mis käsitleb mootorsõidukite ja mootorite ning selliste sõidukite jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnitust seoses nende heite ja akude vastupidavusega (Euro 7)***, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/858*** ning tunnistatakse kehtetuks ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu*** määrused (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009***, komisjoni määrus (EL) nr 582/2011, komisjoni määrus (EL) 2017/1151, komisjoni määrus (EL) 2017/2400 ja komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1362 (ELT L, 2024/1257, 8.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1257/oj).***

(47) Et tootjate ja teiste ettevõtjate suhtes kohaldataks kõigis liikmesriikides samu nõudeid, tuleb romusõidukite jäätmete käitlemise kohta kehtestada ühtsed normid. See peaks tagama kogu liidus keskkonna ja inimeste tervise kõrgetasemelise kaitse. Samuti tooks see kaasa ettevõtjate osutatavate jäätmekäitlusteenuste kvaliteedi täiendava ühtlustamise ja hõlbustaks teiseste toormete turu toimimist.

(48) Romusõidukite ohutu ja keskkonnahoidliku töötlemise tagamiseks on igal asutusel ja ettevõtjal, kes kavatseb nende sõidukite jäätmete töötlemisega tegeleda, vaja pädeva asutuse luba. Luba tuleks anda üksnes juhul, kui asutusel või ettevõtjal on suutlikkus, mida on vaja sõidukite olelusringi lõpus toimuvaks selliseks töötlemiseks, mis on kooskõlas kohaldatava liidu ja riigisisese õigusega, sealhulgas käesoleva määrusega kehtestatud konkreetsete töötlemisnõuetega. Pädevus anda välja käesoleva määruse kohaseid lammutustõendeid peaks olema ***üksnes*** tegevusloaga lammutuskodadel.

(49) Kui tootjad või tootjavastutusorganisatsioonid sõlmivad tootjavastutuse kohustuste täitmiseks lepingud tegevusloaga lammutuskodadega, peaksid need lepingud olema kooskõlas konkurentsiõiguse põhimõtetega ega tohiks sisaldada sätteid, mille eesmärk või tagajärg on konkurentsi piiramine või moonutamine, eelkõige ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 tähenduses. Need lepingud peaksid olema õiglased ja läbipaistvad ega tohiks sisaldada diskrimineerivaid tingimusi. Nende nõuete täitmise hõlbustamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik koostada näidisleping.

(50) Direktiiviga 2000/53/EÜ on sõidukitootjatele kehtestatud põhikohustus katta osa romusõidukite kogumise kuludest. Kooskõlas põhimõttega, et saastaja maksab, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ[14] sätestatud laiendatud tootjavastutuse süsteemide üldiste miinimumnõuetega on nimetatud kohustuse põhjal asjakohane kehtestada liidu tasandil nõuded, mis käsitlevad valmistajate vastutust romusõidukite käitlemisel. Tootjatel peaks olema laiendatud tootjavastutus sõidukite eest, mille nad teevad liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks ja mis on jõudnud olelusringi lõpu etappi. Laiendatud tootjavastutus peaks hõlmama kohustusi, millega tagatakse, et tootjate poolt liikmesriigi turul kättesaadavaks tehtud sõidukeid kogutakse ja töödeldakse kooskõlas käesoleva määrusega ning et selliseid sõidukeid töötlevad jäätmekäitlejad saavutavad käesoleva määrusega kehtestatud ringlussevõtu sihtmäärad.

[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/98/oj).

(51) Et oleks hõlpsam jälgida seda, kuidas tootjad laiendatud tootjavastutuse kohustusi täidavad, peaksid liikmesriigid looma tootjate registri ***või kasutama olemasolevat registrit***. Registreerimise hõlbustamiseks tuleks registreerimisnõuded kogu liidus ühtlustada, eelkõige juhul, kui tootjad teevad sõidukid kättesaadavaks eri liikmesriikides. Registrit tuleks kasutada ka selleks, et anda pädevatele asutustele laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmisest aru. Registriga seotud funktsioonid ja menetluslikud aspektid peaksid ühtlasi olema kooskõlas määrusega (EL) ***2023/1542***, et sõidukitootjad ja akutootjad saaksid kasutada sama registrit. ***Et kõigis liikmesriikide oleks tootjaid hõlpsam registreerida, peaks komisjon looma veebisaidi, millel on kõigi riigisiseste registrite juurde juhatavad lingid.***

(52) ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/2065[15] artikli 30 kohaselt peavad selliste digiplatvormide pakkujad, mis võimaldavad tarbijatel sõlmida kauplejatega lepinguid sidevahendi abil, tagama, et kauplejad saavad kasutada neid digiplatvorme liidus asuvatele tarbijatele sõnumite edastamiseks või toodete või teenuste pakkumiseks üksnes juhul, kui enne nende platvormide kasutamist nimetatud eesmärkidel on nende platvormide pakkujad saanud teatava teabe, kui see on kaupleja suhtes kohaldatav. Selles kontekstis on sõidukid tooted. Käesoleva määruse alusel loodud tootjate register võib olla määruse (EL) 2022/2065 artikli 30 lõike 1 punkti d järgimise eesmärgil kasutatav avalik register. Kaupleja kinnitus selle kohta, et ta võtab kohustuse pakkuda ainult selliseid tooteid või teenuseid, mis vastavad määruse (EL) 2022/2065 artikli 30 lõike 1 punkti e kohaselt kohaldatavatele liidu õigusnormidele, võib hõlmata ka käesolevas määruses sätestatud laiendatud tootjavastutuse nõudeid. Määruse (EL) 2022/2065 artikli 30 lõike 2 kohaldamisel peaksid liikmesriigid juhul, kui tootjate registris olev teave ei ole avalikult kättesaadav, tagama, et digiplatvormide pakkujatele antakse sellele teabele tasuta juurdepääs, et teha kõik endast olenev, et hinnata teabe usaldusväärsust ja täielikkust.***

---

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

(53) Kui tootja teeb sõidukid esimest korda turul kättesaadavaks sellise liikmesriigi territooriumil, mis ei ole tootja asukoha liikmesriik, peaks ta määrama ***volitatud*** esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks. ***Volitatud esindaja, kes esindab liikmesriigis rohkem kui üht tootjat, peaks esitama iga esindatava tootja nime ja kontaktandmed eraldi.***

(54) Tootjatel peaks olema võimalik valida, kas nad täidavad laiendatud tootjavastutuse kohustusi individuaalselt või kollektiivselt, see tähendab tootjavastutusorganisatsioonid täidavad neid kohustusi nende nimel. ***Liikmesriikidel peaks olema õigus nõuda, et tootjat esindaks tootjavastutusorganisatsioon. Sellisel juhul ei tohiks liikmesriik aga nõuda, et tootjaid esindaks kindel tootjavastutusorganisatsioon, sest selles, kui palju tootjavastutusorganisatsioone võib liikmesriigis olla, peaks olema paindlikkust. See peaks kehtima ka liikmesriikides, kus on riigi hallatavad tootjavastutusorganisatsioonid, mille suhtes saab riigisisese õiguse alusel kohaldada spetsiifilisemat korda. Kuigi liikmesriikide õigusraamistikud võimaldavad eri juhtimisstruktuure, peaksid tootjavastutusorganisatsioonid üldjuhul tagama, et tootjatelt kogutud tasusid kasutatakse üksnes selleks, et täita romusõidukite kogumise ja töötlemisega seotud kohustusi jäätmekäitluskohustuste korraldamiseks ja rahastamiseks. Kõik*** tootjavastutusorganisatsioonid peaksid tagama nende andmete konfidentsiaalsuse, mille tootjad on neile esitanud. Et tagada laiendatud tootjavastutuse süsteemides tehtavate otsuste puhul kõigi ettevõtjate huvide igakülgne arvessevõtmine ja vältida jäätmekäitlejate ebasoodsasse olukorda seadmist, ***võiksid tootjavastutusorganisatsioonid näiteks vähemalt kord aastas korraldada huvitatud sidusrühmadega struktureeritud konsultatsiooni ja avaldada oma veebisaidil selle konsultatsiooni kohta kokkuvõtva aruande, milles esitatakse peamised saadud märkused koos selgitusega selle kohta, kuidas neid märkusi on arvesse võetud***. ***Jäätmekäitlejatele tuleks anda tootjavastutusorganisatsioonide juhtorganites, see tähendab nende juhatuses, vaatleja staatus, et parandada süsteemi üldist juhtimist ja tõhusust, võttes samal ajal arvesse vajadust vältida huvide konflikti***. ***Peale selle peaksid tootjavastutusorganisatsioonid valima jäätmekäitlejad mittediskrimineeriva menetluse teel, mis põhineb läbipaistvatel hindamiskriteeriumidel.***

(55) Tootjad peaksid katma osa romusõidukite kogumise ja töötlemise kuludest, mis on vajalikud, et täita käesolevas määruses sätestatud nõudeid, eelkõige kohustusi, mille eesmärk on tagada sõidukitest saadud teiseste toormete parem kvaliteet. Tootjate kaetavate selliste tegevustega seotud kulude täpne määr tuleks kindlaks määrata, võttes arvesse tegevusloaga lammutuskodade ja teiste jäätmekäitlejate tulusid, mis on saadud kasutatud varuosade või -komponentide ning romusõidukitest pärit teiseste toormete müügist. Selleks peaksid pädevad asutused koostöös tootjate ja jäätmekäitlejatega jälgima kogumis-, ringlussevõtu- ja töötlemistoimingute keskmisi kulusid ning tootjate tehtavate maksete määra, et tagada kõigi huvitatud ettevõtjate vahel kulude õiglane jaotamine.

(56) Tootjate tehtavad maksed peaksid katma ka kulud, mis on seotud ***üldsuse teavitamiseks ja*** romusõidukite kogumise suurendamiseks mõeldud teavituskampaaniatega, lammutustõendite väljaandmist ja üleandmist puudutava teavitussüsteemi loomisega ning andmete kogumise ja pädevatele asutustele esitamisega. ***Kuna käesoleva määrusega tehakse muudatusi seoses finantsvastutusega, mis lasub tootjatel direktiiviga 2000/53/EÜ hõlmatud romusõidukite kogumise eest, tuleks ühtlasi kehtestada asjakohased sätted, et võtta arvesse üleminekut direktiivilt 2000/53/EÜ käesolevale määrusele***.

(57) Tootjad, kes otsustavad täita laiendatud tootjavastutuse kohustusi individuaalselt, peaksid ühtlasi andma tagatise, mida kasutatakse romusõidukite käitlemise kulude katmiseks. Selliseid tagatisi tuleks kasutada eelkõige juhul, kui asjaomased tootjad muutuvad maksejõuetuks või lõpetavad oma tegevuse alaliselt.

(58) Kui tootja täidab laiendatud tootjavastutuse kohustusi kollektiivselt, see tähendab tootjavastutusorganisatsiooni raames, tuleks tootja tehtavaid makseid ühtlustatud kriteeriumide alusel kohandada. Sellised kriteeriumid peaksid looma valmistajatele majanduslikke stiimuleid uute sõidukite disainimisel ja tootmisel ringkasutuse suurendamiseks, võttes arvesse esmaste ja ringlussevõetud materjalide kogust sõidukis, seda, mil määral sõiduk sisaldab osi, komponente ja materjale, mida on keeruline eemaldada, demonteerida, korduskasutada või ringlusse võtta, ning samuti sõidukis sisalduvate ohtlike ainete kogust. Ühtse turu moonutuste vältimiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades üksikasjalikud normid selle kohta, kuidas tootjavastutusorganisatsioonidele tehtavate maksete kohandamise kriteeriume tuleks kohaldada.

(59) Teatavad liikmesriigid on direktiivi 2000/53/EÜ rakendamisel juba loonud laiendatud tootjavastutuse struktuurid ja jäätmekäitlussüsteemid, mis on asjakohaste riiklike lubade ja lepingupõhiste kokkulepete aluseks. Nendel liikmesriikidel peaks olema õigus jätkata nende struktuuride ja süsteemide kasutamist, tingimusel et need on käesoleva määrusega kooskõlas.

(60) ▌Sõidukid muutuvad sageli romusõidukiteks muus liikmesriigis kui see, kus need ***turule lasti***. ***Kui liikmesriigis, kus sõiduk muutub romusõidukiks, on võimalik tuvastada tootja käesoleva määruse tähenduses, peaks kogumise ja töötlemisega seotud kulud katma see tootja. Kuna aga alati ei ole võimalik liikmesriigis, kus sõiduk muutub pärast piiri ületamist romusõidukiks, tootjat tuvastada***, on vaja kehtestada ***ka kulude*** piiriülese ***jaotamise mehhanismi käsitlevad normid, mida tuleks kohaldada üksnes selles konkreetses olukorras ning ainult M_1- ja N_1-kategooria sõidukite suhtes***. Need normid peaksid tagama, et ▌ jäätmekäitlejatele tekkinud kogumis- ja töötlemiskulud kaetakse selles liikmesriigis, kus sõiduk muutub romusõidukiks. ***Kulude piiriülese jaotamise mehhanismist tulenevaid kohustusi, sealhulgas volitatud esindajate määramist igas liikmesriigis, ei tohiks kohaldada importijate või turustajate suhtes, et vältida sellistele ettevõtjatele halduskoormuse tekitamist. Iga M_1- ja N_1-kategooria sõidukite valmistaja*** peaks ***olema kohustatud*** määrama igas liikmesriigis ***piiriülese mehhanismi volitatud*** esindaja***, teavitama sellest pädevaid asutusi*** ja looma mehhanismid piiriüleseks koostööks asjaomaste jäätmekäitlejatega. ***Valmistajatel peaks olema võimalik volitada tootjavastutusorganisatsiooni tegutsema piiriülese mehhanismi volitatud esindajana. Valmistajatel, kelle asukoht on liidust väljaspool, peaks olema võimalik määrata üks määruse (EL) 2018/858 artikli 13 lõikes 4 osutatud liidus registreeritud esindaja, kes täidab piiriülese mehhanismiga seotud ülesandeid, ja luua piiriülese koostöö mehhanismid.*** Sellise ***piiriülese*** mehhanismi kasutuselevõtt aitab luua tegevusloaga lammutuskodadele kogu liidus võrdsed tingimused ▌.

(61) Nende kohustuste täitmise tagamiseks ja ühtse turu moonutuste vältimiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte täiendavate üksikasjalike normide kehtestamiseks tootjate, liikmesriikide ja jäätmekäitlejate kohustuste ning piiriüleste mehhanismide omaduste kohta.

(62) Romusõidukite keskkonnahoidliku töötlemise peamine eeltingimus on kõigi romusõidukite kogumine. Seepärast tuleks käesoleva määrusega kehtestada teatavad kogumisega seotud kohustused peamiselt tootjatele ja seejärel liikmesriikidele. Tootjad peaksid ***tagama, et kõik romusõidukid, mille nad on liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks teinud, kogutakse kokku***. ***Selleks peaksid tootjad või tootjavastutusorganisatsioonid*** looma kogumissüsteemid või osalema nende loomises ▌ning liikmesriigid peaksid võtma kõik vajalikud meetmed, millega tagatakse, et kogumissüsteemid on olemas ja võimaldavad saavutada käesoleva määruse eesmärke. Kogumissüsteemid peaksid võimaldama sõidukiomanikel ja teistel sõiduki valdajatel anda sõiduki tegevusloaga lammutuskojale ***või kogumiskohale*** üle ilma tarbetute jõupingutuste või kuludeta. See tähendab praktikas, et sellised süsteemid peaksid asjakohaselt hõlmama iga liikmesriigi kogu territooriumi ***ning tagama, et tegevusloaga lammutuskodasid või kogumiskohti on piisavalt***. Samuti peaksid need võimaldama koguda igat marki romusõidukeid ja sõidukiosi, mis sõidukite remontimise käigus jäätmete hulka arvatakse.

(63) Kuna romusõidukeid tuleks töödelda ainult tegevusloaga lammutuskodades, on sellised rajatised romusõidukite kogumisel väga olulised. Sellegipoolest nähakse kogumise hõlbustamiseks ja romusõidukite kogumiskohtade piisava kättesaadavuse tagamiseks käesoleva määrusega ette kogumiskohtade asutamise võimalus. Selliste kohtade roll piirduks romusõidukite kogumisega, nende ladustamisega sobivates tingimustes ja nende transportimisega tegevusloaga lammutuskotta. Sellise koha käitamiseks on vaja eriluba. Kogumiskohtadelt tuleks nõuda, et nad annaksid kõik kogutud romusõidukid üle tegevusloaga lammutuskodadele.

(64) Kõigi romusõidukite tõhusaks kogumiseks on vaja teavitada üldsust kogumissüsteemide olemasolust. Sõidukiomanikud peaksid olema teadlikud sellest, et ***ebaseadusliku demonteerimise piiramiseks võivad nad*** põhimõtteliselt tasuta anda romusõiduki koos elektrisõidukiakuga või ilma selleta üle kogumiskohale või tegevusloaga lammutuskojale***, välja arvatud juhul, kui selle põhiosad, nagu elektriline veomootor, mootor või mitu suurt keredetaili on puudu***. ***Elektrisõidukiaku puudumise korral peaks sõidukiomanik tõendama, et akut on käidelnud professionaalne ettevõtja kooskõlas määrusega (EL) 2023/1542. Selleks et vältida romusõidukite väärtuslike osade ja komponentide ebaseaduslikku demonteerimist ja soodustada romusõidukite komplektsena kogumist, võiks romusõidukite tasuta üleandmise siduda rahaliste stiimulitega.*** Tootjate või tootjavastutusorganisatsioonide teavituskampaania peaks kajastama ka romusõidukite ebaõige kogumise ja töötlemise tagajärgi keskkonnale ja inimeste tervisele.

(65) Tegevusloaga lammutuskoda peaks ***sõiduki viimasele omanikule*** andma ***romusõiduki üleandmisel*** lammutustõendi ▌. See on vajalik romusõidukite käitlemise põhjaliku järelevalve tagamiseks. Nimetatud tõendite miinimumnõuded on praegu kehtestatud komisjoni otsuses 2002/151/EÜ[16] ning selle otsuse sisu tuleks lisada käesolevasse määrusesse koos vajalike kohandustega. Tõendid tuleks väljastada elektroonilisel kujul romusõiduki viimasele omanikule ning ▌ tegevusloaga lammutuskoda ▌ peaks edastama selle ***elektroonilise teatamise korra kohaselt*** liikmesriigi asjaomastele asutustele***, et sõiduk*** registrist kustutada. Elektroonilise teatamise süsteem peaks võimaldama edastada ***lammutustõendi ning väljastada elektroonilise teate koopia viimasele sõidukiomanikule ja selle omaniku nimel tegutsevatele ettevõtjatele***.

16 Komisjoni 19. veebruari 2002. aasta otsus 2002/151/EÜ kasutuselt kõrvaldatud sõidukeid käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/53/EÜ artikli 5 lõike 3 kohaselt väljaantavas lammutustõendis esitatavate miinimumnõuete kohta (EÜT L 50, 21.2.2002, lk 94, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2002/151(1)/oj).

(66) Vaatamata direktiiviga 2000/53/EÜ kehtestatud kohustusele viia kõik romusõidukid töötlemiseks tegevusloaga lammutuskotta, on väga suur hulk sõidukeid, mille asukoht on teadmata ja mida võib olla romusõidukitena ebaseaduslikult töödeldud või eksporditud või mille seisukorrast ei ole liikmesriikide registreerimisasutustele nõuetekohaselt teatatud. Selliseid sõidukeid nimetatakse kadunud sõidukiteks. Liikmesriigid peaksid tugevdama koostööd kadunud sõidukite arvu vähendamiseks. Teises liikmesriigis välja antud lammutustõendite tunnustamine ja kohustus teatada nende liikmesriikide ametiasutustele, kus sõiduk on registreeritud, et on välja antud lammutustõend, peaks võimaldama romusõidukite asukohta paremini jälgida.

(67) Romusõidukite tõhusa kogumise tagamiseks tuleks kehtestada selged kohustused sõidukiomanikule. Kui sõiduk jõuab olelusringi lõpu etappi, peaks omanik andma oma sõiduki üle kogumiskohale või tegevusloaga lammutuskojale. ***Kui sõiduk on saanud kahjustada ja selle tehnilisest või majanduslikust aspektist täielikult hävinuks tunnistamisse on kaasatud kindlustusselts, peaks see kindlustusselts või tema nimel tegutsev muu sõidukiekspert hindama ka seda, kas sõiduk on käesoleva määruse kohaselt romusõiduk või mitte. Mahajäetud sõidukite puhul peaksid asjaomased ametiasutused kehtestama normid sõiduki romusõidukiks tunnistamiseks ja tegutsema kooskõlas käesoleva määrusega. Mahajäetud sõidukite hulka võivad kuuluda näiteks järelevalveta või ebaseaduslikult riigimaale jäetud sõidukid, ilma eramaa omaniku nõusolekuta eramaale pargitud sõidukid või sõidukid, millele ei ole pärast seda, kui pädevad asutused on sõidukiomanikku teavitanud, järele tuldud.***

(68) Romusõidukite ühetaolise ja keskkonnahoidliku töötlemise saavutamiseks liidus on oluline tagada, et tegevusloaga lammutuskojad võtavad vastu ja töötlevad kõiki romusõidukeid, osi, komponente ja materjale, sealhulgas sõidukite remondi käigus jäätmete hulka arvatud sõidukiosi, vastavalt nende lubades ette nähtud tingimustele ning käesolevas määruses sätestatud nõuete, parima võimaliku tehnika ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL[17] kohaselt. ***Eemaldamis- ja kvaliteedinõuete täitmiseks ning materjalide taaskasutusse võtmise sihtmäärade saavutamiseks võib romusõidukit töödelda algusest lõpuni üks jäätmekäitleja või see võib toimuda ühes käitises, kuid see ei ole tingimata nõutav.***

(69) Võttes arvesse tegevusloaga lammutuskodade keskset rolli romusõidukite käitlemises viisil, mis ei kahjusta keskkonda ega inimeste tervist ning aitab kaasa liidu ringmajanduse eesmärkide saavutamisele, on vaja kehtestada sellistele rajatistele kohustused, mis hõlmavad kogu nende tegevust romusõiduki vastuvõtmisest ja ladustamisest selle töötlemiseni olelusringi lõpus.

---

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstus- ja loomakasvatusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj).

(70) Oma tegevuse jälgitavuse tagamiseks***, sealhulgas jääkmaterjalide või muude asjakohaste sisendmaterjalide kvaliteedi osas,*** peaksid tegevusloaga lammutuskojad dokumenteerima tehtud töötlemistoimingud ja säilitama neid käsitlevaid andmeid elektrooniliselt vähemalt kolm aastat ning suutma esitada need taotluse korral asjaomastele riiklikele asutustele.

(71) Romusõiduki keskkonnaohutuks muutmine on esimene samm keskkonna-, inimeste tervise- ja tööohutusriskide ennetamise suunas. Seetõttu on tingimata vaja, et ***30 päeva jooksul pärast romusõiduki üleandmist tegevusloaga lammutuskojale ja*** enne sõiduki edasist töötlemist tehtaks vajalikud keskkonnaohutuks muutmise toimingud. Selles etapis tuleks koguda kokku vanaõli ja ladustada see muudest voolistest ja vedelikest eraldi, misjärel tuleks seda edasi töödelda kooskõlas direktiiviga 2008/98/EÜ. ***Külmaaineid tuleks töödelda kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/573***[18]***.*** Peale selle tuleks romusõidukilt eemaldada pliid, kaadmiumi, elavhõbedat ja kuuevalentset kroomi sisaldavad osad, komponendid ja materjalid, et vältida kahjulikku mõju inimestele või keskkonnale.

---

18 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. veebruari 2024. aasta määrus (EL) 2024/573, milles käsitletakse fluoritud kasvuhoonegaase ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 517/2014 (ELT L, 2024/573, 20.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/573/oj).***

(72) Määruse (EL) ***2023/1542*** täieliku rakendamise tagamiseks tuleb romusõidukilt kõik sellesse paigaldatud akud eraldi eemaldada ja ladustada selleks määratud alal edasiseks töötlemiseks.

(73) Osade ja komponentide korduskasutamise, taastootmise ja taastamise võimaluste maksimeerimiseks ja romusõidukitest pärit teiseste toormete suure väärtuse säilitamiseks tuleks teatavad osad ja komponendid enne purustamist romusõidukilt kohustuslikus korras eemaldada. ***Need*** osad ja komponendid tuleks eemaldada käsitsi demonteerimise või automaatse demonteerimise käigus ***nii, et need ei puruneks***. ***Osade ja komponentide kohustusliku mittepurustava eemaldamise nõude täitmisest*** peaks ▌ olema võimalik ***teha erand, kui tegevusloaga lammutuskoda tõendab, et mittepurustav käsitsi, poolautomaatne või automaatne demonteerimine tooks kaasa ebaproportsionaalsed majanduslikud kulud, mida ei saa kompenseerida nende osade ja komponentide korduskasutamisest, taastootmisest või taastamisest eeldatavalt saadava tuluga***. ***Sel juhul peaks olema võimalik need osad ja komponendid enne romusõiduki purustamist vajalike materjalide eraldamiseks eemaldada nende purunemist vältimata. Osad ja komponendid võib kohustusliku eemaldamise nõude täitmisest täielikult vabastada, kui need on käesolevas määruses selliste osade ja komponentide hulka arvatud, juhul kui tegevusloaga lammutuskoda tõendab, et purustusjäätmete järeltöötlemise tehnoloogia abil eraldatakse materjalid asjaomastest osadest ja komponentidest*** sama tõhusalt kui käsitsi, poolautomaatse või automaatse demonteerimise käigus ***ning et käesolevas määruses esitatud kriteeriumid on täidetud ja piirväärtusi on järgitud***. Tehnika ja teaduse arengu arvessevõtmiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte asjaomase lisa muutmiseks.

(74) Kui tegevusloaga lammutuskojad on romusõiduki osad ja komponendid eemaldanud, peaksid nad hoolikalt hindama ja kindlaks tegema, kas need osad ja komponendid sobivad korduskasutamiseks, taastootmiseks või taastamiseks, tuginedes osade ja komponentide tehniliste omadustega seotud objektiivsetele kriteeriumidele ja sõiduki ohutusnõuetele.

(75) Määruses (EL) ***2023/1542*** on kehtestatud normid, mis käsitlevad patareide ja akude kestlikkust, jõudlust, ohutust, kogumist, ringlussevõttu ja taaskasutamist ning ettevõtjatele patareide ja akude eemaldamise kohta antavat teavet. Käesolevas määruses tuleks arvesse võtta patareide ja akude taaskasutamise võimalust, jättes põhiosade ja -komponentide loetelust välja elektrisõidukiaku, et võimaldada sõiduki tasuta üleandmist töötlemiseks ilma elektrisõidukiakuta***, tingimusel et viimane omanik esitab dokumendid, mis tõendavad, et akut käitles professionaalne ettevõtja kooskõlas määrusega (EL) 2023/1542***.

(76) Tunnistades taastootmise ja taastamise potentsiaali autotööstuses ning nende panust ringmajandusse, on vaja tagada õigusselgus selles sektoris tegutsevatele ettevõtjatele. Seepärast tuleks selgitada, et jäätmetena ei tuleks käsitada romusõidukilt ***või remondi- ja hooldustööde käigus*** eemaldatud osi ja komponente, mis sobivad ***kohe korduskasutamiseks või edasiseks taastootmiseks või taastamiseks professionaalsete ettevõtjate poolt***. ***Selleks et järgida jäätmehierarhiat ja soodustada varuosade ringkasutust, ei tohiks nende osade ja komponentide, välja arvatud akud, üleandmist ettevõtjate vahel piirata. Tegevusloaga lammutuskoda peaks romusõidukitelt eemaldatud osi ja komponente põhjalikult kontrollima, puhastama ja vajaduse korral testima, et neid saaks ilma muu eeltöötluseta kohe korduskasutada või et muul juhul oleksid need sobivad edasiseks taastootmiseks või taastamiseks. Osi ja komponente, mis ei sobi*** korduskasutamiseks***, taastootmiseks ega taastamiseks, tuleks käsitada jäätmetena ning nende ekspordi suhtes tuleks kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1157***[19]***.*** Asjaomastel riiklikel asutustel peaks olema võimalik nõuda osa või komponendi eemaldanud tegevusloaga lammutuskojalt dokumente, milles lammutuskoda kinnitab eriotstarbelise hindamise abil konkreetsete osade ja komponentide tehnilist sobivust taastootmiseks, taastamiseks või korduskasutamiseks.

[19] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1157, mis käsitleb jäätmesaadetisi ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1257/2013 ja (EL) 2020/1056 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L, 2024/1157, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1157/oj).

(77) Direktiivi 2000/53/EÜ hindamisel leidis komisjon, et üldsusele pakuvad kasutatud varuosi ja komponente tuvastamata teenuseosutajad ning need on sageli saadud ebaseadusliku tegevuse tulemusel. Seetõttu tuleks kasutatud, taastoodetud või taastatud osade ja komponentidega kauplemise kohta kehtestada uued nõuded. Sellised osad ja komponendid tuleks eelkõige tähistada märgisega, millele on märgitud ***osa või komponendi nimetus ja osa või komponendi eemaldanud tegevusloaga lammutuskoja kontaktandmed, ning need osad ja komponendid peaksid olema nende veo ning peale- ja mahalaadimise ajal tekkida võivate kahjustuste eest asjakohaselt kaitstud***. ***Osa või komponendi eemaldanud tegevusloaga lammutuskojal peaks olema nende osade üleandmisega seotud arve või lepingu koopia, juhuks kui pädev asutus selliseid dokumente nõuab.***

(78) ***Kui lõppkasutaja on tarbija, on kasutatud, taastoodetud või taastatud osade ja komponentide müük ettevõtjalt tarbijale hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/771[20]. Selles direktiivis nõutakse, et müüdud kaup vastaks müügilepingule, ning sätestatakse kauba lepingutingimustele mittevastavuse korral kehtiv müüja vastutus ja tarbijatele võimaldatavad heastamismeetmed, näiteks kauba tasuta parandamine või asendamine. Kuna korduskasutamiseks sobivad eemaldatud osad ja komponendid ning taastatud osad ja komponendid kujutavad endast kasutatud kaupa direktiivi (EL) 2019/771 tähenduses, võivad müüja ja tarbija kokku leppida lühemas vastutusperioodis või aegumistähtajas, mis ei ole lühem kui üks aasta, kui asjaomane liikmesriik on sellise võimaluse ette näinud. Ettevõtjaid ergutatakse andma tarbijatele ja oma ettevõtjatevahelistes tehingutes osalevatele klientidele korduskasutatud, taastoodetud ja taastatud osade ja komponentide suhtes müügigarantiisid.***

---

20 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.5.2019, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/771/oj).***

(79) Liiklusohutuse ja keskkonnakaitse huvides ei tohiks teatavaid romusõidukitelt eemaldatud osi ega komponente korduskasutada, taastoota ega taastada. Selliseid osi ega komponente ei tohiks kasutada uute sõidukite ehitamiseks ega juba turule lastud sõidukites***, välja arvatud juhul, kui tehniline hindamine näitab nende vastavust sõidukile kohaldatavatele nõuetele***. ***Need osad peaks paigaldama üksnes kvalifitseeritud remondi- ja hooldusettevõtja.***

(80) Korduskasutatavate, taastatud ja taastoodetud osade ja komponentide turu arengu ning tõhusa toimimise ***ja sõidukite ümberehitamise*** soodustamiseks liidus tuleks liikmesriike julgustada edendama riiklikul tasandil osade ja komponentide korduskasutamist, taastamist ja taastootmist, olenemata sellest, kas need osad ja komponendid eemaldatakse sõiduki kasutusetapis või olelusringi lõpu etapis***, ning sõidukite ümberehitamiseks***. ***Need stiimulid peaksid kajastuma jäätmetekke vältimise programmides, mille liikmesriigid peavad kehtestama vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artiklile 29.*** Komisjon peaks hõlbustama liikmesriikide teabevahetust, jagades parimaid tavasid riiklikul tasandil loodud stiimulite kohta eesmärgiga jälgida nende tulemuslikkust.

(81) Direktiivi 2000/53/EÜ hindamisel leidis komisjon, et kõnealuses direktiivis esitatud ringlussevõtu määratlus on liiga lai ega ole kooskõlas direktiiviga 2008/98/EÜ, sest selles käsitatakse tagasitäidet ringlussevõtutoiminguna. Seepärast tuleks käesoleva määrusega viia ringlussevõtu mõiste direktiiviga 2008/98/EÜ kooskõlla, jättes tagasitäite selle kohaldamisalast välja.

(82) Kogu romusõidukitest pärit plasti ringlussevõttu tuleks pidevalt parandada ning oluline on tagada ringlussevõetava materjali piisav varu, mis vastaks nõudlusele sõidukites sisalduva ringlussevõetud plasti järele. Seepärast on vaja kehtestada konkreetne ringlussevõtu sihtmäär, mille kohaselt romusõidukitest pärit plasti määr peaks olema 30 **%**. See sihtmäär täiendaks korduskasutamise ja ringlussevõtu (85 **%**) ning korduskasutamise ja taaskasutamise (95 **%**) sihtmäärasid romusõidukite keskmise massi ja aasta kohta. Selleks et jäätmekäitlejatel oleks lihtsam neid nõudeid täita, on vaja kolmeaastast üleminekuperioodi. Vahepeal tuleks jätkuvalt kohaldada direktiiviga 2000/53/EÜ ette nähtud romusõidukite korduskasutamise ja ringlussevõtu (85 **%**) ning korduskasutamise ja taaskasutamise (95 **%**) kehtivaid sihtmäärasid, mis põhinevad kõnealuses direktiivis sätestatud ringlussevõtu määratlusel. ***Plasti konkreetse ringlussevõtu sihtmäära puhul ei tohiks ringlussevõetud plasti mass ega plasti kogumass hõlmata elastomeere, muid reaktoplaste kui polstri valmistamiseks kasutatavaid polüuretaanvahtusid ega plaste, mis sisaldavad mõnda määruse (EL) 2019/1021 artiklis 7 osutatud ainet või on nendega saastunud, kui kõnealuse määruse IV lisas sätestatud piirnorme on ületatud.***

(83) Oluline on suurendada kvaliteetsete teiseste toormete taaskasutamist, täiustades romusõidukite purustamist. Seetõttu ***peaks olema lubatud töödelda*** romusõidukeid, nende osi, komponente ja materjale purustajas koos muude jäätmete, sealhulgas pakendijäätmete ning elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmetega***, ainult siis, kui täidetud on teatavad kriteeriumid ja väljundfraktsioone käsitlevad kvaliteedinõuded***.

(84) Romusõidukite töötlemise kvaliteedi edasiseks parandamiseks peaks olema võimalik prügilasse ladestada ***ainult*** selliseid purustatud romusõidukitest tekkivaid jäätmefraktsioone, mis sisaldavad mittepüsivaid jäätmeid ja ***mille puhul ei ületata käesolevas määruses sätestatud piirväärtusi***.

(85) Romusõidukid liigitatakse ohtlikeks jäätmeteks ja neid ei tohi eksportida OECD-välistesse riikidesse. Väljaspool liitu peaks siiski olema võimalik töödelda keskkonnaohutuks muudetud romusõidukeid, tingimusel et neid veetakse kooskõlas määrusega (EL) ***2024/1157***.

(86) Kui romusõiduk veetakse liidust kolmandasse riiki, peaks eksportija esitama sihtriigi pädeva asutuse heakskiidetud dokumentaalsed tõendid, mis kinnitavad, et töötlemistingimused on üldjoontes samaväärsed käesoleva määruse nõuetega ning muudes liidu õigusaktides sätestatud keskkonna- ja inimeste tervise kaitse nõuetega kooskõlas määrusega (EL) ***2024/1157***.

(87) Romusõidukite keskkonnahoidliku töötlemise tagamiseks on oluline selgelt kindlaks määrata sõiduki seisukord kogu kasutusea jooksul, eriti olukorras, kus on vaja eristada kasutatud sõidukeid romusõidukitest. Sõidukiomanik, kes kavatseb kasutatud sõiduki omandiõiguse ***liidu sees*** üle anda, peaks olema ***teatavatel asjaoludel*** kohustatud ***esitama dokumendid, mis kinnitavad***, et sõiduk ei ole romusõiduk. ***Need dokumendid peaksid tõendama sõiduki vastavust tehnonõuetele või sisaldama käesoleva määruse kohast hinnangut koos kriteeriumidega***, mille alusel tehakse kindlaks, kas ▌ sõiduk on romusõiduk ▌. ***Selline hindamine tuleks teha astmeliselt, alustades siduvatest kriteeriumidest ja jätkates soovituslike kriteeriumidega. Kohe kui üks siduv kriteerium on täidetud, tuleks asjaomane sõiduk tunnistada romusõidukiks. Kui ükski siduv kriteerium ei ole täidetud, tuleks kontrollida soovituslikke kriteeriume. Kui üks neist soovituslikest kriteeriumidest on täidetud, oleks vaja teha täiendav tehniline hindamine, et määrata kindlaks, milliseid parandustöid on vaja tehnoülevaatuse kontrollkaardi saamiseks. Selle tehnilise hindamise põhjal peaks sõidukiomanikul olema võimalus otsustada, kas sõiduk tuleks kasutuselt kõrvaldada. Kui viie aasta jooksul pärast seda tehnilist hindamist ei saa sõidukiomanik tehnoülevaatuse kontrollkaarti, tuleks sõiduk tunnistada romusõidukiks. Nende viie aasta jooksul tuleks seda tehnilist hinnangut käsitada dokumendina, mis tõendab, et sõiduk ei ole romusõiduk.***

Hinnangu selle kohta, kas tegu on romusõidukiga, peaks andma sõltumatu sõidukiekspert, kuid see, kuidas täpselt sellised sõltumatud sõidukieksperdid määrata, jääks iga liikmesriigi otsustada. Sõltumatud sõidukieksperdid peaksid olema spetsialistid, kellel on eriteadmised autotööstuse tehnoloogia, remondi ja hoolduse või sõidukite väärtuse hindamise valdkonnas ning kes on määratud pakkuma erapooletuid eksperditeadmisi, ilma et nende huvid oleksid asjaosaliste omadega vastuolus. Selleks et vältida liigset koormust füüsilistele isikutele, kes ei ole ettevõtjad, ja keskenduda peamiselt enamiku võimalike romusõidukite olukorrale, tuleks dokumentide esitamise nõuet kohaldada selliste sõidukiomanike suhtes üksnes kindlaksmääratud asjaoludel. Sellised juhtumid peaksid olema seotud selliste sõidukite müügiga, mille kindlustusselts on tunnistanud majanduslikust aspektist täielikult hävinuks, või kui müük toimub täielikult digiplatvormi kaudu, ilma et sõidukit müüja ja ostja või nende nimel tegutsevate isikute vahel füüsiliselt üle antaks.

(88) Tuleb tagada, et kui kindlustusselts või tema nimel tegutsev sõidukiekspert hindab õnnetuses osalenud sõidukile tekitatud kahju, kontrollitakse hindamise käigus ka seda, kas sõiduk kvalifitseerub käesolevas määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt romusõidukiks. Selleks et piirata ebaseaduslikku tegevust ja tagada romusõidukite kindel tuvastamine, peaks liikmesriigi pädevatel asutustel olema õigus kasutatud sõiduki seisukorra kohta kahtluste tekkimisel nõuda sõidukiomanikult dokumente, mis kinnitaksid, et tegu ei ole romusõidukiga. Selline dokument peaks olema kas käesoleva määruse kohaselt antud hinnang selle kohta, kas tegu on romusõidukiga, või kehtiv tehnoülevaatuse kontrollkaart. Pädevad asutused võivad seda õigust kasutada olenemata sellest, kas sõiduk on osalenud liiklusõnnetuses või mitte. See õigus kehtib ka eriotstarbeliste sõidukite puhul, mille suhtes muul juhul ei tuleks sõidukite seisukorda käsitlevaid norme kohaldada. Liikmesriigid peaksid saama riigisisestes õigusaktides vabastada $L1_e$-, $L2_e$- ja $L6_e$-kategooria sõidukid sõiduki seisukorda käsitlevate normide täitmisest. Komisjonil peaks olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta käesolevas määruses sätestatud kriteeriume, mille alusel tehakse kindlaks, kas sõiduk on romusõiduk, jättes välja romusõidukiks tunnistamise kriteeriumid, mille väljajätmine on piisavalt põhjendatud tehnoloogia arenguga jälgitavuse, parandatavuse ja ohutuse valdkonnas.

(89) ***Selleks et vältida siseturu kahjustamist, ning arvestades, et kasutatud sõidukite eksport tekitab olulisi keskkonna- ja rahvatervishoiuprobleeme, nagu on dokumenteeritud ÜRO keskkonnaprogrammis, on asjakohane kehtestada kasutatud sõidukite ekspordi suhtes erinõuded.*** Need nõuded peaksid põhinema objektiivsetel kriteeriumidel, mille kohaselt kasutatud sõiduk ei ole romusõiduk ning peab olema tehnonõuetele vastavas korras vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2014/45/EL[21]. See peaks tagama, et kolmandasse riiki saab eksportida ainult liidu teedel sõitmiseks sobivaid kasutatud sõidukeid ▌. Selleks et toll saaks kontrollida, kas need nõuded on eksportimise ajal täidetud, tuleks igalt kasutatud sõidukit eksportivalt isikult nõuda, et ta esitaks tollile valmistajatehase tähise (VIN-koodi) ja kinnituse selle kohta, et kasutatud sõiduk ei ole romusõiduk ning et seda käsitatakse tehnonõuetele vastavana.

[21] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/45/EL, milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnoülevaatust ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ (ELT L 127, 29.4.2014, lk 51, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/45/oj).

(90) Oluline on luua mehhanism, mille abil on võimalik tulemuslikult kontrollida kasutatud sõidukite vastavust ekspordinõuetele, ilma et see takistaks liidu ja kolmandate riikide vahelist kaubandust. Seepärast peaks komisjon looma elektroonilise süsteemi, mis võimaldab liikmesriikide ametiasutustel vahetada ***ja kontrollida*** reaalajas teavet eksporditavate kasutatud sõidukite VIN-koodi ja tehnonõuetele vastavuse kohta. Võttes arvesse olemasolevaid omadusi ja funktsioone, mis on seotud liidus registreeritud sõidukeid käsitleva teabe jagamisega sõidukite registreerimisasutuste vahel, on komisjon liikmesriikide elektrooniliste registrite ühendamiseks välja töötanud sõnumite vahetamise platvormi MOVE-HUB. ***Liikmesriigid peaksid saama kasutada elektroonilise süsteemiga MOVE-HUB ühenduse loomiseks Euroopa mootorsõidukite ja juhilubade infosüsteemi (EUCARIS).*** Platvorm hõlbustab praegu Euroopa autoveo-ettevõtjate registri (ERRU), ELi juhilubade võrgustiku (RESPER), juhtide kutsekoolituse registrite (ProDriveNet), liiklevate sõidukite tehnokontrolli riketest teatamise (RSI) ja sõidumeerikute juhikaartide registrite (TACHOnet) omavahelist ühendamist.

Seepärast tuleks MOVE-HUBi funktsioone veelgi laiendada, et oleks võimalik vahetada ***ja kontrollida*** teavet eksporditavate kasutatud sõidukite VIN-koodide ja tehnonõuetele vastavuse kohta. Selleks et toll saaks elektrooniliselt ja automaatselt kontrollida, kas eksporditav kasutatud sõiduk vastab ekspordinõuetele, tuleks MOVE-HUBi käitatav elektrooniline süsteem ühendada ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonnaga vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2022/2399[22]. Nimetatud määrusega on ette nähtud automatiseeritud kontrollide kõikehõlmav raamistik, mida kohaldatakse konkreetsete liidu tolliväliste formaalsuste suhtes. Seepärast tuleks käesolevas määruses sätestada peamised kontrollitavad elemendid, samas kui selle kontrolli rakendamise tehnilised meetmed sätestatakse määruses (EL) 2022/2399.

[22] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2399, millega luuakse Euroopa Liidu tollivaldkonna ühtne teeninduskeskkond ja muudetakse määrust (EL) nr 952/2013 (ELT L 317, 9.12.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2399/oj).

(91) Selleks et tagada ekspordinõuete rakendamise ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused vajalike elektrooniliste süsteemide väljatöötamiseks ja kasutuselevõtmiseks riiklikes süsteemides.

(92) Liikmesriikide ***pädevad asutused*** peaksid tegema üksteisega koostööd kasutatud sõidukite eksporti reguleerivate nõuete tulemusliku rakendamise tagamiseks ja vastastikuse abi andmiseks. See abi peaks hõlmama teabevahetust sõidukite seisukorra kontrollimiseks enne nende eksportimist, sealhulgas registreerimisandmete kinnitamist liikmesriigis, kus need olid varem registreeritud. ***Koostöö raames tuleks muu hulgas tagada juurdepääs asjakohastele dokumentidele ja teabele, sealhulgas kontrollitulemustele, järgides taotluse saanud asutuse suhtes kohaldatavaid andmekaitsenorme.*** Peale selle peaksid liikmesriikide ***pädevad asutused*** igakülgse koostöö eesmärgil tegema koostööd kolmandate riikide ametiasutustega.

(93) On oluline, et toll saaks kontrollida Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013[23] kohaselt eksporditavaid kasutatud sõidukeid. Märkimisväärne osa liidust väljaviidavatest kasutatud sõidukitest saadetakse riikidesse, kus on kehtestatud või võidakse kehtestada impordinõuded, näiteks nõuded, mis on seotud sõiduki vanuse või heitega. On oluline, et toll saaks ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna kaudu elektrooniliselt ja automaatselt kontrollida, kas eksporditav kasutatud sõiduk vastab kõnealustele nõuetele, kui asjaomased kolmandad riigid on komisjoni neist nõuetest ametlikult teavitanud. ***Et hõlbustada nõuete täitmist, peaks komisjon spetsiaalses veebiportaalis avaldama keskkonnakaitse ja liiklusohutusega seotud eritingimused, mille kolmandad riigid on kehtestanud ja millest nad on komisjoni teavitanud, ning neid ajakohastama.*** Keskkonna kaitsmiseks ja liiklusohutuse tagamiseks kolmandates riikides peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte seoses kõnealuste nõuete kehtestamisega.

---

23 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj).

(94) Selleks et vältida riski, et sõidukeid eksporditakse ilma nõutavate dokumentideta, kus on esitatud sõiduki VIN-kood ja teave tehnonõuetele vastavuse kohta, ning et ekspordinõuetele mittevastavus tuvastatakse alles siis, kui sõiduk on juba liidust välja viidud, ei tohiks lubada määruses (EL) nr 952/2013 sätestatud ***deklarandi arvestuskande ja enesehindamise*** protseduuride kohaldamist. Need protseduurid takistaksid tollil teha reaalajas kontrolle ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna kaudu, mis suurendaks kasutatud sõidukite eksporti käsitlevate liidu normide rikkumise riski.

(95) Direktiivi 2000/53/EÜ hindamisel pidas komisjon kohustuslike kontrollide nõuete puudumist direktiivi puuduseks. Seepärast tuleks käesoleva määrusega ***kehtestada liikmesriikidele teatavad kohustused seoses ebaseadusliku tegevuse avastamisega romusõidukite ning nende osade ja komponentide kogumise, töötlemise ja ekspordi valdkonnas, ning*** sätestada miinimumnõuded kontrollide sageduse ja ulatuse ning nende rajatiste omaduste kohta, kus tuleb selliseid kontrolle teha. Sellega kaitstaks tegevusloaga lammutuskodade konkurentsivõimet võrreldes ebaseaduslike ettevõtjatega ning oleks tagatud romusõidukite kogumise ja töötlemise lubade tingimuste ja nõuete jätkuv täitmine.

(96) ***Et käesoleva määruse täitmist tulemuslikult tagada on vaja, et liikmesriigid kehtestaksid kontrollistrateegiad, mille eesmärk on avastada ebaseaduslik tegevus romusõidukite ning nende osade ja komponentide kogumisel, töötlemisel ja eksportimisel. Nende strateegiatega tuleks ette näha käesolevas määruses sätestatud meetmed nõuetele vastavuse tagamiseks ja need peaksid aitama tõkestada sektoris ebaseaduslikke tavasid. Liikmesriigid peaksid tegema kontrolle igal kalendriaastal. Kontrollid*** peaksid hõlmama ***nii seaduslikult tegutsevaid üksusi kui ka kahtlustatavat ebaseaduslikku tegevust. Igas liikmesriigis aastas tehtavate kontrollide miinimumarv peaks vastama*** vähemalt 10 %-le ***selles liikmesriigis tegutsevatest*** tegevusloaga lammutuskodadest ja ***kogumispunktidest***. Tuleb rõhutada, et käesoleva määruse alusel tehtavad kontrollid peaksid täiendama romusõidukeid sisaldavate saadetiste kontrolle, mida reguleeritakse põhjalikult määrusega ***(EL) 2024/1157***.

(97) Selleks et kontrollid saaksid toimuda tõhusalt, peaksid liikmesriigid looma riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil koostöömehhanismid***, mille eesmärk on hõlbustada romusõidukite ebaseadusliku töötlemise ja ekspordi tõkestamist ja avastamist ning tegeleda kadunud sõidukite probleemiga***. Need mehhanismid peaksid võimaldama vahetada sõidukite registreerimisandmeid, mida on vaja sõidukite jälgimiseks ja selle kontrollimiseks, kas neid on olelusringi lõpu etapis nõuetekohaselt töödeldud. ***Selleks et parandada nendes küsimustes liiduülest koostööd, peaksid komisjon ja liikmesriigid aktiivselt kaasama asjakohaseid olemasolevaid asutusi, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/794[24] loodud Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning õiguskaitsevõrgustikke, mis tegelevad keskkonnakuritegude tõkestamisega kogu liidus.***

(98) Liikmesriigid peaksid võtma kõik vajalikud õigusaktide täitmise tagamise meetmed romusõidukite ebaseadusliku käitlemise vastu võitlemiseks, et vältida sellisest tegevusest tulenevat keskkonna või inimeste tervise kahjustamist. Seega tuleks kohaldada karistusi iga ettevõtte või ettevõtja suhtes, kes töötleb romusõidukeid ilma kehtiva loata või loa tingimusi või nõudeid rikkudes. Samuti peaksid liikmesriigid käesoleva määruse tulemusliku järgimise tagamiseks kaaluma muid meetmeid, nagu loa kehtetuks tunnistamine või ettevõtja tegevuse peatamine.

---

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/794/oj).

(99) Liikmesriigid peaksid kehtestama käesoleva määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja tagama nende rakendamise. Karistused tuleks kehtestada eelkõige kasutatud sõidukite eksporti, romusõidukite üleandmist tegevusloaga lammutuskojale või kogumiskohale ning kasutatud, taastoodetud või taastatud osade ja komponentidega kauplemist käsitlevate sätete rikkumise eest. Kehtestatud karistused peaksid olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

(100) Liidu õigusaktide igakülgse rakendamise, seire ja hindamise tagamiseks ning turgudele ajakohastatud läbipaistvusteabe andmiseks on vaja kehtestada aruandekohustused. Täpsed ja kehtivad andmed on hädavajalikud selleks, et komisjon saaks hinnata, kas käesolevas määruses sätestatud meetmed toimivad, ning teha vajaduse korral ettepanekuid täiendavate kohanduste kohta, mille eesmärk on tagada romusõidukite keskkonnahoidlik töötlemine või ühtlustada määruse rakendamist. Aruandluskoormuse piiramiseks tuleks esitada ainult need andmed, mis on käesoleva määruse rakendamiseks hädavajalikud, ning aruandlust tuleks hõlbustada digivahendite abil. Nende elementide põhjal tuleks täpsustada, milliseid andmeid peavad ettevõtjad esitama asjaomastele asutustele ja liikmesriigid komisjonile. Selleks et tagada aruandlusnõuete ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Rakendusaktides, mis peaksid asendama komisjoni otsuse 2005/293/EÜ[25], tuleks kehtestada ka metoodika, mille abil arvutada ja kontrollida, kas korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärad on saavutatud.

[25] Komisjoni 1. aprilli 2005. aasta otsus 2005/293/EÜ, milles sätestatakse kasutuselt kõrvaldatud sõidukeid käsitlevas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2000/53/EÜ seoses korduvkasutusega/taaskasutusega ja korduvkasutusega/ringlussevõtuga ettenähtud eesmärkide järelevalve üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 94, 13.4.2005, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2005/293/oj).

(101) Liikmesriikide pädevatel asutustel on oluline osa käesoleva määrusega kehtestatud romusõidukite kogumise ja käitlemisega seotud kohustuste täitmise kontrollimises, sealhulgas sõidukite asukoha paremas jälgimises kõnealuste asutuste poolt ja romusõidukite ebaseadusliku käitlemise vastases võitluses. Seega peaksid liikmesriigid nõudma, et jäätmekäitlejad ja muud asjaomased ettevõtjad esitaksid pädevatele asutustele andmed, mis võimaldavad neil paremini jälgida, kuidas romusõidukite kogumist ja käitlemist käsitlevaid sätteid rakendatakse.

(102) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[26].

[26] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

(103) Delegeeritud õigusaktide vastuvõtmise korral käesoleva määruse alusel on eriti oluline, et komisjon korraldaks oma ettevalmistava töö käigus asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et need konsultatsioonid korraldataks kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes[27] sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(104) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1020[28] II lisa, milles on loetletud liidu ühtlustamisõigusaktid ilma karistusi käsitlevate säteteta, tuleks muuta, et jätta direktiivid 2000/53/EÜ ja 2005/64/EÜ kõnealusest loetelust välja, sest praegune määrus peab sisaldama karistussätteid.

(105) Tuleb tagada, et käesoleva määruse tüübikinnitusega seotud sätteid ja nõudeid kontrollitakse ELi tüübikinnitusmenetluse käigus. Määrust (EL) 2018/858 tuleks seetõttu vastavalt muuta.

---

27 ELT L 123, 12.5.2016, lk 1,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

28 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011 (ELT L 169, 25.6.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1020/oj).

(106) Kadunud sõidukid on tunnistatud direktiivi 2000/53/EÜ rakendamisel üheks peamiseks probleemiks. Liikmesriikide vahel sõidukite registreerimisstaatuse kohta reaalajas teabevahetust võimaldava tõhusa süsteemi puudumine takistab jälgitavust ja see on üks põhjusi, miks liidus on suur hulk nö kadunud sõidukeid. Selle probleemi lahendamiseks ***tegi*** komisjon ettepaneku muuta nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ[29] sõidukite registreerimisdokumentide kohta. Muudatusega tuleks nõuda, et liikmesriigid registreeriksid oma territooriumil registreeritud sõidukite puhul elektrooniliselt andmed, mis võimaldavad korrektselt dokumenteerida sõiduki registrist kustutamise põhjused, eelkõige juhul, kui sõidukit on töödeldud romusõidukina tegevusloaga lammutuskojas või see on registreeritud uuesti teises liikmesriigis, eksporditud väljaspool liitu kolmandasse riiki või varastatud. Peale selle peaksid sõidukiomanikud ajutiselt registrist kustutatud sõidukite ebaseadusliku demonteerimise või eksportimise vältimiseks olema kohustatud viivitamata teatama riiklikule sõidukite registreerimisasutusele enda omandiõiguse muutumisest. Need muudatused täiendavad liikmesriikide suhtes kehtivaid nõudeid kõigi nende territooriumil registreeritud sõidukite andmete elektroonilise registreerimise kohta ja tuginevad nendele nõuetele.

[29] Nõukogu 29. aprilli 1999. aasta direktiiv 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta (EÜT L 138, 1.6.1999, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/37/oj).

(107) Pidades silmas vajadust tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja võttes arvesse teaduse arengut, peaks komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva määruse kohaldamise ning selle mõju kohta ühtse turu toimimisele ja keskkonnale. Komisjon peaks oma aruandesse lisama ***muu hulgas*** hinnangu uute sõidukite disaini käsitlevate sätete kohta, sealhulgas korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse sihtmäärade, romusõidukite käitlemise (sealhulgas ringlussevõtu sihtmäärade) ja karistuste kohta, ning hinnangu selle kohta, kas ▌ L-kategooria sõidukitele, raskeveokitele***, sõidukitele, millele on antud tüübikinnitus mitmeastmelise tüübikinnituse alusel, ja autoelamutele kohaldatavate sätete kohaldamisala on vaja ja võimalik veelgi laiendada ning kas käesoleva määruse kohaldamisalasse tuleks lisada haagissuvilad***. Hindamisel tuleks keskenduda nii romusõidukite töötlemise aspektidele kui ka disaininõuete kehtestamise asjakohasusele ja lisaväärtusele ***ning hinnata, mil määral on kadunud sõidukite probleem lahendatud, milline on kadunud sõidukite eeldatav arv ja kasutatud sõidukite ekspordiga seotud meetmete mõju ning kas sõidukite jälgitavuse parandamiseks on vaja võtta täiendavaid meetmeid***.

Sellega seoses tuleks hindamisel vaadata läbi riiklike sõidukite registreerimissüsteemide toimivus, koostalitlusvõime ja usaldusväärsus ning nende piiriülene teabevahetus sõidukite täpse identifitseerimise, staatuse ja jälgitavuse tagamisel kogu nende olelusringi kestel. Komisjon peaks läbi vaatama ka sõidukites sisalduva biopõhise plasti ja uutes sõidukites rehvide ümbertöötlemisel saadud elastomeeride tehnoloogilise arengu ja keskkonnatoime olukorra ning võiks esitada seadusandliku ettepaneku sellealaste sihtmäärade kehtestamiseks, kui see on asjakohane. Rehvide ümbertöötlemisel saadud elastomeeride puhul tuleks esmajärjekorras hinnata, mil määral saab neid integreerida ringlussevõetud plasti sisalduse kehtivatesse sihtmääradesse.

(108) Komisjoni aruandes tuleks hinnata ka meetmeid, mis on seotud teabe esitamisega sõidukites esinevate probleemsete ainete kohta ning seda, kas selliste ainete jälgitavust on vaja parandada. Samuti tuleks parema kooskõla tagamiseks määrusega (EL) ***2024/1781*** hinnata vajadust kehtestada meetmed, mis käsitlevad aineid, mis võivad mõjutada olelusringi lõpu etappi jõudnud sõidukite töötlemist.

(109) Komisjon peaks valmistajate esitatud deklaratsioonide põhjal hindama ka seda, kas valmistajad on ringlussevõetud plasti sihtmäärade saavutamisel graafikus. Eelkõige tuleks hinnata plasti ringlussevõtuks sobivae tehnoloogia kättesaadavust, ringlussevõetud plasti piisavat kättesaadavust, ringlussevõetud plasti kvaliteeti võrreldes nõutava ohutustasemega ning tehnilisi ja majanduslikke raskusi sihtmäära saavutamisel. Asjakohastel juhtudel tuleks hinnangule lisada komisjoni seadusandlik ettepanek käesoleva määruse asjaomaste sätete muutmiseks.

(110) Ettevõtjatele on vaja anda piisavalt aega käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmiseks ja liikmesriikidele käesoleva määruse kohaldamise jaoks vajaliku haldustaristu loomiseks. Seepärast tuleks käesoleva määruse kohaldamine edasi lükata.

(111) Selleks et liikmesriigid saaksid võtta kogumissüsteemide loomiseks vajalikke haldusmeetmeid, säilitades samas ettevõtjate ja jäätmekäitlejate jaoks järjepidevuse, tuleks direktiivi 2000/53/EÜ kehtetuks tunnistamine edasi lükata.

(112) Käesoleva määrusega ei muudeta direktiiviga 2000/53/EÜ kehtestatud norme plii, elavhõbeda, kaadmiumi ja kuuevalentse kroomi sõidukites kasutamise piirangute kohta ega erandeid nendest piirangutest. Käesolevas määruses sätestatakse selgemad normid selle kohta, kuidas tuleb tüübikinnitusmenetluse käigus kontrollida nende piirangute ja muude ringkasutusnõuete järgimist. Et valmistajatel oleks piisavalt aega nende normide täitmiseks valmistuda, tuleks nende kohaldamine edasi lükata. Seepärast peaksid seni, kuni käesolevas määruses sätestatud norme kohaldama hakatakse, kehtima direktiivi 2000/53/EÜ sätted plii, elavhõbeda, kaadmiumi ja kuuevalentse kroomi kasutamise piirangute kohta, et tagada järjepidevus ja see, et liidu turule lastud sõidukid ei sisalda selliseid aineid muudel kui kõnealuses direktiivis sätestatud juhtudel.

(113) Käesolev määrus sisaldab ka selgemaid sätteid laiendatud tootjavastutuse kohta kui need, mis on sätestatud direktiivis 2000/53/EÜ. Kuna selliste süsteemide ning vajalike riigisiseste sätete kehtestamiseks tootjatele ja tootjavastutusorganisatsioonidele tegevuslubade andmise kohta kulub aega, tuleks nende sätete kohaldamine edasi lükata. Järjepidevuse tagamiseks romusõidukite kogumise kulude tootjatepoolse rahastamise puhul peaksid direktiivi 2000/53/EÜ vastavad sätted kehtima seni, kuni hakatakse kohaldama käesoleva määruse kõnealuseid sätteid.

(114) Käesolev määrus sisaldab uusi nõudeid romusõidukite töötlemise kohta, eelkõige osade ja komponentide eemaldamise kohta eesmärgiga edendada nende korduskasutamist, taastootmist või taastamist ning parandada ringlussevõtuprotsesside kvaliteeti. Kuna jäätmekäitlejad vajavad nende uute nõuetega kohanemiseks aega, tuleks nende kohaldamine edasi lükata. Romusõidukite töötlemisega seotud järjepidevuse tagamiseks peaksid direktiivi 2000/53/EÜ vastavad sätted kehtima seni, kuni hakatakse kohaldama käesoleva määruse nõudeid.

(115) Järjepidevuse tagamiseks peaksid direktiivist 2000/53/EÜ tulenevad aruandluskohustused ja nendega seotud kohustused edastada komisjonile andmeid jääma kehtima, kuni komisjon võtab käesoleva määruse alusel vastu uue arvutuskorra ja aruandlusvormid.

(116) Kõigi L-kategooria ▌, M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukeid käsitlevate sätete kohaldamine tuleks edasi lükata, et anda ettevõtjatele piisavalt aega uute nõuete täitmiseks valmistuda. See on eriti oluline nende lammutuskodade tegevuslubade puhul, kus on olemas võimalused selliste sõidukite keskkonnaohutuks muutmiseks ja sõidukite edasiseks töötlemiseks.

(117) Selguse, otstarbekuse ja lihtsustamise huvides tuleks direktiivi ***2005/64/EÜ*** kehtetuks tunnistamine edasi lükata, sest mootorsõidukite tüübikinnituse nõuded seoses nende korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavusega sisalduvad käesolevas määruses. See annab piisavalt aega valmistajatele, et tagada nende disainitud ja ehitatud sõidukite vastavus ringkasutusnõuetele, ning tüübikinnitusasutustele, et neid uusi norme rakendada.

(118) Kuna käesoleva määruse eesmärke, milleks on aidata kaasa ühtse turu toimimisele, vältida ja vähendada romusõidukite käitlemise kahjulikku mõju ning tagada keskkonna ja inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse, ei suuda liikmesriigid piisaval määral saavutada, küll aga on neid ühtlustamisvajaduse tõttu parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(119) 1. veebruaril 2020 lahkus Ühendkuningriik Euroopa Liidust. Väljaastumisleping[30] sõlmiti ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Ühendkuningriigi vahel. See kiideti heaks nõukogu otsusega (EL) 2020/135[31] ja see jõustus 1. veebruaril 2020. Väljaastumislepinguga on ette nähtud üleminekuperiood, mis lõppes 31. detsembril 2020. Üleminekuperioodi lõpus lõppes Ühendkuningriigi suhtes liidu õiguse kohaldamine ning samal ajal hakati kohaldama Iirimaa ja Põhja-Iirimaa protokolli (edaspidi „Windsori raamistik“)[32], mis on väljaastumislepingu lahutamatu osa. Windsori raamistiku artikli 5 lõike 4 ja Windsori raamistiku 2. lisa punkti 9 kohaselt kohaldatakse direktiivi 2005/64/EÜ ning seda direktiivi rakendavaid, muutvaid või asendavaid liidu õigusakte Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga. Käesoleva määrusega asendatakse direktiiv 2005/64/EÜ ning seetõttu kohaldataks seda Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga. Võttes arvesse Windsori raamistiku kohaldamisala, on seepärast asjakohane sätestada, et käesoleva määruse teatavaid sätteid ei tuleks seoses Põhja-Iirimaaga Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis kohaldada,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

---

30 *Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping (ELT L 29, 31.1.2020, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/treaty/withd_2020/sign).*

31 *Nõukogu 30. jaanuari 2020. aasta otsus (EL) 2020/135 Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingu sõlmimise kohta (ELT L 29, 31.1.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/135/oj).*

32 *Liidu ja Ühendkuningriigi poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepinguga asutatud ühiskomitees 24. märtsil 2023 tehtud ühisdeklaratsioon nr 1/2023 (ELT L 102, 17.4.2023, lk 87).*

I peatükk

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesolevas määruses sätestatakse sõidukite disaini ja tootmist käsitlevad ringkasutusnõuded, mis puudutavad korduskasutatavust, ringlussevõetavust ja taaskasutatavust ning ringlussevõetud materjali kasutamist ja mida tuleb kontrollida sõiduki tüübikinnituse käigus, ning sõidukites kasutatavate osade, komponentide ja materjalide teabe- ja märgistusnõuded. Samuti sätestatakse selles nõuded laiendatud tootjavastutuse, romusõidukite kogumise ja töötlemise ning kasutatud sõidukite liidust kolmandatesse riikidesse eksportimise kohta.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse:

a) määruse (EL) 2018/858 artikli 4 lõike 1 punkti a alapunktis i ja punkti b alapunktis i osutatud M_1- ja N_1-kategooria sõidukite ja romusõidukite suhtes;

b) alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 31 määratletud M_1- ja N_1-kategooria eriotstarbeliste sõidukite ja romusõidukite suhtes;

c) alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 60 kuule] määruse (EL) 2018/858 artikli 4 lõikes 1 osutatud M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite ja romusõidukite suhtes;

d) alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 60 kuule] ***määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 31 määratletud M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria*** eriotstarbeliste sõidukite ja eriotstarbeliste romusõidukite suhtes;

e) alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 60 kuule] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 168/2013[33] artikli 4 lõikes 2 osutatud L-kategooria sõidukite ja romusõidukite suhtes.

[33] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. jaanuari 2013. aasta määrus (EL) nr 168/2013 kahe-, kolme- ja neljarattaliste sõidukite kinnituse ja turujärelevalve kohta (ELT L 60, 2.3.2013, lk 52, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/168/oj).

2. ***Olenemata lõikest 1*** ei kohaldata käesolevat määrust järgmise suhtes:

[redacted]

a) määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 30 määratletud väikeseeriana toodetud sõidukid;

b) määruse (EL) nr 168/2013 artiklis 42 osutatud väikeseeriana toodetud L-kategooria sõidukid;

c) määruse (EL) 2018/858 artikli 2 lõike 2 punktis d osutatud sõidukid, mis on disainitud ja ehitatud või kohandatud kasutamiseks üksnes relvajõududes;

d) määruse (EL) nr 168/2013 artikli 2 lõike 2 punktis e osutatud sõidukid, mis on disainitud ja ehitatud kasutamiseks relvajõududes, kodanikukaitses, tuletõrjes, korrakaitsejõududes ja kiirabis;

[redacted]

e) direktiivi 2014/45/EL artikli 3 punktis 7 määratletud ajaloolise väärtusega sõidukid***, sealhulgas nende identifitseeritavad osad ja komponendid, mida on vaja hooldustöödeks ja nende ajaloolise seisundi säilitamiseks selle aja jooksul, mil neid sõidukeid käsitatakse ajaloolise väärtusega sõidukitena***;

f) erilise kultuurilise väärtusega sõidukid selle aja jooksul, mil pädevad asutused on neid sõidukeid ametlikult erilise kultuurilise väärtusega sõidukitena tunnustanud, vastavalt käesoleva määruse XI lisas sätestatud korrale;

▌

g) määruse (EL) 2018/858 I lisa punktis 5.6 osutatud haagissuvilad;

h) määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 31 määratletud M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria eriotstarbelised sõidukid, mille on tootnud väiketootja;

i) määruse (EL) nr 168/2013 I lisa kriteeriumi 9 all osutatud $L1_e$-A-kategooria pedaalidega jalgrattad ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 3/2014[34] XIX lisa punktis 1.1.2 osutatud pedaalide abil liikumiseks konstrueeritud $L1_e$-B-kategooria sõidukid.

3. Olenemata lõike 1 punktist c ei kohaldata M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite ja romusõidukite suhtes järgmisi sätteid:

a) artikkel 4 sõiduki korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse kohta;

b) artikkel 5 sõidukis sisalduvate ainetega seotud nõuete kohta;

c) artikkel 6 ringlussevõetud materjali miinimumsisalduse kohta sõidukis;

▌

[34] Komisjoni 24. oktoobri 2013. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 3/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 168/2013 kahe- ja kolmerattalistele ning väikestele neljarattalistele sõidukitele tüübikinnituse andmisega seotud kasutusohutusnõuete osas (ELT L 7, 10.1.2014, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/3/oj).

d) artikkel 8 üldiste kohustuste kohta;

e) artikkel 9 ringkasutusstrateegia kohta;

f) artikkel 10 sõiduki ringlussevõetud materjali sisalduse deklaratsiooni kohta;

g) artikkel 12 sõidukis sisalduvate osade, komponentide ja materjalide märgistamise kohta;

h) artikkel 13 sõiduki ***digitaalse*** ringsuspassi kohta;

i) artikkel 21 tasude kohandamise kohta;

j) artikkel 22 kulude jaotamise mehhanismi kohta sõiduki puhul, mis muutub romusõidukiks teises liikmesriigis;

▌

k) artikkel 33 korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärade kohta;

l) artikli 35 lõige 2 romusõidukeid sisaldavate saadetiste kohta.

▌

4. Olenemata lõike 1 punktist ***e*** ei kohaldata ***L***-kategooria sõidukite ja romusõidukite ▌ suhtes järgmisi sätteid:

▌

a) artikkel 4 sõiduki korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse kohta;

b) artikkel 5 sõidukis sisalduvate ainetega seotud nõuete kohta;

c) artikkel 6 ringlussevõetud materjali miinimumsisalduse kohta sõidukis;

d) artikkel 9 ringkasutusstrateegia kohta;

e) artikkel 10 sõiduki ringlussevõetud materjali sisalduse deklaratsiooni kohta;

f) artikkel 13 sõiduki digitaalse ringsuspassi kohta;

g) artikkel 21 tasude kohandamise kohta;

h) artikkel 22 kulude jaotamise mehhanismi kohta sõiduki puhul, mis muutub romusõidukiks teises liikmesriigis;

i) artikkel 33 korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärade kohta;

j) artikli 35 lõige 2 romusõidukeid sisaldavate saadetiste kohta;

k) artikkel 38 kasutatud sõidukite kolmandasse riiki eksportimise eest vastutava pädeva asutuse kohta;

l) artikkel 39 kasutatud sõidukite ekspordikontrolli ja -nõuete kohta;

m) artikkel 40 sõiduki seisukorda käsitleva teabe automaatse kontrollimise kohta;

n) artikkel 41 riskijuhtimise ja tollikontrolli kohta;

o) artikkel 42 peatamise kohta;

p) artikkel 43 ekspordiks vabastamise kohta;

q) artikkel 44 ekspordiks vabastamisest keeldumise kohta;

r) artikkel 45 asutustevahelise koostöö ja teabevahetuse kohta;

s) artikkel 46 elektrooniliste süsteemide kohta.

▌

5. Olenemata lõike ***1 punktidest b ja d ei kohaldata*** eriotstarbeliste sõidukite ja romusõidukite suhtes järgmisi sätteid:

a) artikkel ***4 sõiduki korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse*** kohta;

b) artikkel ***6 ringlussevõetud materjali miinimumsisalduse kohta sõidukis***;

c) artikkel ***7 sõiduki teatavate osade ja komponentide eemaldamist ning asendamist võimaldava disaini*** kohta;

d) artikkel ***8 üldiste kohustuste*** kohta;

e) artikkel ***9 ringkasutusstrateegia kohta***;

f) artikkel ***10 sõiduki ringlussevõetud materjali sisalduse deklaratsiooni*** kohta;

g) artikkel ***11, mis käsitleb teavet sõidukis sisalduvate osade, komponentide ja materjalide eemaldamise ning asendamise*** kohta;

h) artikkel ***12 sõidukis sisalduvate osade, komponentide ja materjalide märgistamise*** kohta;

i) artikkel ***13 sõiduki digitaalse ringsuspassi*** kohta;

j) artikkel 14 romusõidukite käitlemise eest vastutava pädeva asutuse kohta;

k) artikkel 15 tegevusloaga lammutuskodade kohta;

l) artikkel 17 tootjavastutusorganisatsioonide kohta;

m) artikkel 18, mis käsitleb luba laiendatud tootjavastutuse kohustuse täitmiseks;

n) artikkel 19 registreerimise kohta;

o) artikkel 21 tasude kohandamise kohta;

p) artikkel 22 kulude jaotamise mehhanismi kohta sõiduki puhul, mis muutub romusõidukiks teises liikmesriigis;

q) artikkel 33 korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärade kohta;

r) artikli 35 lõige 2 romusõidukeid sisaldavate saadetiste kohta;

s) artikkel 36 kasutatud sõiduki omandiõiguse ülemineku kohta;

t) artikli 37 lõige 1 sõiduki seisukorra kohta;

u) artikkel 38 kasutatud sõidukite kolmandasse riiki eksportimise eest vastutava pädeva asutuse kohta;

v) artikkel 39 kasutatud sõidukite ekspordikontrolli ja -nõuete kohta;

w) artikkel 40 sõiduki seisukorda käsitleva teabe automaatse kontrollimise kohta;

x) artikkel 41 riskijuhtimise ja tollikontrolli kohta;

y) artikkel 42 peatamise kohta;

z) artikkel 43 ekspordiks vabastamise kohta;

aa) artikkel 44 ekspordiks vabastamisest keeldumise kohta;

ab) artikkel 45 asutustevahelise koostöö ja teabevahetuse kohta;

ac) artikkel 46 elektrooniliste süsteemide kohta.

6. Olenemata lõikest 1 ▌ kohaldatakse ***järgmist***:

a) ***artikleid 4–13 ei kohaldata M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite mitmeastmelises tüübikinnitusmenetluses tüübikinnituse saanud sõiduki muude osade kui baassõiduki suhtes; käesoleva määruse muid sätteid kohaldatakse niivõrd, kuivõrd neid kohaldatakse asjaomase sõidukikategooria suhtes;***

b) artiklit 5 ei kohaldata M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria eriotstarbeliste sõidukite suhtes;

c) ▌ artikleid 7 ja 11 kohaldatakse L-kategooria sõidukite suhtes üksnes seoses VIII lisa C osa kannetega 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10 ja 11;

d) ▌ artiklit ***7 kohaldatakse M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite suhtes üksnes seoses VIII lisa C osa kannetega 1, 3, 4 ja 5***;

e) ▌ ***artiklit 8*** kohaldatakse ***L-kategooria sõidukite puhul*** üksnes seoses selliste ***sõidukite suhtes kohaldatavate kohustustega***;

f) ***artikli 16 punkti b ei kohaldata L-kategooria sõidukite, M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite ning M_1-, M_2-, M_3-, N_1-, N_2-, N_3- ja O-kategooria eriotstarbeliste sõidukite suhtes;***

g) ***liikmesriigid võivad vabastada L1e-, L2e- ja L6e-kategooria sõidukid artikli 23 lõikest 6 ning artiklitest 25, 36 ja 37 tulenevatest kohustustest;***

▌

h) ***L-kategooria sõidukite, M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite ning M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria eriotstarbeliste sõidukite suhtes kohaldatakse artiklit 29 üksnes seoses VIII lisa C osa kannetega 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10 ja 11;***

i) ***L-kategooria sõidukite ning M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukite suhtes*** kohaldatakse artikleid 47–50 ***üksnes neid sõidukikategooriaid käsitleva aruandluse ja nende suhtes kohaldatavate kohustuste täitmise tagamise osas.***

▌

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „sõiduk“ – määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 15 määratletud sõiduk või määruse (EL) nr 168/2013 artikli 4 lõikes 2 loetletud sõiduk ▌;

2) „romusõiduk“ – sõiduk, mis on käsitatav direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktis 1 määratletud jäätmena või ***mis on käsitatav jäätmena*** vastavalt käesoleva määruse I lisale;

3) „sõidukitüüp“ – määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktis 32 või määruse (EL) nr 168/2013 artikli 3 punktis 73 määratletud sõidukitüüp;

4) „korduskasutamine“ – toiming, mille käigus romusõiduki osad või komponendid kasutatakse ***uuesti*** ära samal eesmärgil, milleks need valmistati;

5) „korduskasutatavus“ – romusõidukilt eemaldatud osade või komponentide korduskasutamise võimalus;

6) „ringlussevõetavus“ – romusõidukilt eemaldatud osade, komponentide või materjalide ringlussevõtu võimalus;

7) „taaskasutatavus“ – romusõidukilt eemaldatud osade, komponentide või materjalide taaskasutamise võimalus;

▌

8) „tarnija“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tarnib osi, komponente või materjale valmistajale, kes kasutab neid sõidukite valmistamiseks;

9) „plast“ – polümeer määruse (EÜ) nr 1907/2006 artikli 3 punkti 5 tähenduses, millele võib olla lisatud lisaaineid või muid aineid ***ja mis võib olla lõpptoote peamine konstruktsioonielement, välja arvatud keemiliselt modifitseerimata looduslikud polümeerid***;

▌

10) „kriitilised toormed“ – kriitilised toormed määruse (EL) ***2024/1252*** artikli ***4 lõike 1 tähenduses***;

11) „tarbimiseelsed jäätmed“ – tootmisprotsessis jäätmevoost eraldatud materjal, välja arvatud materjalide korduskasutamine, nagu ümbertöötamine, uuesti jahvatamine või tootmisprotsessis tekkinud jäätmed, mida saab taaskasutusse võtta sama protsessi käigus, kus need tekkisid;

12) „tarbimisjärgsed jäätmed“ – jäätmed, mis on tekkinud toodetest***, mis on äritegevuse käigus tasu eest või tasuta kolmanda riigi turule lastud või sinna tarnitud turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks***;

▌

13) „eemaldamine“ – käsitsi, mehaaniline, keemiline, termiline või metallurgiline käitlemine, mille tulemusena on romusõidukite konkreetseid osi, komponente või materjale võimalik identifitseerida eraldi väljundvoona või väljundvoo osana;

14) „elektriline veomootor“ – elektrimootor, mis muundab elektrilise sisendvõimsuse mehaaniliseks väljundvõimsuseks, et tagada sõidukile veojõud;

15) „elektrisõidukiaku“ – määruse (EL) ***2023/1542*** artikli 3 lõike 1 punktis 14 määratletud elektrisõidukiaku;

▌

16) „tegevusloaga lammutuskoda“ – ettevõte või ettevõtja, kellel on direktiivi 2008/98/EÜ ja käesoleva määruse kohaselt lubatud koguda***, ladustada*** ja töödelda romusõidukeid***, sealhulgas nende osi ja komponente***;

17) „purustamine“ – tegevus romusõidukite tükeldamiseks või osadeks lõikamiseks;

18) „töötlemine“ – tegevus pärast romusõiduki üleandmist töötlemisrajatisele keskkonnaohutuks muutmiseks, demonteerimiseks, kokkupressimiseks, lõike- ja purustustöödeks, taaskasutamiseks või ***ettevalmistamiseks enne*** purustusjäätmete kõrvaldamist ning muu tegevus romusõidukite ning nende osade, komponentide ja materjalide taaskasutusse võtmise või kõrvaldamise eesmärgil;

19) „remondi- ja hooldusettevõtja“ – ***majandus- või kutsetegevuse raames otseselt või kaudselt sõidukite remondi ja hooldusega tegelev*** füüsiline või juriidiline isik***, sealhulgas remontijad, remondiseadmete, tööriistade või varuosade valmistajad või turustajad, samuti tehnilise teabe kirjastajad, autoklubid, autoabi ettevõtjad, kontrolli- ja testimisteenuseid pakkuvad ettevõtjad, paigaldajatele koolitust pakkuvad ettevõtjad ning alternatiivkütust kasutavate sõidukite seadmete valmistajad ja remontijad***;

20) „turul kättesaadavaks tegemine“ – äritegevuse käigus sõiduki tasu eest või tasuta tarnimine turule turustamiseks või kasutamiseks;

21) „turule laskmine“ – sõiduki esmakordne liidu turul kättesaadavaks tegemine;

22) „jäätmekäitleja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes oma majandus- või kutsetegevuses kogub või töötleb romusõidukeid***, sealhulgas nende osi ja komponente***;

23) „tootja“ – valmistaja, importija või turustaja, kes sõltumata kasutatavast müügiviisist, sealhulgas müük Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL[35] artikli 2 punktis 7 määratletud kauglepingute teel, teeb sõiduki oma majandus- või kutsetegevuse raames liikmesriigi territooriumil esimest korda kättesaadavaks turustamiseks või kasutamiseks;

24) „tootjavastutusorganisatsioon“ – juriidiline isik, kes rahaliselt või rahaliselt ja tegevuslikult korraldab laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmist mitme tootja nimel;

25) „***volitatud esindaja*** laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks“ – füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on liikmesriigis, kus tootja teeb ***sõidukid*** esimest korda turul kättesaadavaks ja mis ei ole liikmesriik ***või kolmas riik***, kus on tootja asukoht, ning kelle tootja on määranud vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8a lõike 5 kolmandale lõigule täitma tootja kohustusi, mis tulenevad käesoleva määruse IV peatükist;

---

35 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/83/oj).

26) „piiriülese mehhanismi volitatud esindaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kelle elu- või asukoht on liikmesriigis ja kelle valmistaja on määranud vastavalt artiklile 22;

27) „teisesed toormed“ – materjalid, mis võivad asendada esmaseid toormeid ja mis on saadud ringlussevõtuprotsesside käigus;

28) „sõidukiomanik“ – füüsiline või juriidiline isik, kellele kuulub sõiduki omandiõigus, ***või*** sõiduki registreerimistunnistuse omanik***, või kui isikut, kellele kuulub omandiõigus või kes on sõiduki registreerimistunnistuse omanik, ei ole võimalik tuvastada, siis sõiduki valdaja***;

29) „purustusjäätmete järeltöötlemise tehnoloogia“ – meetodid ja tehnoloogia, mida kasutatakse romusõidukitest pärit materjalide töötlemiseks pärast purustamist edasise taaskasutamise eesmärgil ***vastavalt VIII lisa G osa punktile 2***;

30) „taastootmine“ – ***majandus- või kutsetegevus***, mille käigus toodetakse sõidukitelt või romusõidukitelt eemaldatud osadest ja komponentidest ***uuega samaväärses seisukorras*** uus osa või komponent ja ***mille käigus*** tehakse ▌ vähemalt üks muudatus, mis mõjutab ***osa või komponendi*** ohutust, kasutusiga, toimivust, otstarvet või tüüpi***, ning mille protsess vastab konkreetsetele tehnilistele spetsifikatsioonidele, sealhulgas inseneeria-, kvaliteedi- ja katsestandarditele***;

31) „taastamine“ – tegevus, mille eesmärk on sõidukitelt või romusõidukitelt eemaldatud osa või komponendi ettevalmistamine, puhastamine, testimine***,*** ***hooldamine*** ja vajaduse korral parandamine, et taastada ***selle*** toimivus või funktsioonid algselt disainimisetapis ***kõnealuse osa või komponendi*** turule laskmise ajal ette nähtud kasutuse ja toimivuse ulatuses;

▌

32) „mittepüsivad jäätmed“ – jäätmed, mis ei vasta nõukogu direktiivi 1999/31/EÜ[36] artikli 2 punktis e sätestatud püsijäätmete määratluse tingimustele;

33) „kasutatud sõiduk“ – liikmesriigis või kolmandas riigis registreeritud sõiduk, mis ei ole romusõiduk;

34) „eksporditav kasutatud sõiduk“ – kasutatud sõiduk, mille suhtes kohaldatakse määruse (EL) nr 952/2013 artiklis 269 sätestatud tolliprotseduuri;

[36] Nõukogu 26. aprilli 1999. aasta direktiiv 1999/31/EÜ prügilate kohta (EÜT L 182, 16.7.1999, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj).

35) „ettevõtja“ – tootja, koguja, sõidukite kindlustusselts, tarnija, remondi- ja hooldusettevõtja, jäätmekäitleja***, sealhulgas demonteerija või ringlussevõtja,*** ja muu ettevõtja, kes tegeleb sõidukite disainimise, kasutatud sõidukitega kauplemise***, demonteerimise, korduskasutamise*** või romusõidukite käitlemise ***ning sõidukitelt eemaldatud osade, komponentide ja materjalide taastootmise ja taastamisega***;

▌

36) „tehnonõuetele vastav sõiduk“ – direktiivi 2014/45/EL kohaselt tehnonõuetele vastav sõiduk;

37) „ümberehitusettevõtja“ – juriidiline isik, kes valmistab elektrilise ümberehituse komplekti või ehitab sisepõlemismootoriga sõidukeid ümber akutoitega elektrisõidukiteks või kütuseelemendiga sõidukiteks;

38) „kogumiskoht“ – ettevõtja, kes ladustab ajutiselt romusõidukeid ja valmistab ette kogutud romusõidukite vedu tegevusloaga lammutuskodadesse töötlemiseks, kuid kes ise ei ole tegevusloaga lammutuskoda;

39) „jäätmed“, „vanaõli“, „jäätmevaldaja“, „jäätmekäitlus“, „kogumine“, „vältimine“, „taaskasutamine“, „ringlussevõtt“, „tagasitäide“, „kõrvaldamine“ ja „laiendatud tootjavastutuse süsteem“ – direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktides 1, 3, 6, 9, 10, 12, 15, 17, 17a, 19 ja 21 määratletud jäätmed, vanaõli, jäätmevaldaja, jäätmekäitlus, kogumine, vältimine, taaskasutamine, ringlussevõtt, tagasitäide, kõrvaldamine ja tootja laiendatud vastutuse süsteem;

40) välja arvatud ***L-kategooria sõidukite puhul***: „tüübikinnitus“, „mitmeastmeline tüübikinnitus“, „komponent“, „osa“, „varuosad“, „baassõiduk“, „väikeseeriana toodetud sõiduk“, „eriotstarbeline sõiduk“, „turujärelevalveasutus“, „kinnitusasutus“, „valmistaja“, „importija“ ja „turustaja“ – määruse (EL) 2018/858 artikli 3 punktides 1, 8, 19, 21, 23, 24, 30, 31, 35, 36, 40, 42 ja 43 määratletud tüübikinnitus, mitmeastmeline tüübikinnitus, osa, tarvikud, varuosad, baassõiduk, väikeseeriana toodetud sõiduk, eriotstarbeline sõiduk, turujärelevalveasutus, tüübikinnitusasutus, tootja, importija ja turustaja;

*41) **L-kategooria sõidukite puhul: „tüübikinnitus“, „baassõiduk“, „komponent“, „osad“, „varuosad“, „valmistaja“, „importija“, „turustaja“, „kinnitusasutus“ ja „turujärelevalveasutus“ – määruse (EL) nr 168/2013 artikli 3 punktides 1, 11, 16, 18, 21, 47, 49, 50, 56 ja 57 määratletud tüübikinnitus, osis, osad, varuosad, tootja, importija, turustaja, kinnitusasutus, turujärelevalveasutus ning „väikeseeriana toodetud sõiduk“ – nimetatud määruse artiklis 42 osutatud väikeseeriana toodetud sõiduk;***

42) „registreerimine“, „registreerimistunnistus“, „registreerimistunnistuse omanik“, „peatamine“ ja „registrist kustutamine“ – direktiivi 1999/37/EÜ artikli 2 punktides b, c, d, e ja f määratletud registreerimine, registreerimistunnistus, registreerimistunnistuse omanik, peatamine ja registrist kustutamine;

43) „ajaloolise väärtusega sõiduk“, „tehnoülevaatus“ ja „tehnoülevaatuse kontrollkaart“ – direktiivi 2014/45/EL artikli 3 punktides 7, 9 ja 12 määratletud ajaloolise väärtusega sõiduk, tehnoülevaatus ja tehnoülevaatuse kontrollkaart;

44) „probleemne aine“ ja „andmekandja“ – määruse ***(EL) 2024/1781*** artikli 2 punktides ***27*** ja ***29 määratletud*** probleemne aine ja andmekandja;

45) „toll“ – määruse (EL) nr 952/2013 artikli 5 punktis 1 määratletud toll;

46) „digiplatvorm“ – määruse (EL) 2022/2065 artikli 3 punktis i määratletud digiplatvorm;

47) „väiketootja“ – määruse (EL) 2024/1257 artikli 3 punktis 48 määratletud väiketootja;

48) „kergtranspordivahendi aku“ – määruse (EL) 2023/1542 artikli 3 punktis 11 määratletud kergtranspordivahendi aku;

49) „pakendijäätmed“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2025/40[37] artikli 3 punktis 25 määratletud pakendijäätmed;

50) „elektri- ja elektroonikaseadmest tekkinud jääde“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/19/EL[38] artikli 3 lõike 1 punktis e määratletud elektri- ja elektroonikaseadmest tekkinud jääde;

51) „biopõhine plast“ – määruse (EL) 2025/40 artikli 3 punktis 53 määratletud biopõhine plast;

52) „taasväärtustamine“ – määruse (EL) 2024/573 artikli 3 punktis 13 määratletud taasväärtustamine.

---

37 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 2024. aasta määrus (EL) 2025/40, mis käsitleb pakendeid ja pakendijäätmeid ning millega muudetakse määrust (EL) 2019/1020 ja direktiivi (EL) 2019/904 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 94/62/EÜ (ELT L, 2025/40, 22.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/40/oj).

38 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta (ELT L 197, 24.7.2012, lk 38, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/19/oj).***

II peatükk

Ringkasutusnõuded

Artikkel 4

Sõiduki korduskasutatavus, ringlussevõetavus ja taaskasutatavus

1. Iga sõiduk, mis on sellist tüüpi, millele on antud tüübikinnitus alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule] määruse (EL) 2018/858 kohaselt, tuleb ehitada nii, et see oleks:

   a) korduskasutatav või ringlussevõetav vähemalt 85 % ulatuses selle massist;

   b) korduskasutatav või taaskasutatav vähemalt 95 % ulatuses selle massist.

2. Iga lõikes 1 osutatud sõidukitüübi puhul võtavad valmistajad järgmised meetmed:

   a) koguvad vajalikke andmeid kogu tarneahelast, eelkõige sõidukite ehitamiseks kasutatavate materjalide omaduste ja massi kohta, et tagada jätkuv vastavus käesoleva määruse nõuetele;

   b) säilitavad kõik muud asjakohased sõiduki andmed, mida vajatakse punktis e osutatud arvutuste tegemiseks;

   c) määravad kindlaks korra***, et kontrollida*** tarnijatelt saadud teabe õigsust ja täielikkust;

   d) haldavad ja dokumenteerivad materjalide jaotust;

e) arvutavad korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrad käesoleva artikli lõike 1 kohaldamiseks vastavalt metoodikale, mille komisjon on kehtestanud käesoleva artikli lõike 3 alusel, või enne, kui selline metoodika kehtestati ***ja seda hakati kohaldama*** vastavalt rahvusvahelisele standardile ISO 22628:2002 koos käesoleva määruse III lisa A osas esitatud elementidega;

f) märgistavad polümeeridest ja elastomeeridest valmistatud sõidukiosad ja -komponendid vastavalt artikli 12 lõikele 1;

g) tagavad, et VIII lisa E osas loetletud osi ja komponente ei korduskasutata uute sõidukite ehitamisel.

▌

3. Komisjon võtab hiljemalt ... [***selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 29 kuule***] vastu rakendusakti, millega kehtestatakse uus metoodika sõiduki korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määrade arvutamiseks ja kontrollimiseks, võttes arvesse käesoleva määruse III lisas esitatud elemente ***ja rahvusvahelist standardit ISO 22628:2002***. Kõnealune rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 5

Nõuded sõidukis sisalduvate ainete kohta

1. Probleemsete ainete sisaldus sõidukis ning selle osades ja komponentides peab olema võimalikult väike.

2. Komisjon koostab hiljemalt ... [18 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] aruande probleemsete ainete sisalduse kohta sõidukites, et teha kindlaks, mil määral need takistavad materjalide korduskasutamist ja ringlussevõttu või avaldavad keskkonnale või tervisele kahjulikku mõju. Komisjoni abistab kemikaaliohutuse küsimustes kemikaaliamet. Aruanne ei hõlma neid sõiduki osades ja komponentides sisalduvaid probleemseid aineid, mille identifitseerimist või hindamist nõutakse juba muude liidu õigusaktidega. Komisjon esitab nimetatud aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning toob välja oma järeldused ja kaalub asjakohaste järelmeetmete võtmist. Kui liikmesriik leiab, et aine takistab materjalide korduskasutamist ja ringlussevõttu selles sõidukis, milles aine sisaldub, esitab asjaomane liikmesriik hiljemalt ... [30 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] sellise teabe komisjonile ja kemikaaliohutuse küsimusi käsitleva teabe ka kemikaaliametile ning osutab kõigile asjakohastele riskihinnangutele või muudele asjakohastele andmetele, kui need on olemas.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades selliste probleemsete ainete kohta esitatava teabe nõuded ja nende sisalduse piirangud, mille sisaldumine sõidukites ning nende osades ja komponentides takistab materjalide korduskasutamist ja ringlussevõttu põhjustel, mis ei ole peamiselt seotud kemikaaliohutusega.

4. ▌Mitte ükski sõidukitüüp, millele on antud tüübikinnitus alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule] määruse (EL) 2018/858 kohaselt, ***ega ükski uus osa või komponent, mis on sellise sõiduki jaoks turule lastud,*** ei tohi sisaldada pliid, elavhõbedat, kaadmiumi ega kuuevalentset kroomi.

▌

5. Erandina käesoleva artikli lõikest 4 võivad sõidukitüübid ***või selliste sõidukite jaoks turule lastud osad ja komponendid*** sisaldada pliid, elavhõbedat, kaadmiumi või kuuevalentset kroomi käesoleva määruse IV lisas sätestatud tingimustel ja maksimaalse lubatava sisalduse väärtuste piires. ***Käesoleva artikli lõikeid 2, 3 ja 4 ning käesolevat lõiget ei kohaldata sellistesse sõidukitesse paigaldatud akude suhtes, mille suhtes kohaldatakse määrust (EL) 2023/1542.***

6. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte IV lisa muutmiseks, et kohandada seda teaduse ja tehnika arenguga järgmisel viisil:

a) kehtestades plii, elavhõbeda, kaadmiumi või kuuevalentse kroomi sisalduse maksimaalsed lubatavad kogused sõiduki konkreetsetes osades, komponentides ja homogeensetes materjalides;

b) tehes erandi sõiduki teatavate osade, komponentide ja homogeensete materjalide kohta lõikes 4 sätestatud plii, elavhõbeda, kaadmiumi või kuuevalentse kroomi kasutamise keelu puhul, kui on täidetud järgmised tingimused:

i) nende ainete kasutamine on vältimatu;

ii) on tõendatud, et sotsiaal-majanduslik kasu kaalub üles nende ainete kasutamisest keskkonnale või inimeste tervisele tulenevad riskid;

iii) puuduvad sobivad alternatiivsed ained või tehnoloogia;

c) jättes IV lisast välja sõiduki osad, komponendid ja homogeensed materjalid, kui plii, elavhõbeda, kaadmiumi või kuuevalentse kroomi kasutamine nendes on välditav;

d) määrates kindlaks sõiduki osad, komponendid ja homogeensed materjalid, mis tuleb enne edasist töötlemist eemaldada, ja nõutakse nende märgistamist või identifitseerimise võimaldamist muude asjakohaste vahenditega.

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte IV lisa muutmiseks, eelkõige jättes loetelust välja teatavad erandid homogeensete materjalide ja komponentide kohta juhtudel, kui konkreetset erandit käsitletakse muudes liidu õigusaktides.

Komisjon võtab käesolevas lõikes osutatud delegeeritud õigusakti vastuvõtmisel arvesse sõidukitüübi sõidukites plii, elavhõbeda, kaadmiumi või kuuevalentse kroomi kasutamise piirangust erandi tegemise, muutmise või väljajätmise sotsiaal-majanduslikku mõju, sealhulgas alternatiivide kättesaadavust ning mõju keskkonnale ja inimeste tervisele kogu sõiduki olelusringi jooksul.

7. Komisjoni taotlusel koostab kemikaaliamet 12 kuu jooksul ***muu hulgas sidusrühmadega konsulteerimise põhjal*** aruande IV lisas loetletud olemasolevate eranditega seotud alternatiivide tehnilise ja majandusliku teostatavuse kohta ning esitab sellise hindamise põhjal põhjendatud ettepaneku selliste erandite konkreetseks muutmiseks.

8. Niipea kui kemikaaliamet saab komisjonilt taotluse, avaldab ta oma veebisaidil teate, et koostatakse aruanne IV lisas loetletud erandi võimaliku muutmise kohta, ning kutsub ***liikmesriike ja*** kõiki huvitatud isikuid üles esitama märkusi ***12*** nädala jooksul alates teate avaldamise kuupäevast. Kemikaaliamet avaldab oma veebisaidil kõik ***liikmesriikidelt ja*** huvitatud isikutelt saadud märkused.

9. Hiljemalt ***12*** kuu jooksul pärast lõikes 7 osutatud aruande esitamist komisjonile võtab kemikaaliameti sotsiaal-majandusliku analüüsi komitee, mis on moodustatud määruse (EÜ) nr 1907/2006 artikli 76 lõike 1 punkti d kohaselt, vastu arvamuse aruande ja konkreetsete kavandatud muudatuste kohta. Kemikaaliamet esitab selle arvamuse viivitamata komisjonile.

Artikkel 6

Ringlussevõetud materjali miinimumsisaldus sõidukis

1. Plast, mis sisaldub igas ***uues*** sõidukitüübi sõidukis, millele on antud tüübikinnitus alates ... [***selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule***] määruse (EL) 2018/858 kohaselt, peab sisaldama tarbimisjärgsetest plastijäätmetest ringlusse võetud plasti vähemalt ***15 %*** ulatuses massist.

Plast, mis sisaldub igas uues sõidukitüübi sõidukis, millele on antud tüübikinnitus alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 120 kuule] määruse (EL) 2018/858 kohaselt, peab sisaldama tarbimisjärgsetest plastijäätmetest ringlusse võetud plasti vähemalt 25 % ulatuses massist.

2. Vähemalt 20 % lõikes 1 sätestatud sihtmäärast saavutamiseks lisatakse asjaomase sõidukitüübi sõidukisse plasti, mis on ringlusse võetud romusõidukitest või sõidukitest kasutusetapis eemaldatud osadest ja komponentidest.

3. Igas asjaomase uue sõidukitüübi sõidukis sisalduva plasti mass ning lõigetes 1 ja 2 osutatud ringlussevõetud plasti mass ei hõlma elastomeere, mis on saadud rehvidest ja muudest reaktoplastidest kui polsterdamiseks kasutatavad polüuretaanvahud.

▌

4. Lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud kohustuste täitmiseks võetakse ringlussevõetud materjali taaskasutusse tarbimisjärgsetest jäätmetest, mis on ringlusse võetud kas

a) liidus asuvas käitises või

b) alates ... [48 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] kolmandas riigis asuvas käitises, tingimusel et selline käitis vastab XIII lisa nõuetele.

Komisjon hindab hiljemalt ... [selle kuu viimane kuupäev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 24 kuule] põhjalikumalt eeldatavat mõju üleilmsele kaubandusele ning liidu ringlussevõtu- ja autotööstusele ning esitab oma hinnangu Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

5. Komisjon võtab kooskõlas artikli 52 lõikega 2 hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 23 kuule] vastu rakendusakti, ***et kehtestada*** metoodika, mille alusel arvutatakse ja kontrollitakse käesoleva artikli ***lõigete 1–4*** kohaldamisel ▌tarbimisjärgsetest jäätmetest ja romusõidukitest ***ringlusse võetud*** sellise plasti osakaalu, mis sisaldub sõidukitüübi sõidukis ja mida on selle ehitamisel kasutatud.

Massibilansi arvestuse metoodikat kohaldatakse ringlussevõetud plasti suhtes, mis on saadud muude ringlussevõtu meetoditega kui mehaaniline ringlussevõtt, kooskõlas massibilansi arvestuse metoodikaga, mida kohaldatakse vastavalt plasti ringlussevõtu suhtes direktiivis 2008/98/EÜ esitatud ringlussevõtu määratlusele.

Kontrollimetoodika hõlmab valmistajate kohustust tagada, et iga kolmandas riigis asuv käitis, mis toodab nende kasutatavat ringlussevõetud materjali, vastab XIII lisale ning et iga sellist kolmandas riigis asuvat käitist auditeerib vähemalt iga viie aasta järel XIV lisa kohane sõltumatu kolmandast isikust üksus. Nende audititega kontrollitakse, kas käesoleva artikli lõigetes 1–4 sätestatud tingimused on täidetud.

Käesoleva lõike kolmandas lõigus sätestatud auditeerimisnõuet ning XIII lisas sätestatud nõudeid ja kriteeriume kolmandates riikides ringlussevõetud materjali kohta kohaldatakse alates ... [48 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

6. ***Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 täiendamiseks, kehtestades ajutised erandid ringlussevõetud plasti sisalduse sihtmäärast või ajastusest juhul, kui konkreetse ringlussevõetud plasti kättesaamatus või liiga kõrge hind muudab ringlussevõetud plasti miinimumsisalduse protsendimäära järgimise ülemäära keerukaks.***

7. ***Komisjon hindab hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 12 kuule] seda, kas on võimalik kehtestada ringlussevõetud*** terase minimaalse osakaalu ***nõue, võttes eelkõige arvesse järgmist:***

a) ***terase tootmisjääkide, sealhulgas terasest lameda profiiliga ja pika sordimetalli ning asjakohasel juhul roostevaba*** terase ***tooteperekondade*** praegune ja prognoositav kättesaadavus;

b) ***terase tootmisjääkide*** praegune osakaal sõidukites kasutatavates mitmesugustes ***terase tooteperekondadega seotud*** terasest pool- ja vahetoodetes***, ning autotööstuse üleminekuga seotud eeldatavad muutused***;

c) ***terase tootmisjääkide*** võimalik kasutuselevõtt valmistajate poolt sõidukites, millele antakse tüübikinnitus edaspidi***, ja vastav võimalik panus vanametalli suuremasse kasutamisse, arvestades mitmesuguseid koostisega seotud piiranguid, mida kohaldatakse igale terase tooteperekonnale***;

d) autotööstuse suhteline nõudlus võrreldes teiste sektorite nõudlusega ***terase tootmisjääkide*** järele***, arvestades selle võimet taluda vasesisaldust ja muid soovimatuid juhulisandeid***;

e) majanduslik elujõulisus ning tehnika ja teaduse areng, sealhulgas terase ringlussevõtu määradega seotud muutused ringlussevõtutehnoloogia kättesaadavuses***, samuti vajadus tegeleda turutõrgetega, mis takistavad tarbimisjärgse terasmurru kasutamist võrreldes tarbimiseelse terasmurruga***;

f) sõidukites sisalduva ringlussevõetud terase minimaalse osakaalu panus liidu avatud strateegilisse autonoomiasse ning kliima-***, keskkonna- ja tööstuseesmärkidesse, võttes eelkõige arvesse täiendavate juhtivate turgude loomist vähendatud süsinikuheitega terase tootmiseks***;

g) vajadus vältida ebaproportsionaalset negatiivset mõju sõidukite taskukohasusele ning

h) mõju autotööstuse üldkuludele ja konkurentsivõimele ***ning kogu autotööstusega seotud terase väärtusahelale***.

Komisjon võtab kooskõlas artikliga 51 hiljemalt … [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 24 kuule] vastu delegeeritud õigusakti käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades tarbimisjärgsetest terasejäätmetest ***ja asjakohasel juhul terase tootmisjääkidest*** ringlusse võetud terase ***minimaalse*** osakaalu***, mis peab sisalduma ja olema ehitamisel kasutatud sellistes sõidukitüübi sõidukites, millele antakse tüübikinnitus käesoleva määruse ja määruse (EL) 2018/858 kohaselt***. ***Kõnealuses delegeeritud õigusaktis sätestatakse ka ringlussevõetud materjali sisalduse minimaalse osakaalu kohustuse kohaldamise alguskuupäev, mis on hiljemalt … [84 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva]. Sellise delegeeritud õigusakti kohaldamisalasse ei kuulu teras, mida kasutatakse rehvide sarrusmaterjalina.***

Komisjon võtab kooskõlas artikliga 51 hiljemalt … [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 24 kuule] vastu delegeeritud õigusakti, kehtestades metoodika tarbimisjärgsetest terasejäätmetest ja kohaldataval juhul terase tootmisjääkidest ringlusse võetud ning sõidukitüübi sõidukites sisalduva ja nende ehitamisel kasutatud terase osakaalu arvutamiseks ja kontrollimiseks.

8. Komisjon hindab hiljemalt ... [***selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 12 kuule***] seda, kas on võimalik kehtestada ***tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud ning sõidukitüübi sõidukites sisalduva ja nende ehitamisel kasutatud alumiiniumi ja selle sulamite*** minimaalse osakaalu nõue***, võttes eelkõige arvesse järgmist***:

a) ***tarbimiseelsetest ja -järgsetest*** jäätmetest ringlusse võetud alumiiniumi ja selle sulamite ▌ ***praegune ja prognoositav kättesaadavus;*** ▌

b) tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud ***materjali sisalduse praegune osakaal alumiiniumis ja selle sulamites, mis sisalduvad turule lastavates sõidukites;***

c) majanduslik elujõulisus ning tehnika ja teaduse areng, sealhulgas ringlussevõetud materjalide liigiga seotud muutused ringlussevõtutehnoloogia kättesaadavuses, ja nende ringlussevõtu määrad;

d) sõidukites sisalduva ringlussevõetud alumiiniumi minimaalse osakaalu panus liidu avatud strateegilisse autonoomiasse ning kliima-, keskkonna- ja tööstuseesmärkidesse, võttes eelkõige arvesse täiendavate juhtivate turgude loomist vähendatud süsinikuheitega alumiiniumi ja selle sulamite jaoks;

e) vajadus vältida ebaproportsionaalset negatiivset mõju alumiiniumi ja selle sulameid sisaldavate sõidukite taskukohasusele ning

f) mõju autotööstuse üldkuludele ja konkurentsivõimele.

Komisjon võtab kooskõlas artikliga 51 hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 24 kuule] vastu delegeeritud õigusakti käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades ringlussevõetud alumiiniumi ja selle sulamite minimaalse osakaalu, mis peab sisalduma ja olema ehitamisel kasutatud sellistes sõidukitüübi sõidukites, millele antakse tüübikinnitus käesoleva määruse ja määruse (EL) 2018/858 kohaselt. Kõnealuses delegeeritud õigusaktis sätestatakse ka ringlussevõetud materjali sisalduse minimaalse osakaalu kohustuse kohaldamise alguskuupäev, mis on hiljemalt ... [84 kuud pärast käesoleva määruse jõustumist].

Komisjon võtab kooskõlas artikliga 51 hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 24 kuule] vastu delegeeritud õigusakti, kehtestades metoodika tarbimisjärgsetest ning kohaldataval juhul ka tarbimiseelsetest jäätmetest ringlusse võetud ning sõidukitüübi sõidukites sisalduva ja nende ehitamisel kasutatud alumiiniumi ja selle sulamite osakaalu arvutamiseks ja kontrollimiseks.

9. Komisjon hindab hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnenud 35 kuule] järgmiste materjalide minimaalse osakaalu nõude teostatavust:

a) magneesium ja selle sulamid, mis on ringlusse võetud tarbimiseelsetest ja -järgsetest jäätmetest, mis sisalduvad sõidukitüübi sõidukites ja mida on nende ehitamisel kasutatud, ning

b) neodüüm, düsproosium, praseodüüm, terbium, samaarium, nikkel, koobalt või boor, mis on ringlusse võetud tarbimisjärgsetest ja asjakohasel juhul tarbimiseelsetest jäätmetest, mis sisalduvad ning mida on kasutatud püsimagnetites.

Teostatavuse hindamisel võetakse arvesse järgmist:

a) esimese lõigu punktides a ja b osutatud ***tarbimiseelsetest ja -järgsetest*** jäätmetest ringlusse võetud materjalide praegune ja prognoositav kättesaadavus;

b) tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud materjali praegune osakaal esimese lõigu punktides a ja b osutatud materjalides, mis sisalduvad turule lastavates sõidukites;

c) majanduslik elujõulisus ning tehnika ja teaduse areng, sealhulgas ringlussevõetud materjalide liigiga seotud muutused ringlussevõtutehnoloogia kättesaadavuses, ja nende ringlussevõtu määrad;

d) esimese lõigu punktides a ja b osutatud sõidukites sisalduva ringlussevõetud materjali minimaalse osakaalu panus liidu strateegilisse autonoomiasse ning kliima- ja keskkonnaeesmärkidesse;

e) võimalik mõju, mida avaldab sõiduki toimimisele esimese lõigu punktides a ja b osutatud ringlussevõetud materjalide kasutamine sõiduki osades ja komponentides;

f) vajadus vältida ebaproportsionaalset negatiivset mõju esimese lõigu punktides a ja b osutatud materjale sisaldavate sõidukite taskukohasusele;

g) mõju autotööstuse üldkuludele ja konkurentsivõimele.

Pärast esimeses lõigus osutatud hindamise lõpuleviimist on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakt käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades järgmiste elementide minimaalse osakaalu:

a) magneesium ja selle sulamid, mis on ringlusse võetud tarbimisjärgsetest ja asjakohasel juhul tarbimiseelsetest jäätmetest, mis sisalduvad sõidukitüübi sõidukites ja mida on nende ehitamisel kasutatud, ning

b) neodüüm, düsproosium, praseodüüm, terbium, samaarium, nikkel, koobalt või boor, mis on ringlusse võetud tarbimisjärgsetest ja asjakohasel juhul tarbimiseelsetest jäätmetest, mis sisalduvad ja mida on kasutatud püsimagnetites.

Kolmandas lõigus osutatud delegeeritud õigusaktis sätestatakse ka ringlussevõetud materjali sisalduse minimaalse osakaalu kohustuse kohaldamise alguskuupäev.

Komisjon võtab kooskõlas artikliga 51 hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] vastu delegeeritud õigusakti, kehtestades metoodika sõidukitüübi sõidukites sisalduvate ja nende ehitamisel kasutatud***, kolmandas lõigus osutatud ringlussevõetud*** materjalide osakaalu arvutamiseks ja kontrollimiseks.

Artikkel 7

Sõiduki teatavate osade ja komponentide eemaldamist ning asendamist võimaldav disain

1. Iga sõiduk, mis on sellist ***uut*** sõidukitüüpi, millele on antud tüübikinnitus alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule] määruste (EL) 2018/858 ja (EL) nr 168/2013 kohaselt, peab olema disainitud nii, et see ei takista VIII lisa C osas loetletud osade ega komponentide eemaldamist asjaomasest sõidukist tegevusloaga lammutuskojas sõiduki jäätmeetapis ***eesmärgiga neid asendada, korduskasutada, ringlusse võtta, taastoota või taastada, kui see on tehniliselt võimalik***.

2. Iga sõiduk, mis on sellist ***uut*** sõidukitüüpi, millele on antud tüübikinnitus alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule] määruse (EL) 2018/858 kohaselt, peab olema disainitud ▌ nii, et tegevusloaga lammutuskojad või remondi- ja hooldusettevõtjad saaksid elektrisõidukiakud ja ***akupakid ning*** elektrilised veomootorid sõiduki kasutusetapis ja jäätmeetapis hõlpsasti ning mittepurustaval viisil sõidukist eemaldada ning asendada.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte lõike 2 muutmiseks, et tehnika ja teaduse arengut arvesse võttes ***lisada*** sellesse VIII lisa C osas loetletud täiendavaid osasid ja komponente.

4. Komisjon võib võtta vastu rakendusakte, millega kehtestatakse tingimused lõikes 2 osutatud osade ja komponentide eemaldamist ning asendamist võimaldava disaini kohta, kui see on vajalik, et tagada kõnealuses lõikes sätestatud kohustuse ühtlustatud rakendamine. Kõnealused rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

5. Valmistajad ei tohi tarkvarauuenduste abil takistada sõiduki osade ja komponentide eemaldamist ega asendamist, kui liidu õiguses ei ole sätestatud teisiti.

III peatükk

Valmistajate kohustused

Artikkel 8

Üldised kohustused

1. Valmistajad tõendavad, et nende valmistatud ja turule lastud uued ***sõidukitüübid*** on saanud tüübikinnituse vastavalt määruste (EL) 2018/858***, (EL) nr 168/2013*** ja käesoleva määruse nõuetele.

2. Tüübikinnituse saamiseks ***sõidukitüüpidele***, mille suhtes kohaldatakse artiklis 4, 5, 6 või 7 kehtestatud nõudeid, esitab valmistaja dokumendid, mis tõendavad vastavust nendele nõuetele, ning:

   a) lisab need määruse (EL) 2018/858 artiklis 24 ***või kohaldataval juhul määruse (EL) nr 168/2013 artiklis 27*** osutatud teatmikusse, ning

   b) esitab need määruse (EL) 2018/858 artikli 23 ***või kohaldataval juhul määruse (EL) nr 168/2013 artikli 26*** kohaselt tüübikinnitusasutusele.

3. Tüübikinnituse saamiseks sõidukitele, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse artiklis 10 kehtestatud nõudeid, koostab valmistaja käesoleva määruse artikli 10 lõikes 1 osutatud teabe ja esitab selle määruse (EL) 2018/858 artikli 24 lõike 1 punkti a kohaselt tüübikinnitusasutusele koos kõnealuse määruse artiklis 23 osutatud tüübikinnituse taotlusega.

4. Tüübikinnituse saamiseks sõidukitele, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse artiklis 11 kehtestatud nõudeid, esitab valmistaja määruse (EL) 2018/858 artikli 24 lõike 1 punkti a ***või kohaldataval juhul määruse (EL) nr 168/2013 artikli 27 lõike 1*** kohaselt tüübikinnitusasutusele deklaratsiooni, mis kinnitab vastavust käesoleva määruse artikli 11 lõikes 1 sätestatud nõudele, koos tüübikinnituse taotlusega.

Artikkel 9

Ringkasutusstrateegia

1. ***Valmistajad koostavad*** alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] ***valmistaja tasandil*** ringkasutusstrateegia.

2. Ringkasutusstrateegias kirjeldatakse valmistajate võetavaid meetmeid kohustuste täitmise jälgimiseks, et tagada vastavus II peatükis sätestatud ringkasutusnõuetele .

3. Ringkasutusstrateegia sisaldab IV lisa A osas sätestatud elemente.

4. ***Valmistajad esitavad liikmesriikide tüübikinnitusasutustele ja*** komisjonile ringkasutusstrateegia koopia 30 päeva jooksul pärast ***selle koostamist***.

5. Valmistajad jälgivad ringkasutusstrateegias sisalduvaid meetmeid ja jälgivad nende täitmist ning ajakohastavad strateegiat iga viie aasta järel kooskõlas V lisa B osaga***, märkides ära ringkasutusstrateegia asjakohased uued muudatused***. Valmistaja esitab ajakohastatud ringkasutusstrateegia ***komisjonile***.

6. Komisjon teeb ringkasutusstrateegiad ja nende ajakohastatud versioonid, välja arvatud konfidentsiaalse teabe, üldsusele kättesaadavaks.

▌

7. Komisjon koostab hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 83 kuule] ja seejärel ***vähemalt*** iga kuue aasta järel aruande ringkasutuse kohta autotööstuses ja avaldab selle. Aruanne põhineb eelkõige ringkasutusstrateegiatel ja selliste strateegiate ajakohastustel.

Artikkel 10

Sõiduki ringlussevõetud materjali sisalduse deklaratsioon

1. Valmistajad deklareerivad iga ***uue*** sõidukitüübi puhul, millele on antud tüübikinnitus määruse (EL) 2018/858 alusel alates ▌selle kuu esimesest päevast, mis järgneb ***12*** kuule ***pärast tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud materjalide käesoleva määruse artiklis 6 osutatud sõidukitüübi sõidukites osakaalu arvutamise ja kontrollimise metoodika vastuvõtmist***, järgmiste ringlussevõetud materjalide sisalduse osakaalu:

a) neodüüm, düsproosium, praseodüüm, terbium, samaarium***, nikkel, koobalt*** ja boor püsimagnetites elektrilistes veomootorites;

b) alumiinium ja selle sulamid;

c) magneesium ja selle sulamid;

d) teras ***ja selle sulamid***;

e) plast.

Deklaratsioonis esitatakse nimetatud ringlussevõetud materjalide sisaldus sõidukitüübis ja märgitakse iga materjali osakaalu ***ja üle 100 g kaaluvate plastosade*** puhul, kas materjal on ringlusse võetud tarbimiseelsetest või tarbimisjärgsetest jäätmetest.

2. Tüübikinnitusasutused kontrollivad, et valmistajad on esitanud nõutavad dokumendid ja et need sisaldavad lõikes 1 osutatud teavet.

3. Erandina lõikest 1 ei kohaldata ringlussevõetud materjali osakaalu deklareerimise nõuet materjali puhul, mille suhtes on ***muutunud kohaldatavaks artiklis 6*** kehtestatud sihtmäär.

Artikkel 11

Teave sõidukis sisalduvate osade, komponentide ja materjalide eemaldamise ning asendamise kohta

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] annavad valmistajad ***tüübikinnituse saanud uute sõidukitüüpide puhul*** jäätmekäitlejatele***, tehnilise teabe kirjastajatele*** ning remondi- ja hooldusettevõtjatele piiramatu, standardse ning mittediskrimineeriva juurdepääsu VI lisas loetletud teabele, mis võimaldab pääseda juurde järgmistele elementidele ning neid ohutult eemaldada ja asendada***, välja arvatud siis, kui see teave on kättesaadav teiste liidu õigusaktide alusel***:

   a) sõidukisse paigaldatud elektrisõidukiakud ***ja akupakid***;

b) sõidukis sisalduvad osad, komponendid ja materjalid, mis sisaldavad VIII lisa B osas loetletud vooliseid ja vedelikke;

c) sõidukis sisalduvad VIII lisa C osas loetletud osad ja komponendid;

d) osad ja komponendid, mis sõidukile tüübikinnituse andmise ajal sisaldavad määruse (EL) ***2024/1252*** artikli ***28*** lõike 1 punktis b osutatud kriitilisi toormeid;

e) sõiduki digitaalselt kodeeritud osad ja komponendid, kui selline kodeerimine takistab nende remonti, hooldust või kasutamist asendamiseks teises sõidukis.

Esimese lõigu punkti e ei kohaldata teabe suhtes, mis tuleb esitada tehnilise teabe kirjastajatele.

2. Valmistajad teevad pääste- ja hädaolukordadele reageerimise juhendi teabe kättesaadavaks hädaabiteenistustele.

3. Valmistajad tagavad koostöö tegevusloaga lammutuskodade, ***tehnilise teabe kirjastajate, ümberehitusettevõtjate*** ning remondi- ja hooldusettevõtjatega, luues vajalikud sideplatvormid lõikes 1 osutatud teabe ja VI lisas täpsustatud teabe esitamiseks ning ajakohastamiseks.

Valmistajad esitavad esimeses lõigus osutatud teabe tasuta. Valmistajad võivad nõuda jäätmekäitlejatelt***, tehnilise teabe kirjastajatelt*** ning remondi- ja hooldusettevõtjatelt ***mõistlikke ja proportsionaalseid*** tasusid ***ainult sellises ulatuses***, mida on vaja sideplatvormide kaudu nõutava teabe kättesaadavaks ***tegemisega seotud tegelike halduskulude katmiseks***.

4. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte VI lisa muutmiseks, vaadates läbi sõiduki osade, komponentide ja materjalide loetelu ning valmistajate esitatava teabe ulatuse. ***Komisjon võtab arvesse tehnika arengut ja õiguslikke muudatusi, praegust infotehnoloogiat ja sõidukitehnoloogia prognoositavat arengut.***

Artikkel 12

Sõidukis sisalduvate osade, komponentide ja materjalide märgistamine

1. Valmistajad ja nende tarnijad kasutavad sõiduki osade, komponentide ja materjalide märgistamiseks ning identifitseerimiseks VII lisa punktides 1, 2 ja 3 loetletud osade, komponentide ja materjalide kodeerimisstandardite nomenklatuuri.

▌

2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte VII lisa muutmiseks, et kohandada seda teaduse ja tehnika arenguga.

Artikkel 13

Sõiduki ***digitaalne*** ringsuspass

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumisele järgnenud ***72*** kuule] peab igal turule lastud sõidukil olema ***digitaalne*** ringsuspass, mis on vastavuses***, koostalitlusvõimeline*** ja võimaluse korral integreeritud muude liidu õiguse kohaste sõidukiga seotud keskkonnapassidega***, eelkõige määruse (EL) 2023/1542 artiklis 77 ja määruse (EL) 2024/1257 artikli 3 punktis 68 osutatud passidega ning muude asjakohaste passidega, mis on kehtestatud vastavalt määrusele (EL) 2024/1781***.

2. ***Turule lastava*** sõiduki ***digitaalne*** ringsuspass ▌on tasuta kättesaadav ***ja peab digivormingus sisaldama järgmist:***

   a) artiklis 11 osutatud teave;

   b) teave sõiduki pliid, elavhõbedat, kaadmiumi või kuuevalentset kroomi sisaldavate osade kohta vastavalt artikli 5 lõikes 5 sätestatud erandile;

   c) deklaratsioon ringlussevõetud plasti ja artikli 10 lõikes 1 loetletud materjalide osakaalu kohta;

▌

   d) asjaomase sõidukitüübi varuosade ametlik kataloog.

3. ***Kui käesoleva artikli kohaselt nõutav teave on juba kättesaadav muu lõikes 1 osutatud passi kui*** sõiduki ***digitaalse ringsuspassi kaudu, ei dubleerita lõikes 2 nõutud*** teavet ***sõiduki digitaalses ringsuspassis, tingimusel et on tagatud koostalitlusvõime***.

4. Sõiduki turule laskev valmistaja tagab, et ***lõikes 2 osutatud*** teave on õige, täielik ja ajakohane.

5. Kogu teave sõiduki ***digitaalses*** ringsuspassis vastab komisjoni poolt lõike 6 alusel kehtestatud nõuetele ja:

a) põhineb avatud standarditel;

b) on välja töötatud koostalitlusvõimelises vormingus;

c) on edastatav avatud koostalitlusvõimelise andmesidevõrgu kaudu tarnijast sõltumata;

d) on masinloetav, struktureeritud ja võimaldab otsingut.

6. Komisjon võtab ***hiljemalt ... [48 kuud pärast käesoleva määruse jõustumist]*** vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse nõuded järgmise kohta:

a) sõiduki ***digitaalsele*** ringsuspassile juurdepääsuks kasutatava tehnilise lahenduse viis ja ***põhinõuded viisil, mis ei välista ühtegi tehnilist lahendust***;

b) sõiduki ***digitaalse*** ringsuspassi tehniline projekt ja kasutusnõuded, sealhulgas nõuded, mis käsitlevad järgmist:

i) sõiduki ***digitaalse*** ringsuspassi ***vastavusse viimine ja*** koostalitlusvõime liidu õigusaktide alusel nõutavate muude passidega;

ii) sõiduki ***digitaalses*** ringsuspassis sisalduva teabe säilitamine ja töötlemine;

iii) sõiduki ***digitaalse*** ringsuspassi kättesaadavus pärast seda, kui lõikes 4 sätestatud kohustuste täitmise eest vastutav valmistaja lõpetab tegevuse või lõpetab oma tegevuse liidus;

c) sõiduki ***digitaalses*** ringsuspassis sisalduva teabe kasutuselevõtmine, muutmine ja ajakohastamine kolmanda isiku poolt, kes ei ole valmistaja;

d) sõiduki digitaalsele ringsuspassile juurdepääsu tingimused, sealhulgas juurdepääsuõigus ning asjakohased andmekaitse- ja intellektuaalomandi õiguste kaitse normid;

e) andmekandja asukoht või muu tunnus, mis võimaldab juurdepääsu sõiduki ***digitaalsele*** ringsuspassile. ▌

Esimeses lõigus osutatud nõudeid kehtestades võtab komisjon arvesse vajadust tagada kõrgetasemeline turvalisuse ja eraelu puutumatuse.

Käesoleva artikli esimeses lõigus osutatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

IV peatükk

Romusõidukite käitlemine

1. jagu

Üldsätted

Artikkel 14

Romusõidukite käitlemise eest vastutav pädev asutus

1. Liikmesriigid määravad ühe või mitu pädevat asutust, kes vastutavad käesolevast peatükist tulenevate kohustuste täitmise eest, eelkõige artiklites 15–37 ***ja I lisas*** sätestatud ***ettevõtjate***, tootjate ja tootjavastutusorganisatsioonide kohustuste täitmise järelevalve ja kontrollimise eest.

2. Iga liikmesriik võib komisjoniga suhtlemiseks määrata lõikes 1 osutatud pädevate asutuste hulgast ühe kontaktpunkti.

3. Liikmesriigid määravad kindlaks pädevate asutuste korralduse ja toimimise üksikasjad, sealhulgas haldus- ja menetlusnormid, mis käsitlevad järgmist:

   a) tootjate registreerimine vastavalt artiklile ***19***;

   b) tootjatele ja tootjavastutusorganisatsioonidele tegevuslubade andmine vastavalt artiklile ***18***;

   c) järelevalve laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmise üle vastavalt artiklitele 16 ja 20;

d) andmete kogumine sõidukite ja romusõidukite kohta vastavalt artikli ***19*** lõikele 12 ja artikli 50 lõikele 6;

e) teabe kättesaadavaks tegemine vastavalt artiklile 50.

4. Liikmesriigid teatavad hiljemalt ... [***selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 9 kuule***] komisjonile lõike 1 kohaselt määratud pädevate asutuste nimed ja aadressid. Liikmesriigid teatavad komisjonile põhjendamatu viivituseta pädevate asutuste nimede või aadresside muudatustest.

Artikkel 15

Tegevusloaga lammutuskojad

1. Ilma et see piiraks direktiivi 2010/75/EL kohaldamist, peab iga asutus või ettevõtja, kes kavatseb tegeleda romusõidukite töötlemisega, saama pädevalt asutuselt loa kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ artikliga 23 ja täitma loas kindlaks määratud tingimusi.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud loa väljaandmiseks kontrollib pädev asutus, kas asutusel või ettevõtjal on artiklis 26 sätestatud kohustuste täitmiseks vajalik suutlikkus.

3. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud loale märgitakse, et lammutuskoda on pädev välja andma artiklis 25 osutatud lammutustõendit.

Erandina käesoleva lõike esimesest lõigust võivad liikmesriigid oma riiklikus õigusraamistikus ette näha, et tegevusloaga lammutuskojad on pädevad artiklis 25 osutatud lammutustõendit välja andma.

4. Tootjad või artikli 17 lõike 1 kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid võivad sõlmida oma tootjavastutuse kohustuste täitmiseks tegevusloaga lammutuskodadega lepinguid. Need lepingud peavad olema õiglased, läbipaistvad ega tohi sisaldada diskrimineerivaid tingimusi.

Liikmesriigid võivad käesoleva artikli järgimise hõlbustamiseks koostada näidislepingu.

5. Kui loamenetlusse on kaasatud rohkem kui üks pädev asutus või rohkem kui üks asutus või ettevõtja, kes kavatseb tegeleda romusõidukite töötlemisega***, tagavad liikmesriigid, et loa andmise tingimused ja kord on täielikult kooskõlastatud, et kõik pädevad asutused järgiksid tõhusat integreeritud käsitust***.

6. Komisjonil on õigus võtta vastu rakendusakt, milles sätestatakse käesoleva artikli lõikes 4 osutatud lepingute suhtes kohaldatavad üksikasjalikud nõuded, et tagada õiglased, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad tingimused. Kõnealune rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

2. JAGU

LAIENDATUD TOOTJAVASTUTUS

Artikkel 16

Laiendatud tootjavastutus

1. Alates ... [***selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule***] on tootjatel laiendatud tootjavastutus sõidukite eest, mille nad teevad liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks***, sealhulgas juhul, kui sõiduk on varem turul kättesaadavaks tehtud muus liikmesriigis kui see, mille territooriumil sõiduk kättesaadavaks tehakse***. ***Laiendatud tootjavastutuse*** süsteem peab olema kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ artiklitega 8 ja 8a ning vastama käesoleva peatüki nõuetele.

2. Laiendatud tootjavastutus hõlmab tootjate kohustust tagada, et

   a) sõidukeid, mille nad on liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks teinud ja mis muutuvad romusõidukiteks,

      i) kogutakse vastavalt artiklile 23;

      ii) töödeldakse vastavalt artiklile 26;

b) punktis a osutatud romusõidukeid töötlevad jäätmekäitlejad saavutavad artiklis 33 sätestatud sihtmäärad.

3. ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimates piirkondades võivad liikmesriigid käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud tootjate kohustusi kohandada, et katta romusõidukite käitlemise kulud ja arvestades nende piirkondade eripära.

4. Kui äri- ja tööstussaladusest ei tulene teisiti, avaldavad laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse täitmise korral tootjad või laiendatud tootjavastutuse kohustuste kollektiivse täitmise korral määratud tootjavastutusorganisatsioonid lisaks direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8a lõike 3 punktis e osutatud teabele oma veebisaidil kord aastas teabe romusõidukite kogumise kohta ning korduskasutamise ja ringlussevõtu, korduskasutamise ja taaskasutamise ning plasti ringlussevõtu sihtmäärade kohta, mille nad on saavutanud laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse täitmise korral ise või mille on saavutanud tootjad, kes on määranud tootjavastutusorganisatsiooni.

Artikkel 17

Tootjavastutusorganisatsioonid

1. Tootjad võivad otsustada täita oma laiendatud tootjavastutuse kohustusi individuaalselt või määrata artikli ***18*** kohaselt volitatud tootjavastutusorganisatsiooni täitma laiendatud tootjavastutuse kohustusi nende nimel.

   Liikmesriigid võivad võtta meetmeid, millega nõutakse, et tootjad määraksid tootjavastutusorganisatsiooni täitma nende nimel laiendatud tootjavastutuse kohustusi.

2. Tootjavastutusorganisatsioonid tagavad oma valduses olevate andmete konfidentsiaalsuse, kui tegemist on ärisaladusena käsitatava teabe või sellise teabega, mis on otseselt seostatav üksikute tootjate või nende volitatud esindajaga laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks.

▌

3. Lisaks artikli 16 lõikes 4 osutatud teabele teevad tootjavastutusorganisatsioonid üldsusele kättesaadavaks teabe käesoleva artikli lõike 5 kohase valikumenetluse kohta.

4. Tootjavastutusorganisatsioonid tagavad ***korrapärase arutelu sidusrühmade vahel vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8a lõikele 6***. ***Romusõidukite kogumise ja töötlemisega tegelevad jäätmekäitlejad määravad tootjavastutusorganisatsioonide juhatustesse vaatlejaliikmed.***

5. Tootjad või tootjavastutusorganisatsioonid kohaldavad jäätmekäitlusettevõtjatele läbipaistvatel hindamiskriteeriumidel põhinevat mittediskrimineerivat valikumenetlust, millega ei kaasne väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ebaproportsionaalselt suur koormus.

Artikkel ***18***

Luba laiendatud tootjavastutuse kohustuse täitmiseks

1. Laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse täitmise korral taotleb tootja ja laiendatud tootjavastutuse kohustuste kollektiivse täitmise korral taotlevad määratud tootjavastutusorganisatsioonid pädevalt asutuselt luba.

2. Luba antakse üksnes juhul, kui tõendatakse, et direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8a lõike 3 punktides a–d sätestatud nõuded on täidetud ning tootja või tootjavastutusorganisatsiooni kehtestatud meetmed on piisavad käesolevas peatükis sätestatud kohustuste täitmiseks seoses sõidukite arvuga, mille tootja või tootjad, kelle nimel tootjavastutusorganisatsioon tegutseb, on liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks teinud.

Laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse täitmise korral tootjaid ja laiendatud tootjavastutuse kohustuste kollektiivse täitmise korral tootjavastutusorganisatsioone võib registreerida ainult juhul, kui neil on käesoleva artikli kohane pädeva asutuse luba. See ei piira võimalust ühendada artikli 19 kohane registreerimismenetlus ja käesoleva artikli kohane loamenetlus üheks menetluseks.

3. Liikmesriigid lisavad oma meetmetesse, millega kehtestatakse artikli 14 lõike 3 punktis b osutatud haldus- ja menetlusnormid, loamenetluse üksikasjad, mis võivad erineda sõltuvalt sellest, kas loamenetlus on seotud laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse või kollektiivse täitmisega, ning tootjate ja tootjavastutusorganisatsioonide vastavuse kontrollimise korra, sealhulgas teabe, mille tootjad või tootjavastutusorganisatsioonid peavad sel eesmärgil esitama.

4. Tootja või tootjavastutusorganisatsioon teatab pädevale asutusele põhjendamatu viivituseta kõigist loas sisalduva teabe muudatustest, loa tingimustega seotud muudatustest või tegevuse alalisest lõpetamisest.

5. Direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8a lõike 3 punktis d sätestatud enesekontrollimehhanismi rakendatakse korrapäraselt ja vähemalt iga kolme aasta järel ning pädeva asutuse taotluse korral, et kontrollida, kas kõnealuse punkti sätted on täidetud ja kas lõikes 2 osutatud loa andmise tingimused on jätkuvalt täidetud. Tootja või tootjavastutusorganisatsioon esitab pädevale asutusele taotluse korral enesekontrolliaruande ja vajaduse korral parandusmeetmete kava projekti. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõikes 6 sätestatud pädevust, võib pädev asutus esitada tähelepanekuid enesekontrolliaruande ja parandusmeetmete kava projekti kohta ning edastab kõnealused tähelepanekud tootjale või tootjavastutusorganisatsioonile. Tootja või tootjavastutusorganisatsioon koostab nende tähelepanekute põhjal parandusmeetmete kava ja rakendab seda.

6. Pädev asutus võib otsustada loa kehtetuks tunnistada, kui tootja või tootjavastutusorganisatsioon ei täida enam romusõidukite kogumise ja töötlemise korraldamisega seotud nõudeid, ei esita pädevale asutusele aruannet, ei teavita teda loa tingimustega seotud muudatustest või on tegevuse lõpetanud.

Artikkel ***19***

Registreerimine

1. Iga liikmesriik loob hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule] tootjate registri ***või kasutab olemasolevat tootjate registrit***, mille eesmärk on jälgida tootjate vastavust käesoleva peatüki nõuetele.

   Register sisaldab linke teiste riikide tootjate registrite veebisaitidele, et hõlbustada kõigis liikmesriikides tootjate või laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks volitatud esindajate registreerimist ***ja olemasolu korral riiklikele veebisaitidele, mis sisaldavad teavet registreerimismenetluse kohta***.

   Komisjon loob hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule] veebisaidi, mis sisaldab linke kõigile riiklikele tootjate registritele, et hõlbustada registreerimist kõigis liikmesriikides.

   Liikmesriik teavitab komisjoni oma tootjate registri lingist 30 päeva jooksul pärast registri kasutusele võtmist.

2. Tootjad registreerivad end lõikes 1 osutatud riiklikus registris. Selleks esitavad nad registreerimistaotluse igas liikmesriigis, kus nad sõiduki esimest korda turul kättesaadavaks teevad.

Tootjad esitavad registreerimistaotluse lõike 8 punktis a osutatud elektroonilise andmetöötlussüsteemi kaudu.

Tootjad teevad liikmesriigi turul sõiduki kättesaadavaks üksnes juhul, kui nemad või volitamise korral nende volitatud esindajad laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks on selles liikmesriigis registreeritud.

3. Registreerimistaotluses esitatakse IX lisas loetletud teave. Liikmesriigid võivad nõuda lisateavet või -dokumente, kui seda on vaja tootjate registri tõhusaks kasutamiseks.

4. Erandina käesoleva artikli lõikest 3 esitatakse IX lisa punkti 1 alapunktis d osutatud teave käesoleva artikli lõike 3 kohases registreerimistaotluses või artikli ***18*** kohases loataotluses.

5. Kui tootja on määranud vastavalt artikli ***17 lõikele 1 tootjavastutusorganisatsiooni***, täidab see organisatsioon käesolevast artiklist tulenevaid kohustusi ***mutatis mutandis***, kui liikmesriik, kus sõiduk esimest korda turul kättesaadavaks tehti, ei ole ette näinud teisiti.

6. Käesolevas artiklis sätestatud kohustusi võib tootja nimel täita volitatud esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks.

Kui liikmesriigis esindab üks volitatud esindaja rohkem kui üht tootjat, esitab see volitatud esindaja iga esindatava tootja nime ja kontaktandmed eraldi.

7. Liikmesriigid võivad otsustada, et käesoleva artikli kohane registreerimismenetlus ja artikli ***18*** kohane loamenetlus kujutavad endast ühtset menetlust, tingimusel et loataotlus vastab käesoleva artikli lõigetes 3–6 sätestatud nõuetele.

8. Pädev asutus:

   a) teeb oma veebisaidil kättesaadavaks teabe taotlusprotsessi kohta elektroonilises andmetöötlussüsteemis;

   b) kinnitab registreerimise ja annab registreerimisnumbri hiljemalt 12 nädala jooksul alates kogu lõigete 2 ja 3 kohaselt nõutava teabe esitamisest.

9. Pädev asutus võib:

a) kehtestada registreerimisnõuete ja -protsessiga seotud korra, lisamata sisulisi nõudeid lisaks lõigete 2 ja 3 kohaselt sätestatud nõuetele;

b) nõuda tootjatelt käesoleva artikli lõikes 2 ***ja artikli 18 lõikes 1*** osutatud taotluste menetlemise eest kulupõhiseid ja proportsionaalseid tasusid.

10. Pädev asutus võib tootja registreerimisest keelduda või selle kehtetuks tunnistada, kui käesoleva artikli lõikes 3 osutatud teave ja sellega seotud dokumentaalsed tõendid ei ole esitatud või kui need ei ole piisavad või kui tootja ei vasta enam IX lisa punkti 1 alapunktis d sätestatud nõuetele.

Pädev asutus tunnistab tootja registreeringu kehtetuks, kui tootja on tegevuse lõpetanud.

11. Tootja või kohaldataval juhul tootja volitatud esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks või tootjavastutusorganisatsioon, kes on määratud nende tootjate nimel, keda ta esindab, teavitab pädevat asutust põhjendamatu viivituseta kõigist muudatustest registreeringus sisalduvas teabes ning registreeringus osutatud sõidukite liikmesriigi territooriumil turul kättesaadavaks tegemise alalisest lõpetamisest.

12. Tootja või kohaldataval juhul tootja volitatud esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks või tootjavastutusorganisatsioon esitab registri eest vastutavale pädevale asutusele aruande laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmise kohta.

Kui tootjate registris olev teave ei ole avalikult kättesaadav, tagavad liikmesriigid, et selliste digiplatvormide pakkujatele, mis võimaldavad tarbijatel sõlmida tootjatega kauglepinguid, antakse sellele teabele tasuta juurdepääs.

Artikkel 20

Tootja finantsvastutus

1. Tootja tehtavad maksed katavad järgmised kulud, mis on seotud tootja poolt liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks tehtud sõidukitega:

a) romusõidukite kogumise kulud***, mis on*** vajalikud artiklite 23, 24 ja ***25*** nõuete täitmiseks ***ja nende järgnevaks transportimiseks tõhusal viisil,*** ning romusõidukite töötlemise kulud***, mis on*** vajalikud artiklite 26–30, 33 ja 35 nõuete täitmiseks, ***võttes arvesse jäätmekäitlejate tulusid***, mis on seotud kasutatud varuosade ja kasutatud varukomponentide, keskkonnaohutuks muudetud romusõidukite või ***sellistest osadest, komponentidest ja materjalidest taaskasutusse võetud*** teiseste toormete müügiga; ***need kulud põhinevad keskmise kulu kalkulatsioonil;***

b) kulud, mis on seotud teadlikkuse suurendamise kampaaniatega, mille eesmärk on ***teavitada üldsust ja*** parandada romusõidukite kogumist;

c) artiklis 25 osutatud teavitussüsteemi loomise kulud;

d) andmete kogumise ja ***kättesaadavaks tegemise*** ning pädevatele asutustele esitamise ***halduskulud***.

Direktiivi 2000/53/EÜ kohaldamisalasse kuuluvate sõidukite puhul, mis on turul kättesaadavaks tehtud enne ... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev], ning erandina käesoleva artikli lõike 1 punktist a ja lõikest 2, peavad liikmesriikides, kus tootjad ei pidanud direktiivi 2000/53/EÜ artikli 5 lõike 4 teise lõigu kohaselt kandma kõiki kulusid, vaid ainult märkimisväärse osa kuludest, nende sõidukite tootja tehtavad maksed vastama tasemele, mis moodustab märkimisväärse osa selles osutatud kuludest.

2. Sõiduki liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks tegeva tootja tehtavad maksed peavad proportsionaalselt tema vastava turuosaga katma ka lõike 1 punktis a osutatud kulud, mis on seotud sõidukitega, mille tootjat ei ole võimalik tuvastada või mille tootja on tegevuse lõpetanud liikmesriigis, kus sõiduk muutus romusõidukiks.

3. Eriotstarbelisi sõidukeid turul kättesaadavaks tegevate tootjate tehtavad maksed peavad katma ainult need lõike 1 punktis a osutatud kulud, mis on seotud selliste sõidukite kogumise ja keskkonnaohutuks muutmisega.

4. Laiendatud tootjavastutuse kohustuste individuaalse täitmise korral esitavad tootjad tagatise sõidukite kohta, mille nad teevad liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks. Tagatis kindlustab nende sõidukitega seotud ja lõikes 1 osutatud toimingute rahastamise***, sealhulgas tegevuse alalise lõpetamise või maksejõuetuse korral***.

Tagatise suuruse määravad kindlaks liikmesriigid, kus sõiduk esimest korda turul kättesaadavaks tehti, võttes arvesse artiklis 21 sätestatud kriteeriume.

Tagatiseks võib olla tootja osalemine romusõidukite käitlemise asjakohastes rahastamissüsteemides, ***finantstagatis või sellega samaväärne*** kindlustus .

5. ***Kui uus sõiduk on saanud tüübikinnituse mitmeastmelise tüübikinnituse raames, käsitatakse baassõiduki tootjat komplekteeritud sõiduki tootjana ja ta võib koguda proportsionaalseid makseid mitmeastmelise tüübikinnituse raames tüübikinnituse saanud osade, välja arvatud baassõiduki, valmistajatelt. Need proportsionaalsed maksed katavad üksnes kulusid, mis on seotud keskkonnaohutuks muutmisega vastavalt artiklile 28 ning osade ja komponentide eemaldamisega vastavalt artiklile 29.***

Komisjoni soovituse 2003/361/EÜ[39] lisa artikli 2 lõikes 3 määratletud mikroettevõtjad on sellistest maksetest vabastatud.

6. Pädev asutus seirab tihedas koostöös tootjate, tootjavastutusorganisatsioonide ja jäätmekäitlejatega järgmist:

a) kogumis-, ringlussevõtu- ja töötlemistoimingute keskmised kulud ning jäätmekäitlejate tulud;

b) nende maksete määr, mida tootjad teevad laiendatud tootjavastutuse kohustuste kollektiivse täitmise korral määratud tootjavastutusorganisatsioonidele, et tagada kulude õiglane jaotamine kõigi huvitatud ettevõtjate vahel.

---

39 Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlust (teatavaks tehtud numbri K(2003) 1422 all) (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj).

Artikkel 21

Tasude kohandamine

1. Laiendatud tootjavastutuse kohustuste kollektiivse täitmise korral tagavad tootjavastutusorganisatsioonid, et tootjate poolt neile tehtavaid makseid kohandatakse, võttes arvesse ***vähemalt*** järgmist:

a) sõiduki mass***, millest on välja arvatud elektrisõidukiakud***;

[redacted]

b) selle sõidukitüübi ringlussevõetavuse ja korduskasutatavuse määr, millesse sõiduk kuulub, tuginedes artikli 4 kohaselt tüübikinnitusasutusele esitatud teabele;

c) aeg, mida on vaja sõiduki demonteerimiseks tegevusloaga lammutuskojas, eriti nende osade ja komponentide puhul, mis tuleb eemaldada enne artikli 29 kohast purustamist;

d) kvaliteetse ringlussevõtu protsessi takistavate materjalide ja ainete osakaal[redacted] ;

e) sõidukis kasutatava ringlussevõetud materjali sisalduse protsent artiklites 6 ja 10 loetletud materjalide puhul;

f) artikli 5 lõikes 4 osutatud ainete olemasolu ja kogus.

2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades üksikasjalikud normid käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kriteeriumide kohaldamise kohta.

Artikkel 22

Kulude jaotamise mehhanism sõiduki puhul, mis muutub romusõidukiks teises liikmesriigis

1. ***Olenemata artiklist 16 ja artikli 20 lõikest 2*** tagab sõiduki ***valmistaja***, et kui ***M_1- või N_1-kategooria*** sõiduk muutub romusõidukiks teises liikmesriigis kui see, mille territooriumil sõiduk ***turule lasti***, ***ja selle liikmesriigi territooriumil, kus see muutub romusõidukiks, ei ole võimalik sõiduki tootjat kindlaks teha,*** kaetakse artikli ***20 lõike 1 punktides a ja d*** osutatud jäätmekäitlustoimingute kulud, mis on tekkinud ▌ jäätmekäitlejatele.

2. ***Selleks et täita lõikest 1 tulenevaid kohustusi,*** teeb ***valmistaja*** järgmist:

   a) määrab kirjaliku volitusega igas liikmesriigis ***piiriülese mehhanismi*** volitatud esindaja ***ja teavitab määramisest pädevaid asutusi*** ning

   b) loob piiriülese koostöö mehhanismid artikli ***20 lõike 1 punktides a ja d*** osutatud jäätmekäitlustoiminguid tegevate jäätmekäitlejatega.

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis a osutatud valmistaja volitatud esindaja täidab ülesandeid valmistajalt saadud volituse piires. Valmistaja võib määrata oma volitatud esindajaks tootjavastutusorganisatsiooni.

Kui valmistaja asukoht on väljaspool liitu, võib käesoleva lõike esimese lõigu punktides a ja b sätestatud valmistaja kohustusi täita valmistaja esindaja liidus, kes on määratud määruse (EL) 2018/858 artikli 13 lõike 4 kohaselt.

3. Valmistajad tõendavad oma tootjatele vastavust lõikes 2 sätestatud nõuetele.

4. Tootjad teevad liikmesriigi turul kättesaadavaks ainult need sõidukid, mis on pärit valmistajatelt, kes on tõendanud vastavust lõikes 2 sätestatud nõuetele.

5. Liikmesriik, kus sõiduk muutus romusõidukiks, teeb järelevalvet selle üle, kas ***valmistajad ja nende volitatud esindajad*** täidavad käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 nõudeid. Järelevalve põhineb ***valmistajate ja nende volitatud esindate*** poolt pädevatele asutustele esitatud ja kontrollitud teabel käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 rakendamise kohta, eelkõige käesoleva artikli lõikes 1 osutatud romusõidukite käitlemise kulude arvutamise ja jaotamise kohta, võttes korrektselt arvesse ärisaladust ja muid konkurentsivõimega seotud küsimusi.

6. Kui seda on vaja käesoleva artikli järgimise tagamiseks ***ning võttes arvesse teavet, mille liikmesriigid on esitanud käesoleva artikli lõigetes 2 ja 5 osutatud koostöö- ja järelevalvetegevuse raames***, on komisjonil õigus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte***. Selliste õigusaktide eesmärk on eelkõige vältida ühtse turu moonutamist ning tagada liidus ja väljaspool liitu asutatud ettevõtjatele võrdsed tingimused. Delegeeritud õigusaktides võib sätestada*** üksikasjalikud normid ***valmistajate, eelkõige väljaspool liitu asutatud valmistajate, valmistajate volitatud esindajate,*** tootjate, liikmesriikide ja jäätmekäitlejate kohustuste ning ***käesolevas artiklis*** osutatud mehhanismide omaduste kohta.

3. JAGU

ROMUSÕIDUKITE KOGUMINE

Artikkel 23

Romusõidukite kogumine

1. Tootjad tagavad, et kõik sõidukid, mille nad on liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks teinud, kogutakse nende romusõidukiks muutumisel kokku.

2. Lõike 1 kohaldamisel loovad tootjad või artikli ***17 lõike 1*** kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid kogumissüsteemid, sealhulgas kogumiskohad .

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, millega tagatakse, et tootjad või artikli ***17*** lõike 1 kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid loovad kogumissüsteemid kõigi romusõidukite jaoks.

3. Tootjad või artikli ***17 lõike 1*** kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid tagavad, et käesoleva artikli lõikes 2 osutatud kogumissüsteemid

a) hõlmavad kogu liikmesriigi territooriumi;

b) ***on varustatud piisavate*** tegevusloaga lammutuskodade ***või kogumiskohtadega***, võttes arvesse elanikkonna suurust ja tihedust ning romusõidukite eeldatavat mahtu, mis ei piirdu piirkondadega, kus kogumine ja sellele järgnev käitlemine on kõige kasumlikum;

c) tagavad sõidukite remondi käigus jäätmete hulka arvatud sõidukiosade kogumise;

d) võimaldavad ▌ romusõidukite kogumist, olenemata nende päritolust;

e) võimaldavad kõigi romusõidukite tasuta üleandmist ***kogumiskohtadele või*** tegevusloaga lammutuskodadele, nagu on sätestatud artikli 24 lõikes 2.

4. Tootjad või artikli ***17 lõike 1*** kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid ***avaldavad ja ajakohastavad korrapäraselt oma veebisaitidel kogumiskohtade ja tegevusloaga lammutuskodade nimekirju ning*** korraldavad teavituskampaaniaid, mille abil propageeritakse romusõidukite ***kogumissüsteeme*** ja suurendatakse teadlikkust romusõidukite ebaõige kogumise ja käitlemise keskkonnamõjust. ***Liikmesriigid võivad nõuda, et teavituskampaaniaid koordineeritaks liikmesriigis koostöös nii tootjatega, artikli 17 lõike 1 kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonidega kui ka pädevate asutustega.***

5. Liikmesriigid võivad lubada ***romusõidukeid koguda kogumiskohtadel***, kes ei ole tegevusloaga lammutuskojad [redacted] .

[redacted]

Kogumiskohad saavad pädevalt asutuselt loa vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artiklile 23 ja täidavad selles loas kindlaks määratud tingimusi. Loa väljaandmiseks kontrollib pädev asutus, kas sellisel asutusel või ettevõtjal on vajalik suutlikkus, et täita järgmisi kohustusi:

a) ***koguda romusõidukeid ja neid ajutiselt ladustada vastavalt*** VIII lisa A ***osale***;

b) ***valmistada kogutud romusõidukeid tegevusloaga lammutuskodadesse viimiseks ette, vältides vooliste juhuslikku leket ja kogumiskohale loata juurdepääsu***;

▌

c) tagada, et kõik kogutud romusõidukid viiakse tegevusloaga lammutuskotta ***kahe kuu*** jooksul nende vastuvõtmisest.

▌

6. ***Kogumiskohad*** annavad sõidukiomanikule romusõiduki vastuvõtmist kinnitava dokumendi elektroonilisel kujul ning esitavad selle artikli 25 lõike 2 kohaselt kehtestatud elektroonilise teatamise korra kohaselt liikmesriigi asjaomastele asutustele, sealhulgas artikli 14 kohaselt määratud pädevatele asutustele.

▌

Artikkel 24

Romusõidukite üleandmine

1. ***Romusõidukiks muutunud sõiduki omanik ja tema nimel tegutsev ettevõtja annavad selle põhjendamatu viivituseta üle tegevusloaga lammutuskojale või kogumiskohale. Seda kohustust ei kohaldata määruse (EL) 2018/858 I lisa A osa punktis 5.1 osutatud autoelamute suhtes, mis on muutunud romusõidukiteks, juhul kui neid sõidukeid kasutatakse eluruumina.***

   Kõik romusõidukid***, mille omanikku ei ole võimalik kindlaks teha,*** antakse töötlemiseks üle tegevusloaga lammutuskojale.

2. Romusõiduki üleandmine tegevusloaga lammutuskojale ***või kogumiskohale*** on sõiduki viimasele omanikule tasuta, välja arvatud juhul, kui romusõidukil puudub mõni sõiduki põhiosa või -komponent ▌ või see sisaldab jäätmeid, mis on romusõidukile lisatud.

3. Käesoleva artikli kohaldamisel käsitatakse põhiosadena eelkõige järgmisi osi:

   a) elektriline veomootor;

   b) elektrisõidukiaku;

   c) mootor;

   d) mitu suurt keredetaili.

4. ***Kui romusõidukist puudub elektrisõidukiaku, on romusõiduki üleandmine tasuta, kui sõiduki viimane omanik esitab dokumendid, mis tõendavad, et elektrisõidukiakut käitles professionaalne ettevõtja kooskõlas määrusega (EL) 2023/1542.***

5. ***Sõidukite puhul, mille kindlustusseltsid on lugenud tehniliselt täielikult hävinuks, on romusõidukite üleandmine tasuta, olenemata sellest, et puuduvad lõikes 2 sätestatud põhiosad.***

Artikkel 25

Lammutustõend

1. ***Romusõiduki üleandmisel tegevusloaga lammutuskojale väljastab*** tegevusloaga lammutuskoda ***sõiduki viimasele omanikule*** lammutustõendi. Lammutustõend ***antakse välja*** IX lisas ***esitatud vormis***.

2. Lammutustõend väljastatakse elektroonilisel kujul ja esitatakse elektroonilise teatamise korra kohaselt liikmesriigi asjaomastele asutustele, sealhulgas artikli 14 kohaselt määratud pädevatele asutustele. ***Tegevusloaga lammutuskoda annab sõiduki viimasele omanikule ja sõidukiomaniku nimel tegutsevale ettevõtjale elektroonilise teate koopia.***

3. Kui romusõiduk, mille kohta on ühes liikmesriigis väljastatud lammutustõend, on registreeritud teises liikmesriigis, teatavad lammutustõendi väljastanud liikmesriigi ***määratud asjaomased*** asutused sõiduki registreerimise asukohaks oleva liikmesriigi ***määratud*** asjaomastele asutustele, et kõnealuse sõiduki kohta on väljastatud lammutustõend.

4. Asjaomased ***sõidukite registreerimisasutused*** kustutavad romusõiduki registrist alles pärast selle sõiduki lammutustõendi kättesaamist.

5. Ühes liikmesriigis väljastatud lammutustõendeid tunnustatakse kõigis teistes liikmesriikides.

4. JAGU

ROMUSÕIDUKITE TÖÖTLEMINE

Artikkel 26

Tegevusloaga lammutuskoja kohustused

1. Tegevusloaga lammutuskoda tagab, et kõik romusõidukid, nende osad, komponendid ja materjalid ning sõidukite remondi käigus jäätmete hulka arvatud sõidukiosad võetakse vastu ja neid töödeldakse vastavalt nende lubades kindlaks määratud tingimustele ning kooskõlas käesoleva määrusega. ***Romusõidukeid võib töödelda tegevusloaga lammutuskoda üksi või muude kui keskkonnaohutuks muutmise toimingute korral koostöös teiste tegevusloaga lammutuskodadega.***

▌

2. Tegevusloaga lammutuskoda:

   a) ladustab, sealhulgas ajutiselt, kõiki romusõidukeid ning nende osi, komponente ja materjale vastavalt VIII lisa A osas sätestatud miinimumnõuetele;

   b) muudab kõik romusõidukid keskkonnaohutuks vastavalt artiklile 28 ja VIII lisa B osas sätestatud miinimumnõuetele;

   c) eemaldab romusõidukilt VIII lisa C osas loetletud osad ja komponendid ***kooskõlas artiklitega 29 ja 30***;

d) töötleb kõiki romusõidukeid ning nende osi, komponente ja materjale vastavalt ***käesoleva määruse artiklitele 27–31, 33, 34 35 ja selle VIII lisale,*** jäätmehierarhiale ja direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 4 sätestatud üldnõuetele***;***

e) kohaldab direktiivi 2010/75/EL artikli 3 punktis 10 määratletud parimat võimalikku tehnikat, kui see on kohaldatav;

▌

f) töötleb vastuvõetud romusõidukit 12 kuu jooksul alates üleandmise kuupäevast.

Lisaks direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 35 sätestatud nõuetele peab tegevusloaga lammutuskoda säilitama kolm aastat elektrooniliselt andmeid romusõidukite ***kõigi käesoleva lõike esimese lõigu punktides a–e osutatud*** töötlemistoimingute kohta ja olema võimeline esitama selle teabe asjaomaste riiklike asutuste taotluse korral.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte VIII lisa muutmiseks, et kohandada romusõidukite töötlemise miinimumnõudeid teaduse ja tehnika arenguga ***töötlemistehnoloogia valdkonnas, sealhulgas:***

a) lisada VIII lisa C osas esitatud loetelusse osi ja komponente, neid loetelust välja jätta või neid muuta;

b) muuta VIII lisa G osa punktis 2 loetletud väljundfraktsioonide sihtväärtusi;

c) laiendada VIII lisa G osa punkti 2 alapunktides b ja c loetletud alumiiniumisulamite liikide loetelu;

d) lisada kvaliteedinõudeid, et tõhustada ringlussevõetava plasti eraldamist, ja järgnevale ringlussevõtutehnoloogiale sihtväärtusi, mida kohaldatakse VIII lisa G osa punkti 2 suhtes.

4. Liikmesriigid ergutavad tegevusloaga lammutuskodasid võtma kasutusele sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemid ***ning laskma teha auditeid*** kooskõlas määrusega (EÜ) nr 1221/2009.

Artikkel 27

Purustamise üldnõuded

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] nõuavad ***purustamistoiminguid tegevad*** tegevusloaga lammutuskojad ja muud jäätmekäitlejad, et neile purustamiseks üle antud romusõidukid ***või neile purustamiseks või lõikamiseks üle antud N_2-, N_3-, M_2-, M_3- ja O-kategooria romusõidukite raamide või kerede suured konstruktsiooni põhiosad ja -komponendid***:

a) ***on muudetud keskkonnaohutuks kooskõlas artikliga 28 ning nende osad ja komponendid on eemaldatud kooskõlas artikliga 29 ning***

b) ***antakse üle nii,*** et nendega on kaasas asjaomase romusõiduki kohta välja antud lammutustõendi koopia.

2. ***Purustamistoiminguid tegevad*** tegevusloaga lammutuskojad ja jäätmekäitlejad, kes võtavad vastu lõikes 1 sätestatud nõuetele mittevastava romusõiduki,

a) teatavad pädevale asutusele nõuetele mittevastavusest***, sealhulgas selle füüsilise või juriidilise isiku nime ja kontaktandmed, kes romusõiduki tegevusloaga lammutuskojale või muule jäätmekäitlejale purustamiseks üle andis***;

b) ei kasuta neid romusõidukeid oma purustamistoimingutes, välja arvatud juhul, kui pädev asutus on andnud selleks loa ***või kuni on võetud vajalikud meetmed romusõiduki töötlemiseks kooskõlas artiklitega 28 ja 29 ning lammutustõendi väljastamiseks kooskõlas artikliga 25***.

3. Romusõidukite purustamisega tegelevad ***tegevusloaga lammutuskojad ja*** jäätmekäitlejad ***võivad*** romusõidukeid, nende osi, komponente ja materjale segada ***muude jäätmete, sealhulgas*** pakendijäätmete ning elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmetega ***üksnes juhul, kui VIII lisa G osa punktides 1 ja 2 sätestatud kriteeriumid on täidetud ja nendes sätestatud piirväärtusi on järgitud***.

Artikkel 28

Romusõidukite keskkonnaohutuks muutmine

1. ***30 päeva jooksul*** pärast romusõiduki üleandmist tegevusloaga lammutuskojale muudab lammutuskoda selle sõiduki enne selle edasist töötlemist VIII lisa B osas sätestatud miinimumnõuete kohaselt keskkonnaohutuks.

2. VIII lisa B osas loetletud voolised ja vedelikud kogutakse ja ladustatakse liigiti kooskõlas VIII lisa A osas sätestatud nõuetega. Vanaõli kogutakse ja ladustatakse muudest voolistest ja vedelikest eraldi ning töödeldakse kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ artikliga 21.

3. Käesoleva määruse artikli 5 lõikes 4 osutatud aineid sisaldavad osad, komponendid ja materjalid eemaldatakse romusõidukitest ning neid käideldakse kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ artikliga 17.

4. Akud eemaldatakse romusõidukitest eraldi ja ladustatakse kindlaksmääratud alal edasiseks töötlemiseks määruse (EL) ***2023/1542*** artikli 70 lõike 3 kohaselt.

5. Keskkonnaohutuks muudetud osi, komponente ja materjale käideldakse ja märgistatakse vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artiklitele 18 ja 19.

6. Tegevusloaga lammutuskoda dokumenteerib romusõidukite keskkonnaohutuks muutmise, registreerides VIII lisa B osa punktis 4 loetletud teabe***, ning edastab selle teabe iga kalendriaasta kohta liikmesriigi pädevale asutusele***.

Artikkel 29

Osade ja komponentide kohustuslik eemaldamine enne purustamist nende korduskasutamiseks***, taastootmiseks, taastamiseks*** ja ringlussevõtuks

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] peab tegevusloaga lammutuskoda tagama, et pärast seda, kui artiklis 28 osutatud keskkonnaohutuks muutmise toimingud on lõpule viidud, eemaldatakse romusõidukist enne purustamist ***või kokkupressimist*** VIII lisa C osas loetletud osad ja komponendid.

Tegevusloaga lammutuskojad eemaldavad VIII lisa C osas loetletud osad ja komponendid, mida on võimalik korduskasutada, taastoota või taastada, mittepurustaval viisil.

Käesoleva artikli teist lõiku ei kohaldata, kui tegevusloaga lammutuskoda tõendab, et VIII lisa C osas loetletud osade ja komponentide käsitsi, poolautomaatne või automaatne demonteerimine mittepurustaval viisil tooks kaasa ebaproportsionaalsed majanduslikud kulud, mida ei saa kompenseerida nende osade ja komponentide korduskasutamisest, taastootmisest või taastamisest eeldatavalt saadava tuluga.

2. ***Tegevusloaga lammutuskojalt ei nõuta, et ta eemaldaks VIII lisa C osas loetletud osad ja komponendid, välja arvatud need, mis tuleb eemaldada mittepurustaval viisil kooskõlas käesoleva artikli lõikega 1, kui ta*** tõendab, et purustusjäätmete järeltöötlemise tehnoloogia abil eraldatakse materjalid VIII lisa C osa ***teises veerus nimetatud*** osadest ja komponentidest sama tõhusalt kui käsitsi, poolautomaatse või automaatse demonteerimise käigus ***ning et VIII lisa G osa punktides 1 ja 2 sätestatud kriteeriumid on täidetud ja nendes sätestatud piirväärtusi on järgitud***.

   Esimese lõigu kohaldamisel esitab tegevusloaga lammutuskoda VIII lisa G osa ***punktis 3*** loetletud teabe.

3. Lisaks direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 35 sätestatud kohustustele säilitab tegevusloaga lammutuskoda andmed nende romusõidukite kohta, mida töödeldakse käesoleva artikli lõike 2 kohaselt ilma osi, komponente ja materjale eelnevalt eemaldamata, sealhulgas lammutuskoja nime ja aadressi ning asjaomaste romusõidukite VIN-koodi.

   Tegevusloaga lammutuskoda esitab esimeses lõigus osutatud andmetes sisalduva teabe artikli 50 lõike 6 kohaselt pädevale asutusele.

Artikkel 30

Eemaldatud osi ja komponente käsitlevad nõuded

1. Kõiki romusõidukist artikli 29 lõike 1 kohaselt eemaldatud osi ja komponente hinnatakse, et teha kindlaks, kas need sobivad:

a) korduskasutamiseks vastavalt VIII lisa D osa punkti 1 alapunktile a;

b) taastootmiseks või taastamiseks vastavalt VIII lisa D osa punkti 1 alapunktile b;

c) ringlussevõtuks või

d) muudeks töötlemistoiminguteks, võttes arvesse VIII lisa F osas esitatud spetsiifilisi töötlemisnõudeid.

Hindamisel võetakse arvesse eelkõige esimeses lõigus osutatud protsesside tehnilist teostatavust ja sõiduki ohutusnõudeid.

2. Korduskasutamiseks, taastootmiseks või taastamiseks sobivad eemaldatud osad ja komponendid:

a) tuleb märgistada vastavalt VIII lisa D osa punktile 2 ja

▌

b) peavad olema transportimisel ning peale- ja mahalaadimisel kahjustuste eest asjakohaselt kaitstud.

▌

3. VIII lisa E osas loetletud osi ja komponente ei tohi korduskasutada***, välja arvatud juhul, kui lõikes 1 osutatud hindamine kinnitab, et nende osade ja komponentide kasutamine vastab määrustes (EL) 2018/858 ja (EL) nr 168/2013 sätestatud kohaldatavatele sõiduki nõuetele. Neid osi ja komponente võib teisele ettevõtjale korduskasutamiseks üle anda üksnes juhul, kui need paigaldab kvalifitseeritud remondi- ja hooldusettevõtja.***

4. Romusõidukitest pärit või remondi- ja hooldustööde käigus eemaldatud osi ja komponente, mis hindamise tulemusel sobivad korduskasutamiseks, taastootmiseks või taastamiseks, ei käsitata jäätmetena. Tegevusloaga lammutuskojad teevad asjaomastele riiklikele asutustele taotluse korral kättesaadavaks järgmise:

a) lõikes 1 osutatud hindamist kinnitavad dokumendid, mis tõendavad, et osad ja komponendid sobivad korduskasutamiseks, taastootmiseks või taastamiseks; ning

b) sellise arve või lepingu koopia, mis on seotud nende osade ja komponentide üleandmisega.

5. Käesolevat artiklit ei kohaldata akudele, mille suhtes kohaldatakse määrust (EL) 2023/1542.

6. Tegevusloaga lammutuskoda tagab, et eemaldatud osad ja komponendid, mis ei sobi korduskasutamiseks, taastootmiseks või taastamiseks, edastatakse töötlemiseks kooskõlas lõike 1 esimese lõigu punktidega c ja d.

Artikkel 31

Kasutatud, taastoodetud või taastatud osade ja komponentidega kauplemine

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] tagab ***ettevõtja, kes müüb*** kasutatud, taastoodetud või taastatud varuosi ja komponente***, et tegevusloaga lammutuskoda on märgistanud*** osad ja komponendid ***kooskõlas artikli 30 lõike 2 punktiga a.***

2. Kui kasutatud, taastoodetud või taastatud osi ja komponente müüakse tarbijatele, tagavad ettevõtjad, et need osad ja komponendid säilitavad tavapärase kasutamise korral oma nõutavad funktsioonid ja toimivuse ning vastavad muudele nõuetele, mida kohaldatakse direktiivi (EL) 2019/771 kohaselt müüdavate kaupade suhtes.

3. Neid ettevõtjatele lõigetes 1 ja 2 kehtestatud nõudeid kohaldatakse olenemata kasutatavast kauplemisviisist, sealhulgas internetimüügi korral.

Artikkel 32

Osade ja komponentide korduskasutamine, taastootmine ja taastamine

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] edendavad liikmesriigid stiimulite abil osade ja komponentide korduskasutamist, taastootmist***, ümberehitamist*** ja taastamist, olenemata sellest, kas need on eemaldatud sõiduki kasutamise või olelusringi lõpu etapis.

Esimeses lõigus osutatud stiimulid võivad hõlmata järgmist:

a) nõuet, et hooldus- ja remondiettevõtjad pakuksid klientidele lisaks võimalusele remontida sõidukit uute osade ja komponentide abil ka remonti kasutatud, taastoodetud või taastatud varuosade ja komponentide abil, tingimusel et selline nõue on sõnastatud nii, et see ei tekita mikro- ja väikeettevõtjatele liigseid kulusid ega halduskoormust;

b) majanduslikke stiimuleid***, mille eesmärk on hoogustada*** kasutatud, taastoodetud või taastatud varuosade ja komponentide turgu. ▌

2. Liikmesriigid lisavad käesoleva artikli lõikes 1 osutatud stiimulid direktiivi 2008/98/EÜ artikli 29 kohaselt nõutavatesse jäätmetekke vältimise programmidesse.

3. Komisjon hõlbustab lõikes 1 osutatud stiimulitega seotud teabe ja parimate tavade vahetamist liikmesriikide vahel.

Komisjon jälgib liikmesriikide pakutavate stiimulite tulemuslikkust.

Artikkel 33

Korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärad

1. Alates ... [selle kalendriaasta esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] ***võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed***, mis tagavad, ***et tootjad või artikli 17 lõike 1 kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid tagaksid***, et jäätmekäitlejad saavutavad järgmised sihtmäärad:

a) korduskasutamine ja taaskasutamine koos arvutatuna on sõiduki keskmise massi (välja arvatud akud) ja aasta kohta vähemalt 95 %;

b) korduskasutamine ja ringlussevõtt koos arvutatuna on sõiduki keskmise massi (välja arvatud akud) ja aasta kohta vähemalt 85 %.

2. Alates ... [selle kalendriaasta esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 60 kuule] ***võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed***, mis tagavad, et ***tootjad või artikli 17 lõike 1 kohaselt määratud tootjavastutusorganisatsioonid*** tagaksid, et jäätmekäitlejad ***täidavad*** eesmärgi võtta igal aastal ringlusse vähemalt 30 % plasti ***romusõidukites*** sisalduva plasti ***keskmisest*** kogumassist.

Ringlussevõetud plasti mass ja käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud plasti kogumass ei hõlma elastomeere, muid reaktoplaste kui polstri valmistamiseks kasutatavaid polüuretaanvahtusid ega plaste, mis sisaldavad mõnda määruse (EL) 2019/1021 artiklis 7 osutatud ainet või on nendega saastunud, kui kõnealuse määruse IV lisas sätestatud piirnorme on ületatud.

Artikkel 34

Mittepüsivate jäätmete prügilasse ladestamise keeld

Alates ... [***selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule***] ei võeta prügilasse selliseid romusõidukite ***purustamisel saadud raskeid ja kergeid*** fraktsioone, mis ***säilivad peale töötlemist*** ja sisaldavad mittepüsivaid jäätmeid***, kui need ületavad VIII lisa G osa punkti 2 alapunktides d ja e sätestatud piirväärtusi***.

Artikkel 35

Romusõidukeid sisaldavad saadetised

1. Romusõidukeid võib töödelda väljaspool ***asjaomast liikmesriiki või*** liitu, tingimusel et romusõidukeid ***või nende töötlemisel tekkinud jäätmeid*** sisaldavad saadetised on kooskõlas määrusega (EL) ***2024/1157***.

▌

2. Käesoleva artikli lõike 1 kohaseid romusõidukite saadetisi liidust kolmandasse riiki võetakse artiklis 33 sätestatud kohustuste täitmisel ja sihtmäärade saavutamisel arvesse üksnes juhul, kui romusõidukite eksportija esitab sihtkoha pädeva asutuse heakskiidetud dokumentaalsed tõendid selle kohta, et töötlemine toimus tingimustes, mida ***peetakse*** käesolevas määruses sätestatud nõuetega ning muudes liidu õigusaktides sätestatud keskkonna- ja inimeste tervise kaitse nõuetega samaväärseks.

▌

V peatükk

Kasutatud sõidukite ***ja romusõidukite omandiõiguse üleminek ja*** nende eristamine üksteisest

Artikkel 36

Kasutatud sõiduki ***omandiõiguse üleminek liidus***

1. Kasutatud sõiduki omandiõiguse üleandmiseks ***liidus esitab ettevõtja*** füüsilisele või juriidilisele isikule, kes on huvitatud asjaomase sõiduki omandiõiguse saamisest, ***dokumendid, mis tõendavad,*** et ***tegemist*** ei ole ***romusõidukiga, olenemata kasutatavast kauplemisviisist, sealhulgas juhul, kui see toimub spetsiaalsete ettevõtjatele mõeldud enampakkumiste, kauglepingute või digiplatvormide kaudu. Need dokumendid tõendavad, et tegemist on tehnonõuetele vastava sõidukiga, või hõlmavad I lisa kohast hinnangut, millega tõendatakse,*** et tegemist ei ole romusõidukiga.

2. Kasutatud sõiduki omandiõiguse üleandmiseks liidus nõutakse füüsilistelt isikutelt, kes ei ole ettevõtjad, lõikes 1 osutatud dokumentide esitamist üksnes juhul, kui:

a) kindlustusselts on tunnistanud sõiduki majanduslikust aspektist täielikult hävinuks;

b) müük toimub täielikult digiplatvormi kaudu, ilma et sõidukit müüja ja ostja või nende nimel tegutsevate isikute vahel füüsiliselt üle antaks.

Artikkel 37

Sõiduki staatus

1. *Liiklusõnnetuses osalenud sõidukile tekitatud kahju hindamisel hindab kindlustusselts või tema nimel hindamist tegev muu sõidukiekspert ka seda, kas sõiduk on I lisa kohaselt romusõiduk.*

2. *Kui tekib kahtlus, et kasutatud sõiduk on romusõiduk, võivad pädevad asutused nõuda, et sõidukiomanik esitaks dokumendid selle kohta, et asjaomane sõiduk ei ole romusõiduk. Nende dokumentide hulka kuuluvad I lisa kohane hinnang või kehtiv tehnoülevaatuse kontrollkaart.*

3. *Komisjonil on õigus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse muutmiseks, eemaldades I lisas loetletud kriteeriumid, mille alusel tehakse kindlaks, kas kasutatud sõiduk on romusõiduk, tingimusel et tehnoloogia areng jälgitavuse, parandamiskõlblikkuse ja ohutuse valdkonnas õigustab nende juhtude piiramist, kus sõidukit käsitatakse romusõidukina.*

VI peatükk

Kasutatud sõidukite eksport kolmandasse riiki

Artikkel 38

Kasutatud sõidukite kolmandasse riiki eksportimise eest vastutav pädev asutus

1. Liikmesriigid määravad ühe või mitu pädevat asutust, kes vastutavad käesolevas peatükis sätestatud kohustuste eest.

2. Liikmesriigid teatavad komisjonile hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 12 kuule] lõike 1 kohaselt määratud pädevate asutuste nimed ja aadressid. Liikmesriigid teatavad komisjonile põhjendamatu viivituseta nende pädevate asutuste nimede või aadresside muudatustest.

Artikkel 39

Kasutatud sõidukite ekspordikontroll ja -nõuded

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale ***60*** kuule] kohaldatakse eksporditavate kasutatud sõidukite suhtes käesolevas ***peatükis*** sätestatud kontrolle ja nõudeid.

2. Käesolev ***peatükk*** ei piira käesoleva määruse muude sätete ega kaupade ekspordiks vabastamist käsitlevate muude liidu õigusaktide, eelkõige määruse (EL) nr 952/2013 ja selle artiklite 46, 47, 267 ja 269 kohaldamist.

3. Kasutatud sõidukeid võib eksportida ainult juhul, kui:

a) need ei ole romusõidukid ***ja***

b) ***need vastavad ekspordideklaratsiooni esitamise päeval tehnonõuetele, välja arvatud juhul, kui need on artikli 2 lõike 2 punkti f ja XI lisa kohaselt tunnistatud erilise kultuurilise väärtusega sõidukiteks***.

4. Iga eksporditava kasutatud sõiduki kohta esitatakse või tehakse tollile kättesaadavaks järgmine teave:

a) kasutatud sõiduki VIN-kood ja selle liikmesriigi identifitseerimisnumber, kus sõiduk viimasena registreeriti;

b) kinnitus selle kohta, et kasutatud sõiduk vastab ***käesoleva artikli lõikes 3 sätestatud nõuetele, või XI lisas osutatud tõend***.

5. Selleks et kontrollida, kas kasutatud sõiduki ekspordiks vabastamine vastab käesolevale ***peatükile***:

a) vahetab toll kuni artikli 46 lõikes 4 osutatud ühenduse kasutusele võtmiseni teavet ja teeb koostööd pädevate asutustega vastavalt artiklile 45 ning võtab vajaduse korral sellist teabevahetust ja koostööd arvesse, et võimaldada kasutatud sõiduki ekspordiks vabastamist;

b) kui artikli 46 lõikes 4 osutatud ühendus on kasutusele võetud, kohaldatakse artiklit 40, artikli 41 lõikeid 2 ja 3 ning artikli 43 lõiget 3, ning artiklite 42, 43 ja 44 kohaseid teateid ja muud teavet vahetatakse kõnealuste elektrooniliste süsteemide kaudu.

6. Eksporditava kasutatud sõiduki puhul

[redacted]

a) ei tehta deklarandi arvestuskannet vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 artiklile 182;

b) ei tehta enesehindamist vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 artiklile 185.

[redacted]

Artikkel 40

Sõiduki seisukorda käsitleva teabe automaatne kontrollimine

1. Enne kasutatud sõiduki ekspordiks vabastamist kontrollib toll artikli 46 ***lõikes 4*** osutatud elektrooniliste süsteemide kaudu elektrooniliselt ja automaatselt, kas VIN-koodi ja viimase registreeringu liikmesriigi teabe põhjal vastab sõiduk tehnonõuetele. ***Seda kohustust ei kohaldata sõidukite suhtes, mis on artikli 2 lõike 2 punkti f ja XI lisa kohaselt tunnistatud erilise kultuurilise väärtusega sõidukiteks***.

2. Kui tollile esitatud või kättesaadavaks tehtud teave ei vasta lõike 1 kohaselt riiklikes sõidukiregistrites ja riiklikes elektroonilistes tehnoülevaatuse süsteemides sisalduvale teabele, ei vabasta toll kõnealust sõidukit ekspordiks ja teatab sellest asjaomasele ***füüsilisele või juriidilisele*** isikule nimetatud süsteemide kaudu.

Artikkel 41

Riskijuhtimine ja tollikontroll

1. Artikli 39 sätete täitmise tagamiseks kontrollib toll eksporditavaid kasutatud sõidukeid vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 ***kohastele riskijuhtimise ja tollikontrolli nõuetele***. Ilma et see piiraks käesoleva määruse artikli 40 kohaldamist, põhinevad sellised kontrollid peamiselt riskianalüüsil, nagu on sätestatud määruses (EL) nr 952/2013.

2. Lisaks käesoleva artikli lõikes 1 osutatud riskijuhtimisele ja pärast artiklis 46 osutatud ühenduse kasutusele võtmist ***sisaldavad*** artikli 46 lõikes 1 osutatud elektroonilised süsteemid ***teavet selle kohta,*** kas eksporditav kasutatud sõiduk vastab keskkonnakaitse või liiklusohutusega seotud eritingimustele vastavalt käesoleva artikli lõikele 3***, ning toll kontrollib seda artikli 46 lõikes 4 osutatud ühenduse kaudu automaatselt ja elektrooniliselt***.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 51 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, sätestades käesoleva artikli lõikes 2 osutatud vastavustingimused ▌ ***seoses*** keskkonnakaitse ja liiklusohutuse eritingimustega, mida importiv kolmas riik kohaldab kasutatud sõidukite impordi suhtes, kui kõnealune kolmas riik on sellistest tingimustest komisjonile teatanud. Kõnealused tingimused peavad olema kontrollitavad artikli 46 lõikes 1 osutatud elektroonilistes süsteemides kättesaadava teabe põhjal.

4. Komisjon avaldab spetsiaalses veebiportaalis eritingimused, millest talle on teatatud ja mis on seotud lõikes 3 osutatud kolmandate riikide kehtestatud keskkonnakaitse- ja liiklusohutusnõuetega, ja ajakohastab neid korrapäraselt.

Artikkel 42

Peatamine

1. Kui on põhjendatud alus arvata, et eksporditav kasutatud sõiduk ei pruugi vastata käesoleva ***peatüki*** nõuetele, peatab toll ***viivitamata*** kasutatud sõiduki ekspordiks vabastamise**,** teatab peatamisest viivitamata ***artikli 38 alusel määratud*** pädevatele asutustele ja edastab kogu asjakohase teabe, ***mida pädevad asutused vajavad, et teha kindlaks***, kas kasutatud sõiduk vastab käesoleva määruse nõuetele ja kas selle võib ekspordiks vabastada.

2. Selleks et teha kindlaks, kas kasutatud sõiduk, mille suhtes kohaldatakse lõikes 1 osutatud peatamist, vastab käesolevale määrusele, võivad pädevad asutused nõuda igalt kõnealuse kasutatud sõiduki ekspordiga seotud isikult lisateavet, sealhulgas teavet sõiduki müügi või omandiõiguse üleandmise kohta, näiteks arve või lepingu koopiat, ning dokumentaalseid tõendeid selle kohta, et kasutatud sõiduk on ette nähtud edasiseks kasutamiseks.

Artikkel 43

Ekspordiks vabastamine

1. Kui kasutatud sõiduki ekspordiks vabastamine on artikli 42 kohaselt peatatud, siis vabastatakse kasutatud sõiduk ekspordiks juhul, kui on täidetud kõik muud vabastamisega seotud nõuded ja formaalsused ning vähemalt üks järgmine tingimus:

   a) ***artikli 38 alusel määratud*** pädevad asutused ei ole nelja tööpäeva jooksul alates peatamise algusest taotlenud tollilt peatamise jätkamist või

   b) ***artikli 38 alusel määratud*** pädevad asutused on teatanud tollile, et kiidavad heaks käesoleva ***peatüki*** kohase ekspordiks vabastamise.

2. Ekspordiks vabastamist ei saa käsitada tõendina liidu õiguse, eeskätt käesoleva määruse või määruse (EL) nr 952/2013 täitmise kohta.

3. ***Toll edastab viimase registreeringu liikmesriigi sõidukite registreerimisasutusele automaatse teate sõiduki lahkumise kohta liidust, kasutades artikli 46 lõikes 4 osutatud ühendust. Sõidukite registreerimisasutus kannab oma riiklikku sõidukiregistrisse teabe selle kohta, et sõiduk eksporditi kolmandasse riiki***.

Artikkel 44

Ekspordiks vabastamisest keeldumine

1. Kui pädev asutus järeldab, et kasutatud sõiduk, mille peatamisest on artikli 42 kohaselt teatatud, ei vasta käesoleva ***peatüki*** nõuetele, nõuab pädev asutus viivitamata, et toll ei vabastaks seda ekspordiks, ja teatab sellest tollile.

2. Kui pädev asutus on esitanud lõike 1 kohase teate, ei vabasta toll kasutatud sõidukit ekspordiks.

Artikkel 45

Asutustevaheline koostöö ja teabevahetus

1. Liikmesriikide ***pädevad asutused*** abistavad üksteist vastastikku käesoleva ***peatüki*** rakendamisel, vahetades kahepoolselt teavet, eelkõige selleks, et kontrollida sõiduki seisukorda, sealhulgas sõiduki registreerimisstaatust liikmesriigis, kus see oli varem registreeritud.

2. Asjakohasel juhul teevad liikmesriikide pädevad asutused koostööd ka kolmandate riikide haldusasutustega. Selline koostöö võib hõlmata asjakohase teabe jagamist, ühiskontrollide läbiviimist ja muus vormis vastastikust abi, mida peetakse vajalikuks, et tagada vastavus kasutatud sõidukite eksporti reguleerivatele kehtivatele õigusnormidele.

3. Toll ja liikmesriikide pädevad asutused teevad koostööd kooskõlas määruse (EL) nr 952/2013 artikli 47 lõikega 2 ja vahetavad teavet, mida on vaja nende ülesannete täitmiseks käesoleva määruse kohaselt, sealhulgas elektrooniliste vahendite kaudu. Toll võib anda kooskõlas määruse (EL) nr 952/2013 artikli 12 lõikega 1 ja artikli 16 lõikega 1 konfidentsiaalset teavet, mille nad on saanud oma ülesannete täitmise käigus või mis on neile esitatud konfidentsiaalselt, selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus on ettevõtja või kaupleja asukoht.

4. Kui pädevad asutused on saanud teavet kooskõlas lõigetega 1, 2 ja 3, võivad kõnealused pädevad asutused anda nimetatud teavet teiste liikmesriikide pädevatele asutustele.

5. Teavet riskide kohta vahetatakse järgmiselt:

a) tolliasutuste vahel vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 artikli 46 lõikele 5;

b) tolli ja komisjoni vahel vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 artikli 47 lõikele 2;

c) tolli ja pädevate asutuste, sealhulgas teiste liikmesriikide pädevate asutuste vahel vastavalt määruse (EL) nr 952/2013 artikli 47 lõikele 2.

Artikkel 46

Elektroonilised süsteemid

1. Teabe vahetamiseks VIN-koodi ning sõidukite registreerimisstaatuse ja tehnilise seisukorra kohta riiklike sõidukiregistrite ning liikmesriikide tehnoülevaatuse elektrooniliste süsteemide vahel, samuti ühenduse loomiseks ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonnaga, kui seda on vaja käesolevas ***peatükis*** sätestatud kontrollide tegemiseks ja nõuete täitmiseks, kasutatakse komisjoni välja töötatud elektroonilist süsteemi MOVE-HUB.

2. Lõikes 1 osutatud elektroonilisel süsteemil MOVE-HUB peavad olema vähemalt järgmised funktsioonid:

a) võimalus vahetada reaalajas andmeid riiklike sõidukiregistrite ja nendega ühendatud liikmesriikide tehnoülevaatuse elektrooniliste süsteemidega;

b) võimalus kontrollida automaatselt ja elektrooniliselt direktiivi 2014/45/EL II lisas osutatud tehnoülevaatuse kontrollkaardil esitatud andmeid sõiduki esmase registreerimise kuupäeva seisuga ning selle liikmesriigi andmeid, kus sõiduk viimasena registreeriti, nagu on osutatud direktiivis 1999/37/EÜ, et teha kindlaks, kas eksporditav kasutatud sõiduk vastab artiklis 39, artikli 40 lõikes 1 ja artiklis 41 sätestatud nõuetele;

c) võimalus luua ühendus määruse (EL) 2022/2399 kohase ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonnaga, et vahetada andmeid ja toetada artikli 40 lõikes 1 ja artikli 41 lõikes 2 osutatud teabevahetuse protsessi ning artiklites 42, 43 ja 44 osutatud teavituste saatmist;

d) võimalus lubada artikli 45 lõike 2 kohase koostöö eesmärgil elektroonilist teabevahetust kolmandate riikide pädevate asutustega, kes on artikli 41 lõike 2 kohaselt teatanud komisjonile eritingimustest, mida nad kohaldavad kasutatud sõidukite impordi suhtes.

3. Liikmesriigid ühendavad oma riiklikud sõidukiregistrid ja riiklikud elektroonilised tehnoülevaatuse süsteemid lõikes 1 osutatud elektroonilise süsteemiga MOVE-HUB. Ühendus võetakse kasutusele kahe aasta jooksul pärast lõikes 5 osutatud rakendusakti vastuvõtmist.

▌

4. Komisjon ühendab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud süsteemi MOVE-HUB määruse (EL) 2022/2399 artikliga 4 loodud Euroopa Liidu tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna sertifikaate käsitleva teabe vahetamise süsteemiga, et oleks võimalik teha artiklis 40 ja artikli 41 lõikes 2 osutatud automaatseid kontrolle ning saata artiklites 42, 43 ja 44 osutatud teateid. Ühendus võetakse kasutusele nelja aasta jooksul pärast käesoleva artikli lõikes 5 osutatud rakendusakti vastuvõtmist.

5. Komisjon võtab ***hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale [24] kuule]*** vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse vajalik kord lõikes 2 osutatud MOVE-HUBi funktsioonide rakendamiseks, sealhulgas tehnilised meetmed, mida on vaja riiklike elektrooniliste süsteemide ühendamiseks MOVE-HUBiga, MOVE-HUBiga ühendamise tingimused, riiklike süsteemide edastatavad andmed ja omavahel ühendatud riiklike süsteemide kaudu kõnealuste andmete edastamise vorm. Kõnealused rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

VII peatükk

Täitmise tagamine

▌

Artikkel 47

Kontrollid

1. ***Käesoleva määruse täitmise tagamiseks kehtestavad liikmesriigid kontrollistrateegiad, mille eesmärk on avastada ebaseaduslik tegevus romusõidukite ning nende osade ja komponentide kogumise, töötlemise ja ekspordi valdkonnas. Nendes strateegiates nähakse ette lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud kontroll.***

2. Käesoleva määruse täitmise tagamiseks kontrollivad liikmesriigid:

a) tegevusloaga lammutuskodasid;

b) kogumiskohti;

▌

c) muid osalisi ja ettevõtjaid***, kes võivad osaleda romusõidukite kogumises, töötlemises ja ekspordis või müüvad kasutatud varuosi ja komponente***.

3. ***Igal kalendriaastal kontrollitavate lõikes 2 loetletud ettevõtjate koguarv arvutatakse nii, et nad moodustavad*** vähemalt 10 % lõike 2 punktides a ja ***b*** loetletud ettevõtjatest.

4. Liikmesriigid kontrollivad ka ***korrapäraselt ja riskipõhiselt*** kasutatud sõidukite eksporti, et kontrollida vastavust artiklile 39.

▌

5. Selleks et eristada kasutatud sõidukeid romusõidukitest, võivad liikmesriikide pädevad asutused kontrollida selliste kasutatud sõidukite saadetisi, mille puhul kahtlustatakse, et tegemist on romusõidukitega, et teha kindlaks, kas need vastavad artiklis 36 ja I lisas sätestatud nõuetele, ning et teha selliste saadetiste üle asjakohaselt järelevalvet.

6. Kui liikmesriigi pädevad asutused teevad kindlaks, et kavandatud kasutatud sõidukite saadetis sisaldab üht või mitut romusõidukit, võib romusõidukite kahtlusega sõidukite asjakohase analüüsi, kontrollimise ja ladustamise kulud sisse nõuda nende sõidukite saatmist korraldavatelt isikutelt.

Artikkel 48

Täitmise tagamiseks tehtav koostöö riiklikul tasandil ja liikmesriikide vahel

1. Liikmesriigid kehtestavad kõigi käesoleva määruse täitmise tagamises osalevate asjaomaste pädevate asutuste jaoks tulemuslikud mehhanismid, mis võimaldavad kõnealustel asutustel teha koostööd ja koordineerida riigi sees täitmise tagamise poliitika ja meetmete väljatöötamist ja rakendamist, et teha järelevalvet sõidukite registreerimise, registreeringu ajutise peatamise ja peatamise, registrist kustutamise, ***lammutustõendite ja kasutatud sõidukite ekspordi*** üle ning tõkestada romusõidukite ebaseaduslikku töötlemist ***ja eksporti***.

2. Liikmesriigid teevad kahe- või mitmepoolset koostööd eesmärgiga hõlbustada romusõidukite ebaseadusliku töötlemise ***ja ekspordi*** tõkestamist ja avastamist ***ning tegeleda kadunud sõidukite probleemiga***. Nad vahetavad artiklis 46 osutatud elektroonilise andmevahetussüsteemi kaudu asjaomast teavet sõidukite registreerimise, registreeringu ajutise peatamise ja peatamise ning registrist kustutamise kohta. Samuti vahetavad nad asjaomast teavet selliste tegevusloaga lammutuskodade ning remondi- ja hooldusettevõtjate kohta, kes ei ole saanud lammutuskoja tegevusluba, ning muude osaliste ja ettevõtjate kohta, kes võivad teha romusõidukite töötlemisega seotud toiminguid. Nad jagavad ***korrapäraselt teavet,*** kogemusi ja teadmisi ***romusõidukitega seotud ebaseadusliku tegevuse,*** täitmise tagamise meetmete ***ja ühismeetmete kohta*** väljakujunenud struktuuride raames***, nagu õiguskaitsevõrgustikud, asutused ja käesoleva määruse artikli 52 kohaselt loodud komitee***.

Sõidukite registreerimisandmete vahetamine hõlmab juurdepääsu andmetele, mis käsitlevad teiste liikmesriikide pädevate asutustega tehtud kontrolle ning nende laadi ja tulemusi, ja kõnealuste andmete vahetamist, et hõlbustada käesoleva määruse täitmise tagamist.

3. Liikmesriigid edastavad komisjonile teabe oma alaliste töötajate kohta, kes vastutavad käesoleva artikli lõikes 2 ja artiklis 45 osutatud koostöö eest.

Artikkel 49

Karistused

Hiljemalt ... [***selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule***] kehtestavad liikmesriigid normid karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva määruse artikli 15 lõike 1, artikli 16, artikli ***18*** lõike 1, artikli 22 lõigete 1 ja 2, artiklite 23 ja 24, artikli 25 lõigete 1 ja 2, artiklite 26–31 ning artiklite 33, 34, 36, 37 ja 39 rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teavitavad komisjoni viivitamata nimetatud normidest ja meetmetest ning nende hilisematest muudatustest.

Artikkel 50

Aruandlus komisjonile

1. Alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 36 kuule] teevad liikmesriigid iga kalendriaasta kohta ja vormis, mille komisjon on kehtestanud lõike 5 kohaselt, üldsusele kättesaadavaks järgmised tootjatelt, tootjavastutusorganisatsioonidelt ja jäätmekäitlejatelt saadud teabel ja andmetel põhinevad koondandmed:

   a) liikmesriigis registreeritud sõidukite arv;

   b) liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks tehtud sõidukite arv;

   c) liikmesriigis kogutud ja keskkonnaohutuks muudetud romusõidukite arv ja mass;

   d) liikmesriigi territooriumil ringlussevõetud romusõidukite arv ja mass;

   e) teise liikmesriiki või kolmandasse riiki eksporditud või edasiseks töötlemiseks saadetud romusõidukite arv ja mass;

f) kolmandast riigist imporditud või edasiseks töötlemiseks saadetud romusõidukite arv ja mass;

g) ekspordiks vabastatud kasutatud sõidukite arv ja imporditud kasutatud sõidukite arv;

h) väljastatud lammutustõendite arv;

i) romusõidukitest eemaldatud selliste osade, komponentide ja materjalide kogumass ***ja asjakohasel juhul kogus***, mis on ette nähtud:

i) korduskasutamiseks;

ii) taastootmiseks või taastamiseks;

iii) ringlussevõtuks;

iv) taaskasutamiseks, sealhulgas energiakasutuseks;

v) kõrvaldamiseks;

j) nende romusõidukite kogus ja mass, mida on töödeldud muul kui punktis d märgitud viisil;

k) tagasitäiteks kasutatud romusõidukite kogus ja mass;

l) artiklis 33 sätestatud sihtmäärad, mille on saavutanud kõik liikmesriigis tegutsevad jäätmekäitlejad;

m) artikli 29 lõikes 2 sätestatud erandi kasutamine ja viis, kuidas aruandev liikmesriik on selle üle järelevalvet teinud;

n) andmed tootjavastutusorganisatsioonide kohta, sealhulgas nende juriidiliste isikute nimed, keda nad esindavad;

o) andmed artikli 21 rakendamise kohta;

p) romusõidukitest eemaldatud selliste osade ja komponentide kogused, mis sisaldavad olulist kogust kriitilisi toormeid, ning sellistest osadest ja komponentidest taaskasutusse võetud kriitiliste toormete kogused.

Liikmesriigid teevad esimeses lõigus osutatud andmed üldsusele kättesaadavaks 18 kuu jooksul pärast selle aruandeperioodi lõppu, mille kohta neid andmeid kogutakse. Andmed peavad olema masinloetavad, võimaldama sorteerimist ja päringute tegemist ning järgima kolmandatele isikutele kasutamiseks avatud standardeid. Liikmesriigid teavitavad komisjoni, kui esimeses lõigus osutatud andmed kättesaadavaks tehakse.

Esimene aruandlusperiood on esimene kalendriaasta pärast lõikes 5 osutatud rakendusakti vastuvõtmist.

2. Andmetele, mille liikmesriigid lõike 1 kohaselt kättesaadavaks teevad, lisatakse kvaliteedikontrolli aruanne. Kõnealune teave esitatakse vormis, mille komisjon on kehtestanud vastavalt lõikele 5.

3. Liikmesriigid koostavad iga viie aasta järel aruande, milles antakse ülevaade järgmisest:

   a) stiimulid, mis on kehtestatud osade ja komponentide korduskasutamise, taastootmise ja taastamise edendamiseks vastavalt artiklile 32, ***ja nende hinnanguline mõju***;

   b) nende riigisiseses õiguses käesoleva määruse rikkumiste eest kooskõlas artikliga 49 ette nähtud karistuste ja muude sanktsioonide kohaldamine, sealhulgas teatatud rikkumiste ja võetud meetmete liikide loetelu;

   c) artikli 47 kohaselt tehtud kontrollide tulemused;

   d) mõistete „romusõiduk“ ja „kasutatud sõiduk“ kohaldamise viis, sealhulgas sellega seotud praktilised raskused.

   Liikmesriigid esitavad komisjonile kõnealuse aruande kuue kuu jooksul pärast selles hõlmatava viieaastase ajavahemiku lõppu. Esimene aruanne esitatakse komisjonile hiljemalt ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale kuuele aastale].

Komisjon vaatab liikmesriikide esitatud aruanded läbi ning koostab ***ja avaldab*** saadud teabe kohta aruanded, et ***toetada käesoleva määruse rakendamise hindamist liikmesriikides ja*** hõlbustada teabevahetust liikmesriikides kohaldatavate parimate tavade kohta.

4. Komisjon kogub käesoleva määruse rakendamise seire eesmärgil käesoleva artikli kohaselt kättesaadavaks tehtud teavet ja vaatab selle läbi.

5. Komisjon võtab vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse:

a) lõike 1 kohaste andmete arvutamise, kontrollimise ja esitamise metoodika ning kord, sealhulgas:

i) metoodika lõike 1 punktides i, j***, k ja p*** osutatud eesmärkidel eemaldatud osade, komponentide ja materjalide koguse ning massi kindlaksmääramiseks;

ii) metoodika ringlussevõetud jäätmete massi kindlaksmääramiseks, sealhulgas arvutus- ja mõõtepunktide kindlaksmääramiseks, ning vajaduse korral keskmiste kaomäärade kohaldamise võimalused;

iii) metoodika, mille alusel arvutatakse ja kontrollitakse artiklis 33 osutatud korduskasutamise, ringlussevõtu ja taaskasutamise sihtmäärade saavutamist***, sealhulgas romusõidukite ja muude jäätmete kombineeritud purustamise korral, millele on osutatud artiklis 27 ja VIII lisa G osa punktis 3***;

b) lõike 1 kohase komisjonile esitatava aruande vorm ja kvaliteedikontrolli aruande vorm.

Kõnealused rakendusaktid võetakse vastu ***hiljemalt ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 30 kuule]*** kooskõlas artikli 52 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

6. Tootjad, tootjavastutusorganisatsioonid, jäätmekäitlejad ja muud asjaomased ettevõtjad ***peavad esitama*** pädevatele asutustele õiged ja usaldusväärsed andmed, mis võimaldavad liikmesriikidel täita käesolevast artiklist tulenevaid aruandluskohustusi.

VIII peatükk

Delegeeritud volitused ja komiteemenetlus

Artikkel 51

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 5 lõigetes 3 ja 6, artikli 6 lõigetes 6–9, artikli 7 lõikes 3, artikli 11 lõikes 4, artikli 12 lõikes 2, artikli 21 lõikes 2, artikli 22 lõikes 6, artikli 26 lõikes 3, artikli 37 lõikes 3 ja artikli 41 lõikes 3 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates ... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev]. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimine pikeneb automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle kohta vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 5 lõigetes 3 ja 6, artikli 6 lõigetes 6–9, artikli 7 lõikes 3, artikli 11 lõikes 4, artikli 12 lõikes 2, artikli 21 lõikes 2, artikli 22 lõikes 6, artikli 26 lõikes 3, artikli 37 lõikes 3 ja artikli 41 lõikes 3 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 5 lõigete 3 ja 6, artikli 6 lõigete 6–9, artikli 7 lõike 3, artikli 11 lõike 4, artikli 12 lõike 2, artikli 21 lõike 2, artikli 22 lõike 6, artikli 26 lõike 3, artikli 37 lõike 3 ning artikli 41 lõike 3 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle kohta vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 52

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee, mis on loodud direktiivi 2008/98/EÜ artikli 39 alusel. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

IX peatükk

Muudatused

Artikkel 53

Määruse (EL) 2023/1542 muutmine

Määruse (EL) 2023/1542 I lisa muudetakse vastavalt käesoleva määruse XII lisale.

Artikkel 54

Määruse (EL) 2019/1020 muutmine

Määruse (EL) 2019/1020 II lisa punktid 10 ja 11 jäetakse välja.

Artikkel 55

Määruste (EL) 2018/858 ***ja (EL) nr 168/2013*** muutmine

Määruse (EL) 2018/858 II lisa ***ja määruse (EL) nr 168/2013 II lisa*** muudetakse vastavalt käesoleva määruse XI lisale.

X PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 56

Läbivaatamine

1. Komisjon vaatab hiljemalt ... [selle aasta viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 95 kuule] läbi käesoleva määruse kohaldamise ning selle keskkonnale, inimeste tervisele ja ühtse turu toimimisele avalduva mõju, koostab selle kohta aruande ning esitab selle aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule. ***Asjakohasel juhul lisatakse aruandele seadusandlik ettepanek käesoleva määruse asjaomaste sätete muutmiseks.***

2. Võttes arvesse tehnika arengut ja liikmesriikides saadud praktilisi kogemusi ning määruse (EÜ) nr 1907/2006 muudatusi, lisab komisjon oma aruandesse hinnangu järgmiste aspektide kohta:

   a) vajadus laiendada käesoleva määruse kohaldamisala, eelkõige II ja III peatüki ning IV peatüki 2. jao sätteid määruse (EL) nr 168/2013 artikli 4 lõikes 2 määratletud ***L-kategooria sõidukitele*** ning määruse (EL) 2018/858 artikli 4 lõikes 1 sätestatud M_2-, M_3-, N_2-, N_3- ja O-kategooria sõidukitele;

b) vajadus laiendada mitmeastmelises tüübikinnitusmenetluses tüübikinnituse saanud sõidukitele ja autoelamutele kohaldatavate sätete kohaldamisala ning lisada haagissuvilad käesoleva määruse kohaldamisalasse;

c) vajadus laiendada käesoleva määruse, eelkõige VI peatüki sätete kohaldamisala määruse (EL) nr 168/2013 artikli 4 lõikes 2 määratletud L-kategooria sõidukitele;

d) meetmed, mis käsitlevad teabe esitamist sõidukites sisalduvate probleemsete ainete kohta, ja vajadus kehtestada täiendavad sätted probleemsete ainete kohta, mis võivad mõjutada sõidukite kvaliteetset ringlussevõttu nende olelusringi lõpus;

e) IV peatükis sätestatud meetmed, mis on seotud romusõidukite käitlemisega, sealhulgas artiklis 33 sätestatud sihtmäärade tasemed ja vajadus neid muuta;

f) vajadus laiendada käesoleva määruse kohaldamisala seoses artiklis 33 sätestatud ringlussevõtu sihtmäärade tasemetega sõidukikategooriatele, mille suhtes artiklit 33 käesoleva määruse alusel ei kohaldata;

g) rikkumised ning artiklis 49 sätestatud karistuste mõjusus, proportsionaalsus ja hoiatavus;

h) vajadus muuta artiklit 5;

i) see, mil määral on kadunud sõidukite küsimus lahendatud, sealhulgas kadunud sõidukite hinnanguline arv ja hinnang kasutatud sõidukite ekspordiga seotud meetmete mõju kohta, ning vajadus lisada täiendavaid meetmeid sõidukite jälgitavuse küsimusega tegelemiseks;

▌

j) nõuded ringlussevõetud plasti sisalduse kohta, sealhulgas liidus ja väljaspool liitu asuvatele ringlussevõtukäitistele kehtestatud sihtmäärad ja kohustused, mis on sätestatud käesoleva määruse artikli 6 lõigetes 1–4, ning vajadus teha selle alusel muudatusi, sealhulgas terase ja alumiiniumiga seotud arengusuundumuste hinnang seoses käesoleva määruse artikli 6 lõigetega 7 ja 8 ning muude asjakohaste liidu õigusaktidega, nagu määrus (EL) 2025/40 või määrus (EL) 2024/1781, et tagada sidusus ja kooskõla;

k) kulude jaotamise mehhanism sõidukite puhul, millest saavad romusõidukid teises liikmesriigis, nagu on sätestatud artiklis 22, ja vajadus seda muuta;

l) sätted protsesside kohta, mis võivad mõjutada sõidukite kvaliteetset ringlussevõttu nende olelusringi lõpus;

m) riiklike tehnonõuetele vastavuse kriteeriumide erinevuste mõju kasutatud sõidukite ekspordile;

n) riiklike sõidukite registreerimissüsteemide toimivus, koostalitlusvõime ja usaldusväärsus ning nende piiriülene teabevahetus sõidukite täpse identifitseerimise, staatuse ja jälgitavuse tagamisel kogu nende olelusringi kestel, pöörates eritähelepanu järgmisele:

i) ajutise registrist kustutamine mõju sõiduki andmete õigsusele, juurdepääsetavusele ja jälgitavusele, sealhulgas selle roll kadunud sõidukite tuvastamisel;

ii) vajadus kogu liidus kohaldatavate ajutise registrist kustutamise miinimumnõuete järele, näiteks maksimaalse kestuse ja rangete uuendamistingimuste kehtestamine, et suurendada sõidukite jälgitavust ja tõkestada nende ebaseaduslikku käitlemist.

3. Komisjon vaatab hiljemalt ... [selle aasta viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule] läbi olukorra seoses uutes sõidukites sisalduva biopõhise plasti ja rehvide ümbertöötlemisel saadud elastomeeride tehnoloogilise arengu, keskkonnatoime, majanduslike näitajate ja kättesaadavusega, võttes arvesse direktiivi (EL) 2018/2001 artiklis 29 sätestatud kestlikkuse kriteeriume ja rehvidele määruse (EL) 2024/1781 kohaselt kehtestatavaid kestlikkuse kriteeriume.

4. Kui see on asjakohane ja lähtudes lõikes 3 osutatud läbivaatamisest, võib komisjon esitada seadusandliku ettepaneku, et:

a) kehtestada sõidukites kasutatavas plastis sisalduvatele biopõhistele lähteainetele kestlikkusnõuded;

b) kehtestada sihtmäärad, et suurendada sõidukites kasutatavas plastis biopõhiste lähteainete kasutamist;

c) kehtestada sihtmäärad, et hõlmata sõidukirehvide ümbertöötlemisel saadud elastomeeride kasutamist;

d) hinnata, mil määral võib punktis b osutatud sihtmäärasid kombineerida artikli 6 lõikes 1 sätestatud sihtmääradega või neile lisada;

e) hinnata, mil määral võib punktis c osutatud sihtmäärasid kombineerida artikli 6 lõikes 1 sätestatud sihtmääradega;

f) muuta asjakohasel juhul määruse (EL) 2025/40 artikli 3 lõike 1 punktis 53 sätestatud biopõhise plasti määratlust, käesoleva määruse artikli 3 lõike 1 punktis 9 sätestatud plasti määratlust ja käesoleva määruse artikli 6 lõikes 1 sätestatud ringlussevõetud plasti sihtmäärade kohaldamisala;

g) muuta asjakohasel juhul artikli 6 lõikes 2 osutatud arvutus- ja kontrollimetoodikat ning nõudeid liidus ja kolmandates riikides asuvatele rehve elastomeerideks ümbertöötlevatele käitistele.

5. Kui see on romusõidukite tulemusliku ja ühetaolise jälgitavuse tagamiseks asjakohane ja tuginedes lõike 2 punktis n osutatud läbivaatamisele, võib komisjon esitada seadusandliku ettepaneku sõidukite ajutist registrist kustutamist käsitlevate kogu liidus kohaldatavate normide kohta.

6. Komisjon teeb hiljemalt ... [60 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] hindamise, et analüüsida artikli 10 kohaselt esitatud deklaratsioonide põhjal, kas valmistajad on artikli 6 lõikes 1 sätestatud ringlussevõetud plasti sihtmäärade saavutamisel graafikus. Hinnatakse eelkõige järgmist:

a) plasti ringlussevõtuks sobiva tehnoloogia kättesaadavus;

b) ringlussevõetud plasti piisav kättesaadavus;

c) ringlussevõetud plasti kvaliteet võrreldes nõutava ohutustasemega ning

d) tehnilised ja majanduslikud raskused ringlussevõetud plasti sihtmäärade saavutamisel.

Hindamise põhjal võib komisjon asjakohasel juhul esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule seadusandliku ettepaneku artikli 6 lõikes 1 sätestatud sihtmäärade muutmiseks, et näha ette erandid selles sätestatud kohaldamisalast, ajakavast või miinimumprotsendimääradest.

Artikkel 57

Kehtetuks tunnistamine ja üleminekusätted

1. Direktiiv 2000/53/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale ***24*** kuule].

Sellegipoolest kohaldatakse jätkuvalt direktiivi 2000/53/EÜ

a) artikli 4 lõiget 2 ja II lisa kuni … [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 71 kuule]; ***direktiivi 2000/53/EÜ II lisa kannete (5a), 5(b)(i), 5(b)(ii) ja 16 kohaldamine lõpeb alates …*** [käesoleva määruse jõustumise kuupäev];

b) artikli 5 lõike 4 teist lõiku, artikli 6 lõike 3 teist lõiku, artikli 7 lõiget 1 ning artikli 8 lõikeid 3 ja 4 kuni ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule];

c) artikli 6 lõike 3 esimeste lõiku ja I lisa kuni ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule];

d) artikli 7 lõike 2 punkti b kuni ... [selle aasta viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule];

e) artikli 9 lõike 1a esimest ja kolmandat lõiku, artikli 9 lõiget 1b ja artikli 9 lõiget 1d kuni … [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule];

f) artikli 9 lõike 1a teist lõiku kuni ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 59 kuule].

2. Direktiiv 2005/64/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 71 kuule].

Kõnealuse direktiivi artikli 6 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks alates ... [selle kuu viimane päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 35 kuule].

3. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiividele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele ning neid loetakse vastavalt XV lisas esitatud vastavustabelitele.

4. Erandina käesoleva määruse artikli 8 lõikest 2 käsitatakse kuni ... [72 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] kõnealuse artikli viiteid käesoleva määruse artiklile 4 viidetena direktiivi 2005/64/EÜ artiklile 5.

Erandina käesoleva määruse artikli 8 lõikest 2 käsitatakse kuni ... [72 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] kõnealuse artikli viiteid käesoleva määruse artiklile 5 viidetena direktiivi 2005/64/EÜ artikli 6 lõikele 2.

Artikkel 58

Kohaldatavus Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga

1. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga kohaldatakse artiklit 14 üksnes seoses artiklitega 30 ja 31 ning artikli 35 lõikega 1.*

2. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artikleid 15–29, artikleid 32–34 ning artikli 35 lõiget 2.*

3. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artikli 47 lõike 2 punkti a ja artikli 47 lõiget 3.*

4. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artikli 48 lõikeid 1 ja 2 seoses romusõidukite ebaseadusliku töötlemise tõkestamisega.*

5. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artikli 48 lõiget 2 seoses tegevusloaga lammutuskodasid käsitleva asjakohase teabe vahetamisega.*

6. *Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artiklit 49 seoses artikli 15 lõikega 1, artikliga 16, artikli 19 lõikega 1, artikli 22 lõigetega 1 ja 2, artiklitega 23 ja 24, artikli 25 lõigetega 1 ja 2 ning artiklitega 27, 28, 29, 33 ja 34.*

7. Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis seoses Põhja-Iirimaaga ei kohaldata artikli 50 lõike 1 punkte c, d ja h, punkti i alapunkte iii, iv ja v, punkte j, k, l, m, n ja o ning artikli 50 lõike 3 punkti a.

Artikkel 59

Jõustumine ja kohaldamine

1. Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

2. Seda kohaldatakse alates … [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale ***24*** kuule].

Artikli 4 lõiget 3, artikli 5 lõikeid 2–9, artikli 6 lõikeid 4–9 ja 11, artikli 7 lõikeid 3 ja 4, artikli 9 lõiget 7, artikli 11 lõiget 4, artikli 12 lõiget 2, artikli 13 lõiget 6, artikli 14 lõiget 4, artikli 15 lõiget 6, artikli 21 lõiget 2, artikli 22 lõiget 6, artikli 26 lõiget 3, artikli 37 lõiget 3, artikli 41 lõiget 3, artikli 46 lõiget 5 ja artikli 50 lõiget 5 kohaldatakse alates ... [üks kuu pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva], artiklit 53 kohaldatakse alates … [käesoleva määruse jõustumise kuupäev] ning artiklit 55 kohaldatakse ▌ alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumise kuupäevale järgnevale 72 kuule].

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

I LISA

SÕIDUKI ROMUSÕIDUKIKS LIIGITAMISE KRITEERIUMID

Käesolevas lisas kehtestatakse kriteeriumid, mille alusel teha kindlaks, kas sõiduk on romusõiduk, ja neid kohaldatakse järgmiselt.

A osas on sätestatud sõiduki parandamiskõlbmatuse hindamise kriteeriumid. Kui üks või mitu nendest kriteeriumidest on täidetud, loetakse sõiduk romusõidukiks.

Kui ükski A osas esitatud kriteeriumidest ei ole täidetud, hinnatakse sõidukit B osas esitatud kriteeriumide alusel. Kui üks või mitu B osas esitatud kriteeriumidest on täidetud, tehakse tehnilise hindamise alusel kindlaks, milliseid parandustöid on vaja teha direktiivi 2014/45/EL kohase tehnoülevaatuse kontrollkaardi saamiseks liikmesriigis, kus sõiduk oli enne remonti registreeritud. Selle tehnilise hinnangu põhjal peab sõidukiomanik otsustama, kas ta soovib sõiduki kasutuselt kõrvaldada.

Kui sõidukiomanik ei ole viie aasta jooksul pärast seda tehnilist hinnangut direktiivi 2014/45/EL kohast tehnoülevaatuse kontrollkaarti saanud, loetakse sõiduk romusõidukiks. Nende viie aasta jooksul käsitatakse seda tehnilist hinnangut dokumendina, mis tõendab, et sõiduk ei ole romusõiduk.

Käesolevas lisas osutatud hindamise teeb sõltumatu sõidukiekspert. Liikmesriigid võivad koostada selliste sõltumatute sõiduekspertide täieliku loetelu, kes selliseid hindamisi teevad.

Sõidukiomaniku taotluse korral võib sõiduki registreerimise liikmesriigi pädev asutus või üks selle määratud lube andev asutus teha erandi käesoleva lisa kohaselt romusõidukiks loetud sõiduki käsitamisest romusõidukina, kui asjaomane sõiduk parandatakse.

A OSA

ROMUSÕIDUKITE HINDAMISE KRITEERIUMID

Sõiduk on ***romusõiduk***, kui see vastab ühele või mitmele järgmisele kriteeriumile:

a) see on lõigatud tükkideks ***või selle osade korduskasutamise eesmärgil demonteeritud***;

▌

b) see on ▌ põlenud sellisel määral, et mootoriruum või sõitjateruum on ***täielikult*** hävinud;

c) see on olnud sukeldatud vette nii, et veetase on armatuurlauast kõrgemal;

d) üht või mitut sõiduki järgmist komponenti ei saa ***tehniliselt*** parandada ega asendada:

i) maapinnaga haarduvad komponendid (nagu rehvid ja veljed), vedrustus-, rooli-, pidurisüsteem ja nende juhtkomponendid;

ii) istme kinnitusdetailid ja liigendid;

iii) turvapadjad, eelpingutid, turvavööd ja nende perifeersed töökomponendid;

iv) sõiduki kere või raam;

e) selle konstruktsiooni- ja ohutuskomponentidel on pöördumatud tehnilised defektid, mis muudavad nende asendamise võimatuks***;***

▌

f) see anti töötlemiseks kogumiskohta või tegevusloaga lammutuskotta;

g) kindlustusselts on tunnistanud selle tehniliselt täielikult hävinuks, tuginedes sõidukieksperdi tehtud tehnilisele hindamisele.

▌

B OSA

SOOVITUSLIKE ROMUSÕIDUKIKRITEERIUMIDE ▌LOETELU

Kui ükski A osas esitatud kriteerium ei ole täidetud, hinnatakse sõidukit järgmiste kriteeriumide alusel:

a) ***see on maha jäetud või*** puuduvad vahendid, mis võimaldaksid ***seda*** identifitseerida, eelkõige VIN-kood;

▌

b) see ei ole sobivalt kaitstud kahjustuste eest ladustamisel, transportimisel, peale- ja mahalaadimisel***;*** ▌

▌

c) kulud, mis on vajalikud, et parandada sõiduki tehnilist seisukorda nii, et sellest piisaks tehnoülevaatuse kontrollkaardi saamiseks, ning sõiduki praegune väärtus kokku ületavad sõiduki hinnangulist remondijärgset turuväärtust;

d) see on olnud sukeldatud vette nii, et veetase on armatuurlauast madalamal ja mootor või elektrisüsteem on kahjustunud;

e) sellest lekkiv kütus või kütuseaur põhjustab tule- või plahvatusohu;

f) selle vedelgaasisüsteemist lekkinud gaas põhjustab tule- või plahvatusohu;

g) sellest lekkinud töövedelik (kütus, pidurivedelik, antifriis, akuhape, jahutusvedelik) põhjustab veereostuse ohu;

h) see on demonteeritud või

i) sellel on üks või mitu ligipääsuava, mis on kokkukeevitatud või suletud isolatsioonivahuga.

▌

II LISA

KRITEERIUMID, MILLE ALUSEL TUNNISTATAKSE SÕIDUK ERILISE KULTUURILISE VÄÄRTUSEGA SÕIDUKIKS

1. ***Sõiduki registreerimise liikmesriigi pädev asutus või üks selle määratud lube andev asutus võib tunnistada sõiduki erilise kultuurilise väärtusega sõidukiks, kui see vastab kõigile järgmistele kriteeriumidele:***

a) ***sõidukiomanik või selle liikmesriigi pädevad asutused, kus sõiduk on registreeritud, on dokumenteerinud sõiduki ainulaadse ajaloolise või kultuurilise väärtuse või seisundi või see on ainus muudetud või kohandatud sõiduk, millele on antud üksiksõiduki tüübikinnitus kooskõlas määrusega (EL) 2018/858 või riigisisese õigusega;***

b) ***sõidukiomanik on teada ja teda on võimalik tuvastada;***

c) ***sõiduki osi saab identifitseerida seerianumbri või muu valmistaja antud või pädeva asutuse määratud identifitseerimistähise abil;***

d) ***sõidukit saab identifitseerida VIN-koodi või seerianumbri või muu valmistaja antud või pädeva asutuse määratud identifitseerimistähise abil.***

Sõidukiomaniku taotlusel annavad sõiduki registreerimise liikmesriigi pädevad asutused välja tunnistuse, millega sõiduk tunnistatakse erilise kultuurilise väärtusega sõidukiks, kui käesoleva punkti esimeses lõigus sätestatud kriteeriumid on täidetud.

Sõidukiomaniku taotlusel tunnistavad sõiduki registreerimise liikmesriigi pädevad asutused käesoleva punkti teises lõigus osutatud tunnistuse kehtetuks.

2. Erilise kultuurilise väärtusega sõiduki omanik tagab, et:

a) sõidukit hoitakse, transporditakse ja kasutatakse keskkonnahoidlikul viisil vastavalt liidu või riigisisesele õigusele;

b) taotluse korral esitatakse ametiasutustele või tehakse neile kättesaadavaks punkti 1 teises lõigus osutatud tunnistus.

3. Sõiduki vastavust punktides 1 ja 2 sätestatud kriteeriumidele kontrollitakse vähemalt iga viie aasta järel ja omanikuvahetuse korral.

III LISA

KORDUSKASUTATAVUSE, RINGLUSSEVÕETAVUSE JA TAASKASUTATAVUSE MÄÄRA ARVUTAMINE

Käesolevas lisas tähendab „võrdlussõiduk“ sõidukitüübi sõiduki versiooni, mille kohta tüübikinnitusasutus on valmistajaga konsulteerimise ja A osas kindlaks määratud kriteeriumide alusel otsustanud, et see on korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse seisukohast kõige probleemsem.

A OSA

1. Määratakse kindlaks sõidukis olevad materjalid, nende osakaalud ja asukohad ning kogu asjakohane teave, mida on vaja ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määra õigeks arvutamiseks.

2. Massid esitatakse kilogrammides ühe kümnendkoha täpsusega. Määrad arvutatakse protsentides ühe kümnendkoha täpsusega ning ümardatakse järgmiselt:

   a) kui kümnendkomale järgnev number on 0–4, ümardatakse kogusumma allapoole;

   b) kui kümnendkomale järgnev number on 5–9, ümardatakse kogusumma ülespoole.

3. Võrdlussõidukite valimisel võetakse arvesse järgmisi kriteeriumeid:

   a) keretüüp;

   b) võimalik viimistlustase;

   c) võimalikud lisaseadmed, mida saab paigaldada valmistaja vastutusel.

4. Kui tüübikinnitusasutus ja valmistaja ei suuda korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse osas kõige probleemsemat sõidukitüübi sõiduki versiooni ühiselt kindlaks määrata, valitakse võrdlussõiduk järgmiselt:

   a) M_1-kategooria sõidukite puhul – üks igast määruse (EL) 2018/858 I lisa C osa punktis 2 määratletud keretüübist;

   b) N_1-kategooria sõidukite puhul – üks igast keretüübist, st kaubik, raamsõiduk, pikap jne.

5. Koostisosade materjalide ja masside kontrollimiseks teeb tootja kättesaadavaks sõidukid ja koostisosad, mida tüübikinnitusasutus vajalikuks peab.

B OSA

1. Selleks et komponenti või osa saaks lugeda korduskasutatavaks, peab seda olema võimalik eemaldada kergesti ja mittepurustaval viisil.

2. Korduskasutatavate osade, komponentide ja materjalide kogumass loetakse 100 % korduskasutatavaks, ringlussevõetavaks ja taaskasutatavaks.

3. VIII lisa B osa punktides 1, 2 ja 3 loetletud osad, komponendid ja materjalid loetakse 0 % korduskasutatavaks ning 100 % ringlussevõetavaks ja taaskasutatavaks. VIII lisa E osas loetletud osad ja komponendid loetakse 0 % korduskasutatavaks ning 100 % ringlussevõetavaks ja taaskasutatavaks. Metoodika peab tagama, et kui VIII lisa muutmise tulemusena laiendatakse kõnealuse lisa E osas loetletud osade ja komponentide loetelu, loetakse uued lisatud osad ja komponendid 0 % korduskasutatavaks ning 100 % ringlussevõetavaks ja taaskasutatavaks.

4. Korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse määra arvutamine peab olema kooskõlas ringkasutusstrateegiaga, kajastades olelusringi lõpus toimuva töötlemise tehnoloogia arengutaset.

IV LISA

PLII, ELAVHÕBEDA, KAADMIUMI JA KUUEVALENTSE KROOMI ESINEMISE TINGIMUSED JA MAKSIMUMKONTSENTRATSIOONID MATERJALIDES, OSADES JA KOMPONENTIDES

Homogeenses materjalis tohib plii, kuuevalentse kroomi ja elavhõbeda maksimumkontsentratsioon olla kuni 0,1 massiprotsenti ja kaadmiumi maksimumkontsentratsioon kuni 0,01 massiprotsenti.

Artikli 5 lõiget 4 ei kohaldata selliste pärast 1. juulit 2003 turule lastud varuosade suhtes, mida kasutatakse enne 1. juulit 2003 turule lastud sõidukites, välja arvatud velgede tasakaalustusvihid, elektrimootorite süsiharjad ja pidurite hõõrdkatted.

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
Plii legeeriva elemendina		
1a). Masinaehitusterasest ja kuumsukelgalvaanitud terasest komponendid pliisisaldusega kuni 0,35 massiprotsenti		
1b). Pidevrežiimil galvaanitud lehtteras pliisisaldusega kuni 0,35 massiprotsenti	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	
2a). Masinaehitusalumiinium pliisisaldusega kuni 2 massiprotsenti	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2005	

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
2b). Alumiinium pliisisaldusega kuni 1,5 massiprotsenti	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2008	
2c) i). Masinaehituses kasutatavad alumiiniumisulamid pliisisaldusega kuni 0,4 massiprotsenti	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2028 ja selliste sõidukite varuosad	
2c) ii). Alumiiniumisulamid, mis ei ole hõlmatud kirjega 2(c)(i) ja mille pliisisaldus on kuni 0,4 massiprotsenti(2)	***Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2027 ja selliste sõidukite varuosad***	
2*c)iii). Alumiiniumivalusulamites, mille pliisisaldus on kuni 0,3 massiprotsenti, tingimusel et plii pärineb pliid sisaldavate alumiiniumijääkide ringlussevõtust*	***Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga pärast 31. detsembrit 2026 ja nende sõidukite varuosad(1)***	
3. Vasesulamid pliisisaldusega kuni 4 massiprotsenti	(*1*)	

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
4a). Laagriliuad ja puksid	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2008	
4b). Laagriliuad ja puksid mootorites, jõuülekannetes ja õhukonditsioneeride kompressorites	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2011	
Plii ja pliiühendid		
5. (välja jäetud)		
6. Vibratsioonisummutid	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	X

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
7a). Pidurivoolikutes, kütusevoolikutes, tuulutusvoolikutes, raami elastomeer-/metallosades ning mootori kinnitusdetailides sisalduvaid elastomeere vulkaniseerivad ja stabiliseerivad ained	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2005	
7b). Pidurivoolikutes, kütusevoolikutes, tuulutusvoolikutes, raami elastomeer-/metallosades ning mootori kinnitusdetailides sisalduvaid elastomeere vulkaniseerivad ja stabiliseerivad ained pliisisaldusega kuni 0,5 massiprotsenti	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2006	
7c). Ülekandeseadmetes sisalduvaid elastomeere siduvad ained pliisisaldusega kuni 0,5 massiprotsenti	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2009	
Plii järgmistes alamkirjetes täpsustatud elektriliste ja elektrooniliste rakenduste joodistes või pinnetes		
8a). Plii elektriliste ja elektrooniliste komponentide trükkplaatidele kinnitamise joodistes ning plii selliste komponentide (välja arvatud alumiinium-elektrolüütkondensaatorid) viikude pindes, kontakt-tikkudel ja trükkplaatidel	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
8b). Plii elektriseadmete joodistes, välja arvatud joodis trükkplaatidel või klaasil	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2011 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8c). Plii alumiinium-elektrolüütkondensaatorite viikude pindes	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2013 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8d). Plii joodises klaasil õhu massivooluhulga andurites	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2015 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8e). Plii kõrge sulamistemperatuuriga joodises (st pliisulamid pliisisaldusega vähemalt 85 massiprotsenti)	(1)	X(3)
8f)i). Plii elastsete kontakt-tikkudega süsteemides	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2017 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8f)ii). Plii elastsete kontakt-tikkudega süsteemides, välja arvatud sõiduki juhtmekimbu liitmike kontaktpinnal	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2024 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
8g)i). Plii joodises, millega luuakse stabiilne elektriühendus pooljuhtkiibi ja aluse vahel pöördkiibiga kiibipakettides	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. oktoobrit 2022 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8g)ii). Plii joodises, millega luuakse stabiilne elektriühendus pooljuhtkiibi ja aluse vahel pöördkiibiga kiibipakettides, kui elektriühendus sisaldab vähemalt üht järgmist: 1) pooljuhttehnoloogiline sõlm suurusega vähemalt 90 nm; 2) pooljuhttehnoloogiline sõlm, milles on üksik pooljuhtplaat pindalaga vähemalt 300 mm^2; 3) ühendatud pooljuhtkiipide pakett pooljuhtkiipide pindalaga vähemalt 300 mm^2 või ränist ühendusdetailid pindalaga vähemalt 300 mm^2	1) Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne ***1. jaanuari 2030*** ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8h). Plii joodises, millega kinnitatakse soojuse hajutid jahutusradiaatorile jõupooljuhtseadistes, mille kiibi projektsioonipindala suurus on vähemalt 1 cm^2 ja nimivoolutihedus vähemalt 1 A ränikiibi pindala 1 mm^2 kohta	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)
8i). Plii klaasil paiknevate elektrirakenduste joodises (välja arvatud joodis lamineeritud klaasil)	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	X(3)

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
8j). Plii lamineeritud klaasi jootmise joodises	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2020 ja selliste sõidukite varuosad	X[3]
8k). Kütteseadmete joodised, juhul kui kuumutusvool lamineeritud klaasi kuni 2,1 mm paksuse üksikkihi iga jooteõmbluse kohta on vähemalt 0,5 A; see erand ei hõlma polümeersesse vahekihti paigutatud kontaktide joodiseid	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2024 ja selliste sõidukite varuosad	X[3]
9. Klapipesad	Varuosad mootoritüüpide jaoks, mis on välja töötatud enne 1. juulit 2003	
10a). Elektrilised ja elektroonilised komponendid, mis sisaldavad pliid keraamilises või klaasmaterjalis, keraamilises või klaaskomposiitmaatriksis, klaaskeraamilises materjalis või klaaskeraamilises komposiitmaatriksis; see erand ei hõlma plii kasutamist järgmistel juhtudel: i) süüteküünalde glasuuri ja lampide klaas; ii) punktides 10(b), 10(c) ja 10(d) loetletud dielektrilised keraamilised materjalid		X[4] (välja arvatud mootorite piesoelektrilised osad)

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
10b). Plii kondensaatorite PZT-põhistes dielektrilistes keraamilistes materjalides, mis on osa kiipidest või eraldi pooljuhtidest		
10c). Plii kondensaatorite dielektrilistes keraamilistes materjalides, mille nimipinge on väiksem kui 125 V vahelduvvoolu või 250 V alalisvoolu puhul	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2016 ja selliste sõidukite varuosad	
10d). Plii kondensaatorite dielektrilistes keraamilistes materjalides, mis kompenseerivad ultrahelisonarites sensorite temperatuurikõikumisi	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2017 ja selliste sõidukite varuosad	
11. Pürotehnilised sütikud	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. juulit 2006 ja selliste sõidukite varuosad	
12. Pliid sisaldavad termoelektrilised materjalid sõidukite elektrilistes seadmetes, mis heitsoojuse tagastuse abil vähendavad CO_2 heidet	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2019 ja selliste sõidukite varuosad	X

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
Kuuevalentne kroom		
13a). Korrosioonivastased pinded	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2007	
13b). Raamirakenduste polt-mutter-ühenduste korrosioonivastased pinded	Varuosad sõidukite jaoks, mis on turule lastud enne 1. juulit 2008	
14. Kuuevalentne kroom korrosioonitõrjevahendina absorptsioonkülmuti süsinikterasest jahutussüsteemi jahutuslahuses, sisaldusega kuni 0,75 massiprotsenti, kui absorptsioonkülmuti on: a) projekteeritud töötama täielikult või osaliselt elekterküttekehaga, mille keskmine elektriline võimsustarve püsivatel töötingimustel on < 75 W; b) projekteetritud töötama täielikult või osaliselt elekterküttekehaga, mille keskmine elektriline võimsustarve püsivatel töötingimustel on ≥ 75 W; c) projekteeritud täielikult töötama mitteelektrilise kütteseadmega	Punkti a puhul: sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2020 ja selliste sõidukite varuosad Punkti b puhul: sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. jaanuari 2026 ja selliste sõidukite varuosad	X

Homogeensed materjalid, osad ja komponendid	Erandi kohaldamisala ja kehtivusaeg	Märgistada või teha identifitseeritavaks artikli 5 lõike 6 punkti d kohaselt
Elavhõbe		
15a). Lahenduslambid esilaternates	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. juulit 2012 ja selliste sõidukite varuosad	X
15b). Fluorestsentslambid näidikuploki näidikutes	Sõidukid tüübikinnituse kuupäevaga enne 1. juulit 2012 ja selliste sõidukite varuosad	X

Märkused tabeli kohta

1. See erand vaadatakse läbi ***2030. aastal kooskõlas artikli 5 lõikega 6***.
2. Kehtib selliste alumiiniumisulamite kohta, millesse ei ole tahtlikult pliid lisatud, vaid mille pliisisaldus tuleneb ringlussevõetud alumiiniumi kasutamisest.

[redacted]

3. Demonteerida, kui koostoimes kirje 10(a) tingimustega ületatakse keskmine piirnorm 60 grammi sõiduki kohta. Käesoleva märkuse kohaldamisel ei võeta arvesse elektroonilisi seadmeid, mida valmistaja ei ole paigaldanud tootmisliinil.
4. Demonteerida, kui koostoimes kirje 8(a)–8(k) tingimustega ületatakse keskmine piirnorm 60 grammi sõiduki kohta. Käesoleva märkuse kohaldamisel ei võeta arvesse elektroonilisi seadmeid, mida valmistaja ei ole paigaldanud tootmisliinil.

V LISA

RINGKASUTUSSTRATEEGIA

A OSA

RINGKASUTUSSTRATEEGIA OSAD

1. Selliste kavandatud meetmete mittetehniline kirjeldus, millega tagatakse, et ▌ sõidukid vastavad kogu nende tootmise vältel artiklites 4–7 osutatud ***nõuetele***.

2. Selliste menetluste mittetehniline kirjeldus, mida valmistaja on rakendanud, et:

   a) koguda ▌ kogu tarneahela ulatuses ***artiklites 4–7 osutatud nõuetele vastamiseks asjakohaseid andmeid***;

   b) kontrollida ja kinnitada tarnijatelt saadud teavet;

   c) reageerida asjakohaselt, kui tarnijatelt saadud andmed osutavad, et artikli 4, 5 või 6 nõuded ei pruugi olla täidetud.

3. ▌ Teave ▌ olelusringi lõpus toimuval töötlemisel kasutatavate ***tehnoloogia***, sellise tehnoloogia ***eeldatava arengu*** ja sellesse tehtavate investeeringute ***mahu kohta***, mida valmistaja kasutas ***oma sõidukitüüpide sõidukite*** korduskasutatavuse, ringlussevõetavuse ja taaskasutatavuse arvutamiseks vastavalt artiklile 4.

4. Teave sõidukites sisalduva ringlussevõetud materjali osakaalu kohta, nagu on osutatud artiklites 6 ja 10.

5. Selliste meetmete loetelu, mida valmistaja kohustub võtma, et ▌romusõidukite töötlemine toimuks kooskõlas käesoleva määrusega, pöörates erilist tähelepanu järgmisele:

a) meetmed, mille eesmärk on lihtsustada VIII lisa C osas nimetatud osade eemaldamist;

▌

b) meetmed selliste materjalide ja meetodite kasutamisest tulenevate probleemide lahendamiseks, mis takistavad lihtsat demonteerimist või muudavad ringlussevõtu väga keeruliseks ▌;

c) meetmed osade ja komponentide korduskasutamise edendamiseks;

d) teadus- ja arendustegevus, investeeringud ringlussevõtutehnoloogia või -taristu arendamisse ning koostöö jäätmekäitlejatega, mis toimub punktides a, b ja c osutatud meetmete rakendamiseks.

▌

B OSA

RINGKASUTUSSTRATEEGIA JÄRELMEETMED JA AJAKOHASTAMINE

1. Valmistaja esitab vähemalt iga viie aasta järel ringkasutusstrateegia ajakohastatud versiooni.

2. Ajakohastatud ringkasutusstrateegia sisaldab ***asjakohaseid muudatusi ja eelkõige*** järgmist:

a) kirjeldus selle kohta, kuidas on võetud A osa punktis ***5*** osutatud meetmeid***, koos hinnanguga nende tulemuslikkuse kohta***, ja juhul, kui ühte või mitut strateegias nimetatud meedet ei ole rakendatud, selgitus selle põhjuste kohta;

b) teave oluliste muudatuste kohta disainis ja tootmises, mida valmistaja on teinud, et parandada sõidukite ringkasutust.

VI LISA

EEMALDAMISE JA ASENDAMISE PUHUL NÕUTAV TEAVE

1. Sõidukisse paigaldatud elektrisõidukiakude ***ja kergtranspordivahendi akude*** puhul:

a) ***originaalseadme number***;

b) asukoht;

c) mass;

d) aku keemiline tüüp;

e) aku ohutu tühjakslaadimise juhised;

f) eemaldamise ja asendamise tehnilised juhised, sealhulgas ühendamise, kinnitamise ja tihendamise kõigi etappide järjestus ja tüübid;

g) elektrisõidukiakudele ja kergtranspordivahendi akudele ligipääsemise, nende eemaldamise ja asendamise tööriistad ja meetodid.

2. Sõidukisse paigaldatud elektriliste veomootorite puhul:

a) ***originaalseadme number***;

b) asukoht;

c) mass;

d) ***määruse (EL) 2024/1252 artikli 28 lõike 1 punktis b loetletud*** elektriliste veomootorite püsimagnetite tüübid***;***

▌

e) eemaldamise ja asendamise tehnilised juhised, sealhulgas ühendamise, kinnitamise ja tihendamise kõigi etappide järjestus ja tüübid;

f) elektrilistele veomootoritele ligipääsemise, nende eemaldamise ja asendamise tööriistad ja meetodid.

3. VIII lisa B osas loetletud komponentide, osade ja materjalide puhul:

a) ***originaalseadme number***;

b) asukoht;

c) mass;

d) artikli 5 lõikes 4 loetletud ained, mis tuleb sõidukis märgistada IV lisa kohaselt;

e) eemaldamise tehnilised juhised, sealhulgas kõigi etappide järjestus;

f) parimate töötlemismeetodite kättesaadavus.

4. VIII lisa C osas loetletud komponentide, osade ja materjalide puhul:

a) ***originaalseadme number***;

b) asukoht;

c) eemaldamise ja asendamise tehnilised juhised, sealhulgas kõigi etappide järjestus;

d) taastootmiseks ja taastamiseks vajalik teave, spetsifikatsioonid, vahendid ja protsessid, sealhulgas tarkvarauuendused.

5. Sõiduki digitaalselt kodeeritud komponentide ja osade puhul:

a) number;

b) asukoht;

c) ***komponentidele*** ligipääsemise ***ning nende*** eemaldamise ja asendamise tehnilised juhised, sealhulgas varuosade ja -komponentide muus sõidukis kasutamiseks sisselülitamise koodid ja tarkvara ***ning teave protsessi kohta nende registrist kustutamiseks ja VIN-koodist lahutamiseks, sealhulgas asjakohasel juhul juhised selle kohta, kuidas kasutada diagnostikavahendit nende tulevase korduskasutamise eesmärgil***;

d) kirjeldus funktsioonide, vahetatavuse ja kokkusobivuse kohta muude markide ja mudelite konkreetsete osade ja komponentidega;

e) valmistaja tehnilise toe kontaktpunkti andmed.

6. Kui punkti 5 alapunkti c kohaldamisel on nõutav registrist kustutamine ja käesoleva määruse artiklis 11 osutatud digitaalselt kodeeritud komponentide, lisaseadmete ja osade VIN-koodist lahutamine, võtab valmistaja kasutusele protsessid, et võimaldada jäätmekäitlejatel ning remondi- ja hooldusettevõtjatel registrist kustutada ja VIN-koodist lahutada. Selle protsessi käigus võib valmistaja nõuda lammutustõendit ja asjaomase ettevõtja autentimist. Selleks hangivad jäätmekäitlejad ning remondi- ja hooldusettevõtjad määruse (EL) 2018/858 X lisa punktis 2.1 osutatud valmistaja remondi- ja hooldusteabe veebisaidi jaoks nõutavad autentimisvolitused ja kasutavad neid. Kui selliseks registrist kustutamiseks ja lahutamiseks vajavad jäätmekäitlejad ning remondi- ja hooldusettevõtjad juurdepääsu sõiduki pardadiagnostika (OBD) andmetele, võib valmistaja juurdepääsuõiguste väljastamise tingimusena:

a) nõuda eemaldamise ajal diagnostikavahendi pidevat veebiühendust diagnostikavahendi valmistaja serveriga ning diagnostikavahendi valmistaja ühendust valmistaja serveriga, ning

b) nõuda, et pardadiagnostika andmetele juurdepääsuks kasutatava vahendi valmistaja tõendaks valmistajale diagnostikavahendi identiteeti ja ettevõtja pseudonüümitud identiteeti ning koguks VIN-koodi, osa kordumatu tunnuse (kui see on olemas ja sõiduki valmistaja protsess seda toetab), asjaomase tegevuse UTC kuupäeva ja ajatempli ja diagnostikavahendi kordumatu tunnuse ning säilitaks neid; valmistaja saab taotluse korral diagnostikavahendi valmistajalt juurdepääsu käesolevas punktis nimetatud teabele, kui seda on vaja osade varguse või väärkasutuse põhjendatud kahtlusele reageerimiseks.

VII LISA

MÄRGISTAMISNÕUDED

1. Sõiduki plastosade, -komponentide ja -materjalide puhul, mille mass on üle 100 grammi:

   a) rahvusvaheline standard ISO 1043-1 Plastid. Tähised ja terminilühendid. Osa 1: Põhipolümeerid ja nende eritunnused;

   b) rahvusvaheline standard ISO 1043-2 Plastid. Sümbolid ja terminilühendid. Osa 2: Täiteained ja armeerivad materjalid;

   c) rahvusvaheline standard ISO 11469 Plastid. Plasttoodete üldine identifitseerimine ja markeerimine.

2. Sõiduki elastomeerosade, -komponentide ja -materjalide puhul, mille mass on üle 200 grammi, välja arvatud rehvid: rahvusvaheline standard ISO 1629 Kautšukid ja lateksid. Nomenklatuur.

3. ISO standardites kasutatavad tähised „[“ ja „]“ võib asendada sulgudega.

VIII LISA

TÖÖTLEMISNÕUDED

A OSA

LADUSTAMISKOHTADE JA TÖÖTLEMISKOHTADE MIINIMUMNÕUDED

1. Romusõidukite, nende komponentide, osade ja materjalide töötlemisele eelneva ladustamise kohas, sealhulgas kogumiskohas paiknevas ladustamiskohas, peab olema:

a) läbilaskmatu pind ning mahavoolanud vedelike kokkukogumis-, setitus-, puhastus- ja rasvaeemaldusvarustus;

b) vee, sealhulgas vihmavee käitlemise varustus vastavalt tervise- ja keskkonnakaitse nõuetele;

c) romusõidukite asjakohane ladustamiskoht, kus ladustatakse asjakohase kõrgusega virnas ainult keskkonnaohutuks muudetud romusõidukeid, välja arvatud juhul, kui kasutatakse virnastusvahendeid;

d) varustus, mis võimaldab vooliste ja vedelike viivitamatut eemaldamist lekkivatest romusõidukitest ning lekkinud vooliste ja vedelike kokkukogumist absorbeeriva materjaliga.

Esimeses lõigus osutatud kohtade käitajad teevad kõnealuse lõigu punktis d osutatud toimingud viivitamata.

2. Ladustamine peab olema korraldatud nii, et ei kahjustu:

a) käesoleva lisa B osa punktides 1 ja 3 loetletud vedelikke ja vooliseid sisaldavad komponendid ega osad;

b) käesoleva lisa C osas loetletud komponendid, osad ega materjalid.

3. Romusõidukite, nende komponentide, osade ja materjalide töötlemise kohas peab olema:

a) läbilaskmatu pind mahavoolanud vedelike kokkukogumis-, setitus-, puhastus- ja rasvaeemaldusvarustuse asukohas;

b) romusõidukist eemaldatud osade, komponentide ja materjalide asjakohane ladustamiskoht, sealhulgas läbilaskmatu pinnaga ladustamiskoht õliga saastunud osade, komponentide ja materjalide jaoks;

c) asjakohased mahutid akude (elektrolüütide kahjutuks tegemisega kohapeal või mujal), filtrite ja polüklooritud bifenüüle või polüklooritud terfenüüle sisaldavate kondensaatorite ladustamiseks;

d) asjakohased eraldi mahutid romusõidukitest eemaldatud vooliste eraldi ladustamiseks: ***kütused, õlid (***mootoriõli, käigukastiõli, ***roolivõimendiõli,*** transmissiooniõli, hüdroõli***), õlifiltrid,*** jahutusvedelikud, antifriis, pidurivedelikud, ***külmaained, diiselmootori heitgaaside puhastusvedelik*** ja muud romusõidukis sisalduvad ***voolised või gaasid***;

e) vee, sealhulgas vihmavee käitlemise varustus vastavalt tervise- ja keskkonnakaitse nõuetele;

f) vanarehvide asjakohane ladustamiskoht, võttes arvesse vajadust vältida tuleohtu ja ülemäärast kogust.

4. Tegevusloaga lammutuskojad, millel on lubatud töödelda elektrisõidukeid, peavad vastama ***määruse (EL) 2023/1542*** XII lisas sätestatud nõuetele. ***Tegevusloaga lammutuskojad, mis võtavad vastu elektrisõidukiaku arvatava kahjustusega elektrisõidukeid, hindavad kõnealuseid akusid võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 24 tunni jooksul pärast sõiduki üleandmist. Selliseid sõidukeid ja akusid ladustatakse eraldi lõikes 1 osutatud karantiinialal. Karantiiniala varustatakse asjakohaste seadmetega, et vältida, avastada ja piirata elektrisõidukiakude põlengu levimist muudele aladele, muudele elektrisõidukitele ja muudele akudele.***

B OSA

KESKKONNAOHUTUKS MUUTMISE MIINIMUMNÕUDED

1. Romusõidukist eemaldatakse järgmised voolised***,*** vedelikud ***ja gaasid***, välja arvatud juhul, kui neid on vaja asjaomaste osade korduskasutamiseks:

a) kütus;

b) mootoriõli;

c) transmissiooniõli;

d) käigukastiõli;

e) roolivõimendiõli;

f) hüdroõli;

g) jahutusvedelik;

h) antifriis;

i) pidurivedelik;

j) ***külmaained***;

k) diiselmootori heitgaaside puhastusvedelikud ning

l) muud romusõidukis sisalduvad ***voolised või gaasid***.

Pärast vooliste ja vedelike eemaldamist kasutatakse jäägi lekkimise vältimiseks äravoolukorke. Kogumismahutitel peab olema neis sisalduva vedeliku tüüpi näitav märgistus ja neid tuleb ladustada üksteisest eraldi käesoleva lisa A osa nõuetele vastavas ohutus kohas nii, et välditakse juhuslikku mahaloksumist, leket ja loata ligipääsu.

2. Järgmised komponendid, osad ja materjalid tehakse kahjutuks või eemaldatakse:

a) eCall-süsteem;

b) turvapatjade pürotehnilised osad;

c) turvavööde pürotehnilised osad;

d) kõik muud pürotehnilised osad.

3. Romusõidukitest eemaldatakse järgmised komponendid, osad ja materjalid:

a) turvapadjad, vedelgaasimahutid, surumaagaasimahutid, vesinikumahutid ning muud plahvatusohtlikud osad ja komponendid tehakse kahjutuks;

b) õlifiltrid;

c) külmaaineid töödeldakse määruse (EL) ***2024/573*** nõuete kohaselt;

d) komponendid, milles on tuvastatud elavhõbedasisaldus, eraldatakse töötlemise käigus identifitseeritavaks jäätmevooks, mis kogutakse laialivalgumist kindlalt tõkestaval viisil ja kõrvaldatakse direktiivi 2008/98/EÜ artikli 17 nõuete kohaselt;

e) materjalid, mis sisaldavad artikli 5 lõikes 4 osutatud aineid, mis tuleb märgistada IV lisa nõuete kohaselt, eraldatakse töötlemise käigus identifitseeritavaks jäätmevooks, mis kogutakse laialivalgumist kindlalt tõkestaval viisil ja kõrvaldatakse direktiivi 2008/98/EÜ artikli 17 nõuete kohaselt.

Kõik keskkonnaohutuks muutmise ajal kogutud osad, komponendid ja materjalid ladustatakse selleks ettenähtud mahutites. Kogumismahutitel peab olema neis sisalduvate komponentide, osade või materjalide tüüpi näitav märgistus ja neid tuleb ladustada käesoleva lisa A osa nõuetele vastavas ohutus kohas nii, et välditakse juhuslikku mahaloksumist, leket ja loata ligipääsu.

4. Romusõidukite keskkonnaohutuks muutmise kohta registreeritakse järgmine teave:

a) ***töödeldud romusõidukite koguarv***;

b) ***romusõidukite keskmine mass enne ja pärast*** keskkonnaohutuks ***muutmist ja eespool loetletu eemaldamist***;

c) ***igat liiki*** keskkonnaohutuks muudetud ***vooliste, osade, komponentide ja materjalide üldkogus***;

d) kohaldataval juhul jäätmevedaja nimi ja kontaktandmed;

e) keskkonnaohutuks muutmise käigus kogutud ***vooliste ja gaaside, osade, komponentide või materjalide lõpliku töötlemiskoha nimi ja*** kontaktandmed.

C OSA

OSAD JA KOMPONENDID, MILLE EEMALDAMINE ROMUSÕIDUKIST ON KOHUSTUSLIK

	Vabastatud artikli 29 lõike 2 alusel, kui VIII lisa G osa tingimused on täidetud X: vabastust kohaldatakse
1. Elektrisõidukiakud, sealhulgas nende akuhaldussüsteemid, integreeritud akulaadijad, korpused ja kestad, kui need on olemas	
2. Määruse (EL) 2023/1542 artikli 3 punktis 11 määratletud kergtranspordivahendi akud, sealhulgas nende akuhaldussüsteemid, elektrisõidukite integreeritud akulaadijad, korpused ja kestad, kui need on olemas	
3. Määruse (EL) 2023/1542 artikli 3 punktis 12 määratletud mootorsõidukiakud	
4. Määruse (EL) 2023/1542 artikli 3 punktis 9 määratletud kantavad patareid ja akud	
5. Elektrilised veomootorid, sealhulgas nende korpused ja nendega seotud juhtseadised, juhtmed ja muud osad, komponendid ja materjalid	
6. Mootoriplokid	***X***
7. Katalüüsmuundurid	
8. Käigukastid	***X***

9. Vähemalt 70 % klaasist esi-, taga- ja külgklaaside, sealhulgas klaasist katuseluukide puhul	
10. Veljed	
11. Rehvid	
12. Info- ja meelelahutussüsteemi vahetult juurdepääsetavad osad	
13. Esi- ja tagalaternad ja nende ajamid	
14. Peamised juhtmekimbud	***X***
15. Kaitserauad	***X***
16. Kütusepaagid	***X***
17. Soojusvahetid	***X***
18. Süsinikkiuga tugevdatud plastist osad	
19. Elektrilised ja elektroonilised komponendid:	***X***
a) elektrisõidukite vaheldid ja alalisvoolumuundurid, mille mass on üle 2 kg	***X***
b) hõlpsasti ligipääsetavad ja suured trükkplaadid	***X***
c) päikesepaneelid, mille pindala on suurem kui 0,2 m^2	***X***
d) automaatkäigukastide juhtmoodulid ja ventiiliplokid	***X***

D OSA

OSADE JA KOMPONENTIDE KORDUSKASUTAMINE, TAASTOOTMINE JA TAASTAMINE

1. Eemaldatud osade ja komponentide tehniline hindamine.

a) Korduskasutamise puhul:

i) osa või komponent on töökorras;

ii) seda on lihtne kasutusele võtta esmasel ettenähtud eesmärgil.

b) Taastootmise või taastamise puhul:

i) osa või komponent ***sisaldab kõiki asjakohaseid osi***;

ii) ***see on sobiv taastootmiseks või taastamiseks, võttes arvesse mis tahes kahjustusi,*** funktsioonide ***vähenemist,*** toimivuse ***vähenemist, kasutusea lühenemist ja vajalikku remonti***;

iii) puudub ***ilmne*** tugev korrosioon***, mis kahjustaks osa või komponendi funktsioone***.

2. Osade ja komponentide märgistusel esitatav miinimumteave:

a) komponendi või osa nimetus;

▌

b) komponendi või osa eemaldanud ***tegevusloaga lammutuskoda*** identifitseeriv nimi, postiaadress, ühtne kontaktpunkt, e-posti aadress ja veebisait, kui see on olemas.

E OSA

KOMPONENDID JA OSAD, MIDA EI TOHI KORDUSKASUTADA

1. Kõik turvapadjad, sealhulgas padjaosa, pürotehnilised ajamid, elektroonilised juhtplokid ja andurid.

2. Heitmete järeltöötlussüsteemid (näiteks katalüüsmuundurid, tahkete osakeste filtrid)***, välja arvatud juhul, kui need osad läbivad direktiivi 2014/45/EL artiklis 4 sätestatud asjakohase tehnoülevaatuse***.

▌

3. Automaatsete ja mitteautomaatsete turvavööde koostud, sealhulgas rihmad, lukustid, pingutid, pürotehnilised ajamid.

4. Istmed, kui turvavöö kinnituskohad ja/või turvapadjad on nendega integreeritud.

5. Roolisambale rakenduvad roolilukku koostud.

6. Käivitustõkestid, sealhulgas transpondrid ja elektroonilised juhtplokid.

F OSA

EEMALDATUD OSADE, KOMPONENTIDE JA MATERJALIDE TÖÖTLEMISE ERINÕUDED

1. Mootorsõidukiakusid töödeldakse määruse (EL) ***2023/1542*** artikli 70 kohaselt.

2. Elektrisõidukiakusid töödeldakse määruse (EL) ***2023/1542*** artikli 70 kohaselt.

3. Kergtranspordivahendite akusid töödeldakse määruse (EL) 2023/1542 artikli 70 kohaselt.

4. Kantavaid patareisid ja akusid töödeldakse määruse (EL) 2023/1542 artikli 70 kohaselt.

5. Püsimagnetmaterjalid, mis sisaldavad neodüümi, düsproosiumi või praseodüümi (neodüümi, raua ja boori sulam, nagu on määratletud määruse ***(EL) 2024/1252*** artiklis ***28***), ning vask, mis sisaldub elektrilistes veomootorites, mis ei sobi korduskasutamiseks, taastootmiseks ega taastamiseks, eemaldatakse, kui eemaldamine on võimalik teha tegevusloaga lammutuskojas ilma liigsete kuludeta. Kui neodüümi, raua ja boori sulamit sisaldavate püsimagnetmaterjalide ringlussevõtu valdkonnas ei toimu tehnilist arengut, tuleb elektrilised veomootorid või nende püsimagnetmaterjale sisaldavad osad ladustada ja märgistada määruse ***(EL) 2024/1252*** artikli 28 lõike 1 punkti b kohaselt. ***Tulevase ringlussevõtu suhtes ei kohaldata direktiivi 1999/31/EÜ nõudeid seoses vaheladustamisega.***

6. Käitlejad töötlevad eemaldatud elektroonilisi komponente ja osi, mida ei kasutata korduskasutamise, taastootmise ega taastamise jaoks, ning mitteraudmetallide fraktsioone, sealhulgas purustatud trükkplaate, nagu on kindlaks määratud direktiivi 2012/19/EL artikli 8 lõikes 3.

7. Romusõidukist eemaldatud klaas tuleb ringlusse võtta vähemalt taaraklaasi, klaaskiudklaasi või samaväärse materjalina.

8. Eemaldatud külmaained võetakse ringlusse, taasväärtustatakse või hävitatakse kooskõlas määruse (EL) 2024/573 artikliga 8.

9. Plasti ja jääkfraktsioone käideldakse määruse (EL) 2019/1021 artiklis 7 ja IV lisas sätestatud korras.

10. Kummirehve töödeldakse kooskõlas jäätmehierarhiaga ja direktiivi 2008/98/EÜ artiklis 4 sätestatud üldnõuetega, et seada esikohale jäätmetekke vältimise võimalused, millel on parim üldine keskkonnaalane tulemus, sealhulgas protekteerimine, ning pidada energiakasutusest tähtsamaks ringlussevõttu, sealhulgas muid meetodeid kui mehaaniline ringlussevõtt.

11. VIII lisa C osa punktis 17 nimetatud soojusvahetitest pärit alumiiniummaterjale ladustatakse ja võetakse ringlusse VIII lisa G osa punkti 2 alapunktis b nimetatud alumiiniumi valu- ja survetöödeldud sulami fraktsioonidest eraldi.

G OSA

KOMBINEERITUD PURUSTAMISE NING PURUSTUSJÄÄTMETE JÄRELTÖÖTLEMISE TEHNOLOOGIA RAKENDAMISE KRITEERIUMID

1. Käesoleva määruse artikli 27 lõike 3 järgimiseks võib romusõidukeid purustada koos muude jäätmetega üksnes juhul, kui:

a) elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmed on selektiivselt töödeldud kooskõlas direktiivi 2012/19/EL VII lisaga;

b) kõik patareid ja akud on eemaldatud kooskõlas määrusega (EL) 2023/1542;

c) plastpakendid on pakendijäätmetest ja metallpakenditest eraldatud kooskõlas määrusega (EL) 2025/40;

d) kombineeritud purustamisprotsess ei halvenda jäätmevoogude kvaliteeti võrreldes eraldi töötlemisega ning

e) väljundfraktsioonides on võimalik kindlaks teha iga segajäätmevoo osakaal, et täita määrusest (EL) 2023/1542, määrusest (EL) 2025/40, direktiivist 2008/98/EÜ ja direktiivist 2012/19/EL tulenevaid aruandlusnõudeid.

2. Väljundfraktsioonide kvaliteedinõuded:

a) vase kogusisaldus peamises terasefraktsioonis ei tohi ületada 0,25 massiprotsenti; alates ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumiskuupäevale järgnenud 60 kuule] ei tohi vase kogusisaldus peamises terasefraktsioonis ületada 0,15 massiprotsenti;

b) hiljemalt ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumiskuupäevale järgnenud 36 kuule] sorditakse alumiinium vähemalt kaheks fraktsiooniks:

i) valualumiinium (fraktsioonid ränisisaldusega üle 1,5 %);

ii) survetöödeldud alumiinium (fraktsioonid ränisisaldusega kuni 1,5 %);

c) hiljemalt ... [selle kuu esimene päev, mis järgneb käesoleva määruse jõustumiskuupäevale järgnenud 72 kuule] sorditakse alumiinium vähemalt neljaks fraktsiooniks:

i) alumiiniumi fraktsioon, mis sisaldab üle 1,5 % räni, kuni 0,5 % vaske ja kuni 0,2 % rauda;

ii) alumiiniumi fraktsioon, mis sisaldab üle 1,5 % räni, aga mille koostis ei vasta alapunktis i esitatud vase- ja rauasisalduse nõuetele;

iii) alumiiniumi fraktsioon, mis sisaldab kuni 1,5 % räni, kuni 1,5 % magneesiumi, kuni 0,3 % vaske ja kuni 0,3 % tsinki;

iv) alumiiniumi fraktsioon, mis sisaldab kuni 1,5 % räni, aga mille koostis ei vasta alapunktis iii esitatud magneesiumi-, vase- ja tsingisisalduse nõuetele;

d) purustamisel saadud rasket fraktsiooni, mis on saadud pärast õhksepareerimist ja raua eraldamist, tuleb edasi töödelda, et eraldada ringlussevõtuks või taaskasutamiseks mõeldud raudmetallid, mitteraudmetallid, plast ja muud orgaanilised materjalid; nende protsesside jäägid peavad sisaldama alla 1 massiprotsendi metalle ja kooskõlas nõukogu otsusega 2003/33/EÜ[1] alla 5 massiprotsendi orgaanilist süsinikku; piirväärtust, mille kohaselt orgaanilise süsiniku kogusisaldus peab olema alla 5 massiprotsendi, ei kohaldata, kui nõuetekohaselt välja valitud ja töödeldud, purustamisel saadud raske fraktsioon on kehtivate õigusaktide kohaselt bioloogiliselt stabiilne;

[1] Nõukogu 19. detsembri 2002. aasta otsus 2003/33/EÜ, millega kehtestatakse jäätmete prügilatesse vastuvõtmise kriteeriumid ja kord direktiivi 1999/31/EÜ artikli 16 ja II lisa kohaselt (EÜT L 11, 16.1.2003, lk 27, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2003/33(1)/oj).

e) purustamisel saadud kerget fraktsiooni tuleb edasi töödelda, et eraldada ringlussevõtuks või taaskasutamiseks mõeldud raudmetallid, mitteraudmetallid, plast ja muud orgaanilised materjalid; nende protsesside jäägid peavad sisaldama alla 1 massiprotsendi metalle ja kooskõlas otsusega 2003/33/EÜ alla 5 massiprotsendi orgaanilist süsinikku; piirväärtust, mille kohaselt orgaanilise süsiniku kogusisaldus peab olema alla 5 massiprotsendi, ei kohaldata, kui nõuetekohaselt välja valitud ja töödeldud, purustamisel saadud kerge fraktsioon on kehtivate õigusaktide kohaselt bioloogiliselt stabiilne.

3. Dokumendid, mis tuleb esitada osade, komponentide ja materjalide eemaldamise kohustusest erandite tegemiseks:

a) kui see on olemas, tegevusloaga lammutuskoja ning purustamist tegeva ja purustusjäätmete järeltöötlemise tehnoloogiat kasutava rajatise kirjaliku lepingu koopia, sealhulgas ***ringlussevõtuks valmis oleva*** teisese toorme kvaliteedi kirjeldus ja romusõidukitest saadud fraktsioonide töötlemise tehniline spetsifikatsioon;

b) sõltumatu asutuse esitatud massibilansiaruanne iseloomuliku töötlemiskonfiguratsiooni töötlemise tulemusel saadud fraktsioonide (väljundi) kvaliteedi ja koguse näidisanalüüsi kohta.

IX LISA

TOOTJATE REGISTRISSE KANDMISEKS ESITATAV TEAVE

1. Teave, mille tootja või tema volitatud esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks peab esitama:

   a) tootja nimi, tema liikmesriigis kasutatavad kaubamärgid (kui on), tootja aadress, sealhulgas sihtnumber, linn või asula, tänav ja majanumber, riik, telefoninumber (kui on), veebisait, e-posti aadress, ühtne kontaktpunkt;

   b) tootja riiklik tunnuskood, sealhulgas äriregistri number või samaväärne ametlik registreerimisnumber ja Euroopa või riiklik maksukohustuslasena registreerimise number;

   c) sõidukikategooriad, mille tootja kavatseb liikmesriigi territooriumil esimest korda turul kättesaadavaks teha;

   d) teave selle kohta, kuidas tootja täidab artiklis 16 kindlaks määratud kohustusi, sealhulgas kirjalik teave järgmise kohta:

      i) meetmed, mille tootja on kehtestanud artiklites 16 ja 20 kindlaks määratud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks;

ii) meetmed, mis on kehtestatud artiklis 23 kindlaks määratud kogumiskohustuse täitmiseks seoses nende sõidukite kogusega, mille tootja teeb liikmesriigi turul kättesaadavaks, ning

iii) pädevatele asutustele esitatud andmete usaldusväärsuse tagamise süsteem;

e) tootja või kohaldataval juhul tootja volitatud esindaja laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks või tootjavastutusorganisatsiooni kinnitus, et esitatud teave on tõene.

2. Teave, mis tuleb lisaks punktis 1 loetletud teabele esitada juhul, kui laiendatud tootjavastutuse kohustuste täitmiseks on määratud tootjavastutusorganisatsioon:

a) tootjavastutusorganisatsiooni nimi ja kontaktandmed, sealhulgas sihtnumber, linn või asula, tänav ja majanumber, riik, telefoninumber, veebiaadress ja e-posti aadress ning riiklik tunnuskood;

b) tootjavastutusorganisatsiooni äriregistri number või samaväärne ametlik registreerimisnumber ja Euroopa või riiklik maksukohustuslasena registreerimise number ning

c) esindatava tootja volitus.

3. Teave, mille peab lisaks punktis 1 loetletud teabele esitama tootjavastutusorganisatsioon, kui ta on määratud artikli ***17*** lõike 1 kohaselt:

   a) esindatavate tootjate nimed ja kontaktandmed, sealhulgas sihtnumber, linn või asula, tänav ja majanumber, riik, telefoninumber, veebisait ja e-posti aadress;

   b) kohaldataval juhul kõigi esindatavate tootjate volitused;

   c) kui tootjavastutusorganisatsioon esindab rohkem kui üht tootjat, näitab ta eraldi, kuidas iga esindatav tootja täidab artiklis 16 kindlaks määratud kohustusi.

4. Kui tootja nimel täidab artikli 16 kohaseid kohustusi laiendatud tootjavastutuse volitatud esindaja, kes esindab rohkem kui ühte tootjat, esitab kõnealune esindaja lisaks punktis 1 loetletud teabele eraldi iga esindatava tootja nime ja kontaktandmed.

X LISA

LAMMUTUSTÕEND

1.	***Käesoleva tõendi välja andnud asutus või ettevõtja***	
1.1	***Nimi***	
1.2	***Aadress***	
1.3	***Telefon***	
1.4	***E-posti aadress [kui on olemas]***	
1.5	***Registreerimis- või identifitseerimisnumber****	
2.	***Punktis 1 osutatud asutusele või ettevõtjale loa välja andnud pädev asutus***	
2.1	***Liikmesriik***	
2.2	***Nimetus***	
2.3	***Aadress***	
3.	***Lammutustõend***	
3.1	***Väljaandmise kuupäev***	
3.2	***Number***	
4.	***Teave sõiduki kohta, mille jaoks käesolev lammutustõend on välja antud***	
4.1	***Registreerinud riigi tunnus***	
4.2	***(A) Registreerimisnumber****	

4.3	***(J) Kategooria*****	
4.4	***(D.1) Mark*****	
4.5	***(D.3) Äriline käibenimi*****	
4.6	***(E) valmistajatehase tähis*****	
4.7	***Registreerimistunnistuse number***	
5.	***Teave sõidukiomaniku kohta***	
5.1	***(C.2.1) Perekonnanimi või ärinimi*****	
5.2	***(C.2.2) Muu nimi (muud nimed)*****	
5.3	***(C.2.3) Aadress*****	
5.4	***Telefon [kui on olemas ja omanik on nõusoleku andnud]***	
5.5	***E-posti aadress [kui on olemas ja omanik on nõusoleku andnud]***	
6.	***Märkused***	
	**** Kui riiklikus registreerimis- või identifitseerimissüstees mis ei ole sellist numbrit ette nähtud, võib sellest nõudest loobuda.*** ***** Direktiivis 1999/37/EÜ osutatud ühenduse ühtlustatud koodid.***	

XI LISA

MÄÄRUSE (EL) 2018/858 ***JA MÄÄRUSE (EL) nr 168/2013*** MUUTMINE

1. Määruse (EL) 2018/858 II lisa muudetakse järgmiselt.

a) I osa kirje G13 asendatakse järgmisega:

”

G13	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		

“;

b) 1. liidet muudetakse järgmiselt:

i) tabeli 1 kirje G13 asendatakse järgmisega:

”

G13	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]		ei kohaldata Kohaldatakse aga VIII lisa E osa, kus on kindlaks määratud osad, mida ei ole lubatud korduskasutada.

“;

ii) tabeli 2 kirje G13 asendatakse järgmisega:

„

G13	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]		ei kohaldata Kohaldatakse aga VIII lisa E osa, kus on kindlaks määratud osad, mida ei ole lubatud korduskasutada.

“;

c) 2. liite punkti 4 muudetakse järgmiselt:

i) tabeli „I osa. M_1-kategooria sõidukid“ kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number] (Ringkasutus)	Nimetatud määruses sätestatud nõudeid ei kohaldata.

“;

ii) tabeli „II osa. N_1-kategooria sõidukid“ kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number] (Ringkasutus)	Nimetatud määruses sätestatud nõudeid ei kohaldata.

“;

d) III osa muudetakse järgmiselt:

i) 1. liite kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]	ei kohaldata	ei kohaldata		

“;

ii) 2. liite kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]	ei kohaldata				ei kohaldata						

“;

iii) 3. liite kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Ringkasutus	Määrus (EL) …/… [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]	ei kohaldata

“;

iv) 4. liite kirje 59 asendatakse järgmisega:

„

59	Ringkasutus	Määrus (EL) .../ ... [väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number]	ei kohaldata				ei kohaldata						

“;

2. Määruse (EL) nr 168/2013 II lisa tabeli C1 osa kirje 15a asendatakse järgmisega:

„

				L1e-A[1]	L1e-B[2]	L2e	L3e	L4e	L5e-B	L6e-A	L7e-A1	L7e-A2	L7e-B1	L7e-B2
15a	18	Ringkasutus nõuded	[väljaannete talitus, palun lisada käesoleva määruse number (EL) 2026/ …]	***x***	***x***	***x***	*x*	*x*	*x*	*x*	*x*	*x*	*x*	*x*

“.

XII LISA

MÄÄRUSE (EL) 2023/1542 MUUTMINE

I lisa tabel asendatakse järgmise tabeliga:

Tulp 1 ***Aine või ainerühma nimetus***	***Tulp 2*** ***Piirangutingimused***
1. Elavhõbe CASi nr 7439-97-6 EÜ nr 231-106-7 ja selle ühendid	***Patareid ja akud, olenemata sellest, kas need sisalduvad seadmetes, kergtranspordivahendites või muudes sõidukites ja on neisse paigaldatud või mitte, ei tohi sisaldada elavhõbedat (väljendatuna metallilise elavhõbedana) üle 0,0005 massiprotsendi.***
2. Kaadmium CASi nr 7440-43-9 EÜ nr 231-152-8 ja selle ühendid	***1. Kantavad patareid ja akud, olenemata sellest, kas need sisalduvad seadmetes, kergtranspordivahendites või muudes sõidukites ja on neisse paigaldatud või mitte, ei tohi sisaldada kaadmiumi (väljendatuna metallilise kaadmiumina) üle 0,002 massiprotsendi.*** ***2. Määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse paigaldatud elektrisõiduki- ja mootorsõidukiakud ei tohi sisaldada homogeenses materjalis kaadmiumi (väljendatuna metallilise kaadmiumina) üle 0,01 massiprotsendi.*** ***3. Punkti 2 ei kohaldata elektrisõidukiakude suhtes, mida kasutatakse selliste määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria elektrisõidukite, sealhulgas eriotstarbeliste sõidukite varuosadena, mis on turule lastud enne 31. detsembrit 2008.***

Tulp 1 *Aine või ainerühma nimetus*	*Tulp 2* *Piirangutingimused*
3. Plii CASi nr 7439-92-1 EÜ nr 231-100-4 ja selle ühendid	*1. Alates 18. augustist 2024 ei tohi kantavad patareid ja akud, olenemata sellest, kas need sisalduvad seadmetes ja on neisse paigaldatud või mitte, sisaldada pliid (väljendatuna pliimetallina) üle 0,01 massiprotsendi.* *2. Punktis 1 sätestatud piirangut ei kohaldata kantavate tsink-õhk-nööpelementide suhtes kuni 18. augustini 2028.* *3. Määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse paigaldatud kantavad patareid või akud ei tohi sisaldada homogeenses materjalis pliid (väljendatuna pliimetallina) üle 0,1 massiprotsendi.* *4. Punkti 3 ei kohaldata kantavate patareide või akude suhtes, mis on paigaldatud sellistesse määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse, mis on saanud tüübikinnituse enne 1. jaanuari 2024, või mida kasutatakse nende varuosadena.* *5. Määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse paigaldatud elektrisõidukiakud ei tohi sisaldada homogeenses materjalis pliid (väljendatuna pliimetallina) üle 0,1 massiprotsendi.*

Tulp 1 *Aine või ainerühma nimetus*	*Tulp 2* *Piirangutingimused*
	6. Punkti 5 ei kohaldata järgmise suhtes: ***a) kõrgepingesüsteemides[1] kasutatavad elektrisõidukiakud, mis on paigaldatud sellistesse määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, mis on saanud tüübikinnituse enne 1. jaanuari 2019, või mida kasutatakse nende varuosadena;*** ***b) käesoleva punkti alapunktiga a hõlmamata elektrisõidukiakud, mis on paigaldatud sõidukitesse, sealhulgas sellistesse määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria eriotstarbelistesse sõidukitesse, mis on saanud tüübikinnituse enne 1. jaanuari 2024, või mida kasutatakse nende varuosadena.*** ***7. Määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse paigaldatud mootorsõidukiakud ei tohi sisaldada homogeenses materjalis pliid (väljendatuna pliimetallina) üle 0,1 massiprotsendi.***

Tulp 1 *Aine või ainerühma nimetus*	*Tulp 2* *Piirangutingimused*
	8. Punkti 7 ei kohaldata järgmise suhtes: ***a) mootorsõidukiakud, mida kasutatakse määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukite, sealhulgas eriotstarbeliste sõidukite 12 V rakendustes;[1]*** ***b) mootorsõidukiakud, mida kasutatakse määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria eriotstarbeliste sõidukite 24 V rakendustes;[2]*** ***c) mootorsõidukiakud, mida kasutatakse muude kui käesoleva punkti alapunktidega a ja b hõlmatud rakenduste puhul määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukites, sealhulgas eriotstarbelistes sõidukites, mis on saanud tüübikinnituse enne 1. jaanuari 2024.***
4. Kuuevalentne kroom CASi nr 18540-29-9 EÜ nr 606-053-1 ja selle ühendid	***Määruses (EL) 2018/858 määratletud M_1- ja N_1-kategooria sõidukitesse, sealhulgas eriotstarbelistesse sõidukitesse paigaldatud patareid ja akud ei tohi sisaldada homogeenses materjalis kuuevalentset kroomi (väljendatuna metallilise kuuevalentse kroomina) üle 0,1 massiprotsendi.***

[1] Süsteemid, mille alalispinge on > 75 V, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/35/EL[3] artiklis 1.

---

[1] ***See erand vaadatakse läbi 2030. aastal.***

[2] ***See erand vaadatakse läbi 2030. aastal.***

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/35/EL teatavates pingevahemikes kasutatavate elektriseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.3.2014, lk 357, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/35/oj).

XIII LISA

KRITEERIUMID, MILLELE PEAVAD VASTAMA KOLMANDATES RIIKIDES ASUVAD RINGLUSSEVÕETUD MATERJALI TOOTVAD KÄITISED

A osa KRITEERIUMID, MILLE ABIL TÕENDATAKSE, ET RINGLUSSEVÕETUD MATERJAL ON TOODETUD KÄITISES, MIS VASTAB TEATAVATELE LIIDU ÕIGUSES SÄTESTATUD INIMESTE TERVISE, KLIIMA JA KESKKONNA KAITSE NÕUETELE VÕI SAMAVÄÄRSETELE NÕUETELE (KOOSKÕLAS ARTIKLI 6 LÕIKEGA 4)

1. Kolmandas riigis asuv ringlussevõetud materjali tootmisega tegeleva käitise tegevus vastab reaalselt järgmistele tingimustele:

a) see vastab jäätmete ringlussevõtu nõuetele ja tegutseb kooskõlas kohaldatavate riigisiseste keskkonnakaitsealaste õigusaktidega;

b) see on projekteeritud ja ehitatud ning seda käitatakse ohutul ja keskkonnahoidlikul viisil ning eelkõige on käitisel olemas vajalikud protsessid, asjakohane jäätmekäitlustehnoloogia, töökorraldus ja taristu kõnealuste jäätmete ringlussevõtuks;

c) see hangib plastijäätmeid mõnest liikmesriigist või riigist, mis järgib keskkonnakaitse ja töötajate ohutuse osas liidu õigust või liikmesriikidega samaväärseid standardeid, ning tegutseb sellises riigis vastavalt punktis 3 kindlaks määratud kriteeriumidele;

d) käitises kehtestatakse juhtimis- ja seiresüsteemid, -menetlused ja -meetodid ning rakendatakse neid, eesmärgiga vältida, vähendada, minimeerida ja võimaluste piires kõrvaldada:

i) asjaomaste töötajate ja käitise lähiümbruskonna elanike tervise- ja ohutusriske ning

ii) tema tegevusest tingitud kahjulikku mõju keskkonnale (eelkõige võttes asjakohaseid meetmeid saaste seireks ja vähendamiseks);

e) käitises tagatakse kõigi sinna saabunud ja seal töödeldud jäätmete jälgitavus, sealhulgas see, et kõik käitise tegevusest tekkinud jäätmejäägid dokumenteeritakse ja viiakse üksnes jäätmekäitluskohtadesse, millel on luba selliste jäätmejääkide töötlemiseks;

f) käitises on võetud meetmeid energia säästmiseks ja tema tegevusega seotud kasvuhoonegaaside heite piiramiseks;

g) käitises säilitatakse ja suudetakse esitada andmeid jäätmekäitlustegevuse kohta viimase viie aasta jooksul; kui käitis on tegutsenud vähem kui viis aastat, säilitab ja suudab ta esitada andmeid jäätmekäitlustegevuse kohta tegutsetud aja jooksul;

h) selle käitajat ega tema juhtkonda ei ole viimase viie aasta jooksul süüdi mõistetud jäätmekäitlusega seotud ebaseadusliku tegevuse eest.

2. Võrdlusalusena ja asjakohasel juhul võetakse arvesse järgmisi või samaväärseid norme:

a) erinõuded teatavate jäätmete töötlemise ja töödeldud jäätmete koguse arvutamise kohta, mis on liidu õigusaktide kohaselt kohustuslikud, ning toodetud ringlussevõetud materjalide koguste arvestuse kohta;

b) parima võimaliku tehnika alased järeldused, mis on vastu võetud teatava tegevuse jaoks direktiivi 2010/75/EL alusel.

3. Plastijäätmeid töödeldakse vastavalt liidu õiguses sätestatud nõuetele või samaväärsetele nõuetele ja need pärinevad mõnest liikmesriigist või riigist, millel on kogu riigi territooriumi hõlmav terviklik jäätmekäitlusraamistik ning mis tõendab oma suutlikkust ja valmisolekut tagada keskkonnahoidlik jäätmekäitlus, võttes eelkõige arvesse järgmisi kriteeriume:

a) meetmed, mida rakendatakse ja kavandatakse keskkonnahoidliku jäätmekäitluse tagamiseks riigi territooriumil, näiteks laiendatud tootjavastutuse süsteemi või põhimõtet „saastaja maksab“ rakendava samaväärse süsteemi kasutuselevõtt;

b) meetmed, mida rakendatakse ja kavandatakse, et suurendada sõidukitest ringlusse võetud tarbimisjärgsete plastijäätmete osakaalu, ning nende meetmete seireks kasutatavad näitajad;

c) meetmed, mida rakendatakse ja kavandatakse, et suurendada selliste ringlussevõetud tarbimisjärgsete plastijäätmete osakaalu, mida kasutatakse riigisisesele turule lastud sõidukites, ning nende meetmete seireks kasutatavad näitajad.

B osa KRITEERIUMID, MILLE ABIL TÕENDATAKSE, ET RINGLUSSEVÕETUD MATERJAL ON TOODETUD VASTAVALT ARTIKLI 6 LÕIGETELE 1, 2 JA 3

Kolmandas riigis asuv ringlussevõetud materjali tootmisega tegeleva käitise tegevuse vastab reaalselt järgmistele tingimustele:

1. Käitis suudab tõendada, et seal toodetakse tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud materjale. Kui käitises toodetakse samuti materjale, mis on saadud tarbimiseelsetest jäätmetest või toormest, suudab ta tõendada, et seal eristatakse selgelt eri liiki materjale. Käitis tagab, et ta tarnib ainult tarbimisjärgsetest jäätmetest ringlusse võetud materjale, mis on tingimus, et seda materjali saaks arvesse võtta osana artiklis 6 sätestatud sihtmääradest.

2. Käitis, mis toodab ringlussevõetud materjale tarbimisjärgsetest jäätmetest, mis on saadud romusõidukitest või remonditud sõidukitest, suudab tõendada, et sellised jäätmed on kogutud eraldi ja neid ei ole segatud muu päritoluga materjalidega viisil, mis takistaks nende jäätmete jälgitavust enne nende saabumist käitisesse ning kogu ringlussevõtuprotsessi jooksul.

XIV LISA

NÕUDED AUDITITELE, SERTIFITSEERIJATELE JA AUDIITORITELE

A osa ÜKSIKASJALIKUD NÕUDED AUDITEID TEGEVATELE KOLMANDATELE ISIKUTELE

1. Artikli 6 lõike 5 kohaselt kolmandas riigis asuva käitise auditeid tegev kolmas isik peab olema sõltumatu tarnijast, valmistajast ja isikust, kes osaleb ringlussevõetud materjali tootmises, ja kontrollitavast käitisest. Selleks peab kolmas isik suutma dokumentaalselt tõestada, et:

a) ta ei kuulu nendesse üksustesse ega ole nende kontrolli all;

b) ta on kehtestanud korra ja rakendab seda, mis tagab tema erapooletuse, sealhulgas:

i) tema erapooletust ohustavaid riske hinnatakse pidevalt;

ii) tehakse kindlaks, kõrvaldatakse ja leevendatakse finants-, kaubandus- ja muud liiki survest tulenevaid erapooletust ohustavaid riske;

iii) hinnatakse tema töötajate suhetest tulenevaid erapooletust ohustavaid riske;

c) tal on struktuur ja juhtimine, mis tagavad tema sõltumatuse ja erapooletuse, sealhulgas,

i) kui juriidiline isik tegeleb ka tegevusega, mis ei ole seotud auditiga, siis on see juriidilise isiku sees selgelt tuvastatav;

ii) ta on kehtestanud auditeerimistegevuse aruandlusreeglid;

iii) tema töötajatel on auditite tegemisega seoses selgelt tuvastatavad kohustused.

2. Artikli 6 lõike 5 kohaselt auditeid tegeval kolmandal isikul loetakse olevat asjakohane kvalifikatsioon auditite ja jäätmetöötluse valdkonnas, kui tal on kas otse või alltöövõtu kaudu piisav arv kvalifitseeritud töötajaid, keda on korrapäraselt koolitatud, ja kui nende auditite tegemisega seotud töötajatel on dokumenteeritud erialane töökogemus kõigis järgmistes valdkondades:

a) jäätmetöötluskohtade auditeerimine;

b) jäätmetöötlustoimingud;

c) keskkonna- ning töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemid;

d) ringlussevõetud materjali tootmine.

3. Käesoleva osa punktides 1 ja 2 osutatud kriteeriumidele vastavuse tõendamiseks viitab auditit või sertifitseerimist läbi viiv kolmas isik oma sertifitseerimisele liidu või samaväärsete rahvusvaheliselt tunnustatud standardite alusel, mis on asjakohased auditite tegemisel, näiteks rahvusvaheline standard ISO 19011:2018 või ISO/IEC 17020:2012.

B osa AUDITI ESE

1. Artikli 6 lõikes 5 osutatud auditi käigus kontrollitakse, kas ringlussevõetud materjali tootmises osaleva kolmandas riigis asuva käitise tegevus vastab reaalselt XIII lisas loetletud tingimustele.

2. Auditiaruannetes märgitakse selgelt auditi teinud isikute nimed ja kontaktandmed.

XV LISA

VASTAVUSTABELID

1. Direktiiv 2000/53/EÜ

Direktiiv 2000/53/EÜ	Käesolev määrus
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 2 punkt 1	Artikli 3 punkt 1
Artikli 2 punkt 2	Artikli 3 punkt 2
Artikli 2 punkt 3	Artikli 3 punkt 23
Artikli 2 punkt 4	Artikli 3 punkt 39
Artikli 2 punkt 5	Artikli 3 punkt 18
Artikli 2 punkt 6	Artikli 3 punkt 4
Artikli 2 punkt 7	Artikli 3 punkt 39
Artikli 2 punkt 8	Artikli 3 punkt 39
Artikli 2 punkt 9	Artikli 3 punkt 39
Artikli 2 punkt 10	Artikli 3 punkt 35
Artikli 2 punkt 11	–
Artikli 2 punkti 11 alapunkt a	–
Artikli 2 punkti 11 alapunkt b	–
Artikli 2 punkti 11 alapunkt c	–
Artikli 2 punkti 11 alapunkt d	–
Artikli 2 punkt 12	–
Artikli 2 punkt 13	–
Artikli 3 lõige 1	Artikli 2 lõike 1 punkt a
Artikli 3 lõige 2	–
Artikli 3 lõige 3	–
Artikli 3 lõige 4	–
Artikli 3 lõige 5	–

Direktiiv 2000/53/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 4 lõike 1 punkt a	Artikli 5 lõige 1
Artikli 4 lõike 1 punkt b	Artikli 7 lõige 1
Artikli 4 lõike 1 punkt c	Artikkel 6
Artikli 4 lõike 2 punkt a	Artikli 5 lõiked 4 ja 5
Artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt i	Artikli 5 lõike 6 punkt a
Artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt ii	Artikli 5 lõike 6 punkt b
Artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt iii	Artikli 5 lõike 6 punkt c
Artikli 4 lõike 2 punkti b alapunkt iv	Artikli 5 lõike 6 punkt d
Artikli 4 lõike 2 punkt c	–
Artikli 5 lõike 1 esimene taane	–
Artikli 5 lõike 1 teine taane	Artikli 23 lõike 3 punkt b
Artikli 5 lõige 2	Artikli 24 lõige 1
Artikli 5 lõike 3 esimene lõik	Artikkel 25
Artikli 5 lõike 3 teine lõik	Artikli 25 lõige 1
Artikli 5 lõike 3 kolmas lõik	–
Artikli 5 lõike 4 esimene lõik	Artikli 24 lõige 2
Artikli 5 lõike 4 teine lõik	Artikkel 16 ja artikli 20 lõike 1 punkt a
Artikli 5 lõike 4 kolmas lõik	Artikli 24 lõige 2
Artikli 5 lõike 4 neljas lõik	–
Artikli 5 lõike 5 esimene lõik	Artikli 25 lõige 1 ja X lisa
Artikli 5 lõike 5 teine lõik	–
Artikli 6 lõige 1	Artikli 26 lõiked 1 ja 2
Artikli 6 lõike 2 esimene lõik	Artikli 15 lõige 1
Artikli 6 lõike 2 teine lõik	–
Artikli 6 lõike 3 esimene lõik	Artikli 29 lõige 1 ja VIII lisa C osa
Artikli 6 lõike 3 teine lõik	Artikli 28 lõige 1

Direktiiv 2000/53/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 6 lõige 4	Artikli 15 lõige 2
Artikli 6 lõige 5	Artikli 26 lõige 4
Artikli 6 lõige 6	Artikli 26 lõige 3
Artikli 7 lõige 1	Artikli 30 lõige 1
Artikli 7 lõike 2 punkt a	–
Artikli 7 lõike 2 punkt b	Artikli 33 lõike 1 punktid a ja b
Artikli 7 lõike 2 teine lõik	–
Artikli 7 lõike 2 kolmas lõik	–
Artikli 7 lõige 3	–
Artikli 7 lõige 4	–
Artikli 7 lõige 5	–
Artikli 8 lõige 1	Artikli 12 lõige 1
Artikli 8 lõige 2	Artikli 12 lõige 2
Artikli 8 lõige 3	Artikli 11 lõige 1
Artikli 8 lõige 4	Artikli 11 lõiked 1 ja 3
Artikli 9 lõike 1a esimene lõik	Artikli 50 lõike 1 esimene lõik
Artikli 9 lõike 1a teine lõik	Artikli 50 lõike 1 teine lõik
Artikli 9 lõike 1a kolmas lõik	Artikli 50 lõike 1 kolmas lõik
Artikli 9 lõige 1b	Artikli 50 lõige 2
Artikli 9 lõige 1c	Artikli 50 lõike 3 kolmas lõik
Artikli 9 lõige 1d	Artikli 50 lõige 5
Artikli 9 lõige 2	Artikkel 9 ja V lisa A osa
Artikli 9a lõige 1	Artikli 51 lõige 1
Artikli 9a lõige 2	Artikli 51 lõige 2
Artikli 9a lõige 3	Artikli 51 lõige 3
Artikli 9a lõige 4	Artikli 51 lõige 4

Direktiiv 2000/53/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 9a lõige 5	Artikli 51 lõige 5
Artikli 9a lõige 6	Artikli 51 lõige 6
Artikli 10 lõige 1	–
Artikli 10 lõige 2	–
Artikli 10 lõige 3	–
Artikkel 10a	Artikkel 56
Artikli 11 lõige 1	Artikli 52 lõige 1
Artikli 11 lõige 2	Artikli 52 lõige 2
Artikli 12 lõige 1	Artikli 59 lõige 1
Artikli 12 lõige 2	Artikli 59 lõige 2
Artikli 12 lõige 3	–
Artikkel 13	–
I lisa	VIII lisa
II lisa	IV lisa

2. Direktiiv 2005/64/EÜ

Direktiiv 2005/64/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 1 esimene lõik	Artikkel 1
Artikli 1 teine lõik	–
Artikkel 2	Artikli 2 lõike 1 punkt a
Artikli 3 punkt a	–
Artikli 3 punkt b	–
Artikli 3 punkt c	Artikli 2 lõike 2 punkt a
Artikli 4 punkt 1	Artikli 3 punkt 1
Artikli 4 punkt 2	–
Artikli 4 punkt 3	Artikli 3 punkt 3
Artikli 4 punkt 4	Artikli 3 punkt 2
Artikli 4 punkt 5	III lisa
Artikli 4 punkt 6	–
Artikli 4 punkt 7	Artikli 3 punkt 40
Artikli 4 punkt 8	–
Artikli 4 punkt 9	Artikli 3 punkt 4
Artikli 4 punkt 10	Artikli 3 punkt 39
Artikli 4 punkt 11	–
Artikli 4 punkt 12	Artikli 3 punkt 39
Artikli 4 punkt 13	Artikli 3 punkt 5
Artikli 4 punkt 14	Artikli 3 1 punkt 6
Artikli 4 punkt 15	Artikli 3 1 punkt 7

Direktiiv 2005/64/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 4 punkt 16	–
Artikli 4 punkt 17	–
Artikli 4 punkt 18	–
Artikli 4 punkt 19	–
Artikli 4 punkt 20	–
Artikli 5 lõige 1	–
Artikli 5 lõige 2	Artikli 8 lõige 2
Artikli 5 lõige 3	Artikli 8 lõige 3
Artikli 5 lõige 4	–
Artikli 6 lõige 1	–
Artikli 6 lõike 2 teine lõik	Artikli 5 lõiked 4 ja 5
Artikli 6 lõige 3	Artikkel 9
Artikli 6 lõige 4	–
Artikli 6 lõige 5	–
Artikli 6 lõige 6	–
Artikli 6 lõige 7	–
Artikli 6 lõige 8	–
Artikli 7 punkt a	VIII lisa E osa
Artikli 7 punkt b	VIII lisa E osa
Artikkel 8	–
Artikkel 9	–
Artikli 10 lõige 1	–
Artikli 10 lõige 2	–
Artikli 10 lõige 3	–
Artikli 10 lõige 3	–

Direktiiv 2005/64/EÜ	Käesolev määrus
Artikli 10 lõige 4	–
Artikli 11 lõige 1	–
Artikli 11 lõige 2	–
Artikkel 12	–
Artikkel 13	–
I lisa	Artikli 4 lõige 1
II lisa	–
III lisa	–
VII lisa	–
V lisa	VIII lisa E osa
VI lisa	–

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0203

Võitlus piiriüleste repressioonide vastu – ELi strateegia väljatöötamine Euroopa suveräänsuse ja demokraatlike väärtuste kaitsmiseks

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta resolutsioon võitluse kohta piiriüleste repressioonide vastu – ELi strateegia väljatöötamine Euroopa suveräänsuse ja demokraatlike väärtuste kaitsmiseks (2025/2179(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 2, millega sätestatakse ELi alusväärtused, milleks on inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikleid 3 ja 21,

– võttes arvesse üha sagenevaid piiriüleseid repressioone ja liikmesriikide kohustust kaitsta kõiki oma territooriumil elavaid inimesi,

– võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 83 ja 215,

– võttes arvesse ÜRO 1998. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta,

– ÜRO Inimõiguste Nõukogu 4. aprilli 2025. aasta resolutsiooni „Human rights defenders and new and emerging technologies: protecting human rights defenders, including women human rights defenders, in the digital age“ (Inimõiguste kaitsjad ning uued ja kujunemisjärgus tehnoloogiad: inimõiguste kaitsjate, sealhulgas naissoost inimõiguste kaitsjate kaitsmine digiajastul) ja 1. juuli 2025. aasta resolutsiooni „Civil society space“ (Kodanikuühiskonna tegutsemisruum),

– võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo 18. juunil 2025. aastal avaldatud ülevaadet piiriülese represseerimise kohta[1],

– võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku 13. jaanuari 2025. aasta avaldust inimõiguste kaitsjate kaitse parandamise kohta,

[1] https://www.ohchr.org/en/documents/tools-and-resources/transnational-repression

– võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku aastaaruannet ning ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo ja peasekretäri aruandeid „A/HRC/60/62: Cooperation with the United Nations, its representatives and mechanisms in the field of human rights - Report of the Secretary General“ (Koostöö Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni, selle esindajate ja inimõiguste valdkonna mehhanismidega – peasekretäri aruanne), mis avaldati 2025. aasta septembris,

– võttes arvesse äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtteid, millega rakendatakse ÜRO raamistikku „Kaitsta, austada ja heastada“, mis kiideti heaks ÜRO Inimõiguste Nõukogu 16. juuni 2011. aasta resolutsiooniga 17/4,

– võttes arvesse ÜRO sõltumatute inimõiguseekspertide rühma 22. jaanuaril 2025 avaldatud avaldust, milles väljendatakse muret Valgevenes tagaselja peetavate kohtumenetluste leviku üle,

– võttes arvesse Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokuratuuri esialgset uurimist olukorra kohta Leedu Vabariigis / Valgevene Vabariigis (ICC-01/24-1),

– võttes arvesse inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid, mis võeti vastu 2004. aasta juunis ja mida ajakohastati 2008. aastal, ning oma 16. märtsi 2023. aasta resolutsiooni inimõiguste kaitsjaid käsitlevate ELi suuniste kohta[2],

– võttes arvesse nõukogu 27. jaanuari 2025. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta ÜRO inimõigusi käsitlevatel foorumitel 2025. aastal,

– võttes arvesse nõukogu 30. jaanuari 2026. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta ÜRO inimõigusi käsitlevatel foorumitel 2025. aastal,

– võttes arvesse ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024), mida on pikendatud 2027. aastani,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1760, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ja määrust (EL) 2023/2859[4](äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiiv),

– võttes arvesse ELi 2024. ja 2025. aasta aruannet inimõiguste ja demokraatia kohta maailmas,

– võttes arvesse komisjoni 12. novembri 2025. aasta teatist „ELi kodanikuühiskonna strateegia“ (COM(2025)0790),

– võttes arvesse oma 15. juuni 2023. aasta soovitust nõukogule ja komisjonile pärast liidu õiguse kohaldamisel ilmnenud väidetavate rikkumiste ja haldusomavoli uurimist seoses

---

2 ELT C, C/2023/409, 23.11.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/409/oj.
3 ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj.
4 ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj.

Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamisega[5],

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 12. novembri 2025. aasta ühisteatist „Euroopa demokraatia kaitsekilp: tugevate ja vastupanuvõimeliste demokraatlike riikide võimestamine“ (JOIN(2025)0791),

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 5. juuni 2025. aasta ühisteatist „Euroopa Liidu rahvusvaheline digistrateegia“ (JOIN(2025)0140),

– võttes arvesse oma 13. novembri 2025. aasta resolutsiooni inimõiguste kaitsjate piiriülese represseerimise vastumeetmete kohta[6],

– võttes arvesse oma 21. jaanuari 2026. aasta resolutsiooni, mis käsitleb karistamatuse vastu võitlemist ELi sanktsioonide, sealhulgas kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akt) kaudu[7],

– võttes arvesse oma 9. märtsi 2022. aasta resolutsiooni, mis käsitleb välissekkumist kõigisse Euroopa Liidu demokraatlikesse protsessidesse, sealhulgas desinformatsiooni[8],

– võttes arvesse oma 1. juuni 2023. aasta resolutsiooni, mis käsitleb välissekkumist kõigisse Euroopa Liidu demokraatlikesse protsessidesse, sealhulgas desinformatsiooni[9],

– võttes arvesse Euroopa demokraatia kaitse erikomisjoni tööd,

– võttes arvesse Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Organisatsiooni (INTERPOL) põhikirja, eelkõige selle artiklit 2, mis kohustab organisatsiooni tegutsema inimõiguste ülddeklaratsiooni vaimus,

– võttes arvesse G7 juhtide 17. juuni 2025. aasta avaldust piiriülese represseerimise kohta ja 2025. aasta veebruaris peetud G7 mitut sidusrühma hõlmavat dialoogi piiriülese represseerimise kohta,

– võttes arvesse G7 välisministrite 19. aprilli 2024. aasta kohtumise kommünikeed üleilmsete probleemide lahendamise ja partnerluste edendamise kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsiooni 2509 (2023) ja soovitust 2257 (2023) „Transnational repression as a growing threat to the rule of law and human rights“ (Piiriülesed repressioonid kui kasvav oht õigusriigile ja inimõigustele),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi liidu välispoliitika peadirektoraadi 2025. aasta juuni uuringut „Inimõiguste kaitsjate piiriülene represseerimine. Mõju kodanikuühiskonna

---

5 ELT C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.
6 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0258.
7 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0015.
8 ELT C 347, 9.9.2022, lk 61.
9 ELT C, C/2023/1226, 21.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1226/oj.

tegutsemisruumile ja vastuvõtvate riikide vastutus“[10],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi liidu välispoliitika peadirektoraadi 2026. aasta jaanuari uuringut „Piiriüleste repressioonide toimepanijad ja meetodid ning võimalikud vastustrateegiad“[11],

– võttes arvesse Ühendkuningriigi parlamendi inimõiguste ühiskomitee 2024.–2025. aasta istungjärgu seitsmendat aruannet „Transnational repression in the UK“ (Piiriülesed repressioonid Ühendkuningriigis),

– võttes arvesse Saksamaa siseministeeriumi 2025. aasta juunis avaldatud aastaaruannet „Verfassungsschutzbericht 2024“ (Põhiseaduse kaitse 2024. aasta aruanne),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0142/2026),

A. arvestades, et piiriülene represseerimine on tahtlik, süstemaatiline, sihipärane ja repressiivne tava, mille puhul režiimide või nende liitlaste tegevus ulatub riigipiiridest kaugemale ja toimub väljaspool nende territoriaalset jurisdiktsiooni eesmärgiga hirmutada, ähvardada, vaigistada, sundida, kontrollida või kahjustada mis tahes muul viisil välismaal elavaid üksikisikuid või rühmi või nende pereliikmeid või nende tugivõrgustikke, kasutades mitmesuguseid füüsilisi, psühholoogilisi, digitaalseid, õiguslikke, halduslikke ja muid vahendeid ning rikkudes sellega põhiõigusi; arvestades, et piiriülese represseerimise sihtmärgiks on ka tuhanded demokraatiameelsed isikud, kes on sunnitud oma päritoluriigist põgenema riigisisese represseerimise tõttu;

B. arvestades, et EL rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine;

C. arvestades, et piiriülese represseerimisega õõnestatakse neid alusväärtusi, manipuleeritakse avalikku arutelu ning rikutakse põhiõigusi ja rahvusvahelist õigust ja nõrgestatakse ELi ja liikmesriikide suveräänsust ja julgeolekut; arvestades, et inimõiguste rikkumise sagenemisega päritoluriikides kaasneb tihti piiriülese represseerimise suurenemine välismaal;

D. arvestades, et ELi liikmesriikide territooriumil toimuv piiriülene represseerimine on osa laiemast välissekkumise strateegiast, mille eesmärk on nõrgestada demokraatlikke institutsioone ja ühiskondi ning tungida otseselt liidu demokraatlikku siseruumi, vaigistades kriitilisi hääli, lõhestades kogukondi ning tekitades hirmu ja õhutades enesetsensuuri ning kahjustades samal ajal ka liidu välistegevust ELis elavate

---

10 Euroopa Parlament, liidu välispoliitika peadirektoraat, välispoliitika analüüsi- ja toe üksus, „Transnational repression of human rights defenders: The impacts on civic space and the responsibility of host countries“, august 2025, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/754475/EXPO_STU(2025)754475_EN.pdf.

11 Euroopa Parlament, liidu välispoliitika peadirektoraat, välispoliitika analüüsi ja toe üksus, „Perpetrators and methods of transnational repression and possible counter-strategies“, jaanuar 2026, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2026/775286/EXAS_STU(2026)775286_EN.pdf.

üksikisikute võimaluste piiramise kaudu seista demokraatia, inimõiguste ja vastutuse võtmise eest kolmandates riikides;

E. arvestades, et piiriülene represseerimine võib kujutada endast inimsusevastast kuritegu Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi artikli 7 punkti h[12] tähenduses, võttes arvesse selliste tegude süstemaatilist ja laiaulatuslikku olemust;

F. arvestades, et kõikidel ELis elavatel inimestel, olenemata nende etnilisest või rahvuslikust päritolust, on ELi õiguse alusel võrdsed õigused ja kaitse, sealhulgas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud õigused; arvestades, et pädevad riiklikud ja ELi ametiasutused peavad tagama ja toetama kõigi ELis elavate inimeste isiklikud õigused; arvestades, et piiriülene represseerimine eeldab konkreetseid ohvrikeskseid meetmeid, et kõrvaldada olemasolevad kaitselüngad; arvestades, et piiriülese represseerimise käsitlemine peamiselt julgeoleku- või välissekkumise probleemina võib varjata selle muid mõõtmeid, vähendada reageerimise tulemuslikkust ning jätta piiriülesest represseerimisest mõjutatud isikud ja kogukonnad piisava kaitseta;

G. arvestades, et välisriikide osalejad on ELi liikmesriikides elavaid üksikisikuid ja rühmi piiriüleselt represseerinud; arvestades, et piiriülene represseerimine mõjutab liikmesriike eri määral ning nende teadlikkuse tase, institutsiooniline valmisolek ja kaitsemehhanismide olemasolu on erinevad; arvestades, et toimepanijad tegutsevad piiriüleselt ja kasutavad selliseid riikide õigus- ja institutsioonilistes raamistikes esinevaid erinevusi ära, vähendades seeläbi üksikute riiklike meetmete tulemuslikkust;

H. arvestades, et piiriülene represseerimine hõlmab mitmeid poliitikavaldkondi ja seetõttu on vajalik täiendav koordineerimine; arvestades, et piiriülese represseerimisega seoses kasutatakse sageli taktikaliselt ära asutuste ja üksuste vahele jäävaid halle tsoone;

I. arvestades, et liikmesriikidel on oluline roll piiriülese represseerimise ennetamisel ja uurimisel ning sellele tulemuslikult reageerimisel; arvestades, et riikide erinevad käsitused ja liikmesriikidevahelise koordineerimise puudumine kahjustavad liidu võimet piiriülest represseerimist tulemuslikult ja järjepidevalt tuvastada, ennetada ja tõkestada ning need käsitused on piiriülese represseerimise käsitlemiseks ebapiisavad; arvestades, et selline killustatus võib tegelikult suurendada asjaomaste üksikisikute ja kogukondade ebakindlust, sealhulgas suurendada nende haavatavust, nähtavust või vastuvõtlikkust päritoluriikide avaldatava surve suhtes; arvestades, et parem koordineerimine ELi tasandil peaks toetama ja täiendama liikmesriikide pädevust riikliku julgeoleku vallas;

J. arvestades, et viimase kümne aasta jooksul kogutud andmed tõendavad piiriülese represseerimise juhtumite arvu, geograafilise ulatuse ja keerukuse pidevat suurenemist; arvestades, et piiriülese represseerimisega seotud osalejate arv on samuti suurenenud ja nende olemus on eripalgelisem, kuna represseerimine on sageli delegeeritud sellistele käsilastele nagu organiseeritud kuritegelikud rühmitused, endised luureohvitserid ja küberosalised, sealhulgas ELi liikmesriikides, mistõttu on piiriüleses represseerimises osalemist lihtsam maha salata, seda on keerulisem tuvastada ja selle toimepanijaid on raskem vastutusele võtta;

K. arvestades, et piiriülese represseerimise käigus kasutatakse sageli ära vastuvõtva riigi haldus-, rahandus- ja rändesüsteemide korrapärast toimimist, sealhulgas nõuetele

12 https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf

vastavuse tagamisel põhinevat finantskontrolli, rangeid dokumenteerimisnõudeid ja killustatud andmetöötlustavasid; arvestades, et selle tulemusena võib tekkida oht, et toimepanijad kasutavad ELi institutsioonide ja liikmesriikide struktuure ära isegi juhul, kui ELi organitel ja liikmesriikidel sellist kavatsust ei ole ja nad ei tee represseerivate riikidega otsest koostööd; arvestades, et piiriülese represseerimise käsitlemine eeldab seetõttu ELi ja riikide sisemiste menetluste kontrollimist, et vältida nende ärakasutamist represseerimise eesmärgil;

L. arvestades, et piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevad üksikisikud ja kogukonnad on ka olulised esmased reageerijad, kellel on ainulaadsed teadmised repressiivsetest taktikatest, käsilaste võrgustikest ja muutuvatest ohuteguritest; arvestades, et seetõttu on tähendusrikas koostöö mõjutatud kogukondadega hädavajalik toimiva ennetustöö, varajase hoiatamise ja vastupidavate vastustrateegiate väljatöötamise jaoks;

M. arvestades, et piiriülene represseerimine avaldab tõsist ja püsivat mõju inimõiguste kaitsjatele, ajakirjanikele, juristidele ja poliitilistele aktivistidele ning nende pereliikmetele;

N. arvestades, et seda kirjeldatakse sageli ekslikult kui üksikute juhtumite jada, mitte kui tervete kogukondade vastu suunatud alalist strateegiat; arvestades, et füüsilise vägivalla või ilmse ahistamise puudumist ei tohiks võrdsustada turvalisuse või vabadusega, kuna vaigistamine, hirmutamine, traumatiseerimine ja killustamine on sageli piiriülese represseerimise kavandatud tulemused; arvestades, et piiriülese represseerimise kumulatiivse mõju tõttu ei ole vajalik mitte üksnes viivitamatu kaitse, vaid ka juurdepääs tõhusatele õiguskaitsevahenditele ja hüvitamisele; arvestades, et isegi kui ohvrid võidavad kohtuasja, on hüvitis sageli sümboolne, selle maksmine viibib või see jääb üldse välja maksmata;

O. arvestades, et piiriülene represseerimine mõjutab üksikisikuid erinevalt olenevalt nende soost, seksuaalsest sättumusest, rassilisest, etnilisest või usulisest taustast ja sotsiaalmajanduslikust olukorrast; arvestades, et läbipõimunud diskrimineerimise vormid ja struktuurne ebavõrdsus nii päritoluriikides kui ka vastuvõtvates riikides võivad piiriülese represseerimise negatiivset mõju suurendada; arvestades, et naised seisavad silmitsi piiriülese represseerimise erivormidega, mis võivad avalduda nende identiteedi vastu suunatud seksualiseeritud ja seksistlikes digirünnakutes, mille eesmärk on neid hirmutada, diskrediteerida ja takistada neid aktiivselt tegutsemast ja mille puhul järgitakse veebis toimuva soolise väärkohtlemise ja ahistamise üldist mustrit, ning arvestades, et ka LGBTIQ+ kogukonna liikmed on ebaproportsionaalselt sageli sellise tegevuse sihtmärgiks;

Piiriülese represseerimise suundumused, vormid ja meetodid

P. arvestades, et piiriülene represseerimine ei ole oma olemuselt uus nähtus, kuid see on pidevas muutumises ja toimub keerulises kontekstis, mida iseloomustab inimõiguste olukorra halvenemine, põhivabaduste ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi piiramine ning teatavate autoritaarsete režiimide üha jõulisem käitumine;

Q. arvestades, et füüsiline piiriülene represseerimine hõlmab sihipäraseid tapmisi, inimröövе, vägivalda, sunniviisilisi tagasisaatmisi, sunniviisilist kadumist, väljasaatmist ja vara vastu suunatud rünnakuid; arvestades, et aastatel 2014–2025 registreeris Freedom House 107 sihtriigis 1375 otsest füüsilise represseerimise juhtumit;

R. arvestades, et teatavad režiimid kasutavad teadaolevalt ähvardamist või maksavad kaasajooksikutele avalikes protestides osalejate registreerimise või ELis teisitimõtlejate järele luuramise eest ning kahjustavad sellega otseselt põhiõiguste kasutamist;

S. arvestades, et praegusel digiajastul arendavad autoritaarsed režiimid digitaalse piiriülese represseerimise eesmärgil üha keerukamat suutlikkust; arvestades, et digitaalne piiriülene represseerimine hõlmab veebiahistamist, otseseid ähvardusi, doksimist, häkkimist, küberründeid, desinformatsioonikampaaniaid, laimutegevust ja vaenu õhutamist teisitimõtlejate vastu nende elukohariigis, sealhulgas tehisintellekti abil, ning nuhkvara ja muu jälgimistehnoloogia kasutamist välismaal viibivate isikute jälgimiseks, profileerimiseks, hirmutamiseks ja vaigistamiseks; arvestades, et selliseid tavasid on sageli raske kindlaks teha ja need ei ületa tihti traditsioonilise kriminaalkaristuse kohaldamise piiri; arvestades, et need tavad on eriti kahjulikud, kuna internetiplatvormidel ja digitaalmeedial võib olla suur isiklik ja tööalane tähtsus isikute jaoks, kes on olnud sunnitud poliitilise tagakiusamise tõttu oma riigist lahkuma; arvestades, et tehisintellekti esilekerkimine on eksponentsiaalselt suurendanud piiriülese represseerimise ulatust ja mõju, sealhulgas võimaldades ametiasutustel teha näotuvastust, käitumise analüüsi ja reaalajas andmetöötlust; arvestades, et digitaalseid ohte kodanikuühiskonnale peetakse inimõiguste rikkumisteks; arvestades, et sotsiaalmeediaettevõtetel ja veebiplatvormidel on inimõiguste kaitsjate ja aktivistide veebikeskkonna kujundamisel oluline roll; arvestades, et toimivate kiirreageerimismehhanismide puudumine doksimise ja sihipärase veebiahistamise vastu võitlemiseks seab kaitsjad suuremasse hirmutamise, jälgimise ja edasise piiriülese represseerimise ohtu; arvestades, et digiteenuste määrusega nähakse ette meetmed, mis võimaldavad käsitleda piiriülese represseerimise aspekte, eelkõige seoses koordineeritud ahistamise ja desinformatsiooniga;

T. arvestades, et digiteenuste pakkujad, sotsiaalmeedia- ja muud veebiplatvormid, eraõiguslikud nuhkvaratootjad ja muud tehnoloogiaettevõtted on vahel piiriülest represseerimist soodustanud; arvestades, et selliseid peavooluplatvorme nagu WeChat, Telegram, Facebook, X ja muid kasutatakse protestidel osalevate või muul viisil oma arvamust avaldavate teisitimõtlejate jälgimiseks; arvestades, et jälgimistehnoloogiat turule viivatel ettevõtetel on kohustus hoida ära selle ebaseaduslik kasutamine poliitilistel eesmärkidel;

U. arvestades, et pahatahtlikud välisosalejad kuritarvitavad seadmetes olevaid avatud turvaauke, et tungida isiklikku või ametialasesse suhtlusse; arvestades, et viimastel aastatel on mitu juhtumit näidanud, et ELil ei ole vahendeid, et tõkestada nuhkvara sissetungimist seadmetesse; arvestades, et välismaised osalejad on kasutanud nuhkvara nii dissidentide kui ka ametiisikute jälgimiseks; arvestades, et inimõiguste kaitsjate üha laiahaardelisemat jälgimist tuleks käsitada piiriülese represseerimise vormi ehk jälgimisel põhineva survestamisena; arvestades, et nuhkvara kasutamine piiriülese represseerimise eesmärgil kujutab endast tõsist ohtu põhiõigustele, demokraatlikele protsessidele ja valimiste usaldusväärsusele;

V. arvestades, et survestamine käsilaste kaudu on laialt levinud ja eriti kahjulik piiriülese represseerimise vorm, mis hõlmab ähvardusi, ahistamist, kinnipidamist või päritoluriigis viibivate pereliikmete või nendega seotud isikute karistamist, samuti diasporaa ürituste või organisatsioonide kasutamist kogukonna liikmete jälgimiseks ja hirmutamiseks, põhjustades sellega suurt psühholoogilist kahju ja soodustades enesetsensuuri; arvestades, et survestamine käsilaste kaudu võib hõlmata ka diasporaa kogukondade

liikmete sundimist viia riigi nimel läbi repressiivseid tegevusi, mis muudab nad ühtlasi nii piiriülese represseerimise ohvriks kui ka tööriistaks; arvestades, et osa diasporaa liikmeid on võimalik kasutada piiriülese represseerimise vahendina ka ilma, et neid selleks sunnitaks; arvestades, et on oluline paremini tuvastada selliseid isikuid diasporaa liikmete hulgas, kes võivad piiriülese represseerimise meetmete elluviimisega seotud olla;

W. arvestades, et oma taotluste usaldusväärsuse suurendamiseks võltsivad piiriülese represseerimise eest vastutavad riigiteenistused sageli süüdistusi, kujutades piiriülese represseerimise ohvreid kuritegude toimepanijatena; arvestades, et piiriülese represseerimise toimepanijad kasutavad üha enam tagaselja kohtuprotsesse, massilisi kriminaalmenetlusi, vara konfiskeerimist ja sugulaste hirmutamist vahenditena teisitimõtlejate represseerimiseks välismaal, takistades seeläbi rahvusvahelist reisimist ja turvalist tagasipöördumist, piirates omandiõigusi ja avaldades kaudset survet riiki jäänud pereliikmete kaudu; arvestades, et jurisdiktsiooniliste piirangute ja selliste tavade eksterritoriaalse iseloomu tõttu on vastuvõtvatel riikidel eriti keeruline käsilaste kaudu survestamist ennetada ja dokumenteerida ning selle eest vastutusele võtta, mis omakorda suurendab oluliselt ohvrite vastumeelsust juhtumitest teatada;

X. arvestades, et piiriülese represseerimisega tegelevad riigid kuritarvitavad sageli rahvusvahelise ja õigusliku koostöö mehhanisme, sealhulgas väljaandmistaotlusi ja teabenõudeid, andmevahetusmehhanisme, vastastikuse õigusabi osutamist, rahapesuvastase töökonna rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning küberjulgeoleku raamistikke, samuti nende rakendamisega seoses kasutatavaid INTERPOLi hoiatusteateid või märgukirju, et leida, pidada kinni või saata üksikisikuid poliitilistel põhjustel sunniviisiliselt tagasi, legitimeerides seeläbi repressiivseid režiime vaatamata sellele, et poliitiline väärkasutamine on rahvusvahelise õiguse kohaselt selgetelt keelatud; arvestades eelkõige seda, et INTERPOLi lillad ja hõbedased hoiatusteated on kavandatud operatiivvahenditeks, mis ei paku asjaomastele isikutele individuaalseid õiguskaitse- ega läbivaatamisvõimalusi, mis soodustab nende kuritarvitamist piiriülese represseerimise olukorras; arvestades, et INTERPOLi andmete, sealhulgas punaste hoiatusteadete ja märgukirjade jagamine võib autokraatlike osalejate sihtmärgiks olevad isikud suurde ohtu seada; arvestades, et INTERPOLi punaste hoiatusteadete ja märgukirjade arv on viimase kümne aasta jooksul järsult suurenenud ning see on peamine vahend, mida piiriülese represseerimise toimepanijad kasutavad;

Y. arvestades, et toimepanijariigid kasutavad piiriülese represseerimise halduslikke ja liikuvusega seotud vorme diplomaatiliste või konsulaaresinduste tehtava järelevalve ja survestamise kaudu, sealhulgas passide kehtetuks tunnistamise või pikendamisest keeldumise, konsulaarteenuste osutamisest keeldumise, kodakondsuse tühistamise kaudu, sundides sellega üksikisikuid konsulaarasutustega suhtlema või takistades reisimist; arvestades, et konsulaarteenuste osutamisest keeldumine ei mõjuta mitte ainult inimõiguste kaitsjaid ja poliitilisi aktiviste, vaid ka nende perekondi;

Z. arvestades, et finantsalane piiriülene represseerimine hõlmab rahapesuvastase töökonna rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise standardite väärkasutamist, et levitada valesüüdistusi ning põhjustada nõuete täitmise nõudega seotud kontode külmutamine ja pangateenustele juurdepääsu keelamine, arvestades, et selliste tavade järgimisega jäetakse mõjutatud isikud ja organisatsioonid ilma rahalistest vahenditest ja finantsteenustest ning seatakse ohtu nende elatusvahendid ning ühiskondlik ja poliitiline

tegevus; arvestades, et Rahapesu ja Terrorismi Rahastamise Tõkestamise Amet on ELi oluline kaitseasutus, mis peab välja töötama kiirreageerimismehhanismid selliste kuritarvituste vastu nagu varade külmutamine ja kontode sulgemine ning kehtestama ranged piirangud andmete jagamisele represseerimisi toimepanevate riikidega;

AA. arvestades, et toimepanijariigid ja nende toetajad võivad kasutada haldusmenetlusi mõjuvahendina, eriti juhul, kui on vaja juurdepääsu päritoluriigi väljastatud dokumentidele või kui tõlke kasutatakse ohvrite hirmutamiseks või survestamiseks;

Toimepanijad, koostöö ja käsilased

AB. arvestades, et Euroopa Parlamendi tellitud uuringute ja sõltumatute andmekogude kohaselt on piiriülene represseerimine üleilmne nähtus, millega on Freedom House'i uuringu andmetel maailmas seotud vähemalt 25 % valitsustest ning seejuures on ohus hinnanguliselt 3,5 miljonit inimest ja neid juhtumeid on dokumenteeritud rohkem kui 100 riigis; arvestades, et piiriülese represseerimise toimepanijad on enamasti autoritaarsed režiimid; arvestades, et piiriüleseid represseerimisi panevad Euroopas ja kogu maailmas toime eelkõige Venemaa, Hiina, Iraan ja Valgevene;

AC. arvestades, et Euroopa Parlamendi tellitud uuringud näitavad, et enamiku dokumenteeritud piiriülese represseerimise juhtumite puhul on tegemist päritolu- ja vastuvõtvate riikide vahelise koostööga või nõrga õigusriigi keskkonna ärakasutamisega, sealhulgas väljaandmismenetluste, õiguskaitsealase koostöö ja rahvusvaheliste organisatsioonide väärkasutamise kaudu;

AD. arvestades, et piiriülene represseerimine on sageli piirkondlikult koondunud, mis viitab toimepanijariikide ja nende toetajate vahelistele mitteametlikele või ametlikele koostööraamistikele ning ühistele tavadele, sealhulgas pagulaskogukondade ning ELi kodanike ja üksuste vastu suunatud repressioonide vastastikusele rakendamisele;

AE. arvestades, et Venemaa on üks agressiivseimaid piiriülese represseerimise toimepanijaid maailmas ning võrreldes teiste päritoluriikidega langeb tema arvele kõige rohkem dokumenteeritud juhtumeid ELis, ta käsitleb poliitilist väljarännet strateegilise ohuna ja kasutab selliseid meetodeid nagu mõrvad, mõrvakatsed, digitaalne jälgimine, ahistamine, inimröövikatsed, küberründed, vaenulikud luureoperatsioonid, väljapressimine, laimukampaaniad, diasporaa kogukondade hirmutamine, häbimärgistamine, tagaselja kohtumenetlused, käsilaste kaudu survestamine, pereliikmete ähvardamine ning rahvusvaheliste õigus-, finants-, küberjulgeoleku- ja õiguskaitsealase koostöö mehhanismide süstemaatiline relvana kasutamine ning ELi seadusandjate ähvardamine; arvestades, et Venemaa arvele langeb ebaproportsionaalselt suur osa INTERPOLi punastest hoiatusteadetest kogu maailmas, mis ületab oluliselt teiste riikide võrreldava kasutuse; arvestades, et Venemaa tugineb kolmandate riikidega sõlmitud kahepoolsetele õiguskaitseasutuste koostöö lepingutele, et hõlbustada oma kodanike suhtes esitatud väljaandmistaotluste täitmist välismaal; arvestades, et Venemaa luureteenistused on viinud enamasti Venemaa diasporaa ja poliitiliste vastaste vastu suunatud palgamõrvade ja muu terroristliku tegevuse läbiviimiseks veebiplatvormide (sageli Telegrami) kaudu läbi värbamiskampaaniaid; arvestades, et Venemaa kasutab piiriülese represseerimise läbiviimiseks käsilasi, sealhulgas Wagneri gruppi, Tšetšeenia surmaeskadrone, kultuuriasutusi ja mõnel juhul Venemaa õigeusu kirikuga seotud struktuure;

AF. arvestades, et Valgevene tegeleb piiriülese represseerimisega murettekitavas ulatuses, sealhulgas ELi territooriumil, eelkõige füüsilise vägivalla, INTERPOLi mehhanismide väärkasutamise, reisidokumentide väljastamisest keeldumise, nuhkvara kasutamise ja survestavate konsulaartavade, sunniviisilise tagasitoomise, vara arestimise ja hirmutamise kaudu; arvestades, et Valgevene kasutab INTERPOLi punaste hoiatusteadete süsteemi paguluses viibivate poliitiliste oponentide vastu, ning on võtnud sihikule diasporaa ja teisitimõtlejad, sealhulgas need, kes elavad ELis, kasutades selleks kohtumenetlusi, eelkõige tagaselja peetavaid kohtumenetlusi, ja käsilaste kaudu survestamist;

AG. arvestades, et Hiina viib läbi maailma kõige ulatuslikumat ja süstemaatilisemat piiriülese represseerimise kampaaniat ning kasutab selleks tihedat eksterritoriaalset infrastruktuuri, sealhulgas välismaal tegutsevad riigiga seotud üksused, välismaal asuvad politseijaoskonnad, diasporaa, akadeemilised organisatsioonid, üliõpilasühendused, meediakanalid ja digivõrgustikud, et tuvastada, jälgida, hirmutada ja survestada diasporaa kogukondade liikmeid ja nende partnereid jälgimise, ahistamise, juriidilise ja rahalise survestamise, INTERPOLi mehhanismide väärkasutamise, sunniviisilise tagasisaatmise ja pereliikmete hirmutamise teel; arvestades, et Hiina kasutab Euroopa üksikisikute ja üksuste vastu sunnimeetmeid; arvestades, et inimõiguste kaitsjate teadete kohaselt tegutsevad Euroopas varjatult Hiina politseijaoskonnad ja käsilased, kelle tegevuseks puudub õiguslik alus ja mis võimaldab jälgimist ja sunniviisilist tagasisaatmist, sealhulgas sugulaste ähvardamise ja mõnel juhul inimröövide kaudu; arvestades, et Hiina ametivõimud survestavad akadeemilisi ringkondi lõpetama tundlikuks peetavad teadusuuringud, sealhulgas tarneahelate ja sunniviisilise töö või Tiibeti ja Taiwani kohta, ning sunnivad kunstnikke Taiwaniga seotud üritusi tühistama; arvestades, et Hiina on selliste jälgimissüsteemide, nuhkvara ja andmepõhiste politseitöö vahendite peamine eksportija, mida teised autoritaarsed režiimid kasutavad oma diasporaa kogukondade jälgimiseks ja hirmutamiseks välismaal; arvestades, et Hongkongi 2020. aasta riikliku julgeoleku seadusega ja 2024. aasta riikliku julgeoleku kaitsmise määrusega kehtestatakse eksterritoriaalne jurisdiktsioon ja neid mõlemaid on kasutatud piiriülese represseerimise läbiviimiseks, sealhulgas Euroopa poliitikuid süüdistuse esitamise ja väljaandmisega ähvardades ning andes välja ELis elavate aktivistide ja akadeemikute vahistamismäärusi ja pakkudes nende tabamiseks pearaha; arvestades, et ELi Hiina ja Hongkongiga sõlmitud väljaandmiskord tekitab väga suurt muret;

AH. arvestades, et Iraan on pikka aega tegelenud välismaal asuvate oletatavate vastaste jälitamisega ja tegeleb piiriülese represseerimisega ELis, kusjuures neid operatsioone juhitakse riigi kõrgeimatest ametiasutustest ning neid viivad täide luureministeerium ja islami revolutsiooniline kaardivägi, sealhulgas selle eriharu Quds Force, kasutades selliseid taktikaid nagu mõrvad, röövimised, sunniviisiline kadumine, usutavad vägivallaähvardused, digitaalne piiriülene represseerimine ning repressioonide toimepanemise delegeerimine organiseeritud kuritegelikele rühmitustele ja muudele käsilastele, mis hõlmab muu hulgas ajakirjanike ja teisitimõtlejate hirmutamist, küberseiret, Iraanis viibivate sugulaste survestamist ning opositsiooniliikmete vastu suunatud dokumenteeritud mõrva- ja inimröövikatseid Euroopa territooriumil; arvestades, et sellise tegevusega ohustatakse avalikku julgeolekut ja rikutakse põhiõigusi;

AI. arvestades, et kogu maailmas rakendatav inimõiguste rikkujate vastane ELi sanktsioonirežiim (ELi Magnitski akt) on oluline vahend meetmete võtmiseks

üksikisikute ja üksuste suhtes, kes vastutavad inimõiguste tõsise rikkumise ja kuritarvituse eest kogu maailmas, sealhulgas nende suhtes, kes on seotud piiriülese represseerimisega; arvestades, et selle tulemuslik ja järjepidev kasutamine võib aidata kaasa heidutusele, vastutusele võtmisele ja põhiõiguste kaitsele;

AJ. arvestades, et ELis puuduvad praegu piiriülese represseerimise ühtne määratlus, ulatuslikud andmekogumismehhanismid ning kogu ELi hõlmav koordineeritud institutsiooniline käsitus piiriülese represseerimise vastu võitlemiseks; arvestades, et need elemendid puuduvad ka väljaspool ELi, mis muudab ennetamise, tuvastamise ja toimivate poliitikameetmete võtmise problemaatiliseks;

AK. arvestades, et paljud piiriülese represseerimise vormid on oma varjatud olemuse tõttu ametlikus statistikas harva kajastatud; arvestades, et piiriülesest represseerimisest teatatakse liiga vähe, sealhulgas ELis, kuna piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevad isikud kardavad sageli kättemaksu oma pereliikmete vastu või ei usalda ametivõime oma varasema kogemuse tõttu autoritaarsetes tingimustes; arvestades, et teatamist takistavad ka õiguskaitse- ja haldusasutuste töötajate vähene teadlikkus ja väljaõpe, kättesaadavate ja traumatundlike teatamismehhanismide puudumine, keelebarjäärid ning pikaajalise hirmutamise, jälgimise ja ahistamise kumulatiivne psühholoogiline mõju; arvestades, et paljud piiriülese represseerimise ohvrid hoiduvad ka kuritarvitamisest teatamast, kuna kohalike õiguskaitseasutuste tegevus ei ole usaldusväärne või ohvrid kardavad, et teevad olukorra veelgi halvemaks; arvestades, et selline struktuurne teatamata jätmine tekitab piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevate ohvrite ja kogukondade jaoks kaitselünga, õõnestab tõenditel põhinevat poliitikakujundamist ja vastutust ning toetab toimepanijariikide jätkuvat piiriülese represseerimise kasutamist, kuna paljastamise või tagajärgede oht on väike;

AL. arvestades, et paljud ELi vastuvõtvad riigid ei suuda piiriüleserepresseerimisega allpool kriminaalläve võidelda ega seda registreerida;

AM. arvestades, et praeguses Euroopa demokraatia kaitsekilbi ettepanekus piiriülest represseerimist ei mainita;

Piiriülese represseerimise ühtne määratlus ELis

1. on seisukohal, et piiriülene represseerimine on suur ja sagenev oht demokraatiale ning raske inimõiguste rikkumise ja välissekkumise vorm, mis õõnestab demokraatlikku valitsemistava, õigusriiki, põhiõigusi ning vastuvõtvate riikide suveräänsust ja julgeolekut ja nende suutlikkust tagada nende territooriumil elavate inimeste kaitse; rõhutab, et need suundumused tõenäoliselt süvenevad rahvusvaheliste normide nõrgenemise ja kiirete tehnoloogiliste muutuste tõttu, mis vähendavad ka sellise tegevuse läbiviimise kulusid;

2. mõistab kõige karmimal viisil piiriülese represseerimise ja välissekkumise hukka, sealhulgas need juhtumid, mis on pandud toime ELi liikmesriikides; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tunnistama, et piiriülene represseerimine on vastuvõetamatu ja ebaseaduslik tava, mida kasutavad eelkõige autoritaarsed režiimid, ning rakendama täisleppimatuse põhimõtet, mis nõuab otsustavat, koordineeritud ja terviklikku käsitust ELi territooriumil toimuva piiriülese represseerimise mis tahes vormi suhtes;

3. on seisukohal, et piiriülese represseerimise selge määratluse puudumine põhjustab

teatamata jätmist, piirab toimivate poliitikameetmete võtmist ja takistab aruandlusvahendite, sealhulgas sanktsioonimehhanismide kasutamist; kutsub seetõttu komisjoni, nõukogu ja liikmesriike üles leppima kokku piiriülese represseerimise ELi ühise määratluse, mis tugineb käesolevas ja Euroopa Parlamendi varasemates raportites esitatud määratlusele, ja integreerima selle määratluse süstemaatiliselt kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse ja vahenditesse, sealhulgas välistegevusse, justiits- ja siseküsimustesse, digipoliitikasse, finantsmäärusesse ja sanktsioonide raamistikesse, et vältida ELi õigus- ja haldusraamistike väärkasutamist repressiivsetel eesmärkidel; nõuab tungivalt, liikmesriigid kodifitseeriksid piiriülese represseerimise oma riigisisestes õigusaktides;

4. määratleb piiriülest represseerimist kui riikide, sealhulgas repressiivsete või autoritaarsete režiimide, riigiga seotud üksuste või riigi mõju või surve all olevate üksuste või nende käsilaste tahtlikku tegevust või ähvardusi, mille eesmärk on kaitsta või edendada oma huve, tegutsedes oma piiridest väljaspool, et välismaal elavaid üksikisikuid või rühmi või neid toetavaid võrgustikke ja nende pereliikmeid hirmutada, ähvardada, vaigistada, survestada kontrollida või neile mis tahes muud kahju tekitada;

5. märgib murega, et piiriülese represseerimise sihtmärkide hulka kuuluvad paljud üksikisikud ja rühmad, sealhulgas teisitimõtlejad, ajakirjanikud, aktivistid, akadeemikud ning diasporaa liikmed ja nende perekonnad; tunnistab, et piiriülese represseerimise ulatus on suurem kui üksnes diasporaad ning on suunatud ka ohvreid kaitsvate või abistavate organisatsioonide ja isikute vastu, sealhulgas nende vastu, kellel puudub riiklik seos represseeriva riigiga; väljendab tõsist muret kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise ja eksiilis elavate kogukondade vaigistamise pärast, kuna nende hääl on inimõiguste olukorra ja kuritarvitamise dokumenteerimiseks väga oluline;

6. rõhutab, et piiriülene represseerimine hõlmab mitmesuguseid pidevalt laienevaid sunniviisilisi tavasid, sealhulgas, kuid mitte ainult:

   a) füüsiline piiriülene represseerimine, nagu sihipärased tapmised, inimröövid, vägivald, sunniviisiline tagasisaatmine, sunniviisiline kadumine, väljasaatmine ja vara vastu suunatud rünnakud;

   b) õiguslik ja halduslik kuritarvitamine – sealhulgas konsulaarteenuste väärkasutamine, väljaandmine ja vastastikuse õigusabi menetlused – tagaselja süüdistuste esitamine, rahvusvaheliste teatamissüsteemide kuritarvitamine, varade külmutamine ning pangandus- ja finantsteenustele juurdepääsu piiramine, alusetud kriminaalsüüdistused, valikuline süüdistuse esitamine, ilma mõjuva põhjuseta lubade, litsentside või heakskiitude andmisest keeldumine või meelevaldsed trahvid või karistused;

   c) mittefüüsilised survestamismeetodid, nagu digitaalne jälgimine, ähvardamine, hirmutamine, digitaalne ahistamine, nuhkvara tehnoloogiate väärkasutamine, häkkimine, väljapressimine, terrorismis või riigi julgeoleku kahjustamises süüdistamine, sugulaste ahistamine ja kaudne survestamine, sealhulgas diplomaatiliste või konsulaaresinduste, organiseeritud kuritegelike võrgustike, erasektori osalejate või välismaal tegutsevate riigiga seotud üksuste kaudu;

7. rõhutab, et piiriülene represseerimine mõjutab praegu liikmesriike erineval määral ning nende teadlikkus, institutsiooniline valmisolek ja kaitsemehhanismide tase on erinev; rõhutab siiski, et kuna toimepanijad tegutsevad piiriüleselt ja kasutavad ära riiklike

süsteemide vahelisi erinevusi, ei saa piiriülesele represseerimisele tulemuslikult reageerida eraldiseisvate riiklike meetmetega ning seetõttu on vaja kõigi liikmesriikide osalemist ja valmisolekut koordineeritud ELi raamistikus;

ELi koordineerimise, andmekogumise ja institutsioonilise reageerimise tugevdamine

8. rõhutab, et piiriülesest represseerimisest teatatakse väga harva, kuigi usaldusväärsete andmete kogumine on selle ulatuse hindamiseks hädavajalik; märgib, et piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevad inimesed ei pruugi soovida vahejuhtumitest teatada, sest nad kardavad pereliikmetele kättemaksmist, ei usalda ametivõime varasema kogemuse tõttu autoritaarsetes tingimustes või neid takistab keelebarjäär;

9. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles looma koostöös asjaomaste ELi organitega, sealhulgas Europoliga, piiriülest represseerimist kajastava ELi andmekogumis-, seire- ja aruandlusmehhanismi, mis hõlmab juhtumeid ELis ja kogu maailmas, võimaldades avaliku sektori asutustel ja sidusrühmadel sellesse oma panus anda, ning mida komisjon ja liikmesriigid saavad kasutada, et töötada välja, täiustada ja hinnata oma piiriülese represseerimise vastu võitlemise poliitikat; rõhutab vajadust ühiste meetodite järele ja koostöö tagamise järele selles valdkonnas sarnaselt meelestatud partneritega; rõhutab, et teatamiskanalid peaksid olema mitmekeelsed ja nende töötajad traumateadlikud, tagades samal ajal tugeva andmekaitse ja konfidentsiaalsuse;

10. kutsub liikmesriike üles tagama, et piiriülese represseerimise komponenti sisaldavad kuriteod ja muud teod registreeritakse järjepidevalt kogu ELis ning et asjaomastel asutustel on vahendid piiriülese represseerimise mõõtme kindlakstegemiseks;

11. rõhutab vajadust tugeva krüpteerimise ja rangete kaitsemeetmete järele, tagamaks, et volitamata osalejad ei saaks nende kanalite kaudu jagatud teavet pealt kuulata, väärkasutada ega seda kätte saada ning et ohvrid ei puutuks kokku edasise ohuga;

12. rõhutab, et nende kanalite kaudu saadud teateid tuleks kiiresti hinnata ja vajaduse korral peaksid pädevad asutused võtma konkreetseid meetmeid, sealhulgas uurima ja tegema jõupingutusi, et teha kindlaks võimalikud sidemed välisluure esindajatega;

13. tunnistab kodanikuühiskonna olulist rolli piiriülese represseerimise kõige varjatumate vormide, sealhulgas digitaalse jälgimise, finantsrepressioonide, halduskuritegude ahistamise ja kaudse survestamise dokumenteerimisel; rõhutab, et praegune andmete kogumine piiriülese represseerimise kohta põhineb endiselt peamiselt valitsusvälistel allikatel, millest paljud seisavad silmitsi tõsiste rahastamispiirangutega, mis muudab pakilisemaks vajaduse liikmesriikide ja ELi tasandi seiremehhanismide järele; kordab vajadust toetada kodanikuühiskonda, ajakirjanikke, rikkumisest teatajaid ja teisi, kes paljastavad neid mehhanisme ja piiriülese represseerimise juhtumeid, seades seejuures sageli ennast ise suurde ohtu;

14. kutsub liikmesriike üles hoidma tihedaid kontakte nende diasporaade liikmetega, kes on piiriülese represseerimise suhtes kõige vastuvõtlikumad; kutsub komisjoni üles andma liikmesriikidele suuniseid ja soovitusi selle kohta, kuidas kaitsta eksiilis olevaid riskirühmi;

15. kutsub liikmesriike üles pakkuma õiguskaitse-, kohtu-, finants-, küberturvalisuse,

sisserände- ja varjupaigaasutustele erikoolitust piiriülese represseerimise tuvastamise ja sellele reageerimise kohta; kutsub liikmesriike üles kaasama mõjutatud kogukondi niisuguse koolituse kavandamisse ja läbiviimisse;

16. nõuab tungivalt tervikliku raamistiku loomist, et lahendada riikide meetmete killustatuse probleem ning tagada koordineerimine ja teabevahetus ELi institutsioonide ja asutuste, liikmesriikide, riiklike inimõiguste kaitse asutuste ja asjaomaste sidusrühmade vahel; rõhutab vajadust tugevdada teenistustevahelist koostööd ja struktureeritud poliitilist dialoogi, et tagada ELi järjepidev ja tulemuslik reageerimine;

17. kutsub liikmesriike üles määrama kindlaks piiriülese represseerimise riiklikud kontaktpunktid, mille ülesanne on koordineerida kõigil tasanditel asjaomaste asutuste tegevust;

18. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles hõlbustama korrapärast teabevahetust liikmesriikide vahel piiriülese represseerimise riiklike kontaktpunktide võrgustiku kaudu, mis võimaldab neil jagada kogemusi, suundumusi, häid tavasid ja saadud kogemusi; nõuab, et nende riiklike kontaktpunktide esindajaid kutsutaks korrapäraselt demokraatia vastupanuvõime Euroopa keskuse koosolekutele; kutsub liikmesriike üles tagama komisjonile süstemaatilise aruandluse riigi tasandi arengute kohta ja tugevdama riiklike meetmete koordineerimist, et tegeleda tulemuslikumalt piiriülese represseerimise piiriülese mõõtmega;

19. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles avaldama iga-aastase avaliku aruande ELi mõjutava piiriülese represseerimise kohta, hinnates suundumusi, mustreid ja tekkivaid riske, sealhulgas selliseid alateatatud vorme nagu digitaalne jälgimine, finantsrepressioonid, halduslik ahistamine ja kaudne survestamine;

20. kutsub komisjoni üles esitama ettepaneku Europoli ja Eurojusti volituste ajakohastamiseks, et võidelda tulemuslikumalt piiriülese represseerimise vastu; kutsub Europoli ja Eurojusti üles seadma prioriteediks ELi liikmesriikidevahelise tiheda koostöö ja teabevahetuse, et tegeleda piiriülese represseerimise probleemiga ja tagada parem teabevahetus, sealhulgas sihtotstarbeliste koolituste ja sihipärase piiriülese represseerimise ohtude hindamise kaudu;

21. kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ning Euroopa välisteenistust üles tugevdama koordineerimist olemasolevate ELi välispoliitika vahendite raames, et võidelda tulemuslikumalt piiriülese represseerimise vastu, sealhulgas suurendades ELi kohalolekut kolmandates riikides ja laiendades kontaktpunktide tegevust ELi delegatsioonides, et tõstatada piiriülese represseerimise juhtumite küsimus kolmandates riikides;

22. kutsub nõukogu üles nimetama ametisse piiriülese represseerimise vastase võitluse koordinaatori, kes toimiks keskse kontaktpunktina ja aitaks välja töötada ELi piiriülese represseerimise vastase üldstrateegia; on seisukohal, et see koordinaator tuleks kaasata demokraatia vastupanuvõime Euroopa keskuse töösse ja ta peaks seda oma tegevusega täiendama;

23. rõhutab, et andmete kogumise, ohvriabi, kaitsemeetmete ja kõigi muude mehhanismide puhul, mille eesmärk on võidelda piiriülese represseerimise vastu, tuleks arvesse võtta konkreetseid ohtusid, millega puutuvad kokku rassilised, etnilised ja usuvähemused

ning LGBTIQ+ kogukonna liikmed, ning seejuures tuleks arvestada kultuuriliste erinevustega ja võtta süstemaatiliselt arvesse soolist mõju ja omavahel seotud haavatavuse vorme;

Piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevatele isikutele tugevam kaitse ja suurem toetus neile

24. nõuab terviklikku, ohvrikeskset ja intersektsionaalset käsitust piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevate isikute kaitsele ja toetamisele, ühendades kohesed ja pikaajalised kaitsemeetmed ning kohandatud toetuse suuremas ohus olevatele isikutele; palub sellega seoses võtta komisjonil ja liikmesriikidel vastu sootundlikud kaitsemeetmed piiriülese represseerimise all kannatavate naiste ja LGBTIQ+ kogukondade jaoks;

25. rõhutab vajadust ennetamise, kaitse, stabiliseerimise, vastutuse ja heidutuse järele ning ühtlasi vajadust kõrvaldada olemasolevad lüngad kaitses, sealhulgas juurdepääsu kaudu õigus- ja haldusabile ning psühhosotsiaalsele toele; rõhutab lisaks vajadust suurendada pädevate asutuste kiirreageerimisvõimet;

26. rõhutab piiriülese represseerimise tõsiseid psühholoogilisi, sotsiaalseid ja julgeolekualaseid tagajärgi ohvritele ja nende perekondadele; kutsub liikmesriike üles tunnistama psühhosotsiaalset kahju piiriülese represseerimise lahutamatu osana ning tagama juurdepääsu mitmekeelsele ja traumatundlikule vaimse tervise toele; tuletab sellega seoses meelde vaigistushagide tagajärgi ja psühholoogilist koormust ajakirjanikele ning õiguslikku survet akadeemilistele ringkondadele;

27. kutsub liikmesriike üles tunnistama õigussüsteemide kuritarvitamist piiriülese represseerimise vormina ja tagama, et piiriülese represseerimise ohvritel on juurdepääs spetsiaalsele õigusabile ning tõhusatele, proportsionaalsetele ja rakendatavatele õiguskaitsevahenditele ja hüvitistele, sealhulgas kuritarvituslikest või pahatahtlikest menetlustest tulenevate õigusabikulude hüvitamisele toimepanijate poolt;

28. kutsub liikmesriike üles pakkuma sihipärast toetust, mis võimaldab piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevatel isikutel jätkata oma kutse- ja ühiskondlikku tegevust, ning tagama tulemusliku ja õigeaegse kaitse neile, kes otsustavad kuritarvitusi avalikult dokumenteerida või neist teatada; väljendab sellega seoses heameelt vaigistushagisid keelustava ELi direktiivi üle[13]; on arvamusel, et sarnaseid meetmeid tuleks võtta akadeemilise vabaduse kaitsmiseks välise surve eest;

29. kutsub õiguskaitse- ja julgeolekuasutusi üles looma püsivaid teavitus- ja usaldusväärseid sidekanaleid kogukondadega, kes kannatavad piiriülese represseerimise all, ja kogukonna kontaktstruktuuridega, et suurendada teadlikkust, hõlbustada turvalist teatamist ja parandada arusaamist piiriülese represseerimise muutuvatest mustritest, sealhulgas kuritegudest, mis jäävad allapoole kriminaalset künnist;

30. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tunnustaksid ja toetaksid mõjutatud üksikisikuid ja kogukondi peamiste esmareageerijatena; tunnistab eksiilis viibivate ajakirjanike rolli peamiste liitlastena autoritaarse propaganda ning välisriigist lähtuva infoga

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

manipuleerimise ja sekkumise vastu võitlemisel; kutsub komisjoni üles rakendama ELi kodanikuühiskonna toetamise, kaitsmise ja võimestamise strateegiat ning ergutab parandama koostööd ja teabevahetust kodanikuühiskonna ning ELi institutsioonide ja liikmesriikide vahel;

31. kutsub Euroopa välisteenistust üles ajakohastama ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava ning inimõiguste kaitsjaid käsitlevaid ELi suuniseid, et sõnaselgelt käsitleda piiriülest represseerimist, sealhulgas eksiilis ja diasporaakogukondades viibivate inimõiguste kaitsjate kaitset ja toetamist;

32. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama ohvritele sellise toetuse andmiseks prognoositavad rahalised vahendid, sealhulgas naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi ning programmi „Euroopa horisont“ raames;

Piiriülese represseerimise konkreetsete vormide ennetamine ja neile reageerimine

Füüsiline piiriülene represseerimine

33. nõuab, et liikmesriigid ja komisjon töötaksid välja uue mehhanismi või kohandaksid praegust mehhanismi nii, et see võimaldaks käsitleda füüsilise piiriülese represseerimise piiriülest olemust, sealhulgas jälgimist, sundi, rünnakuid ja inimröövikatseid, et tagada selliste tegude süstemaatiline tuvastamine, uurimine ja käsitlemine riigiga seotud repressioonidena, mitte eraldiseisvate kuritegudena;

Digitaalne ja tehnoloogiapõhine piiriülene represseerimine

34. kutsub ELi ja liikmesriike üles tunnustama, ennetama ja tõkestama piiriülese represseerimise digitaalseid vorme, nagu tsensuur, desinformatsioon, laimukampaaniad, ahistamine ja hirmutamine internetis, mida hõlbustavad veebiplatvormide võimaldatavad mehhanismid, sealhulgas kaasamispõhised soovitussüsteemid, võltskontod ja robotite võrgustikud, ning võitleksid nende vastu; rõhutab vajadust tunnistada soopõhise digitaalse piiriülese represseerimise probleemi eripära ja seda liiki represseerimise konkreetseid tagajärgi piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevate naiste jaoks; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma piiriülest represseerimist arvesse asjakohaste ELi õigusaktide, sealhulgas digiteenuste määruse, tehisintellekti käsitleva määruse[14] ja kahesuguse kasutusega kaupade määruse[15] kohaldamisel, et tagada jõuline täitmine, range ekspordikontroll ja aruandlusmehhanismid;

35. nõuab tungivalt, et digiplatvormid võtaksid tulemuslikke meetmeid digitaalse piiriülese

---

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (EMPs kohaldatav tekst), PE/24/2024/REV/1 (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks (ELT L 206, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj).

represseerimise ohtude leevendamiseks ja nendega tegelemiseks; kutsub komisjoni üles hindama, kas digitaalne piiriülene represseerimine vastab kriteeriumidele, mille alusel see lisatakse tegevuste hulka, millel on negatiivne mõju digiteenuste õigusaktis määratletud põhiõigustele; kutsub komisjoni üles pöörama erilist tähelepanu piiriülese represseerimise mõjule väga suurte digiplatvormide suhtes kohaldatavate riskihindamis- ja riskimaandamismeetmetega seotud suuniste tulevasel läbivaatamisel, sealhulgas uurides süsteemseid riske, mida põhjustavad sellised platvormid nagu WeChat ja TikTok;

36. väljendab sügavat muret selle pärast, et ELi mittekuuluvad riigid ja nende käsilased kasutavad tehisintellekti piiriülese represseerimise vahendina, sealhulgas tehisintellektil põhineva digitaalse jälgimise, nuhkvara kasutuselevõtu, andmepüügi ja häkkimisrünnete, doksimise, automatiseeritud küberahistamise ja koordineeritud desinformatsioonikampaaniate kaudu sotsiaalmeedias; kutsub komisjoni tehisintellektiametit üles täiendavalt hindama tehisintellekti mõju piiriülesele represseerimisele ja pakkuma välja konkreetseid kaitsemeetmeid, et vältida tehisintellektisüsteemide väärkasutamist viisil, mis võimaldab piiriülest jälgimist, sundimist või represseerimist;

37. rõhutab, et õigus turvalisele ja privaatsele suhtlusele on põhjapaneva tähtsusega; mõistab karmilt hukka asjaolu, et ELi mittekuuluvad riigid ja nende käsilased kasutavad nuhkvara ja jälgimistehnoloogiat üksikisikute vastu ELis; võtab murega teadmiseks dokumenteeritud juhtumid, mis on seotud eraettevõtjatega, kes arendavad ja ekspordivad piiriülese represseerimise toimepanemiseks kasutatavaid täiustatud nuhkvara ja digitaalseid jälgimisvahendeid;

38. tuletab meelde Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni (PEGA) raportit, mis sisaldas soovitusi nuhkvara, eelkõige sekkuva nuhkvara ebaseadusliku kasutamise vastu võitlemiseks; peab kahetsusväärseks, et komisjon ei ole siiani soovitusi arvesse võtnud, kuigi probleemid püsivad endiselt; kutsub sellega seoses liikmesriike ja komisjoni üles rakendama Euroopa Parlamendi PEGA-komisjoni soovitusi ning tugevdama kaitsemeetmeid nuhkvara leviku ja kuritarvitamise vastu, samuti kõrvaldama puudujäägid riiklikes õigusaktides, tagades selliste ELi normide nagu rahapesuvastase direktiivi[16], hankelepingute sõlmimise korra ja kahesuguse kasutusega kaupade määruse parema jõustamise; kutsub ELi ja liikmesriike üles tagama nuhkvaraturgude range järelevalve ja toimivad aruandlusmehhanismid ning välisriikide nimel ELi õigust rikkudes toimuva ebaseadusliku andmete kogumise kriminaliseerimise;

39. nõuab tehnoloogiaettevõtete ja muude erasektori osalejate vastutusele võtmist nendel juhtudel, kui nad hõlbustavad piiriülest represseerimist, sealhulgas selle eest, et nad ei ole maandanud riske ELis elavate inimeste põhiõigustele, eelkõige seoses nende rakenduste kasutamisega riiklikult toetatavaks jälgimiseks, poliitilise kõne tsenseerimiseks ja diasporaakogukondade vastu suunatud piiriülese represseerimise

[16] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj).

hõlbustamiseks; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et väga suured digiplatvormid ja otsingumootorid kasutaksid inimõigustel põhinevat sisu modereerimist; kutsub neid platvorme üles looma ohus olevate isikute jaoks kiirreageerimismehhanismid, sealhulgas prioriteetsed teatamiskanalid, õigeaegse inimkontrolli, kaitsemeetmed meelevaldse sisu eemaldamise vastu ning tulemuslikud meetmed doksimisele, kontode ülevõtmisele ja koordineeritud küberahistamisele reageerimiseks;

Survestamine käsilaste kaudu ja pereliikmete represseerimine

40. tunnistab paguluses viibivate isikute pereliikmete vastu suunatud survemeetmeid eristatava ja tõsise piiriülese represseerimise vormina, olenemata sellest, kas neid kasutatakse ELis või ELi mittekuluvates riikides; nõuab, et ELi seire-, sanktsioonide ja diplomaatilise reageerimise raamistikes käsitletaks süstemaatiliselt perekondadele suunatud hirmutamist, kinnipidamist, vara konfiskeerimist, reisikeelde ja sarnaseid tavasid;

41. rõhutab, et perekondade taasühinemine ja muud kaitsevõimalused vähendavad käsilaste kaudu survestamise ohtu;

Piiriüleste represseerimist võimaldavate struktuuride vastu võitlemine

42. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegema kindlaks, hindama ja leevendama ELi ja riikide haldus-, õigus- ja finantssüsteemide struktuurseid nõrku kohti, mida võidakse piiriülese represseerimise eesmärgil ära kasutada;

43. ergutab ELi institutsioone ja liikmesriike võtma meetmeid ohu vältimiseks, et piiriülese represseerimise toimepanijad kasutavad nende struktuure ära, ning nende hulka võiksid kuuluda riskiteadlikud kaitsemeetmed, vajaduse korral alternatiivsed menetlused ning tõhustatud järelevalve õigus-, haldus- ja finantstaristu, sealhulgas põhiõiguste mõjuhinnangute, investoritele elamisloa andmise kavade ja rahapesuvastaste raamistike üle, et vältida nende väärkasutamist toimepanijate poolt ja tagada vastutusele võtmine;

44. nõuab tungivalt, et liikmesriigid kontrolliksid rangelt investeeringutega seotud elamislubasid ja samalaadseid nn kuldseid viisasid isikute puhul, kellel on usutav seos režiimide või võrgustikega, mis teadaolevalt tegelevad piiriülese represseerimisega, ja vajaduse korral tühistaksid need, et takistada toimepanijatel ja nende võimaldajatel omandamast ELi elamisõigust, mis hõlbustab ebaseaduslikku tegevust;

Rahvusvaheliste koostöömehhanismide kuritarvitamine

45. kutsub liikmesriike üles olema ka edaspidi valvsad ja lükkama tagasi välismaiste ametiasutuste mis tahes mitteametlikud, sunniga seotud või kohtuvälised taotlused eksiilis viibivate isikute või diasporaa kogukondade liikmete jälgimiseks, kinnipidamiseks, piiramiseks, hirmutamiseks või üleandmiseks, sealhulgas juhul, kui sellised taotlused edastatakse diplomaatiliste kanalite kaudu, ning need dokumenteerima ja neist teatama; nõuab sellega seoses tõhustatud kontrolli, mis hõlmab isikuid, keda ohustab piiriülene represseerimine; kutsub lisaks liikmesriike üles hoiduma piiriülese represseerimise ohvrite või võimalike ohvrite väljaandmisest ning tagama nende kaitse liidus;

46. kutsub liikmesriike üles tagama, et INTERPOLi andmeid saavad õiguskaitse-, kohtu-

ning asjassepuutuvate muude asutuste ja piiriüleses represseerimises kahtlustatavate riikidega kahepoolseid koostöölepinguid rakendavate asutuste töötajad oleksid läbinud põhjaliku koolituse, et nad oleksid võimelised kuritarvitamise ohtu hindama ja tuvastama;

47. rõhutab, et INTERPOLi kuritarvitamise vastu võitlemiseks on vaja riigisiseses õiguses ja tegevussuunistes kinnitada, et INTERPOLi teadete ja märgukirjade suhtes ei kohaldata enne nende väljaandmist samasugust kontrolli kui vahistamismääruste suhtes ning neid ei tohiks käsitada vahistamismäärustega samaväärsetena; rõhutab, et INTERPOLi parandusmeetmete tingimused ja hinnangud tuleks piiriülese represseerimise vastu võitlemise kontekstis läbi vaadata;

48. kutsub komisjoni üles looma ELi tasandi edasikaebamise mehhanismi INTERPOLi kuritahtlike punaste hoiatusteadete menetlemiseks, kaaluma koostöö peatamist juhtudel, kus esineb menetluste nõuetele vastavuse probleeme või kui kasutatakse tagaselja kohtuotsuseid, ning keelduma toimepanijariikide taotluste tunnustamisest või nende abistamisest seni, kuni kohtusüsteemi sõltumatus on taastatud;

49. kutsub liikmesriike üles nõudma INTERPOLis iga-aastase üksikasjaliku statistika avaldamist iga teate ja levitamise liigi kohta, jaotatuna väljaandvate riikide kaupa ning märkides ära heakskiitmiste, keeldumiste ja kustutamiste arvu ja põhjused;

50. nõuab, et viiakse läbi vajalikud reformid ja nähakse ette vahendid, et pakkuda pikaajalisi lahendusi, mis hoiavad ära poliitiliselt motiveeritud punaste hoiatusteadete ja vahistamiskorralduste levitamise, sealhulgas võrdlusaluste kindlaksmääramine, et vältida INTERPOLi teadete süsteemi väärkasutamist, ning tõhustatud kontroll selliste riikide valitsuste tegevuse üle, kelle inimõiguste või piiriülese represseerimise näitajad on kehvad;

Finantsalased ja halduslikud repressioonivahendid

51. kutsub ELi finantsvaldkonna reguleerivaid asutusi ja asjaomaseid järelevalveasutusi üles tunnistama, et rahapesuvastase töökonna rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise raamistiku ja küberturvalisuse raamistike järgimist võidakse kuritarvitada piiriülese represseerimise vahendina, et võtta sihikule kodanikuühiskonna esindajad ja selle rahastajad, ettevõtjad ning nende üksused, sidusettevõtjad ja üksikisikud; kutsub liikmesriikide õiguskaitse- ja kohtuasutusi üles tegema koostööd finantsvaldkonna reguleerivate asutustega, et aidata ennetada ja käsitleda finantssüsteemide ja reisiandmebaaside kuritarvitamist piiriülese represseerimise hõlbustamiseks;

52. kutsub ELi finantsvaldkonna reguleerivaid asutusi, sealhulgas Rahapesu ja Terrorismi Rahastamise Tõkestamise Ametit (AMLA) üles töötama välja kaitsemeetmed sellise manipuleerimise vältimiseks, sealhulgas külmutamiseelsed kontrollid, ning asjakohased taustauuringu- ja andmekaitsemeetmed;

53. kutsub ELi finantsvaldkonna reguleerivaid asutusi üles töötama välja ohvrikesksed õiguskaitsemehhanismid, sealhulgas riiklikud korrigeerimismehhanismid, et heastada finantsmanipulatsioonide mõju ja pikaajalist kahju; nõuab suuremat koordineerimist finantsvaldkonna reguleerivate asutuste, üksuste ja asjaomaste järelevalveasutuste ning piiriülese represseerimisega tegelevate asjaomaste ELi asutuste vahel;

54. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles looma mehhanisme, millega tagatakse üksikisikutele, kes on oletatavasti piiriülese represseerimise ohus, garanteeritud juurdepääs põhilistele pangateenustele ning hädaolukorramehhanismid finantsilise järjepidevuse või likviidsuse kindlustamiseks juhtudeks, kus represseerimisega kaasneb varade ootamatu külmutamine;

55. kutsub rahapesu andmebüroosid üles tegema kindlaks piiriülese represseerimisega seotud finantsmustrid ja neid süstemaatiliselt analüüsima ning teavitama asjakohastest järeldustest riiklikke ja ELi piiriülese represseerimise koordineerimiskeskusi;

56. kutsub liikmesriike üles tagama õiguskaitse-, kohtu-, finants- ja küberturvalisuse eest vastutavate asutuste töötajatele erikoolituse piiriülese represseerimisega seotud finantsmustrite tuvastamiseks, sealhulgas rahapesuvastase töökonna, INTERPOLi ja reisiandmebaaside vahendite väärkasutamine;

57. kutsub liikmesriike üles andma finantsasutustele suuniseid, tagama, et nende riiklikel finantsvaldkonna reguleerivatel asutustel oleksid volitused jagada neile kättesaadavaid andmeid õiguskaitse- ja kohtuasutustega, ning looma toimiva riikliku kaebuste esitamise ja läbivaatamise mehhanismi;

Varjupaiga-, rände- ja konsulaarteenuste kaitsmine piiriülese represseerimise toimepanijate poolse kuritarvitamise eest

58. tõstab esile konsulaarteenuste andmisest keeldumist piiriülese represseerimise vormina, mida võib seostada hirmutamise, jälgimise või sunniga; mõistab hukka liikuvuse piiramise meetmete kasutamise toimepanijariikide poolt, sealhulgas passide kehtetuks tunnistamise, konsulaarteenuste osutamisest keeldumise ja muud liikumispiirangud;

59. kutsub komisjoni üles andma välja ametlikud suunised konsulaarse survestamise vastu võitlemiseks, tagades, et piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevad isikud ei pea külastama oma riigi saatkonda või konsulaati välismaal;

60. kutsub liikmesriike üles tagama piiriülese represseerimise ohvriks langenud taotlejate individuaalsete küsimuste nõuetekohane käsitlemine; kutsub liikmesriike ja teisi Schengeni ala riike üles kasutama ELi viisaeeskirja ja käsiraamatut järjepidevalt ja paindlikult, et tegeleda piiriülese represseerimise sihtmärgiks olevate isikute kaitsevajadustega;

Heidutuse ja vastutuse tugevdamine

61. rõhutab vajadust suurendada piiriülese represseerimise kulusid ja tugevdada heidutust, sealhulgas toimepanijate ja võimaldajate tulemusliku uurimise ja vastutusele võtmise kaudu; kutsub liikmesriike üles kehtestama selge õigusliku vastutust reguleeriva korra üksikisikutele ja üksustele, kes teadlikult hõlbustavad piiriülest represseerimist välisriikide nimel või saavad sellest kasu; nõuab lisaks äriühingute inimõigustealaste hoolsuskohustuste tulemuslikku rakendamist, sealhulgas äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivi alusel; on veendunud, et piisav meede võidelda autoritaarsete režiimide poolt ELis elavate isikute vastu toime pandava üha sageneva piiriülese represseerimise vastu on näidata, et EL võib olla heidutav jõud; nõuab seetõttu tungivalt, et EL jätkaks oma kaitsevõime suurendamist ja sõltuvuse vähendamist;

62. kutsub liikmesriike üles tugevdama ennetus- ja vastutusmeetmeid, sealhulgas kontrollima diplomaate, asjaomaste riikide ametnikke, tõlke, lobistide esindajaid ja muid asjaomaseid osalejaid piiriüleses represseerimises osalemise seisukohast enne akrediteerimist, ning võtma selliste tegude eest vastutavate isikute suhtes asjakohaseid meetmeid, sealhulgas väljasaatmine, sisenemiskeeld või akrediteeringu peatamine; kutsub lisaks liikmesriike üles jagama partnerriikidega asjakohast teavet, et vältida uuesti akrediteerimist või jätkuvat kuritarvitamist; väljendab vajadust tunnistada ohtusid, mida põhjustab piiriülese represseerimise sisseimbumine välismaal asuvatesse demokraatlikesse opositsioonirühmitustesse, ning võtta kooskõlastatud kollektiivseid meetmeid sellise tegevuse ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks;

63. kutsub ELi ja liikmesriike üles seirama kohtu- või õiguskaitsemehhanismide kuritarvitamist toimepanijariigi või sellega seotud osalejate poolt; nõuab, et EL ja liikmesriigid kaaluksid piisavate tõendite olemasolu korral selliste riikide suhtes ettevaatusmeetmete võtmist;

64. kutsub liikmesriike üles tagama, et nende õigusraamistikud keelustaksid sekkumise Euroopa inimõiguste konventsiooniga kaitstud õigustesse, sealhulgas juhul, kui seda tehakse välisvõimu nimel, ning et sellist sekkumist peetaks seotud kuritegude eest karistuste määramisel raskendavaks asjaoluks;

65. kutsub nõukogu üles kontrollima võimalust määratleda piiriülene represseerimine Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 kohaselt piiriülese mõõtmega raske kuriteona, et kehtestada vajaduse korral ühised ELi eeskirjad määratluste ja sanktsioonide kohta; kutsub komisjoni üles algatama õigusloomeprotsessi, et ühtlustada välismaise jälgimistegevuse, eelkõige piiriülese represseerimise reguleerimisalasse kuuluva tegevuse keelustamine ELis;

66. kutsub õiguskaitseasutusi ja kohtuid üles uurima piiriülese represseerimise juhtumeid, mis on Rooma statuudi kohaselt inimsusvastased kuriteod, ja esitama selle eest süüdistusi;

67. kutsub liikmesriike koostöös komisjoni ja Euroopa välisteenistusega üles integreerima piiriülese represseerimise ohud ELi reisiteabesse ja konsulaarsuunistesse, sealhulgas sihipäraste reisinõuannete kaudu riikide kohta, kus usaldusväärsed tõendid kinnitavad riigiasutuste või nende käsilaste osalemist piiriüleses represseerimises;

68. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles tagama, et piiriüleses represseerimises osalevaid isikuid ja üksusi kontrollitakse süstemaatiliselt loetellu kandmiseks kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi alusel, ning lisama piiriülese represseerimise sõnaselgelt loetellu kandmise põhjusena tulevasse ELi sanktsioonirežiimi piiriülese organiseeritud kuritegevuse vastu;

69. palub komisjonil ja liikmesriikidel suurendada investeeringuid piiriülese represseerimisega seotud kohtuekspertiisi, finants- ja digitaalsesse uurimisse, et tuvastada, omistada ja dokumenteerida piiriülest represseerimist ning toetada ohvrite algatatud kohtumenetlusi;

70. kutsub liikmesriike üles seadma prioriteediks piiriülese represseerimise võrgustike uurimise ja lõhkumise, sealhulgas vahendajate ning organiseeritud kuritegevusega seotud isikute tuvastamise julgeoleku-, õigus- ja finantsasutuste vahelise tõhustatud

koordineerimise kaudu;

Euroopa Liidu määratlemine globaalse liidrina võitluses piiriülese represseerimise vastu

71. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles integreerima piiriülese represseerimise vastase võitluse süstemaatiliselt ELi välistegevusse, sealhulgas poliitilistesse ja inimõigustealastesse dialoogidesse, koostöösse ELi mittekuuluvate riikide ja kandidaatriikidega ning avalikku diplomaatiasse, samuti tõstatama avalikult muret valmistavaid küsimusi; kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles lisama rahvusvahelistesse lepingutesse ning koostööraamistikesse tingimused, mis aitavad hoida ära mitme- ja kahepoolsete koostöölepingute kuritarvitamise piiriülest represseerimist käsitlevates kriminaalasjades, sealhulgas nende lepingute peatamise võimalus;

72. kutsub ELi ja liikmesriike üles kahepoolsetes suhetes toimepanijariikidega tõstatama piiriülese represseerimise juhtumite küsimuse, sealhulgas survestamine käsilaste kaudu ja pereliikmete represseerimine, ning nõudma selliste tavade lõpetamist;

73. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles tugevdama piiriülest represseerimist käsitlevat strateegilist kommunikatsiooni, tunnistades seda sõnaselgelt ülemaailmse ohuna, mõistes teravalt hukka selle toimepanijad ja andes märku ELi toetusest sihtmärgiks seatud isikutele;

74. kutsub Euroopa välisteenistust üles lisama piiriülese represseerimise sõnaselgelt ELi inimõiguste eriesindaja volituste hulka ja tagama, et seda käsitletakse ELi inimõigustealases aruandluses;

75. kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles võtma ELi mittekuuluvate riikidega rahastamis-, koostöö- ja partnerluslepingute ettevalmistamisel süstemaatiliselt arvesse piiriülese represseerimise riske;

76. kutsub komisjoni üles lisama piiriülese represseerimise ühe kategooriana oma õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse ja laienemisaruannetesse;

77. kutsub komisjoni üles seadma piiriülese represseerimise Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatuse rakendamisel prioriteediks, eelkõige demokraatia vastupanuvõime Euroopa keskuses;

78. kutsub tulevasi nõukogu eesistujariike üles seadma piiriülese represseerimise ELi tegevuskavas esikohale, hõlbustama parimate tavade vahetamist liikmesriikide vahel ning töötama selle nimel, et nõukogu võtaks vastu teatise, milles sätestatakse ühtne ELi käsitus piiriülese represseerimise vastu võitlemiseks;

79. väljendab heameelt G7 juhtide avalduse üle piiriülese represseerimise kohta ning kutsub nõukogu ja komisjoni üles veelgi tugevdama koordineerimist G7, Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni ning ÜRO tasandil, sealhulgas pideva osalemise kaudu ÜRO Inimõiguste Nõukogus ja toetades ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo tööd; nõuab lisaks, et nende riikide valitsustevahelistes organites osalemise ja algatuste hindamisel võetaks arvesse toimepanijariikide süstemaatilist piiriülese represseerimise tava;

80. kutsub liikmesriike üles toetama Euroopa Nõukogu piiriülest represseerimist käsitleva

konventsiooni väljatöötamist;

81. on kindlalt veendunud, et EL peaks tegema tihedat koostööd sarnaselt meelestatud partneritega, vahetades muu hulgas parimaid tavasid õigusloome, ohvrikaitse, süüteo omistamise ja käsilaste võrgustike vastu suunatud sanktsioonide vallas;

o
o o

82. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0204

Kaubanduse roll ELi majandusjulgeoleku tugevdamisel

Euroopa Parlamendi 16. juuni 2026. aasta resolutsioon kaubanduse rolli kohta ELi majandusjulgeoleku tugevdamisel (2025/2113(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrust (EL) 2019/452, millega luuakse liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik[1] (välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrust (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta määrust (EL) 2023/1781, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pooljuhiökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2021/694 (kiibimäärus)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. novembri 2023. aasta määrust (EL) 2023/2675, mis käsitleb liidu ja selle liikmesriikide kaitset kolmandatest riikidest tuleneva majandusliku survestamise eest[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1252, millega sätestatakse kriitiliste toormete kindlate ja kestlike tarnete tagamise raamistik ja muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1724 ja (EL) 2019/1020[5] (kriitiliste toormete määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa

1 ELT L 79I, 21.3.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj.
2 ELT L 206, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj.
3 ELT L 229, 18.9.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1781/oj.
4 ELT L, 2023/2675, 7.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj.
5 ELT L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj.

nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724[6],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2024. aasta määrust (EL) 2024/2747, millega luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõimega seotud meetmete raamistik ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2679/98 (siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus)[7],

– võttes arvesse komisjoni 3. oktoobri 2023. aasta soovitust, mis käsitleb ELi majandusjulgeoleku seisukohast elutähtsate tehnoloogiavaldkondade täiendavat riskihindamist koos liikmesriikidega (C(2023)6689),

– võttes arvesse komisjoni 15. jaanuari 2025. aasta soovitust (EL) 2025/63 liidu majandusjulgeoleku seisukohast elutähtsatesse tehnoloogiavaldkondadesse tehtavate väljaminevate investeeringute läbivaatamise kohta[8],

– võttes arvesse komisjoni 8. aprilli 2025. aasta soovitust (EL) 2025/683 riiklike kontrolliloetelude koordineerimise kohta[9],

– võttes arvesse nõukogu 23. mai 2024. aasta soovitust, mis käsitleb teadusjulgeoleku suurendamist[10],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. jaanuari 2024. aasta ettepanekut määruse kohta, milles käsitletakse välisinvesteeringute taustauuringuid liidus ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/452 (COM(2024)0023),

– võttes arvesse komisjoni 11. märtsi 2025. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse raamistik selleks, et parandada esmatähtsate ravimite kättesaadavust ja tarnekindlust ning ühist huvi pakkuvate ravimite kättesaadavust ja juurdepääsetavust, ning muudetakse määrust (EL) 2024/795 (COM(2025)0102),

– võttes arvesse komisjoni 20. jaanuari 2026. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ametit (ENISA), Euroopa küberturvalisuse sertifitseerimise raamistikku ja IKT tarneahela turvalisust ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2019/881 (küberturvalisuse määrus 2) (COM(2026)0011),

– võttes arvesse komisjoni 21. jaanuari 2026. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus digivõrkude kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2015/2120, direktiivi 2002/58/EÜ ja otsust nr 676/2002/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2018/1971, direktiiv (EL) 2018/1972 ja otsus nr 243/2012/EL (digivõrkude õigusakt) (COM(2026)0016),

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja

---

6 ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.
7 ELT L, 2024/2747, 8.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2747/oj.
8 ELT L, 2025/63, 15.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2025/63/oj.
9 ELT L, 2025/683, 16.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2025/683/oj.
10 ELT C, C/2024/3510, 30.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3510/oj.

julgeolekupoliitika kõrge esindaja 20. juuni 2023. aasta ühisteatist Euroopa majandusjjulgeoleku strateegia kohta (JOIN(2023)0020),

– võttes arvesse komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatist „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025)0030),

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 3. detsembri 2025. aasta ühisteatist ELi majandusjulgeoleku tugevdamise kohta (JOIN(2025)0977),

– võttes arvesse Enrico Letta 2024. aasta aprilli aruannet „Much more than a market“ (Palju enamat kui turg),

– võttes arvesse 18. juuli 2024. aasta poliitilisi suuniseid Euroopa Komisjoni järgmisele koosseisule (2024–2029),

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet „The future of European competitiveness“ (Euroopa konkurentsivõime tulevik),

– võttes arvesse komisjoni presidendi 17. septembri 2024. aasta missioonikirja kaubanduse ja majandusjulgeoleku ning institutsioonidevaheliste suhete ja läbipaistvuse volinikukandidaadile,

– võttes arvesse liidu esmatähtsate ravimite loetelu, mille on koostanud ja mida haldab Euroopa Ravimiamet, et tegeleda esmatähtsate ravimite tarneahelate haavatavuse ja tarnete nappusega,

– võttes arvesse komisjoni 24. jaanuari 2024. aasta valget raamatut ekspordikontrolli kohta (COM(2024)0025),

– võttes arvesse komisjoni 24. jaanuari 2024. aasta valget raamatut väljaminevate investeeringute kohta (COM(2024)0024),

– võttes arvesse komisjoni 24. jaanuari 2024. aasta valget raamatut kahesuguse kasutusega tehnoloogia alasele teadus- ja arendustegevusele antava toetuse tõhustamise poliitikavariantide kohta (COM(2024)0027),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni raportit (A10-0148/2026),

A. arvestades, et liidu jõukuse, konkurentsivõime ja ülemaailmse mõju nurgakiviks on jätkuvalt ELi avatus kaubandusele ja investeeringutele;

B. arvestades, et rahvusvahelises majanduskeskkonnas on toimunud struktuurne muutus, mida iseloomustab kasvav geopoliitiline rivaalitsemine, süsteemne konkurents, liigne struktuurne tootmisvõimsus ning majanduslike vahendite üha sagedasem kasutamine strateegilistel eesmärkidel, nagu kaubanduse ja majandusliku sõltuvuse relvana kasutamine ning majanduslik survestamine;

C. arvestades, et ekspordikontrolli või -piirangute üha sagedasema kasutamise, ausat konkurentsi moonutava riigiabipoliitika ning kaubanduse relvana kasutamise ja

majandusliku survestamise tõttu peab EL töötama kiiresti välja mõjusa majandusjulgeolekustrateegia, milles käsitletakse põhjalikult liidu majanduslikku haavatavust;

D. arvestades, et usaldusväärne majandusjulgeoleku strateegia peab juhinduma eesmärgist tugevdada ELi majanduslikku, digitaalset ja finantsautonoomiat, säilitades samal ajal siseturu terviklikkuse, kvantifitseerides liigse sõltuvuse asjaomastes sektorites, tagades ettevõtjate õiguskindluse ja järgides ELi pühendumust õiglasele ja kestlikule kaubandusele ning reeglitel põhinevale rahvusvahelisele korrale; arvestades, et see eeldab ka strateegilise tehnoloogilise sõltuvuse vähendamist, sealhulgas digitaristu, pooljuhtide, pilvteenuste ja küberturvalisuse süsteemide vallas, sest need on majandusjulgeoleku lahutamatud komponendid;

E. arvestades, et 3. detsembri 2025. aasta ühisteatis tähistab kontseptuaalset muutust ELi lähenemisviisis majandusjulgeolekule, kajastades tõdemust, et kaubandust ja majanduslikku avatust ei saa pidada oma olemuselt üksnes olukorraks, millest võidavad kõik, ning et kolmandad riigid võivad kasutada vastastikust majanduslikku sõltuvust ära strateegilistel või survestamise eesmärkidel; arvestades, et seetõttu peavad EL ja selle liikmesriigid olema vajaduse korral valmis aktsepteerima majanduslikke kulusid, et vähendada oma haavatavust ja suurendada üldist julgeolekut; arvestades, et majandusjulgeoleku kaalutlused tuleb seetõttu integreerida ELi kaubandus- ja majanduspoliitikasse struktuurse mõõtmena, mitte käsitleda neid erandliku kõrvalekaldena sellest;

F. arvestades, et majandusjulgeoleku mõistet ei ole hoolimata 20. juuni 2023. aasta ja 3. detsembri 2025. aasta ühisteatistes ette nähtud terviklikest raamistikest ELi õiguses ega üheski ELi ametlikus dokumendis määratletud; arvestades, et sellest hoolimata on tekkinud laialdane konsensus seoses arusaamaga, et ELi majandusjulgeolek seisneb liidu suutlikkuses ennetada ja hoida ära ohte oma majandusele, kodanikele ja strateegilistele huvidele – sealhulgas tarneahela vastupanuvõime, elutähtsa taristu füüsilise ja küberjulgeoleku, tehnoloogia turvalisuse, kaasa arvatud tehnoloogia lekete, ning majandusliku avatusega seotud ohte, kui sõltuvust kasutatakse relvana või survestamisvahendina – ja neile reageerida, ning arvestades, et sellega tegelemiseks on ELil vaja ühelt poolt võidelda strateegilise sõltuvuse vastu liidusisese tootmise või mitmekesistamisega ning teiselt poolt leevendada struktuurseid haavatavusi, säilitades ELi kontrolli kriitilise tähtsusega vara üle, sealhulgas välisinvesteeringute taustauuringute kaudu;

G. arvestades, et hiljutine analüüs näitab, et Euroopa ja Hiina tootjate tootmiskulude erinevus on 30–40 %, mis mõjutab ligi kahte kolmandikku Euroopa tootmise lisaväärtusest; arvestades, et need erinevused on struktuursed ja isevõimenduvad, mis on tingitud ühtsest riikliku toetuse süsteemist, tegurikulude eelistest ja regulatiivsetest erinevustest, mida ei saa kompenseerida ainuüksi tootlikkuse kasvuga; arvestades, et ELi kaubandussuhetes Hiinaga valitseb enneolematu tasakaalustamatus, kusjuures puudujääk ulatub 400 miljardi euroni hoolimata sellest, et ELil on suhetes ülejäänud maailmaga üldine ülejääk; arvestades, et see tasakaalustamatus on tingitud ulatuslikult subsideeritud liigsest tootmisvõimsusest Hiinas, mis on toonud kaasa deindustrialiseerimise ELis; arvestades, et oodatavat vahetuskursi korrigeerimist ei ole toimunud, mis suurendab veelgi konkurentsivõime lõhet ja aidates kaasa Euroopa tootjate turuosa vähenemisele; arvestades, et olemasolevad ELi kaubanduse kaitsemeetmed on suuresti tootepõhised ja seetõttu on nende rakendamine ebapiisav

selleks, et käsitleda sellise ulatusega süsteemseid, kogu majandust hõlmavaid moonutusi;

H. arvestades, et EL eraldab kaubanduse kaitsemeetmete jõustamiseks oluliselt vähem haldusressursse, kui seda tehakse võrreldavates jurisdiktsioonides, tekitades seeläbi praktilisi tõkkeid juhtumite algatamisel ja käsitlemisel ajal, mil Euroopa tööstus seisab silmitsi kasvava kaubandussurvega; arvestades, et võrreldes impordi kogumahu ja -väärtusega kasutab EL juba praegu kaubanduse kaitsemeetmeid oluliselt harvemini kui Ameerika Ühendriigid, Kanada ja Austraalia; arvestades, et hoolimata sellest, et dumpingu ja tekitatud kahjude kohta on tehtud võrreldavaid järeldusi, on ELi dumpinguvastased tollimaksud sageli oluliselt väiksemad kui teiste tähtsamate majandusriikide kehtestatud tollimaksud; arvestades, et EL peab kohaldama kahju kõrvaldamist võimaldavat marginaali, kui see on dumpingumarginaalist väiksem; arvestades, et EL ei ole tahtnud tegutseda üksnes kahju ohu alusel; arvestades, et see kombinatsioon väiksema intensiivsusega jõustamisest, menetluslikest piirangutest ja suhteliselt tagasihoidlikest tollimaksumääradest aitab kaasa kaubavahetuse ümbersuunamisele ja sellele, et ELi peetakse leebemaks jõustamiskeskkonnaks või soodsaks dumpingupaigaks, mis suurendab survet liidu tööstusbaasile;

I. arvestades, et kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine kujutavad endast kasvavat ja süsteemset riski ELi pikaajalise majandusjulgeoleku jaoks, häirides tarneahelaid, ohustades põllumajandustootmist ja tekitades ressursikonkurentsi; arvestades, et asjaolu, et Venemaa kasutas pärast Ukraina-vastase agressioonisõja alustamist fossiilkütuste tarneid relvana, näitas eriti selgelt, et sõltuvus ebausaldusväärsetest kolmandatest riikidest imporditud energiast kujutab endast otsest ja teravat ohtu ELi majandusjulgeolekule ning et taastuvatele energiaallikatele ülemineku kiirendamine ei ole seetõttu mitte ainult keskkonna, vaid ka strateegia seisukohast hädavajalik; arvestades siiski, et rohepööre ise on kiiresti tekitanud uusi ja märkimisväärseid sõltuvusi, eelkõige seoses kriitilise tähtsusega toorainete ja puhta tehnoloogiaga, nagu päikesepaneelid, fotogalvaanilised inverterid, elektrisõidukid ja võrguakud, mille tootmine on koondunud Hiinasse; arvestades, et EL peab olema hoolikas, et mitte asendada ühte strateegilist sõltuvust teisega, ning peab seetõttu püüdlema tõelise autonoomia poole seoses ökoloogiliseks üleminekuks vajalike sisenditega, mis on ELi majandusjulgeoleku strateegia põhikomponent;

J. arvestades, et tarneahela seiramine võib aidata majandusjulgeoleku riske kindlaks teha, ennetada ja maandada;

K. arvestades, et majandusjulgeolek peab lõppkokkuvõttes teenima ELi kodanikke; arvestades, et suutlikkus pidada vastu välistele majandussõkkidele ja nendega toime tulla on elatustaseme säilitamise, avalike teenuste järjepidevuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse säilitamise eeltingimus; arvestades, et majandusjulgeoleku poliitikat tuleb seetõttu hinnata mitte ainult makromajanduslike koondnäitajate või strateegiliste huvide seisukohast, vaid ka seoses selle konkreetse mõjuga kodanike heaolule;

Majandusjulgeoleku muutuv riskipilt

1. väljendab heameelt 3. detsembri 2025. aasta ühisteatise üle, mis on vajalik samm, et parandada ELi ühist lähenemisviisi majandusjulgeolekule; märgib, et ELi majandusjulgeoleku eesmärkide elluviimiseks on vaja täiendavaid samme, sealhulgas tegevuskava, rakendamiskava ja konkreetseid eesmärke tarneahelate riskide

vähendamiseks strateegilistes sektorites;

2. on seisukohal, et ühisteatises rõhutatakse õigustatult vajadust muuta majandusjulgeoleku kultuuri, minnes reageerivalt lähenemisviisilt üle ennetavamale lähenemisviisile; rõhutab, et see nõuab paradigmamuutust kogu süsteemi hõlmava lähenemisviisi suunas, milles komisjon, Euroopa Parlament, liikmesriigid, erasektor ning muud avaliku ja erasektori sidusrühmad teevad koostööd, et aidata kaasa ELi majandusjulgeoleku tugevdamise eesmärgi saavutamisele; rõhutab, et tõeline Euroopa majandusjulgeoleku strateegia peab põhinema strateegilisel suunitlusel, integreerides ja kooskõlastades strateegiliselt poliitikat kliima ja energia, kaubanduse ja konkurentsi, digitaalse turu reguleerimise, tööstuspoliitika, teadusuuringute ja innovatsiooni, välisinvesteeringute ja euro rolli vallas;

3. jagab komisjoni hinnangut, et majandusjulgeoleku meetmed võivad lühikeses perspektiivis kaasa tuua teatavaid kulusid nii ettevõtetele kui ka avaliku sektori asutustele, kuid rõhutab, et sõltuvusest ja majanduslikust survestamisest tulenevad kulud on palju suuremad; nõuab, et neid meetmeid toetataks piisavalt järgmise mitmeaastase finantsraamistiku programmi „Euroopa horisont“ ja Konkurentsivõime Fondi kaudu; julgustab komisjoni tagama piisava toetuse tööstusharudele ja töötajatele, keda tarneahela häired või muud majandusliku surve või majandusliku survestamise vormid mõjutavad kõige rohkem;

4. tuletab meelde, et EL on üks suuremaid üleilmseid kaubandusjõude, kelle SKPst üle 20 % tuleb väliskaubandusest; rõhutab, et kaubandus ja rahvusvahelised investeeringud on ELi majanduse jaoks põhjapaneva tähtsusega; toonitab, et ELi ulatuslik lõimumine ülemaailmsete turgudega on suurendanud liidu haavatavust kolmandate riikide turuhäirete, survestavate tavade ja strateegilise mõjuvõimu suhtes, mida avaldatakse tarneahelate kitsaskohtade, kriitilise tähtsusega sisendite ja tehnoloogia monopoolse seisundi, suure riskiga elutähtsa tehnoloogia tarnijatest sõltuvuse ning peamise füüsilise ja digitaristu haavatavuse ja ning kolmandatest riikidest pärineva energiaimpordi kaudu; rõhutab, et selline märkimisväärne ja struktuurne sõltuvus välistest osalejatest seoses strateegiliste kaupade, teenuste ja taristuga tekitab ohtlikku haavatavust, millega tuleb kiiremas korras tegeleda;

5. rõhutab, et hiljutised kriisid, sealhulgas COVID-19 pandeemia, Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast tulenevad energiavarustuse häired, ebaseaduslike tollimaksude, kaubanduspiirangute ja muude protektsionistlike meetmete levik, ülemaailmseid transpordi- ja logistikamarsruute mõjutavad pidevad pinged, survestavad piirangud juurdepääsul kriitilise tähtsusega materjalidele, kliimamuutuste kasvav majanduslik mõju, sealhulgas tootmist ja logistikat häirivate äärmuslike ilmastikunähtuste tagajärjel, riigiabipoliitika ning kolmandate riikide subsideeritud liigse tootmisvõimsuse dumping Euroopa turgude peamistes sektorites, on näidanud, et sõltuvus impordist võib kiiresti viia nappuse, inflatsiooni, kohaliku tootmisvõimsuse kahjustamise ja tootmise peatamiseni; rõhutab, et sõltuvus ekspordist on samuti osutunud ELi eksportijate jaoks märkimisväärseks ohuks; rõhutab, et nii impordist kui ka ekspordist sõltuvus kujutab endast konkreetseid piiranguid Euroopa majandustegevusele ja ELi suutlikkusele välistele vapustustele tulemuslikult reageerida; rõhutab, et selline haavatavus on pigem struktuurne kui ajutine, kuna see tuleneb aja jooksul tekkinud koondumistest ja monopolidest;

6. väljendab sügavat muret Hiina süsteemsete turumoonutuste pärast, mis suurendavad

liigset tootmisvõimsust, sealhulgas ulatuslikud riigi juhitavad toetusmehhanismid, strateegilised hanked „osta Hiina tooteid“, kodumaiste ettevõtete sooduskohtlemine ja vastastikkuse puudumine; kordab, et süsteemis, kus üks riik domineerib maailmaturul ja ujutab selle üle, ei saa olla õiglast kaubandust;

7. väljendab heameelt komisjoni kava üle koostada terviklik, süstemaatiline ja korrapäraselt ajakohastatav hinnang ELi kõige kriitilisemate sõltuvuste kohta väärtusahelates ning nõuab, et need hinnangud sisaldaksid analüüsi ELis pudelikaelu põhjustada võivate haavatavuste kohta, sealhulgas kvantifitseeritud andmeid impordi kontsentratsiooni ja ülemaailmsete turuosade kohta riikide ja sektorite kaupa;

Ennetamine mitmekesistamise, innovatsiooni ja konkurentsivõime kaudu

8. rõhutab, et majandusjulgeolekut ei tohi tõlgendada majandusliku eraldatusena; kinnitab veel kord, et avatus kestlikule kaubandusele ja investeeringutele koos meetmetega, mille eesmärk on võidelda kõlvatu konkurentsi vastu ning mitmekesistada partnereid, tarnijaid, energiaimporti ja transporditeid, on üks ELi peamisi vahendeid, mille abil elutähtsates sektorites vähendada struktuurset haavatavust väliste vapustuste ja häirete ning survestamise suhtes; rõhutab, et ELi vastupanuvõime ja majandusjulgeoleku tugevdamine peaks olema iga ELi kaubandus- või investeerimispartnerluse selge eesmärk; rõhutab, et nõudluse suurendamine ELis toodetud alternatiivide järele ja ELis asuvate valdkondlike ökosüsteemide loomine on ELi majandusjulgeoleku usaldusväärse ülesehitamise seisukohast keskse tähtsusega;

9. rõhutab, et ELi turu avatus peab põhinema vastastikkuse, usaldusväärsuse ja mittesurvestamise põhimõttel ning et see ei saa olla tingimustevaba, kui kaalul on põhilised julgeolekuhuvid; rõhutab, et ELil on märkimisväärseid majanduslikke tugevusi, eelkõige 450 miljoni tarbijaga 18 triljoni euro suurune siseturg, juhtpositsioon kõrgtehnoloogilise tootmise ja teenuste valdkonnas, kõrged standardid ja normid ning maailmatasemel haridusasutused ning teadus- ja arendustegevuse programmid; toonitab, et neid tugevaid külgi tuleks kasutada välise survestamise korral, eelkõige valdkondades, kus Euroopa kaubad või tehnoloogia on ülemaailmsetel turgudel asendamatud;

10. hoiatab, et mikro- ja makromajanduslik keskkond, mis nõrgendab ettevõtjate konkurentsivõimet, sealhulgas sellised omadused nagu siseturu tõkked, tarbetu halduskoormus, regulatiivne ebakindlus, kõrged energiahinnad, liiga keerulised loamenetlused ja alainvesteerimine, pärsib innovatsiooni ning õõnestab ELi majanduslikku vastupanuvõimet ja julgeolekuga seotud eesmärke;

11. rõhutab, et ELi majandusjulgeolekut ei saa oluliselt tugevdada seni, kuni Euroopa majandus sõltub liigsel määral fossiilkütuste või taastuvenergeetika tehnoloogia impordist; on seisukohal, et stabiilse ja prognoositava süsinikuheite vähendamise poliitika järgimine, mille eesmärk on saavutada netonullheide ja lõpetada fossiilkütuste import, aitab tugevdada majandusjulgeolekut ja suurendada ELi konkurentsivõimet; rõhutab, et oluliselt suuremad ja kiiremad investeeringud elektrifitseerimisse ja ringmajandusse on äärmiselt olulised, et vähendada ELi strateegilist sõltuvust välistest osalejatest; julgustab komisjoni võtma vastu jõulisi ja laiaulatuslikke nõudlusega seotud poliitikameetmeid, et suurendada nõudlust Euroopa vähese süsinikuheitega strateegiliste kaupade järele, mis on energiasüsteemi ümberkujundamisel keskse tähtsusega, näiteks keskkonnahoidlik teras, akud, taastuvenergia ja pooljuhid; kutsub samuti komisjoni üles

tagama, et rohepöördega ei dubleeritaks erineval kujul sama struktuurset sõltuvusloogikat, ning seadma sellega seoses prioriteediks ELi tasandi tootmisvõimsuse, strateegiliste varude loomise ning selliste kriitiliste toormete ja puhta tehnoloogia komponentide hankimise jõulise mitmekesistamise, millest üleminek sõltub;

12. rõhutab, et majandusjulgeoleku nurgakivi on täielikult toimiv ja integreeritud siseturg; rõhutab, et tihedam integratsioon ja tõkete kõrvaldamine tõeliselt ühtlustatud kaupade, teenuste ja kapitali turult on ELi pikaajalise sotsiaal-majandusliku mudeli, konkurentsivõime ja julgeoleku jaoks hädavajalik; on seisukohal, et haridusse, innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute suurendamine on ELi majandusjulgeoleku kaitsmise pikaajalise strateegia oluline osa;

13. taunib ELi liigset sõltuvust kolmandatest riikidest kriitiliste toormete tarnimisel, tunnistades, et sellise sõltuvuse tõttu ohustab liitu märkimisväärne geopoliitiline, majanduslik ja tarneahelaga seotud haavatavus; on seetõttu seisukohal, et vastupanuvõime tugevdamine, sealhulgas toormete kaevandamise ja töötlemise strateegiliste projektide, suurema ringlussevõtu suutlikkuse, parema ressursitõhususe ja ringmajanduse mudeli täieliku rakendamise kaudu, on kestlik ja strateegiline lahendus; nõuab ambitsioonikat ringmajanduse õigusakti; nõuab kriitilise tähtsusega innovatiivsesse ringmajanduse tehnoloogiasse tehtavate investeeringute stimuleerimist ja selliste investeeringute kaitsmist;

14. rõhutab, et kodanike kaitsmine väliste majandušokkide, sealhulgas tarneahelate häirete, energiahindade tõusu ja majandusliku survestamise tagajärgede realiseerumise eest on majandusjulgeolekupoliitika põhieesmärk; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et majandusjulgeoleku meetmete sotsiaalset mõju hinnataks süstemaatiliselt ning et sellised meetmed ei mõjutaks ebaproportsionaalselt kõige haavatavamaid;

15. tuletab meelde, et kaubanduspoliitika on ELi võimsuse strateegiline komponent ning seda tuleks kasutada ennetavalt, et kaitsta ELi julgeolekuhuve ja strateegilist autonoomiat; rõhutab vajadust minna kaugemale valdavalt kaitsvast lähenemisviisist ning kombineerida ja kasutada olemasolevaid vahendeid strateegilisemal ja tulevikku suunatud viisil, sealhulgas kasutades vastastikust majanduslikku sõltuvust ära viisil, millega tugevdatakse ELi geopoliitilist positsiooni;

16. tuletab meelde, et ELi kaubandus- ja majandusjulgeoleku tegevuskava tulemuslikkus sõltub kaubanduseeskirjade ning kaubandus-, partnerlus- ja assotsieerimislepingute oluliste klauslite järjepidevast kohaldamisest; kutsub sellega seoses komisjoni üles suurendama jõupingutusi, et tagada oma kohustuste täielik ja tulemuslik täitmine, pidades eelkõige silmas poliitikavaldkondade arengusidusust;

17. kutsub komisjoni üles oma mitmekesistamisstrateegia keskse elemendina viima lõpule käimasolevad läbirääkimised ning järgima aktiivselt strateegilist ja ambitsioonikat lähenemisviisi kaubanduslepingutele ja valdkondlikele partnerlustele usaldusväärsete partneritega; on seisukohal, et kolmandate riikide tarnijate ja eksporditurgude mitmekesistamisel tuleks lähtuda ELi struktuurse haavatavuse selgest hindamisest; rõhutab vajadust täiendada traditsioonilisi laiaulatuslikke vabakaubanduslepinguid esmajärjekorras uute, paindlikumate ja sihipärasemate kaubandus- ja investeerimispartnerluste vormidega, mille selge eesmärk on vähendada impordi ja ekspordi riske turvaliste ja vastupidavate tarneahelate arendamise kaudu teatavates suure riskiga sektorites; rõhutab, et sellised partnerlused peaksid hõlmama siduvaid

kohustusi ning eeldavad kogu läbirääkimisprotsessi jooksul Euroopa Parlamendi täielikku kaasamist ja läbipaistvust Euroopa Parlamendi suhtes, samuti Euroopa Parlamendi nõusolekut ratifitseerimisprotsessis;

18. rõhutab ELi ja Mercosuri ajakohastatud assotsieerimislepingu strateegilist tähtsust ELi majandusjulgeoleku jaoks; rõhutab, et see leping aitab mitmekesistada juurdepääsu kriitilistele toormetele ja tugevdada vastupidavaid väärtusahelaid;

19. rõhutab, et strateegiliselt on oluline edendada majandus- ja kaubanduskoostööd Indiaga, mis on üha olulisem tootmis- ja tehnoloogiakeskus, millel on üha suurem roll digiteenustes ja kriitiliste toormete tarnimisel;

20. rõhutab, kui oluline on kiirendada käimasolevaid läbirääkimisi vabakaubanduslepingute üle selliste partneritega nagu Filipiinid ja Tai ning viia lõpule kaubandusleping Indoneesiaga, pidades silmas nende riikide kasvavat rolli kriitilise tähtsusega maavarade, elektroonika ja puhta tehnoloogia komponentide tootmisel; rõhutab, et prognoositavad kaubandusraamistikud on vajalikud ekspordipiirangute ja tarnete kontsentreeritusega seotud riskide käsitlemiseks ning ELi kindlamaks sidumiseks India ja Vaikse ookeani piirkonna tööstuslike väärtusahelatega;

21. väljendab heameelt kaubandusläbirääkimiste lõpuleviimise üle Austraaliaga, kes on usaldusväärne ja sarnaselt meelestatud partner; rõhutab selle reeglitel põhineva partnerluse tähtsust tarnete stabiilsusele ja tarneahelate mitmekesistamisele kaasaaitamisel, võttes arvesse Austraalia märkimisväärseid kriitilise tähtsusega toormete varusid ning kaevandamis- ja töötlemistehnoloogiate väljatöötamist; väljendab heameelt edasise koostöö üle ühiste majandusjulgeoleku probleemide lahendamisel, võttes eelkõige arvesse Austraalia vahetut kogemust majanduslikule survestamisele reageerimisel;

22. nõuab ELi ja Ühendkuningriigi struktureeritud majandusjulgeoleku dialoogi loomist, et tõhustada kaubanduse, investeeringute taustauuringute ja tarneahela vastupidavusvõimega seotud koordineerimist; toetab tihedamat koostööd ELi ja Ühendkuningriigi kaubandus- ja koostöölepingu raames, et ennetada häireid strateegilistes sektorites;

23. toetab ELi India ja Vaikse ookeani piirkonna strateegias esitatud üleskutset süvendada Aasia partneritega koostööd majandusjulgeoleku valdkonnas, sealhulgas tõhustatud partnerluste kaudu Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni liikmetega ning tihedama suhtluse kaudu partneritega, kes osalevad laiaulatuslikus ja progressiivses Vaikse ookeani ülese partnerluse lepingus;

24. nõuab tungivalt, et ELi liikmesriigid ratifitseeriksid veel ratifitseerimata vabakaubanduslepingud;

25. kutsub komisjoni üles tegema ettepaneku uuendatud ja laiaulatuslikuks kaubandus- ja investeerimisdialoogiks arenguriikide ja -piirkondadega, lähtudes vastastikku kasulikest partnerlustest, mis ei piirdu vaid turulepääsu laiendamise või loodusvarade kaevandamisega; rõhutab, kui oluline on edendada kaubanduslepingute ja valdkondlike partnerluste raames kohaliku ja piirkondliku väärtuse loomist, arendades puhtaid ja kestlikke väärtusahelaid, edendades samal ajal kaasavat ja kestlikku arengut ning tagades keskkonnastandardite ja töötajate õiguste kaitse;

26. märgib, et EL sõltub praegu Hiinast ligikaudu 98 % ulatuses oma haruldaste muldmetallide tarnete ja üle 90 % ulatuses magneesiumi impordi puhul, et haruldaste muldmetallide liidusisese ringlussevõtu määr on endiselt alla 1 % ning et üle 60 % ülemaailmsest liitiumi rafineerimise ja üle 85 % haruldaste muldmetallide töötlemise võimsusest on koondunud ühteainsasse kolmandasse riiki, mistõttu ei ole EL kaugeltki saavutanud kriitiliste toorainete määruses sätestatud eesmärke; rõhutab selles valdkonnas sarnaselt meelestatud riikidega sõlmitud lepingute tähtsust ja vajadust jätkata läbirääkimisi uute partnerluste üle, et tugevdada ELi tarneahelate vastupanuvõimet;

27. rõhutab, et ELi kaubanduspoliitika strateegiline eesmärk peaks olema kriitiliste toormete tarneallikate mitmekesistamine, arvestades nende keskse tähtsusega rolli rohe- ja digipöördes ning julgeolekus; märgib, et kuigi kriitiliste toormete määrus on oluline samm ELi vastupanuvõime tugevdamise suunas, ei ole see endiselt piisav, et tegeleda peamiste nõrkade kohtadega, eelkõige rafineerimis- ja töötlemissuutlikkuse jätkuva koondumisega piiratud arvu kolmandatesse riikidesse; toonitab, et see määrus tugineb mittesiduvatele võrdlusalustele ELi tasandil ning et sihtotstarbelise rahastamise kättesaadavus ja tulemusliku rakendamise suutlikkus on endiselt piiratud;

28. väljendab heameelt algatuse „ResourceEU“ üle, mille eesmärk on suurendada omamaise kaevandamise, töötlemise ja ringlussevõtu suutlikkuse rahastamist; rõhutab siiski, et neid edendusmeetmeid tuleb kombineerida kaitse- ja partnerlusmeetmetega, et vähendada 2030. aastaks edukalt kriitiliste toormete väärtusahelaga seotud riske; kordab, et usaldusväärsetesse kriitiliste toormete väärtusahelatesse tehtavate investeeringute pikaajalise ärimudeli ja elujõulisusega peaksid seetõttu kaasnema hinna alampiirid ja väljaostutagatised tihedas koostöös sarnaselt meelestatud riikidega, võideldes seeläbi ohu vastu, et mõni kolmas riik kuritarvitab oma monopoolset seisundit, lüües hinna haavatavate konkurentide omast allapoole; rõhutab, et algatusest „ResourceEU“ peab saama mõjus vahend, et kiirendada kriitiliste toormete määruses sätestatud 2030. aasta eesmärkide saavutamist; rõhutab, et ilma kooskõlastatud rahalise toetuse kiire kasutuselevõtmiseta kaevandamise, töötlemise ja ringlussevõtu projektide jaoks ei ole ELil võimalik saavutada oma sihttasemeid kindlaksmääratud aja jooksul;

29. rõhutab, et ELi kriitiliste toormete diplomaatia ei peaks piirduma kaevandamise ja esmastele ressurssidele juurdepääsuga ning selles tuleks käsitleda süstemaatiliselt töötlemis-, rafineerimis- ja järgmise etapi tegevusi, kus strateegilised haavatavused ja kontsentratsiooniriskid on endiselt eriti teravad;

Tuvastatud riskide seiramine, juhtimine ja maandamine

30. järeldab, et ELi majandusjulgeoleku tugevdamine on keskse tähtsusega, et kaitsta ELi majanduslikku ja poliitilist suveräänsust, ühtse turu terviklikkust, tarneahelate vastupanuvõimet, ELi ettevõtete majanduslikku elujõulisust ja ELi kodanike elatusvahendeid, sealhulgas seoses kvaliteetsete töökohtadega; rõhutab, et tervikliku ja integreeritud majandusjulgeoleku lähenemisviisi eesmärk peaks olema mitte ainult välissõltuvuse vähendamine, vaid ka strateegilise autonoomia loomine kriitiliste toormete, tehnoloogia, energia, transpordi, rahanduse ja digitaristu valdkondades; kutsub seetõttu komisjoni üles peavoolustama majandusjulgeolekut kogu tööstuspoliitikas, sealhulgas valdkondlikes õigusaktides ja tarneahelate riskihindamistes, et tagada järjepidev lähenemisviis;

31. tunnistab, et teatavad kriitilise tähtsusega majanduslikud riskipositsioonid nõuavad oma ulatuse, kontsentratsiooni, strateegilise tähtsuse või pöördumatuse tõttu sihipäraseid, kiireloomulisi ja otsustavaid leevendusmeetmeid; rõhutab, et sellistel juhtudel võivad meetmed õiguspäraselt hõlmata turulepääsu, majandustegevuse või kolmandatest riikidest pärit investeeringuvoogude piiramist või keelamist, et kaitsta ELi olulisi huve ja avalikku korda; kordab, et juurdepääs siseturule on ELi suurim mõjutusvahend, ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kasutama pöördsõltuvust, et survestada kolmandaid riike kaotama ELile kehtestatud ebaseaduslikke ekspordipiiranguid;

32. julgustab komisjoni pakkuma välja rohkem meetmeid majandusjulgeoleku riskide ennetamiseks või piiramiseks; toetab sellega seoses komisjoni ettepanekut nõuda ELi ettevõtjatelt tarnijate mitmekesistamist konkreetsetes suure riskiga sektorites; on seisukohal, et seda põhimõtet tuleks tulevikus laiendada, et nõuda ettevõtjatelt ka tarneriikide või -piirkondade mitmekesistamist;

33. rõhutab vajadust töötada välja mõjusad vahendid, mille eesmärk on varakult jälgida, tuvastada ja hinnata suure riskiga piirkondade väärtusahelates majandusjulgeolekuriske, et võimaldada olemasolevate ja võimalike strateegiliste sõltuvuste ennetavat kaardistamist; rõhutab, et liikmesriigid ja erasektor on peamised partnerid sõltuvuse kindlakstegemisel ja hindamisel; toetab komisjoni ettepanekut luua kättesaadava teabe koondamiseks majandusjulgeoleku luurekeskus; kutsub komisjoni üles töötama välja vahendid, mille eesmärk on jagada majandusteavet rahvusvaheliste partneritega, et ennetada kolmandate riikide tegevust, mis kasutab sõltuvust relvana EList vastu;

34. kutsub komisjoni üles koostama iga-aastase majandusjulgeoleku tulemustabeli, et hinnata süstemaatiliselt majandusjulgeoleku strateegia eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme; rõhutab, et selline mehhanism peaks sisaldama selgeid ja mõõdetavaid näitajaid, mis muu hulgas näitaksid kriitilise sõltuvuse vähenemist sektorite kaupa, majandusjulgeoleku seisukohast oluliste kaubanduse kaitsemeetmete arvu ja alternatiivsete tarnijate arvu suurenemist; rõhutab, et läbipaistev ja korrapärane aruandlus on oluline, et tagada vastutus ja teadlik poliitika kohandamine;

35. rõhutab, et sellised meetmed peaksid olema proportsionaalsed, kohandatud riski tõsidusele ja püsivusele, põhinema selgelt määratletud riskikünnistel, objektiivsetel ja kontrollitavatel kriteeriumidel ja eelnevatel hinnangutel ning neid tuleks pidevalt seirata ja läbi vaadata;

36. rõhutab, et nagu komisjon 3. detsembri 2025. aasta ühisteatises välja pakkus, tuleks olemasolevaid ELi vahendeid, mille eesmärk on tegeleda struktuurse haavatavuse, turumoonutuste ja turutingimustele mittevastava käitumisega, vajaduse korral ajakohastada ning kasutada strateegilisemalt ja otsustavamalt, ning et selliste vahendite killustatud, kõhklev või ebajärjekindel kasutamine vähendab nende toimivust, sealhulgas heidutavat mõju; nõuab tungivalt, et komisjon lühendaks kaubanduskaitset käsitlevate uurimiste ajakava ja järgiks teiste riikide eeskuju, et vältida korvamatut kahju ELi tööstusele, kasutades rohkem olemasolevaid kahju ohu sätteid ja ajutisi meetmeid, mis on mõlemad õiguslikult lubatud, kuid alakasutatud;

37. rõhutab, et kuigi majandusjulgeolekut ei ole pikas perspektiivis võimalik saavutada üldiste autarkiliste või protektsionistlike meetmetega, on praegu hädasti vaja võtta sihipäraseid meetmeid, et peatada deindustrialiseerimise laine ja kaitsta ELi strateegilisi sektoreid ebaausa konkurentsi eest, mida põhjustab odav import kolmandatest riikidest

sellistes sektorites nagu teras, kemikaalid, ravimid, taastuvenergia ja keskkonnahoidlikud kaubad; kutsub komisjoni üles töötama välja tegevuskava, et kaitsta ELi strateegilisi sektoreid, mida ülemaailmne liigne tootmisvõimsus kõige rohkem ohustab;

38. on seisukohal, et teatavate suurte kolmandate riikide, eelkõige Hiina majanduse tööstussuutlikkuse samaaegne laiendamine mitmes strateegilises sektoris kujutab endast süsteemset konkurentsiprobleemi, mida ei saa nõuetekohaselt lahendada sektoripõhiste meetmetega; on seisukohal, et sedalaadi süsteemsed riskid nõuavad süsteemset reageerimist, keskendudes struktuursetele tingimustele, mis tekitavad suures ulatuses liigset tootmisvõimsust, selle asemel et hallata nende tagajärgi üksikutel turgudel;

39. väljendab heameelt komisjoni 7. oktoobri 2025. aasta ettepaneku üle võtta vastu määrus, mis käsitleb ülemaailmse liigse tootmisvõimsuse negatiivset kaubandusmõju liidu teraseturule[11], millega tunnistatakse elujõulise Euroopa terasesektori säilitamise strateegilist tähtsust; toonitab, et Euroopa terasetööstuse tootmisvõimsuse kadumine kujutaks endast pöördumatut ohtu majandusjulgeolekule; märgib, et liigse tootmisvõimsuse probleem ei piirdu terase ja alumiiniumiga, vaid seda esineb paljudes teistes sektorites, nagu kemikaalid ning terasest ja alumiiniumist saadud tooted; tunneb muret selle pärast, et kaubanduskaitset käsitlevad uurimised on liiga aeglased, ressursimahukad ja tootekesksed, et asjakohaselt käsitleda liigsest tootmisvõimsusest tulenevaid kogu majandust hõlmavaid moonutusi; on veendunud, et EL peaks varustama end asjakohaste vahenditega, et seirata ja käsitleda süsteemset liigset tootmisvõimsust kogu väärtusahelas;

Kaubanduspoliitika vahendid, reeglite täitmise tagamine ja heidutus

40. rõhutab, et kui täitmise tagamise meetmed viibivad, on järjekindlusetud või neid peetakse ebakindlaks, siis heidutus ja konkurentsivõime nõrgenevad; kutsub seetõttu komisjoni üles tagama õigeaegse otsuste tegemise, selged aktiveerimiskriteeriumid ja prognoositavad tagajärjed juhul, kui tuvastatakse potentsiaalsed või olemasolevad riskid majandusjulgeolekule või ebaausad tavad;

41. rõhutab, et ELi kaubanduspoliitika tulemuslikuks jõustamiseks ja majandusjulgeoleku mõõtme laiendamiseks on vaja piisavaid haldus- ja tehnilisi vahendeid; kutsub komisjoni üles tagama, et kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadil oleks piisavalt töötajaid, eksperditeadmisi ja ressursse, et tulemuslikult jõustada kaubanduse kaitsemeetmeid ja rakendada ELi majandusjulgeoleku strateegiat; rõhutab, et praeguses geomajanduslikus kontekstis tuleks suurendada ELi majandusjulgeolekuga seotud suutlikkust;

42. rõhutab, et kehtivate kaubandusreeglite süsteemne täitmise tagamine on ELi esmane ja proportsionaalne vastus nõuete rikkumisele ning mis tahes usaldusväärse majandusjulgeoleku strateegia eeltingimus; peab siiski kahetsusväärseks, et kehtivate normide jõustamine ei suuda seda probleemi täies ulatuses lahendada; kutsub seetõttu komisjoni üles kehtestama võrreldavate partneritega sarnaseid kõrgemaid dumpinguvastaseid tollimakse, võideldes nii kaubavahetuse ümbersuunamise ja ELi turule suunatud dumpingu vastu; kutsub lisaks komisjoni üles võtma kolmandate riikide eksportijate dumpingumarginaali arvutamisel arvesse keskkonna-, energia- ja

[11] COM(2025)0726.

tööjõukulusid ning loobuma nn väiksema tollimaksu reeglist, mida Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO) ei nõua;

43. märgib, et dumpingu- ja subsiidiumivastased menetlused on liiga kitsa suunitlusega, ressursimahukad ja aeglased, et tegeleda ELi tööstuse ees seisvate konkurentsiprobleemide ning liigse tootmisvõimsuse ulatuse ja struktuurse olemusega;

44. rõhutab, et ELi vastupanuvõimega seotud eesmärgid, mis hõlmavad suutlikkust juhtida ökoloogilist, majanduslikku ja sotsiaalset üleminekut kestlikul, õiglasel ja demokraatlikul viisil ning inim-, looma- ja taimetervise ning loodusvarade säilitamist, on ELi esmases ja teiseses õiguses kindlalt juurdunud; on seisukohal, et see õigusraamistik annab tugeva ja suuresti kasutamata aluse üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe XX artiklis sätestatud üldistele eranditele tuginemiseks; kutsub komisjoni üles kasutama täielikumalt ja süstemaatilisemalt XX artikli erandeid, kui ELi meetmeid, millega püüeldakse nende õiguspäraste poliitiliste eesmärkide poole, vaidlustatakse WTOs raames;

45. kutsub komisjoni üles tegema ettepanekuid olemasolevate vahendite muutmiseks, et võimaldada nende aktiivsemat, strateegilisemat ja koordineeritumat kasutamist, ning tegema ettepanekuid uute vahendite kohta, kui on tuvastatud selge ja tõendatav lünk olemasolevate ELi vahendite toimivuses; nõuab kehtivate ja tulevaste majandusjulgeolekut käsitlevate õigusaktide ja algatuste ühtlustamist;

46. rõhutab, et ELi majanduslikule survestamisele antava vastuse usaldusväärsus sõltub eelkõige tema valmisolekust survestamistavasid õigeaegselt kindlaks teha ja ametlikult iseloomustada, algatades nii protsessi, mis on nii heidutuse kui ka läbirääkimisvõime aluseks; on seisukohal, et survestamisvastane õigusakt on kõige asjakohasem vahend ELi tugevate külgede võimendamiseks selles valdkonnas; rõhutab, et vahend tuleks kasutusele võtta survestamise või sellega ähvardamise korral, uurides samal ajal kõiki võimalusi pingete leevendamiseks, enne kui viimase abinõuna kehtestatakse vastumeetmed;

47. kutsub komisjoni üles kiiresti tugevdama ELi heidutusvõimet; nõuab tungivalt, et komisjon töötaks välja ennetava strateegia, et reageerida ELi majandusliku suveräänsuse, sealhulgas selle aluseks oleva elutähtsa taristuga seotud ohtudele; rõhutab, et sellise strateegiaga peab olema võimalik kiiresti ja tulemuslikult heidutada välisosalejaid ähvardusi täide viimast, kasutades ära ELi vastumeetmete kogu arsenali;

48. rõhutab, et kui täitmise tagamise meetmed ja koostöö olukorda ei muuda, peaks ELi reageerimine põhinema järkjärgulisel, proportsionaalsel ja tagasipööratavaleskalatsioonil, mis võimaldab survet kontrollitud viisil suurendada, säilitades samal ajal õiguskindluse ja usaldatavad võimalused pingete leevendamiseks; nõuab tungivalt, et komisjon reageeriks sellega seoses otsustavamalt, tuletades meelde, et meetmed, mis ei suudeta muuta kahjustavat ja survestavat käitumist, võivad õõnestada ELi kaubanduspoliitika usaldusväärsust ja mõjujõudu, tekitades sekkumisele suuri esialgseid poliitilisi kulusid, kuid taastamata võrdseid tingimusi;

49. kutsub komisjoni üles tagama, et täitmise tagamise meetmete, kaubanduse kaitsemeetmete ja survestamisvastaste meetmete kohaldamist koordineeritaks sidusas tegevusraamistikus ning koos liikmesriikide ja ettevõtjatega; kutsub lisaks komisjoni üles uurima ELi tasandi koormuse jagamise mehhanismi väljatöötamist, et aidata

jaotada riikide majanduslikule survestamisele reageerimise kulusid, tagades kasvavate kaubanduspingete tingimustes poliitilise ühtekuuluvuse ja majandusliku vastupanuvõime;

50. rõhutab, et Euroopa avaliku sektori rahastamisvõime on ELi peamine tugevus; on seisukohal, et ELi avaliku sektori raha ei tohiks kulutada, välja arvatud juhul, kui sellega tõendatavalt tugevdatakse ELi suveräänsust ja vastupanuvõimet; kutsub komisjoni üles seda tugevust võimendama ja looma rahastamise peatamise vahendi, et võimaldada kiiresti piirata juurdepääsu ELi rahastamisele olukordades, kus kolmandad riigid võtavad meetmeid, mis kahjustavad ELi majandusjulgeolekut;

51. rõhutab vajadust tagada turvaline ja katkematu juurdepääs kaitseotstarbelises tootmises kasutatavatele kriitilise tähtsusega komponentidele, toorainetele ja progressi võimaldavale tehnoloogiale; toonitab, et tarneahela nõrgad kohad kahesuguse kasutusega kaupade sektorites võivad otseselt mõjutada ELi tegevusvalmidust ja majanduslikku vastupanuvõimet;

52. rõhutab, et tsiviilinnovatsiooni ja kaitserakenduste vaheliste seoste tihenemine nõuab ühist lähenemisviisi taustauuringutele, ekspordikontrollile ja investeeringute järelevalvele kahesuguse kasutusega kaupade sektorites, et vältida tundliku tehnoloogia soovimatut üleandmist, säilitades samal ajal ELi konkurentsivõime;

53. rõhutab struktuurseid piiranguid ELi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli raamistikus, eelkõige selle sõltuvust aeglastest mitmepoolsetest režiimidest, piiratud suutlikkust kujunemisjärgus ja kiiresti arenevat tehnoloogiat prognoosida ja sellele reageerida ning rakendamise killustatust liikmesriikides;

54. on seisukohal, et praegune ekspordikontrolliraamistik kujutab endast liikmesriikide tasandil eri riiklike poliitikasuundade ja meetmete segadikku, mis ei ole piisavalt mõjus, järjepidev ega kiire, et reageerida praegusele geomajanduslikule olukorrale; rõhutab, et ELi majandusjulgeoleku tagamiseks on kiiresti vaja reformida ja muuta avaramaks olemasolevat riiklikku ekspordikontrolli poliitikat; rõhutab vajadust töötada ELi tasandil välja ühtlustatud ekspordikontrollirežiim; rõhutab, et ekspordikontrolli kooskõlastamine rahvusvaheliste partneritega tugevdaks märkimisväärselt ELi majandusjulgeolekut;

55. väljendab heameelt ELi kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli loetelu hiljutise ajakohastamise üle kooskõlas Wassenaari kokkuleppe egiidi all kokku lepitud loeteluga, kuigi Venemaa pani sellele kokkuleppele veto; nõuab määruse (EL) 2021/821[12] kiiret läbivaatamist, et võimaldada ELil rääkida ekspordikontrolliga seoses ühel häälel ja kehtestada kogu ELis ühtne kontroll, säilitades samal ajal rahvusvahelise ühtlustamise ja ettevõtjate õiguskindluse; nõuab sellega seoses komisjonis ühise majandusjulgeoleku poliitika konsolideeritud üksuse loomist, et tegeleda muutuvate majandusjulgeoleku probleemidega, mida põhjustab kolmandate riikide pidev kõrvalehoidmine ELi ekspordikontrollist ja sanktsioonidest; märgib, et seda üksust peaksid toetama liikmesriikide luureringkonnad, kellel on parem juurdepääs reaalajas

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks (ELT L 206, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj).

luureandmetele kõrvalehoidmise võrgustike kohta ja tööstusele reaalajas luureandmete jagamise suutlikkus, et teha kindlaks esilekerkivad kõrvalehoidmise taktikad; märgib lisaks, et üksusel peaksid olema volitused ekspordikontrolli jõustamiseks ning vahendid tehnoloogia arendamiseks, analüüsiks ja rahvusvaheliseks koordineerimiseks ning volitused rakendada töökindlaid kontrollisüsteeme ja tarneahela jälgimise tehnoloogiaid;

56. rõhutab, et ELi ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika peaks tagama sidususe ELi majandusjulgeoleku eesmärkidega; toonitab, et strateegilistel sõltuvustel, tarneahelate haavatavusel ja survestavatel majandustavadel on üha enam otsene mõju julgeolekule ning need mõjutavad ELi kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi võimekust; nõuab majandusjulgeoleku kaalutluste süstemaatilist integreerimist ELi strateegilistesse poliitikavaldkondadesse, kaitseplaneerimisse ja kriisidele reageerimise mehhanismidesse, et tugevdada ELi valmisolekut ja vastupanuvõimet üha enam vaidlustatud geopoliitilises keskkonnas;

Investeeringud, kapitalivood ja strateegiline riskipositsioon

57. väljendab heameelt käimasoleva seadusandliku töö üle tööstuse kiirendamise õigusakti kallal ja rõhutab selle potentsiaali aidata kaasa ELi majandusjulgeoleku eesmärkide saavutamisele; on seisukohal, et see õigusakt aitaks oluliselt vähendada strateegilist sõltuvust ja suurendada ELi vastupanuvõimet välistele vapustustele ja survestamisele;

58. rõhutab, et ELi rahastatavaid programme strateegiliselt tundlikes sektorites tuleks kavandada ja rakendada nii, et need tooksid eelkõige kasu investeeringutele, millega tugevdatakse Euroopa tööstussuutlikkust, tehnoloogia arengut ja väärtuse loomist ELis; rõhutab, et ELi rahastamise kättesaadavuse suhtes nendes sektorites tuleks kohaldada asjakohaseid kaitsemeetmeid ja tingimusi, millega tagatakse, et vahendite saajad ei kujuta endast majandusjulgeoleku riske ning et rahastatavad tegevused aitavad tulemuslikult kaasa ELi pikaajalisele vastupanuvõimele ja strateegilistele huvidele;

59. rõhutab, et vaja on ka meetmeid, mis stimuleeriksid tootmist ELis, et suurendada EL kriitilist tähtsust tarneahelates ja pudelikaeltes; väljendab heameelt nullnetotööstuse määruses[13] sätestatud vastupidavusnõuete üle ja rõhutab, kui oluline on kombineerida need usaldusväärsete tarnijate kvootidega, muu hulgas selleks, et stimuleerida alternatiivseid ELis asuvaid tarnijaid ja saavutada nullnetotööstuse määruses sätestatud tootmiseesmärgid;

60. rõhutab, et riigihankeotsuseid strateegilistes sektorites tuleks kasutada hoovana, et tugevdada ELi tööstussuutlikkust, tarnekindlust ja majandusjulgeolekut; rõhutab, et sellistes sektorites tuleks riigihankelepingutele ja nendega seotud ELi toetusele juurdepääsu suhtes kohaldada selgeid rahastamiskõlblikkuse tingimusi, millega tagatakse, et osalevad üksused ei kujuta endast majandusjulgeoleku riske;

61. rõhutab vajadust lahendada riigihangetele vastastikuse juurdepääsu puudumise probleem peamistes sektorites; nõuab, et kolmandate riikide suhtes kasutataks mõjusalt

---

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724 (ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj).

ELi vahendeid, et reageerida piiravatele või diskrimineerivatele hankemeetmetele, tuginedes võrdsete võimaluste põhimõttele;

62. tuletab meelde, et piiriülesed investeeringud ja kapitalivood on ELi majanduskasvu, innovatsiooni ja konkurentsivõime olulised tõukejõud; märgib, et Euroopa kasvufirmad, kes vajavad rohkem kui 1 miljard eurot rahalisi vahendeid, on sageli sunnitud kapitali tagamiseks EList lahkuma; kutsub seetõttu komisjoni üles viima kiiresti lõpule kapitaliturgude liidu loomise ja nõuab, et Euroopa Konkurentsivõime Fond täidaks selle kasvufirmade rahastamispuudujäägi; märgib siiski, et investeeringud võivad kujutada endast ka riske, kui tundlike varade, tehnoloogia või elutähtsa taristu haldamine, mõjutamine või neile juurdepääs koondub kolmandatesse riikidesse;

63. rõhutab välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute läbivaadatud määruse tähtsust majandusjulgeoleku peamise vahendina ning nõuab selle järjepidevat, toimivat ja ranget kohaldamist kõigis liikmesriikides, sealhulgas põhjalike riiklike taustauuringumehhanismide, selge ajakava ning riiklike ametiasutuste ja komisjoni vahelise tõhustatud koostöö ja teabevahetuse kaudu, ning nõuab riskide tuvastamise korral toimivaid järelmeetmeid; nõuab tungivalt, et komisjon kasutaks täielikult ja ennetavalt selle läbivaadatud määruse sätteid, et tagada elutähtsa tehnoloogia loetelu pidev läbivaatamine ja korrapärane ajakohastamine;

64. nõuab sidusamat ja koordineeritumat Euroopa lähenemisviisi, mida toetavad tugevam jõustamine ELi tasandil ning kindlamad ja selgemalt määratletud turulepääsu tingimused; nõuab sellega seoses täiendavaid tõhusaid mehhanisme välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuteks koos majandusjulgeoleku näitajatega, nagu ühisettevõtted, tehnoloogiasiire Euroopa üksustele, väljaostulepingud, millega välisinvesteerimispartner kohustub ostma konkreetse osa toodangust, ELi töötajate tööhõive ja integreerimine ELi väärtusahelatesse;

65. väljendab sügavat muret kiireneva tempo pärast, millega suured ELi-välised tehnoloogiaettevõtjad tugevdavad turuvõimu tehisintellekti ja kvanttehnoloogia valdkonnas; kutsub komisjoni üles hindama, kas olemasolevad ELi mehhanismid on piisavalt varustatud, et avastada, läbi vaadata ja vajaduse korral peatada mittetraditsioonilised tehingud, nagu rentimise ja litsentsimise kokkulepped (HALO), mis õõnestavad ELi majandusjulgeolekut strateegiliselt tundlikes sektorites, hoides kõrvale ühinemisest teatamise künnistest ja välismaiste otseinvesteeringute taustauuringutest;

66. võtab teadmiseks Jaapani kogemused oma majandusjulgeoleku raamistiku tugevdamisel pärast haruldaste muldmetallide tarnete katkemist 2010. aastal, mis tõi esile strateegilised riskid seoses liigse sõltuvusega ühest tarnijast; rõhutab eeskujuna riigi majandus-, kaubandus- ja tööstusministeeriumi rolli investeeringute taustauuringute, ekspordikontrolli ja tööstuse vastupanuvõimega seotud meetmete koordineerimisel;

67. kutsub ELi üles tegema järeldusi Ameerika Ühendriikide välisinvesteeringute komisjoni rollist sidusa ja koordineeritud lähenemisviisi tagamisel investeeringute taustauuringutele ja elutähtsa tehnoloogia kaitsele eri ametites ja institutsioonides;

68. rõhutab, et elutähtsat taristut mõjutavad investeeringud nõuavad suuremat valvsust, kuna muutused omandiõiguses, juhtimises või operatiivjuhtimises võivad otseselt mõjutada varustuskindlust ja tarnete järjepidevust, sealhulgas eelkõige peamisi

transpordi- ja logistikakeskusi, mis on väliskaubanduse ja sõjaväelise liikuvuse ning energia tootmise, ülekandmise, jaotamise ja salvestamise taristu jaoks kriitilise tähtsusega; on sügavalt mures selle pärast, et ELi elutähtsa taristu vallas suureneb sõltuvus suure riskiga müüjatest; järeldab, et EL on oma sõltuvust fossiilkütustest kopeerinud ka puhta tehnoloogia impordi puhul suure riskiga kolmandatest riikidest, eelkõige tuule- ja päikeseenergia ning akude puhul, mis on sageli varustatud kaugseire ja ajakohastamise võimekusega, mis tekitab märkimisväärselt suurema andmevarguse, süsteemihäirete või energiavõrkudesse, transpordisüsteemidesse ja muusse elutähtsasse taristusse kaugsekkumise ohu; on seisukohal, et sellise struktuurse sõltuvuse tõttu on ELis suurema geopoliitilise konkurentsi tingimustes majandusliku survestamise ja julgeolekualase haavatavuse oht, ning nõuab tungivalt, et EL muutuks nendes sektorites autonoomsemaks; väljendab heameelt küberturvalisuse määruse[14] läbivaatamise üle, mis annab võimaluse tagada, et kõigil elutähtsa taristu käitajatel on keelatud kasutada kaugseire võimekusega süsteeme, mis on toodetud või valmistatud suure riskiga riikidest litsentsitud tehnoloogia abil;

69. peab oluliseks, et komisjonil oleks ELi majandusjulgeoleku tagamisel suurem roll, mis vastab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 kohasele ELi ainupädevusele ühise kaubanduspoliitika valdkonnas; juhib sellega seoses tähelepanu välisriigi subsiidiumide määrusele[15] kui võimsale ja mõjusale ELi tasandi vahendile kaitsmaks siseturgu moonutuste eest, ning rõhutab selle märkimisväärset heidutavat mõju; peab äärmiselt oluliseks, et komisjon vastutaks lõppkokkuvõttes ELis tehtavate välismaiste otseinvesteeringute lubamise või blokeerimise eest, kui need põhjustavad majandusjulgeoleku riske; hoiatab, et selliste otsuste jätmisega liikmesriikidele tekib oht, et kohandutakse madalamate õigusnõuetega, kusjuures üksikud liikmesriigid kiidavad sissetulevate investeeringute pärast valitseva konkurentsi tingimustes heaks tehinguid, mis kahjustavad ELi kollektiivseid huve; kutsub komisjoni üles kasutama täielikult ja otsustavalt oma välisriigi subsiidiumide määruse kohaseid volitusi, sealhulgas ex officio uurimiste kaudu, et tegeleda uute kõrvalehoidmise tavadega, nagu tollimaksu üleviimine, mille puhul eksportijad omandavad või loovad tootmisrajatisi kolmandates riikides või ELis, et saada kaupadele uus päritolu, hiilides seeläbi mööda ELi kehtivatest dumpingu- või subsiidiumivastastest tollimaksudest, või saada ELi turul monopoolne seisund;

70. rõhutab, et riskid majandusjulgeolekule tekivad ka siis, kui väljaminevad investeeringud, strateegilised partnerlused või ettevõtete restruktureerimine võimaldavad tundlike tehnoloogiate, tootmisvõimekuse või tehnilise oskusteabe üleandmist väljapoole ELi või nende arendamist või laiendamist väljaspool ELi, sealhulgas greenfield-investeeringute, ühisettevõtete, litsentsikokkulepete, lepingulise tootmise või peamiste teadus-, arendus- ja tootmistegevuste ümberpaigutamise kaudu; rõhutab, et sellised üleandmised võivad nõrgendada ELi pikaajalist tööstusbaasi ja tehnoloogilist juhtpositsiooni;

---

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrus (EL) 2019/881, mis käsitleb ENISAt (Euroopa Liidu Küberturvalisuse Amet) ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia küberturvalisuse sertifitseerimist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 526/2013 (küberturvalisuse määrus), ELT L 151, 7.6.2019, lk 15, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/881/oj).

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturgu moonutavaid välisriigi subsiidiume (ELT L 330, 23.12.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj).

71. võtab teadmiseks komisjoni soovitused väljaminevate investeeringute kohta ja rõhutab vajadust kujundada ELi tasandil ühine arusaam investeeringutest, partnerlustest või ettevõtete restruktureerimisest tulenevatest võimalikest riskidest; rõhutab, kui oluline on sihipärane, riski- ja tõenduspõhine ning proportsionaalne lähenemisviis, mis piirdub selgelt kindlaks tehtud ja täpselt määratletud riskidega, et vältida soovimatut ülekanduvat mõju seaduslikule majandustegevusele ning tagada, et ELi konkurentsivõimet, innovatsioonisuutlikkust ja seaduslikku ülemaailmset majanduslikku osalemist ei kahjustata; kutsub komisjoni üles esitama võimalikult kiiresti ettepaneku väljaminevate investeeringute taustauuringute raamistiku kohta, mille eesmärk on tegeleda elutähtsa tehnoloogia lekke ohuga;

72. rõhutab, et oma majandusjulgeoleku kaitsmiseks peab EL säilitama oma toimiva kontrolli, otsustusvõime ja tegevusautonoomia või strateegilise hädavajalikkuse seoses elutähtsa tehnoloogiaga, sealhulgas eelkõige kõrgtehnoloogiliste pooljuhtide ja mikroelektroonika, pilv- ja andmetaristu, tehisintellekti ja kõrgjõudlusega andmetöötluse, kvanttehnoloogia, kõrgtehnoloogilise robootika, kosmosepõhiste ja satelliitsüsteemide, küberturvalisuse ja krüpteerimistehnoloogia ning peamiste energiaga seotud tehnoloogiatega, kuna need on Euroopa tehnoloogilise ja majandusliku suveräänsuse olulised tugisambad; kutsub komisjoni üles tagama, et investeeringutega seotud riske nendes valdkondades hinnataks ja käsitletaks sihipäraselt ja konfidentsiaalselt;

73. rõhutab, et EL peaks täielikult osalema uutes pooljuhtide koordineerimisraamistikes; rõhutab, et EL on praegu sellistes kokkulepetes alaesindatud hoolimata mõne ELi ettevõtja strateegilisest rollist üleilmsetes pooljuhtide tarneahelates;

74. rõhutab, et strateegiliselt tundlikes sektorites on intellektuaalomand ja tööstusalane oskusteave peamised strateegilised varad, mille kontroll ja asukoht on ELi majandusjulgeoleku jaoks hädavajalikud; rõhutab, et avaliku sektori toetus, hankeotsused ja välisinvesteeringute load peaksid hõlmama kaitsemeetmeid, millega tagatakse, et ELis loodud või arendatud elutähtis intellektuaalomand jääb ka reaalselt ELi ja seda ei viida EList välja viisil, mis kahjustab ELi tehnoloogilist juhtpositsiooni ja tööstussuutlikkust;

75. rõhutab, et majandusjulgeoleku riskid võivad tekkida ka pärast investeeringu tegemist, ning rõhutab vajadust investeerimisjärgsete arengusuundade, sealhulgas juhtimise, strateegiliste otsuste tegemise ja elutähtsa tehnoloogia või oskusteabe võimaliku siirde mõjusa seire ja riskihindamise järele, et tagada ELi investeeringute taustauuringute raamistiku eesmärkide täielik täitmine;

Majandusjulgeolek eri poliitikavaldkondades

76. on seisukohal, et mereteed, sadamad ja logistikateenused on kriitilise tähtsusega majandusjulgeoleku vahendid, ning rõhutab, et meresõiduvabaduse kaitsmine peaks olema ELi peamine diplomaatiline ja sõjaline eesmärk; nõuab ELi tasandi erandolukorra plaanimise ja koordineeritud valmisolekumehhanismide tugevdamist, et tegeleda pikaajaliste häiretega, mis mõjutavad suuri merepudelikaelu, nagu Hormuzi väin;

77. nõuab ELi lennutranspordi vastupidavusmehhanismi loomist oluliste kaupade (nagu meditsiinitarbed, kriitilise tähtsusega komponendid) jaoks, sealhulgas kiiret võimekuse

mobiliseerimist ja lihtsustatud lubade andmise menetlusi kriisiperioodidel;

78. nõuab strateegilist lähenemisviisi raudtee-kaubaveokoridoridele, seades prioriteediks ELi-sisese kaubaveovõrgu tugevdamise ja integreerimise, et tegeleda olemasoleva ebatõhususe ja kitsaskohtadega, toetades samal ajal mitmekesiseid ja vastupidavaid ühendusi kolmandate riikidega, sealhulgas Euroopa ja Aasia vahelistel marsruutidel; rõhutab vajadust raudteekaubavedu toetava koridoritaristu, ettevõtjate ja digisüsteemide riskihindamiste järele;

79. märgib, et merenduse kindlustusmaksetest ja riskiklassifikatsioonist võivad kriiside korral saada de facto kaubandustõkked; nõuab ELi tasandil koostööd kindlustusandjate, klassifikatsiooni osaliste ja laevandusettevõtjatega, et tagada kriitilise tähtsusega saadetiste kohaletoimetamise järjepidevus ja vältida manipuleerimist survestamise abil;

80. nõuab veo- ja konteineriandmete tõhusamat kasutamist survestamise, kõrvalehoidmise ja ebaseadusliku kõrvalesuunamise avastamiseks, sealhulgas ELi paremat suutlikkust tuvastada anomaalseid marsruutimismustreid ja ümberlaadimiskeskusi, mida kasutatakse sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks;

81. väljendab heameelt selle üle, et ELi tolliseadustiku ümberkujundamise raames võeti kriitilise tähtsusega sisendite ja esmatarbekaupade jaoks kasutusele ELi kriisiolukorra tolli ja piirivalve nn kiirkoridor, ning märgib, et see tuleb aktiveerida suurte häirete korral, koos ühtlustatud kriteeriumidega, et vältida killustatust liikmesriikide vahel;

82. nõuab ELi suuremat vastupanuvõimekust ulatuslikele ülemaailmsete satelliitnavigatsioonisüsteemide (GNSS) häiretele, sealhulgas segamisele ja signaali võltsimisele, mis mõjutab lennundust, võttes kasutusele varunavigatsiooniprotokollid ja turvalised positsioneerimisalternatiivid ning töökindlad avastamis- ja leevendussüsteemid, sealhulgas kriitilise tähtsusega operatsioonide puhul vajaduse korral tehisintellekti toetatud võimekused;

83. hoiatab, et droonide korduvad lennud Euroopa suurte lennujaamade kohal on toonud esile Euroopa õhuruumi tõsise haavatavuse ning põhjustanud märkimisväärseid häireid lennuliikluses ja kaubateedel; rõhutab, et elutähtsa taristu, näiteks lennunduskeskuste kaitset tuleb käsitleda majandusjulgeoleku prioriteedina, mis nõuab koordineeritud ELi tasandi meetmeid, et vältida elutähtsa transporditaristu toimimise häireid;

84. rõhutab, et elutähtsat energiataristut, nagu veeldatud maagaasi terminalid, võrkudevahelised ühendused, salvestamisrajatised või elektrivõrgud, tuleb käsitada majandusjulgeoleku vahenditena, mille omandiõigust, kontrolli ja peamisi teenuseosutajaid tuleb rangemalt kontrollida, nagu on sätestatud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute muudetud määruses;

85. nõuab sihipärast ELi kava suure riskiga sõltuvuste vähendamiseks tuumkütusetsüklis, sealhulgas koordineeritud mitmekesistamist ja erakorralisi hankeprotokolle;

86. märgib, et hiljutine ulatuslik elektrikatkestus ELis tõi esile nii võrgu stabiilsuse kui ka elutähtsa energiataristu aluseks olevate digitaalsete kontrollisüsteemide nõrgad kohad ning avaldas vahetut majanduslikku ahelmõju, millega kaasnes suurenenud sõltuvuse oht kolmandatest riikidest;

87. rõhutab, et ELi andmekeskuste suutlikkus on endiselt ebapiisav, et rahuldada kiiresti

kasvavat nõudlust kõrgjõudlusega ja kõrgtasemel andmetöötluse järele, kusjuures Euroopa arvele langeb ainult ligikaudu 15 % ülemaailmsest ülisuurte andmekeskuste suutlikkusest, samal ajal kui Euroopa nõudlus kasvab kahekohalise aastamääraga;

88. rõhutab, kui oluline on tõhustada omandiõiguse, käitamise ja hooldusleping ute läbivaatamist seoses merealuste kaablite, maabumisjaamade ja peamiste internetisõlmedega, mis on strateegilised varad;

89. nõuab sihipärast kaitset strateegiliste digitaalsete idufirmade vaenuliku ülevõtmise eest, sealhulgas vähemusosaluste, konverteeritavate instrumentide ja intellektuaalomandi üleandmise kokkulepete sõelumist, tagades samal ajal piisavad kõrgetasemelised kanalid ELi investeeringuteks;

90. märgib murega, et teise aruande kohaselt, mis käsitleb liikmesriikide edusamme 5G küberturvalisuse ELi meetmepaketi rakendamisel, ei ole 14 liikmesriiki veel rakendanud piiranguid suure riskiga tarnijate suhtes, mis tekitab suure turvanõrkuse; väljendab heameelt riskipõhise lähenemisviisi ja rangema jõustamise üle, mida on kirjeldatud ettepanekus küberturvalisuse määruse läbivaatamiseks suure riskiga juhtumite puhul;

91. rõhutab, et ELi majandusjulgeoleku tugevdamiseks on vaja, et tipptasemel tehnoloogia valdkonnas tegutsevaid ELi ettevõtjaid kaitstaks survestamise eest ja toetataks võrdsete tingimuste edendamisega;

92. toonitab, et ELi digitaalne õigusraamistik on liidu suveräänsuse alustala; rõhutab, et selle raamistiku jõustamine peab jääma vabaks välisest survest ja kaubandusvaidlustest tulenevate survemeetmetega seotud ähvardustest;

93. väljendab heameelt kavandatavate ettepanekute üle võtta vastu ELi kvanttehnoloogia õigusakt ning pilvandmetöötluse ja tehisintellekti arendamise õigusakt ja vaadata läbi kiibimäärus; rõhutab, et nende õigusaktide mõjusus sõltub tugevast kaubandus- ja investeerimismõõtmest, sealhulgas meetmetest, millega toetatakse laienemist ja turuleviimist, hõlbustatakse juurdepääsu üleilmsetele väärtusahelatele ja partnerlustele sarnaselt meelestatud riikidega;

94. tunnistab, et esmatähtsate ravimite nappus on majandusjulgeoleku nõrk koht; nõuab sihipäraseid kaubandus- ja hankevahendeid, et tagada hädaolukordades põhiravimite, nende toimeainete ja peamiste sisenditega varustamise järjepidevus;

95. nõuab, et esmajärjekorras leevendataks sõltuvust ravimite toimeainetest, lähtematerjalidest ja peamistest lähteainetest, kui nende tootmine on koondunud ja nendele kehtestatud ekspordipiirangud on usutavad, sealhulgas hangete mitmekesistamise abil;

96. nõuab, et EL kaardistaks ja leevendaks sõltuvust ühest allikast meditsiiniseadmete, in vitro meditsiiniseadmete ja nende põhikomponentide tootmisel, ning rõhutab vajadust tootmist sihipäraselt mitmekesistada ja suurendada omamaist tootmist;

97. nõuab tervishoiusüsteeme toetavate terviseandmete taristu ja pilvteenuste riskipõhist kaitset, sealhulgas talitluspidevuse nõudeid ja kaitsemeetmeid vaenuliku juurdepääsu või häirete vastu;

98. rõhutab, et võltsitud meditsiinitoodete sissevool kolmandatest riikidest õõnestab julgeolekut ja üldsuse usaldust; nõuab tihedamat koostööd tollieeskirjade jõustamisel, et tugevdada võltsitud ravimite direktiivis[16] sätestatud jälgitavusnõudeid;

99. rõhutab, et kapitaliturgude liidu tugevdamine ja lõpuleviimine ning Euroopa erasektori säästude kaasamine strateegilistesse tööstusharudesse võib vähendada sõltuvust välisrahastamisest ning aidata vältida kontrolli kaotamist kriitilise tähtsusega vara ja tehnoloogia üle;

100. rõhutab, et finantssõnumite edastussüsteemid, sealhulgas SWIFT, on ülemaailmse finantssüsteemi ja ELi väliskaubanduse toimimise jaoks kriitilise tähtsusega taristu; märgib, et varasemad geopoliitiliste pingete ja sanktsioonirežiimide juhtumid on näidanud sellistele süsteemidele juurdepääsu mõju; rõhutab, kui oluline on tagada ELi finantstaristu vastupidavus, autonoomia ja õiguskindlus, sealhulgas kaitsemeetmed põhjendamatu välissekkumise või häirete vastu, mis võivad mõjutada majandustegevuse järjepidevust;

Mitmepoolne koostöö ja partnerlused

101. kinnitab veel kord ELi pühendumust reeglitel põhinevale mitmepoolsele kaubandussüsteemile, milles Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO) on kõige arenenum raamistik ülemaailmse vastastikuse majandusliku sõltuvuse haldamiseks ning majandusjulgeoleku riskidega tegelemiseks prognoositaval ja mittediskrimineerival viisil;

102. peab siiski kahetsusväärseks asjaolu, et WTO ei suuda praegusel kujul tegeleda oma liikmete vahelise asümmeetriaga turu avatuse ja ausale konkurentsile pühendumise osas ning et tema vaidluste lahendamise süsteem ei toimi; rõhutab, et selleks, et tegeleda süsteemsete riskidega, piirata ebaausaid tavasid ja vältida kaubandusvaidluste eskaleerumist, on oluline WTO sisuline reform, sealhulgas täielikult toimiva vaidluste lahendamise süsteemi taastamine; tunnistab, et kuni sellise reformini peab EL tugevdama oma suutlikkust iseseisvalt tegutseda ja majandusjulgeolekut ähvardavatele ohtudele, tõusvatele tollimaksudele ja vastastikkuse puudumisele turu avatuses mõjusalt reageerida; on veendunud, et EL peaks võtma juhtrolli sarnaselt meelestatud keskmiste jõudude koalitsiooni loomisel, millel oleks selge raamistik ühiseks reageerimiseks ja vastastikuse abi andmiseks majandusliku survestamise korral;

103. võtab huviga teadmiseks Euroopa Komisjoni kaubanduse ja majandusjulgeoleku voliniku Maroš Šefčoviči seisukoha seoses vajadusega hinnata uuesti enamsoodustusrežiimi põhimõtet, arvestades asjaolu, et teatavad WTO liikmed on oluliselt suurendanud oma osa üleilmses kaubanduses, hoides samal ajal oma turud suhteliselt suletuna; nõuab, et hinnataks, kuidas enamsoodustusrežiimi põhimõte võiks paremini kajastada praeguse kaubanduskeskkonna tegelikku olukorda;

104. julgustab tegema tihedamat ja struktureeritumat koostööd usaldusväärsete partnerite ja

---

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/62/EL, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ (inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta) seoses vajadusega vältida võltsitud ravimite sattumist seaduslikku tarneahelasse (ELT L 174, 1.7.2011, lk 74, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/62/oj).

sarnaselt meelestatud riikidega, et luua kaubandus- ja tarnehäirete suhtes võrgustikupõhine vastupanuvõime, muu hulgas elutähtsa tehnoloogia ja taristu usaldusväärsete tarnijavõrgustike kaudu, mis peaksid ulatuma tehnilisest vastavusest kaugemale, hõlmates mittetehnilisi juhtimispõhiseid kriteeriume, mis käsitlevad välisriikide mõju all olevate tarnijate põhjustatud süsteemseid riske, ning koordineeritud valmisoleku, vastastikuse toetuse kokkulepete ja täiendavate lähenemisviiside kaudu varude loomisele, kriisidele reageerimisele ja kriitilise tähtsusega tarneahelate kaitsmisele; kutsub komisjoni üles tagama, et nende partnerite kogemusi, kelle majandusjulgeolek on olnud ohus, võetakse süstemaatiliselt arvesse ELi majandusjulgeoleku hinnangutes, kriisivalmiduse kavandamises ja välises koordineerimises;

105. väljendab heameelt G7 raames välja töötatud majandusjulgeoleku algatuste üle; kutsub komisjoni üles tagama, et ELil oleks nende algatuste rakendamisel ja järelmeetmete võtmisel ennetav ja nähtav roll, tagades samal ajal sidususe G7 kohustuste ja ELi enda majandusjulgeoleku vahendite vahel;

106. rõhutab Euroopa Parlamendi ja eelkõige rahvusvahelise kaubanduse komisjoni olulist rolli kaubandust ja investeeringuid mõjutavate majandusjulgeolekuga seotud meetmete demokraatlikus kontrollis, sealhulgas nende väljatöötamise, rakendamise ja läbivaatamise kõigis etappides, et tagada läbipaistvus, vastutus ja teadlik parlamentaarne järelevalve; palub komisjonil anda rahvusvahelise kaubanduse komisjonile juurdepääsu kõigile majandusjulgeoleku strateegia rakendamisega seotud asjakohastele dokumentidele kooskõlas parimate institutsioonidevaheliste tavadega dokumentidele juurdepääsu valdkonnas; nõuab, et rahvusvahelise kaubanduse komisjon kaasataks majandusjulgeoleku võrgustikku, mille loomise kohta tehti ettepanek 3. detsembri 2025. aasta ühisteatises; rõhutab vajadust pidada parlamendiga korrapärast struktureeritud dialoogi majandusjulgeoleku prioriteetide, riskide ja leevendamisstrateegiate üle;

107. kutsub komisjoni üles tegema ettepanekut institutsioonilise ja juhtimisraamistiku kohta, mis võimaldab töötada koos Euroopa Parlamendi ja nõukogu ning kõigi teiste asjaomaste avaliku ja erasektori sidusrühmadega välja tervikliku majandusjulgeoleku strateegia ning seda rakendada;

o
o o

108. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0208

ELi ja Pakistani vaheline leping: kõikide ELi CLXXV loendisse kuuluvate tariifikvootide suhtes kohaldatavate kontsessioonide muutmine

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu Euroopa Liidu ja Pakistani Islamivabariigi vahelise 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) XXVIII artikli alusel sõlmitud kirjavahetuse vormis lepingu, mis käsitleb kõigi ELi CLXXV loendis sisalduvate tariifikvootide kontsessioonide muutmist Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise tõttu, liidu nimel sõlmimise kohta (06518/2021 – C10-0024/2026 – 2021/0042(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (06518/2021),

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Pakistani Islamivabariigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu projekti (06519/2021),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 lõikele 4 ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punkti a alapunktile v (C10-0024/2026),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni soovitust (A10-0134/2026),

1. annab nõusoleku lepingu sõlmimiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Pakistani Islamivabariigi valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0209

ELi ja Libeeria vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puittoodetega kauplemist) lõpetamine

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist) lõpetamise kohta (14569/2025 – C10-0299/2025 – 2025/0259(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (14569/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelist vabatahtlikku partnerluslepingut, milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist[1],

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 lõike 4 esimesele lõigule ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punkti a alapunktile v (C10-0299/2025),

– võttes arvesse oma 17. juuni 2026. aasta muud kui seadusandlikku resolutsiooni[2], mis käsitleb otsuse eelnõu,

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse arengukomisjoni arvamust,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni soovitust (A10-0133/2026),

1. annab nõusoleku lepingu lõpetamiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Libeeria Vabariigi

[1] ELT L 191, 19.7.2012, lk 3, ELI: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:22012A0719(01).

[2] Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0210.

valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0210

ELi ja Libeeria vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puittoodetega kauplemist) lõpetamine (resolutsioon)

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta muu kui seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu otsus Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist) lõpetamise kohta (14569/2025 – C10-0299/2025 – 2025/0259M(NLE))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni 9. septembri 2025. aasta ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist) lõpetamise kohta (COM(2025)0467),

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelise vabatahtliku partnerluslepingu (milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist) lõpetamise kohta (C10-0299/2025),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 lõike 4 esimesele lõigule ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punktile a,

– võttes arvesse partnerluslepingut ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsiooni liikmete vahel[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vahelist vabatahtlikku partnerluslepingut, milles käsitletakse metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist[2],

– võttes arvesse nõukogu 20. detsembri 2005. aasta määrust (EÜ) nr 2173/2005 FLEGT-

[1] ELT L, 2023/2862, 28.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2023/2862/oj.
[2] ELT L 191, 19.7.2012, lk 3.

litsentsimissüsteemi kehtestamise kohta puidu impordi suhtes Euroopa Ühendusse[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta määrust (EL) nr 995/2010, milles sätestatakse puitu ja puittooteid turule laskvate ettevõtjate kohustused[4] (ELi puidumäärus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. mai 2023. aasta määrust (EL) 2023/1115, milles käsitletakse teatavate raadamise ja metsade degradeerumisega seotud saaduste ja toodete liidu turul kättesaadavaks tegemist ja liidust eksportimist ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 995/2010[5] (ELi raadamist käsitlev määrus),

– võttes arvesse komisjoni 7. novembri 2024. aasta teatist, milles käsitletakse strateegilist raamistikku rahvusvaheliseks koostööks teatavate raadamise ja metsade degradeerumisega seotud saaduste ja toodete liidu turul kättesaadavaks tegemist ja liidust eksportimist käsitleva määruse (EL) 2023/1115 kontekstis[6],

– võttes arvesse ÜRO 2030. aasta kestliku arengu eesmärke, eelkõige eesmärki 15, mille kohaselt tuleb kaitsta ja taastada maismaa-ökosüsteeme, toetada nende kestlikku kasutamist, majandada kestlikult metsi, võidelda kõrbestumisega, peatada ja pöörata tagasi pinnase ja mulla degradeerumine ning peatada elurikkuse vähenemine;

– võttes arvesse oma 15. jaanuari 2020. aasta resolutsiooni Euroopa rohelise kokkuleppe kohta[7],

– võttes arvesse Pariisi kokkulepet ja Kunmingi-Montréali üleilmset elurikkuse raamistikku looduse hävimise peatamise ja tagasipööramise kohta,

– võttes arvesse oma 16. septembri 2020. aasta resolutsiooni ELi rolli kohta maailma metsade kaitsmisel ja taastamisel[8],

– võttes arvesse oma 22. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi õigusraamistiku kohta ELi põhjustatava ülemaailmse raadamise peatamiseks ja tagasipööramiseks[9],

– võttes arvesse oma 17. juuni 2026. aasta seadusandlikku resolutsiooni[10], mis käsitleb otsuse eelnõu,

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõiget 2,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni raportit (A10-0146/2026),

A. arvestades, et Euroopa Liidu ja Libeeria Vabariigi vaheline metsaõigusnormide täitmise

---

3 ELT L 347, 30.12.2005, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2005/2173/oj.
4 ELT L 295, 12.11.2010, lk 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/995/oj.
5 ELT L 150, 9.6.2023, lk 206, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj.
6 ELT C, C/2024/6604, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6604/oj.
7 ELT C 270, 7.7.2021, lk 2.
8 ELT C 385, 22.9.2021, lk 10.
9 ELT C 404, 6.10.2021, lk 175.
10 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0209.

järelevalvet, metsahaldust ja Euroopa Liitu toodavate puittoodetega kauplemist (FLEGT) käsitlev vabatahtlik partnerlusleping jõustus 1. detsembril 2013;

B. arvestades, et Libeeria metsad katavad ligikaudu 68 % riigi territooriumist ja hõlmavad üle poole Lääne-Aafrika allesjäänud troopilistest metsadest; arvestades, et ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) andmetel on enamik Libeerias leiduvatest metsadest põlismetsad või looduslikult uuenenud metsad; arvestades, et organisatsiooni Global Forest Watch andmetel toimus aastatel 2021–2024 Libeerias 98 % võrastikukaost loodusmetsades, kusjuures kogukadu oli 589 000 hektarit; arvestades, et organisatsiooni Global Forest Watch andmetel kaotas Libeeria 2001–2022. aastal 2,2 miljonit hektarit metsa, mis tähendab, et taimkate on alates 2000. aastast vähenenud 23 %; arvestades, et ebaseaduslik metsaraie ja metsade maakasutuse muutmine, mida võimaldab metsa halb majandamine ja mis on ajendatud kaubandusest, on Libeeria metsade raadamise peamine põhjus; arvestades, et aastatel 2010–2020 vähenes metsapindala 0,39 %;

C. arvestades, et raadamine ja metsa degradeerumine on praeguste kliima- ja elurikkuse kriiside puhul raskendavad tegurid; arvestades, et ebaseaduslikul metsaraiel on märkimisväärne negatiivne majanduslik, keskkonnaalane ja sotsiaalne mõju, see toob eelkõige kaasa avaliku sektori tulude ja metsast sõltuvate kogukondade eeliste vähenemise ning on sageli seotud konfliktidega maa ja ressursside pärast, kohalike ja põlisrahvaste kogukondade mõjuvõimu vähenemisega, korruptsiooni ja relvakonfliktidega;

D. arvestades, et Libeeria peaks puidu ja puittoodete eksportimisel ELi järgima kohaldatavat ELi õigusraamistikku; arvestades, et komisjon peaks toetama Libeeriat tema püüdlustes järgida ELi puidumäärust ja valmistuda alates 2026. aasta detsembrist kohaldatava ELi raadamist käsitleva määruse rakendamiseks;

E. arvestades, et FLEGTi vabatahtlike partnerluslepingute eesmärk on teha süsteemseid muudatusi metsahalduses, õiguskaitses, läbipaistvuses ja eri sidusrühmade, eelkõige kohalike kogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamises poliitilisse otsustusprotsessi;

F. arvestades, et Libeeria FLEGT-litsentsimissüsteem ei ole veel paigas ja puidu seaduslikkuse tagamise süsteem ei toimi, mis tähendab, et ELi ja Libeeria vaheline vabatahtlik partnerlusleping seni veel ei toimi;

G. arvestades, et FLEGTi vabatahtlikud partnerluslepingud on kahepoolsed õiguslikult siduvad kaubanduslepingud, mis kohustavad ELi ja partnerriiki lõpetama ebaseaduslikult hangitud puiduga kauplemise; arvestades, et need pakuvad ainulaadset kombinatsiooni kaubandust soodustavatest vahenditest ja juhtimisreformist; arvestades, et vabatahtlik partnerlusleping on olnud aluseks ELi ja Libeeria vahelisele dialoogile ja koostööle ning on andnud mõningaid tulemusi, sealhulgas õigusreform, suutlikkuse suurendamine, tulude tõhusam jagamine, parem jälgitavus, suurem vastutus ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi avardumine metsahalduses; arvestades, et Libeeria ei ole vabatahtlikust partnerluslepingust tulenevaid kohustusi täielikult täitnud ega ole viimase 13 aasta jooksul saavutanud selle põhieesmärki; arvestades, et Ghana väljastas oma esimese FLEGT-litsentsi 2025. aasta augustis – olles esimene Aafrika riik, kes seda tegi – pärast 16 aastat kestnud tööd selle rakendamiseks;

H. arvestades, et Libeeria ja ELi vaheline vabatahtlik partnerlusleping jõustus 2013. aastal; arvestades, et 2025. aasta mais väljendas Libeeria oma huvi minna vabatahtlikult partnerluslepingult üle metsapartnerlusele, milles keskendutakse kogukonnametsadele, kestlikule tootmisele, elurikkuse kaitsele ja õigusreformidele;

I. arvestades, et oma 7. novembri 2024. aasta teatises rahvusvahelise koostöö strateegilise raamistiku kohta soovitab komisjon, et metsapartnerlused võiksid tugineda vabatahtlikele partnerluslepingutele või neid isegi asendada; arvestades, et vabatahtlikud partnerluslepingud ja metsapartnerlused on kaks eri vahendit, mis on oma olemuselt ja ulatuselt erinevad; arvestades, et metsapartnerlused on mittesiduvad katuspartnerlused, mis ulatuvad puidulitsentsimisest ja metsahaldussektorist kaugemale ning on sellisena vabatahtlike partnerluslepingute täiendav vahend;

1. rõhutab asjaolu, et ebaseaduslikul ja jätkusuutmatul metsaraiel, raadamisel ja metsade seisundi halvenemisel on sügavad negatiivsed tagajärjed keskkonnale ja kahjulik mõju inimarengule ja need kahjustavad eelkõige haavatavate elanikkonnarühmade ja põlisrahvaste kogukondade majanduslikku stabiilsust, tervist ja sotsiaalset ühtekuuluvust;

2. rõhutab asjaolu, et raadamisest põhjustatud keskkonnakahjul on kogukondadele tohutud negatiivsed sotsiaalsed ja majanduslikud tagajärjed, eelkõige sissetuleku ja ressursside kaotus, vaesuse ning majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse suurenemine väikeettevõtjate arvelt, kogukondade ümberasumine ja maakonfliktid, mis toovad kaasa traditsiooniliste eluviiside kadumise;

3. rõhutab, et strateegia „Global Gateway“ peaks toetama Libeeriat kestliku, kaasava ja keskkonnahoidliku arengu edendamisel kogu tema territooriumil;

4. tuletab meelde, et metsade säästev ja kaasav majandamine ja haldamine on kestliku arengu tegevuskavas 2030, Pariisi kokkuleppes ja Kunmingi-Montréali üleilmse elurikkuse raamistikus seatud eesmärkide saavutamiseks väga oluline;

5. tuletab meelde, et vabatahtlikud partnerluslepingud pakuvad nii ELile kui ka tema partnerriikidele olulist õigusraamistikku ja need nõuavad tulemuslikku mitut sidusrühma hõlmavat dialoogi ning head koostööd asjaomaste riikidega ja nende pühendumist; tuletab meelde, et ELi ja Libeeria vabatahtlik partnerlusleping tõi kaasa olukorra paranemise, sealhulgas sidusrühmade osalemise valitsuse protsessides ja metsandusreformis, kuid kahjuks ei ole need edusammud olnud viimase 13 aasta jooksul järjepidevad; peab kahetsusväärseks edusammude puudumist Libeeriaga sõlmitud vabatahtliku partnerluslepingu rakendamisel, eelkõige seoses toimiva FLEGT-litsentsimissüsteemi ja puidu seaduslikkuse tagamise süsteemi loomisega;

6. rõhutab asjaolu, et nõrga valitsemise, ebatõhusa õiguskaitse, ebakindla maaomandi, rahastamisele juurdepääsu puudumise, kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise ja korruptsiooniga seotud probleemide lahendamiseks peab EL sisuliselt kaasama asjaomased sidusrühmad, nagu põlisrahvad ja kohalikud kogukonnad, et ületada regulatiivse rakendamise takistused seoses läbipaistvuse ja jälgitavusega;

7. rõhutab, kui oluline on kaasata mitut sidusrühma hõlmavad mehhanismid, mis tooksid otsuste tegemise protsessi kokku kodanikuühiskonna, erasektori ja kohalikud ametivõimud, jagada kasu kohalike kogukondadega ning suurendada julgeolekut ja

vastutust; rõhutab, et ELi ja Libeeria metsandusalase koostöö tulevikku käsitlevate otsustega peaks kaasnema õigeaegne teabevahetus ja sisuline koostöö kodanikuühiskonnaga; märgib, et nii ELi kui ka Libeeria kodanikuühiskonna organisatsioonid on väljendanud tõsist muret komisjoni ettepaneku pärast lõpetada vabatahtlik partnerlusleping; kutsub komisjoni üles tugevdama rakendamise ühiskomitee tegevust, tagades piisava rahastamise ja kohandatud suutlikkuse suurendamise algatused, et võimaldada kodanikuühiskonna organisatsioonidel, põlisrahvastel ja kohalikel kogukondadel aktiivselt osaleda mis tahes tulevastes metsapartnerlustes;

8. rõhutab, et puidu seaduslikkuse tõendamine lisatakse üha enam turureeglitesse kogu maailmas; rõhutab, et kõik maailma riigid, kus on olemas õiguspärase puidu reguleeritud importurg või kes soovivad sellist turgu välja arendada, saaksid kasu omavahelisest koostööst ja võimaluse korral üksteise õigusnormide ja süsteemide, näiteks ELi FLEGTi vabatahtlike partnerluslepingute toetamisest; rõhutab, et selliste rahvusvaheliste standardite ja süsteemide kehtestamine, millega edendatakse puidu seaduslikkust, oleks selles suhtes toimivam ning edendaks ettevõtjate ja tarbijate pikaajalist õiguskindlust;

9. rõhutab, et raadamise algpõhjustega, näiteks kasvava ülemaailmse põllumajanduslike toorainete, puidu ja kaevandamise tarbimise ja nõudluse, mõningate puidutööstuse ja muude erahuvidega rühmade ebasoovitava mõju, nõrga valitsemistava, mittetoimiva õigusnormide täitmise järelevalve, maaomandiga seotud ebakindluse, rahastamisele juurdepääsu puudumise, kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise ja korruptsiooniga tegelemiseks peavad EL ja tema partnerriigid läbi viima ühiseid hindamisi, tuginedes sidusrühmade, sealhulgas põlisrahvaste ja kohalike kogukondade sisulisele kaasamisele, et ületada õigusnormide rakendamise takistused, mis on seotud läbipaistvuse ja jälgitavusega; rõhutab vajadust sõltumatu ja põhjaliku diagnostilise hindamise järele Libeeria metsahalduse arengu kohta ning selle tagamist, et vabatahtliku partnerluslepingu protsessist saadud asjakohased kogemused ja õppetunnid annaksid teavet mis tahes otsuse tegemiseks lepingu tuleviku kohta ja oleksid integreeritud mis tahes tulevasse partnerlusse;

10. peab kahetsusväärseks vajadust lõpetada õiguslikult siduv vabatahtlik partnerlusleping Libeeriaga ning rõhutab, et komisjon peab jätkama koostööd Libeeria valitsusega metsanduse valdkonnas; juhib tähelepanu negatiivsele mõjule, mida see lõpetamine võib avaldada kodanikuühiskonna tegutsemisruumile, kuna vabatahtlik partnerlusleping on viimastel aastatel aidanud hõlbustada dialoogi Libeeria valitsuse ja kodanikuühiskonna vahel; rõhutab, et EL on Libeeria partnerina endiselt pühendunud majanduskasvu ja tervikliku inimarengu edendamisele; kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles alustama Libeeria ametivõimudega dialoogi, et uurida võimalusi konstruktiivseks koostööks vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, võidelda ebaseadusliku metsaraie vastu, toetada metsade kaitset ning edendada majanduskoostööd ja kaubandust;

11. kutsub komisjoni üles uurima tihedas dialoogis Libeeriaga täiendavaid algatusi, sealhulgas metsapartnerluse kui jätkuva dialoogi ja koostöö raamistiku väljatöötamise kaudu, et tagada Libeeriast pärit puidu ja puittoodete seaduslikkus ning tegeleda nõuetekohaselt ebaseadusliku metsaraie probleemiga, võttes samal ajal arvesse hiljutisi positiivseid arenguid Libeerias seoses valitsuse ja sidusrühmade kaasamisega, tagades, et tehtud edusamme jätkatakse, ergutatakse ja tugevdatakse ning need ei lähe

vabatahtliku partnerluslepingu lõpetamise tõttu kaduma;

12. kutsub komisjoni üles esitama enne vabatahtliku partnerluslepingu lõpetamise kohta Libeeriale kirjaliku teate edastamist kooskõlas ELi välistegevuse toimivuse ja lojaalse koostöö põhimõtetega Euroopa Parlamendile ja ELi-Libeeria vabatahtliku partnerluslepingu rakendamise ühiskomiteele täiemahulise ülemineku tegevuskava, milles sätestatakse eesmärgid, sihid, läbirääkimiste ajakava, juhtimisstruktuur ja kaasav sidusrühmadega konsulteerimise kord tulevaseks koostööks Libeeriaga metsapartnerluse vormis, tagamaks, et sidusrühmade osalemise, tulu jaotamise ja õigusreformi valdkonnas juba tehtud edusammud ei lähe kaduma; rõhutab, et vabatahtliku partnerluslepingu lõpetamine ei tohi jõustuda enne sellele järgneva metsapartnerluse sõlmimist, et vältida tühimikku ELi ja Libeeria koostöös säästva ja kaasava metsamajandamise ja -halduse valdkonnas ning tagada juhtimise järjepidevus, vastutus ja sidusrühmade osalemine; nõuab seetõttu tungivalt, et läbirääkimised järgmise metsapartnerluse üle viidaks viivitamata läbi ja kiiremas korras lõpule, tehes seda hiljemalt üks aasta pärast kirjaliku lõpetamisteate edastamist Libeeriale;

13. kutsub komisjoni üles tagama vabatahtliku partnerluslepingu kaasavate ja osaluspõhiste juhtimisstruktuuride, sealhulgas lepingu rakendamise ühiskomitee ja Libeeria rakenduskomitee tegevuse täieliku jätkumise, sealhulgas tulevase metsapartnerluse aluseks oleva vastastikuse mõistmise memorandumi alusel, ning toetama Libeeria käimasolevaid metsareforme, nagu riiklik metsareformi seadus, mis annab Libeeriale võimaluse integreerida need struktuurid riiklikku õigusesse; rõhutab, et selline tulevane metsapartnerlus peaks sisaldama tugevaid aruandlus- ja jõustamismehhanisme, sealhulgas kohalikke kaebuste esitamise ja tagasiside mehhanisme; kutsub komisjoni üles töötama välja ja lisama metsapartnerluse vastavus- ja hindamisnõuetesse mõjuhinnangute ja sotsiaalse kasu üksikasjalikud näitajad; rõhutab, et metsapartnerlus peaks tuginema vabatahtliku partnerluslepingu juhtimisstruktuuridele, sealhulgas mitut sidusrühma hõlmavatele platvormidele, õiguspärasuse kontrollimise vahenditele ja kogukonna osalemise mehhanismidele; rõhutab vajadust tagada täielik läbipaistvus ning kõigi sidusrühmade sisuline ja mittediskrimineeriv osalemine süstemaatiliselt sellise metsapartnerluse üle peetavatel läbirääkimistel, selle arendamisel ja rakendamisel, eelkõige vabatahtliku partnerluslepingu mitut sidusrühma hõlmavate platvormide kaudu, kaasates eelkõige kodanikuühiskonna, kohalikud ja rahvusvahelised valitsusvälised organisatsioonid, erasektori, sealhulgas mikroettevõtjad ning muud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kohalikud omavalitsused, põllumajandustootjad, põlisrahvad ja kohalikud kogukonnad, keskkonna- ja inimõiguste kaitsjad ning ametiühingud;

14. rõhutab, kui oluline on Euroopa Parlamendi rahvusvahelise kaubanduse komisjoni parlamentaarne järelevalve ja seire vabatahtlike partnerluslepingute üle; rõhutab vajadust kaasata Euroopa Parlament sisuliselt, püsivalt ja õigeaegselt olemasolevate vabatahtlike partnerluslepingute rakendamise hindamisse ning võimalike tulevaste metsapartnerluste üle peetavatesse läbirääkimistesse, nende allkirjastamisse ja rakendamisse; peab kahetsusväärseks, et Euroopa Parlamendil puudub ametlik roll tulevaste metsapartnerluste sõlmimisel ja rakendamisel; kutsub komisjoni andma Euroopa Parlamendile korrapäraselt aru vabatahtlike metsanduspartnerluslepingute elluviimise, metsapartnerluste, sealhulgas lepingu rakendamise ühiskomiteede töö kohta ja lähiaastatel järgitavate strateegiate kohta; kutsub komisjoni üles vaatama läbi FLEGTi töörühma volitused, et nõuda korrapärast aruandlust metsapartnerluste kohta ja kaasata metsapartnerlusriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajaid; nõuab

lisaks metsapartnerluse arutelude kohtumiste kokkuvõtete korrapärast avaldamist koos strateegiliste tegevuskavade ja eelarvetega, mis sisaldavad selgeid ja mõõdetavaid tulemusnäitajaid;

15. rõhutab, et vabatahtlikud partnerluslepingud on jätkuvalt oluline õigusraamistik nii ELile kui ka tema partnerriikidele, mis on saanud võimalikuks tänu heale koostööle asjaomaste riikidega ja nende võetud kohustustele; rõhutab, et EL peaks jääma täielikult pühendunuks olemasolevatele vabatahtlikele partnerluslepingutele ja toetama muu hulgas tehnilise abi ja rahalise toetuse abil partnerriike nende rakendamisel; rõhutab lisaks, kui oluline on aidata kaasa raadamist käsitleva ELi määruse rakendamisele, andes partnerriikidele tehnilist abi ja regulatiivseid suuniseid ning aidates viia kaubandustavad kooskõlla keskkonnastandarditega, eelkõige sellistes sektorites nagu puit, kakao ja troopiline põllumajandus; kutsub komisjoni üles hindama olemasolevate vabatahtlike partnerluslepingute rakendamist, sealhulgas hinnates rakendamise eri tasemeid, et tagada tulevikus paremini kohandatud ja paremini toimiv metoodika;

16. kutsub komisjoni üles tagama Libeeriaga suheldes kooskõla ELi kaubanduse ja kestlikkuse raamistike vahel;

17. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa välisteenistusele, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Libeeria Vabariigi valitsusele ja parlamendile.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0214

Cabo Verde ühinemine rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 1980. aasta Haagi konventsiooniga

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu otsus, millega lubatakse liikmesriikidel Euroopa Liidu huvides heaks kiita Cabo Verde ühinemine rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 1980. aasta Haagi konventsiooniga (COM(2026)0063 – C10-0081/2026 – 2026/0041(NLE))

(Konsulteerimine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus (COM(2026)0063),

– võttes arvesse rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 38 neljandat lõiku,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõiget 3 ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punkti b, mille alusel nõukogu konsulteeris Euroopa Parlamendiga (C10-0081/2026),

– võttes arvesse Euroopa Kohtu arvamust[1], mille kohaselt kuulub rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 1980. aasta Haagi konventsiooniga ühinemiseks nõusoleku andmine Euroopa Liidu ainupädevusse välisasjades,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 84 ja artikli 117 lõiget 8,

– võttes arvesse õiguskomisjoni raportit (A10-0157/2026),

1. kiidab heaks liikmesriikidele loa andmise kiita Euroopa Liidu huvides heaks Cabo Verde ühinemine rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 1980. aasta Haagi konventsiooniga;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi alalisele büroole.

[1] Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2014. aasta arvamus 1/13, ECLI:EU:C:2014:2303.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0216

Komisjoni 2025. aasta aruanne Montenegro kohta

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2025. aasta aruannet Montenegro kohta (2025/2253(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Montenegro Vabariigi vahel sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut[1], mis jõustus 1. mail 2010,

– võttes arvesse Montenegro 15. detsembril 2008. aastal esitatud Euroopa Liidu liikmeks astumise avaldust,

– võttes arvesse komisjoni 9. novembri 2010. aasta arvamust Montenegro Euroopa Liidu liikmeks astumise avalduse kohta (COM(2010)0670), Euroopa Ülemkogu 17. detsembri 2010. aasta otsust anda Montenegrole kandidaatriigi staatus ning Euroopa Ülemkogu 29. juuni 2012. aasta otsust alustada Montenegroga läbirääkimisi ELiga ühinemiseks,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[3],

– võttes arvesse 19.–20. juunil 2003. aastal Thessaloníkis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise eesistujariigi järeldusi,

– võttes arvesse 2018., 2020. ja 2021. aastal Sofias (Bulgaaria), Zagrebis (Horvaatia) ja Brdo pri Kranjus (Sloveenia) toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumiste deklaratsioone,

– võttes arvesse 1. juulil 2025 Põhja-Makedoonias Skopjes toimunud Lääne-Balkani juhtide kohtumist, mille teema oli Lääne-Balkani majanduskasvu kava,

– võttes arvesse 17. detsembri 2025. aasta ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

---

1 ELT L 108, 29.4.2010, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2010/224/oj.
2 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
3 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

– võttes arvesse nõukogu 16. detsembri 2025. aasta järeldusi laienemise kohta,

– võttes arvesse 28. augustil 2014. aastal algatatud Berliini protsessi,

– võttes arvesse 22. oktoobril 2025 toimunud Berliini protsessi teemalise tippkohtumise eesistuja järeldusi,

– võttes arvesse komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatist „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“ (COM(2020)0641),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

– võttes arvesse komisjoni 20. märtsi 2024. aasta teatist laienemiseelsete reformide ja poliitika läbivaatamise kohta (COM(2024)0146),

– võttes arvesse komisjoni 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2025)0900) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „2025 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in Montenegro“ (2025. aasta aruanne õigusriigi kohta. Peatükk õigusriigi olukorra kohta Montenegros) (SWD(2025)0929),

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „Montenegro 2025 Report“ (2025. aasta aruanne Montenegro kohta) (SWD(2025)0754),

– võttes arvesse komisjoni 2. juuni 2025. aasta ülevaadet ja riigipõhist hinnangut Montenegro majandusreformi programmi kohta ning 13. mai 2025. aasta ühiseid järeldusi majandus- ja rahandusdialoogi kohta piirkondlike partneritega,

– võttes arvesse 22. juunil 2021, 13. detsembril 2021, 29. jaanuaril 2024, 26. juunil 2024, 16. detsembril 2024, 27. juunil 2025, 16. detsembril 2025, 26. jaanuaril 2026 ja 17. märtsil 2026 toimunud ELi ja Montenegro valitsustevaheliste ühinemiskonverentside tulemusi,

– võttes arvesse 14. juulil 2022. aastal toimunud ELi ja Montenegro stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu 11. istungi tulemusi,

– võttes arvesse maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide ELi loetelu,

– võttes arvesse 2. ja 3. aprillil 2025 ning 18. ja 19. septembril 2025 toimunud ELi-Montenegro parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee 23. ja 24. kohtumisel vastu võetud deklaratsiooni ja soovitusi,

– võttes arvesse Montenegro ühinemist NATOga 5. juunil 2017,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Montenegro kohta,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0143/2026),

A. arvestades, et laienemine on ELi välispoliitika peamine vahend ja strateegiline investeering rahusse, julgeolekusse ja heaolusse Euroopas, eelkõige muutuva geopoliitilise maastiku ja julgeolekuprobleemide kontekstis Euroopas;

B. arvestades, et iga kandidaatriiki hinnatakse Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel tema enda saavutuste põhjal, järgides rangeid, kuid õiglasi tingimusi, ja mõõdetavaid tulemusi, eelkõige õigusriigi ja ELi väärtuste ning ühise välis- ja julgeolekupoliitika järgimise valdkonnas;

C. arvestades, et Montenegro esitas ELi liikmeks astumise avalduse 2008. aastal; arvestades, et riigile anti 2010. aastal kandidaatriigi staatus; arvestades, et läbirääkimised algasid 2012. aastal; arvestades, et Montenegro valitsus on teatanud soovist saada 2028. aastaks ELi 28. liikmesriigiks;

D. arvestades, et Montenegro on kandidaatriik, kes on teinud ELiga ühinemise suunas kõige rohkem edusamme; arvestades, et Montenegro on avanud kõik 33 läbirääkimispeatükki, millest mõned on juba suletud; arvestades, et edasised edusammud sõltuvad püsivatest tulemustest reformide rakendamisel, eelkõige 23. ja 24. peatükis;

E. arvestades, et EL on Montenegro kõige usaldusväärsem partner ja seda usaldab 69 % riigi kodanikest, mis on piirkonnas üks suurimaid usalduse tasemeid ELi vastu; arvestades, et see suurendab poliitiliste osalejate kohustust viia läbi vastutustundlik, järjepidev ja tulemuslik reform;

F. arvestades, et nii kandidaatriikide kui ka ELi jätkuv poliitiline pühendumus on väga oluline laienemisprotsessi järjepidevuse, usaldusväärsuse, läbipaistvuse ja üldise toimivuse säilitamiseks; arvestades, et kahepoolsed küsimused tuleks lahendada kahepoolselt ja neid ei tohiks kasutada laienemisprotsessi blokeerimiseks või suuremaks politiseerimiseks;

G. arvestades, et EL on endiselt Montenegro peamine majandus- ja finantspartner ning suurim kaubanduspartner; arvestades, et Montenegro ja ELi vaheliste kaubandus- ja transpordivoogude sujuv toimimine on oluline majandusliku stabiilsuse, tarneahela vastupanuvõime ja riigi järkjärgulise integreerimise jaoks ELi siseturuga;

H. arvestades, et Montenegro stabiilsus on Lääne-Balkani riikide ja ELi julgeoleku jaoks hädavajalik; arvestades, et välispoliitilised projektid, millega püütakse saavutada piiriülest mõju etnilise või usulise kuuluvuse alusel, võivad kahjustada piirkonna riikide suveräänsust ja põhiseaduslikku korda; arvestades, et Lääne-Balkani riikide tulevik seisneb Euroopa integratsioonis, mitte konkureerivates geopoliitilistes mõjusfäärides või etniliselt juhitud piirkondlikes kooskõlastustes;

I. arvestades, et Montenegro on endiselt haavatav katsete suhtes manipuleerida inforuumi nii väljast- kui ka seestpoolt; arvestades, et komisjon on rõhutanud vajadust sulgeda välisriigist lähtuvad infomanipulatsioonide ja sekkumiste, sealhulgas desinformatsiooni ruum ning tugevdada ühiskonna vastupanuvõimet; arvestades, et Venemaa on püüdnud suurendada oma mõju Lääne-Balkani riikides, sealhulgas Montenegros, kasutades strateegiliselt usulisi, kultuurilisi ja nn väärtuspõhiseid narratiive, mille eesmärk on kujundada avalikku arutelu ja õõnestada Euroopa-Atlandi integratsiooni;

J. arvestades, et vaatamata mõningatele institutsioonilistele edusammudele esineb Montenegro majanduse ja avaliku sektori asutuste mitmes sektoris endiselt korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevust;

K. arvestades, et maksundust ja head maksuhaldustava käsitleva ELi *acquis*'ga vastavusse viimine jääb ELiga ühinemise raames finantsstabiilsuse ja usalduse nurgakiviks;

ELiga ühinemise tähtsustamine

1. väljendab heameelt Montenegro pidevate edusammude üle ELiga seotud reformide elluviimisel, mida toetavad laialdane poliitiline pühendumus ja soov viia läbirääkimised lõpule 2026. aasta lõpuks; väljendab heameelt veel kuue läbirääkimispeatüki ajutise sulgemise üle 2025. aastal ja nelja peatüki ajutise sulgemise üle 2026. aastal, mis tähendab, et kokku on neid 16; kordab oma täielikku toetust riigi tulevikule ELis; väljendab heameelt selle üle, et nõukogus loodi Montenegro ühinemislepingu koostamise ajutine töörühm, mis on oluline ja õigeaegne samm Montenegro ELiga ühinemise protsessi viimase etapi edendamisel ja millega kinnitatakse veel kord ELi pühendumust laienemisele;

2. kinnitab veel kord, et Montenegro on ELiga ühinemise protsessis jätkuvalt esirinnas, ning rõhutab, et laienemise tempo ja järjestus peab jätkuvalt sõltuma individuaalsete saavutuste põhimõttest; rõhutab, et edusamme liikmesuse suunas tuleks hinnata rangelt kehtestatud võrdlusaluste objektiivse täitmise alusel; nõuab, et järjepidevatele reformipüüdlustele reageeritaks sama usaldusväärse, prognoositava ja õigeaegse ELi perspektiiviga; rõhutab, et laienemispoliitika terviklikkus põhineb järjepidevusel, õiglusel ja võrdsel kohtlemisel, mis kajastab iga kandidaadi tõendatud valmisoleku taset;

3. väljendab heameelt selle üle, et Montenegro kodanikud toetavad laialdaselt ja järjepidevalt riigi liikumist Euroopa suunas, kusjuures suur enamus kodanikest väljendab usaldust Montenegro tuleviku vastu ELis;

4. julgustab kõiki poliitilisi osalejaid olema jätkuvalt keskendunud, säilitama hoogu ühinemisläbirääkimiste edukaks lõpuleviimiseks ja suurendama oma jõupingutusi vajalike reformide elluviimiseks; rõhutab sellega seoses vajadust poliitilise stabiilsuse ja konstruktiivse erakondadevahelise koostöö järele; rõhutab, et tõelised edusammud sõltuvad vastuvõetud reformide tulemuslikust rakendamisest ja püsivatest ja mõõdetavatest tulemustest õigusriigi valdkonnas, sealhulgas lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemine suurkorruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse juhtumites; julgustab Montenegrot jätkama sulgemiskriteeriumide rakendamist, eelkõige 23. ja 24. peatüki puhul;

5. kutsub kõiki riigiasutusi üles tegutsema institutsioonilise vastutuse vaimus ning tagama, et poliitilised erimeelsused ei lükkaks edasi ELiga seotud reformide vastuvõtmist ja rakendamist; rõhutab, et ELi liikmesuse strateegilise eesmärgi kaitsmine peab jääma erapoolikutest kaalutlustest tähtsamaks ühiseks riiklikuks prioriteediks; nõuab tungivalt, et Montenegro parlament ja valitsus hoiaksid ära selle, et identiteedipoliitika suunaks tähelepanu ELi tegevuskavalt kõrvale või pingestaks suhteid oma naabritega, tagades, et Montenegro jääb kindlalt ELiga ühinemise teele;

6. julgustab Montenegrot kui kõige arenenumat kandidaatriiki jätkama konstruktiivse ja

stabiliseeriva rolli täitmist piirkonnas ning näitama juhtimise kaudu, et suveräänsus, kodanikuidentiteet ja Euroopa integratsioon tugevdavad üksteist vastastikku;

7. väljendab heameelt Montenegro vankumatu täieliku kooskõla üle ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas ELi piiravate meetmetega, eelkõige nendega, mis käsitlevad Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu, samuti Montenegro põhimõttelise seisukoha üle ÜROs ning osalemise üle ELi kriisiohjamismissioonides ja -operatsioonides ning NATOs ja muudes rahvusvahelistes mitmepoolsetes missioonides, sealhulgas ELi mereväeoperatsioonis ATALANTA, Euroopa Liidu sõjalise abi missioonis Ukraina toetuseks (EUMAM Ukraine) ja Kosovo rahuvalvejõududes; tunnustab Montenegro parlamendi otsust kiita heaks riigi osalemine EUMAM Ukraine'is; kinnitab veel kord, et Montenegro järjepidev kooskõla ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas Venemaa vastu suunatud piiravate meetmetega, on Montenegro strateegilise suunitluse peamine näitaja; rõhutab, et see peab jääma vankumatuks; rõhutab, et Montenegro poliitiliste esindajate vankumatu pühendumine riigi iseseisvusele ja strateegilisele Euroopa suunale on tehniliste reformide kriteeriumide kõrval endiselt peamine poliitiline kriteerium;

8. väljendab heameelt ELi ja Montenegro julgeoleku- ja kaitsedialoogi üle, sealhulgas struktureeritud teabevahetuse üle julgeoleku- ja kaitsekoostöö, vastupanuvõime üle uute ohtude suhtes ning koostöö üle Ukraina toetamisel;

9. väljendab heameelt Montenegro parlamendi otsuse üle saata oma relvajõudude liikmed EUMAM Ukraine'is osalema, mis annab märku selgest ja vankumatust kooskõlast ELi ja NATO julgeolekuprioriteetidega; tuletab meelde, et Montenegro on ELi peamine liitlane selles piirkonnas; väljendab heameelt Montenegro valitsuse otsuse üle täita lubadus eraldada 2 % SKPst kaitsekulutustele;

10. on jätkuvalt sügavalt mures kolmandate riikide osalejate jätkuva ja süveneva pahatahtliku välissekkumise, destabiliseeriva tegevuse, hübriidohtude ja desinformatsioonikampaaniate pärast Montenegros, mille eesmärk on õõnestada Montenegro demokraatlikke institutsioone, ühiskondlikku ühtekuuluvust ning strateegilist suunatust ELi ja NATO liikmesusele; rõhutab, et selline sekkumine kujutab endast otseseid takistusi õigusriigile, demokraatlikule valitsemistavale ja riikide suveräänsusele; märgib eelkõige Hiina, Venemaa ja Serbia pahatahtlikku mõju;

11. võtab tõsise murega teadmiseks teated, et Serbia presidendi Aleksandar Vučići toetajad reisisid 3. juunil 2026 Tivatisse, et Montenegrot destabiliseerida ning ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumist häirida; märgib lisaks, et mõned asjaga seotud isikud olid varem tuvastatud valitsusmeelsete mobilisatsioonide käigus, nad olid seotud üliõpilaste meeleavalduste mahasurumisega Serbias ning nende kohta on andmeid seoses vägivaldsete kuritegude või väärtegude toimepanemisega; mõistab teravalt hukka Serbia valitseva erakonnaga seotud struktuuride tegevuse, mille eesmärk on destabiliseerida Montenegrot ja õõnestada selle edusamme ELiga ühinemise suunas;

12. nõuab, et EL ja NATO töötaksid välja kohandatud toetuse ja tõhustaksid koostööd Montenegroga, et kehtestada tugevamad meetmed selliste hübriidohtude, välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja varjatud poliitilise rahastamise vastu võitlemiseks ning suurendada ühiskondlikku ja institutsioonilist vastupanuvõimet, sealhulgas tugevdades küberturvalisust, parandades meediapädevust kõigil haridustasanditel, tagades piisava õpetajakoolituse ja kaasaegsed õpetamisressursid, tugevdades

strateegilist kommunikatsiooni, parandades desinformatsioonivastast suutlikkust ja suurendades meediaomandi läbipaistvust; julgustab komisjoni tagama, et Montenegro saaks Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatusest täit kasu; nõuab tugevamaid kontrolli- ja usaldusväärsuse tagamise mehhanisme Montenegro julgeoleku- ja luureteenistustes;

13. väljendab muret usuinstitutsioonide poliitilise ärakasutamise pärast väliste osalejate poolt; rõhutab, et usuorganisatsioonid peavad tegutsema läbipaistvalt ja välispoliitilisest mõjust sõltumatult, austades täielikult Montenegro põhiseaduslikku ja ilmalikku raamistikku;

14. nõuab, et EL ja Montenegro jätkaksid ja tugevdaksid märkimisväärselt sihipärast strateegilist kommunikatsiooni laienemise ja ELi liikmesuse eeliste kohta, võttes tihedas koostöös riiklike institutsioonide ja kodanikuühiskonnaga kasutusele ennetavama ja kohalikul tasandil kohandatud käsituse; märgib murega, et viimase Eurobaromeetri eriuuringu kohaselt tunneb ainult 39 % Montenegro kodanikest end EList hästi või väga hästi informeerituna;

15. väljendab heameelt Montenegro parlamendi aktiivse osalemise üle ELi-Montenegro parlamentaarses stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitees;

16. väljendab heameelt 20.–21. septembril 2025 Montenegros Podgoricas toimunud kodanike foorumi „Kodanikud Euroopa Liidu laienemise keskmes“ korraldamise üle;

17. väljendab heameelt Nikšići linna nimetamise üle 2030. aasta Euroopa kultuuripealinnaks ja Podgorica nimetamise üle 2028. aasta Euroopa noortepealinnaks, rõhutades nende rolli noorte kaasamise, innovatsiooni, kultuurivahetuse ning Montenegro ja ELi vaheliste tihedamate sidemete edendamisel;

Demokraatia ja õigusriik

18. rõhutab Montenegro parlamendi tähtsust ühinemisprotsessis ja rõhutab selle keskset rolli demokraatliku vastutuse ning parlamentaarse järelevalve tagamisel; ergutab konstruktiivset dialoogi ning koostööd kogu poliitilise spektri ulatuses, et võtta vastu kvaliteetsed õigusaktid, mis lahendavad või parandavad sisuliselt struktuurseid probleeme ja võimaldavad Montenegrol ühinemisteekonnal edasi liikuda; rõhutab, et tihe koostöö Montenegro valitsuse ja parlamendi vahel on reformide õigeaegseks ja tulemuslikuks rakendamiseks ülioluline; rõhutab, et õigusloomeprotsessi kiirendamine ei tohiks piirata sisulist parlamentaarset arutelu ega opositsiooni rolli, ning nõuab asjakohast tasakaalu reformide tempo ja õigusliku kontrolli kvaliteedi vahel;

19. väljendab heameelt Montenegro valimisseadusesse tehtud muudatuste üle, eelkõige nende üle, mis puudutavad järelevalvet kampaania rahastamise ja meedia üle, valimiste usaldusväärsust, sookvoote valimisnimekirjades ja ühtset kohalikku valimispäeva; nõuab tungivalt, et Montenegro järgiks täielikult ELi standardeid ja rakendaks täielikult kõiki Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo ning riikide korruptsioonivastase ühenduse esitatud täitmata soovitusi, eelkõige seoses erakondade kulutuste läbipaistvusega, sealhulgas erakondade naisorganisatsioonidele eraldatud rahaliste vahendite kasutamisega, internetipõhise poliitreklaamiga, sealhulgas sponsorite avalikustamise ja suunamiskriteeriumidega, ning riigi ressursside kuritarvitamise ennetamisega, valijate registri ajakohastamisega ja elukoha registreerimisega; tuletab meelde, et seda tuleks teha läbipaistva ja kaasava

konsultatsiooniprotsessi kaudu kõigi asjaomaste sidusrühmadega; kutsub Montenegro ametivõime üles valimiste eel süstemaatiliselt kaitsma valimiste teabekeskkonda, luues kiired koostöökanalid valimiste korraldajate, meediat reguleeriva asutuse ja pädevate asutuste vahel, et avastada koordineeritud desinformatsiooni ja ebaseaduslikku sekkumist ning sellele reageerida, austades samal ajal täielikult väljendusvabadust;

20. väljendab heameelt selle üle, et Montenegro on lisatud komisjoni 2025. aasta õigusriigi olukorda käsitlevasse aruandesse;

21. nõuab kohtunike kiiremat ametisse nimetamist, kasutades tulemuspõhiseid ja läbipaistvaid menetlusi, mis on vabad poliitilisest mõjust ning põhinevad eksperditeadmistel ja usaldusväärsusel ning mille puhul ei esine viivitusi menetlusaegades, sealhulgas ametisse nimetamine konstitutsioonikohtusse ning kohtu- ja prokuratuurinõukogudesse, mis on täielikult kooskõlas sulgemiskriteeriumide nõuetega; rõhutab täielikult toimiva konstitutsioonikohtu olulist rolli õiguskorra ja valimisraamistiku stabiilsuse tagamisel; on tõsiselt mures jätkuvate viivituste pärast konstitutsioonikohtu kohtuniku ametisse nimetamisel, mis võivad kahjustada õigusriigi ja ELi integratsiooni kaitsmise ühe peamise institutsiooni täielikku toimimist;

22. nõuab tungivalt, et Montenegro viiks oma õigusraamistiku veelgi rohkem vastavusse kohtusüsteemi sõltumatust, vastutust, erapooletust, usaldusväärsust ja professionaalsust käsitleva ELi *acquis*' ja Euroopa standarditega ning rakendaks täitmata soovitusi; nõuab kohtusüsteemi suuremat tõhusust, sealhulgas kohtuasjade kuhjumise vähendamist, eelkõige korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse juhtumite puhul, mis on väga oluline üldsuse usalduse suurendamiseks ja ELi liikmesuse tingimuste täitmiseks; tuletab meelde, et sulgemiskriteeriumide täitmiseks on vaja praktikas tõendatud tulemusi, sealhulgas paremaid töötingimusi, piisavat personali ja toimivat kohtuasjade haldamist, kuna püsivad struktuursed puudused mõjutavad jätkuvalt kohtusüsteemi tõhusust; väljendab heameelt meetmete üle, mille eesmärk on suurendada kohtunikukarjääri atraktiivsust; nõuab, et võetaks vastu Montenegro seadus palkade ja muude õiguste kohta, mis on seotud kohtu- ja konstitutsioonikohtu ülesannete täitmisega, et tagada kohtunikele ja prokuröridele piisavad, stabiilsed ja prognoositavad palgad ja töötingimused, mis on nende sõltumatuse ja kohtusüsteemi nõuetekohase toimimise olulised tagatised;

23. märgib, et kodanikuühiskonna õiguseksperdid on väljendanud tõsist muret prokuratuurinõukogu käsitlevate valitsuse muudatusettepanekute projektide sisu pärast, väites, et need ei tugevda sisuliselt prokuratuurinõukogu sõltumatust ja võivad isegi raskendada tõeliselt sõltumatu liikmesuse tagamist prokuratuurinõukogus; võtab murega teadmiseks siseasjade seaduse ja riikliku julgeolekuameti seaduse muudatuste vastuvõtmise, hoolimata opositsiooni ja kodanikuühiskonna tugevast kriitikast; nõuab tungivalt läbipaistvaid menetlusi ning tõelist koostööd ja konsulteerimist kõigi asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas opositsiooni, õigusekspertide ja komisjoniga, eelkõige kõigi ELi integratsiooniprotsessiga seotud õigusaktide puhul;

24. mõistab teravalt hukka sagedase poliitilise ja avaliku surve kohtunikele ja prokuröridele ning kutsub pädevaid institutsioone üles reageerima kiiresti ja tulemuslikult, et kaitsta nende sõltumatust ja usaldusväärsust;

25. nõuab, et veelgi parandataks tulemusi suurkorruptsiooni juhtumite uurimisel ja nende eest süüdistuste esitamisel, sealhulgas varade konfiskeerimisel; nõuab tungivalt, et

Montenegro tõhustaks suurkorruptsiooni ennetavat uurimist ja selle eest vastutusele võtmist ning tugevdaks kohtuasutuste ja korruptsioonivastaste asutuste suutlikkust ja tulemuslikkust; märgib, et korruptsiooni ennetamise amet tegutseb jätkuvalt juhtimislünkade, piiratud töötajate ja ebapiisava rahalise sõltumatusega, mis piirab selle üldist mõju, ning nõuab meetmeid, et tagada ameti täielik tegevuslik, rahaline ja funktsionaalne sõltumatus kooskõlas Euroopa standarditega; nõuab korruptsioonivastases võitluses edasist vastavusseviimist ELi *acquis*' ja ELi standarditega ning nõuab tungivalt, et Montenegro tegeleks kõigi selle valdkonna täitmata soovitustega;

26. nõuab terviklikku usaldusväärsuse poliitikat, et kaitsta õiguskaitseasutusi ja kohtusüsteemi korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse eest; nõuab, et loodaks distsiplinaarmehhanismid ning tugevamad ja tõhusamad eetilise vastutuse mehhanismid, eelkõige juhtudel, kui varasid ei deklareerita, et tagada praktikas sisuline ja tulemuslik vastutus; väljendab heameelt edusammude üle sellistes valdkondades nagu lobitöö reguleerimine, rikkumisest teatajate kaitse ja riigihangete läbipaistvus, mis näitavad, et sihipärased ja nõuetekohaselt rakendatud reformid võivad anda käegakatsutavaid tulemusi;

27. nõuab tungivalt, et Montenegro suurendaks raskete ja organiseeritud kuritegude eest süüdistuste esitamise ja kohtumenetluste tõhusust, et saavutada häid tulemusi lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel ja varade konfiskeerimisel; märgib, et Montenegro on rahapesuvastase võitluse valdkonnas teinud märkimisväärseid edusamme oma rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase raamistiku parandamisel ning ELi sanktsioonide rakendamisel;

28. väljendab heameelt Montenegro jätkuva koostöö üle Frontexi, Europoli, Eurojusti ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ametiga piiriülese kuritegevuse, sealhulgas relva-, uimasti- ja inimkaubanduse vastases võitluses ning terrorismi ja äärmusluse vastases võitluses; rõhutab vajadust tugevdada koostööd uimastitevastases võitluses;

29. kordab üleskutset Montenegrole viia oma viisapoliitika täielikult kooskõlla ELi viisapoliitikaga, eelkõige julgeolekuohtu kujutavate riikide osas; võtab teadmiseks Montenegro valitsuse otsuse eemaldada 2025. aastal oma viisavabade riikide nimekirjast mitu riiki; tuletab meelde, et see on 24. peatüki kohane sulgemiskriteeriumi nõue;

30. rõhutab läbipaistva ja vastutustundliku avaliku halduse, suurema haldussuutlikkuse ning professionaalse ja tulemuspõhise avaliku teenistuse tähtsust; märgib murega, et jätkuv ulatuslik töölevõtmine avalikus halduses ilma läbipaistvate kriteeriumide ja selgete vajaduste hindamisteta õõnestab tulemuspõhise värbamise ja professionaalsuse põhimõtteid; nõuab kõrgemate ametnike ametisse nimetamise edasist depolitiseerimist ja selgete tulemuspõhiste hindamismehhanismide kasutuselevõttu ja ekspertiisi jätkumist;

Põhivabadused ja inimõigused

31. peab kahetsusväärseks asjaolu, et rahvuslikud vähemused, haavatavad rühmad, sealhulgas romad ja egiptlased, puuetega inimesed ja LGBTIQ+ kogukonna liikmed, kogevad Montenegros endiselt diskrimineerimist, vaenukõnet, eelkõige internetis, ja vaenukuritegusid; väljendab heameelt võrdõiguslikkuse kaitse ja diskrimineerimiskeelu

seaduse hiljutise vastuvõtmise üle; nõuab etniliste kogukondade võrdse kohtlemise jõulisemat rakendamist, tagades, et kõigile etnilistele, usulistele ja sotsiaalsetele rühmadele on tagatud võrdsed õigused ja võimalused ning et nad saavad täiel määral ja tegelikult sotsiaalses, poliitilises ja majanduslikus elus osaleda; tunnistab, et vähemuste õiguste kaitsmine on sotsiaalse ühtekuuluvuse, demokraatliku valitsemistava ja Euroopa väärtuste kaitsmise alus; nõuab tungivalt, et Montenegro võtaks kõigis ühiskonnasektorites diskrimineerimise vältimiseks ja kaasamise edendamiseks vastu terviklikud õigusaktid ja poliitika ning jõustaks neid;

32. kutsub Montenegrot üles täielikult rakendama registreeritud kooselu seadust;

33. kutsub Montenegrot üles rakendama puuetega inimeste deinstitutsionaliseerimise strateegiat ning tugevat lastekaitsesüsteemi, mis põhineb kogukonnapõhisel hooldusel;

34. tunnistab Montenegro ühiskonna paljurahvuselist olemust ning nõuab kohalike kogukondade ja rahvusvähemuste kõigi keelte, traditsioonide ja kultuuripärandi suuremat austamist; kutsub Montenegrot üles tugevdama jõupingutusi, et tagada vähemuskeelte mittediskrimineeriv kasutamine hariduses ning riigi- ja kohalike väljaannete selleks ettenähtud avaldamisruumis; nõuab Kotori lahe paljurahvuselise identiteedi austamist, eelkõige tunnustades horvaatia kogukonna kultuuripärandit; väljendab sügavat muret UNESCO Kotori lahes käimasolevate ulatuslike ehitustööde pärast, mis mõjutavad pärandi säilitamist ja loodusobjekti kaitset, ning nõuab Miločeri pargi õiguskaitse lõpuleviimist;

35. märgib vajadust identiteediga seotud arutelude tundliku ja kaasava käsitlemise järele, et vältida polariseerumist ja saavutada laialdane konsensus küsimustes, mis on Montenegro sõltumatuse, suveräänsuse ja Euroopa suunas liikumise seisukohast otsustava tähtsusega; kordab oma muret katsete pärast muuta Montenegro kodakondsuse seadust riigi parlamendis, et võimaldada topeltkodakondsuse saamist, millel võivad olla tõsised ja pikaajalised tagajärjed riigi otsustusprotsessile ja identiteedile; julgustab ametivõime jätkama konsulteerimist ja koordineerimist ELiga õigusaktide võimalike muudatuste üle, et tagada nende täielik kooskõla ELi õigustiku ja rahvusvaheliste standarditega ning põhiõiguste austamine;

36. mõistab hukka mis tahes vaenukõne, sealhulgas internetis, ja vaenukuriteod; väljendab heameelt rassismi ja vaenukõne eest vastutusele võtmise arvu suurenemise üle, kuid väljendab muret ebapiisavate meetmete pärast kõnede, avalike teadaannete või sümboolsete tegude vastu, millega ülistatakse sõjakurjategijaid või kujundatakse ümber ajaloolisi fakte; julgustab Montenegrot tõhustama oma institutsioonilist reageerimist vaenukõnele, tagama tulemusliku uurimise ja süüdistuse esitamise ning viima oma õigusaktid täielikult vastavusse ELi *acquis*'ga;

37. nõuab tungivalt, et Montenegro tagaks oma põhiõiguste raamistike toimiva kohaldamise, sealhulgas õiguskaitse kättesaadavuse ja haavatavate isikute kaitse, ning rakendaks kõiki rahvusvaheliste seireasutuste soovitusi;

38. rõhutab vajadust tegeleda naiste, eelkõige vähemusrühmadesse kuuluvate naiste diskrimineerimise probleemiga; väljendab muret lapsega sõlmitud abielude pärast, mis mõjutavad ebaproportsionaalselt Montenegro roma ja egiptlaste kogukondade tüdrukuid; peab kahetsusväärseks, et sooline vägivald ja ohvrit süüdistavad hoiakud ning sooline vaenukõne ja desinformatsioon on laialt levinud, sealhulgas internetis,

eelkõige naiste vastu avalikus ja poliitilises elus; nõuab tungivalt, et Montenegro rahastaks, eraldaks, koordineeriks ja jõustaks piisavalt oma soolise võrdõiguslikkuse raamistikku; nõuab, et asjaomased ametiasutused säilitaksid suurema valvsuse ja looksid tugisüsteemid soolise ja koduvägivalla ohvritele; nõuab paremat andmete kogumist kodu- ja soolise vägivalla, sissetulekute ja palkade, tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse kohta; kutsub Montenegro ametivõime üles tagama naiste suurema poliitikas osalemise;

39. võtab teadmiseks Montenegro nulltolerantsi poliitika ajakirjanike vastu suunatud vägivalla suhtes ning mõistab hukka ametiisikute ja erakondade hirmutamise ning kõik meedia ja kodanikuühiskonna esindajate, eelkõige meedias töötavate naiste ja inimõiguste kaitsjate vastu suunatud tugevad verbaalsed rünnakud; väljendab muret mitteametlike kohtukutsete ja uurivate intervjuude kasutamise pärast ajakirjanike, kolumnistide ja kodanikuühiskonna osalejate vastu, kes kritiseerivad riigiametnikke; nõuab seaduse kiiret ja tulemuslikku jõustamist ning toimivat kohtulikku kaitset, seades prioriteediks uurimiste läbiviimise ning lahendamata juhtumite, näiteks Duško Jovanovići mõrvade täieliku ja tulemusliku järelmeetmete võtmise, samuti hoiatavad sanktsioonid; märgib, et Montenegro õigussüsteemis puudub üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kindlaksmääramise ja tagasilükkamise konkreetne määratlus või kiirendatud menetlus, ning nõuab selliste mehhanismide loomist;

40. rõhutab vaba ja pluralistliku meedia keskset rolli demokraatliku ühiskonna tugisambana; tuletab meelde, et avalik-õigusliku ringhäälingu ja meediat reguleeriva asutuse sõltumatuse tagamine jääb 23. peatüki võrdlusaluseks; rõhutab, kui oluline on tagada meedia täielik omand ja rahastamise läbipaistvus, sealhulgas veebiväljaannete jaoks; väljendab heameelt selle üle, et hiljuti nimetati ametisse audiovisuaalmeedia teenuste ameti nõukogu liikmed, ning rõhutab, et amet peab saama tegutseda sõltumatult ja ilma poliitilise mõjuta; väljendab muret jätkuva poliitilise mõju pärast avalik-õiguslikule ringhäälinguorganisatsioonile ning kutsub ametivõime üles austama kohtumenetlusi, taastama seaduslikkuse ning tagama ringhäälinguorganisatsiooni institutsioonilise ja toimetusliku sõltumatuse; kutsub Montenegrot üles viima oma meediaalased õigusaktid kooskõlla Euroopa meediavabaduse määrusega[4] ning suurendama vastupanuvõimet välismõjule ja desinformatsioonile; nõuab meedia omandistruktuuride ja välisrahastamisallikate täielikku läbipaistvust, eriti kui need on seotud poliitiliste osalejate või välisriikide huvidega, et vältida varjatud välismõju Montenegro avalikule arutelule;

41. väljendab heameelt Montenegro elujõulise ja konstruktiivse kodanikuühiskonna üle, mis mängib reformiprotsessis väga olulist ja positiivset rolli; nõuab kodanikuühiskonna sisulist kaasamist poliitika kujundamisse, sealhulgas tagades süstemaatilisema kaasamise ja õigeaegse juurdepääsu asjakohasele teabele; nõuab tungivalt, et ametiasutused tagaksid, et ELiga ühinemisega seotud õigusloomes ei mindaks mööda avaliku konsultatsiooni nõuetest ja kehtestatud osalusjuhtimise standarditest; nõuab, et pärast pikka katkestust jätkataks valitsuse ja valitsusväliste organisatsioonide koostöönõukogu tööd, et luua koostöösuhteid ja kaasata kodanikuühiskond tõeliselt läbipaistvasse õigusloomeprotsessi juba varasest etapist alates;

---

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus), (ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj).

42. nõuab tungivalt, et Montenegro rakendaks täielikult kõiki piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee soovitusi; võtab murega teadmiseks piinamist ja avalduste sundimist käsitlevate kaebuste arvu suurenemise, kohtuasjade kuhjumise ning selliste kaitsemeetmete piiratud kasutamise nagu ülekuulamiste audiovisuaalne salvestamine; peab kahetsusväärseks ebajärjekindlaid peatamisi ja distsiplinaarmeetmeid ning leebeid karistusi politsei väärkohtlemise korral ning nõuab kiiret, tulemuslikku ja erapooletut uurimist;

Leppimine ja heanaaberlikud suhted

43. väljendab heameelt selle üle, et Montenegro võõrustas 5. juunil 2026 Tivatis ELi ja Lääne-Balkani riikide tippkohtumist, mis on oluline platvorm piirkondliku koostöö tugevdamiseks, ühinemiskava edendamiseks, majandusliku integratsiooni tõhustamiseks ja ühiste probleemide lahendamiseks;

44. rõhutab heanaaberlike suhete ja piirkondliku koostöö keskset rolli laienemisprotsessis; tuletab meelde, et heanaaberlikud suhted on ELi läbirääkimisraamistiku kohaselt üks peamisi kriteeriume Montenegro ühinemisprotsessi edusammude hindamiseks; nõuab vastastikuse austuse vaimus konstruktiivseid lahendusi lahendamata kahepoolsetele küsimustele, seades prioriteediks kodanike huvid; tuletab meelde, et lahendamata kahepoolsete ja piirkondlike vaidluste kasutamist kandidaatriikide ühinemisprotsesside blokeerimiseks tuleks vältida; väljendab heameelt Horvaatia ja Montenegro vaheliste kahepoolsete konsultatsioonide üle, mis on konstruktiivne mehhanism lahendamata küsimuste lahendamiseks ja usalduse suurendamiseks;

45. tunnustab Montenegrot järjepidevate edusammude eest sõjakuritegude juhtumite riigisisesel käsitlemisel; märgib siiski, et alates 2024. aasta juunist ei ole eriprokuratuur algatanud sõjakuritegude juhtumites uusi uurimisi ega esitanud süüdistusi ning et juhtimisvastutuse osas ei ole edusamme tehtud; rõhutab vajadust intensiivistada jõupingutusi ning jätkata usaldusväärsete ja püsivate tulemuste saavutamist sõjakuritegude tulemuslikul uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja nende üle kohtumõistmisel, sealhulgas kõrgetasemeliste juhtumite puhul, kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja standarditega; rõhutab sellega seoses arhiividele juurdepääsu tähtsust;

46. julgustab Montenegrot jätkama ennetavat käsitust, et tagada ohvritele juurdepääs õigusemõistmisele ja mõjusad hüvitised, sealhulgas institutsiooniline toetus, mis hõlmab piisava ja õiglase hüvitise tagamist kõigile isikutele, kes olid 1990. aastatel Montenegro laagrites sõjavangid; väljendab heameelt piirkondliku koostöö üle nendes küsimustes ning nõuab täielikku koostööd piirkonnas ja ELi liikmesriikidega, sealhulgas tõendite vahetamist ja teadmata kadunud isikute saatuse selgitamist; väljendab heameelt selle üle, et Montenegros vahistati Horvaatia taotlusel isik, kes mõisteti tagaselja süüdi sõjavangide vastu toime pandud sõjakuritegudes, ning tunnustab mõlema riigi pädevate asutuste koostööd selles juhtumis;

47. kordab oma muret teatavate poliitiliste osalejate poliitilise revisionismi väljenduste pärast, mis õõnestavad vastutust ja süvendavad ühiskondlikke lõhesid; mõistab teravalt hukka sõjakurjategijate ülistamise ja sõjakuritegude avaliku eitamise;

48. väljendab muret piirkonna poliitiliste kontseptsioonide ja narratiivide pärast, millega toetatakse piiriülest ühendamist või etnilisel identiteedil põhinevat koordineerimist,

sealhulgas nn Serbia maailma, ning mis seavad kahtluse alla naaberriikide suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse; kutsub kõiki piirkondlikke osalejaid üles austama Montenegro sõltumatust ja hoiduma sekkumisest riigi siseasjadesse; rõhutab, et sellised narratiivid on vastuolus heanaaberlike suhete põhimõtete ja ELiga ühinemise protsessiga; rõhutab, et Lääne-Balkani riikide tulevik seisneb ELiga integreerumises, mitte konkureerivates geopoliitilistes mõjusfäärides;

49. kordab oma üleskutset avada endiseid Jugoslaavia vabariike puudutavad arhiivid ning anda juurdepääs endise Jugoslaavia salateenistuse ja Jugoslaavia rahvaarmee salateenistuse toimikutele, et võimaldada kommunistliku ajastu kuritegude põhjalikku uurimist ja käsitlemist;

50. nõuab lahendamata omandiküsimuste lahendamist; rõhutab, et lahendamata omandiõigustega seotud küsimuste lahendamine, sealhulgas tagastamine, on oluline Montenegro 23. peatükist tulenevate kohustuste täitmiseks ja jääb peamiseks võrdlusaluseks põhiõiguste üle peetavate läbirääkimiste lõpuleviimisel;

Sotsiaalmajanduslikud reformid

51. väljendab heameelt Montenegro osalemise üle ELi Lääne-Balkani majanduskasvu kavas; tunnustab riigi edusamme reformikava rakendamisel, millest on välja makstud 18 miljonit eurot, ning ergutab edasist rakendamist; rõhutab mõõdetavate ja püsivate tulemuste tähtsust reformide rakendamisel, eelkõige õigusriigi ja riigi rahanduse juhtimise valdkonnas;

52. julgustab Montenegrot jätkuvalt kasutama täielikult ja tulemuslikult ära kõiki talle eraldatud ELi rahalisi vahendeid, sealhulgas parandades haldussuutlikkust, kiirendades programmitööd ja lepingute sõlmimist ning parandades koordineerimist; rõhutab sidusrühmade, sealhulgas kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ühenduste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna ulatusliku ja sisulise kaasamise tähtsust kõigis etappides, sealhulgas reformimeetmete kavandamisel, projektide rakendamisel ja tulemuste jälgimisel; tuletab meelde ELi rahalise toetuse tingimuslikkust, mille kohaselt sõltub rahastamine käegakatsutavate edusammude tegemisest reformide elluviimisel ja õigusriigi austamisest;

53. väljendab heameelt Montenegro operatiivse osalemise üle ühtses euromaksete piirkonnas (SEPA), mis on oluline samm ELiga tihedama finantsintegratsiooni ning kodanike ja ettevõtjate väiksemate tehingukulude saavutamise suunas; võtab teadmiseks esialgsed järeldused, mis näitavad tehingukulude märkimisväärset kokkuhoidu alates SEPA kasutuselevõtust 2025. aasta oktoobris;

54. väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle alustada läbirääkimisi Lääne-Balkani partneritega, sealhulgas Montenegroga, et laiendada ELi „rändle nagu kodus“ režiimi, võimaldades seeläbi kodanikel ja ettevõtjatel saada kasu sujuvast riigisisese hinnaga mobiilsest ühenduvusest kogu ELis ja Lääne-Balkanil, edendades inimestevahelisi kontakte, tugevdades majandussidemeid, toetades haridusvahetusi ja hõlbustades turismi; rõhutab, et see algatus on konkreetne samm ühinemiseelse integratsiooni süvendamise suunas, toetab piiriüleseid sotsiaalseid ja majanduslikke sidemeid ning toob kodanikele käegakatsutavat kasu aegsasti enne ELi täisliikmeks saamist; väljendab heameelt nõukogu loa üle alustada läbirääkimisi „rändle nagu kodus“ režiimi laiendamiseks Lääne-Balkani partneritele ning nõuab nende partneritega kahepoolsete

lepingute õigeaegset sõlmimist;

55. võtab teadmiseks Montenegro majanduskasvu ja nõuab tungivalt, et Montenegro jätkaks eelarvedistsipliini, struktuurireforme, paremat juhtimist ning konkurentsivõime, erasektori kasvu, välisinvesteeringute ning sotsiaalse ja majandusliku arengu edendamiseks vajalikke meetmeid; julgustab Montenegrot viima tolli-, sotsiaal- ja maksupoliitika vastavusse ELi standarditega, sealhulgas läbipaistvuse ja maksualase teabe tulemusliku vahetamisega, et teha edusamme 16. peatüki alusel; kutsub Montenegrot üles viima oma õigusaktid vastavusse välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute ELi raamistikuga, eelkõige sellistes strateegilistes sektorites nagu energeetika, telekommunikatsioon, elutähtis taristu ja meedia, et vältida strateegilist sõltuvust ning kaitsta elutähtsat taristut ja peamisi majandussektoreid; väljendab heameelt ELi ja Montenegro esimese investeerimiskonverentsi üle, mis on tugev signaal majandussidemete süvendamisest;

56. kutsub Montenegrot üles hoogustama avalike teenuste digitaliseerimist ja tõhustama ettevõtlusega seotud kutseõpet; rõhutab, et kõigis digisüsteemides tuleb tagada kodanike isikuandmete ja tundlike andmete kaitse; väljendab heameelt üleskutsete üle integreerida kõik Lääne-Balkani riigid ELi digitaalsele ühtsele turule enne ELi liikmeks saamist;

57. nõuab tungivalt, et Montenegro tõhustaks võitlust korruptsiooni vastu riigihangetes, tugevdades õigusraamistikku ja parandades rikkumiste avastamist, ning kutsub Montenegrot üles tagama, et kõik valitsustevahelised kokkulepped oleksid täielikult kooskõlas ELi eeskirjade ja põhimõtetega;

Energeetika, keskkond ja ühendatus

58. nõuab tungivalt, et Montenegro suurendaks jõupingutusi kestliku ja rohepöörde saavutamiseks ning võtaks lõpuks vastu oma riikliku energia- ja kliimakava ja rakendaks seda; rõhutab energiajulgeoleku, energiavarustuse mitmekesistamise, välistest osalejatest strateegilise sõltuvuse vähendamise ning piirkondliku ja Euroopa energiaturu täieliku integreerimise tähtsust; nõuab täielikku vastavusse viimist elektrienergia integreerimise paketiga ja tugevamaid energiatõhususe meetmeid; nõuab vastavusse viimist ELi varustuskindluse standarditega ja läbipaistvaid hankemenetlusi;

59. kutsub Montenegrot üles suurendama jõupingutusi 27. peatüki sulgemiskriteeriumide täitmiseks ning kiirendama õigusaktide vastavusse viimist ELi keskkonnaalase *acquis*`ga ja selle tulemuslikku rakendamist kõigis asjaomastes sektorites, sealhulgas õhukvaliteedi, vee, looduskaitse, jäätmekäitluse, tööstussaaste ja kliimamuutuste valdkonnas, ning võtma vastu õhukvaliteedi ja looduskaitse strateegiad ja tegevuskavad ning kohalikud jäätmekäitluskavad; väljendab heameelt asjaolu üle, et Montenegro on ühinenud ELi programmiga LIFE; kutsub kõiki osalisi üles jõudma Zeta valla reoveepuhasti osas kokkuleppele viisil, mis võtab arvesse nii vajadust puhasti ehitamiseks kui ka kohaliku elanikkonna muresid;

60. kutsub Montenegrot üles kaitsma suure elurikkusega alasid, sealhulgas Emeraldi alasid ja tulevase Natura 2000 alaks määramisega alasid, tagades nende õiguskaitse ja kooskõla asjakohaste ELi direktiividega; kutsub Montenegrot üles oluliselt kiirendama Natura 2000 võrgustiku loomist ja rakendamist täielikus kooskõlas ELi *acquis*`ga, tagades, et kaitsealade identifitseerimine, määramine ja haldamine põhineb

usaldusväärsetel teaduslikel kriteeriumidel ja läbipaistvatel avalikel konsultatsioonidel; nõuab loomade heaolu käsitlevate õigusaktide jõulisemat jõustamist;

61. kutsub Montenegrot üles suurendama oma haldus- ja kontrollisuutlikkust riiklikul ja kohalikul tasandil ning parandama institutsioonidevahelist koordineerimist ja otsuste tegemist taristuprojektide kohta, sealhulgas kehtestama toimiva koordineerimise strateegiliste keskkonnamõju hindamiste, keskkonnamõju hindamiste ja asjakohaste hindamismenetluste vahel; kutsub Montenegrot üles minema oma transpordipoliitikas üle säästvale ja arukale liikuvusele;

62. rõhutab piirkondliku transpordi- ja energiaühenduvuse tähtsust Lääne-Balkani majandusarengu ja stabiilsuse põhielemendina ning nõuab projekte, mis süvendavad integratsiooni ELi liikmesriikidega; väljendab muret Lääne-Balkani riikide elukutseliste sõidukijuhtide hiljutiste blokaadide pärast Schengeni ala piiriületuspunktides seoses ELi sisenemise ja EList lahkumise süsteemi rakendamisega alates 2025. aasta oktoobrist; rõhutab, et pikaajalised häired võivad negatiivselt mõjutada ELi ja Montenegro tarneahelaid, kaubavooge ja majandussuhteid; kutsub komisjoni üles hindama tihedas koostöös liikmesriikidega võimalikke pragmaatilisi ja õiguslikult usaldusväärseid lahendusi, mis tasakaalustavad transpordisektori tegelikku tegevust vajadusega säilitada Schengeni *acquis*' terviklikkus, tagades asjakohased kaitsemeetmed ja vältides mis tahes kuritarvitamist;

o
o o

63. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Montenegro presidendile, valitsusele ja parlamendile ning tõlkida see montenegro keelde ja edastada Montenegro presidendile, valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0217

Komisjoni 2025. aasta aruanne Albaania kohta

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2025. aasta aruannet Albaania kohta (2025/2250(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Albaania Vabariigi vahelist stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut[1],

– võttes arvesse Albaania poolt 24. aprillil 2009. aastal esitatud ELi liikmeks saamise avaldust,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[3],

– võttes arvesse komisjoni 5. veebruari 2020. aasta teatist „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“ (COM(2020)0057),

– võttes arvesse Albaaniaga läbirääkimiste pidamise ELi raamistikku, mille nõukogu kiitis heaks 2022. aasta juulis ja milles on sätestatud ühinemisläbirääkimiste suunised ja põhimõtted,

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

– võttes arvesse ELi Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu raames esitatud Albaania reformikava, mille komisjon 23. oktoobril 2024 heaks kiitis,

– võttes arvesse komisjoni 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta“ (COM(2025)0900), ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Albaanias“

1 ELT L 107, 28.4.2009, lk 166, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2009/332/oj.
2 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
3 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

(SWD(2025)0928),

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „2025. aasta aruanne Albaania kohta“ (SWD(2025)0750),

– võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) valimisvaatlusmissiooni 23. oktoobri 2025. aasta lõpparuannet 11. mail 2025. aastal toimunud Albaania parlamendivalimiste kohta,

– võttes arvesse 17. detsembril 2025 Brüsselis toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

– võttes arvesse 2018. aastal Sofias, 2020. aastal Zagrebis ja 2021. aastal Brdo pri Kranjus toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumisi ning nende deklaratsioone,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Albaania kohta,

– võttes arvesse oma 11. märtsi 2026. aasta resolutsiooni ELi laienemisstrateegia kohta[4],

– võttes arvesse Transparency Internationali 2025. aasta korruptsioonitaju indeksit, mis avaldati 2026. aasta veebruaris,

– võttes arvesse Piirideta Reporterite 2025. aasta ajakirjandusvabaduse indeksit, mis avaldati 2025. aasta märtsis,

– võttes arvesse Maailma Majandusfoorumi 11. juuni 2025. aasta aruannet „Global Gender Gap Report 2025“ (2025. aasta üleilmne aruanne soolise ebavõrdsuse kohta),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0141/2026),

A. arvestades, et ELi laienemine on endiselt strateegiline investeering rahusse, julgeolekusse, stabiilsusesse ning demokraatlikku ja sotsiaal-majanduslikku arengusse kogu Euroopas;

B. arvestades, et Albaania selge ja järjepidev strateegiline siht on endiselt liikumine ELi liikmesuse poole ning riik on täielikult omaks võtnud ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP), sealhulgas järgides ELi piiravaid meetmeid Venemaa ja Valgevene vastu, ning toetanud Ukrainat ÜRO Peaassamblee resolutsioonide üle hääletamisel;

C. arvestades, et Albaaniale anti ELi kandidaatriigi staatus 2014. aastal, riik alustas ühinemisläbirääkimisi 2022. aasta juulis, läbis edukalt sõelumisprotsessi 2023. aasta novembris ning temaga avati kõik läbirääkimispeatükkide teemaplokid ajavahemikul 15. oktoobrist 2024 kuni 17. novembrini 2025;

D. arvestades, et Euroopa Komisjoni 2025. aasta aruandes Albaania kohta kinnitatakse, et

[4] Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0077.

riik teeb jätkuvalt edusamme enamikus ühinemisega seotud valdkondades, kuid rõhutatakse ühtlasi vajadust põhjalikumate, järjepidevamate ja pöördumatute reformide järele;

E. arvestades, et ELi laienemisprotsessi usaldusväärsus sõltub rangest tingimuslikkusest, saavutustel põhinevatest edusammudest ja reformide tulemuslikust rakendamisest, mitte üksnes õigusaktide ametlikust vastuvõtmisest; arvestades, et Albaania ühinemine ELiga sõltub püsivatest, põhjalikest ja pöördumatutest reformidest valdkondades, mida sisaldab ühinemisläbirääkimiste põhiküsimuste teemaplokk, alustades õigusriigist ja demokraatlike institutsioonide toimimisest; arvestades, et ühinemise ajakava määrab kindlaks kandidaatriigis elluviidud reformide kvaliteet;

F. arvestades, et Albaania ELiga ühinemise edenemiseks on endiselt hädavajalik tugevdada demokraatlikke institutsioone, kohtusüsteemi sõltumatust, korruptsioonivastaseid jõupingutusi, meediavabadust ja põhiõigusi, sealhulgas vähemuste õigusi;

G. arvestades, et demokraatlike protsesside terviklikkuse kaitsmisest on saanud ELi laienemispoliitika keskne element; arvestades, et Albaania parlament võttis 2025. aasta juulis vastu riigi esimese välissekkumise ja desinformatsiooni vastase riikliku strateegia;

H. arvestades, et ODIHRi 23. oktoobri 2025. aasta soovitusi, mis järgnesid Albaania 11. mai 2025. aasta parlamendivalimistele, ja ODIHRi varasemaid soovitusi valimiste korraldamise edasiseks parandamiseks Albaanias ei ole veel täielikult arvesse võetud;

1. väljendab heameelt selle üle, et Albaania on silmapaistvalt pühendunud ELiga integreerumisele, mida toetavad üksmeelselt kõik erakonnad ja ülekaalukas enamus kodanikke, ning tunnustab saavutust, et Albaania avas kõik ühinemisläbirääkimiste teemavaldkonnad vaid 13 kuu jooksul; märgib, et Albaania kodanike toetus ELi liikmesusele on jätkuvalt suur ja see näitab Albaania ühiskonna tugevaid Euroopa-püüdlusi; julgustab Albaaniat säilitama reformide praeguse tempo ja jätkama õigusaktide vastavusse viimist ELi õigustikuga, ning rõhutab, et Albaania edusammud Euroopa Liiduga ühinemise teekonnal aitavad kaasa Euroopa stabiilsusele, julgeolekule ja vastupanuvõimele;

2. võtab teadmiseks Albaania eesmärgi viia ühinemisläbirääkimised lõpule 2027. aasta lõpuks ja väljendab heameelt viimastel aastatel tehtud kiirete edusammude üle; rõhutab, et Albaania ametiasutused peavad tagama õigusaktide põhjaliku rakendamise;

3. märgib, et nii komisjoni 2025. aasta aruandes Albaania kohta kui ka ODIHRi aruandes 2025. aasta mai parlamendivalimiste kohta hinnatakse Albaania valimisraamistikku konkurentsipõhiste valimiste korraldamiseks üldiselt piisavaks, kuid neis korratakse siiski muret poliitiliste osalejate jaoks ebavõrdsete tingimuste, riigiasutuste ja erakonnastruktuuride vahelisi piire hägustava haldusressursside väärkasutamise, erakondade rahastamise, häälte ostmise väidete ja valijatele avaldatava surve pärast; kutsub seetõttu Albaania valitsevat enamust ja opositsiooni üles jätkama põhjalikku valimisreformi konstruktiivselt ja kaasavalt ning tihedas koostöös kodanikuühiskonnaga ja aegsasti enne tulevasi valimistsükleid täielikult rakendama ODIHRi ja Veneetsia komisjoni soovitusi, mida pole veel rakendatud; rõhutab, et selline reform peaks tugevdama valimisraamistikku, sealhulgas kampaaniate rahastamise läbipaistvuse, meedia võrdse juurdepääsu ja haldusressursside väärkasutamise vastaste kaitsemeetmete

suhtes, ning tagama raamistiku tulemusliku jõustamise; rõhutab, et laialdane poliitiline konsensus ja reformide tegelik rakendamine on hädavajalikud, et tagada üldsuse usaldus tulevaste valimiste vastu;

4. väljendab muret jätkuva poliitilise polariseerumise ja vastasseisu õhutavate poliitiliste hoiakute pärast, mis õõnestavad parlamentaarset järelevalvet, üldsuse usaldust ja demokraatlike institutsioonide tõhusat toimimist; ärgitab poliitilisi osalejaid taasalustama konstruktiivset parlamentaarset dialoogi, tagamaks, et Albaania parlament jääb demokraatliku arutelu ja demokraatliku järelevalve keskseks foorumiks; rõhutab, et demokraatia toimimiseks on vaja opositsiooni sisulist osalemist parlamentaarsetes menetlustes; tuletab meelde, et vägivaldsetel meeleavaldustel ei ole toimivas demokraatias kohta;

5. ärgitab tugevdama parlamentaarset kontrolli täitevvõimu üle, suurendama seadusandlike menetluste läbipaistvust ning konsulteerima sisukamalt ja varakult kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja sõltumatute institutsioonidega; rõhutab, et ELiga integreerumise protsessiga tuleks edasi liikuda, seadmata ohtu reformide kvaliteeti ja kaasavust; toonitab, kui tähtis on sidusrühmade piisav kaasamine ja riikide isevastutus, et tagada kestlik rakendamine ja püsiv mõju; rõhutab, et oluline on tugevdada Albaania parlamendi komisjonide rolli ja suutlikkust, sealhulgas teabele parema juurdepääsu, eksperditoe ja läbipaistvate seadusandlike menetluste kaudu;

Õigusriik, kohtusüsteem ja korruptsioonivastane võitlus

6. väljendab heameelt selle üle, et Albaanias jätkub kohtusüsteemi reformimise protsess, mis hõlmab ka kohtunike ja prokuröride taustakontrolle, ning mis on aidanud suurendada vastutust ja usaldusväärsust kohtusüsteemis; tunnustab kõrgemat kohtunõukogu uute kohtunike ametisse nimetamiste eest, mis aitab vähendada täitmata ametikohtade hulka; rõhutab, et kohtusüsteemi sõltumatuse kaitsmine on õigusriigi seisukohast jätkuvalt oluline, nagu ka edasised pingutused suurendada veelgi kohtusüsteemi vastutust, kvaliteeti ja tõhusust; märgib siiski, et jätkuvalt on probleeme kohtusüsteemi tõhususe, lõplike kohtuotsuste tulemusliku täitmisele pööramise, pooleliolevate kohtuasjade kuhjumise, kohtupraktika järjepidevuse ja lubamatu mõjutamise katsetega;

7. tuletab meelde, et parlamentaarne puutumatus on osa Albaania põhiseaduslikust raamistikust, mille eesmärk on tagada demokraatlike institutsioonide igakülgne toimimine; rõhutab, et kõik sellekohased otsused tuleks teha rangelt kooskõlas põhiseaduse sätete ja kehtestatud õiguslike menetlustega, ilma poliitilise sekkumiseta ja põhjendamatu viivituseta;

8. tunnustab Albaania ametiasutusi riigi konstitutsioonikohtu tõhususe pideva parandamise eest; nõuab siiski kohtusüsteemi juhtorganite edasist tugevdamist ning püsivaid investeeringuid kohtute taristusse ja digitaliseerimisse; tuletab meelde, et kohtusüsteem seisab jätkuvalt silmitsi poliitilise surve ja ohtudega, mis võivad kahjustada kohtusüsteemi sõltumatust; rõhutab, et konstitutsioonikohtu otsuste õigeaegne ja täielik rakendamine nii täidesaatva kui ka seadusandliku võimu poolt on õigusriigi ja institutsioonilise tasakaalu põhielemendina väga oluline;

9. peab kahetsusväärseks, et Transparency Internationali 2025. aasta korruptsioonitaju indeksi pingereas on Albaania langenud 91. kohale (2024. aastal oli riik 80. kohal);

rõhutab, et korruptsioon on endiselt tõsine probleem ning vaatamata õigus- ja institutsioonilise raamistiku puhul tehtud edusammudele peab Albaania suurendama politsei sihipärast võimekust ning saavutama veelgi paremaid tulemusi uurimistes, süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel, eelkõige suurkorruptsiooni juhtumite puhul; väljendab heameelt peamiste korruptsioonivastaste õigusaktide vastuvõtmise üle, sealhulgas rikkumisest teatajate kaitse ja huvide konflikti kohta, ning nõuab nende põhjalikku rakendamist; väljendab heameelt korruptsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud asutuste ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise asutuste, sealhulgas korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse eristruktuuri (SPAK) jätkuva töö üle ning nõuab, et neile tagataks püsiv sõltumatus, piisavad vahendid ja piisav tegevussuutlikkus, seadmata piiranguid nende uurimisvolitustele ja kahjustamata nende tööd; nõuab suuremaid pingutusi, et tagada kuritegeliku vara tulemuslik jälitamine, arestimine, konfiskeerimine ja haldamine, sealhulgas süsteemse finantsuurimise, parema asutustevahelise ja piiriülese koostöö ning konfiskeerimisvahendite täieliku kasutamise kaudu kooskõlas põhiõigustega;

10. rõhutab, et korruptsiooni vastu tuleb võidelda kõigil tasanditel, et suurendada kodanike usaldust riigiasutuste vastu ja saavutada prognoositav ettevõtluskeskkond; nõuab suuremat läbipaistvust, huvide konflikti kontrolli, usaldusväärsuse riskihindamist ja sihipäraseid ennetusmeetmeid suure riskiga sektorites, eelkõige riigihangete ja kontsessioonide, litsentsimise ja inspekteerimise ning ehituse ja ruumilise planeerimise valdkonnas;

11. kutsub Albaaniat üles otsustavalt edasi liikuma seoses omandi esmase registreerimise ja õiglase, üldtunnustatud hüvitise maksmisega, et parandada riikliku omandiregistri läbipaistvust ja kinnisvararegistri katastriandmete kvaliteeti, ning tagama, et kinnisvara sundvõõrandamise ja äravõtmise korral austatakse õigust õiglasele kohtumenetlusele ja toimivale kohtulikule kaitsele;

12. rõhutab, et tähtis on tulemuslikult võidelda organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas rahapesu ja ebaseadusliku uimastikaubanduse võrgustike vastu, ning nõuab tihedamat koostööd selliste ELi asutustega nagu Europol ja Eurojust; kutsub ametiasutusi üles kiirendama tööd organiseeritud kuritegevust käsitleva Albaania õigusraamistiku vastavusse viimiseks ELi õigustikuga, tugevdama õiguskaitsesuutlikkust ja parandama uurimiste tõhusust;

13. tunneb heameelt asjaolu üle, et Albaania pangad on ametlikult alustanud piiriüleste eurotehingute tegemist SEPA süsteemi kaudu; kiidab Albaania ametivõime nende suurte jõupingutuste eest rahapesu vastu võitlemisel, võttes vastu rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse riikliku strateegia aastateks 2024–2030; võtab teadmiseks algatuse „Cashless Albania 2030“ (sularahavaba Albaania 2030), mille eesmärk on võidelda mitteametliku äritegevuse ja ebaseaduslike rahavoogude suure osakaalu vastu;

Põhiõigused ja meediavabadus

14. väljendab heameelt asjaolu üle, et Piirideta Reporterite 2025. aasta ajakirjandusvabaduse indeksis on Albaania tõusnud 99. kohalt 2024. aastal 80. kohale 2025. aastal; nõuab, et väljendusvabaduse ja meedia mitmekesisuse kaitsmiseks Albaanias tehtaks täiendavaid jõupingutusi, nõuab sealhulgas suuremat läbipaistvust meediakanalite omanike võimalike huvide konfliktide suhtes, kaitsemeetmeid

ajakirjanikele avaldatava poliitilise ja majandusliku surve vastu ning meediatöötajate vastu suunatud ähvarduste ja rünnakute tulemuslikku uurimist; nõuab ka meedia omandistruktuuride suuremat läbipaistvust ja riikliku reklaami läbipaistvat jaotamist, et kaitsta toimetuste sõltumatust ja meedia mitmekesisust;

15. mõistab teravalt hukka Albaanias esineva vaenulikkuse sõltumatute ajakirjanike ja meediatöötajate vastu, sealhulgas kõrgetasemeliste ametnike verbaalsed rünnakud ja meediavastase retoorika, laimukampaaniad ja misogüünse küberahistamise, mille sihtmärgid on sageli ajakirjanikud, kes kajastavad õigusriigi, korruptsiooni ja õigusemõistmise teemasid; väljendab lisaks muret ajakirjanike vastu algatatud kohtuasjade arvukuse pärast; väljendab heameelt Albaania karistusseadustiku hiljutiste muudatuste üle; peab siiski kahetsusväärseks, et need ei ole viinud laimamise ja solvamise täieliku dekriminaliseerimiseni kooskõlas ELi ja rahvusvaheliste standarditega;

16. kutsub Albaania ametiasutusi üles edendama täiendava meetmena meediapädevust ja digikirjaoskust, et toetada teabekeskkonna vastupanuvõimet, sealhulgas lisades meediapädevuse algatused kogu haridussüsteemi, toetades õpetajakoolitust ja nüüdisaegseid õppevahendeid, ning tõhustama koostööd sõltumatu meedia ja asjakohaste ELi programmidega, et edendada kriitilist mõtlemist ja vastutustundlikku digitaalset kaasatust;

17. ärgitab Albaaniat tugevdama institutsioonilist raamistikku etniliste ja usuvähemuste ja haavatavate elanikkonnarühmade, sealhulgas romade ja egiptlaste, puuetega inimeste, võõrtöötajate ja LGBTIQ+ inimeste õiguste kaitsmiseks ja edendamiseks ning tagama diskrimineerimisvastaste õigusaktide toimiva rakendamise, etniliste ja usuvähemuste ja haavatavate elanikkonnarühmade parema juurdepääsu avalikele teenustele ning nimetatud rühmade sisulise osalemise ühiskonna-, majandus- ja poliitilises elus; on mures soolise võrdõiguslikkuse vastase retoorika pärast Albaania poliitilises arutelus; märgib, et vähemuste õiguste kaitset puudutava institutsioonilise raamistiku tugevdamisega peavad kaasnema tulemuslikud meetmed, mis tagavad nende õiguste täieliku ja tulemusliku rakendamise praktikas;

18. kutsub Albaaniat üles tagama tunnustatud rahvusvähemustele võimaluse saada haridust vähemuskeeles ning toetama õpetajate koolitamist, õpikute koostamist ja kultuurilise identiteedi hoidmist;

19. tunnustab soolise võrdõiguslikkuse seaduse vastuvõtmist Albaanias, mis on kooskõlas ELi õigustikuga ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega; väljendab siiski sügavat muret LGBTIQ+ inimeste vastase desinformatsiooni ja vihkamise pärast, sealhulgas LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse nimel töötavate kodanikuühiskonna organisatsioonide vastu suunatud laimukampaaniate pärast; kutsub Albaania ametiasutusi üles võtma diskrimineerivat retoorikat levitavad inimesed seaduse ees vastutusele; nõuab, et Albaania valitsus töötaks välja sellised õiguslikud meetmed nagu registreeritud partnerlus, et tunnustada ja kaitsta samasoolisi paare, nagu valitsus on LGBTI-inimesi käsitlevas riiklikus tegevuskavas (2021–2027) kohustunud, ning et viia Albaania inimõigustealased õigusaktid kooskõlla ELi õigustikuga;

20. väljendab heameelt, et on tunnustatud bulgaaria kogukonna pikaajalist ajaloolist kohalolekut sellistes piirkondades nagu Prespa, Gollobordë ja Gora ning ärgitab Albaania ametivõime tagama selle kogukonna ja ka teiste Albaania tunnustatud

rahvusvähemuste keeleliste, kultuuriliste ja hariduslike õiguste täieliku austamise;

21. peab kahetsusväärseks, et ikka veel püsivad diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutuse probleemid, mis mõjutavad Albaanias vähemusrühmi, eriti seoses juurdepääsuga haridusele, tööhõivele ja avalikele teenustele; kutsub Albaania valitsust üles viima diskrimineerimisvastase poliitika ja vähemuste õigused täielikult vastavusse ELi õigustikuga; rõhutab, et on vaja parandada õiguskaitse kättesaadavust ja võimalust osaleda poliitilises elus, eelkõige haavatavate ja tõrjutud elanikkonnarühmade puhul;

22. tunnistab, et kreeka rahvusvähemus on säilitanud oma tugeva ajaloolise kohalolu, eriti Lõuna-Albaanias, ning kutsub Albaaniat üles tagama omandiõiguse kaitse;

23. rõhutab ka, et tähtis on hoida kommunistliku diktatuuriga seotud mälestuspaiku ning toetada ajaloolist mälu ja haridusalgatusi, et edendada ajalooteadmisi ja tugevdada demokraatlikku kultuuri, eelkõige nooremate põlvkondade seas;

24. väljendab heameelt Albaania elujõulise ja konstruktiivse kodanikuühiskonna üle, millel on reformide elluviimisel hädavajalik ja positiivne osa; julgustab Albaania valitsust looma koostöösuhteid, kaasates kodanikuühiskonna läbipaistvasse õigusloomeprotsessi vahetult ja juba varasest etapist alates; peab siiski kahetsusväärseks, et Albaania kodanikuühiskonna organisatsioonid seisavad jätkuvalt silmitsi raskustega ning nende rahastamine riiklikest vahenditest on piiratud; kutsub Albaania valitsust lisaks üles tagama kodanikuühiskonna tegutsemiseks soodsa, turvalise ja mittediskrimineeriva keskkonna;

25. on mures selle pärast, et Maailma Majandusfoorumi ülemaailmse soolise ebavõrdsuse 2025. aasta aruande kohaselt on Albaania langenud 23. kohalt 2024. aastal 36. kohale 2025. aastal, mis osutab suurenevale soolisele ebavõrdsusele; peab kahetsusväärseks, et soolist vägivalda käsitlev õigusraamistik ei ole veel Istanbuli konventsiooniga kooskõlas; nõuab tungivalt, et Albaania valitsus tõhustaks ohvritele mõeldud tugiteenuseid, eelkõige tervishoidu, naiste varjupaikade rahastamist, tasuta õigusabi ning taasintegreerimis- ja rehabilitatsiooniprogramme;

26. on mures asjaolu pärast, et Albaanias ei ole veel täielikult rakendatud lapse õiguste riiklikku tegevuskava (2021–2026) ning õiguskaitse kättesaadavust laste puhul takistavad viivitused, piiratud õigusabi ja ebapiisav institutsiooniline koordineerimine; peab kahetsusväärseks, et enamik Albaania lastest on endiselt vaesuse ohus; kutsub Albaania ametiasutusi üles lapse õiguste riiklikku tegevuskava tulemuslikult rakendama, osutades abi lastele, kes peavad toime tulema tõrjutuse ja vaesusega;

Avaliku halduse reformid ja valitsemistava

27. tunnustab edusamme avaliku halduse reformimisel, sealhulgas strateegilisel planeerimisel ja koordineerimisel; väljendab heameelt avaliku halduse reformi valdkonnaülese strateegia 2025–2030 vastuvõtmise üle; rõhutab siiski, et tulemuspõhise värbamise ja depolitiseerimise tagamiseks avalikus teenistuses on vaja rohkem pingutada, sealhulgas võtta vastu avaliku teenistuse uus õigusraamistik ja rakendada seda;

28. tunneb muret selle pärast, et ei riigihangete õigusraamistik ega äriühinguõigust käsitlevad õigusaktid ei ole ELi õigustikuga täielikult kooskõlas; kutsub Albaania

ametiasutusi üles jätkama pingutusi Albaania õigusaktide täielikuks ELi õigustikuga vastavusse viimiseks; nõuab tugevamat parlamentaarset järelevalvet, sõltumatuid auditeid ja täielikku läbipaistvust riigihankemenetlustes, et tagada vastavus ELi konkurentsi-, andmekaitse- ja korruptsioonivastastele standarditele;

29. väljendab heameelt Albaania erakondadeülese parlamendikomisjoni käimasoleva töö üle territoriaalse reformi valdkonnas; rõhutab, et kõik selle valdkonna reformid tuleks viia ellu kaasavalt ning need peaksid põhinema objektiivsetel sotsiaal-majanduslikel kriteeriumidel ja kohaliku omavalitsuse Euroopa standarditel;

30. nõuab poliitika paremat kavandamist, otsuste tegemist tõenduspõhiselt ja läbipaistvaid eelarveprotsesse, sealhulgas tugevamat parlamentaarset järelevalvet riigi rahanduse üle; nõuab kohalike omavalitsusüksuste rahaliste vahendite, haldussuutlikkuse ja maksuautonoomia parandamist;

31. tunnustab Albaania ametiasutusi riikliku küberturvalisuse strateegia 2025–2030 hiljutise vastuvõtmise eest; väljendab heameelt Albaania kehtiva küberturvalisuse seaduse vastavusse viimise üle ELi küberturvalisuse 2. direktiiviga[5]; tunnustab Albaania ametiasutusi elutähtsa ja olulise teabetaristu operaatorite ajakohastatud loetelu vastuvõtmise eest;

32. väljendab heameelt selle üle, et Albaania on pidevalt parandanud andmete edastamist Eurostatile; kutsub Albaania ametiasutusi üles veelgi suurendama kvaliteetsete andmete kogumist ja levitamist;

33. tunnustab Albaania valitsust kaubamärke ja patente käsitlevate uute seaduste vastuvõtmise eest; kutsub Albaania ametiasutusi üles viima Albaania intellektuaalomandiõiguse täielikult vastavusse ELi õigustikuga ja jätkama selle tugevdamist;

Sotsiaal-majanduslikud reformid ja keskkond

34. väljendab heameelt selle üle, et Albaania on pühendunud ELi Lääne-Balkani majanduskasvu kava rakendamisele; märgib siiski, et endiselt esineb struktuurseid puudusi, nagu varimajandus, tootlikkuse piiratud kasv ja keeruline ettevõtluskeskkond; peab kahetsusväärseks, et mitteametliku majanduse suur osakaal pärsib ettevõtluskeskkonda ja konkurentsi; kordab, et oluline on täiustada Lääne-Balkani riikide vahelist transporditaristut ning arendada rongi- ja lennuühendusi ELi liikmesriikidega; tunnustab Albaania ametiasutusi ELi rahastatud projektide käibemaksuvabastuse eest Albaanias;

35. tuletab meelde ELi Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava potentsiaali piirkondliku ühenduvuse edendamisel raudtee ja maantee kaudu; nõuab sellega seoses tungivalt, et kõigi asjaomaste riikide ametiasutused viiksid lõpule Albaaniat, Põhja-Makedooniat ja Bulgaariat ühendava VIII transpordikoridori projektid;

---

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv (EL) 2016/1148 (küberturvalisuse 2. direktiiv) (ELT L 333, 27.12.2022, lk 80, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj).

36. nõuab tervikliku välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanismi rakendamist strateegilise algatusena, mille abil kaitsta Albaania riiklikke huve, suurendada julgeolekut ning tagada investorite jaoks prognoositavus ja kooskõla ELi standarditega;

37. rõhutab asjaolu, et Albaania avaliku sektori sisefinantskontrolli sisekontrollisüsteem on endiselt osaliselt mõjus; kutsub Albaaniat üles suurendama riigile kuuluvate ettevõtete vastutust ja läbipaistvust, tehes nende iga-aastased finantstulemuste aruanded üldsusele kättesaadavaks; kutsub Albaania ametiasutusi üles täielikult rakendama Albaania kõrgeima kontrolliasutuse soovitusi;

38. väljendab heameelt Albaania tolliinfosüsteemide ajakohastamise ja Euroopa Liidu süsteemidega ühtlustamise strateegia (2025–2030) vastuvõtmise üle; tunnustab Albaania ametiasutusi nende pingutuste eest täita ELi standardeid tollitaristu ühtlustamise ja parandamise kaudu; rõhutab, et tolli IT-süsteemid vajavad ulatuslikku ajakohastamist, et need vastaksid täielikult ELi standarditele, ning kutsub Albaania ametivõime üles kiirendama sellega seoses vajalikke investeeringuid ja reforme;

39. kiidab Albaania ametivõime erapensionifonde käsitlevate õigusaktide ELi õigustikuga vastavusse viimise eest; kutsub Albaaniat üles viima lõpule tegevuse, mille eesmärk on saavutada vastavus kindlustust, kapitaliturge, väärtpaberiturge, investeerimisfonde ja finantsturutaristuid käsitleva ELi õigustikuga;

40. väljendab suurt heameelt komisjoni ettepaneku üle alustada läbirääkimisi, et laiendada ELi „rändle nagu kodus“ korda Lääne-Balkani riikidele, ja nõukogu antud loa üle ning kutsub komisjoni ja Lääne-Balkani partnereid üles võtma kiiresti vajalikke meetmeid ELi ja Lääne-Balkani partnerite rändlusturgude vastastikuseks avamiseks, et võimaldada kodanikel ja ettevõtjatel saada kasu rändlusteenustest ilma lisatasudeta;

41. rõhutab, et kestliku majanduskasvu ja sotsiaalse sidususe tagamiseks on oluline investeerida haridusse, oskuste arendamisse ja innovatsiooni; peab kiiduväärseks, et Albaania valitsus on vastu võtnud õigusaktid kõrghariduse reformimiseks ja riikliku haridusstrateegia (2021–2026) jätkuvaks rakendamiseks; kutsub Albaania ametiasutusi üles viima lõpule kultuuripärandi ja muuseumide seaduse rakendusaktide koostamise; ärgitab välja töötama sellist poliitikat, mille eesmärk on vähendada noorte väljarännet ja ajude äravoolu ning pakkuda noortele spetsialistidele paremaid võimalusi paremate tööturutingimuste, haridusreformi ja innovatsiooni toetamise abil;

42. nõuab, et Albaanias arendataks edasi ja rakendataks tulemuslikult sotsiaaleluruumide raamistikku, tuginedes sotsiaaleluruumide riikliku strateegia (2016–2025) jätkamisele ja täiustamisele, et tagada väiksema sissetulekuga ja haavatavatele rühmadele stabiilsed ja inimväärsed elutingimused; toonitab kättesaadavate ja taskukohaste sotsiaaleluruumide tähtsust eelkõige noorte, sealhulgas üliõpilaste ja töökohapõhiste õppijate jaoks, kuna see võimalus toetab nende geograafilist liikuvust, juurdepääsu haridusele ja koolitusele ning edukat integreerumist tööturule;

43. toonitab, et tõeline sotsiaaldialoog on esmatähtis, et ELi laienemisest saaksid kasu eri elanikkonnarühmad; tunneb heameelt andmebaasi edastuse parandamise ja varajase ühendamise üle Euroopa tööalase liikuvuse portaaliga (EURES), mis said võimalikuks tänu riikliku ametite loetelu täielikule vastavusse viimisele oskuste, kompetentside, kvalifikatsioonide ja ametite Euroopa klassifikaatoriga (ESCO); peab aga kahetsusväärseks, et Albaania töönõukogu koosolekuid korraldatakse harva; nõuab

kolmepoolsete konsultatsioonide protsessi tõhustamist, sealhulgas ametiühingute piisavat esindatust; rõhutab vajadust veelgi enam toetada sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamist;

44. nõuab suuremaid jõupingutusi, et edendada ELi tööõiguse ning ELi töötervishoiu ja tööohutuse raamistiku järgimist, sealhulgas mittediskrimineeriva poliitika ja võrdõiguslikkuse meetmete täielikku rakendamist, ning nõuab tungivalt, et asjaomased riiklikud asutused tagaksid nõuete täitmata jätmise korral tulemusliku seire, täitmise tagamise ja piisavad karistused;

45. toonitab, et liikumine ELiga ühinemise suunas eeldab tegelikke tulemusi keskkonnaõigustiku rakendamisel ja jõustamisel, eelkõige keskkonnamõju hindamiste, looduskaitseseaduste ja üldsuse osalemise õiguste valdkonnas;

46. võtab teadmiseks Albaania valitsuse teate, et kavas on reformida jäätmekäitlussektorit, tsentraliseerides ja parandades jäätmete kogumist ja käitlemist; märgib siiski murega, et Euroopa Komisjoni hinnangul ei ole aruandeperioodi jooksul keskkonna ja kliimamuutuste valdkonnas edusamme tehtud; nõuab tungivalt, et Albaania valitsus seaks prioriteediks kliimamuutustega kohanemise strateegiate rakendamise ja taastuvate energiaallikate arendamise ning toetaks kestlikku majanduskasvu;

47. peab äärmiselt kahetsusväärseks asjaolu, et Albaania pikendas 2015. aasta strateegiliste investeeringute seaduse kehtivust, kuna see sisaldab sätteid, mis võimaldavad kiirendatud loamenetlusi ja väiksemat keskkonnajärelevalvet, ja võivad seega kahjustada kaitsealasid ja muid keskkonnatundlikke alasid; nõuab, et tunnistataks kehtetuks kaitsealade seaduse 2024. aasta muudatused, mis võimaldavad arendada kaitsealadel suuremahulist turismitaristut ning anda peamised juhtimis- ja otsustuspädevused üle riiklikule territooriuminõukogule, nõrgendades seeläbi keskkonnajärelevalvet;

48. rõhutab asjaolu, et komisjon on hoiatanud Albaaniat tegevuse eest, mis võib takistada ELiga ühinemist, võttes arvesse riigis toimuvaid meeleavaldusi suuremahulise luksusprojekti vastu, mis ohustab flamingode, hüljeste ja kilpkonnade koduks olevat looduskaitseala; kordab sellega seoses komisjoni kriitikat ja tuletab meelde, et ELi keskkonnaalaste õigusnormide, sealhulgas linnudirektiivi[6] ja elupaikade direktiivi[7] järgimine on ELiga ühinemise eeltingimus;

49. väljendab tõsist muret selle pärast, et Vjosa-Narta kaitsealal toimuvad arengud näitavad nende seadusandlike muudatuste praktilisi tagajärgi ja nendest tulenevaid ohte tunnustatud ökoloogilise väärtusega aladele; jälgib tähelepanelikult sellega seotud käimasolevaid rahumeelseid massimeeleavaldusi; kutsub Albaania ametivõime üles kehtestama viivitamata moratooriumi kõigile uutele loamenetlustele, ehitustöödele ja arendustegevusele kaitsealadel, kuni muudetud kaitsealade seaduse kokkusobimatud sätted on komisjoni ja Euroopa Parlamendi pikaajalise taotluse alusel ja kooskõlas

---

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj).

7 Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj).

27. peatüki sulgemiskriteeriumidega kehtetuks tunnistatud ning on tagatud täielik vastavus ELi looduskaitsestandarditele; rõhutab, et kõik selle valdkonna projektid peavad läbima põhjaliku keskkonnamõju hindamise, mis on täielikult kooskõlas ELi standarditega, sealhulgas läbipaistva üldsuse osalemise protsessi, millesse on kaasatud kohalikud kogukonnad, teadlased ja kodanikuühiskond;

Välispoliitika ja piirkondlik koostöö

50. tunnustab Albaaniat selle eest, et riik järgib jätkuvalt täiel määral ELi ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas piiravate meetmete rakendamisel, ja osaleb jätkuvalt ÜJKP missioonidel ja operatsioonidel, ning kiidab Albaania konstruktiivset rolli piirkondliku stabiilsuse edendamisel, mis kinnitab riigi tugevat Euroopa-Atlandi suunitlust; tunneb heameelt tõhustatud koostöö üle, mida tehakse julgeoleku- ja kaitseküsimustes ELi ja Albaania julgeoleku- ja kaitsepartnerluse ning julgeoleku- ja kaitsedialoogide raames; rõhutab, kui tähtis on edasine koostöö, nagu ühised koolitusalgatused, ühine luurevõime ja täiustatud piirijulgeolekumeetmed, et tegeleda piirkondlike ja üleilmsete julgeolekuprobleemidega;

51. rõhutab, et osalemine rahvusvahelistes algatustes ja organisatsioonides peaks jääma kooskõlla ELi väärtuste, piirkondliku stabiilsuse ja Albaania ELi integratsiooni eesmärkidega; toonitab läbipaistvuse ja asjakohase parlamentaarse kontrolli tähtsust rahvusvaheliste kohustustega seotud otsuste puhul;

52. rõhutab heanaaberlike suhete ja piirkondliku koostöö tähtsust ELi laienemisprotsessi oluliste osadena ning väljendab heameelt Albaania aktiivse osalemise üle piirkondlikes algatustes; toonitab vajadust süvendada julgeolekualast koostööd Lääne-Balkani piirkonnas, hõlbustades tihedamat koordineerimist piirkondlike partnerite vahel, et võidelda organiseeritud kuritegevuse, küberohtude ja hübriidprobleemidega; tunnistab Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegilist tähtsust Euroopa julgeoleku ja majandusliku stabiilsuse jaoks; kutsub Albaaniat üles suurendama oma merendusjulgeolekualaseid võimeid kooskõlas ELi ja NATOga, sealhulgas tugevdama mereväetaristut, parandama järelevalvesüsteeme ja suurendama pingutusi ebaseadusliku tegevuse, nagu inimkaubanduse vastu võitlemiseks; julgustab Albaaniat tegema süvendatumat koostööd ELi rannikuriikidega, et tagada kriitilise tähtsusega mereteede kaitse ja keskkonnakestlikkus selles piirkonnas;

53. hoiatab, et väljaspool ELi raamistikku välja töötatud algatused, sealhulgas nn avatud Balkani algatus, võivad luua paralleelseid struktuure, mis võivad kahjustada Berliini protsessi ja Lääne-Balkani ühist piirkondlikku turgu;

ELi toetus

54. väljendab heameelt selle üle, et EL on andnud Albaaniale IPA III ning reformi- ja kasvurahastu raames rahalist ja tehnilist abi, ning toonitab, et selline toetus peab ka edaspidi olema kindlalt seotud reformide konkreetse rakendamise ja mõõdetavate tulemustega; nõuab ELi suuremat toetust piirkondlikele julgeolekualgatustele, millega suurendatakse stabiilsust ja vastupanuvõimet kogu Lääne-Balkani piirkonnas; tunneb heameelt Euroopa rahutagamisrahastu kahepoolsete abimeetmete üle Albaania relvajõudude toetamiseks, mis suurendavad Albaania potentsiaali panustada ELi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonidesse ja operatsioonidesse;

55. nõuab kodanikuühiskonna organisatsioonide, ettevõtjate ühenduste ja sotsiaalpartnerite tugevdatud järelevalvet Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu üle ja sisulist osalemist selle kõigis etappides, sealhulgas reformimeetmete kavandamisel, projektide elluviimisel ja tulemuste seiramisel;

56. kutsub ELi üles andma Albaaniale täiendavat finants- ja tehnilist abi, et toetada maaelu kestlikku arengut ning vähendada linna- ja maapiirkondade vahelist lõhet kooskõlas ELi ühtekuuluvuspoliitikaga;

57. väljendab muret tõsiste rikkumiste pärast, mis Euroopa Pettustevastane Amet on tuvastanud ELi maaelu arendamiseks mõeldud ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPARD II) programmi rakendamisel Albaanias; rõhutab, kui oluline on tagada ELi finantsabi kasutamisel täielik läbipaistvus, vastutus ja tulemuslikud kontrollimehhanismid, et kaitsta ELi finantshuve ja säilitada üldsuse usaldus; nõuab, et viivitamata võetaks vajalikud parandusmeetmed;

58. kutsub komisjoni üles jätkama selgete suuniste andmist reformiprioriteetide kohta ning tagama reformide edenemise läbipaistva ja range seire; kutsub lisaks komisjoni üles korraldama kõigis liikmesriikides ja Albaanias teavituskampaania, et selgitada kodanikele ELi laienemise positiivset mõju;

59. ergutab komisjoni koos Euroopa välisteenistusega aitama veelgi suurendada Albaania vastupanuvõimet hübriidohtudele küberjulgeoleku, infoga manipuleerimise ja elutähtsate taristute kaitse valdkonnas; toonitab vajadust parandada koordineerimist ning tegeleda desinformatsiooni ja hübriidohtudega, millega püütakse õõnestada Albaania üldsuse toetust ELiga ühinemisele; selleks tuleb strateegilisemalt esile tõsta ELi tähtsust Lääne-Balkani elanike jaoks;

o
o o

60. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile, Euroopa Ülemkogu eesistujale, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Albaania Vabariigi presidendile, valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0218

Komisjoni 2025. aasta aruanne Põhja-Makedoonia kohta

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon komisjoni Põhja-Makedooniat käsitleva 2025. aasta aruande kohta (2025/2254(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut, mille sõlmisid ühelt poolt Euroopa ühendused ja nende liikmesriigid ning teiselt poolt Põhja-Makedoonia Vabariik[1],

– võttes arvesse Põhja-Makedoonia 22. märtsil 2004. aastal esitatud Euroopa Liidu liikmeks astumise avaldust,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 16. detsembri 2005. aasta otsust anda Põhja-Makedooniale ELi kandidaatriigi staatus,

– võttes arvesse nõukogu 18. juuli 2022. aasta järeldusi laienemise (Põhja-Makedoonia ja Albaania) kohta ning nõukogu 17. detsembri 2024. aasta järeldusi laienemise kohta,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[3],

– võttes arvesse Põhja-Makedoonia reformikava, mille komisjon Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu raames 23. oktoobril 2024 heaks kiitis,

– võttes arvesse komisjoni 5. veebruari 2020. aasta teatist „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“ (COM(2020)0057),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

---

1 ELT L 84, 20.3.2004, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2004/239(2)/oj.
2 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
3 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

– võttes arvesse komisjoni 20. märtsi 2024. aasta teatist laienemiseelsete reformide ja poliitika läbivaatamise kohta (COM(2024)0146),

– võttes arvesse komisjoni 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta“ (COM(2025)0900), millele on lisatud komisjoni talituste töödokument „2025 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in North Macedonia“ (2025. aasta aruanne õigusriigi kohta – peatükk õigusriigi kohta Põhja-Makedoonias) (SWD(2025)0930),

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690), millele on lisatud komisjoni talituste töödokument „North Macedonia 2025 Report“ (Põhja-Makedoonia 2025. aasta aruanne) (SWD(2025)0753),

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste konventsiooni ning Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikat,

– võttes arvesse 2018. aastal Sofias, 2020. aastal Zagrebis ja 2021. aastal Brdo pri Kranjus toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumisi ning nende deklaratsioone,

– võttes arvesse 17. detsembril 2025 Brüsselis toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) valimisvaatlusmissiooni 23. septembri 2024. aasta lõpparuannet 24. aprillil 2024 Põhja-Makedoonias toimunud presidendivalimiste ja 8. mail 2024 toimunud parlamendivalimiste kohta,

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Põhja-Makedoonia Vabariigi stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee 19. istungit,

– võttes arvesse 26. ja 27. novembril 2025 Strasbourgis toimunud ELi – Põhja-Makedoonia parlamentaarse ühiskomisjoni 24. kohtumisel vastu võetud ühiseid soovitusi,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Põhja-Makedoonia kohta, eelkõige oma 24. oktoobri 2019. aasta resolutsiooni Põhja-Makedoonia ja Albaaniaga ühinemisläbirääkimiste alustamise kohta[4],

– võttes arvesse oma 29. veebruari 2024. aasta resolutsiooni ELi integratsiooni süvendamise kohta tulevast laienemist silmas pidades[5],

– võttes arvesse oma 11. märtsi 2026. aasta resolutsiooni ELi laienemisstrateegia kohta[6],

– võttes arvesse 2001. aasta Ohridi raamlepingut,

– võttes arvesse Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia vahelist sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingut, mis allkirjastati 1. augustil 2017. aastal ja ratifitseeriti 2018. aasta

---

4 ELT C 202, 28.5.2021, lk 86.
5 ELT C, C/2024/6746, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6746/oj.
6 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0077.

jaanuaris,

– võttes arvesse Prespa kokkulepet ehk lõplikku kokkulepet erimeelsuste lahendamiseks, nagu seda on kirjeldatud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonides 817 (1993) ja 845 (1993), 1995. aasta ajutise kokkuleppe lõpetamist ning strateegilise partnerluse loomist Kreeka ja Põhja-Makedoonia vahel 17. juunil 2018. aastal,

– võttes arvesse ÜRO kolmandat kohanimede standardimise konverentsi 1977. aastal,

– võttes arvesse järelseire dialoogi Põhja-Makedooniaga ja vastavat aruannet, mille Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee võttis vastu 8. jaanuaril 2026. aastal,

– võttes arvesse kuuendat aruannet Põhja-Makedoonia kohta, mille rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon võttis vastu 29. juunil 2023. aastal,

– võttes arvesse komisjoni talituste ühist töödokumenti „Objectives and Indicators to frame the implementation of the Gender Action Plan III (2021-25)“ (Eesmärgid ja näitajad GAP III (2021–2025) rakendamiseks) (SWD(2020)0284), mis on lisatud komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 25. novembri 2020. aasta ühisteatisele „ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmas tegevuskava (GAP III) – ambitsioonikas tegevuskava soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamiseks ELi välistegevuses“ (JOIN(2020)0017), ning Põhja-Makedoonia riigi tasandi rakenduskava,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0162/2026),

A. arvestades, et Põhja-Makedoonial on olnud alates 2005. aastast ELi kandidaatriigi staatus ja riik lõpetas 2023. aasta detsembris edukalt sõelumisprotsessi;

B. arvestades, et Põhja-Makedoonia strateegiline pühendumus ELiga ühinemisele ja erakondade hulgas valitsev rahvuslik ühtsus on vankumatu ning kodanike toetus ELi liikmesusele on 2024. aastaga võrreldes kasvanud ligi 10 % ja on nüüd 71 %;

C. arvestades, et ELi laienemispoliitika on endiselt strateegiline investeering rahusse, demokraatiasse, stabiilsusesse ja heaolusse Euroopa mandril ning ühinemisprotsessi usaldusväärsus sõltub rangest tingimuslikkusest ja kandidaatriikide õiglasest kohtlemisest; arvestades, et kandidaatriigid peavad täielikult täitma Kopenhaageni kriteeriume ja järgima Euroopa väärtusi; arvestades, et kahepoolsed küsimused tuleks lahendada kahepoolselt ja kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning neid ei tohiks kasutada laienemisprotsessi blokeerimiseks või suuremaks politiseerimiseks; arvestades, et ELi laienemispoliitika usaldusväärsus sõltub võrdselt sellest, kas kandidaatriigid viivad ellu reforme ja kas EL täidab oma kohustused, kui kõik tingimused on täidetud;

D. arvestades, et Euroopa Parlament on järjekindlalt toetanud Põhja-Makedoonia Euroopa-väljavaadet ning hoidnud alal pidevat dialoogi Põhja-Makedoonia ametiasutuste, sidusrühmade ja kodanikuühiskonnaga, rõhutades vajadust viia ellu püsivaid reforme, austada demokraatlikke väärtusi, õigusriiki ja inimõigusi ning täita kokkulepitud kohustusi;

E. arvestades, et väljaränne avaldab Põhja-Makedooniale jätkuvalt negatiivset mõju, mis seab pikas perspektiivis ohtu oluliste avalike teenuste rahalise jätkusuutlikkuse;

F. arvestades, et endiselt vähendavad üldsuse usaldust ja kaasatust poliitiline polariseerumine, erakondade piiratud koostöö ja reformide aeglane elluviimine;

G. arvestades, et eelkõige keerulises ajaloolises kontekstis on keele-, identiteedi- ja kultuuriküsimused oma olemuselt tundlikud; arvestades, et selliste küsimuste lisamine laienemisläbirääkimistesse võib raskendada ja politiseerida kandidaatriikide ühinemisprotsessi ning seetõttu tuleks neid käsitleda vaoshoitult ja vastutustundlikult viisil, mis säilitab ELi laienemispoliitika terviklikkuse;

H. arvestades, et Põhja-Makedoonia on teinud oma reformikava rakendamisel mõõdetavaid, kuid aeglaseid edusamme, tegeledes põhiliselt reformidega muudes kui peamistes valdkondades; arvestades, et reformikava rakendamine aitab kaasa Põhja-Makedoonia ühiskonna, majanduse ja institutsioonide ajakohastamisele ja arengule;

I. arvestades, et nõukogu on järeldanud, et ta on valmis kutsuma kokku valitsustevahelise konverentsi ilma edasiste viivituste või täiendavate poliitiliste otsusteta niipea, kui Põhja-Makedoonia on kooskõlas oma sisemenetlustega täitnud oma kohustuse viia lõpule nõutavad põhiseaduse muudatused;

J. arvestades, et individuaalsed ELi liikmesriigid on väljendanud oma seisukohti Põhja-Makedoonia läbirääkimisraamistiku kohta;

K. arvestades, et suhtlemiseks ja minevikuga tegelemiseks ühise lähenemisviisi leidmine ning vastastikku lugupidava ajaloolise mälu kultuuri loomine on alus, millele Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia peaksid rajama oma tulevased suhted; arvestades, et Põhja-Makedoonia ja Bulgaaria tulevaste põlvkondade vahelistes suhetes kajastuvad nende kahe riigi haridusprotsessid;

1. kordab, et toetab täielikult Põhja-Makedoonia pühendumust ELi liikmesusele, mille aluseks on selged ja mõõdetavad edusammud ning ranged, kuid õiglased tingimused, ning vajalikke ümberkujundavaid muutusi, mis on nõutavad ühinemiskriteeriumide täitmiseks; tunnustab riigi pühendumust Euroopa integratsioonile ja ergutab jätkama pingutusi ELi normidega kooskõlas olevate reformide edendamiseks; tuletab aga meelde, et ühinemisläbirääkimiste edenemine sõltub jätkuvalt püsivatest ja põhjalikest reformidest ning on endiselt rangelt tulemuspõhine;

2. märgib kahetsusega, et pärast viimast raportit ei ole tehtud edusamme; toonitab, et reformitempo nõuab uut poliitilist pühendumust ja selgeid meetmeid, sealhulgas vajalikke põhiseaduse muudatusi, konstruktiivset erakondadevahelist koostööd ja toimivat parlamentaarset järelevalvet; mõistab, et põhiseaduse muudatused on oluline, kuid lahkarvamusi tekitav teema riigis, mis on iseseisvumisel toime tulnud paljude probleemidega; rõhutab sellega seoses, et kõik riigi Euroopa suunas liikumisele pühendunud poliitilised sidusrühmad peaksid viivitamata ühendama jõud, et viia ellu vajalikud põhiseaduse muudatused, mis võimaldavad avada esimese läbirääkimiste teemaploki; tuletab meelde, et läbirääkimiste jooksul riiklike õigusaktide ELi *acquis*'ga vastavusse viimisel on erakondadevaheline koostöö jätkuvalt oluline;

3. väljendab heameelt, et Põhja-Makedoonias on hiljuti antud poliitilisi signaale uuendatud

pühendumuse kohta reformide läbiviimisele; rõhutab siiski, et riiki hinnatakse üksnes elluviidud reformide tulemuste alusel; toonitab, et erakondadevahelise koostöö puudumine põhiseaduse muudatustega edasiliikumiseks ei vabanda viivitamist muude vajalike reformidega, millest oleks kasu riigile ja selle kodanikele, olenemata Euroopa suunas liikumisest;

4. kutsub liikmesriike, nõukogu ja komisjoni üles tagama ühinemisprotsessi prognoositavuse ja usaldusväärsuse, pidades silmas ka seda, et laienemisprotsessis osalevates riikides säiliks üldsuse toetus ühinemisele; nõuab sellega seoses tungivalt, et Euroopa Ülemkogu ja liikmesriigid annaks avalikult ja selgelt teada, et nõukogu kavatseb teha kiiresti ja tingimusteta positiivse otsuse alustada Põhja-Makedooniaga peetavate ühinemisläbirääkimiste järgmist etappi, kui nõukogu 18. juuli 2022. aasta järelduste tingimused on täidetud; märgib, et Põhja-Makedoonia on üks kõige kauem ootel olnud kandidaatriik, kellele anti kandidaatriigi staatus rohkem kui kaks aastakümmet tagasi; toonitab, et Põhja-Makedooniaga peetavate ühinemisläbirääkimiste alustamise korduv edasilükkamine Euroopa Ülemkogu poolt on soodustanud seda, et riigi poliitilised sidusrühmad ja kodanikud tajuvad ELiga ühinemise väljavaateid negatiivselt;

5. kordab Euroopa Ülemkogu 2024. aasta järeldustes Põhja-Makedoonia kohta tehtud üleskutset kiirendada põhiseaduse muudatuste lõpuleviimist; tuletab meelde, et nõukogu on kinnitanud oma valmisolekut kutsuda ilma edasiste viivituste või täiendavate poliitiliste otsusteta kokku veel üks valitsustevaheline konverents niipea, kui Põhja-Makedoonia on kooskõlas oma sisemenetlustega täitnud oma kohustuse, ning et seejärel on nõukogu kooskõlas läbirääkimisraamistikuga valmis avama võimalikult kiiresti esimese läbirääkimiste teemaploki;

6. tunnustab Põhja-Makedoonia kodanike pühendumust ELiga integreerumisele ja toetust, mida nad näitavad üles sellele projektile kaks aastakümmet pärast protsessi alustamist; kutsub komisjoni üles esitama selgeid ettepanekuid selle kohta, kuidas kohaldada järkjärgulise integratsiooni vahendeid ja tagada nende tulemuslik rakendamine, sealhulgas Lääne-Balkani majanduskasvu kava raames, et täiendada ja mitte asendada täisliikmesust võimalikult paljudes valdkondades, et Põhja-Makedoonia kodanikud saaksid ELiga integreerumisest kasu enne ühinemist;

7. tuletab meelde, et ühinemisläbirääkimiste alustamise ja lõpetamise küsimustes, mis on laienemisprotsessi peamised poliitilised verstapostid, on vaja ühehäälset otsuste tegemist; kordab oma üleskutset suurendada ELi suutlikkust tegutseda lihtsustatud protsesside teel, nagu kvalifitseeritud häälteenamusega hääletamine laienemisprotsessi vaheetappides, täielikus kooskõlas aluslepingutega;

8. tuletab meelde, et riikidevahelisi kahepoolseid vaidlusi tuleks lahendada, pidades avatud dialoogi, millesse on kaasatud kodanikuühiskond ja eksperdid, ning tehes tõelist koostööd, heas usus ja kooskõlas rahvusvahelise õigusega, ühtlasi ei tohiks kõnealuseid vaidlusi ühinemisprotsessis ära kasutada;

9. rõhutab, et keeleline, kultuuriline ja rahvuslik identiteet on iga riigi tõeline alus ja kolmandad isikud ei tohiks seda kahtluse alla seada; märgib lisaks, et sellised küsimused ei tohiks mõjutada ELiga ühinemise protsessi, milles keskendutakse ELi *acquis*' rakendamisele ning Kopenhaageni kriteeriumides ja heanaaberlike suhete põhimõtetes sätestatud ELi väärtuste ja põhimõtetega kooskõla saavutamisele ning

milles tuleks juhinduda objektiivsetest kriteeriumidest ja mis peaks olema üksnes tulemuspõhine; on kindlalt vastu etnilis-natsionalistlikule retoorikale, sealhulgas poliitiliste osalejate poolt, kuna see soodustab lõhestatust ja õõnestab heanaaberlikke suhteid ning etniliste rühmade ja kogukondade vahelisi suhteid; nõuab, et EL suurendaks jõupingutusi sellise retoorika ja selle mõju ohjeldamiseks;

10. väljendab heameelt, et etniliste rühmade vahelised suhted on Põhja-Makedoonias stabiilsed ja et rakendatakse Ohridi raamlepingut, sealhulgas õiglase esindatuse mehhanismide kaudu; kutsub kõiki osalejaid üles hoidma alal riigi stabiilsuse ja terviklikkuse aluseid, edendama suhteid, koostööd ja suhtlust etniliste ja vähemusrühmade ning muude kogukondade vahel ning vältima lõhestavat retoorikat;

11. võtab teadmiseks Põhja-Makedoonia konstitutsioonikohtu 18. septembri 2024. aasta otsuse tühistada teatavad sätted, mis käsitlevad Albaania ja muude kogukondade esindajate kvoote avalikes asutustes; rõhutab, et riigi haldus peaks kajastama riigi paljurahvuselist koosseisu; kutsub ametivõime üles tagama kõigi kogukondade piisava ja õiglase esindatuse kooskõlas Ohridi raamlepinguga ning muutma ja rakendama vastavat seaduseelnõu täielikus kooskõlas Veneetsia komisjoni arvamuse ja ELi standarditega; nõuab tungivalt, et Põhja-Makedoonia ametivõimud lahendaksid kiiresti albaania keele kasutamise küsimuse riigieksamitel, et tagada Ohridi raamlepingu praktiline rakendamine nii õiguses kui ka vaimus, ega püüaks petlikult näidata, et üliõpilaste meeleavaldused on poliitiliselt ajendatud või destabiliseeriv tegur;

12. märgib, et stabiliseerimis- ja assotsieerimiskomitee väljendas hiljuti heameelt edusammude üle, mida on tehtud põhiküsimuste teemaploki avamise kriteeriumide täitmiseks avaliku halduse reformi ja õigusriiki käsitlevaid peatükke puudutavate tegevuskavade kaudu; ergutab Põhja-Makedooniat valmistama kogu põhiküsimuste teemaploki avamise kriteeriumidega seotud töö ette ja viima selle lõpule, korraldades läbipaistva ja sisuka konsultatsiooniprotsessi kõigi asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas kodanikuühiskonnaga;

Demokraatlike institutsioonide toimimine

13. märgib, et kuigi demokraatlikud institutsioonid toimivad Põhja-Makedoonias rahuldavalt, püsib poliitiline polariseerumine, mistõttu viibivad hädavajalikud reformid ja ametisse nimetamised; peab kahetsusväärseks, et ei ole tehtud ühtegi katset võtta vastu põhiseaduse muudatusi, mida riik on kohustunud tegema ja mis on põhiküsimuste teemaploki avamiseks vajalikud; nõuab tungivalt, et kõik Põhja-Makedoonia Vabariigi assamblees esindatud erakonnad loobuksid tulisest kampaaniaretoorikast ja teeksid kahepoolset koostööd, et jõuda vajalike reformide osas kokkuleppele; nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid suurendaksid jõupingutusi, et aidata kaasa selle küsimuse lahendamisele, sealhulgas tehnilise abi ja dialoogi hõlbustamise kaudu;

14. rõhutab, et parlamentaarset järelevalvet täidesaatva võimu üle tuleks veelgi tugevdada, ning nõuab tõhusamaid kontrollimehhanisme, mis hõlmavad opositsioonierakondade ja kodanikuühiskonna osalejate suuremat kaasamist;

15. väljendab heameelt asjaolu üle, et 2025. aasta oktoobris ja novembris toimunud kohalikud valimised olid üldiselt konkurentsipõhised ning et valimiste administratsioon haldas hoolimata mõningatest menetluslikest puudustest valimiste ettevalmistamist üldiselt tõhusalt; märgib, et endiselt on ellu viimata ulatuslik valimisreform, mille

tähtaeg on juba möödas; kordab oma nõudmist rakendada OSCE/ODIHRi ja Veneetsia komisjoni esitatud täitmata soovitused läbipaistval viisil, kaasates kõik asjaomased sidusrühmad; nõuab lisaks suuremat läbipaistvust erakondade rahastamise ja kulude ning poliitreklaami vallas, seda nii traditsioonilise meedia kui ka interneti ja eelkõige sotsiaalmeedia puhul; kutsub Põhja-Makedooniat üles kõrvaldama valimiste varjatud mõjutamist võimaldavad regulatiivsed lüngad, eelkõige reguleerides internetipõhist poliitreklaami, sealhulgas sponsorite kohustusliku tuvastamise, kulude läbipaistvuse ja suunamiskriteeriumide sisulise avalikustamise kaudu, ning käsitledes kolmandate isikute poolse rahastamise ja kampaaniaga seotud kulukanaleid; nõuab õiglast riiklikku rahastamist ning et kõigile erakondadele ja sõltumatutele kandidaatidele tagataks võrdne juurdepääs meediale;

16. nõuab naiste tõelist ja sisulist poliitilist võimestamist kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil, et suurendada nende osalemist valimisprotsessis ja poliitiliste otsuste tegemisel; soovitab lisaks kehtestada sookvoodid seal, kus neid veel ei ole, et tagada riiklikus soolise võrdõiguslikkuse strateegias sätestatud soolise tasakaalu kohustuse täitmine;

17. tunnistab, et avaliku halduse reformi ja digiüleminekuga, mis suurendaks avalikus sektoris läbipaistvust ja tõhusust, on tehtud mõõdukaid edusamme, sealhulgas kooskõlas ELi määrustega hiljuti vastu võetud e-identimist käsitlevate õigusaktide kaudu; märgib siiski, et vaja on täiendavaid jõupingutusi, sealhulgas kohaliku omavalitsuse reforme ja 2023.–2030. aasta avaliku halduse strateegia jõulisemat rakendamist, mis võimaldaks kohalikel omavalitsustel pakkuda kodanikele paremaid teenuseid, töötada välja ja rakendada kohalikke ja piirkondlikke arengustrateegiaid ning tagada vajaliku haldussuutlikkuse olemasolu;

18. nõuab tungivalt avaliku halduse edasist depolitiseerimist ning tulemuspõhise värbamise ja kõrgema juhtkonna valikumenetluste täielikku rakendamist kooskõlas ELi standarditega;

19. väljendab heameelt uue ombudsmani hiljutise ametisse nimetamise üle; peab positiivseks avalike kuulamiste kasutamist avalikele ametikohtade nimetamisel, kuna see suurendab läbipaistvust ja avalikku kontrolli; väljendab siiski muret selle pärast, et diskrimineerimise ennetamise ja diskrimineerimise eest kaitsmise komisjoni liikmete ametisse nimetamise protsessi puhul on viiteid poliitilisele soosiklusele; rõhutab, et võrdõigusasutused peavad tegutsema sõltumatult ja ilma poliitilise sekkumiseta;

Meedia ja kodanikuühiskond

20. väljendab heameelt asjaolu üle, et Põhja-Makedoonias on väljendusvabadusel piisavad õiguslikud tagatised; märgib, et olukorda tuleb siiski veel parandada, et luua vaba ja sõltumatu meedia jaoks tõeliselt soodne keskkond; kutsub meediat üles ilmutama vaoshoitust sellise retoorika avaldamisel, mis võib kahjustada etniliste rühmade ja kogukondade vahelisi suhteid; rõhutab, et sotsiaalmeediaplatvormid peavad tugevdama sisu modereerimist, eelkõige seoses etnilise vaenukõnega; ergutab lisaks arendama kohalikku ja piirkondlikku erameediat;

21. märgib, et ajakirjanike kaitset käsitlevate õigusnormide toimiv rakendamine on endiselt keeruline, eelkõige naisajakirjanike vastu suunatud küberahistamise ja soolise vägivalla juhtumite puhul; väljendab muret selle pärast, et üldsuse osalemise vastaseid

strateegilisi hagisid (vaigistushagid) käsitlevate konkreetsete õigusaktide puudumine ning kohtunike, juristide ja ajakirjanike vähene teadlikkus sellest küsimusest takistavad endiselt ajakirjanike ja avalike kritiseerijate toimivat kaitsmist vaigistushagide eest; rõhutab vajadust võtta vastu riiklikud õigusaktid, mis on kooskõlas vaigistushagide keelamist käsitleva direktiiviga[7]; väljendab muret meediatöötajate, eriti meedias töötavate naiste sotsiaal-majandusliku ebakindluse pärast; kutsub õiguskaitse- ja kohtuametnikke üles tagama tulemuslikud uurimised ja karistused seoses rünnakute, ähvarduste, ahistamise ja survestamisega, mis on suunatud ajakirjanike vastu, pöörates erilist tähelepanu naisajakirjanikele; nõuab tungivalt, et asjaomased asutused hoiaksid vaenukõne, vaenukuritegude ja hirmutamise juhtumeid ennetavalt ära ning võtaksid kõikide selliste juhtumite eest süsteemselt vastutusele, uuriksid põhjalikult nendega seotud rünnakuid ning tagaksid nende sihtmärkide, näiteks ajakirjanike, vähemuste hulka kuuluvate inimeste, kogukondade ja muude haavatavate rühmade turvalisuse ja julgeoleku;

22. märgib murega meediaomandi üha suuremat koondumist ja vahendajate kaudu toimuva varjatud kontrolli ohtu; nõuab toimetuse sõltumatuse tugevamaid kaitsemeetmeid, läbipaistvaid riikliku reklaami tavasid ja ajakirjanike kaitset; rõhutab, et on hädavajalik viia ellu tulemuslik meediareform ja võtta vastu toimivad koondumisvastased meetmed, sealhulgas tagada meediaomandi ja riikliku reklaami jaoks avaliku sektori vahendite eraldamise täielik läbipaistvus, samuti konkurentsi, riigiabi ja intellektuaalomandi õigusi käsitlevate reeglite järgimine; rõhutab, et meedia mitmekesisus on demokraatia vastupanuvõime jaoks tingimata vajalik; toonitab, et tuleb tugevdada meediat reguleeriva asutuse, avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni ja elektroonilist sidet reguleeriva asutuse sõltumatust ja suutlikkust;

23. väljendab muret seoses oluliste telejaamade ja uudisteportaalide strateegilise omandamisega Ungari meediajuhtide poolt, kuna see võimaldab Euroopa-vastastel narratiividel levida Põhja-Makedoonia avalikus arutelus;

24. väljendab tõsist muret jätkuvate katsete pärast moonutada avalikku arutelu ning õõnestada infokeskkonna koordineeritud manipuleerimise, sealhulgas varjatud mõjuoperatsioonide ja pahatahtlike narratiivide kaudu usaldust demokraatlike institutsioonide ja riigi Euroopa suunas liikumise vastu; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid teeksid täiendavaid jõupingutusi, et toetada Põhja-Makedooniat võitluses pahatahtliku välissekkumise vastu riigis, sealhulgas tehnilise abi kaudu; toonitab, et pahatahtlik välismõju nõrgendab institutsioonilist usaldusväärsust ja polariseerib ühiskonda; kutsub ametivõime üles looma demokraatia vastupanuvõime jaoks tervikliku ja institutsionaliseeritud raamistiku, mis hõlmab selgelt määratletud kohustusi, korrapäraseid riskihindamisi ja avalikku aruandlust kooskõlas demokraatlike protsesside kaitset käsitlevate muutuvate ELi standarditega; nõuab lisaks meediapädevuse ja digikirjaoskuse suurendamist, faktikontrolli edendamist, võitlust vaenukõne kõigi vormide vastu ja vastupanuvõime tugevdamist selliste hübriidohtude suhtes, mis seavad kahtluse alla demokraatlikud väärtused ja riigi eesmärgi saada ELi liikmeks;

25. märgib, et ELiga ühinemise väljavaadete puudumine viimastel aastatel on loonud

---

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

ruumi, et autoritaarsed osalejad saaksid suurendada oma kaasatust riigis; ergutab seetõttu teavitama avalikkust ELiga seotud reformidest ja ühinemisprotsessist läbipaistvalt ja faktipõhiselt, et säilitada laialdane ühiskondlik toetus ja võidelda desinformatsiooni vastu; nõuab sellega seoses tungivalt, et komisjon teavitaks Makedoonia üldsust tulemuslikumalt sellest, et jätkuvalt puudub poliitiline tahe edendada reforme, millega käsitletaks probleeme, mis mõjutavad kõiki Põhja-Makedoonia elanikke;

26. väljendab heameelt kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks üldiselt soodsa keskkonna üle, rõhutades samas, et kodanikuühiskonda tuleks prioriteetsetesse valdkondadesse ja avalikesse konsultatsioonidesse rohkem kaasata; võtab teadmiseks, et valitsuse ja kodanikuühiskonna koostöönõukogu hakkas taas tegutsema; nõuab kodanikuühiskonna organisatsioonide läbipaistvat riiklikku rahastamist ning õigusaktide täiustamist ja nende vastavusse viimist rahvusvaheliste standarditega, näiteks Veneetsia komisjoni ning rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni soovitustega; rõhutab, kui oluline on tagada kaasavad konsultatsioonid ja läbipaistvus kodanikuühiskonna organisatsioonidega; kutsub komisjoni üles toetama kodanikuühiskonna organisatsioone, kes ELiga seotud reformide rakendamist üksikasjalikult seiravad ja vajaduse korral kritiseerivad;

Põhiõigused

27. rõhutab kõigi Euroopa Nõukogu liikmesriikide kohustust Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses olevad otsused kiiresti täita; rõhutab, et kõik seadusandlikud muudatused peaksid olema kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja Veneetsia komisjoni soovitustega ning rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni soovitusega, sealhulgas ühingute ja sihtasutuste seadusega ning ühingute registreerimist käsitlevate kohtuotsuste täitmisega;

28. märgib, et põhiõiguste üldine õigusraamistik on üldjoontes Euroopa normidega kooskõlas; kutsub siiski Põhja-Makedoonia valitsust üles tugevdama selle rakendamist praktikas, eelkõige täiustades soolise võrdõiguslikkuse institutsioonilist raamistikku ning tagades mõjusad kaitsemehhanismid soolise vägivalla ja perevägivalla vastu ja juurdepääsu tervishoiuteenustele ning eraldades piisavad vahendid ohvriabiteenustele; nõuab soolise võrdõiguslikkuse seaduse, töösuhete seaduse ning töökohal ahistamise ennetamise ja selle eest kaitsmise seaduse lõplikku vastuvõtmist kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja ELi *acquis*'ga, et parandada naiste elukvaliteeti, käsitledes peamisi soolise võrdõiguslikkuse küsimusi, eelkõige seoses juurdepääsuga poliitilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele elule;

29. väljendab heameelt kriminaalkoodeksi 2023. aasta muudatuste üle, millega viidi riigisisesed õigusaktid kooskõlla Istanbuli konventsiooniga; märgib eelkõige üleminekut vägistamise nõusolekupõhisele määratlusele ja soolise vägivalla sõnaselget tunnustamist; väljendab lisaks heameelt 2026. aasta muudatuste üle, millega tugevdatakse pere- ja soolise vägivalla eest vastutusele võtmist ning kriminaliseeritakse intiimse sisuga piltide nõusolekuta levitamine; on seisukohal, et need reformid kujutavad endast sisulist vastavusse viimist Euroopa standarditega;

30. rõhutab vajadust jätkata tööd vähemuskogukondade olukorra parandamiseks, sealhulgas seoses keelte kasutamisega, ning võidelda diskrimineerimise vastu ja edendada mitmekesisust; väljendab heameelt vähemuste hulka või kogukondadesse kuuluvate

isikute õiguste kaitse tegevuskava vallas tehtud edusammude üle ning ergutab Põhja-Makedooniat seda kaasaval viisil lõpule viima, kehtestades selged võrdlusalused, mõõdetavad näitajad ja spetsiaalse seiremehhanismi, et tagada toimiv kaitse diskrimineerimise eest ja parandada kõigi Põhja-Makedoonia kodanike põhiõigusi; nõuab tungivalt, et asjaomased poliitilised sidusrühmad hoiduksid polariseerivast ja eskaleerivast keelekasutusest, mis võib mõjutada kogukondade ja vähemuste suhteid;

31. rõhutab, et Põhja-Makedoonia etniline ja kultuuriline mitmekesisus on hindamatu väärtus ning see tuleks muuta tugevuse allikaks, et veelgi kindlustada demokraatlikku ja kaasavat valitsemist ning kiirendada Põhja-Makedoonia liikumist ELiga ühinemise suunas; ergutab Põhja-Makedooniat lisama oma põhiseadusesse kõik oma etnilised kogukonnad, edendama kaasatust, kaitsma mitmekesisust, võitlema diskrimineerimise vastu ja tugevdama sotsiaalset ühtekuuluvust kooskõlas Euroopa väärtuste ja demokraatlike põhimõtetega ning täielikult tagama, et kõigil oleksid võrdsed õigused ja võimalused;

32. nõuab suuremaid jõupingutusi romade püsiva sotsiaal-majandusliku tõrjutuse käsitlemiseks; nõuab tungivalt, et ametiasutused tagaksid romade kaasamise strateegia toimiva rakendamise mõõdetavate näitajate, nõuetekohase institutsioonilise seire ja piisavate eelarvevahendite eraldamise kaudu; väljendab muret seoses koolides esineva jätkuva segregatsiooniga teatavates omavalitsustes ning nõuab ennetavaid segregatsiooni kaotamise meetmeid;

33. märgib murega, et nende takistuste vähendamisel, millega puutuvad kokku puuetega inimesed enamikus eluvaldkondades, on edasiminek olnud väga väike; ergutab tegema suuremaid jõupingutusi puuetega inimeste õigusi käsitleva õigus- ja institutsioonilise raamistiku loomise lõpuleviimiseks ning selle rakendamise ja täitmise tagamise tõhustamiseks; märgib, et Põhja-Makedoonia diskrimineerimise ennetamise ja diskrimineerimise eest kaitsmise komisjoni töös esineb vahendite puudumise tõttu püsivaid struktuurseid probleeme;

34. nõuab, et parandataks LGBTIQ+ inimeste õiguste õiguskaitset ja tegeletaks kogukonna vastu suunatud vaenukõne probleemiga, muu hulgas internetis; on sügavalt mures LGBTIQ+ inimeste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vastu suunatud vaenu eskaleerumise pärast Põhja-Makedoonias;

35. kutsub kõiki poliitilisi osalejaid tungivalt üles muutma rahvastikuregistri seadust ning tagama, et soo õiguslik tunnustamine oleks kiire, juurdepääsetav ja takistamatu, ning kehtestama läbipaistva õigusliku menetluse kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja Euroopa Inimõiguste Kohtu 2019. aasta vastava otsusega;

36. nõuab tungivalt, et ametivõimud lisaksid põhihariduse seadusesse uuesti põhilise diskrimineerimisvastase terminoloogia, ning nõuab koolivägivallast kohustusliku teatamise sätete taaskehtestamist, et kaitsta haavatavaid rühmasid;

37. võtab murega teadmiseks Põhja-Makedoonia vanglates valitsevad elamistingimused, millega tuleb kiiresti tegeleda;

38. väljendab heameelt tõhustatud koostöö üle piirihalduse valdkonnas ning kutsub Põhja-Makedooniat üles tugevdama rände haldamist, võitlema rändajate smugeldajate, inimkaubitsejate ja muud liiki organiseeritud kuritegevuse kuritegelike võrgustike vastu,

viima oma õigusaktid ELi *acquis*'ga paremini vastavusse ning tegelema püsivate probleemidega seadusliku ja ebaseadusliku rände käsitlemisel, austades täielikult inimõigusi ja rahvusvahelist õigust; rõhutab, et ebaseaduslikku tagasitõrjumist Põhja-Makedoonia piiridel tuleb vältida;

39. tunnustab Põhja-Makedoonia valitsust kiire reageerimise eest 12. aprillil 2026 Skopjes toimunud antisemiitlikule rünnakule, mille käigus süüdati juudi kogukonna hoone;

Õigusriik

40. väljendab muret, et edusammud, mis puudutavad kohtusüsteemi, kohtute ja prokuratuuri sõltumatust ning õigusriigi ja korruptsioonivastaste raamistike tugevdamise jõupingutusi, ei ole olnud piisavad; kutsub poliitilisi sidusrühmi üles kiiremas korras lõpetama poliitilise sekkumise kohtusüsteemi; võtab murega teadmiseks sügavad struktuursed nõrkused ja negatiivsed suundumused kohtusüsteemi toimimises, sealhulgas kohtuasutuste ebapiisav rahastamine ja personali ebapiisavus, mis kahjustab selle sõltumatust; kutsub seetõttu Põhja-Makedooniat üles kiirendama kohtureformi strateegia (2024–2028) rakendamist;

41. rõhutab, kui oluline on kaitsta kohtusüsteemi usaldusväärsust ja sõltumatust, sealhulgas tugevdades kohtunõukogu kooskõlas Veneetsia komisjoni 2023. aasta vastastikuse hindamise missiooni soovituse ja arvamusega;

42. väljendab muret selle pärast, et Põhja-Makedoonia kriminaalkoodeksi muudatused, millega lühendati aegumistähtaegu ja vähendati karistusi suurkorruptsiooni ja ametiseisundi kuritarvitamise eest, on õõnestanud käimasolevaid kohtumenetlusi, sealhulgas kõrgetasemelisi juhtumeid, tekitades mulje, et silmapaistvad poliitilised osalejad on karistamatud, ja nõrgendades veelgi üldsuse usaldust kohtusüsteemi vastu;

43. kutsub pädevaid asutusi üles tagama, et võimalike vaenukuritegude juhtumite, sealhulgas etnilisi rühmi ja kogukondi puudutavate juhtumite suhtes, võetakse piisavaid järelmeetmeid;

44. märgib murega, et korruptsiooni ennetamisel ja selle vastu võitlemisel ei ole tehtud edusamme ning et korruptsioon on paljudes valdkondades endiselt laialt levinud; rõhutab, et ametlikult väljakuulutatud korruptsiooniuurimiste ja suurkorruptsiooni juhtumites tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste vahel on endiselt märkimisväärne ja seletamatu lõhe; kutsub Põhja-Makedoonia valitsust üles rakendama tõhusamalt riiklikku strateegiat korruptsiooni ja huvide konflikti ennetamiseks ning võtma vastu uue kriminaalkoodeksi, mis on kooskõlas ELi *acquis*' ja rahvusvaheliste standarditega; nõuab lisaks rikkumisest teatajate kaitse tugevdamist, kuna see on endiselt nõrk ja seetõttu heidutab üksikisikuid korruptsioonijuhtumitest teatamast; väljendab siiski heameelt Põhja-Makedoonia aktiivse osalemise üle rahvusvahelises lepingus, mis käsitleb andmete vahetamist varadeklaratsioonide kontrollimiseks, seades riigi selles mehhanismis piirkondlikuks võrdluspunktiks;

45. nõuab tungivalt, et õigeaegselt võetaks vastu terviklik korruptsioonivastane strateegia aastateks 2026–2030 koos selgete kohustuste ja mõõdetavate eesmärkidega, ning nõuab riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO) täitmata soovituste rakendamist;

46. märgib murega, et viivitused kohtumenetlustes ja ressursside piiratus on jätkuvalt

takistuseks suurkorruptsiooni juhtumite puhul heade tulemuste saavutamisel; nõuab eelkõige suurkorruptsiooni juhtumite uurimist ja neis asjus lõplike süüdimõistvate otsuste tegemist, mis võiks olla näide sellest, et korruptsiooni käsitletakse kõigil tasanditel ja et see ei jää karistamata;

47. märgib, et tajutav usaldus kohtusüsteemi vastu on endiselt väga väike ning lubamatu mõjutamise ja hirmutamise vältimiseks on vaja teha rohkem jõupingutusi;

48. kutsub Põhja-Makedooniat üles suurendama pingutusi rahapesu vastu võitlemiseks;

49. nõuab paremini kooskõlastatud jõupingutusi, et tulemuslikult võidelda organiseeritud kuritegevuse vastu; kutsub Põhja-Makedoonia valitsust üles viima riiklikud õigusaktid, mis käsitlevad relvi ning narkootilisi ja psühhotroopseid aineid, ELi *acquis*'ga vastavusse;

50. ergutab riiklikke ametiasutusi looma tervikliku tugiraamistiku soolise vägivalla ohvriks langenud naistele, sealhulgas andes õiguslikult tagatud rahalist abi, tagades tasuta õigusabi ja vabastuse kohtukuludest, luues riikliku fondi väljamaksmata lastetoetuste katmiseks ning investeerima sihipäraste koolituste, sotsiaalsete ettevõtete ja kohalike tööhõivealgatuste kaudu rohkem naiste majandusliku mõjuvõimu suurendamisse;

Sotsiaal-majanduslikud reformid

51. toetab pidevaid jõupingutusi, mida tehakse majanduse ajakohastamiseks, oskuste tööturu vajadustele mittevastavuse probleemi lahendamiseks, digitaalmajanduse tugevdamiseks ja ettevõtluskeskkonna parandamiseks, et vastata ELi siseturu konkurentsisurvele; rõhutab, et kestlik majanduskasv sõltub õigusriigi põhimõttest, kohtusüsteemi prognoositavusest ja toimivatest korruptsioonivastastest meetmetest; nõuab 2023. aasta eelarveseaduse rakendamist, eelarvereeglite kehtestamist ja eelarvenõukogu loomist ning keskpika perioodi eelarvemenetluse tugevdamist;

52. rõhutab, et tuleb lahendada sotsiaalseid probleeme, tagada kvaliteetne tööhõivepoliitika, edendada sotsiaalset lähenemist ELi standarditele ning teha edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba järgimisel;

53. väljendab heameelt esimeste sammude üle, mis on tehtud, et viia Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu raames reformikava ja mitmeaastane tööprogramm ellu, mis on graafikus, et tuua kodanikele konkreetset kasu; ergutab Põhja-Makedooniat jätkama oma reformikava rakendamist; toonitab vajadust liikuda reformikava küsimuses märkimisväärselt kiiremini edasi ja see ellu viia, eelkõige seoses põhiküsimuste teemaplokiga; rõhutab, et rahaliste vahendite väljamaksmine peab jääma rangelt sõltuvaks kokkulepitud reformieesmärkide ja vahe-eesmärkide täitmisest; väljendab heameelt tervikliku küberturvalisuse raamistiku ning e-dokumente, e-identimist ja usaldusteenuseid käsitleva ajakohastatud seaduse vastuvõtmise üle; väljendab heameelt objektiivse ja faktipõhise viisi üle, kuidas komisjon on hinnanud reformietappide senist rakendamist; väljendab suurt heameelt selle üle, et pärast positiivset hinnangut reformide rakendamisele, täpsemalt digitaliseerimise ja hariduse valdkonnas, maksti Põhja-Makedooniale reformi- ja kasvurahastu raames hiljuti välja 65,7 miljonit eurot;

54. nõuab, et EL ja Põhja-Makedoonia tugevdaksid kodanikuühiskonna organisatsioonide, ettevõtjate ühenduste ja sotsiaalpartnerite järelevalvet Lääne-Balkani reformi- ja

kasvurahastu üle ja nende sisulist osalemist selle kõigis etappides, sealhulgas reformimeetmete kavandamisel, projektide elluviimisel ja tulemuste seiramisel; tunnistab vajadust parandada ettevõtluskliimat ja turumajanduse toimimist; nõuab, et rohkem keskendutaks turumoonutuste kõrvaldamise meetmetele ja sotsiaalsetele kaitsemeetmetele; nõuab, et suuremat tähelepanu pööratakse negatiivsetele demograafilistele suundumustele ning võitlusele mitteametliku majanduse ja selle negatiivse sotsiaalse ja eelarvemõju vastu;

55. kutsub ametiasutusi üles kaitsma töötajaid esindavate ametiühingute sõltumatust ja õiguspärast rolli ning tagama töötajate põhiõiguste, sealhulgas kollektiivläbirääkimiste õiguse austamise, nii õigusaktides kui ka praktikas; kutsub lisaks ametiasutusi üles tagama konstruktiivse ja sisuka dialoogi ametiühingutega, et käsitleda kiireloomulisi küsimusi, nagu palgad, töötingimused ja sotsiaalkaitse, sealhulgas seoses platvormitööga;

56. tunnistab kultuuri- ja loomesektori strateegilist tähtsust ning vajadust stabiilse ja ELi normidega kooskõlas oleva autoriõiguse raamistiku järele; kutsub Põhja-Makedooniat üles tagama autoritele ja esitajatele õiglase tasu, viima õiguste kollektiivse teostamise kooskõlla ELi *acquis*'ga ja tugevdama piraatlusevastast täitmisele pööramist; rõhutab, et õiguste omajate nõrk kaitse kahjustab meedia jätkusuutlikkust ja kvaliteetse audiovisuaalse sisu arendamist;

57. nõuab, et jätkuvalt rakendataks tööturu aktiveerimise strateegiaid, mis on suunatud noortele, pikaajalistele töötutele, madala kvalifikatsiooniga isikutele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, näiteks naistele, puuetega inimestele, romadele ja egiptlastele;

58. ergutab tugevdama noortepoliitikat, muutes noorte osalemise ja noortepoliitika seadust, kehtestades toimiva seire ja sihtotstarbelise eelarveseadustiku ning parandades kohalikke noortestruktuure;

59. väljendab heameelt Põhja-Makedoonia integreerimise üle ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) geograafilisse kohaldamisalasse;

60. väljendab suurt heameelt komisjoni ettepaneku ja nõukogu loa üle alustada läbirääkimisi, et laiendada ELi „rändle nagu kodus" korda Albaaniale, Bosniale ja Hertsegoviinale, Kosovole, Montenegrole, Põhja-Makedooniale ja Serbiale; ning kutsub komisjoni ja Lääne-Balkani partnereid üles astuma kiiresti vajalikke samme ELi ja Lääne-Balkani partnerite rändlusturgude vastastikuseks avamiseks; rõhutab, et „rändle nagu kodus" ala laiendamine Lääne-Balkanile tooks käegakatsutavat kasu nii kodanikele kui ka ettevõtjatele, soodustades inimestevahelisi kontakte, tugevdades majandussidemeid, toetades haridusvahetust ja hõlbustades turismi;

61. kutsub Põhja-Makedooniat üles viima oma õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute kohta;

Keskkond, elurikkus, energeetika ja transport

62. nõuab suuremaid investeeringuid transpordi- ja energiataristusse ning edusammudesse, et lähendada transpordi-, energia- ja keskkonnaalased õigusaktid ELi standarditele; nõuab, et riiklikud õigusaktid viidaks kooskõlla ELi reisijate õigusi käsitlevate

normidega; rõhutab vajadust tugevdada ühendatust ja tagada takistamatud kaubavood, eelkõige maanteeliikluses; nõuab ELi riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi rakendamist, pidades samal ajal silmas selle mõju elukutselistele sõidukijuhtidele ja tarneahelatele;

63. rõhutab piiriüleste ühenduste, näiteks üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) VIII ja X koridori tähtsust, kuna need on hädavajalikud, et suurendada majanduskoostööd naaberriikidega ja inimestevahelisi kontakte; loodab võetud kohustuste tulemuslikule täitmisele; väljendab heameelt Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia vahelise kokkuleppe üle piiriülese raudteetunneli ehitamise kohta, mis on otsustav samm VIII koridori raudteeühenduse lõpuleviimise suunas; märgib VIII koridori strateegilist tähtsust ELi ja NATO geostrateegilise autonoomia seisukohast, kuna tegemist on logistiliselt olulise marsruudiga NATO lõunaosa jaoks;

64. väljendab heameelt selle üle, et 2025. aasta mais võeti vastu energiaseadus, kuid rõhutab, et riik sõltub endiselt suurel määral söest; nõuab, et taastuvenergia võetaks kiiresti kasutusele ja suuremat tähelepanu pööratаks energiatõhususele, eelkõige hoonete puhul;

65. peab kahetsusväärseks, et keskkonnaalaste õigusaktide vallas on tehtud vähe edusamme; nõuab eelkõige õhu- ja veekvaliteedi ning reoveekäitlusega tegelemiseks kiireloomulisi meetmeid, mis hõlmavad suuremaid ja selgelt sihtotstarbelisi riiklikke vahendeid linna- ja maapiirkondade veevarustus- ja kanalisatsioonitaristule, ühendades külade veesüsteemid võimaluse korral munitsipaalveevõrkudega, ning selgelt määratletud institutsioonilisi kohustusi ja korrapäraste sanitaar- ja laboratoorsete kontrollide tagamist koos tulemuste avalikustamisega, ühtlasi tõhusamat järelevalvet kontrollide vormis, sealhulgas karistuste kehtestamist reguleerimata, halvasti hooldatud ja reostavate süsteemide suhtes;

66. märgib murega, et õhusaaste tase on püsivalt kõrge, eriti linnapiirkondades, mis on tihedalt seotud söe põletamise ja tsemendi tootmisega; väljendab sellega seoses tõsist muret uue tööstusheite kontrolli seaduse pärast ja nõuab tungivalt, et ametiasutused muudaksid seda läbipaistva ja kaasava avaliku menetluse kaudu, millesse on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad, eelkõige keskkonnaeksperdid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid; rõhutab tungivat vajadust parandada õhukvaliteeti linnades, sealhulgas selliste meetmete abil nagu vähese heitega piirkondade loomine ning nüüdisaegsete, vähem saastavate ühistranspordisõidukite soetamine;

67. võtab murega teadmiseks piiratud edusammud horisontaalsete keskkonnaalaste õigusaktide rakendamisel ning nõuab tungivalt, et Põhja-Makedoonia viiks oma õigusaktid, sealhulgas väikeste hüdroenergiaprojektidega seotud teisesed õigusaktid, täielikult vastavusse keskkonnamõju hindamise direktiivi[8] ja keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiiviga[9], ja rakendaks neid tulemuslikult;

---

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj).

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj).

68. nõuab tungivalt, et Põhja-Makedoonia valitsus ja kohalikud omavalitsused tõhustaksid elurikkust käsitlevaid meetmeid, et tagada Berni konventsiooni alusel kindlaks määratud Emeraldi võrgustiku aladele toimiv õiguskaitse ning kiirendada tulevaste Natura 2000 alade kindlakstegemist ja määramist; nõuab tungivalt, et Põhja-Makedoonia valitsus seaks prioriteediks uue looduskaitseseaduse vastuvõtmise ja kiirendaks seda, et asendada aegunud õigusraamistik ja tagada täielik kooskõla ELi elupaikade direktiivi[10] ja linnudirektiiviga[11];

69. väljendab heameelt Põhja-Makedoonia jätkuva koostöö üle Kosovo ja Albaaniaga seoses piiriülese rahvuspargiga Šari mägedes; kordab, et hädavajalik on võtta vastu seadus Mavrovo rahvuspargi uuesti välja kuulutamiseks ning viimistleda ja tulemuslikult rakendada selle majandamiskava; soovitab lisada Jablanica riiklikusse kaitsealade loetellu; nõuab tungivalt, et Põhja-Makedoonia töötaks Balkani ilvese kaitseks välja riikliku tegevuskava ja majandamiskava ning rakendaks seda, tagades kooskõla piirkondliku strateegiaga ja tehes koostööd naaberriikidega, sealhulgas eesmärgiga säilitada ökoloogiline ühendatus peamiste elupaikade, sealhulgas Mavrovo ja Jablanica ning piiriüleste alade vahel;

Piirkondlik koostöö ja välispoliitika

70. väljendab heameelt Põhja-Makedoonia väärtusliku ja märkimisväärse panuse üle piirkondlikku koostöösse ja stabiilsusesse riigi osalemise kaudu piirkondlikes majandus- ja diplomaatilistes algatustes, näiteks Berliini protsessis, Lääne-Balkani majanduskasvu kavas ja ühise piirkondliku turu kokkulepete rakendamises;

71. nõuab järjekindlalt pühendumist dialoogile ja koostööle naaberriikidega, et tugevdada piirkondlikku stabiilsust ja edendada vastastikust usaldust; nõuab, et veelgi edendataks inimestevahelisi kontakte kogu Kagu-Euroopas; rõhutab, kui oluline on rakendada rahvusvahelisi lepinguid, näiteks Prespa kokkulepet ning sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingut Bulgaariaga, heas usus;

72. tunnistab, et Makedoonia ühiskonna ajaloolisi iseärasusi tõlgendatakse erinevalt; rõhutab, et Euroopa Parlamendi raporti eesmärk ei ole mõjutada ega piirata teaduslikku diskursust nendes küsimustes, samuti ei mõjuta sellised tõlgendused Euroopa Parlamendi hinnangut Põhja-Makedoonia edusammudele ELiga ühinemise suunas, kuna see põhineb endiselt Kopenhaageni kriteeriumidel ja heanaaberlike suhete põhimõtetel; nõuab tungivalt, et kõik osalised jätkaksid Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia ühise valdkondadevahelise ajaloo- ja haridusküsimuste eksperdikomisjoni tööd ja teeks oma tööd heas usus, lähendades seeläbi ühiskondi; mõistab hukka kõik katsed asendada ajaloomälestisi ja/või artefakte, sealhulgas hävitada autentset kultuuripärandit; peab kahetsusväärseks bulgaariakeelsete pealiskirjade hävitamist ja võltsimist;

73. väljendab sügavat muret asjaolu pärast, et sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingu artikli 12 kohaselt loodud valitsustevahelise ühiskomisjoni viimane istung toimus

---

10 Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj).

11 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj).

17. juulil 2022 ja pärast seda ei ole peetud ühtki uut istungit; nõuab tungivalt, et Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia valitsused korraldaksid kiiremas korras valitsustevahelise ühiskomisjoni kolmanda istungi, et viia edasi lepingu ja selle protokollide rakendamist;

74. nõuab tungivalt, et Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia ühine valdkondadevaheline ajaloo- ja haridusküsimuste eksperdikomisjon, mis loodi Bulgaariaga sõlmitud sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingu alusel, saavutaks selgeid ja käegakatsutavaid tulemusi; rõhutab, et koostatavates tekstides peaks kajastuma kummagi rahva ühisest ajaloost pärinevate ajalooliste faktide ja arvude tõlgendus, tuginedes objektiivsetele, ehtsatele ja tõenduspõhistele ajaloolistele allikatele ja dokumentidele, teaduslikule tõlgendusele ja ajaloosündmustele, nagu on sätestatud Bulgaariaga sõlmitud lepingu teises protokollis;

75. võtab murega teadmiseks üha tugevamad sidemed Põhja-Makedoonia ja mitteliberaalset tegevuskava järgiva Serbia valitsuse vahel; hoiatab lisaks Hiina kasvava majandusliku ja poliitilise mõju pärast piirkonnas, eriti taristuprojektide ja laenude kaudu; võtab sama suure murega teadmiseks teated Venemaa püüdluste kohta avaldada Põhja-Makedoonias mõju; nõuab, et EL toetaks Põhja-Makedooniat vastupanuvõime tugevdamisel sellise välise mõjutamise suhtes, mis toimub usuvõrgustike kaudu; väljendab muret piirkonnas propageeritavate narratiivide pärast, millega seatakse kahtluse alla riikide, sealhulgas nn Serbia maailma suveräänsus ja territoriaalne terviklikkus;

76. tuletab meelde vajadust avada Jugoslaavia salateenistuse (UDBA ja KOS) arhiivid, mida hoitakse nii Põhja-Makedoonias kui ka Serbias; rõhutab, et need arhiivid tuleb avada kogu piirkonnas, et käsitleda totalitaarset minevikku läbipaistval viisil, eesmärgiga tugevdada Lääne-Balkanil demokraatiat, vastutust ja institutsioone;

77. tunnustab seda, et Põhja-Makedoonia on saavutanud suure ja pikaajalise kooskõla ELi välis-, julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga, sealhulgas seoses piiravate meetmetega; peab siiski kahetsusväärseks, et oluliste hääletuste puhul rahvusvahelistes organites on ELi enamuse seisukoha järgimise asemel suurenenud hääletamisest hoidumine; kutsub seetõttu Põhja-Makedoonia valitsust üles kahtluse korral järgima ELis enamuse seisukohta; rõhutab Põhja-Makedoonia geostrateegilist tähtsust ja riigi olulist rolli NATO liikmena; väljendab heameelt seoses riigi aktiivse osalemisega ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames toimuvates ELi missioonides ja operatsioonides ning seoses riigi panusega ELi juhtrolli rahuvalves, konfliktide ennetamises ja rahvusvahelises kriisiohjes; väljendab heameelt Põhja-Makedoonia valmisoleku üle tõhustada julgeoleku- ja kaitsepartnerluse raames ELiga tehtavat koostööd;

o
o o

78. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon Euroopa Ülemkogu eesistujale, nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Põhja-Makedoonia Vabariigi presidendile, valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0220

Komisjoni 2025. aasta aruanne Kosovo kohta

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon komisjoni Kosovot käsitleva 2025. aasta aruande kohta (2025/2252(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Kosovo vahelist stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut[1], mis on jõus olnud alates 1. aprillist 2016,

– võttes arvesse Kosovo 15. detsembril 2022 esitatud Euroopa Liidu liikmeks astumise avaldust,

– võttes arvesse Kosovo 12. mail 2022 esitatud Euroopa Nõukogu liikmeks saamise taotlust,

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Kosovo vahelist Kosovo liidu programmides osalemise üldpõhimõtteid käsitlevat raamlepingut[2], mis on jõus olnud alates 1. augustist 2017,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. aprilli 2023. aasta määrust (EL) 2023/850, millega muudetakse määrust (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud[4], seoses Kosovoga, millega lubatakse Kosovo biomeetriliste passide kasutajatel alates 1. jaanuarist 2024 viisavabalt reisida,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[5],

– võttes arvesse 19.–20. juunil 2003 Thessaloníkis toimunud Euroopa Ülemkogu

---

1 ELT L 71, 16.3.2016, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2016/342/oj.
2 ELT L 195, 27.7.2017, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2017/1388/oj.
3 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
4 ELT L 110, 25.4.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/850/oj.
5 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

kohtumise eesistujariigi järeldusi,

– võttes arvesse 2018. aastal Sofias, 2020. aastal Zagrebis ja 2021. aastal Brdo pri Kranjus toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumisi ning nende deklaratsioone,

– võttes arvesse 1. juulil 2025 Põhja-Makedoonias Skopjes toimunud Lääne-Balkani juhtide kohtumist, mille teema oli Lääne-Balkani majanduskasvu kava,

– võttes arvesse 17. detsembri 2025. aasta ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

– võttes arvesse nõukogu eesistujariigi 16. detsembri 2025. aasta järeldusi laienemise kohta,

– võttes arvesse 28. augustil 2014 käivitatud Berliini protsessi,

– võttes arvesse 22. oktoobril 2025 toimunud Berliini protsessi teemalise tippkohtumise eesistuja järeldusi,

– võttes arvesse komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatist „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“ (COM(2020)0641),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

– võttes arvesse komisjoni 20. märtsi 2024. aasta teatist laienemiseelsete reformide ja poliitika läbivaatamise kohta (COM(2024)0146),

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti, mis käsitleb 2025. aasta aruannet Kosovo kohta (SWD(2025)0752),

– võttes arvesse 25. oktoobril 2005 Ateenas allkirjastatud energiaühenduse asutamislepingut, mille eesmärk on laiendada ELi energia siseturu reegleid Kagu-Euroopale,

– võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu 10. juuni 1999. aasta resolutsiooni 1244, Rahvusvahelise Kohtu 22. juuli 2010. aasta nõuandvat arvamust, mis käsitleb Kosovo iseseisvuse ühepoolse väljakuulutamise kooskõla rahvusvahelise õigusega, ning ÜRO Peaassamblee 9. septembri 2010. aasta resolutsiooni 64/298, milles võeti teadmiseks Rahvusvahelise Kohtu arvamus ning tunnustati ELi valmisolekut hõlbustada Serbia ja Kosovo dialoogi,

– võttes arvesse Kosovo jätkuvat vastavust ELi ühisele välis- ja julgeolekupoliitikale,

– võttes arvesse 19. aprilli 2013. aasta esimest kokkulepet põhimõtete kohta, millega reguleeritakse suhete normaliseerimist Serbia ja Kosovo vahel, ning 25. augusti 2015. aasta kokkuleppeid ja käimasolevat ELi vahendatud dialoogi suhete normaliseerimiseks,

– võttes arvesse 27. veebruari 2023. aasta Brüsseli lepingut ja 18. märtsi 2023. aasta Ohridi raamlepingut ning selle rakenduslisa,

– võttes arvesse NATO juhitavate Kosovo rahuvalvejõudude jätkuvat kohalolekut ja volitusi ning nende jätkuvat abi ohutu ja turvalise keskkonna ning liikumisvabaduse säilitamisel Kosovos,

– võttes arvesse nõukogu 5. juuni 2025. aasta otsust (ÜVJP) 2025/1161, millega muudetakse ühismeedet 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos, EULEX Kosovo[6], millega pikendati missiooni volituste kestust 14. juunini 2027,

– võttes arvesse Euroopa Liidu valimisvaatlusmissiooni lõpparuannet 2025. aasta parlamendivalimiste kohta Kosovos,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Kosovo kohta,

– võttes arvesse 9. detsembril 2024 ELi ja Kosovo parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsiatsioonikomitee 12. kohtumisel vastu võetud ühiseid soovitusi,

– võttes arvesse Transparency Internationali 2025. aasta korruptsioonitaju indeksit,

– võttes arvesse Piirideta Reporterite 2025. aasta maailma ajakirjandusvabaduse indeksit,

– võttes arvesse 24.–25. märtsil 2026 toimunud Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi teabekogumismissiooni Pristinasse,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0166/2026),

A. arvestades, et laienemispoliitika on üks mõjusamaid ELi välispoliitika vahendeid, üks edukamaid poliitikameetmeid, mis stimuleerib ja ergutab põhjalikke reforme laienemisprotsessis osalevates riikides, ning geostrateegiline investeering pikaajalisse rahusse, stabiilsusse ja julgeolekusse kogu mandril;

B. arvestades, et demokraatia, inimõigused ja õigusriik on põhiväärtused, millele EL on rajatud; arvestades, et neid põhiväärtusi ei saa laienemisprotsessi kontekstis ohtu seada;

C. arvestades, et Kosovo Vabariigi põhiseadus on vähemuste õiguste suhtes üks edumeelsemaid;

D. arvestades, et iga laienemisprotsessis osalevat riiki hinnatakse rangelt tema saavutuste põhjal; arvestades, et ühinemise ajakava ja edusammud sõltuvad vajalike reformide elluviimisest ning vastavusest kriteeriumidele ja ühistele Euroopa väärtustele; arvestades, et ühinemisprotsess ei saa jätkuda vajalike reformide elluviimiseta;

E. arvestades, et Kosovo teekond ELi liikmeks saamise suunas sõltub ka suhete normaliseerimisest Serbiaga ja heanaaberlikest suhetest;

F. arvestades, et demokraatlike protsesside terviklikkuse kaitsmisest on saanud ELi laienemispoliitika keskne kaalutlus; arvestades, et Kosovot on tabanud välissekkumine ja desinformatsioonikampaaniad, mis lähtuvad eelkõige Venemaalt, sealhulgas Serbia

[6] ELT L, 2025/1161, 6.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2025/1161/oj.

natsionalistlike kanalite kaudu, mille eesmärk on destabiliseerida riigi demokraatlikke institutsioone, õõnestada ühiskondlikku ühtekuuluvust ning takistada Kosovo lõimumist Euroopaga; arvestades, et demokraatia vastupanuvõime tugevdamine on ühinemispoliitiliste kriteeriumide täitmise lahutamatu osa;

G. arvestades, et vastupidi Euroopa üldisele seisukohale ei ole Küpros, Kreeka, Rumeenia, Slovakkia ega Hispaania Kosovo iseseisvust veel tunnustanud;

Pühendumine ELiga ühinemisele

1. tunnustab Kosovo jätkuvat pühendumist ELiga ühinemisele, mis kajastab selget strateegilist geopoliitilist otsust, mis suurendab julgeolekut, püsivat sidet Euroopaga ning erakondade üldist konsensust ELiga integreerumise küsimuses, samuti üldsuse suurt toetust Kosovo Euroopa suunas liikumisele, eelkõige tihedate ja konkreetsete suhete arendamise kaudu Euroopa Liiduga;

2. kordab kindlat veendumust, et Kosovo tulevik on ELis, eriti arvestades piirkonna praegust geopoliitilist dünaamikat, kiireid suuri muutusi maailmapoliitikas ja kasvavat konkurentsi autoritaarsete režiimidega; rõhutab, et Kosovo ja ELi lähenemine on osa järkjärgulisest integratsiooniprotsessist, mis ulatub kaugemale pelgalt formaalsest ühinemisväljavaatest; rõhutab, et Kosovoga suhete tugevdamisel on olulised konkreetsed koostöövormid ja järkjärguline integreerimine, sealhulgas valdkondlikud partnerlused, osalemine sellistes liidu programmides nagu Erasmus+ ning teatavatesse Euroopa poliitikavaldkondadesse kaasamine. toonitab, et need instrumendid võimaldavad sõlmida püsivad sidemed Kosovo ja Euroopa vahel ning reageerida piirkonna geostrateegilistele katsumustele, sealhulgas ennetades välisosalejate mõju, ilma et see mõjutaks laienemisprotsessi tempot või tulemust;

3. väljendab heameelt Kosovo uue assamblee ja valitsuse moodustamise üle 12. veebruaril 2026 pärast 2025. aasta detsembris toimunud ennetähtaegseid demokraatlikke parlamendivalimisi ning rohkem kui aasta kestnud poliitilist ummikseisu ja sügavat poliitilist polariseeritust; peab siiski kahetsusväärseks 2025. aasta jooksul halvatud poliitilist protsessi, mis tõi Kosovo jaoks kaasa „kaotatud aasta“; peab lisaks kahetsusväärseks, et rahvusassamblee ei suutnud valida uut presidenti põhiseaduses sätestatud tähtajaks; võtab teadmiseks rahvusassamblee laialisaatmise presidendi dekreediga 6. märtsil 2026 ning järgnenud Kosovo konstitutsioonikohtu otsuse, millega see otsus tühistati ja anti assamblee liikmetele 34-päevane tähtaeg uue presidendi valimiseks, pärast mida oleks riik sunnitud korraldama uued valimised; võtab teadmiseks ebaõnnestunud katsed valida selleks tähtajaks president ja sellele järgnenud teate uute parlamendivalimiste korraldamise kohta 7. juunil 2026;

4. väljendab lisaks heameelt selle üle, et Kosovo rahvusassamblee ratifitseeris 13. veebruaril 2026 reformi- ja kasvurahastu lepingud; märgib, et see võimaldab Kosovol saada märkimisväärseid toetusi ja sooduslaene, mille eesmärk on edendada olulisi reforme, kiirendada majanduslikku lähenemist ning teha täiendavaid edusamme teel Euroopa suunas; peab sügavalt kahetsusväärseks, et arvestades „kaotatud aastat“ ja võimalust, et valimiskampaania pärast läheb mõni kuu veel kaotsi, ei pruugi riik suuta kõiki vajalikke reforme tähtajaks ellu viia ning võib kaotada märkimisväärse osa reformi- ja kasvurahastu rahalisest toetusest;

5. rõhutab, et usaldusväärne laienemine tugineb tulemuspõhisele protsessile, mis nõuab

reformide püsivat ja pöördumatut hoogu ja ranget rakendamist kooskõlas Euroopa standardite, eelkõige Kopenhaageni kriteeriumidega; kutsub Kosovot üles kiirendama ELiga seotud reformide elluviimist, eriti õigusriigi, põhivabaduste ja korruptsiooni, eelkõige suurkorruptsiooni vastase võitluse valdkonnas, ning jätkama pingutusi, et pühenduda veelgi kindlamalt Euroopa väärtustele ja normidele; rõhutab, et igasugune ühinemiseelne abi ja sellega seotud finantsabi peab rangelt sõltuma mõõdetavatest ja kontrollitavatest tulemustest nendes valdkondades; tuletab sellega seoses meelde, kui oluline on kaitsta õigusriiki, tagada kõigi arvamuste austamine ja seaduste tulemuslik kohaldamine praktikas; rõhutab, et nende reformide prioriteetide muutmine ja nendes konkreetsete edusammude saavutamine on vajalik selleks, et Kosovo saaks tugevdada oma sidemeid Euroopaga ja jätkata liikumist ELiga ühinemise teele tagasipöördumise suunas; rõhutab, et laienemine eeldab ka Euroopa Liidu institutsioonide ja liikmesriikide põhjalikku ettevalmistust, et tagada võimalike uute liikmete edukas integreerimine, austades samal ajal siseturu majanduslikku stabiilsust, sotsiaalseid ja keskkonnastandardeid ning ELi institutsioonide nõuetekohast toimimist;

6. toetab Kosovo poolt 2022. aasta detsembris esitatud ELi liikmeks astumise avaldust; kordab oma üleskutset nõukogus olevatele liikmesriikidele, et nad paluksid komisjonil esitada viivitamata küsimustik ja arvamus riigi liikmeks saamise avalduse vastuvõetavuse kohta, ning kutsub nõukogu üles tegutsema seejärel kiiresti, sealhulgas andma kandidaatriigi staatuse niipea, kui asjakohased kriteeriumid on täidetud; kutsub viit liikmesriiki, kes ei ole veel tunnustanud Kosovo iseseisvust, üles seda viivitamata tegema, et Kosovo saaks liikuda edasi teiste kandidaatidega võrdsetel alustel; tuletab meelde Rahvusvahelise Kohtu 22. juuli 2010. aasta nõuandvat arvamust, milles on konstateeritud, et Kosovo ühepoolne iseseisvuse väljakuulutamine ei ole vastuolus üldise rahvusvahelise õigusega;

7. kinnitab taas täit toetust Kosovo taotlusele saada Euroopa Nõukogu liikmeks ning riigi strateegilisele kavatsusele ühineda NATO programmiga „Partnerlus rahu nimel“ ja taotlustele ühineda teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega; kutsub asjaomaseid organisatsioone ja liikmesriike üles neid taotlusi aktiivselt toetama; märgib, et Kosovo lähenemine NATO-le tugevdab Euroopa julgeolekut; kutsub komisjoni ja ELi esindust Kosovos üles suurendama jõupingutusi, et parandada Kosovos teadmisi ELi rollist ja arusaamist sellest ning tutvustada ELi ja Kosovo vahelise tugevdatud partnerluse konkreetseid eeliseid; nõuab tungivalt, et Serbia ei avaldaks vastuseisu Kosovo liikmesusele Euroopa Nõukogus ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides, mis oleks vastuolus 2023. aasta Kosovo ja Serbia vaheliste suhete normaliseerimisele suunatud lepinguga;

8. tunnustab Kosovot kui ELi usaldusväärset partnerit, mida tõendab tema jätkuv vabatahtlik kooskõla ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga (ÜVJP), sealhulgas Venemaa ja Valgevene vastu suunatud ELi piiravate meetmete jätkuv rakendamine, Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja selge hukkamõistmine ning kodanike järjepidevalt suur toetus ELiga ühinemisele; ootab, et Kosovo säilitaks selle kooskõla ja jätkaks jõupingutusi Venemaa ohu ohjeldamiseks;

9. väljendab heameelt Kosovo, Albaania ja Horvaatia vahel 18. märtsil 2025 allkirjastatud kolmepoolse kaitsealase koostöö deklaratsiooni üle, mille eesmärk on tugevdada kaitsevõimet ning edendada koostööd hübriidohtude vastu võitlemisel;

10. väljendab heameelt kauaoodatud otsuse üle tühistada Kosovo vastu suunatud ELi

meetmed, sealhulgas 2025. aasta detsembris vabastatud 216 miljoni euro üle prioriteetsete lepingute ja kavandamise jaoks ning järelejäänud 205 miljoni euro üle, mis vabastati 2026. aasta alguses; on seisukohal, et need meetmed olid selges vastuolus Kosovo tõendatud pühendumusega Euroopa väärtustele ja kooskõlale ELi poliitikaga ning ei olnud enam põhjendatud, kuna kõik vajalikud nõuded on täidetud; võtab teadmiseks nende meetmete negatiivse mõju Kosovo ühiskonnale, eelkõige kohalikele kogukondadele, kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd); väljendab muret puuduliku läbipaistvuse ja prognoositavuse, ebapiisava avaliku teavitamise ning meetmete pikalevenimise üle, hoolimata sellest, et Kosovo on täitnud ELi nõuded;

Demokraatia ja õigusriik

11. väljendab heameelt selle üle, et parlamendi- ja kohalike valimiste läbiviimisele 2025. aastal anti üldiselt positiivne hinnang, ning märgib, et need viidi läbi rahumeelselt, konkurentsipõhiselt ja kaasavalt, lähtudes läbivaadatud valimisraamistikust, mis on kooskõlas varasemate ELi valimisvaatlusmissiooni soovitustega; kiidab ametivõime elektroonilise hääletussüsteemi kasutuselevõtu eest Kosovos; juhib siiski tähelepanu sellele, et valimiste läbiviimisel täheldati mõningaid puudusi, ning kutsub Kosovo ametivõime üles neid tulevaste valimiste korraldamisel arvesse võtma;

12. peab tervitatavaks Kosovo serblaste osalemist 2025. aasta parlamendi- ja kohalikel valimistel ning seda, et neli hiljuti valitud serblastest linnapead võtsid oma albaanlastest eelkäijatelt ameti üle serblaste enamusega omavalitsustes Kosovo põhjaosas; väljendab siiski muret surve pärast, mida avaldati Serbia sotsiaalabist ja tööhõivest sõltuvatele valijatele, et nad hääletaksid 2025. aasta veebruari parlamendivalmistel Srpska Lista esindajate poolt;

13. peab kahetsusväärseks jätkuvaid katseid politiseerida sõltumatuid institutsioone, sealhulgas keskvalimiskomisjoni, ja juhtimisalaseid puudusi sõltumatus meediakomisjonis; kutsub Kosovot üles viima sõltumatu meediakomisjoni tegevust reguleeriv õigusraamistik veelgi enam kooskõlla Euroopa Nõukogu soovituste ja ELi standarditega, et tugevdada regulatiivset sõltumatust, õiguskindlust ja avalikkuse usaldust meedia järelevalve vastu; kutsub ametivõime üles tagama tulemuspõhise ametissenimetamise, värbamismenetluste läbipaistvuse ja nende institutsioonide sõltumatuse täieliku austamise; rõhutab, et vastupidavad demokraatlikud institutsioonid on esimene kaitseliin infokeskkonnaga manipuleerimise, varjatud mõjutamise ja avaliku arutelu poliitikast ajendatud moonutamise vastu; kutsub Kosovot üles looma institutsionaalset demokraatliku vastupidavuse raamistikku, mis ühendaks rahvusassamblee, valitsuse, sõltumatud reguleerivad asutused ja valimiste korraldajad ning hõlmaks selgelt määratletud vastutusalasid, regulaarseid riskianalüüse ja avalikke aruandeid;

14. kiidab heaks asjaolu, et kodanikuühiskonna organisatsioonid tegutsevad üldiselt soodsas keskkonnas, ning kutsub ametivõime üles kaasama juba varases etapis kodanikuühiskonda tõeliselt ELiga seotud reformide ettevalmistamisse ja rakendamisse; rõhutab, kui tähtis on suurendada vastutust ja läbipaistvust seoses kodanikuühiskonna organisatsioonide riikliku rahastamisega; rõhutab, et kodanikuühiskond on demokraatia ja pluralismi ning hea valitsemistava ja sotsiaalse progressi edendamisel väga oluline;

15. kiidab ametivõime selle eest, et nad konsulteerisid Veneetsia komisjoniga kohtusüsteemi käsitlevate seaduseelnõude paketi, sealhulgas Kosovo prokuratuurinõukogu seaduse asjus; on siiski endiselt mures õigusriigi strateegia piiratud rakendamise ja reformide ebapiisava elluviimise pärast valitsuse poolt, Kosovo kohtunõukogu mittetäieliku liikmeskonna pärast ning viivituste pärast kohtureformide rakendamisel; väljendab muret selle üle, et valitsus ei ole vastu võtnud vajalikku alamõigusakti, milles sätestatakse Kosovo politsei eriuurimisüksuse ja eriprokuratuuri organisatsiooniline struktuur ning koostöömehhanismid; väljendab heameelt edusammude üle, mis on tehtud Kosovo prokuratuurinõukogu uue esimehe ametisse nimetamisel, ning loodab, et uus koosseis kinnitatakse pärast seda, kui rahvusassamblee uuesti tööd alustab; väljendab heameelt selle üle, et Kosovo kohtunõukogu 17 uut kohtunikku värvati läbipaistva ja tulemuspõhise menetluse teel, ning nõuab tungivalt, et president nad viivitamata ametisse kinnitaks; nõuab tungivalt, et Kosovo võtaks otsustavaid meetmeid puuduste kõrvaldamiseks ning tagaks, et kohtusüsteemi usaldusväärsust ja vastutust käsitlevad õigusaktid oleksid kooskõlas Euroopa standardite ja Veneetsia komisjoni asjakohaste soovitustega;

16. väljendab rahulolu selle üle, et Kosovo on vähendanud halduskoormust, rakendades halduskoormuse ennetamise ja vähendamise programmi aastateks 2025–2028 ning selle tegevuskava aastateks 2025–2026; väljendab heameelt ametiisikute seaduse täiustamise ja selle muudatuste vastuvõtmise üle ning kutsub Kosovot üles veelgi parandama avaliku halduse ja tulemuspõhise avaliku teenistuse süsteemi; märgib, et Kosovo avaliku halduse strateegiline raamistik on olemas, kuid seda ei rakendata tõhusalt;

17. väljendab sügavat muret ebapiisavate edusammude pärast üldises korruptsioonivastases võitluses; peab kahetsusväärseks, et võetud kohustustest hoolimata puuduvad selles valdkonnas käegakatsutavad struktuursed edusammud, ning rõhutab, et korruptsioon on endiselt süsteemne probleem, mis kahjustab avalike institutsioonide toimimist ja avalikkuse usaldust; võtab murega teadmiseks, et Kosovo langes 2025. aasta korruptsiooni tajumise indeksis, kus ta on 182 riigi ja territooriumi seas 76. kohal, mis on kolm kohta madalam kui 2024. aastal ja mis tähendab murettekitavat tagasiliikumist varasema järkjärgulise paranemise suundumusest, kuid asetab Kosovo siiski mõnest piirkonna riigist ettepoole; kutsub ametivõime üles võtma viivitamata vastu ja rakendama konkreetseid, toimivaid ja kontrollitavaid meetmeid, mille abil korruptsiooni paremini ennetada, uurida ja kohtulikult menetleda; nõuab eelkõige riikliku korruptsioonivastase strateegia ja tegevuskava kiiret vastuvõtmist aastateks 2025–2028, varade deklareerimise ja terviklikkuse kavade laialdasemat kasutamist ning konfiskeerimisvahendite mõjusamat rakendamist korruptsioonijuhtumite puhul; rõhutab vajadust tugevdada korruptsioonivastaste asutuste sõltumatust ja tegevussuutlikkust ning tagada toimiv koostöö prokuröride, politsei ja rahapesu andmebüroode vahel; juhib tähelepanu asjaolule, et komisjoni varasemaid soovitusi korruptsiooni ennetamise ameti suutlikkuse suurendamise ja korruptsioonivastaste õigusaktide rakendamise kohta ei ole veel rakendatud; nõuab kõrgemal tasandil esineva korruptsiooni juhtumite uurimise kvaliteedi pidevat parandamist;

18. on mures asjaolu pärast, et organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses on tehtud piiratud edusamme; nõuab organiseeritud kuritegevuse vastase riikliku strateegia ja tegevuskava kiiret vastuvõtmist; rõhutab, kui oluline on võidelda kuritegelike võrgustike vastu, tugevdades rahvusvahelist koostööd luureandmete jagamise kaudu ning tõhustades õiguskaitse- ja prokuratuuriasutuste vahelist koostööd; kutsub Kosovo naaberriike üles võimaldama Kosovol osaleda rahvusvahelises koostöös kõikidel

tasanditel, et maksimeerida organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse mõju; rõhutab vajadust süvendada koostööd uimastitevastases võitluses; nõuab terrorismivastase võitluse edasist koordineerimist;

19. rõhutab jätkuvaid jõupingutusi, mida EULEX teeb, kui see aitab Kosovo ametivõimudel luua kestlikke ja sõltumatuid õigusriigi institutsioone; märgib, et püsivad probleemid, sealhulgas piiratud täidesaatvad volitused, on pärssinud tema töö mõju; nõuab missiooni lisandväärtuse, ulatuse ja strateegiliste eesmärkide jätkuvat ümberhindamist, et tagada selle asjakohasus ja tõhusus;

20. on mures teadete pärast, mille kohaselt on mõned Kosovo põhjaosa politseinikud kasutanud liigset jõudu ja käitunud vääralt; kutsub Kosovo politseid üles tagama, et nende töötajad järgiksid täielikult kõiki õigusriigi ja inimõigustega seotud nõudeid; tuletab meelde kõigi poliitiliste esindajate ja kõigi Kosovo inimeste jagatud vastutust rahu ja õigusriigi järgimise eest;

Põhivabadused ja inimõigused

21. märgib, et kuigi inimõiguste õigus- ja institutsiooniline raamistik on üldjoontes olemas, on selle rakendamine endiselt ebapiisav; väljendab heameelt kogukondade õiguste kaitse ja edendamise strateegia vastuvõtmise üle; väljendab rahulolu selle üle, et Kosovo täitis konstitutsioonikohtu otsuse, milles käsitleti Dečani kloostri maa omandiõigust; kutsub Kosovot üles investeerima inimõiguste raamistiku toimivamasse rakendamisse;

22. tunnistab, et Kosovo põhiseadus on vähemuste õiguste suhtes väga edumeelne; märgib sellega seoses kahetsusega, et ikka veel ei ole arvesse võetud 2023. aasta jaanuaris Kosovo rahvusassamblees registreeritud petitsiooni, mille allkirjastas peaaegu 500 inimest, kes on ajalooliselt ise end bulgaarlasteks pidanud, ning soovitab, et nende õigused oleksid seaduses sätestatud ja tegelikult tagatud, et kaitsta bulgaaria vähemuse ajaloolist, kultuurilist ja poliitilist identiteeti; kutsub Kosovot üles tagama, et kõiki kogukondade ja nende liikmete õiguste kaitse ja edendamise seaduse alusel tunnustatud vähemusi tunnustatakse täiel määral riigi põhiseaduses;

23. märgib, et Kosovo vanglasüsteem vastab üldjoontes ÜRO ja Euroopa Nõukogu miinimumnõuetele; nõuab vangide, eelkõige naisvangide, vähemusse kuuluvate vangide ja vaimse tervise probleemidega vangide õiguste paremat kaitset;

24. rõhutab vajadust tugevdada haavatavate rühmade ja vähemuskogukondadesse kuuluvate inimeste õigusi kaitsvate õigusaktide rakendamist, ennekõike seoses nende esindatusega avalik-õiguslikes institutsioonides ja keelte kasutamisega, sealhulgas tagades võrdse ja toimiv juurdepääsu emakeelsele riiklikule haridusele, samuti tervishoiule ja avalikele teenustele, keele- ja omandiõiguste austamise, piisava esindatuse kesk- ja kohalikus halduses ning materiaalse ja immateriaalse, religioosse, traditsioonilise ja kultuuripärandi kaitsmise; kutsub Kosovot üles suurendama oma jõupingutusi, et tagada vähemusrühmadele võrdsed võimalused ning nende piisav esindatus poliitilises ja kultuurielus, avalik-õiguslikus meedias, halduses ja kohtusüsteemis; nõuab, et Kosovos kaitstaks usuvähemusi ja tagataks juurdepääs pühakodadele;

25. peab kahetsusväärseks asjaolu, et vähemusrühmadesse, eelkõige romade, aškalite ja egiptlaste kogukonda kuuluvad naised seisavad silmitsi mitmete diskrimineerimise

vormidega, eelkõige hariduse, tööhõive ja tervishoiuteenuste kättesaadavuse valdkonnas; väljendab muret selle pärast, et Kosovo valitsus ei esinda piisavalt vähemuskogukondi ja et juhtivatel ametikohtadel on endiselt vähe naisi;

26. kutsub Kosovot üles tõhustama vähemuskogukondade, usukogukondade ja LGBTIQ+ kogukonna õigusi kaitsvate olemasolevate mehhanismide rakendamist, viies lõpule uue tsiviilseadustiku väljatöötamise, mis on veel vastu võtmata; on jätkuvalt mures naiste ja LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud diskrimineeriva keelekasutuse pärast;

27. rõhutab vajadust tugevdada Kosovos soolist võrdõiguslikkust ja naiste õigusi; märgib, et soolise võrdõiguslikkuse ja soolise vägivalla vastu võitlemise õiguslik ja institutsiooniline raamistik on enamjaolt kehtestatud; väljendab heameelt eritugiteenuste, sealhulgas soolise vägivalla ohvritele mõeldud varjupaikade, täielikult toimiva perevägivalla juhtumite registreerimise andmebaasi ja jätkuvate teadlikkuse suurendamise meetmete suurema rahastamise üle; väljendab siiski muret selle pärast, et sooline vägivald püsib ning rakendamine ja jõustamine ei ole ikka veel piisav, eriti arvestades, et naised, ennekõike vähemuskogukondadest pärit naised, puutuvad endiselt kokku mitmesuguste diskrimineerimisvormidega;

28. kordab oma üleskutset ametivõimudele parandada sisedialoogi ning teha tõelist ja otsest koostööd Kosovo serblaste sõltumatute kodanikuühiskonna organisatsioonidega, eelkõige Kosovo põhjaosas, et suurendada usaldust, hõlbustada Kosovo serblaste igapäevaelu ja neid edukalt integreerida;

29. kiidab valitsust puuetega inimeste õiguste strateegia (2025–2030) ja sellega seotud tegevuskava (2025–2027) heakskiitmise eest; peab siiski kahetsusväärseks asjaolu, et Kosovo ei ole ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni veel vastu võtnud; väljendab muret selle pärast, et Kosovo ei ole sellega seoses oma õigusakte ELi õigustikuga piisavalt vastavusse viinud, ning diskrimineerimise ja tõkete pärast, millega puuetega inimesed, sealhulgas lapsed, haridusele, tervishoiule ja sotsiaalteenustele juurdepääsul silmitsi seisavad; kutsub ametivõime üles tugevdama nende õiguste kaitset ning võtma vastu staatuse tunnustamise, teenuste ja hüvitiste seaduse eelnõu;

30. rõhutab, kui oluline on kaitsta Kosovo mitmekultuurilist pärandit, sealhulgas horvaadi kogukonna puhul, toetades samal ajal kestlikku kohalikku arengut ja kogukonna kaasatust; väljendab heameelt ÜRO Arenguprogrammi kaudu rakendatava ELi rahastatava projekti üle, mille eesmärk on Janjevo kultuuripärandi säilitamine ja taaselustamine;

31. peab kahetsusväärseks asjaolu, et õpikuid käsitleva uue seaduse eelnõu ei ole Kosovo rahvusassamblees veel vastu võetud; on mures, et Kosovo 2022.–2026. aasta haridusstrateegia rakendamine on veninud ja et riikliku põhihariduse rahastamine väheneb jätkuvalt; kutsub Kosovot üles viima lõpule õpikute seaduse eelnõu vastuvõtmise, lõpetama praeguste õpikute läbivaatamise ning pakkuma õpetajatele kestlikku ja süstemaatilist koolitust;

32. võtab teadmiseks Kosovo pluralistliku meediamaastiku, kuid rõhutab, et see on endiselt habras ja seda püütakse mitmel viisil mõjutada; peab äärmiselt kahetsusväärseks väheseid edusamme väljendusvabaduse tagamisel ja ajakirjanike tulemuslikul kaitsmisel; peab kahetsusväärseks asjaolu, et Kosovo on 2025. aasta maailma ajakirjandusvabaduse indeksis langenud meediavabaduse pingereas 24 kohta ja asub

nüüd 99. kohal, mis kujutab endast märkimisväärset ja murettekitavat tagasilangust; märgib, et ajakirjandusvabadus on Euroopa üks põhiväärtusi ja Kosovo peab võtma senisest tulemuslikumaid meetmeid, et seda kaitsta;

33. kordab taas oma sügavat muret meediakeskkonna ja ajakirjandustöötajate töökeskkonna halvenemise pärast ning eriti ajakirjanike ja meediatöötajate vastu suunatud rünnakute ja ähvarduste, sealhulgas solvava keelekasutuse pärast, mida Kosovo kõrgemad ametnikud valimiskampaania ajal meedia suhtes kasutasid; peab kahetsusväärseks, et ajakirjandusallikate kaitse seaduse eelnõu pole endiselt vastu võetud, jättes ajakirjanikud ilma piisava õiguskaitseta; rõhutab, et ajakirjanike vastu suunatud füüsiliste rünnakute suhtes tuleb kohaldada täisleppimatust, ning nõuab kõigi meediatöötajate vastu suunatud ähvarduste jõulisemat uurimist ja nende eest vastutusele võtmist ning meediaga seotud õigusaktide vastavusse viimist ELi õigustikuga, eelkõige Euroopa meediavabaduse määruse[7] ja ELi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide keelamise direktiivi[8] ning muude asjakohaste rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustustega; kutsub selles osas ametivõime üles võtma viivitamatuid ja konkreetseid meetmeid, et tagada meedia sõltumatus, võidelda hirmutamise vastu ning luua soodne keskkond vaba ja pluralistliku ajakirjanduse jaoks;

34. väljendab tõsist muret teadete pärast, et poliitilised osalejad ja organiseeritud kuritegelikud rühmitused avaldavad ajakirjanikele survet, mis on toonud kaasa enesetsensuuri juhtumeid; märgib, et ajakirjanikud võivad hoiduda kriitilise uuriva ajakirjandusega tegelemisest, kuna nad tunnevad muret oma füüsilise turvalisuse või töökoha säilimise pärast; juhib lisaks tähelepanu teadetele, et ametiasutused võivad kriitilist sisu avaldavatest meediakanalitest reklaami tellimise lõpetada, avaldades seeläbi kaudset majanduslikku survet;

35. väljendab muret, et Kosovo avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni Kosovo raadio ja televisiooni seaduse eelnõu vastuvõtmine on endiselt pooleli ning nõuab seega selle kiiret vastuvõtmist; rõhutab vajadust tagada avalik-õigusliku ringhäälingu kestlik rahastamine ja sõltumatus; peab kahetsusväärseks asjaolu, et Kosovo raadio ja televisiooni peadirektori ametikoht on olnud alates 2024. aasta septembrist täitmata ning et Kosovo raadio ja televisiooni juhatusel pole alates 2024. aasta detsembrist olnud kvoorumit, mistõttu ei toimi avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon tõhusalt ega suuda oma ülesandeid täita; nõuab Kosovo raadio ja televisiooni üle tasakaalustatud, representatiivset ja poliitiliselt sõltumatut järelevalvet; kutsub Kosovo ametivõime üles nimetama Kosovo raadio ja televisiooni juhatuse liikmed ja peadirektori ametisse läbipaistva ja tulemuspõhise menetlusega, tagades sellega avalik-õigusliku ringhäälingu tulemusliku toimimise Kosovos; rõhutab, et avalik-õigusliku ringhäälingu mis tahes reform peab tagama toimetuse sõltumatuse, vältima poliitilist mõju ning tagama kestliku ja läbipaistva rahastamise;

---

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus) (ELT L 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj).

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj).

36. märgib murelikult, et 2025. aasta inimkaubanduse aruandes rõhutatakse, et Kosovo asjaomased ametiasutused ei ole inimkaubanduse likvideerimise miinimumstandardeid täielikult täitnud, hoolimata sellest, et nad on näidanud üles suuremaid jõupingutusi, sealhulgas parandanud süüdistuste esitamise määra ja tõhustanud ohvriabi;

37. väljendab muret selle pärast, et piirkonna riikidest pärit välisosalejad, ennekõike Venemaa ja Serbia riigiga seotud allikad levitavad, eriti valimisperioodidel, üha enam desinformatsiooni, sealhulgas rahvusvaheliste pingete kohta, soodustades sellega poliitilist polariseeritust; on endiselt tõsiselt mures pahatahtliku välissekkumise, destabiliseerimispüüdluste ja hübriidohtude pärast, sealhulgas tehisintellekti abil loodud desinformatsiooni ja koordineeritud veebikampaaniate pärast, mille eesmärk on mõjutada poliitilisi protsesse ja avalikku arvamust; nõuab tugevamat institutsioonilist reageerimist ja paremat meediapädevust, mis tuleb saavutada meetmete abil, mis hõlmavad parandatud õpetajakoolitust ja nüüdisaegseid õppevahendeid ning tõhustatud koostööd sõltumatu meedia, faktikontrolliga tegelevate organisatsioonide ja asjakohaste ELi programmidega, et edendada kriitilist mõtlemist ja vastutustundlikku digitaalset osalust; kutsub Kosovot ja selle piirkondlikke partnereid üles jääma ühtseks ning veelgi tugevdama piirkondlikku koostööd, samuti Euroopa koostööd Kosovoga võitluses välisohtude, desinformatsiooni, välissekkumise ning küber- ja hübriidohtudega, millega püütakse õõnestada riigi ja piirkonna Euroopa väljavaadet;

38. kiidab Kosovot aktiivse osalemise eest mitmes piirkondliku koostöö algatuses, nagu Kesk-Euroopa vabakaubandusleping, energiaühendus, transpordiühendus, Kagu-Euroopa koostööprotsess ja piirkondlik koostöönõukogu;

39. kiidab Kosovo ametivõime väike- ja kergrelvade ning lõhkeainete ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo probleemi kestliku lahendamise tegevuskava eduka rakendamise eest; väljendab heameelt ÜRO tulirelvade protokollis sätestatud reeglite väga hea järgimise üle;

Leppimine ja heanaaberlikud suhted

40. tuletab meelde, et suhete normaliseerimine Serbiaga ning kõigi Belgradi ja Priština dialoogi raames sõlmitud kokkulepete täitmine on endiselt Kosovo Euroopa-väljavaate põhiline ja vältimatu element; rõhutab, et konkreetsed, püsivad ja kontrollitavad edusammud selles valdkonnas on hädavajalikud, et tugevdada piirkondlikku stabiilsust ning edendada riigi Euroopa väljavaadet; toonitab, et suhete normaliseerimist ei tohi pidada teisejärguliseks probleemiks, vaid see peab jääma absoluutseks poliitiliseks prioriteediks; rõhutab, kui oluline on veelgi suurendada ELi vahenduspüüdlusi poolte vahel, et ületada praegune ummikseis;

41. kordab, et toetab täielikult ELi vahendusel toimuvat dialoogi, ning peab tervitatavaks ELi eriesindaja Belgradi ja Priština dialoogis Peter Sørenseni volituste pikendamist 29. veebruarini 2028;

42. kordab oma üleskutset parandada dialoogi naiste kaasamise, avalikkusele suurema läbipaistvuse tagamise ja kodanikuühiskonna sisulise kaasamise kaudu;

43. kordab, kui oluline on Kosovo ja Serbia ametivõimude konstruktiivne osalemine, et tõhusamalt rakendada suhete normaliseerimisele suunatud lepingut ja selle rakenduslisa, mis kehtivad ja on õiguslikult siduvad mõlemale poolele; kutsub nii Kosovot kui ka

Serbiat üles rakendama täielikult Brüsseli lepingut ja Ohridi raamlepingut, sealhulgas serblaste enamusega kohalike omavalitsuste liidu/ühenduse loomise ning Serbia vastuseisu lõpetamise kaudu Kosovo liikmesusele piirkondlikes ja rahvusvahelistes organisatsioonides, ning vältima ühepoolseid meetmeid, mis võivad dialoogiprotsessi kahjustada;

44. väljendab heameelt 14. märtsil 2026. aastal saavutatud kokkuleppe üle Kosovo välismaalasi käsitlevate õigusaktide rakendamise kohta, millega kehtestatakse leevendavad meetmed serblaste kogukonna liikmetele; märgib, et see kokkulepe aitab tagada avalike teenuste kättesaadavuse järjepidevuse ja vältida Kosovo serblaste *de facto* tõrjumise ohtu; rõhutab, et sellised lahendused aitavad kaasa usalduse loomisele ning on õige samm Belgradi ja Priština suhete normaliseerimise ja heanaaberlike suhete edendamise suunas;

45. võtab teadmiseks kümnete Serbia toetatavate institutsioonide koordineerimata sulgemise Kosovo põhjaosas;

46. ootab, et Serbia teeks täielikku koostööd Kosovoga, et 2023. aasta Banjska terrorirünnaku toimepanijad lõpuks kohtu alla anda; mõistab hukka asjaolu, et Serbia ei ole ikka veel süüdlasi, eelkõige erakonna Srpska Lista endist aseesimeest Milan Radoičićit vastutusele võtnud; kordab, et kõik vägivallaaktide eest vastutavad isikud peavad vastutama ja viivitamata kohtu ette astuma kooskõlas õigusriigiga ja nõuetekohase menetlusega; mõistab teravalt hukka 2024. aasta novembris Kosovo põhjaosas Ibër-Lepenci/Ibar-Lepenaci kanali vastu toime pandud rünnaku ning nõuab, et süüdlased tabataks kiiresti ja antaks kohtu alla; kutsub Serbiat üles vastama viivitamata Kosovo 2025. aasta jaanuari vastastikuse õigusabi taotlusele seoses kõnealuse rünnakuga ning tegema uurimises täielikku koostööd;

47. võtab teadmiseks asjaolu, et kuni 1 590 teadmata kadunud isiku saatus on endiselt ebakindel ja 2024. aasta aprillist kuni aruandeperioodi lõpuni 2025. aasta septembris saadi teavet ainult 26 teadmata kadunud inimese saatuse kohta; kutsub nii Kosovot kui ka Serbiat üles osalema konstruktiivselt ja heas usus kõigis tehnilistes aruteludes, mille eesmärk on selgitada välja ülejäänud kadunud isikute saatus, sealhulgas kohtuekspertiisi küsimustega tegeleva alltöörühma kaudu, ning hoiduma igasugusest politiseerimisest; väljendab heameelt teadmata kadunud isikutega tegeleva ühiskomisjoni esimese kohtumise üle, mille Kosovo ja Serbia pealäbirääkijad kutsusid kokku 2026. aasta jaanuaris ELi vahendatud dialoogi raames, ning nõuab edasist koostööd, et kiirendada massihaudade tuvastamist ja teabevahetust;

48. kutsub Serbiat üles avalikustama ja jagama kõiki asjakohaseid politsei-, sõjaväe- ja arhiividokumente, mis on seotud 1998.–1999. aasta Kosovo sõjaga, et toetada tõe väljaselgitamist, õiglust ja vastutuse võtmist, sealhulgas konfliktiga seotud seksuaalse vägivalla juhtumite puhul; märgib, et sellise teabe jagamise üldist kokkulepet ei ole veel rakendatud, ning väljendab muret salastatuse pikendamise pärast, mis võib õigusemõistmist ja ohvrite tunnistamist veelgi edasi lükata;

49. tuletab meelde, kui oluline on tagada täielik juurdepääs endise Jugoslaavia salateenistuse (UDBA) ja Jugoslaavia armee salateenistuse (KOS) arhiividele, sealhulgas Prištinas ja Belgradis hoitavatele arhiividele, et kommunismiajastu kuritegusid ja kuritegelikke organisatsioone põhjalikult uurida ning nendega tegeleda; rõhutab, et nende arhiivide avamine kogu piirkonnas aitaks kaasa tõe otsimisele,

ohvritele õigluse tagamisele, leppimisele ja demokraatliku valitsemistava tugevdamisele;

50. kutsub Kosovot üles jätkama osalemist mitmes piirkondlikus koostööalgatuses; kordab NATO juhitavate Kosovo rahuvalvejõudude tähtsust laiemas julgeolekus ning tunnustab selle pidevaid jõupingutusi luua ja säilitada ohutu ja turvaline keskkond Kosovos ja Lääne-Balkani piirkonnas üldiselt; tuletab meelde, kui oluline on Kosovo julgeolekujõudude jätkuv arendamine nõustamise, väljaõppe ja suutlikkuse suurendamise kaudu; kutsub Kosovo rahuvalvejõududesse panustavaid liikmesriike üles hoiduma oma kohaloleku vähendamisest;

51. kutsub üles tegema uusi jõupingutusi Kosovo usulise ja kultuuripärandi, sealhulgas õigeusu, islami, katoliiklike ja muude pühapaikade kaitsmiseks osana laiemast pühendumusest pluralismile, leppimisele ja Euroopa ühise kultuuripärandi austamisele;

Sotsiaal-majanduslikud reformid

52. märgib, et majandus- ja rahapoliitika ning konkurentsivõime valdkonnas on Kosovo ettevalmistus mõõdukas; rõhutab, et Kosovo peab viima oma eelarveraamistiku vastavusse ELi õigustikuga ja tegelema struktuursete puuduste, ennekõike kitsa tootmisbaasi ja VKEde raske juurdepääsuga rahastamisele; rõhutab kestliku majanduskasvu, töötuse vähendamise ning riigi sotsiaalkaitsesüsteemi tugevdamise tähtsust kooskõlas ELi sotsiaalõigustikuga; rõhutab, et ta peab ellu viima ulatuslikumaid reforme, et kõrvaldada allesjäänud struktuursed puudused;

53. väljendab heameelt komisjoni järelduse üle, et Kosovo on teinud mõningaid edusamme toimiva turumajanduse arendamisel, eelkõige tänu tugevamale majanduskasvule, kindlale ja stabiilsele pangandussektorile, mitteametliku sektori vähenemisele ning kaubandusvaidluste kiiremale lahendamisele; võtab teadmiseks varimajanduse jätkuva levimuse ja kutsub ametivõime üles tagama tööinspektsioonile vajalikud vahendid, mille abil saaks see oma ülesandeid täielikult täita;

54. väljendab heameelt selle üle, et Kosovo kaubanduskohtus käsitletakse intellektuaalomandi õigustega seotud juhtumeid tulemuslikult; kutsub kaubanduskohut üles jätkama koostööd Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametiga;

55. nõuab töötajate piisavat kaitset, õiglast töötasu ja tööõigust käsitlevate seaduste jõustamist kooskõlas ELi standarditega; peab kahetsusväärseks asjaolu, et sotsiaaldialoog Kosovos on endiselt piiratud; nõuab sihipärast toetust sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamiseks; kutsub ametivõime üles tagama esinduslike ametiühingute sõltumatus ja õiguspärane roll ning töötajate põhiõigused, eelkõige õigus kollektiivläbirääkimistele, nii õigusaktides kui ka praktikas, nii avalikus kui ka erasektoris; kutsub Kosovo ametivõime üles pikendama sotsiaal-majandusnõukogu volitusi, edendama sotsiaaldialoogi ning kasutama Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastut, et aidata suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust;

56. kiidab heaks töötasusüsteemi konsolideerimise avaliku sektori töötasude seaduses; peab siiski kahetsusväärseks, et endiselt ei ole käsitletud töökohtade klassifitseerimist, ametikohtade süstematiseerimist ja konstitutsioonikohtu otsust põhiseadusevastaste sätete kohta; kutsub ametivõime üles võtma vastu avaliku sektori finantsjuhtimise seaduse eelnõu ning kaasama õigusesse eelarveriskide hindamise ja avaliku sektori

investeeringute metoodika;

57. väljendab muret selle pärast, et oodatav eluiga sünnimomendil on endiselt madalam kui ELi keskmine ning et laste suremus on endiselt piirkonna suurim ja oluliselt suurem kui ELi keskmine; peab kahetsusväärseks asjaolu, et edusammud üldise tervisekindlustuse suunas on endiselt väga piiratud ja et jätkuvalt esineb märkimisväärseid puudusi; kutsub ametivõime üles tagama kõigile kodanikele parem juurdepääs tervishoiuteenustele;

58. kutsub Kosovot üles seadma prioriteediks kvaliteetse kutsehariduse, hariduse ja tööturu vajaduste tihedama seostamise ning noorte ettevõtjate ja teadlaste sihipärase toetamise, et luua riigi noortele usaldusväärsed väljavaated;

59. julgustab Kosovot jätkama sotsiaalkindlustuse koordineerimist käsitlevate lepingute sõlmimist teiste ELi liikmesriikidega;

60. märgib, et Kosovo on teinud teatavaid edusamme digiüleminekuks valmistumisel, sealhulgas internetipõhiste teenuste ja 5G katvuse laiendamisel; peab kahetsusväärseks asjaolu, et praegu pakutakse internetis ainult 10 % avalikest teenustest ja digitaliseerimine on endiselt katkendlik; rõhutab, et Kosovo peab viima oma õigusaktid vastavusse asjakohaste ELi digivaldkonna õigusaktidega, sealhulgas Euroopa elektroonilise side seadustiku, küberturvalisuse 2. direktiivi, ELi 5G küberturvalisuse meetmepaketi, digiteenuste määruse, digiturgude määruse ja Euroopa digiidentiteedi raamistikuga; peab kahetsusväärseks asjaolu, et Kosovo on vastu võtnud küberturvalisuse seadusest tulenevast 14 teisesest õigusaktist vaid kaheksa ning et nii küberturvalisuse amet kui ka riiklik küberturvalisuse nõukogu ei ole veel täielikult tööle hakanud; nõuab ELi standarditele vastava tervikliku e-valitsuse strateegia vastuvõtmist ja avaliku halduse süsteemide koostalitlusvõime parandamist; kutsub Kosovot üles digitaliseerimist tõhusamalt edendama ja arendama edasi turvalisi digitaalseid avalikke teenuseid;

61. väljendab heameelt Kosovo esimeste sammude üle teadusuuringute ja innovatsiooni strateegilisema käsitluse suunas, sealhulgas innovatsiooni toetusmeetmete rahastamise alustamise ja Kosovo osalemise üle Euroopa digitaalse innovatsiooni keskuste võrgustikus;

62. kiidab heaks komisjoni ettepaneku alustada läbirääkimisi, et laiendada ELi „rändle nagu kodus“ süsteemi Lääne-Balkanile, sealhulgas Kosovosse, et tuua kodanikele ja ettevõtetele käegakatsutavat kasu ning suurendada piirkonna ühenduvust; märgib, et see algatus tugineb olemasolevale vabatahtlikule rändluskorrale; nõuab läbirääkimisvolituste kiiret vastuvõtmist ja lepingute õigeaegset sõlmimist, et tagada kiire ja tulemuslik integreerimine ELi „rändle nagu kodus“ alasse;

Energeetika, keskkond, kestlik areng ja ühendatus

63. märgib, et Kosovo sõltub ikka veel suurel määral aegunud söeküttel töötavatest elektrijaamadest ja peab kiirendama investeeringuid energiatõhususse; väljendab heameelt asjaolu üle, et energiasektoris on tehtud mõningaid edusamme, eelkõige 100 MW tuuleenergia võistupakkumise käivitamisega; nõuab tungivalt, et Kosovo kiirendaks rohepööret ja vähendaks oluliselt sõltuvust fossiilkütustest ja söeküttel töötavatest elektrijaamadest; nõuab, et EL suurendaks jõupingutusi, et aidata Kosovol neid eesmärke saavutada; kutsub Kosovo valitsust üles investeerima energiaallikate

jaotuse mitmekesistamisse, mis tugevdab varustuskindlust; julgustab Kosovot jätkama jõupingutusi oma elektrituru integreerimiseks Euroopa elektriturgudega, sealhulgas elektrituru reformide tulemusliku rakendamise ja elektrisektoris piiriülese koostöö tugevdamise kaudu;

64. julgustab Kosovot tugevdama oma institutsioonilist ja haldussuutlikkust, et rakendada strateegilisi taristuprojekte, sealhulgas kavandamisetapis põhjalike keskkonnamõju hindamiste kasutamise ja kestlikkusmeetmete kaudu, ning jätkama pooleliolevate transpordi- ja energiaühenduse projektide rakendamist; kutsub komisjoni ja Kosovot üles seadma prioriteediks strateegilised ühenduvuse projektid, mis ühendavad Lääne-Balkani riike Euroopa transpordi-, energia- ja digitaalkoridoridega ning Musta mere piirkonnaga, sealhulgas energiaühenduste, energiatõhususe meetmete, taastuvenergiasse tehtavate investeeringute, SEPAga integreerumise ja VKEde jaoks rahastamisele juurdepääsu parandamise kaudu; rõhutab, et need investeeringud suurendavad sotsiaal-majanduslikku lähenemist, geostrateegilist vastupidavust ja Euroopa majanduslikku julgeolekut;

65. nõuab tungivalt, et Kosovo suurendaks riigi kaitsealasid ning tagaks asjakohaste meetmete võtmise kaitsealade ja kultuuri- ja ajaloopärandi paikade haldamiseks, et säilitada elurikkust, sealhulgas kriitiliselt ohustatud Balkani ilvese peamisi elupaiku; väljendab heameelt Kosovo jätkuva koostöö üle Põhja-Makedoonia ja Albaaniaga seoses piiriülese rahvuspargiga Šari mägedes; julgustab Kosovot veelgi tihendama ja kiirendama koostööd naaberriikidega, et määrata kindlaks piiriülesed kaitsealad ning kehtestada ühtsed piiriülesed majandamiskavad; nõuab tungivalt, et Kosovo muudaks jäätmekäitlusseadust ja rakendaks kliimamuutuste seadust;

o
o o

66. Teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon Euroopa Ülemkogu eesistujale, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Kosovo presidendile, valitsusele ja rahvusassambleele.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0222

Komisjoni 2025. aasta aruanne Gruusia kohta

Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2025. aasta aruannet Gruusia kohta (2025/2257(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti, mis käsitleb 2025. aasta aruannet Gruusia kohta (SWD(2024)0757),

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Gruusia vahelist assotsieerimislepingut[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2025. aasta määrust (EL) 2025/2441, millega muudetakse määrust (EL) 2018/1806 peatamiskorra läbivaatamise osas[2],

– võttes arvesse Gruusia põhiseaduse artiklit 78, milles nõutakse kõigi võimalike meetmete võtmist, et tagada Gruusia täielik integreerumine ELi ja NATOsse,

– võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) poolt 12. novembril 2025. aastal vastu võetud kiireloomulist arvamust Gruusia haldusõiguserikkumiste seadustiku ja kriminaalseadustiku muudatuste kohta,

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, mille osaline Gruusia on,

– võttes arvesse komisjoni varasemaid laienemisaruandeid Gruusia kohta,

– võttes arvesse Freedom House’i aruannet Freedom in the World 2025 (Vabadus maailmas 2025. aastal),

– võttes arvesse World Justice Projecti 2025. aasta õigusriigi indeksit,

– võttes arvesse Transparency Internationali 2025. aasta korruptsioonitaju indeksit,

---

1 ELT L 261, 30.8.2014, lk 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2014/494/oj.

2 ELT L, 2025/2441, 10.12.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/2441/oj.

– võttes arvesse OSCE teabekogumismissiooni aruannet Gruusia kohta (2026) „Developments in Georgia in Respect of Human Rights and Fundamental Freedoms since Spring 2024“ (Inimõiguste ja põhivabadustega seotud muutused Gruusias alates 2024. aasta kevadest), mis on koostatud Moskva mehhanismi käsitleva dokumendi punkti 12 alusel,

– võttes arvesse nõukogu eesistujariigi 16. detsembri 2025. aasta järeldusi laienemise kohta,

– võttes arvesse Veneetsia komisjoni 9.–10. oktoobril 2025. aastal vastu võetud arvamust välisagentide registreerimise seaduse, toetuste seaduse muudatuste ja muude välismõjuga seotud seaduste kohta,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Gruusia kohta,

– võttes arvesse oma 11. märtsi 2026. aasta resolutsiooni ELi laienemisstrateegia kohta[3],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0140/2026),

A. arvestades, et Gruusia esitas taotluse ELi liikmeks saamiseks 3. märtsil 2022; arvestades, et Euroopa Ülemkogu andis Gruusiale oma 14. ja 15. detsembri 2023. aasta kohtumisel kandidaatriigi staatuse eeldusel, et võetakse komisjoni 8. novembri 2023. aasta soovituses esitatud asjakohased meetmed; arvestades, et Gruusia liitumisprotsess on tegelikult olnud alates 2024. aastast peatatud;

B. arvestades, et komisjon peab Gruusiat ainult teoreetiliselt kandidaatriigiks, järgides Euroopa Ülemkogu 19. detsembri 2024. aasta järeldusi, milles leiti, et Gruusia ametivõimude tegevus on *de facto* viinud ühinemiseelse protsessi peatamiseni, ning võttes arvesse Gruusia jätkuvat ja tõsist tagasiminekut põhiküsimustes pärast seda;

C. arvestades, et volinik Marta Kos kirjeldas komisjoni 2025. aasta Gruusia aruannet põhjendatult kui kõige halvemat aruannet, mis on kandidaatriigi kohta kunagi koostatud;

D. arvestades, et olukord Gruusias on järsult halvenenud ning Gruusia Unistuse tegevuse tõttu on tagasiminek demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi vallas veelgi suurenenud; arvestades, et repressioonide, desinformatsioonikampaaniate ja poliitilise ahistamise meetodid peegeldavad Venemaa hübriidtaktikat;

E. arvestades, et 29. jaanuaril 2026 aktiveerisid 24 OSCEs osalevat riiki Moskva mehhanismi, mis võimaldas sõltumatul eksperdimissioonil uurida väidetavaid inimõiguste rikkumisi, eelkõige alates 2024. aasta kevadest toimunud sündmusi; arvestades, et 12. märtsil 2026 avaldatud Moskva mehhanismi eksperdiaruandes rõhutatakse tõsist muret valimisprotsesside usaldusväärsuse pärast, sealhulgas väidetavate rikkumiste ja poliitilise opositsiooni survestamise pärast, samuti õiguslike meetmete kasutamise pärast opositsioonijuhtide ja erakondade vastu; arvestades, et aruandes nõutakse piiravate õigusaktide, sealhulgas välismõju läbipaistvuse seaduse ja meediavabadust mõjutavate muudatuste kehtetuks tunnistamist; arvestades, et selles

[3] Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0077.

dokumenteeritakse meeleavaldajate vastu ebaproportsionaalse jõu kasutamise juhtumeid ning väljendatakse muret piinamise ja väärkohtlemise keelu rikkumiste pärast, mis mõnel juhul ületavad „piinamise künnise“; arvestades, et lisaks nõutakse aruandes poliitilistel põhjustel kinni peetud isikute, sealhulgas opositsiooniliikmete ja ajakirjanike viivitamatut vabastamist, ning rõhutatakse, et Gruusia peab tegema täielikku koostööd rahvusvaheliste organitega, sealhulgas Veneetsia komisjoniga ja asjaomaste rahvusvaheliste mehhanismidega;

F. arvestades, et Gruusia Unistuse valitsus on süstemaatiliselt nõrgendanud kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi, õõnestades kohtusüsteemi, prokuratuuri ja konstitutsioonikohtu sõltumatust, mistõttu Gruusia ei ole praegustes tingimustes struktuurselt võimeline ELi liikmesuse kriteeriume täitma;

G. arvestades, et pärast 28. novembrit 2024 on jätkunud protestid Gruusia Unistuse tegevuse vastu, mis näitab Gruusia rahva püsivat demokraatlikku tahet, hoolimata osalejate vastu suunatud süstemaatilisest ja ebaproportsionaalsest vägivallast, nende vangistamisest ja osalemise eest üha karmimate karistuste kehtestamisest; arvestades, et ulatuslikud meeleavaldused algasid pärast seda, kui valitsus teatas, et peatab ettevalmistused ELiga ühinemise läbirääkimisteks kuni 2028. aastani;

H. arvestades, et British Broadcasting Corporationi (BBC) dokumentaalfilmis „When Water Burns“, mis oli esmakordselt eetris 1. detsembril 2025, esitati tõendeid selle kohta, et 2024. aasta novembris ja detsembris kasutati Gruusias meeleavaldajate vastu vett, millesse oli segatud mürgist kemikaali; arvestades, et mürgiste kemikaalide kasutamine võib põhjustada pikaajalisi terviseprobleeme;

I. arvestades, et OSCE/ODIHR ei saanud Gruusia ametivõimude hilinenud kutse tõttu 4. oktoobril 2025 toimunud kohalikke valimisi jälgida;

J. arvestades, et hiljuti vastu võetud seadusemuudatustega kehtestatakse täiendavad piirangud välisrahastamisele ja kriminaliseeritakse nn väline lobitöö; arvestades, et õigusaktidega laiendatakse märkimisväärselt mõiste „toetus“ määratlust, nii et see hõlmab tehnilist või tasuta abi ning ülekandeid välismaiste organisatsioonide ja nende kohalike filiaalide vahel, laiendatakse toetusesaajatena käsitatavate üksuste, sealhulgas Gruusiaga seotud küsimustega tegelevate välismaiste organisatsioonide ringi ning kehtestatakse toetustega seotud rikkumiste eest kriminaalkaristused; arvestades, et lisaks kehtestatakse õigusaktidega kuni kuueaastane vanglakaristus „välise lobitöö“ eest, kaheksa-aastane erakondade liikmesuse keeld isikutele, kes on töötanud välisrahastusega organisatsioonides, ning täiendavad karistused ettevõtjatele, kes tegelevad poliitilise tegevusega, mis ei ole seotud nende põhitegevusega; arvestades, et õigusaktidega kehtestatakse ka nn äärmusluse klausel, mis võimaldab määrata kuni kolme aasta pikkuse vanglakaristuse „süstemaatiliste tegude“ eest, mille eesmärk on „luua arusaam“, et valitsusel puudub legitiimsus;

K. arvestades, et kriminaalseadustikus tehtavate muudatustega nähakse Gruusia Unistuse valitsuse legitiimsust tunnustamast keelduvatele inimestele ette vanglakaristused, mis tekitab tõsist muret väljendusvabaduse, poliitilise pluralismi ja demokraatlike standardite pärast;

L. arvestades, et vastuseks demokraatia tagasilangusele Gruusias Gruusia Unistuse režiimi ajal ja riigi geopoliitilisele ümberorienteerumisele on Ameerika Ühendriigid peatanud

strateegilise partnerluse Gruusiaga ja kehtestanud sanktsioonid, mis on siiani jõus; arvestades, et USA Kongress on teinud ettepaneku võtta vastu õigusakt, mis käsitleb Gruusia vastutuse, kerksuse ja sõltumatuse suurendamise võimaluste kasutamist ja tõhustamist (Mobilizing and Enhancing Georgia's Options for Building Accountability, Resilience, and Independence Act ehk nn MEGOBARI seadus), mille eesmärk on suurendada järelevalvet Gruusia valitsuse tegevuse ning tema sidemete üle Venemaa ja teiste autoritaarsete režiimidega, sealhulgas Hiinaga;

M. arvestades, et 2024. aasta detsembris kandsid Ameerika Ühendriigid Bidzina Ivanišvili oma sanktsioonirežiimi alusel koostatud loetellu Gruusia demokraatia ja Euroopa-Atlandi tulevikuväljavaadete õõnestamise eest Venemaa Föderatsiooni hüvanguks; arvestades, et Ameerika Ühendriigid leidsid, et Ivanišvili ja Gruusia Unistuse tegevus on nõrgestanud demokraatlikke institutsioone, võimaldanud inimõiguste rikkumisi ja piiranud põhivabaduste kasutamist Gruusias; arvestades, et selline tegevus on Gruusia Euroopa-Atlandi tuleviku veelgi suurema kahtluse alla seadnud, muutes riigi üha haavatavamaks Venemaa suhtes, kes okupeerib jätkuvalt rohkem kui 20 % Gruusia territooriumist;

N. arvestades, et 2. märtsil 2026 teatasid üheksa Gruusia opositsiooniparteid liidu loomisest vastusena jätkuvale demokraatia tagasilangusele ja Gruusia Unistuse võimu autoritaarsele konsolideerimisele, mis näitab Euroopa-meelsete demokraatlike jõudude tugevnemist ja ühiskonna kasvavat nõudlust Gruusia Euroopa-suunalise liikumise kaitsmise järele;

O. arvestades, et kaheksale opositsioonijuhile ja -poliitikule, täpsemalt Nika Gvaramiale, Zurab Japaridzele, Badri Japaridzele, Mamuka Hazaradzele, Nika Meliale, Irakli Okruašvilile, Givi Targamadzele ja Giorgi Vašadzele mõisteti seitsme- kuni kaheksakuuline vanglakaristus ja neil keelati kaks aastat töötada avalikul ametikohal, kuna nad keeldusid Gruusia *de facto* parlamendi ajutise uurimiskomisjoni ette ilmumast;

P. arvestades, et Gruusia Unistuse juhtkond on loonud poliitiliselt motiveeritud repressioonide süsteemi, mille tulemusel on vangistatud arvukalt poliitvange, sealhulgas opositsioonipoliitikuid, aktiviste, ajakirjanikke ja rahumeelseid meeleavaldajaid, kellelt on võetud vabadus üksnes seetõttu, et nad keeldusid allumast valitseva erakonna võimule või kasutasid oma põhiõigusi; arvestades, et sellised kinnipidamised on osa teadlikust hirmutamisstrateegiast, mille eesmärk on vaigistada teisitimõtlemist, lammutada poliitiline pluralism ja tugevdada autoritaarset valitsemist; arvestades, et nende isikute jätkuv vanglas viibimine on Gruusia põhiseadusliku korra, rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustuste ja ELi kandidaatriigi staatuse aluseks olevate põhiväärtuste raske rikkumine; arvestades, et paljusid üliõpilasi, kodanikuühiskonna esindajaid ja kunstnikke on meeleavaldustel osalemise eest kinni peetud või trahvitud;

Q. arvestades, et opositsioonitegelaste poliitiline tagakiusamine on endiselt tõsine probleem, näiteks on süsteemselt rünnatud erakonna Gruusia Heaks juhti Giorgi Gahhariat, kelle vastu on toime pandud kaks füüsilist rünnakut ja keda süüdistatakse poliitiliselt motiveeritud kuritegudes, mis on viinud selleni, et ta elab nüüd eksiilis;

R. arvestades, et endiselt presidendilt Mihheil Saakašvililt võeti vabadus juba rohkem kui neli aastat tagasi ja ta on sisuliselt oligarh Bidzina Ivanišvili poliitvang, kuna too hoiab riiki oma kontrolli all ja avaldab selle institutsioonidele ebaseaduslikku mõju;

S. arvestades, et alates 2026. aasta jaanuarist on Gruusia kodanikuühiskond kindlaks teinud 48 poliitvangi, kes on ebaõiglaselt vangistatud, kuna nad osalesid meeleavaldustel ja toetasid neid, ning veel 68 poliitvangi, keda peetakse poliitiliselt motiveeritud süüdistuste alusel endiselt eelvangistuses;

T. arvestades, et Gruusia naismeeleavaldajad annavad korrapäraselt teada alandavast kohtlemisest politsei poolt, sealhulgas seksistlikust verbaalsest väärkohtlemisest, rutiinsetest alastiolekus läbiotsimistest, vägistamisähvardustest ja muudest füüsilise vägivalla ähvardustest meeleavalduste, kinnipidamise ja kodude läbiotsimise ajal; arvestades, et see suundumus on osa laiemast kuritarvitamise ja karistamatuse mustrist Gruusia õiguskaitseasutustes;

U. arvestades, et Euroopa Parlament andis Mzia Amaglobelile, Gruusia vangistatud ajakirjanikule ning veebimeedia väljaannete Batumelebi and Netgazeti juhile koos Valgevenest pärit Andrzej Poczobutiga 2025. aasta Sahharovi mõttevabaduse auhinna; arvestades, et Gruusia ülemkohus on Mzia Amaglobeli apellatsioonkaebuse tagasi lükanud, mistõttu on talle jäänud õigluse jaluleseadmisel ainsaks seaduslikuks võimaluseks pöörduda Euroopa Inimõiguste Kohtu poole Strasbourgis;

V. arvestades, et meedia- ja väljendusvabaduse olukord on järsult halvenenud; arvestades, et Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi andmetel esitati Gruusia kohta 2025. aastal 32 hoiatusteadet, mis on 2024. aastaga võrreldes 78 % rohkem;

W. arvestades, et kasvav surve haridussüsteemile ja Gruusia Unistuse katsed piirata akadeemilist vabadust algatusega „üks linn, üks teaduskond“ võivad takistada ka hariduse kättesaadavust ning nõrgestada üht peamist institutsioonilist sammast, mis toetab demokraatlikku arutelu, kodanikuaktiivsust ja Gruusia Euroopaga integreerumise trajektoori; arvestades, et rünnakud kodanikuühiskonna, sõltumatu meedia ja haridusasutuste vastu näitavad laiemat survet väljendusvabadusele ja akadeemilisele vabadusele Gruusias;

X. arvestades, et mangaani kaevandamine Gruusias ELi eksportimiseks on põhjustanud maalihkeid, saastanud kaevandusi ümbritsevaid alasid ja rikkunud töötajate õigusi Tšiatura kaevanduspiirkonnas; arvestades, et keskkonnaorganisatsioonide väitel juhitakse jäätmeid otse Kvirila jõkke; arvestades, et mangaani kaevandamise vastu protestijad on teatanud Gruusia ametivõimude poolsest jälgimisest, hirmutamisest ja kinnipidamisest; arvestades, et äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiivis[4] nõutakse, et Euroopa äriühingud tagaksid oma tarneahelates inimõiguste, heade töötingimuste ja keskkonna austamise;

Y. arvestades, et osa Gruusia rahvusvaheliselt tunnustatud territooriumist on endiselt okupeeritud; arvestades, et Venemaa tunnustas Abhaasiat ja Tshinvalit/Lõuna-Osseetiat iseseisvate riikidena 2008. aastal ning hoiab rahvusvahelist õigust rikkudes nendel aladel ikka veel tuhandeid sõdureid; arvestades, et Venemaa jätkab oma nn piiristamispoliitikat ehk füüsiliste tõkete püstitamist Abhaasia ja Tshinvali/Lõuna-

[4] ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj.

Osseetia piirkondade halduspiiridele, rikkudes Gruusia suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust; arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus on lisaks leidnud, et see on toonud kaasa inimõiguste rikkumisi, nagu liikumisvabaduse piiramine, piiratud juurdepääs varale või maale ning pereliikmete lahutamine;

Z. arvestades, et poliitiliste, majanduslike ja teavituskampaaniate abil avaldab Venemaa Gruusiale üha suuremat mõju; arvestades, et EL ei saa jääda vaid reageerima ja olukorra halvenemist riigis kõrvalt vaatama; arvestades, et selle asemel peab EL võtma Gruusia suhtes ennetava ja strateegilise hoiaku, et vähendada riigi haavatavust välise survestamise suhtes ja kaitsta piirkondlikku ühenduvust;

AA. arvestades, et alates 2022. aastast on Gruusia märgatavalt suurendanud kahesuguse kasutusega kaupade importi lääneriikidest ja Hiinast; arvestades, et kättesaadavatest statistilistest tõenditest ilmneb, et Gruusia tegutseb transiidiriigina, hõlbustades sanktsioonidega hõlmatud kaupade edastamist Venemaa Föderatsiooni, kus neid võidakse kasutada sõjavarustuse ja relvade tootmiseks; arvestades, et paljudel juhtudel võib selliseid rikkumisi seostada tahtliku strateegiaga, mille eesmärk on hoida Venemaa suhtes kehtestatud rahvusvahelistest sanktsioonidest kõrvale; arvestades, et on väljendatud tõsist muret Bidzina Ivanišviliga seotud mitteametlike juhtimisstruktuuride ja inimeste rolli pärast sanktsioonidest kõrvalehoidmist soodustava keskkonna loomisel; arvestades, et Gruusias tegutseb praegu ligikaudu 40 000 Venemaa kodanikele või üksustele kuuluvat ettevõtet, millest ligikaudu 30 000 on registreeritud pärast Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algust; arvestades, et äriühingud, kes kauplevad Venemaaga, sealhulgas kaupadega, mille suhtes kohaldatakse sanktsioone, on sageli asutatud *offshore*-struktuuride kaudu, mis raskendab läbipaistvust ja tegelike kasusaajate kindlakstegemist, sealhulgas Bidzina Ivanišviliga seotud ärivõrgustike puhul; arvestades, et pidevalt esitatakse teateid selle kohta, et sanktsioonidega hõlmatud kaubad, sealhulgas sõidukid ja tehnoloogia, sisenevad jätkuvalt Gruusia kaudu Venemaa turule;

AB. arvestades, et ELi atraktiivsus demokraatliku valitsemistava, majanduskasvu ja reeglitel põhineva koostöö mudelina on Gruusia kodanikuühiskonna jaoks endiselt peamine inspiratsiooniallikas; arvestades, et avaliku arvamuse uuringud näitavad järjepidevalt Gruusia elanikkonna tugevat toetust ELiga integreerumisele, kusjuures ligikaudu 75 % kodanikest väljendas toetust riigi liikumisele Euroopa suunas;

AC. arvestades, et Venemaa poolt alates 2022. aastast peetav täiemahuline agressioonisõda Ukraina vastu on muutnud Euroopa julgeolekumaastikku ja suurendanud ELi laienemise strateegilist tähtsust; arvestades, et alates sõja algusest on paljud grusiinid osalenud Ukraina toetamises;

AD. arvestades, et EL on Gruusia suurim kaubanduspartner, kelle arvele langeb ligikaudu 22,1 % riigi kogukaubandusest; arvestades, et kaubavahetust reguleerib ELi ja Gruusia assotsieerimisleping ning sellest tulenev põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond, mis jõustus täielikult 2016. aastal ning annab Gruusia ettevõtjatele eelisjuurdepääsu ELi turule ja enam kui 450 miljonile tarbijale;

AE. arvestades, et 6. märtsil 2026 teatas komisjon, et ta peatab Gruusia diplomaatilise, ameti- ja teenistuspassi kasutajate viisavaba reisimise vähemalt 2027. aasta märtsini, kuna on mures demokraatia ja õigusriigi olukorra halvenemise pärast; arvestades, et

Gruusia tavakodanikud saavad 2017. aasta otsuse kohaselt jätkata viisavaba reisimist lühiajalisteks külastusteks Schengeni alale;

Gruusia ELiga integreerumise peatamine

1. väljendab täielikku solidaarsust Gruusia rahvaga, kes vaatamata demokraatia tagasiminekule, kasvavatele repressioonidele, ebaseaduslikele vahistamistele, väsimatule vaenulikule retoorikale, desinformatsioonile ja ähvardustele jätkab võitlust Euroopa ja demokraatliku Gruusia eest; rõhutab, et peaaegu 75 % Gruusia elanikkonnast toetab jätkuvalt edasist integratsiooni ELiga; kordab, et ELi uks on Gruusia rahvale endiselt pärani avatud, et riik saaks naasta Euroopa teele;

2. märgib sügava pettumusega, et Gruusia Unistus ei ole mitte ainult peatanud Gruusia Euroopaga integreerumise protsessi, vaid on selle ka tegelikult tagasi pööranud; peab kahetsusväärseks, et kõigi üheksa prioriteedi rakendamisel, mis olid Gruusiale kandidaatriigi staatuse andmise tingimused, on toimunud tagasiminek; juhib tähelepanu sellele, et Gruusia Unistuse väited, nagu oleks ELiga integreerumine endiselt peamine prioriteet, on vastuolulised, kuna samal ajal korraldavad selle kõrgeimad ametnikud ja valitsusega seotud meedia organiseeritud ja süstemaatilist kampaaniat, millega levitatakse manipuleerivaid Vene stiilis narratiive, desinformatsiooni ja vandenõuteooriaid ELi, selle ametnike ja diplomaatide vastu;

3. taunib asjaolu, et pärast 2024. aasta oktoobri võltsitud parlamendivalimisi on Gruusia Unistus hakanud veelgi jõulisemalt täieliku autoritaarsuse poole liikuma; on šokeeritud Gruusia demokraatlike aluste kiirest lõhkumisest sihipäraste rünnakutega Gruusia demokraatlike institutsioonide, põhivabaduste ja demokraatliku pluralismi vastu, kuna see on täielikus vastuolus ELi liikmeks saamiseks nõutava demokraatliku arenguga; jagab komisjoni hinnangut, et olulised institutsioonid, nagu keskvalimiskomisjon, sidekomisjon, kõrgem kohtunõukogu, konstitutsioonikohus, prokuratuur, keskpank ning õiguskaitse- ja julgeolekuasutused, ei ole erapooletud ega sõltumatud ning ei taga demokraatlikku järelevalvet; rõhutab, et Gruusia ei saa teha ELiga ühinemise protsessis edusamme, kui ta ei pöördu tagasi demokraatlike reformide tegemise poole ega taga muu hulgas vabu, õiglasi ja konkurentsile rajatud valimisi, ei kaitse ametlike institutsioonide sõltumatust, ei piira tulemuslikult oligarhide mõjuvõimu ega paranda inimõiguste ja meediavabaduse kaitset;

4. rõhutab, et ELi ja selle liikmesriikide kehtestatud sihipärased isiklikud sanktsioonid Bidzina Ivanišvili, Gruusia Unistuse peamiste juhtide, kohtunike, prokuröride ja muude ametnike vastu, kes vastutavad Gruusias jätkuva demokraatia tagasilanguse, valimispettuse, inimõiguste raskete rikkumiste ning poliitiliste oponentide ja aktivistide tagakiusamise eest, aga ka Gruusia Unistusega seotud ja selle huvides tegutsevate äriühingute ja meediakanalite omanike vastased sanktsioonid, oleksid oluline vahend karistamatuse vastu võitlemiseks; peab positiivseks, et ELi tasandil üksmeele puudumise tõttu on üha rohkem liikmesriike kehtestanud Gruusia ametnike vastu individuaalsed viisakeelud ja muud sanktsioonid; ergutab teisi liikmesriike seda eeskuju järgima;

5. kordab oma tungivat nõudmist, et EL ja selle liikmesriigid kehtestaksid Bidzina Ivanišvili, tema pereliikmete ja äriühingute suhtes viivitamata sihipärased isiklikud sanktsioonid, ning nõuab, et EL külmutaks tema varad ja teeks selles küsimuses koostööd teiste jurisdiktsioonidega, eelkõige Ühendkuningriigi ja Ameerika

Ühendriikidega;

6. mõistab hukka poliitiliste repressioonide, ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate ahistamise ning opositsioonitegelaste tagakiusamise eest vastutavate ametnike ja institutsioonide süsteemse karistamatuse; rõhutab, et ELi senine reageerimine on olnud ebapiisav ja hilinenud, pidades silmas autoritaarse võimu kiirenevat konsolideerumist Gruusias; ergutab nõukogu ja liikmesriike võtma kiiresti ja kooskõlastatult vastu kõigi vastutavate poliitikute, ametnike ja võimaldajate suhtes kohaldatavad ja kogu liitu hõlmavad piiravad meetmed, sealhulgas sanktsioonide nimekirjade laiendamine, varade ulatuslik külmutamine ja viisakeeld nende suhtes, kes vastutavad riigi kaaperdamise, repressioonide ja režiimi toetatud propaganda eest; nõuab tungivalt, et ametisse astuv Ungari valitsus lõpetaks Ivanišvili ja Gruusia Unistuse laiema juhtkonna suhtes kogu ELi hõlmavate sihipäraste sanktsioonide kehtestamise blokeerimise, mille algatas Ungari eelmine valitsus; kutsub nõukogu üles kaaluma kollektiivsete mehhanismide kasutamise võimalust, kui ühehäälne otsus ei ole võimalik, et tagada ELi mõjus ja ühtne reageerimine;

Demokraatia ja õigusriigi jätkuv tagasilangus ning võimu autokraatlik kindlustamine

7. peab kahetsusväärseks, et Gruusia Unistus ei ole teinud midagi selleks, et oma demokraatia- ja ELi-vastaselt suunalt tagasi pöörata; on seisukohal, et koostöö Gruusia ametivõimudega peaks rangelt sõltuma käegakatsutavatest ja kontrollitavatest sammudest, millega pööratakse tagasi nende praeguselt suunalt, mis soosib demokraatia tagasilangust, repressioone, piiranguid ja Vene stiilis ELi-vastase desinformatsiooni aktiivset levitamist; jääb seetõttu kindlaks oma varasematele seisukohtadele, et parlamendi ja selle poolt ametisse nimetatud presidendi legitiimsust ei tunnustata; peab kahetsusväärseks asjaolu, et Gruusia parlament on *de facto* üheparteiline parlament, mis kiidab automaatselt heaks seadusandlikud algatused, mille eesmärk on kaotada pluralistliku parlamentaarse demokraatia alused; võtab murelikult teadmiseks, et Gruusia *de facto* parlament on teatanud oma ajutisest lahkumisest Euronesti parlamentaarsest assambleest;

8. kordab oma nõudmist, et ELi ja liikmesriikide esindajad ja parlamendiliikmed hoiduksid kohtumiste korraldamisest režiimi esindajatega eesotsas praeguse *de facto* presidendiga seni, kuni Gruusia ametivõimud jätkavad oma demokraatia õõnestamise ja repressioonide poliitikat; kutsub liikmesriike üles võtma ühtse ja kooskõlastatud seisukoha, mis puudutab Gruusia Unistuse ametivõimudega poliitiliste kontaktide piiramist rangelt vajalike küsimustega, säilitades samal ajal koostöö Gruusia kodanikuühiskonna, sõltumatu meedia ja haridusasutustega ning tugevdades seda; mõistab hukka püsiva agressiivse retoorika ELi ja liikmesriikide diplomaatide, poliitikute ja ametnike vastu; rõhutab, kui oluline on jätkata Euroopa normide, demokraatlike väärtuste ja Euroopa suunas liikumise edendamist Gruusia elanikkonna ja demokraatlikele põhimõtetele pühendunud poliitiliste jõudude seas;

9. peab murettekitavaks agressiivset retoorikat Ameerika Ühendriikide, Ühendkuningriigi ja teiste liitlaste vastu;

10. kutsub Gruusia ametivõime üles taastama tulemuspõhise avaliku teenistuse kaitsemeetmed ja tõhusa õiguskaitse poliitiliselt motiveeritud vallandamiste eest ning tagama avalikule teabele juurdepääsu õiguse tulemusliku rakendamise;

11. juhib tähelepanu sellele, et enamik opositsioonierakondi boikoteeris 4. oktoobri 2025. aasta kohalikke valimisi, mis kajastab enamiku ühiskonna sügavat usaldamatust valimisprotsessi sõltumatuse suhtes; peab kahetsusväärseks, et 2024. aasta detsembris ning 2025. aasta märtsis ja aprillis tehtud Gruusia valimisseadustiku muudatustega tugevdati veelgi valitseva erakonna ülemvõimu ning kehtestati uued piirangud kohalike vaatlejate, meedia ja valimistel osalejate registreerimisele; kordab, et Gruusia ametivõimud eirasid Veneetsia komisjoni üleskutset tunnistada 2024. aastal tehtud muudatused kehtetuks; rõhutab, et puudulik valimiste vaatlemine, mille põhjustasid OSCE/ODIHRi kutse hilinemine ning kohalikele vaatlejaorganisatsioonidele seatud piirangud, mõjutas tõsiselt valimisprotsessi läbipaistvust ja selle tulemuste usaldusväärsust; kordab oma nõudmist, et sõltumatu ja erapooletu valimisasutus looks tulevasteks valimisteks parema valimiskeskkonna ning et valimisi jälgiksid hoolikalt rahvusvahelised ja kohalikud valitsusvälised organisatsioonid; väljendab sügavat muret 2025. aasta detsembris kehtestatud valimisseaduse muudatuse pärast, millega keelatakse Gruusia kodanikel välismaal viibides hääletada; rõhutab, et valimistel osalemine on iga kodaniku põhiseaduslik põhiõigus ja see peab olema võimalik sõltumata tema elukohast;

12. mõistab hukka pretsedenditu olukorra, kus võetakse vastu üha piiravamaid õigusakte, mille eesmärk on muuta rahvusvahelise toetuse, sealhulgas rahalise toetuse jõudmine kodanikuühiskonna ja meediani praktiliselt võimatuks ning katkestada nende sõltumatu rahastamine; juhib tähelepanu toetuste seaduse viimastele muudatustele, mis jõustusid 5. märtsil 2026 ja millega laiendatakse märkimisväärselt mõiste „toetus“ ulatust ning muudetakse ilma valitsuse eelneva loata välismaalt toetuste või rahaliste vahendite saamine kuriteoks, mille eest karistatakse kuni kueaastase vangistusega; märgib, et see on ELi ja Gruusia assotsieerimislepingu otsene rikkumine; nõuab poliitiliste sihtasutuste, rahvusvaheliste valitsusväliste organisatsioonide ja arenguagentuuride kaitset; tuletab Gruusia ametivõimudele meelde, et igasugune ELi liikmesriikide organisatsioonide ahistamine viib otseste tagajärgedeni;

13. märgib, et enne kõnealuseid muudatusi muudeti toetuste seadust 2025. aasta aprillis, mil juba vähendati märkimisväärselt rahvusvahelise rahalise toetuse võimalusi ja kehtestati rahvusvahelistele rahastajatele nõue taotleda riigiasutustelt toetuste andmiseks eelnevat heakskiitu ning toetusesaajatele piirav seire ja karistav haldusvastutus, mille eesmärk on takistada organisatsioone rahvusvahelist abi, sealhulgas ELi rahastamist vastu võtmast; rõhutab, et „toetuse“ lai määratlus võib hõlmata suurt hulka tehinguid, mille jaoks on vaja eelnevat heakskiitu, ning võib muuta iga kodaniku valitsusepoolse tagakiusamise võimalikuks sihtmärgiks; võtab murega teadmiseks kaheksa-aastase erakonda kuulumise keelu kehtestamise kõigile inimestele, kes on kunagi töötanud välisrahastamisele tuginevas organisatsioonis, kuna sellega keelatakse suurel hulgal sotsiaalselt aktiivsetel inimestel parteipoliitikas osalemine; nõuab tungivalt, et EL ja liikmesriigid võtaksid viivitamata meetmeid, et kaitsta ja säilitada Gruusias järelejäänud vaba meediat ja kodanikuühiskonna organisatsioone;

14. taunib valitseva erakonna Gruusia Unistus jätkuvaid katseid kiusata taga poliitilisi vastaseid, sealhulgas nende ebaseadusliku vahistamise ja kinnipidamise, ähvarduste ja füüsiliste rünnakute kaudu; mõistab hukka poliitiliste oponentide vangistamise selle eest, et nad keeldusid Gruusia *de facto* parlamendi ajutise uurimiskomisjoni ette ilmumast, mida erakond Gruusia Unistus kasutas omamoodi poliitilise näidisprotsessina, et avada tee poliitiliste oponentide edasiseks poliitiliseks tagakiusamiseks ja opositsioonierakondade keelustamiseks; rõhutab, et poliitvangide

olemasolu riigis ei ole kooskõlas Gruusia kohustustega, mis tulenevad ELi ja Gruusia assotsieerimislepingust; nõuab kõigi poliitilistel põhjustel vangistatud isikute, sealhulgas opositsioonipoliitikute ja endiste ametnike viivitamatut ja tingimusteta vabastamist; märgib, et *de facto* president andis kohalike valimiste eel armu kahele opositsioonipoliitikule, et kindlustada näilikult konkurentsipõhised valimised; nõuab veel kord tungivalt, et endine president Mihheil Saakašvili viivitamata humanitaarkaalutlustel vabastataks, et ta võiks välismaal vajalikku ravi saada; kutsub lisaks Gruusia Unistuse ametivõime üles tagama, et Euroopa Parlamendi liikmetel võimaldataks takistamatult Mihheil Saakašvili ja teiste poliitvangidega kohtuda;

15. märgib, et hoolimata süüdimõistmisest ja usaldusväärsetest avalikest tõenditest korruptsiooni kohta tekitab endise peaministri Irakli Garibašvili vangistamine tõsist muret selle pärast, kas menetlus vastas õiglase kohtumenetluse standarditele; rõhutab, et juhtum kajastab laiemat muret poliitiliselt mõjutatud õigusemõistmise, mitteametlike võimustruktuuride ja valitseva erakonna Gruusia Unistus sisemiste erimeelsuste pärast, sealhulgas Bidzina Ivanišvili rolli pärast;

16. kutsub Gruusia ametivõime üles rakendama sõltumatuid vastutusmehhanisme, tagama kohtusüsteemi erapooletuse ja võtma poliitiliselt motiveeritud rikkumiste toimepanijad rahvusvaheliste inimõiguste standarditega kooskõlas vastutusele;

17. nõuab kõrgema kohtunõukogu põhjalikku reformimist kooskõlas Veneetsia komisjoni soovitustega, sealhulgas kindlaksmääratud pikendamatute ametiaegade kehtestamist, läbipaistvaid ametisse nimetamise menetlusi ja kõrgemate kohtuametnike erakorralisi usaldusväärsuse kontrolle, millesse on sisuliselt kaasatud rahvusvahelised eksperdid, et tugevdada kohtusüsteemi sõltumatust ja üldsuse usaldust kohtusüsteemi vastu; võtab pettumusega teadmiseks 2022. aastal loodud korruptsioonivastase büroo laialisaatmise, mille loomine oli üks ELi peamisi nõudeid Gruusiale kandidaatriigi staatuse andmiseks; kutsub Gruusia ametivõime üles muutma peaprokuröri ametisse nimetamise menetlust, nõudes parlamendi kvalifitseeritud häälteenamust, ning viima prokuratuuriseaduse kooskõlla Euroopa standarditega;

18. nõuab tungivalt, et Gruusia ombudsman tõhustaks oma volituste täitmist ja kasutaks kõiki olemasolevaid mehhanisme inimõiguste kaitsmiseks, osaledes ühtlasi konstruktiivses dialoogis ja tehes koostööd Gruusia inimõiguste kaitsjate ja kodanikuühiskonnaga; rõhutab vajadust vältida ombudsmani volituste valikulist kohaldamist, nagu on osutatud komisjoni 2025. aasta aruandes Gruusia kohta; rõhutab, et ombudsmanil on selge õigus küsida OSCE/ODIHRilt õiguslikke arvamusi seoses autoritaarsete või ebademokraatlike õigusaktidega;

19. peab kahetsusväärseks, et oligarhia kaotamisega ei tegeleta, ja kutsub Gruusia ametivõime üles koostama selleks süstemaatilise tegevuskava kooskõlas Veneetsia komisjoni asjakohaste soovitustega, sealhulgas rangemad läbipaistvusnõuded, toimivad huvide konflikti käsitlevad reeglid ning kaitsemeetmed poliitiliste ja majanduslike otsuste lubamatu mõjutamise eest;

20. mõistab teravalt hukka Gruusia ametivõimude katsed keelustada opositsioonierakonnad; kutsub ametivõime üles neid katseid viivitamata peatama ja lükkama tagasi 88 Gruusia *de facto* parlamendi liikme esitatud põhiseadusliku hagi, milles nõutakse, et kolme suure opositsioonipartei – Ühendatud Rahvuslik Liikumine (UNM), Muutuste Koalitsioon ning Tugev Gruusia/Lelo koalitsioon – tegevus tunnistataks

põhiseadusevastaseks ja nende registreering tühistataks; toonitab, et selline tegevus kujutab endast suurt ohtu demokraatlikele aluspõhimõtetele ja poliitilisele pluralismile; rõhutab, et terve demokraatia eeldab ausat ja vaba konkurentsi mitmesuguste erakondade vahel;

21. väljendab tõsist rahulolematust karistusseadustikku uue artikli äsjase lisamise pärast, millega keelatakse ametivõimude „avalik ja süstemaatiline“ kritiseerimine või nende legitiimsuse kahtluse alla seadmine, samuti „sama isiku mis tahes muu avalik ja süstemaatiline tegevus“, mis on endiselt mitmeti tõlgendatav, kuid mille eest nähakse siiski ette kuni kolmeaastane vangistus; rõhutab, et see võimaldab väljendusvabaduse *de facto* kriminaliseerimist, ning kutsub valitsust üles seda seadust tühistama;

Kodanikuvabaduste ja põhiõiguste mahasurumine

22. on väga mures selle pärast, et Gruusia Unistus on kodanikuühiskonna ja sõltumatu meedia lämmatamiseks ning pluralismi piiramiseks võtnud vastu juba mitu õigusakti, näiteks välisagentide registreerimise seadus, ringhäälinguseaduse uued piiravad muudatused, avaliku teenistuse seadus, kogunemisi ja meeleavaldusi käsitlev seadus ning rangemad sätted karistusseadustikus ja haldusõiguserikkumiste seadustikus; mõistab hukka eelkõige need seadusandlikud meetmed, millega suurendatakse haldusseadustiku kohaseid trahve, mis viib üha ulatuslikumalt meeleavaldajate vangistamiseni, kes ei suuda neid trahve maksta; kordab oma üleskutset vabastada viivitamata kõik poliitvangid ja teised ebaseaduslikult kinni peetud isikud; hoiatab, et Gruusia ametivõimude jõupingutused muuta Gruusia elujõuline kodanikuühiskond valitsusega kooskõlas olevate organisatsioonide rangelt kontrollitud keskkonnaks on järjekordne samm autoritaarseks režiimiks muutumise suunas; tuletab meelde, et enamik neist seadustest kopeerib Putini totalitaarse režiimi esimesi ilminguid Venemaal; kutsub Gruusia ametivõime üles need õigusaktid kehtetuks tunnistama, mis oleks käegakatsutav samm teel ELiga ühinemise suunas;

23. mõistab hukka Elene Hoštariale kinnipidamise ajal väidetavalt osaks saanud alandava ja ebainimliku kohtlemise; nõuab tema kohest ja tingimusteta vabastamist ning tema vastu esitatud poliitiliselt motiveeritud süüdistuste viivitamatut tagasivõtmist;

24. väljendab suurt muret haldusaresti jätkuva väärkasutamise pärast meeleavaldajate ja aktivistide vastu; võtab teadmiseks Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse kohtuasjas Mekvabišvili *vs.* Gruusia, milles leiti, et tuginemine üksnes politsei ütlustele ilma sõltumatute tõenditeta õõnestas õiglase kohtumenetluse tagatisi ja aitas kaasa ebaproportsionaalsete sanktsioonide kehtestamisele rahumeelsete meeleavaldajate suhtes; kutsub Gruusia ametivõime üles reformima oma haldusõiguserikkumiste menetlusi, et viia need kooskõlla Euroopa inimõiguste konventsiooniga;

25. mõistab hukka ülemäärase jõu kasutamise meeleavaldajate ja kinnipeetavate vastu ning nende piinamise ja väärkohtlemise, millest usaldusväärsed allikad on teada andnud, ning väidetavad politseipoolsed kuritarvitused ning süstemaatilised puudused kaitsemeetmetes ja vastutusele võtmises, mis on dokumenteeritud piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee hiljutistes järeldustes; kutsub Gruusia ametivõime üles tagama kiire, sõltumatu ja tulemusliku uurimise, võtma süüdlased vastutusele ning rakendama täielikult piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee soovitusi;

26. mõistab hukka Gruusia õiguskaitseametnike kasvava suundumuse väärkohelda meeleavaldajaid verbaalselt ja füüsiliselt, vägistamisähvardused ja muu soopõhise vägivalla ning ebaseaduslikud alastiolekus läbiotsimised teisitimõtlejate, eelkõige naissoost meeleavaldajate hirmutamiskampaania osana, ning grusiinide väljendusvabaduse ja rahumeelse kogunemise inimõiguste lämmatamise;

27. peab lubamatuks vastuvõetud õigusakte, millega nähakse ette automaatne kinnipidamine ja sellele järgnevad kriminaalkaristused, sealhulgas kuni üheaastane vangistus isikutele, kes protesteerivad rahumeelselt kõnniteedel ja jalakäijate aladel; rõhutab, et sellised meetmed on repressiivsed vahendid, mille eesmärk on suruda maha teisitimõtlemist poliitilistel eesmärkidel; taunib inimeste sagedast kinnipidamist selle eest, et nad jagasid oma arvamusi sotsiaalmeedias;

28. väljendab sügavat muret seoses väidetega, et Gruusias võidi meeleavalduste käigus üksikisikute vastu kasutada keelatud kemikaali; rõhutab, et kui see leiab kinnitust, kujutaks mis tahes keemilise mõjuri kasutamine tsiviilisikute vastu endast põhiliste inimõiguste, rahvusvaheliste humanitaarnormide ja Gruusia rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustuste, sealhulgas keemiarelvade keelustamise tõsist rikkumist; on nördinud selle pärast, et Gruusia ametivõimud ei ole seda küsimust piisavalt uurinud; nõuab nende väidete viivitamatut, sõltumatut ja läbipaistvat rahvusvahelist uurimist; nõuab, et ÜRO Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon seda juhtumit uuriks, ning ergutab ka liikmesriike suunama selle juhtumi edasiseks uurimiseks;

29. väljendab sügavat muret inimõiguste süstemaatilise rikkumise pärast Gruusias ja haavatavate elanikkonnarühmade, sealhulgas LGBTIQ+ kogukonna liikmete diskrimineerimise pärast; rõhutab, et need rikkumised on vastuolus Gruusia kohustustega, mis tulenevad ELi ja Gruusia assotsieerimislepingust ja rahvusvahelistest inimõiguste standarditest; kutsub Gruusia ametivõime üles austama õigust väljendus-, kogunemis-, ühinemis- ja poliitilise osalemise vabadusele ning tagama kõigile inimõiguste kaitsjatele ja aktivistidele turvalisuse, kaitse ja tõhusad õiguskaitsevahendid; nõuab tungivalt, et EL ja liikmesriigid seiraksid neid rikkumisi, toetaksid ja kaitseksid ohustatud isikuid ning seoksid edenemise ELi abi, koostöö ja ühinemise valdkonnas reaalsete edusammudega inimõiguste kaitsel;

30. nõuab tungivalt, et Gruusia *de facto* parlament tühistaks pereväärtusi ja alaealiste kaitset käsitleva seaduse, mille sätted rikuvad rängalt inimõigusi, sealhulgas õigust võrdsusele, mittediskrimineerimisele, haridusele, tervisele, väljendusvabadusele, rahumeelse kogunemise ja ühinemise vabadusele ning eraelu puutumatusele, vabadusele ja turvalisusele; toetab Gruusia LGBTIQ+ kogukonda ja väljendab suurt halvakspanu selle üle, kuidas seaduses võrdsustatakse vääralt konsensuslikud samasoolised suhted ja intsest; tuletab meelde, et Putini režiimi poolt Venemaal kehtestatud samasugused seadused on sillutanud teed vähemuste ulatuslikule represseerimisele ning hirmutava ja diskrimineeriva keskkonna kujunemisele Venemaal;

31. väljendab tõsist muret olukorra pärast Gruusia Tšiathura piirkonnas, mis on tingitud mangaani kaevandamisest ELi turu jaoks, ning nõuab äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust käsitleva direktiivi rakendamist, kuna EL vastutab kohalike elanike heaolu ja tekitatud kahjust mõjutatud keskkonna kaitsmise eest;

32. kordab, et on vastu tööõiguse ja töötajate õiguste tagasilangusele Gruusias, mis nähtub näiteks avaliku teenistuse seaduse 2024. aasta muudatustest; kutsub Gruusia

ametivõime üles järgima tööõiguse standardeid ja hoiduma töötajate õiguste piiramisest; tuletab meelde, et ELi õigustik hõlmab vastavusse viimist Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonide, Euroopa sotsiaalharta ja töötingimusi käsitlevate ELi õigusaktidega;

33. väljendab heameelt selle üle, et OSCE aktiveeris 24 osaleva riigi algatusel nn Moskva mehhanismi, mis andis võimaluse saata Gruusiasse ekspertide missioon, et hinnata OSCE raames võetud kohustuste täitmist Gruusia poolt, eelkõige pidades silmas inimõiguste ja põhivabadustega seotud olukorda Gruusias alates 2024. aasta kevadest; palub Gruusia ametivõimudel missiooni järeldustega sisuliselt tegeleda ja rakendada selle soovitusi selgete tähtaegade jooksul, sealhulgas seoses poliitilistel põhjustel kinni peetud isikute vabastamise, rahvusvaheliste kohustustega vastuolus olevate õigusaktide kehtetuks tunnistamise ja väärkohtlemise eest vastutusele võtmisega; rõhutab, et kui ametivõimud ei võta konkreetseid ja kontrollitavaid meetmeid OSCE soovituste rakendamiseks, peaksid osalevad riigid ja asjaomased rahvusvahelised institutsioonid kaaluma asjakohaseid järelmeetmeid, sealhulgas sihipäraseid sanktsioone ja asjakohaste rahvusvaheliste õiguslike mehhanismide kasutamist, et tagada vastutus; kutsub OSCEs osalevaid ELi liikmesriike üles aktiivselt toetama missiooni volituste pikendamist, arvestades süstemaatilisi ja hästi dokumenteeritud rikkumisi, mis nõuavad põhjalikku sõltumatut hindamist;

34. väljendab heameelt Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 2025. aasta oktoobri resolutsiooni üle, milles nõutakse tungivalt, et Euroopa Nõukogu organid kasutaksid kõiki olemasolevaid vahendeid, sealhulgas Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 52 ja artikli 33 kohaseid riikidevahelisi hagiavaldusi Euroopa Inimõiguste Kohtule, tagamaks, et Gruusia täidab oma kohustusi Euroopa Nõukogu liikmesriigina; kutsub ELi liikmesriike ja Euroopa Nõukogu liikmesriike üles kaaluma selle soovituse rakendamist;

35. mõistab teravalt hukka Gruusia Unistuse järgi joonduvate meediakanalite, sealhulgas Imedi TV, PosTV ja Rustavi 2 rolli ELi ning selle institutsioonide ja esindajate, eelkõige Gruusias asuva ELi delegatsiooni juhi ja ELi liikmesriikide diplomaatide vastu suunatud süstemaatilise desinformatsiooni, laimukampaaniate ja vaenuliku propaganda levitamisel; võtab teadmiseks Ühendkuningriigi hiljutise otsuse kehtestada Imedi TV ja PosTV suhtes sanktsioonid; nõuab, et ELi institutsioonid vaataksid läbi selliste meediakanalite akrediteerimise ELi institutsioonides, ning ergutab ELi liikmesriike järgima Ühendkuningriigi eeskuju ning võtma selliste desinformatsioonikampaaniate korraldamise ja rahastamise eest vastutavate isikute ja üksuste suhtes asjakohaseid ja proportsionaalseid piiravaid meetmeid, sealhulgas kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi alusel; nõuab, et ELi sanktsioonide loetellu lisataks Gruusia riikliku sidekomisjoni ja Gruusia avalik-õigusliku ringhäälingu juhtkondade liikmed;

36. väljendab muret sõltumatu meedia survestamise ja sõltumatute meediakanalite vastu algatatud kohtumenetluste pärast; rõhutab, et meedia mitmekesisus ja ajakirjanike turvalisus on demokraatliku ühiskonna olulised eeltingimused;

37. võtab murega teadmiseks hiljutised reformid Gruusia haridussektoris, mis näivad tsentraliseerivat kontrolli haridusasutuste üle ja nõrgestavad ülikoolide autonoomiat ning takistavad Gruusia integreerimist Euroopa kõrgharidussüsteemiga; hoiatab meetmete eest, mille eesmärk on muuta haridusprogrammide ülesehitust ja kestust,

samuti põhimõtte „üks linn, üks teaduskond“ kasutusele võtmise eest, mis piirab eraldiseisvate ülikoolide pakutavate ainevaldkondade valikut; on mures regulatiivse surve avaldamise pärast ülikoolidele, nagu Ilia Riiklik Ülikool, selle eest, et nad toetasid avalikult üliõpilaste meeleavaldusi, samas kui võimueliidile lähedal seisvad erainstitutsioonid saavad hoopis toetust; rõhutab, et sõltumatud hariduseksperdid hoiatavad, et selliste meetmete kumulatiivne mõju ohustab akadeemilist pluralismi ja politiseerib kõrgharidussüsteemi veelgi;

38. väljendab muret Gruusias tegutsevate petturlike kõnekeskuste võrgustike pärast, eriti nende pärast, mis on sihikule võtnud ELi kodanikud; rõhutab, et rahvusvaheliste ajakirjanike uurimised on näidanud, et Gruusia Unistuse kõrged ametnikud pakuvad neile võrgustikele kaitset vastutasuks rahalise kompensatsiooni eest, mis aitab neil majandussanktsioonidega toime tulla;

39. tunneb heameelt komisjoni otsuse üle peatada Gruusia Unistuse režiimi põhiväärtusi rikkuva tegevuse otsese tagajärjena Gruusia diplomaatiliste, teenistus- ja ametipasside kasutajate viisavaba reisimine läbivaadatud ja paindlikuma peatamismehhanismi raames, mis jõustus 30. detsembri 2025; komisjoni otsust hakati kõigis liikmesriikides kohaldama alates 6. märtsist 2026; ergutab liikmesriike tegema neile viisataotlejatele põhjaliku taustakontrolli, pidama vestluse ja nõudma neilt tõendavaid dokumente ning keelduma viisa andmisest, kui on kahtlusi nende esitatud teabe usaldusväärsuses; peab kahetsusväärseks, et kogu ELi hõlmav viisakeeld inimõiguste raskete rikkumiste, demokraatia tagasilanguse ja repressioonide eest vastutavatele Gruusia ametnikele ei ole olnud Ungari ja Slovakkia valitsuste vastuseisu tõttu võimalik; märgib, et kaheksandas viisanõudest vabastamise mehhanismi aruandes rõhutatakse, et Gruusia ei täida peamisi kriteeriume ja varasemaid soovitusi; hoiatab, et Gruusia ametivõimude jätkuv tegevusetus võib viia kogu elanikkonna viisavaba reisimise peatamiseni, mille eest vastutab täielikult Gruusia Unistus; kutsub komisjoni üles looma mehhanismi, mille kaudu kodanikuühiskonna aktivistid, ajakirjanikud ja üliõpilased võivad jätkuvalt saada viisavaba juurdepääsu ELile, ning suurendama otsest toetust inimestevahelistele vahetusprogrammidele, nagu „Erasmus+“, programm „Euroopa horisont“, Euroopa solidaarsuskorpus ja programm „Loov Euroopa“;

40. rõhutab, et põhjalike akadeemiliste uuringute, ajalooharidus ja üldsuse teadlikkuse puudumine Nõukogude okupatsiooni ja selle pikaajaliste tagajärgede kohta võimaldab ajalooga manipuleerivate desinformatsioonikampaaniate levikut, mida Venemaa Föderatsioon kasutab ära Gruusia ühiskonna Euroopa-Atlandi suunaliste püüdluste õõnestamiseks; rõhutab seetõttu, kui olulised on akadeemilised uuringud, dokumendid ja teadmiste levitamine Gruusia Nõukogude okupatsiooni aegse ajaloo kohta, sealhulgas seoses poliitiliste repressioonide, massihukkamiste ja Nõukogude-Vene okupatsioonile vastuhakuga, samuti nende sündmuste taastamine kollektiivses mälus; peab kahetsusväärseks, et viimastel aastatel on täheldatud püüdlusi relativiseerida kommunistlikke kuritegusid ja pöörata tagasi destaliniseerimisprotsess ametivõimude vähemalt passiivsel nõusolekul; rõhutab sellega seoses sõltumatute ajaloolaste, teadlaste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide, nagu SovLab, olulist rolli Nõukogude okupatsiooni, selle poliitiliste, õiguslike ja moraalsete tagajärgede uurimisel, samuti kommunistliku terrori ohvrite matmispaikade kindlakstegemisel ning ohvrite tuvastamise ja väärika mälestamise tagamisel; ergutab Nõukogude okupatsiooni, kommunistlike kuritegude ja muude totalitaarsete režiimide tagajärgede dokumenteerimisega tegelevaid liikmesriikide asjaomaseid institutsioone süvendama koostööd oma Gruusia kolleegidega, toetama ühiseid teadusprojekte ning osalema

haridusprogrammides ja -algatustes, mille eesmärk on avalikustada, dokumenteerida ja levitada teadmisi Gruusia ajaloo selle peatüki kohta; väljendab muret Nõukogude okupatsiooni ajal toime pandud repressioonide ja kuritegudega seotud arhiividele juurdepääsu süstemaatilise takistamise pärast; kutsub Gruusia ametivõime üles tagama õpetlastele, teadlastele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele täieliku, läbipaistva ja mittediskrimineeriva juurdepääsu Nõukogude ajaga seotud arhiividele;

Kooskõla välis- ja julgeolekupoliitilistes küsimustes

41. peab kahetsusväärseks, et Gruusia vastavus komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avaldustele ning sanktsioone käsitlevatele nõukogu otsustele on veelgi vähenenud 2024. aasta 53 %-lt 40 %-ni, mis näitab riigi puudulikku pühendumust Euroopa integratsioonile; on eriti pettunud selles, et Gruusia ei järginud süstemaatiliselt rahvusvahelisi ja ELi algatusi Ukraina toetuseks, sealhulgas ÜRO Peaassamblee, ÜRO Inimõiguste Nõukogu ja Euroopa Nõukogu poolt vastu võetud resolutsioone, vaid tihendas hoopis oma suhteid Venemaaga ja toetas Venemaa narratiive, mille eesmärk on veeretada vastutus agressioonisõja ja Venemaa poolt toime pandud kuritegude eest kellelegi teisele;

42. on eriti tänulik Gruusia rahva tugeva solidaarsuse eest Ukrainaga Venemaa agressioonisõja ajal ja usub, et see kajastab üldsuse laialdast vastuseisu Venemaa imperialistlikule poliitikale, riigi enda kogemust Venemaa sõjalise agressiooniga ning rahva tugevat tahet säilitada oma sõltumatus ja jääda Moskva mõjusfäärist eemale; tuletab meelde, et paljud Gruusia vabatahtlikud on võidelnud koos Ukraina relvajõududega, eelkõige Gruusia leegionis, ning et Gruusia kodanikuühiskond on osalenud Ukrainat toetavates humanitaarabikampaaniates;

43. märgib, et Gruusia ei ole siiani ühinenud enamiku Venemaa, Valgevene ja Iraani vastu kehtestatud sanktsioonidega; kutsub Gruusia ametivõime üles võtma kontrollitavaid meetmeid ning tugevdama koostööd ja tolliseiret, et vältida Gruusia territooriumi ja/või Gruusias registreeritud juriidiliste isikute kasutamist ELi piiravatest meetmetest kõrvalehoidmiseks; on seisukohal, et kooskõla saavutamise ja jõustamisega seotud pingutuste praegune tase on ilmselgelt ebapiisav ega ole vastavuses ELi kandidaatriigi kohustustega; rõhutab, et hädasti on vaja otsustavamat tegutsemist, sealhulgas täielikku kooskõla ELi piiravate meetmetega, tulemuslikke seire- ja jõustamismehhanisme ning läbipaistvat koostööd ELi institutsioonidega, et hoida ära sanktsioonidest kõrvalehoidmist, muu hulgas seoses kahesuguse kasutusega kaupade, naftaekspordi ning Venemaa ja Iraani üksustega seotud rahavoogudega; hoiatab, et jätkuval puudulikul kooskõlal ELi välispoliitika ja sanktsioonirežiimiga on otsesed tagajärjed Gruusia ELiga ühinemise protsessi jaoks; kutsub ELi ja selle liikmesriike üles seirama ka edaspidi tähelepanelikult Gruusia vastavust ELi sanktsioonirežiimile, sealhulgas Gruusia territooriumi või Gruusias registreeritud üksuste kaudu sanktsioonidest kõrvalehoidmise riske;

44. kutsub ELi ja selle liikmesriike üles võtma kiireloomulisi ja otsustavaid meetmeid, et peatada ELi sanktsioonidest süstemaatiline kõrvalehoidmine Venemaa poolt, mida hõlbustavad Gruusia ametivõimud, sealhulgas luues spetsiaalse ELi seiremehhanismi, et jälgida Gruusiat läbivate esmatähtsate kahesuguse kasutusega kaupade ja lennunduskomponentide kaubavooge; kutsub lisaks Gruusia ametivõime üles tegema nende jõupingutuste osas täielikku koostööd ning avaldama selliste kaubavoogude kohta korrapäraseid ja läbipaistvaid aruandeid, et tugevdada tollieeskirjade täitmise tagamist

ja vältida edasist sanktsioonidest kõrvalehoidmist;

45. on mures Gruusia sadamate, rafineerimistaristu ja naftakäitlusrajatiste võimaliku kasutamise pärast Venemaa naftasaaduste reekspordi või segamise hõlbustamiseks, et hoida kõrvale rahvusvahelistest sanktsioonirežiimidest; väljendab tõsist muret teadete pärast, et Venemaa toornaftat veetakse Musta mere rannikul asuvasse Gruusia äsja ehitatud ja osaliselt riigi rahastatud Kulevi rafineerimistehasesse; kutsub Gruusia ametivõime üles sellise tegevuse viivitamata peatama ja seda ära hoidma ning tagama, et Gruusia taristut ei kasutataks selleks, et hõlbustada ELi Venemaa-vastastest sanktsioonidest kõrvalehoidmist; märgib, et Kulevi naftaterminali ei lisatud ELi 20. Venemaa-vastaste sanktsioonide paketti, kuna Gruusia ametivõimud ja terminali käitaja lubasid ELi sanktsioone rangelt järgida; nõuab selle hõlmamist tulevaste sanktsioonidega, kui Gruusia ametivõimud ja terminali käitajad ELi sanktsioone rangelt ei järgi; nõuab tõhustatud koostööd ELi ja rahvusvaheliste partnerite vahel, et tagada piiravate meetmete täielik jõustamine;

46. kutsub komisjoni üles hindama koostöös Rahapesu ja Terrorismi Rahastamise Tõkestamise Ametiga Gruusia õigus- ja reguleerivat raamistikku, sealhulgas Gruusia maksuseadustiku sätteid, mis võivad hõlbustada *offshore* äriühingute ja läbipaistmatu majandusliku omandiõiguse kasutamist, võimaldades seega sanktsioonidest kõrvalehoidmist ja rahapesu; nõuab niisuguste Gruusias registreeritud ja eelkõige pärast 2022. aastat asutatud äriühingute tõhusamat seiret ja kontrollimist, mis kuuluvad Venemaa kodanike või üksuste omandisse või kontrolli alla; kutsub Gruusia ametivõime üles looma kriminaaltulu tuvastamise üksust, vara haldamise talitust ja tegelike kasusaajate registrit, et tugevdada rahapesuvastaseid kaitsemeetmeid ja vähendada sanktsioonide vältimise ohtu;

47. märgib, et loobudes Euroopa-Atlandi integratsioonist, astub Gruusia Unistus strateegilise sammu koostöö suunas Hiina, Venemaa ja Iraaniga, mida on kinnitatud arvukates aruannetes; rõhutab, et selline ümberorienteerumine näitab, et eiratakse Gruusia põhiseaduslikku pühendumust Euroopa-Atlandi integratsioonile ning Gruusia ühiskonna selget ja järjepidevalt väljendatud tahet; väljendab nördimust selle üle, et autoritaarsete jõudude kasvava mõju kohta tehtud usaldusväärsete järelduste käsitlemise asemel on algatatud uurimised nende aruannete autorite, sealhulgas Hudsoni instituudi teadlase Giorgi Kandelaki ja Thinathin Hidašeli vastu;

48. väljendab muret Hiina riigile kuuluvate ettevõtete kaasatuse pärast sellistesse strateegilistesse projektidesse nagu Anaklia süvameresadam, mis töötati algselt välja koos läänepartneritega ja mille eesmärk on tugevdada ida-lääne ühendatust, mis ei sõltu Venemaa ja Hiina mõjust; tuletab Gruusia ametivõimudele meelde, et keskkoridori edu on seotud õigusriigi järgimisega Gruusias ning et strateegia „Global Gateway“ investeeringuteks on vaja, et Gruusia oleks stabiilne ja läbipaistev partner;

49. võtab teadmiseks strateegilise ühendatuse projektide algatused Musta mere piirkonnas, sealhulgas Musta mere digitaalse ühendatuse merekaabli ja Musta mere merealuse elektrikaabli, mis võivad tõhustada energia- ja digiühendusi ELi ja Lõuna-Kaukaasia vahel;

50. märgib, et Gruusia õigeusu kirik on Gruusia ühiskonnas jätkuvalt mõjukas institutsioon ja sellel on oluline roll avaliku arutelu kujundamisel; väljendab muret selle pärast, et Venemaa kasutab usuvõrgustikke desinformatsiooni levitamise ja

mõjutusoperatsioonide kanalitena kogu Gruusias, et õõnestada Euroopa-meelset suunitlust ja demokraatlikku vastupanuvõimet; tuletab meelde, et mõned vaimulikud on Gruusias niisugusele ärakasutamisele vastu seisnud ja võtnud sõna nii Venemaa mõjutustöö kui ka Gruusia Unistuse režiimi poliitika vastu; rõhutab, et Gruusia õigeusu diötsees ja kogukonnad on ka ELis esindatud, mis näitab vajadust olla valvas riikidevaheliste desinformatsioonikatsete suhtes ja neile vastu seista;

51. märgib eriti murelikult Iraani mõju suurenemist riigis, eelkõige usu- ja haridusasutuste ning noorte mobiliseerimise kaudu, samuti majandusstruktuuride kaudu, mis võimaldavad Iraanil sanktsioonidest tulemuslikult kõrvale hoida; on ühtlasi mures Gruusias tegutsevate Iraani režiimiga seotud majandustegevuses osalejate kasvava mõju pärast; rõhutab, et selliseid osalejaid võidakse kasutada finantssanktsioonidest kõrvalehoidmiseks, rahapesuks ja Iraani kaupade ebaseaduslikuks ekspordiks, millest saavad korruptsiooni ja kallutatud riigihangete kaudu kasu nii Iraani kui ka Gruusia Unistuse režiimidega seotud osalejad;

52. on seisukohal, et Gruusia peaks etendama konstruktiivset rolli selles, et hõlbustada Armeenia juurdepääsu rahvusvahelistele merekaubateedele, aidates seeläbi kaasa piirkondlikule ühendatusele, majanduslikule vastupanuvõimele ja stabiilsusele Lõuna-Kaukaasias;

53. kordab, et toetab vankumatult Gruusia suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust; mõistab teravalt hukka Venemaa jätkuva okupatsiooni Gruusia Abhaasia ja Tshinvali/Lõuna-Osseetia piirkonnas ning jätkuva nn piiristamise protsessi, mis kujutab endast Gruusia suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse rikkumist; nõuab tungivalt, et Gruusia valitsus säilitaks Venemaa agressiooni suhtes selge ja järjekindla seisukoha; mõistab teravalt hukka Venemaa püüdlused integreerida okupeeritud alad poliitiliselt, sõjaliselt ja majanduslikult Venemaa Föderatsiooni; võtab sügava murega teadmiseks Abhaasias ja Tshinvali piirkonnas etniliste grusiinide, sealhulgas naiste ja noorte jätkuva ebaseadusliku kinnipidamise ja sihikule võtmise fabritseeritud süüdistuste alusel, mis seisnevad näiteks spionaažis või Gruusia passi omamises; mõistab need tavad hukka kui tõsised inimõiguste rikkumised, mis aitavad kaasa Gruusia elanikkonna hirmutamisele, diskrimineerimisele ja sundrändele; mõistab teravalt hukka Otšamtširasse Venemaa mereväebaasi käimasoleva rajamise, mis ei ole mitte ainult territoriaalse terviklikkuse rikkumine, vaid otsene oht kogu Musta mere basseini julgeolekule ja Gruusia enda merekaubanduse ambitsioonidele; kordab oma nõudmist, et Venemaa viiks viivitamata ja tingimusteta oma väed Gruusia Abhaasia ja Tshinvali/Lõuna-Osseetia piirkondadest välja;

54. nõuab sihipäraste piiravate meetmete kehtestamist okupeeritud aladel inimõiguste rikkumiste eest vastutavate isikute suhtes, tuginedes sellistele pretsedentidele nagu 2018. aasta Othozoria-Tatunašvili loetelu;

55. kinnitab Gruusias tegutseva ELi vaatlusmissiooni (EUMM) töö olulisust konflikti lahendamisel, inimõiguste olukorra seiramisel ja abi vajavate kogukondade toetamisel; mõistab teravalt hukka Venemaa Föderatsiooni jätkuvad takistused EUMMi juurdepääsul Gruusia okupeeritud piirkondadele, samuti EUMMi vaatlejate varasema hirmutamise, sealhulgas ebaseaduslikud kinnipidamised ja muud vahejuhtumid, mis hõlmavad ähvardusi ja sekkumist EUMMi töösse; on seisukohal, et EUMMi volituste nähtavat ja avalikku rakendamist tuleks veelgi tugevdada suurema toetuse ja lisapersonaliga ning selle kohta nähtavamalt teavet anda, kuna see aitab suuresti kaasa

ELi tegevusele selles piirkonnas ja paljastab Venemaa agressiivset taktikat, mis on alates 2008. aasta sõjast Gruusia vastu põhjustanud selles piirkonnas korduvalt surmajuhtumeid, kannatusi ja ebastabiilsust;

o
o o

56. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Euroopa Nõukogule, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Gruusia presidendile Salomé Zurabišvilile ning Gruusia *de facto* ametivõimudele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0228

Asulareovee puhastamise direktiivi rakendamine ja ravimite varustuskindlusega seotud ohud

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta resolutsioon asulareovee puhastamise direktiivi rakendamise ja ravimite varustuskindlusega seotud ohtude kohta (2026/2652(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping), eriti selle artikleid 168 ja 191,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 35,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/3019 asulareovee puhastamise kohta[1] (edaspidi „läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiiv“), mis jõustus 1. jaanuaril 2025,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiivi 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik[2] (edaspidi „veepoliitika raamdirektiiv“),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/118/EÜ, mis käsitleb põhjavee kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest[3], ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/105/EÜ, mis käsitleb keskkonnakvaliteedi standardeid veepoliitika valdkonnas ning millega muudetakse nõukogu direktiive 82/176/EMÜ, 83/513/EMÜ, 84/156/EMÜ, 84/491/EMÜ, 86/280/EMÜ ja tunnistatakse need seejärel kehtetuks ning muudetakse direktiivi 2000/60/EÜ[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. aprilli 2022. aasta otsust (EL) 2022/591, mis käsitleb Euroopa Liidu üldist keskkonnaalast tegevusprogrammi aastani 2030[5],

---

1 ELT L, 2024/3019, 12.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/3019/oj.
2 EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1. ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj.
3 ELT L 372, 27.12.2006, lk 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2006/118/oj.
4 ELT L 348, 24.12.2008, lk 84, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/105/oj.
5 ELT L 114, 12.4.2022, lk 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/591/oj.

– võttes arvesse oma 17. septembri 2020. aasta resolutsiooni ravimite nappuse ja tekkiva probleemi lahendamise kohta[6],

– võttes arvesse komisjoni talituste 26. oktoobri 2022. aasta töödokumenti, mis käsitleb mõjuhinnangut, mis on lisatud ettepanekule võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv asulareovee puhastamise kohta (SWD(2022)0541),

– võttes arvesse komisjoni 12. mai 2021. aasta teatist „Heas seisundis planeet kõigi jaoks. ELi tegevuskava „Õhu, vee ja pinnase nullsaaste suunas““ (COM(2021)0400),

– võttes arvesse Teadusuuringute Ühiskeskuse 10. detsembri 2025. aasta väljaannet „Updated estimation of the costs of quaternary wastewater treatment in the EU – A comparison of cost models“ (ELi neljanda astme reovee puhastamise kulude ajakohastatud hinnang – kulumudelite võrdlus),

– võttes arvesse käimasolevat tööd esmatähtsate ravimite määruse alal,

– võttes arvesse kodukorra artikli 142 lõiget 5 ja artikli 136 lõiget 4,

A. arvestades, et ELi toimimise lepingu artiklis 191 on sätestatud, et ELi keskkonnapoliitika, „võttes arvesse liidu eri piirkondade olukorra mitmekesisust, seab eesmärgiks kaitstuse kõrge taseme“ ning see „rajaneb ettevaatusprintsiibil ja põhimõtetel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid ja keskkonnakahjustus heastada eeskätt kahjustuse kohas, saastaja peab aga maksma“;

B. arvestades, et vesi on eluks ja inimkonna olemasoluks hädavajalik; arvestades, et EL peab olemasolevaid ja tulevasi veevarusid tõhusalt haldama ning võtma mõjusaid meetmeid praeguste veeprobleemide lahendamiseks, kuna need mõjutavad otseselt inimeste tervist, keskkonda ja selle ökosüsteeme ning strateegilise tähtsusega sotsiaal-majanduslikku tegevust;

C. arvestades, et mikrosaasteained, mida leidub igat liiki veekogudes ja mida avastatakse kõigis ELi veekogudes, avaldavad isegi väikeses kontsentratsioonis kahjulikku mõju inimeste tervisele, sealhulgas kantserogeenset ja endokriinseid häireid põhjustavat mõju, ning veeorganismidele ja soodustavad antimikroobikumiresistentsuse levikut; arvestades, et Maailma Terviseorganisatsioon kuulutas antimikroobikumiresistentsuse kiireloomuliseks ülemaailmseks tervisekriisiks, mis prognooside kohaselt põhjustab 2050. aastaks maailmas rohkem surmajuhtumeid kui vähktõbi; arvestades, et paljud ravimitest pärit mikrosaasteained jõuavad vette pärast kliinilist kasutamist, mitte tootmise või kõrvaldamise käigus;

D. arvestades, et veereostus, sealhulgas mikrosaasteainetest tulenev veereostus, ohustab üha enam ja tõsiselt ökosüsteeme, elurikkust ning inimeste ja loomade tervist ning läheb ELile praegu maksma üle 75 miljardi euro aastas; arvestades, et asulareovesi on üks peamisi veereostuse allikaid, kui seda ei koguta ja puhastata nõuetekohaselt; arvestades, et mikrosaasteained tuleb saastunud reoveest eemaldada, et vältida nende ohtlikku mõju tervisele ja keskkonnale;

E. arvestades, et paljud ELi omavalitsused ja kogukonnad saavad oma joogivee kaldafiltratsiooni abil, mistõttu on veevarud mikrosaasteainetega üha enam saastunud;

---

6 ELT C 385, 22.9.2021, lk 83.

F. arvestades, et primaarse, teise ja kolmanda astme puhastuse kulud katavad üldiselt avaliku sektori asutused maksumaksja raha või veetasude kaudu; arvestades, et ELi toimimise lepingu artiklis 191 sätestatud põhimõtet „saastaja maksab“ hakati esimest korda veepuhastusele kohaldama läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivis;

G. arvestades, et asulareovee puhastamise direktiivis on sätestatud õigusraamistik asulareovee kogumiseks, puhastamiseks ja ärajuhtimiseks ning teatavatest tööstussektoritest pärit biolaguneva reovee ärajuhtimiseks, ning arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivi eesmärk on vähendada veereostust, sealhulgas mikrosaasteaineid, ja kaitsta vee kvaliteeti kogu ELis; arvestades, et tavapärane reoveepuhastus reovees leiduvaid mikrosaasteaineid tulemuslikult ei kõrvalda; arvestades, et läbivaadatud direktiiviga kehtestatakse kohustus viia läbi reovee neljanda astme puhastus, millega kõrvaldatakse mikrosaasteained, tagades seeläbi tervise- ja keskkonnakaitse kõrge taseme kooskõlas terviseühtsuse põhimõttega; arvestades, et läbivaadatud direktiivis nõutakse süstemaatilist ajakohastamist neljanda astme puhastuse läbiviimiseks suurtes reoveepuhastites, mis teenindavad rohkem kui 150 000 inimest (st suurlinnades, kuna need on mikrosaasteainete tekkimise tulipunktid), ja väiksemate reoveepuhastite ajakohastamist nõutakse ainult siis, kui need asuvad ohustatud piirkondades;

H. arvestades, et neljanda astme puhastust rakendatakse järk-järgult alates 2033. aasta detsembrist, mil tuleb ajakohastada ainult 20 % suurematest ja 10 % väiksematest puhastitest, ning täielik rakendamine tuleb saavutada 2045. aasta detsembriks; arvestades, et neljanda astme puhastuse kasutuselevõtt asulareovee täiendavaks põhjalikuks puhastamiseks, et kõrvaldada võimalikult suur osa erinevatest mikrosaasteainetest, on vajalik nende saasteainete vähendamiseks ning inimeste tervise ja keskkonna kaitsmiseks; arvestades, et neljanda astme puhastuse kasutuselevõtt on direktiivi kõige kulukam element;

I. arvestades, et põhimõte „saastaja maksab“ on ELi toimimise lepingu artiklis 191 sätestatud õiguslikult siduv põhimõte, mille eesmärk on tagada, et saaste vältimise, kontrollimise ja heastamise kulud peaksid katma keskkonnakahju tekitajad, mitte maksumaksjad või ühiskond laiemalt;

J. arvestades, et laiendatud tootjavastutuse eesmärk on võtta arvesse keskkonnaalast välismõju ja see annab tootjatele stiimuli võtta keskkonnakaalutlusi arvesse kogu toodete olelusringi jooksul alates kavandamisetapist kuni olelusringi lõpuni, rakendades tulemuslikult põhimõtet „saastaja maksab“; arvestades, et enamik olemasolevatest laiendatud tootjavastutuse süsteemidest on välja töötatud selliste jäätmevoogude kontekstis, mis pärinevad tuvastatavatest punktallikatest, kus tootjad saavad kogumis- ja käitlemissüsteeme toimivalt korraldada, seirata ja kontrollida;

K. arvestades, et ravimeid töötatakse välja ja neile antakse luba patsientide ravimise eesmärgil; arvestades, et keskkonnariski hindamine on ravimitele müügiloa andmisel vajalik kriteerium, kuid samas ei ole see ravimitele müügiloa andmisel riski ja kasulikkuse hindamise osa;

L. arvestades, et komisjoni ja Teadusuuringute Ühiskeskuse andmed ja analüüsid näitavad, et ravimid ja kosmeetikatooted on reovees leiduvate potentsiaalselt kahjulike ja raskesti biolagunevate ainete peamine allikas; arvestades, et teatavad ravimi müügiloa hoidjad on teatanud, et nendes analüüsides teatavatele toodetele omistatud toksiline koormus

erineb ravimite keskkonnariski hindamiste andmetest;

M. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiiviga kehtestati laiendatud tootjavastutuse sätted kooskõlas põhimõttega, et saastaja maksab, mille kohaselt peavad vähemalt 80 % neljanda astme puhastuse kuludest katma saasteainete keskkonda viimise eest vastutavad peamised sektorid, nimelt ravimi- ja kosmeetikatööstus;

N. arvestades, et neljanda astme puhastuse kasutuselevõtt on direktiivi kõige kulukam element;

O. arvestades, et liikmesriikide kuluprognoosid ületavad märkimisväärselt komisjoni mõjuhinnangus esitatuid (nt Saksamaa ja Hispaania on teatanud mitu korda suurematest kuludest);

P. arvestades, et laiendatud tootjavastutuse eesmärk on rahastada mikrosaasteainete kõrvaldamist reoveest ning soodustada vähem mürgiste ja paremini biolagunevate toodete väljatöötamist, mis on laiendatud tootjavastutusest vabastatud; arvestades, et laiendatud tootjavastutuse süsteem stimuleerib ja premeerib asjaomastes sektorites vähem kahjulike ainete väljatöötamise ja kasutamisega seotud innovatsiooni;

Q. arvestades, et juurdepääs ohututele, mõjusatele ja taskukohastele ravimitele on ELi riiklike tervishoiusüsteemide nurgakivi ja et ELis tuleb tagada ravimite varustuskindlus;

R. arvestades, et komisjoni mõjuhinnangu ja sõltumatute andmete kohaselt oleks laiendatud tootjavastutuse kohaldamisest tulenev toodete maksumuse võimalik suurenemine või tooteid ELi turule laskvate tööstusharude kasumimarginaalide võimalik vähenemine marginaalne ega ohustaks nende toodete taskukohasust, kättesaadavust ega juurdepääsetavust ELi turul;

S. arvestades, et mõne liikmesriigi ametiasutuste kuluprognoosid ületavad komisjoni mõjuhinnangus esitatuid (nt Saksamaa ja Hispaania on teatanud mitu korda suurematest kuludest); arvestades, et komisjoni mõjuhinnangu on vaidlustanud ka teatavad sidusrühmad, eelkõige seoses ravimite ja kosmeetikatoodete keskkonnamõjuga ning ravimite hindadele avalduva mõju arvutamisega; arvestades, et Teadusuuringute Ühiskeskus viis läbi teise uuringu, mille eesmärk oli selgitada ja põhjalikumalt uurida võimalikke kulusid, mida direktiivist mõjutatud tööstussektorid peavad katma; arvestades, et see uus uuring kinnitas paljuski varasemaid andmeid ja järeldusi;

T. arvestades, et mikrosaasteainete poolt avaldatavast koormusest ligikaudu 92 % omistamine komisjoni poolt farmaatsia- ja kosmeetikatoodetele on seatud kahtluse alla metoodilistel ja teaduslikel põhjustel, eelkõige seetõttu, et puudub põhjalik analüüs selle kohta, millised on tagajärjed patsientide juurdepääsule ja riikide tervishoiueelarvetele; arvestades, et see puudus on eriti kriitilise tähtsusega kogu ravimiökosüsteemi jaoks, mis hõlmab uuenduslikke, geneerilisi ja patendikaitseta ravimeid, mis üheskoos toetavad patsientide juurdepääsu, varustuskindlust ja Euroopa tervishoiusüsteemide pikaajalist kestlikkust, säilitades samal ajal investeeringud teadus- ja arendustegevusse ning tootmise jalajälje, millest sõltub Euroopa tervishoiualane strateegiline autonoomia;

U. arvestades, et geneerilised ravimid moodustavad peaaegu 70 % ELis väljastatavatest

ravimitest[7] ning on olulised tervishoiusüsteemi kestlikkuse jaoks; arvestades, et geneeriliste ravimite tootjad tegutsevad tavaliselt rangete hinnakujundusraamistike ning suuremahulise ja väikese kasumimarginaaliga majandusmudeli alusel, mis piirab nende võimet katta regulatiivseid lisakulusid, ning nad võivad seetõttu olla kulude suurenemise suhtes tundlikumad, mis nõuab direktiivi rakendamise hoolikat seiramist;

V. arvestades, et geneerilised ravimid põhinevad samal toimeainel kui originaalravim ning see raskendab geneeriliste ravimite tootjatel saaste vähendamist selle tekkekohas;

W. arvestades, et ravimite nappus on ELis viimastel aastatel suurenenud ja seab ohtu patsientide ravi; arvestades, et EL sõltub ravimite toimeainete hankimisel endiselt suurel määral kolmandatest riikidest; arvestades, et EL võtab meetmeid, et tegeleda ravimite nappuse ja varustuskindlusega, sealhulgas läbivaadatud üldiste ravimialaste õigusaktide ja esmatähtsate ravimite määruse abil;

X. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiiv võimaldab liikmesriikidele laiendatud tootjavastutuse süsteemide kavandamisel ja osamaksete arvutamise metoodika kehtestamisel paindlikkust, võimaldades neil kavandada laiendatud tootjavastutuse süsteeme viisil, millega tagatakse proportsionaalsus ja välditakse soovimatuid tagajärgi, sealhulgas riske ravimite tarnimisele, tasakaalustades seeläbi rahvatervise eesmärke keskkonnakohustustega;

Y. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivi artikliga 10 muudetakse seire ja täitmise tagamise raamistikud kohustuslikuks, sealhulgas tagatakse, et direktiivi mõju, muu hulgas ravimihindadele, igakülgselt seiratakse;

Z. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivi põhjenduses 20 kinnitatakse, et direktiivis on juba ette nähtud seireandmetel ja teaduslikel tõenditel põhinev korrapärane hindamine, sealhulgas võimalus vajaduse korral süsteemi kohaldamisala ajakohastada, tagades seeläbi kehtivas õigusraamistikus piisava paindlikkuse, ilma et direktiivi oleks vaja uuesti läbi vaadata;

AA. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivis nõutakse, et komisjon teeks 2033. aasta lõpuks ja uuesti 2040. aasta lõpuks põhjaliku hindamise, mis annab võimaluse analüüsida direktiivi mõju ja esitada vajaduse korral ettepanekuid kohanduste tegemiseks;

AB. arvestades, et komisjoni hinnangul oleks isegi kulude täieliku ülekandumise stsenaariumi korral mõju ravimite hindadele 2045. aastaks 2,64–3,20 eurot inimese kohta aastas; arvestades, et Teadusuuringute Ühiskeskus kinnitas seda hinnangut uuesti 2025. aasta detsembris ja selles võeti arvesse kaasseadusandjate poolt vastu võetud lõplikku teksti;

AC. arvestades, et direktiivis on ette nähtud pikk rakendamise ajakava, kusjuures teatavaid sätteid ei hakata täielikult kohaldama enne 2045. aastat, mis annab direktiivi ja sellekohaste neljanda astme puhastuse kohustuste järkjärguliseks ja tasakaalustatud rakendamiseks piisavalt aega, nimelt 20 % hõlmatus 2 033. aastaks, 60 % 2039. aastaks ja täielik hõlmatus 2045. aastaks; arvestades, et direktiiv annab liikmesriikidele aega

[7] Komisjoni 24. oktoobri 2023. aasta teatis „Raviminappuse haldamine ELis“ (COM(2023)0672).

kohandada lepingute hinnakujundust ravimeid käsitlevate uute hankemenetluste abil;

AD. arvestades, et isegi kulude täieliku ülekandumise stsenaariumi korral jääb komisjoni mõjuhinnangu ja Teadusuuringute Ühiskeskuse uuringu kohaselt sellest tulenev ravimite hinnatõus tegevusetuse maksumusega võrreldes marginaalseks, kuna märkimisväärsed pikaajalised tervishoiukulud, mis on seotud mikrosaasteainetega kokkupuutega seotud haigustega, eelkõige vähktõvega, panevad juba praegu riiklikele tervishoiusüsteemidele selgelt suurema koormuse ja suurenevad eeldatavasti märkimisväärselt;

AE. arvestades, et neljanda astme puhastusse panustamisega seotud kulud põhinevad turule lastud toodetel ja hõlmavad seetõttu kõiki tooteid, olenemata sellest, kas need on toodetud ELis või väljaspool seda, ning laiendatud tootjavastutuse kohustus kehtib ühetaoliselt kõigile ettevõtjatele, kes lasevad tooteid ELi turule, tagades võrdsed tingimused ja vältides ebaõiglasi konkurentsieeliseid; arvestades, et seetõttu on direktiivi eesmärk mitte avaldada turule moonutavat mõju ega seada ELi tootjaid ja sektori üldist konkurentsivõimet ebasoodsasse olukorda; arvestades, et on väga oluline tagada, et kõik imporditud tooted, sealhulgas kõik erasektori väikesaadetised, näiteks internetis tehtud tellimused, oleksid laiendatud tootjavastutuse kohustustega kooskõlas ja rahastaksid neid;

AF. arvestades, et komisjoni mõjuhinnang näitab, et laiendatud tootjavastutuse puudumisel tuleks neljanda astme puhastuse hinnangulised iga-aastased kulud, mis on 2040. aastaks ligikaudu 1,186 miljardit eurot aastas, katta peamiselt kõrgemate veetariifidega ja avaliku sektori eelarvetest, suunates seeläbi saastekulud tööstuselt kodanikele ja maksumaksjatele ning koormates ebaõiglaselt leibkondi, sealhulgas kõige haavatavamaid;

AG. arvestades, et laiendatud tootjavastutuse süsteemi rakendamine on vajalik, et tagada õigus- ja finantskindlus, eelkõige avaliku sektori asutuste jaoks, tagada vajalikud investeeringud reoveetaristusse, et saavutada keskkonna- ja rahvatervise eesmärgid, ning tagada, et kodanikud ja veetarbijad ei kannaks rahalisi kulusid reostuse eest, mille eest nad ei vastuta;

AH. arvestades, et uusi keskkonnakvaliteedi standardeid, eelkõige veepoliitika raamdirektiivi kohast üheksat ravimite keskkonnakvaliteedi standardit, ei ole võimalik saavutada ilma täiustatud ja täiendava veepuhastuseta;

AI. arvestades, et läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivi kohaselt peab komisjon asulareovee seire tulemuste ja uusimate teaduslike andmete põhjal korrapäraselt hindama, kas laiendatud tootjavastutuse süsteemi tuleks lisada muid tooteid; arvestades, et komisjon peaks esitama esimese ametliku läbivaatamise hiljemalt 2033. aastaks;

1. kinnitab veel kord oma kindlat toetust keskkonnaeesmärkidele ja läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivi rakendamisele kooskõlas kehtestatud tähtaegadega ning rõhutab vajadust vähendada veereostust, sealhulgas mikrosaasteaineid, ning selle probleemiga tegeleda;

2. rõhutab, et inimeste tervist ja keskkonda on vaja paremini kaitsta laiahaardelise lähenemisviisi raames, mille eesmärk on võidelda kõigist allikatest pärit reostuse vastu ning liikuda mürgivaba keskkonna poole, eelkõige võttes arvesse vajadust võidelda

ohtlike mikrosaasteainete reostuse vastu, mis kujutavad endast olulist ja otsest ohtu tervisele ja keskkonnale;

3. tuletab meelde, et keskkonnapoliitika peaks rajanema ettevaatusprintsiibil ja põhimõtetel, mille järgi tuleks võtta ennetusmeetmeid, keskkonnakahju tuleks heastada eeskätt kahju tekkimise kohas ning maksma peaks saastaja;

4. rõhutab, et neljanda astme puhastuse kasutuselevõtt on hädavajalik tervise ja ökosüsteemide kaitsmiseks ning uute riskide, näiteks antimikroobikumiresistentsuse vastu võitlemiseks; rõhutab sellega seoses, et laiendatud tootjavastutus on kõige tulemuslikum vahend ELi toimimise lepingu artikli 191 lõikes 2 sätestatud põhimõtte „saastaja maksab“ rakendamiseks ja piisavate rahaliste vahendite tagamiseks, et asulareovett vajalikul viisil puhastada;

5. võtab teadmiseks lahknevuse komisjoni mõjuhinnangus esitatud kuluprognooside ja pärast direktiivi vastuvõtmist avalikes hinnangutes esitatud kuluprognooside vahel, eelkõige Saksamaal ja Hispaanias; võtab lisaks teadmiseks sidusrühmade mure toksilise koormuse määramiseks kasutatava metoodika usaldusväärsuse pärast, samuti võtab teadmiseks mure erinevuste pärast komisjoni kasutatud andmete ja Euroopa Ravimiametile müügiloa andmise menetluses esitatud keskkonnariski hindamise andmete vahel; on seisukohal, et nende probleemidega tuleks põhjalikult tegeleda, et tagada neljanda astme puhastuse ja laiendatud tootjavastutuse süsteemi kuluanalüüside aluseks olevate faktide usaldusväärsus; märgib siiski, et mõningaid lahknevusi võib selgitada asjaolu, et eri uuringutes kasutati erinevat metoodikat, ning rõhutab, et Teadusuuringute Ühiskeskus kinnitas hiljuti uuesti mõjuhinnangus esitatud hinnanguid;

6. kutsub komisjoni üles koostama 2026. aasta lõpuks uue mõjuhinnangu, milles tehakse kindlaks asulareovees sisalduvate ainete loetelu, kontrollitakse neljanda astme puhastuse kulusid ja vastutuse panemist asjaomastele sektoritele põhimõtte „saastaja maksab“ alusel ning selgitatakse välja võimalik mõju ravimite, eelkõige geneeriliste ja esmatähtsate ravimite ning nende toimeainete kättesaadavusele, taskukohasusele ja juurdepääsetavusele; on seisukohal, et liikmesriigid peaksid inimtervishoius kasutatavate ravimite komitee, Euroopa Keskkonnaameti ja Euroopa Ravimiameti kaudu ja oma pädevuse piires olema uuringusse asjakohaselt kaasatud; kutsub komisjoni üles kiirendama ainete jaotamise hindamist, vajaduse korral mõjuhinnangu tulemuste põhjal, ning samuti vajaduse korral viivitamata panema laiendatud tootjavastutuse kohustused sektoritele, mis on määratud vastutavaks; kutsub komisjoni üles esitama 2026. aasta juuli lõpuks teatise, milles teavitatakse liikmesriike sõltumatust uuringust ja direktiivi kohastest paindlikkusmeetmetest ravimite kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamiseks, ning võtma vajalikke meetmeid, et jälgida ravimite varustuskindlust ja kriisiks valmisolekut ning vältida soovimatuid tagajärgi ravimite tarnimisele, sealhulgas laiendatud tootjavastutuse sätetest tulenevaid tagajärgi on seisukohal, et kui mõjuhinnangu tulemused näitavad märkimisväärset ohtu ravimite, eelkõige esmatähtsate ja geneeriliste ravimite taskukohasusele, kättesaadavusele ja juurdepääsetavusele, peaks komisjon nende ravimite varustuskindluse tagamiseks kiiresti vastu võtma kaitsemeetmed, kaasa arvatud laiendatud tootjavastutuse ajutine peatamine;

7. kutsub komisjoni üles neljanda astme puhastusega seotud kohustuste ulatust käsitlevate rakendusaktide vastuvõtmisel edasi liikuma, et selgitada liikmesriikidele, reoveekäitlejatele ja asjaomastele sidusrühmadele sellega seotud kulusid;

8. rõhutab, et täiustatud reoveepuhastuse kulusid ei tohiks lükata maksumaksjatele või tarbijatele, vaid neid peaksid õiglaselt ja proportsionaalselt kandma veereostust põhjustavad sektorid;

9. nõuab laiendatud tootjavastutuse sätete ja neljanda astme puhastuse kohustuste ning nendega seotud finantskohustuste ajutist peatamist (nn aja peatamine) kuni uuringu lõpuleviimiseni ja selle tulemuste hindamiseni komisjoni poolt;

10. rõhutab, et laiendatud tootjavastutuse kohustus kehtib ühetaoliselt kõigile ettevõtjatele, kes lasevad tooteid ELi turule, olenemata sellest, kas need on valmistatud ELis või väljaspool seda, millega püütakse tagada võrdsed tingimused ja välditakse ebaõiglasi konkurentsieeliseid; kutsub komisjoni üles selgitama, kuidas ELi-välised tootjad hakkavad täitma laiendatud tootjavastutuse kohustusi, et vältida konkurentsimoonutusi ja tagada võrdsed võimalused;

11. rõhutab, et ravimite nappus on ELis juba praegu suur ja kasvav probleem; rõhutab vajadust kaitsta ELi ravimitega seotud teadusuuringute, arendus- ja tootmisvõimsust ja tarneahela vastupanuvõimet;

12. võtab teadmiseks geneeriliste ravimite erijuhtumi ja ravi üldise kättesaadavuse ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles hoolikalt ja pidevalt seirama direktiivi mõju nende ravimite taskukohasusele, kättesaadavusele ja juurdepääsetavusele, nagu on nõutud läbivaadatud asulareovee puhastamise direktiivis, et vältida soovimatuid häireid või hinnatõuse;

13. tuletab meelde, et direktiiviga nähakse ette paindlikkus ja võimalus kohaldada proportsionaalseid meetmeid, eesmärgiga tagada, et laiendatud tootjavastutuse kohustused ei ohusta ravimite taskukohasust, kättesaadavust ega juurdepääsetavust; kutsub liikmesriike üles riiklike laiendatud tootjavastutuse süsteemide kavandamisel ja rakendamisel hoolikalt hindama ja käsitlema nõuetekohaselt põhjendatud ja tõenditel põhinevaid muresid seoses direktiivi ettekavatsematute tagajärgedega, pöörates erilist tähelepanu geneerilistele ravimitele; tuletab meelde komisjoni kohustust seirata ravimite taskukohasusele, kättesaadavusele ja juurdepääsetavusele avalduvat mõju ja selle kohta aru anda ning tagada põhjalik hindamine 2033. aasta lõpuks ja uuesti 2040. aasta lõpuks;

14. märgib, et stiimuli kasutamist raskendab asjaolu, et ravimite koostise muutmine on keerukas ja selleks võib vaja olla ulatuslikke teadusuuringuid või uusi müügilube, eelkõige geneeriliste ravimite puhul;

15. tuletab sellega seoses meelde, et komisjon peab korrapäraselt hindama, kas muud tooted ja sektorid, millel on märkimisväärne mõju reovee toksilisele koormusele, tuleks lisada laiendatud tootjavastutuse süsteemi tagamaks, et sellega seotud kulud jaotatakse õiglaselt ning neid ei jäeta kodanike ja veetarbijate kanda;

16. toetab teadusuuringuid ja innovatsiooni keskkonnakestlike farmaatsiatoodete ja täiustatud reoveepuhastustehnoloogia valdkonnas;

17. tuletab meelde, et kooskõlas terviseühtsuse põhimõttega on inimeste, loomade ja keskkonna tervise kaitse tihedalt seotud ja põimunud; rõhutab, et ravimite kättesaadavuse ja keskkonnakaitse poole tuleb püüelda samaaegselt, ilma et üht

valdkonda kasutataks ettekäändena teises valdkonnas järeleandmiste tegemiseks;

18. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0229

Poliitilised repressioonid ja humanitaarolukord Kuubas

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta resolutsioon poliitiliste repressioonide ja humanitaarolukorra kohta Kuubas (2026/2735(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone olukorra kohta Kuubas, eelkõige 19. septembri 2024. aasta resolutsiooni José Daniel Ferrer García juhtumi kohta Kuubas[1], 29. veebruari 2024. aasta resolutsiooni kriitilise olukorra kohta Kuubas[2] ning 12. juuli 2023. aasta resolutsiooni ELi ja Kuuba vahelise poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu seisu kohta, arvestades komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja äsjast külaskäiku saareriiki[3],

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Kuuba Vabariigi vahel 2016. aasta detsembris allkirjastatud poliitilise dialoogi ja koostöö lepingut[4], mida on ajutiselt kohaldatud alates 1. novembrist 2017, eelkõige selle artikli 1 lõike 5 kohast olulise osa klauslit ja artikli 85 lõike 3 punkti b kohast peatamisklauslit,

– võttes arvesse poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu sõlmimiseks 5. juulil 2017. aastal antud Euroopa Parlamendi nõusolekut, mille tingimuseks seati inimõiguste ja põhivabaduste olukorra märgatav paranemine Kuubal,

– võttes arvesse kogu maailmas rakendatavat inimõiguste rikkujate vastast ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akt),

– võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastast konventsiooni ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni, mille kõigi osalisriik Kuuba on,

– võttes arvesse valitsusvälise organisatsiooni Prisoners Defenders aruandeid, eelkõige selle igakuise aruande 2026. aasta mai väljaannet, mis avaldati 11. juunil 2026 ja mis käsitleb piinamist, nõuetekohase menetluse struktuurset rikkumist, „isiku ennetavalt

---

1 ELT C, C/2024/7213, 10.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7213/oj.
2 ELT C, C/2024/6748, 26.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6748/oj.
3 ELT C, C/2024/4001, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4001/oj.
4 ELT L 337I, 13.12.2016, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2016/2232/oj.

ühiskonnale ohtlikuna käsitlemist“, digitaalset jälgimist ja tahtlikku näljas hoidmist Kuuba vanglates,

– võttes arvesse väliskomisjoni ja inimõiguste allkomisjoni 5. mail 2026. aastal toimunud ühist kuulamist Kuuba olukorra kohta ning Ameerika Inimõiguste Komisjoni Kuuba raportööri Stuardo Ralón Orellana ning Kuuba opositsioonijuhi ja endise poliitvangi José Daniel Ferreri tunnistusi,

– võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Kaja Kallase kõnesid, mida ta on pidanud Euroopa Parlamendi täiskogul, eriti 6. mai 2025. aasta ja 19. mai 2026. aasta kõnesid; võttes arvesse ELi ja Kuuba inimõigustealast dialoogi,

– võttes arvesse Ameerika Inimõiguste Komisjoni 25. märts 2026. aasta avaldusi,

– võttes arvesse vabaduse kokkulepet, millele kirjutasid 2. märtsil 2026 Miamis alla Kuuba opositsioonikoalitsioon Pasos de Cambio ja Asamblea de la Resistencia Cubana (ARC),

– võttes arvesse Ameerika Inimõiguste Komisjoni 12. juuni 2023. aasta aruannet õiguste kaitsjate Oswaldo Payá ja Harold Cepero juhtumi kohta Kuubas,

– võttes arvesse Florida lõunapiirkonna ringkonnakohtus (Ameerika Ühendriigid) 20. mail 2026 avalikustatud süüdistusakti, mis oli koostatud Raúl Castro ja veel viie ametniku kohta seoses kahe organisatsioonile Brothers to the Rescue kuuluva tsiviilõhusõiduki allatulistamisega 1996. aastal,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 136 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Kuuba kommunistliku režiimi enam kui viis aastakümmet kestnud poliitilised ja majanduslikud valikud on viinud riigi sügavasse kriisi, mida iseloomustavad igapäevased kuni 22-tunnised elektrikatkestused, terav toidu-, vee-, kütuse- ja raviminappus ning laialt levinud vaesus põhiseaduslikult juurdunud üheparteisüsteemi juhtimisel, mis on kestnud üle 67 aasta ja milles see partei on ainus lubatud poliitiline jõud; arvestades, et liikumatusel, repressioonidel ja muutustele vastuseisul põhineva majandusliku ja poliitilise mudeli kokkuvarisemine, millele lisanduvad vabade, õiglaste ja konkurentsipõhiste valimiste puudumine ning poliitilise pluralismi keelustamine, toob Kuuba üha enam lähemale läbikukkunud riigi tunnustele ja kujutab endast demokraatiavastasuse poolest oma piirkonnas anomaaliat;

B. arvestades, et valitsusvälise organisatsiooni Prisoners Defenders andmetel hoidis Kuuba 2026. aasta mai lõpu seisuga kinni rekordilised 1281 poliitvangi, sealhulgas alaealisi, kellest mõnda hoitakse rangeima režiimiga vanglates koos täiskasvanutega, kusjuures paljud kinnipeetavad, nende seas sportlased, loovinimesed, sõltumatud ajakirjanikud ja rahumeelsed aktivistid, olid raskelt haiged; arvestades, et organisatsioon on kogunud tõendeid selle kohta, et kinnipeetavaid piinatakse süstemaatiliselt, nende vastu kasutatakse seksuaalvägivalda ja neid ähvardatakse surmaga, ning leidis statistiliselt esinduslikus uuringus, et kõiki uuritud poliitvange, sealhulgas alaealisi, oli piinatud ja neile ei olnud võimaldatud arstiabi, ning seda kõike tingimustes, mida iseloomustab korduv meelevaldne ja suhtlemisvõimaluseta kinnipidamine, ajutiselt kadunuks jääma sundimine ja perekondade ahistamine; arvestades, et Kuuba Patriootliku Liidu asutaja ja

meelsusvangi José Daniel Ferreri juhtum, kelle vabastamist Euroopa Parlament on korduvalt nõudnud, sümboliseerib režiimi meetodeid ja päädis 2025. aasta oktoobris tema sunniviisilise väljasaatmisega;

C. arvestades, et Kuuba tavakodanikud elavad sellistes igapäevaelu tingimustes, kus haiglad ei toimi korralikult, kus pole põhiravimeid ning kuhu peavad patsiendid meditsiinivarustuse ise kaasa võtma, ning arvestades, et sellele lisandub krooniline toidu-, vee- ja esmatarbekaupade nappus ning neid müüakse poodides, kus saab tasuda ainult välisvaluutas, mis ei ole tavapärast palka saavatele kodanikele kättesaadavad; arvestades, et Kuuba inimõiguste vaatluskeskuse andmetel elab 89 % peredest äärmises vaesuses ja seitse kuubalast kümnest peab jätma mõne toidukorra vahele, ning et ÜRO teatel ootab operatsiooni üle 96 000 patsiendi, sealhulgas 11 000 last, ning ligikaudu miljon inimest sõltub sõidukitega vee kohaletoomisest, mida aga piirab diislikütuse nappus;

D. arvestades, et 2026. aasta aprillis eraldas EL lisaks sel aastal Kariibi piirkonnale juba eraldatud 4 miljonile eurole veel 2 miljonit eurot humanitaarabi, et toetada humanitaarpartnereid, kes annavad kiireloomulist abi kõige haavatavamatele; arvestades, et ÜRO Kuuba ajakohastatud tegevuskava, mille eesmärk on toetada ligikaudu kahte miljonit inimest, on endiselt äärmiselt alarahastatud, ning kuigi ÜRO on eraldanud 26,2 miljonit USA dollarit, on rahastamispuudujääk endiselt 68 miljonit USA dollarit;

E. arvestades, et viimase nelja aasta kumulatiivne inflatsioon on Kuubas üle 500 % ja riigis makstakse palka 15–25 USA dollarit kuus mitteametliku kursi järgi, mis on saarel praegu ainus realistlik kurss; arvestades, et režiim on muutnud riigi sõltuvaks imporditud kütusest ning kuna tavapärased tarnijad Venemaa ja Venezuela on oma tarneid piiranud, on energiakriis süvenenud, kulmineerudes 2024. aasta oktoobris riikliku elektrisüsteemi mitu päeva kestnud täieliku kokkuvarisemisega, mille tagajärjel jäi 11 miljonit inimest ilma elektrita;

F. arvestades, et Kuuba impordib praegu üle 70 % tarbitavast toidust, kuigi tegemist on viljaka mullaga troopilise riigiga, mis kunagi oli üks maailma suurimaid suhkrutootjaid; arvestades, et see kokkuvarisemine on aastakümneid kestnud kollektiviseeritud, riigi kontrolli all oleva ja militariseeritud põllumajanduse ning ebatõhusa majandusmudeli otsene tagajärg;

G. arvestades, et humanitaarhädaolukord on mitte välise embargo, vaid režiimi enda mudeli ja läbikukkumise otsene tagajärg – majandus on militariseeritud ja riigi poolt monopoliseeritud, eraettevõtlus on maha surutud ning ressursid on suunatud ümber julgeolekuaparaadile, mitte eluks vajalikule toidule, ravimitele ja elektrile; arvestades, et seda mudelit kehastab korrumpeerunud sõjaline konglomeraat GAESA, mis kontrollib peaaegu poolt saare majandusest, ei anna aru mitte kellelegi ja võtab endale režiimi välisvaluutas teenitud tulu – sealhulgas meditsiinimissioonidelt, mida ÜRO on võrdsustanud sunniviisilise tööga –, ehkki haiglates ei ole mitte isegi põhivarustust; arvestades, et seda kriisi ei saa lahutada aastakümneid kestnud riiklikest repressioonidest ning edasine ebastabiilsus võib põhjustada rängemaid humanitaar-, rände- ja julgeolekualaseid tagajärgi;

H. arvestades, et ELi ja Kuuba suhteid reguleeritakse poliitilise dialoogi ja koostöö lepinguga, mille eesmärk oli muuta režiim järk-järgult avatumaks ja parandada riigi

kodanike olukorda; arvestades, et peaaegu üheksa aastat pärast seda, kui Euroopa Parlament andis poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu sõlmimiseks oma nõusoleku, ei ole režiim avatuse suunas mingeid olulisi samme astunud, vaid on hoopis intensiivistanud repressioone, kiusanud taga teisitimõtlejaid ja suurendanud poliitvangide arvu, samal ajal kui majanduslik olukord on halvenenud vastuvõetamatu tasemeni; arvestades, et leping ei ole täitnud oma põhieesmärki ning komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja on eesmärkide mittetäitmist ka tunnistanud, ning arvestades, et leping on praegu läbivaatamisel;

I. arvestades, et praeguse režiimi vastu ollakse laialdaselt nii saarel kui ka mujal, mida tõendavad korduvad meeleavaldused ja nn pottide kolistamine (*cacerolazo*) tänavatel ning Kuuba ajaloo suurim väljaränne, mille käigus on sajad tuhanded inimesed parema tuleviku otsinguil riigist lahkunud, samal ajal kui paljudel, kes põgenesid või olid sunnitud riigist lahkuma, ei lubata tagasi pöörduda ja nad peavad pagulusse jääma; arvestades, et režiim on muutuste nõudmisele vastuseks oma võimu üksnes kinnistanud ja repressioone intensiivistanud;

J. arvestades, et jõhkrad ja järjepidevad repressioonid on ainus mehhanism, mis hoiab režiimi elus; arvestades, et 2021. aasta juulis tulid tuhanded kuubalased rohkem kui 50 piirkonnas tänavatele, hõigates „Vabadus!“, ning et tegu oli alates 1994. aastast suurima meeleavalduste lainega, mille aga surusid erariietes politseinikud, paramilitaarsed rühmitused ja revolutsioonilised kaitsekomiteed maha; arvestades, et sadu inimesi peeti meelevaldselt kinni ja üle 700 inimese üle mõisteti kohut lihtmenetluste korras, mida Euroopa Parlament nimetas „kohtulikuks farsiks“, kusjuures rahumeelse meeleavaldamise eest määrati inimestele kuni 25 aasta pikkuseid vanglakaristusi, mis võivad endast kujutada inimsusvastaseid kuritegusid; arvestades, et sellega saadeti selge sõnum: kõik meeleavaldustel osalejad riskivad oma töö, vabaduse, pere ja eluga;

K. arvestades, et režiim keeldub järjekindlalt Euroopa Parlamendi delegatsioone, ÜRO eriraportööre ja sõltumatuid vaatlejaid riiki lubamast ning nõuab demokraatliku opositsiooni ja sõltumatu kodanikuühiskonna täielikku poliitilisest dialoogist kõrvalejätmist;

L. arvestades, et viimastel kuudel on režiimi ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahel toimunud kõnelused, mille sisu ei ole avalikustatud, ning režiim on tunnistanud, et peab Washingtoniga läbirääkimisi; arvestades, et Ameerika Ühendriigid on võtnud vastu sihipärased sanktsioonid režiimi juhtisikute ning selle julgeoleku- ja sõjalise aparaadi institutsioonide suhtes, viidates režiimi repressioonidele Kuubas ja vaenulikule tegevusele välismaal; arvestades, et mis tahes suhete normaliseerimine ei tohi toimuda inimõiguste arvelt ega vabastada režiimi vastutusest;

M. arvestades, et režiim jätkab tihedat sõjalist koostööd Venemaa Föderatsiooniga, kusjuures teadete kohaselt on Venemaa värvanud Ukraina-vastasesse agressioonisõtta tuhanded Kuuba kodanikud, mis on vastuolus poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu põhimõtte ning ELi julgeolekuhuvidega; arvestades, et 2026. aasta märtsi lõpus lubati Kuuba põhjarannikul dokkida Venemaale kuuluval tankeril, mille pardal oli hinnanguliselt 730 000 barrelit toornaftat;

N. arvestades, et 2. märtsil 2026 esitlesid rohkem kui 50 Kuuba opositsiooni- ja kodanikuühiskonna organisatsiooni Kuubalt ja eksiilis demokraatiale ülemineku

tegevuskava ehk nn vabastuslepingut / vabaduse kokkulepet, milles on sätestatud kolm etappi, nimelt vabastamine, stabiliseerimine ja ülesehitamine ning demokratiseerimine, mis kulmineeruvad vabade, õiglaste ja mitmeparteiliste valimistega, mille üle teeb järelevalvet rahvusvaheline üldsus; arvestades, et mis tahes üleminek peab toimuma Kuuba juhtimisel ja hõlmama kõiki Kuuba kodanikke nii saarel kui ka diasporaas;

1. mõistab kõige karmimalt hukka Kuuba režiimi süstemaatilised repressioonid – eelkõige poliitvangide, meeleavaldajate, teisitimõtlejate, üliõpilaste, usujuhtide ja inimõiguste kaitsjate piinamise, seksuaalvägivalla, surmaga ähvardamise, sunniviisilise alatoitluse, massilise jälgimise, sunniviisilise töö ja kohtuliku tagakiusamise – ning laste vangistamise; väljendab täielikku solidaarsust Kuuba rahva ja kõigi nendega, keda kiusatakse taga oma põhiõiguste kaitsmise eest, sealhulgas ajaloolise ja tekkiva demokraatliku opositsiooni juhtide ning sõltumatute kodanikuliikumistega;

2. nõuab kõigi poliitvangide ja oma põhiõiguste kasutamise eest meelevaldselt kinni peetud isikute, kaasa arvatud alaealiste viivitamatut ja tingimusteta vabastamist, piinamise ja väärkohtlemise lõpetamist, kohest juurdepääsu vabadele ja õiglastele kohtumenetlustele ja raskelt haigete puhul arstiabile ning piinamise ohvritele täieliku hüvitise maksmist; nõuab, et Kuuba režiim võimaldaks kõigis kinnipidamiskohtades takistamatut juurdepääsu Rahvusvahelise Punase Risti Komiteele, ÜRO eriraportööridele ja -menetlustele, Euroopa Parlamendi delegatsioonile ja sõltumatutele vaatlejatele, ning taunib režiimi korduvat keeldumist sellest;

3. on seisukohal, et ainus viis Kuuba rahvas raskustest, vaesusest ja isolatsioonist välja tuua on teha põhjalikke majanduslikke ja poliitilisi muudatusi, mis aitaksid kiiresti üle minna täielikule mitmeparteilisele demokraatiale, kus teisitimõtlejaid ei kiusata taga, vangistata, piinata ega mõrvata ning kus põhiõigusi ja -vabadusi austatakse ilma piiranguteta kaasava riikliku dialoogi kaudu selle ülemineku elluviimiseks;

4. nõuab tungivalt, et Kuuba režiim viiks kokkuvarisemise vältimiseks hädavajaliku meetmena ellu kestlikud ja sisulised majandusreformid, millega tagatakse õiguskindlus ja toetatakse sõltumatuid ettevõtjaid, eraalgatusi, investeeringuid ja vabadusi;

5. kutsub Kuuba ametivõime üles kaitsma inimõigusi ning tagama rahumeelse kogunemise õiguse ja väljendusvabaduse ilma poliitilistel vaadetel põhineva diskrimineerimiseta; mõistab teravalt hukka kõik kodaniku- ja poliitiliste õiguste ja -vabaduste rikkumised, sealhulgas meelevaldse kinnipidamise, väärkohtlemise, piinamise, väljendus-, ühinemis- ja rahumeelse kogunemise vabaduse piiramise, sõltumatute ajakirjanike, inimõiguste kaitsjate ja kodanikuühiskonna osalejate ahistamise ning kriminaalsanktsioonide ebaproportsionaalse kasutamise rahumeelsete meeleavaldajate vastu;

6. kordab oma varasemaid seisukohti seoses võimalusega aktiveerida poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu peatamisklausel ning kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ning liikmesriike üles saatma selge sõnumi, et kui selliste muudatuste tegemiseks ei võeta lühikese aja jooksul selgeid, konkreetseid ja märkimisväärseid meetmeid – mis hõlmavad selget ettepanekut Kuubas demokraatiale ülemineku tegevuskava kohta, ligi 1300 poliitvangi viivitamata ja tingimusteta vabastamist ning põgenema sunnitud kuubalaste survemeetmete eest kaitstud tagasipöördumist –, peaks EL viivitamata peatama poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu, mida Kuuba režiim on süstemaatiliselt rikkunud;

7. nõuab tungivalt, et ELi Magnitski akti alusel rakendataks sihipäraseid meetmeid repressioonide eest vastutavate isikute suhtes, alustades režiimi kõige kõrgematest ametnikest, sealhulgas Miguel Díaz-Canelist ning julgeoleku-, kohtu- ja karistussüsteemi kõrgemast käsuliinist, ja GAESA juhtkonna suhtes;

8. kutsub režiimi üles kaotama kõigis selle vormides kriminaalmenetluse eelsed mehhanismid, mida kasutatakse kodanike vaikima sundimiseks ja meelevaldseks vangistamiseks, ning vabastama kõik isikud, kes on nende alusel süüdi mõistetud, ilma et nad oleksid kuritegusid toime pannud;

9. nõuab vanglatingimuste, sunniviisilise alatoitluse režiimi ja kinnipeetute surmajuhtumite sõltumatut rahvusvahelist uurimist;

10. mõistab hukka režiimi materiaalse toetuse Venemaa Ukraina-vastasele agressioonisõjale, sealhulgas Kuuba kodanike värbamise Ukraina vastu võitlema, ja tema süveneva sõjalise koostöö Moskvaga ning nõuab, et seda käsitletaks keskse aspektina ELi ja Kuuba suhete läbivaatamisel; mõistab samuti hukka režiimi ning Valgevene Lukašenka režiimi lähenemise, sealhulgas tihedad sõjalised ja julgeolekusidemed, mis õõnestavad Euroopa julgeolekut;

11. nõuab, et sõltumatu kodanikuühiskond ja demokraatlik opositsioon osaleksid survemeetmete eest kaitstult kõigis poliitilise dialoogi ja koostöö lepingu alusel peetavates dialoogides – mida lepingus endas nõutakse – ning et EL ei osaleks mingil viisil saarel toimuvates inimõiguste rikkumistes, sealhulgas meditsiinimissioonides, mis hõlmavad sunniviisilist tööd, mida ta kutsub režiimi üles kõigis selle vormides lõpetama;

12. väljendab ülimat ja pakilist muret elamistingimuste järsu halvenemise pärast Kuubas ning kütusele, ravimitele, toidule ning muudele esmatarbekaupadele ja avalikele teenustele juurdepääsu puudumise kasvava humanitaarmõju pärast, mis mõjutab eelkõige haavatavaid rühmi; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles töötama välja humanitaarkanalid, mille kaudu tarnida energiat, toitu ja ravimeid otse Kuuba rahvale ja sõltumatutele ettevõtetele, minnes riigist mööda, ning kutsub kõiki rahastajaid üles suurendama humanitaarabi, mis peab jääma kaitstuks ja vabaks riiklikust vahendamisest ning mille abil ei tohi kunagi rahastada režiimi;

13. on koos rahvusvahelise üldsusega valmis andma Kuubale märkimisväärset abi valitsusest sõltumatute kanalite kaudu, kui riik alustab usutavat üleminekut demokraatiale, et saar saaks jõukamaks ja oleks võimeline tagama oma kodanike heaolu; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat ning liikmesriike üles tõstatama neid küsimusi järjepidevalt kõigil asjakohastel foorumitel ning toetama vastutust ja kodanike juhtimisel toimuvat rahumeelset üleminekut;

14. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, nõukogu roteeruvale eesistujariigile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, ELi inimõiguste eriesindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Ameerika Riikide Organisatsioonile, ÜRO-le, Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarsele assambleele, Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühendusele ning Kuuba režiimile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0230

Laste värbamine organiseeritud kuritegevusse

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta resolutsioon laste värbamise kohta organiseeritud kuritegevusse (2026/2725(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse ÜRO lapse õiguste konventsiooni,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee resolutsiooni 79/188 kuritegelike organisatsioonide ja terrorirühmituste poolt laste vastu suunatud vägivalla ennetamise ja selle vastu võitlemise kohta kuriteoennetuse ja kriminaalõigusemõistmise valdkonnas,

– võttes arvesse ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu resolutsiooni 2024/12 terrorirühmitustega seotud laste, sealhulgas nende rühmituste värvatud ja ärakasutatud laste kohtlemise kohta,

– võttes arvesse komisjoni 1. aprilli 2025. aasta teatist „Euroopa sisejulgeoleku strateegia ProtectEU 2025–2030“ (COM(2025)0148),

– võttes arvesse Europoli aruannet „EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA) 2025“ (Hinnang raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude kohta ELis 2025),

– võttes arvesse tulevast ELi tegevuskava laste kaitsmiseks kuritegevuse eest,

– võttes arvesse ELi ning ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo (UNODC) projekti STRIVE Juvenile ja selle hindamistulemusi,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)[1], eelkõige selle sätteid, mis käsitlevad alaealiste kaitset internetis, ebaseadusliku sisu ja kahjuliku veebikäitumisega seotud süsteemsete riskide hindamist ja maandamist, soovitussüsteeme ning väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite kohustusi,

– võttes arvesse digiteenuste määruse kohaseid komisjoni 14. juuli 2025. aasta suuniseid

[1] ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj.

alaealiste kaitse kohta[2],

– võttes arvesse Europoli 12. novembri 2024. aasta luureteatist „The recruitment of young perpetrators for criminal networks“ (Noorte kurjategijate värbamine kuritegelikesse võrgustikesse),

– võttes arvesse UNICEFi ülemaailmse teadusuuringute ja tulevikusuundade analüüsi ameti 2024. aasta septembri töödokumenti „Children’s Involvement in Organised Violence: Emerging trends and knowledge gaps“ (Laste osalemine organiseeritud vägivallas: Uued suundumused ja lüngad teadmistes),

– võttes arvesse ELi lapse õiguste strateegiat ning ELi narkostrateegiat,

– võttes arvesse oma kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni 4. juuni 2025. aasta kuulamist „Radicalisation online with a focus on the recruitment of children for organised crime and terrorism“ (Radikaliseerumine veebis, pöörates eritähelepanu laste värbamisele organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi eesmärgil),

– võttes arvesse oma 20. jaanuari 2026. aasta resolutsiooni Mehdi Kessaci mõrva ja tungiva vajaduse kohta ambitsioonika Euroopa tegevuse järele võitluseks uimastiäri vastu[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/800, mis käsitleb kriminaalmenetluses kahtlustatavate või süüdistatavate laste menetluslikke tagatisi[4],

– võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõiget 2,

A. arvestades, et organiseeritud kuritegelikud ja terrorirühmitused värbavad ja kasutavad oma tegevusstrateegiate raames üha enam lapsi, sealhulgas selleks, et kaitsta täiskasvanud kurjategijaid avastamise ja vastutusele võtmise eest ning laiendada ebaseaduslikku tegevust;

B. arvestades, et Europoli 2024. aasta novembri luureteatisest ilmneb, et kuritegelike võrgustike värvatud alaealistel ei ole tavaliselt otsest kontakti organisatsioonide kõrgema tasandiga ja neid mobiliseeritakse kuritegelike teenuste osutajate kaudu; arvestades, et nende alaealiste piiratud teadmised võrgustike struktuuridest ja varasemate karistusregistrite sage puudumine muudavad nad madala riskiga töötajateks, kes vahistamise korral annavad õiguskaitseasutustele väiksema tõenäosusega kasulikku teavet;

C. arvestades, et laste värbamine ja ärakasutamine organiseeritud kuritegelike ja terrorirühmituste poolt rikub laste põhiõigusi, sealhulgas nende inimväärikust, millel on tõsised tagajärjed nende turvalisusele ja tulevikule; arvestades, et laste haavatavus organiseeritud kuritegelikesse võrgustikesse värbamise suhtes tuleneb kumulatiivsetest ja läbipõimunud riskiteguritest, sealhulgas kuuluvustunde puudumisest, ebasoodsatest lapsepõlvekogemustest ja vaimse tervise probleemidest, mida kasutatakse tahtlikult ära; arvestades, et tulemuslik ennetamine nõuab integreeritud reageerimist nende teguritega

---

2 ELT C, C/2025/5519, 10.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5519/oj.
3 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0007.
4 ELT L 132, 21.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/800/oj.

tegelemiseks;

D. arvestades, et peamiselt humanitaarprobleemist on laste värbamine muutunud organiseeritud kuritegevuse süsteemseks võimaldajaks, mis on integreeritud kuritegelike võrgustike tegevusmudelitesse ning takistab rahu, julgeolekut ja arengut; arvestades, et lapsi värbavad kuritegelikud rühmitused õõnestavad ELi julgeolekut, õhutavad kuritegevust ning põlistavad põlvkondadeüleseid vägivalla ja ebakindluse tsükleid;

E. arvestades, et neid tavasid hõlbustavad teatavad tehnoloogilised arengud, mis võivad normaliseerida ja stimuleerida laste kuritegelikku käitumist;

F. arvestades, et Europoli 2024. aasta kaardistamise käigus tehti kindlaks 821 ELis tegutsevat suure riskiga kuritegelikku võrgustikku aastatuluga kokku hinnanguliselt 92–188 miljardit eurot, mis moodustab ligikaudu 0,7–1,4 % ELi SKPst[5]; arvestades, et alaealised osalevad rohkem kui 70 % ebaseaduslikus äritegevuses, sealhulgas uimastikaubanduses, väljapressimises, internetipettuses, rahapesus, ebaseaduslikus tulirelvakaubanduses ja vägivallateenuse pakkumise skeemides, kusjuures kuritegelikud võrgustikud kasutavad kuni 12-aastaseid lapsi ära selliste ülesannete täitmiseks nagu tänavakaubandus, sularahakullerid ja uimastite väljatoomine veokonteineritest;

G. arvestades, et kuritegelikud organisatsioonid võtavad süstemaatiliselt sihikule väga haavatavas olukorras olevad lapsi, eelkõige neid, kes kogevad sotsiaal-majanduslikku tõrjutust, koolist väljalangemist ja perekonna lagunemist, või lapsrändajaid, kasutades ära nende majanduslikku ebakindlust, sotsiaalset tõrjutust ja teadmatust riskidest;

H. arvestades, et organiseeritud kuritegevuses osalevad üha enam tüdrukud ja noored naised, kuigi kriminaalõigussüsteemid jätavad nad sageli tähelepanuta, kusjuures 22 % Lääne- ja Lõuna-Euroopas tuvastatud inimkaubanduse ohvritest on sunnitud osalema kuritegevuses, peamiselt uimastikaubanduses;

I. arvestades, et ebaseaduslik tulirelvadega kauplemine ja seadusevastase pürotehnika kasutamine on aidanud kaasa üleminekule kergematelt rikkumistelt raskematele ja vägivaldsematele alaealistega seotud kuritegudele, sealhulgas väljapressimisele ja tapmistele; arvestades, et kuritegelikud värbajad võivad alaealistele pakkuda tapmiste eest märkimisväärseid rahalisi stiimuleid, mis ulatuvad mõnest tuhandest eurost kuni 20 000 euroni;

J. arvestades, et uimastitega seotud hirmutamine ja väljapressimine on peamine viis, kuidas organiseeritud kuritegelikud võrgustikud lapsi värbavad ja ära kasutavad, kasutades selleks võlgujäämist, meelitamist ja vägivalda; arvestades, et selliste võrgustike piiriülene ulatus tähendab, et neid nähtusi ei ole võimalik piisavas ulatuses lahendada üksnes riiklike meetmetega;

K. arvestades, et uimastiturgude laienemine on viinud alaealiste kaasamise murettekitavale tasemele, mida tõendab oluliste logistikasõlmede, sealhulgas sadamate kasutamise järsk suurenemine; arvestades, et olukorras, kus puudub organiseeritud kuritegevuse praeguse

[5] Europoli 4. aprilli 2024. aasta aruanne „Decoding the EU's most threatening criminal networks“ (ELi kõige ohtlikumate kuritegelike võrgustike dekodeerimine), ajakohastatud 2026. aasta mais.

määratluse ühtlustatud mõju ELi liikmesriikides, on raskendatud andmete kogumine ja võrreldavus, ning arvestades, et organiseeritud kuritegevuses osalevaid alaealisi käsitlevad andmed on napid, sageli ebausaldusväärsed ning kriminaalvastutuse vanuse ja teatamata jätmise erineva vanuse tõttu vaevu võrreldavad;

L. arvestades, et organiseeritud kuritegelike rühmituste poolt laste värbamise algpõhjuste hulka kuulub ka alainvesteerimine avalikesse teenustesse, sealhulgas ennetus-, haridus- ja tervishoiuteenustesse;

M. arvestades, et institutsioonilise reageerimise killustatus ja ebapiisav koordineerimine lastekaitsesüsteemide, kohtuasutuste, julgeolekuasutuste ja digivaldkonna reguleerivate asutuste vahel tekitab lünki, mida kuritegelikud rühmitused ära kasutavad; arvestades, et Euroopa Parlamendi resolutsioonis Mehdi Kessaci mõrva kohta Marseille’s mõisteti hukka noorte süstemaatiline värbamine kuritegelike jõukude poolt ning nõuti tõhusamat ennetamist, kaitset ja süüdistuste esitamist, sealhulgas alaealiste eritoetust ärakasutamisest pääsemiseks ja ühiskonda taasintegreerimiseks;

N. arvestades, et Europol moodustas 2025. aasta aprillis operatiivrakkerühma GRIMM tegevuse koordineerimiseks tehnoloogiaettevõtetega, et määrata kindlaks tegevus laste värbamiseks sotsiaalmeedia ja sõnumiplatvormide kaudu, mida juhib Rootsi ning mis ühendab Belgia, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Madalmaade ja Norra politseid;

O. arvestades, et tõenduspõhised lähenemisviisid, näiteks need, mis on välja töötatud ELi ning ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo projekti STRIVE Juvenile raames, näitavad, kui mõjusad on ennetavad, valdkonnaülesed, traumateadlikud, sootundlikud ja lapsekesksed lahendused;

1. mõistab kategooriliselt hukka laste värbamise ja ekspluateerimise organiseeritud kuritegelike ja terrorirühmituste poolt kõigis vormides nii internetis kui ka väljaspool seda;

2. tunnistab, et laste värbamine kujutab endast rasket lastevastast kuritegu ja inimõiguste rasket rikkumist; rõhutab, et Euroopa Liidu jaoks on tegu areneva sise- ja välisjulgeoleku ohuga, mis nõuab terviklikku reageerimist, mis keskendub kaitsele, varajasele ennetamisele, õiguste kättesaadavusele ja hariduslikule järjepidevusele, integreerides sisejulgeoleku, õiguse, sotsiaal- ja haridussüsteemid ning strateegiad ja meetmed, mille eesmärk on tugevdada laste kaitsekeskkonda nii internetis kui ka väljaspool seda;

3. tuletab meelde, et laps on eelkõige laps ja teda tuleks vastavalt kohelda, ning kutsub liikmesriike üles tagama, et alati seatakse esikohale lapse huvid;

4. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles selgesõnaliselt tunnustama organiseeritud kuritegelike ja terrorirühmituste poolt laste värbamise ennetamist ja sellele reageerimist prioriteetse valdkonnana tulevases ELi tegevuskavas laste kaitsmise kohta kuritegevuse eest; nõuab, et see tegevuskava sisaldaks spetsiaalset ennetussammast koos varajase hoiatamise mehhanismidega, mis hõlmavad koole, sotsiaalteenuseid ja perekondi, ning noortekeskset lähenemisviisi, mis keskendub eluks vajalike oskuste arendamisele kogukonna otsese kaasamise kaudu;

5. kutsub komisjoni üles käsitlema laste värbamist organiseeritud kuritegelike rühmituste poolt ka tulevases seadusandlikus ettepanekus organiseeritud kuritegevust käsitlevate ajakohastatud eeskirjade kohta; kutsub komisjoni üles kaaluma käesolevasse ettepanekusse erisätete lisamist, näiteks raskendavaid asjaolusid laste värbamise puhul; kordab sellega seoses oma nõudmist kehtestada kuritegeliku organisatsiooni uus ühine määratlus, milles võetakse arvesse ka vägivalla, korruptsiooni või hirmutamise kasutamist kuritegelike rühmituste poolt;

6. kutsub komisjoni üles avaldama võimalikult kiiresti seadusandliku ettepaneku ELi pürotehnika direktiivi[6] läbivaatamiseks, et käsitleda pürotehnika kasutamist relvadena, sealhulgas haavatavate noorte ärakasutamist; julgustab liikmesriike intensiivistama koostööd Europoli ja Eurojustiga, eelkõige sadamates, logistikasõlmedes ja haavatavate kogukondadega linnapiirkondades, jagades parimaid tavasid ja pakkudes koolitust lapsi puudutava kahtlase tegevuse tuvastamise ja sellest teatamise kohta;

7. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tunnustama uimastitega seotud ähvardamist organiseeritud kuritegevusse värbamise väljakujunenud viisina; liikmesriike üles tagama, et laste värbamist käsitlevad riiklikud strateegiad hõlmaksid selgesõnaliselt asutustevahelist reageerimist uimastitega seotud ähvardamisele, tuginedes esilekerkivatele parimate tavade mudelitele;

8. nõuab tungivalt, et võetaks vastu lähenemisviis seada esikohale ennetamine ja integreeritud kaitsesüsteemid, mis on lapsekesksed, sooteadlikud, traumateadlikud ja valdkonnaülesed, keskendudes riskirühma kuuluvate laste varajasele tuvastamisele, kogukonnapõhisele sekkumisele ning perekondade ja sotsiaalteenuste tugevdamisele; rõhutab spordi, haridusühenduste ja kogukonnaorganisatsioonide positiivset rolli ohutu, tervisliku ja kaasava keskkonna pakkumisel;

9. on seisukohal, et organiseeritud kuritegevuse piiriülene olemus muudab puhtriiklikud ohvrikaitsemeetmed laste ja noorte jaoks ebapiisavaks; nõuab tõhustatud koostööd julgeoleku-, õigus-, lastekaitse-, haridus- ja tervishoiusektori vahel ning avaliku ja erasektori partnerlusi, et tagada integreeritud ja sektoriülesed kaitsvad keskkonnaraamistikud lastele nii internetis kui ka väljaspool seda;

10. rõhutab, et laste värbamise veebimõõde on nüüd kesksel kohal organiseeritud kuritegelike ja terrorirühmituste tegevusmudelites, mis kasutavad süstemaatiliselt ära digiteenuseid laste identifitseerimiseks, ründamiseks, peibutamiseks, manipuleerimiseks ja sundimiseks; rõhutab, et laste värbamine internetis organiseeritud kuritegelike võrgustike poolt tekitab platvormide piiratud koostöö tõttu märkimisväärse lünga täitmise tagamises; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et platvormid täidaksid oma kehtivaid kohustusi;

11. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama digiteenuste määruse jõulise, järjepideva ja lapse õigustega kooskõlas oleva jõustamise kooskõlas komisjoni suunistega alaealiste kaitse kohta;

---

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/29/EL pürotehniliste toodete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 178, 28.6.2013, lk 27, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2013/29/oj).

12. kutsub komisjoni üles tagama ELi digivaldkonna õigusaktide täieliku jõustamise ja vajaduse korral tugevdama platvormide kohustusi võtta meetmeid laste ärakasutamise ja värbamise vastu ning tugevdama alaealiste kaitset internetis tulevase digitaalse õigluse akti kaudu, kõrvaldades regulatiivsed lüngad sellistes valdkondades nagu sisseprojekteeritud ohutus, eakohased vaikesätted ja lastele suunatud sihipärased kaubandustavad, tagades samal ajal, et uued meetmed jäävad proportsionaalseks, tõenduspõhiseks ja kooskõlla laiema digitaalse õigusraamistikuga;

13. rõhutab kasvavat ohtu, mida kujutab endast kuritegevus kui teenus, sealhulgas vägivallateenus, mille raames värvatakse noori internetis vägivaldsete ülesannete täitmiseks; väljendab heameelt Europoli operatiivrakkerühma GRIMM üle ning kutsub liikmesriike, Europoli ja Eurojusti üles tugevdama ühiseid uurimisi, mis on suunatud värbajate, kuriteole kihutajate ja kõrgema tasandi osalejate vastu, selle asemel et piirduda täitemeetmetega kuritegusid toime panevate alaealiste suhtes;

14. rõhutab, et lapsi, kes on värbamise tulemusel seotud kuritegevusega, tuleb kohelda kooskõlas rahvusvaheliste standarditega; tuletab meelde, et vägivaldsete rühmadega suhtlemine on sageli seotud järkjärgulise survestamise ja rühmadünaamikaga, mitte ideoloogiliste tõekspidamiste järgimisega;

15. rõhutab, et alati tuleb igakülgselt arvesse võtta iga juhtumi konkreetseid asjaolusid, sealhulgas sundi või ärakasutamist, samuti toimepandud kuriteo raskusastet, õigusrikkuja poolt avalikule julgeolekule põhjustatava ohu taset ning kohaldatavat ELi ja riigisisest õigust;

16. nõuab lapsesõbralikke, soo- ja traumateadlikke kohtusüsteeme ning kohandatud sektoriüleseid ja traumateadlikke taasintegreerimisprogramme, sealhulgas juurdepääsu haridusele, vaimsele tervisele ja psühhosotsiaalsele toele ning taastus- ja rehabilitatsiooniteenustele, kaitset kättemaksu eest, sealhulgas perekondadele, inimväärse töö võimalusi ning meetmeid häbimärgistamise ja korduva värbamise vältimiseks; tuletab meelde, et direktiivi (EL) 2016/800 kohaselt tuleks lapselt vabaduse võtmist, eelkõige kinnipidamist, kohaldada üksnes viimase abinõuna ning võimaluse korral peaksid liikmesriikide pädevad asutused kasutama alternatiivseid meetmeid; märgib, et teatavates liikmesriikides kasutatav taastav õigus on osutunud toimivaks;

17. nõuab tungivalt, et liikmesriigid parandaksid koostalitlusvõimelist ja valdkondadevahelist andmete kogumist ja jagamist laste värbamise kohta organiseeritud kuritegelikesse ja terroristlikesse rühmitustesse, sealhulgas kogu ELi hõlmavaid liigitatud ja ühtlustatud andmeid, et suundumusi ja riskitegureid paremini mõista; rõhutab, et lapsi käsitlevate andmete kogumisel, töötlemisel või jagamisel tuleb täielikult järgida andmekaitse-eeskirju ja mittediskrimineerimise põhimõtet;

18. toetab selliste edukate tõenduspõhiste algatuste laiendamist nagu ELi ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo projekt STRIVE Juvenile ja selle strateegiline järeltulija, ELi ja ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo algatus „Protecting Futures“, sealhulgas ebakindlas ja konfliktidest mõjutatud kontekstis;

19. nõuab tihedamat rahvusvahelist koostööd partnerriikidega, et tegeleda piiriüleste värbamisvõrgustikega ja vältida kuritegeliku ärakasutamise ülekandumist;

20. rõhutab, et sellise koostöö raames tuleb erilist tähelepanu pöörata eriti haavatavas

olukorras olevatele lastele, sealhulgas saatjata alaealistele ja lapsrändajatele, ning tagada juurdepääs turvalistele teatamiskanalitele, eestkostele, õigusabile ja õigustepõhistele piiriülestele lastekaitsemehhanismidele;

21. rõhutab, kui oluline on tegeleda algpõhjustega, sealhulgas vaesuse, ebavõrdsuse, tõrjutuse, hariduse puudumise ja vägivallaga kokkupuutumise ning avalikesse teenustesse alainvesteerimisega; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles suurendama rahalist toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kogukonnapõhistele algatustele, spordiühendustele ja haridusprogrammidele valdkondades, mida organiseeritud kuritegevuse värbamine kõige rohkem kahjustab, pakkudes usaldusväärseid alternatiive kuritegelikele võimalustele;

22. on eriti mures selle pärast, et organiseeritud kuritegelikud võrgustikud võtavad ebaproportsionaalselt sihikule tütarlapsi ja noori naisi ning kasutavad neid ära, sealhulgas seksuaalsuhte eesmärgil meelitamise, inimkaubanduse ja seksuaalse ärakasutamise kaudu; rõhutab, et tütarlapsed seisavad silmitsi konkreetsete takistustega kuritegeliku survestamise eest põgenemisel ning juurdepääsul õigusemõistmisele, taastumisele ja taasintegreerimisele, ning kutsub liikmesriike üles tagama, et kõik ennetus-, kaitse- ja toetusmeetmed oleksid sootundlikud ning käsitleksid konkreetselt tütarlaste haavatavust ja vajadusi; tuletab sellega seoses meelde inimkaubandusevastase võitluse direktiivis sätestatud kohustusi[7];

23. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles eraldama asjakohaste ELi programmide raames piisavalt rahalisi vahendeid, et ennetada laste värbamist organiseeritud kuritegelike ja terrorirühmituste poolt ning sellele mõjusalt reageerida, ning eelkõige toetama kadunud laste otsimise abitelefoni Euroopa võrgustikku 116 000, mis on peamisi mitut asutust hõlmavaid partnereid ohustatud laste tuvastamisel;

24. teeb presidendile ülesandeks edastada see resolutsioon nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Europolile ning ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroole.

---

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1712, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (ELT L, 2024/1712, 24.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj).

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0231

Venemaa vastuvõetamatud provokatsioonid ning droonide sissetungid Rumeeniasse, Balti riikidesse ja Soome

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta resolutsioon Venemaa vastuvõetamatute provokatsioonide ning droonide sissetungide kohta Rumeeniasse, Balti riikidesse ja Soome (2026/2772(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Venemaa ja Ukraina kohta, eelkõige 9. oktoobri 2025. aasta resolutsiooni ühise reageerimise kohta Venemaa hiljutistele ELi liikmesriikide õhuruumi rikkumise ja elutähtsa taristu ohustamise juhtumitele[1],

– võttes arvesse ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse aluspõhimõtteid,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 24 lõiget 3, artikli 42 lõiget 7 ja artiklit 222,

– võttes arvesse 4. aprilli 1949. aasta Põhja-Atlandi lepingut, eelkõige selle artikleid 4 ja 5,

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 19. märtsi 2025. aasta ühisteatist ühise valge raamatu „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ kohta (JOIN(2025)0120) ning oma 12. märtsi 2025. aasta resolutsiooni selle kohta[2],

– võttes arvesse komisjoni ja komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 16. oktoobri 2025. aasta ühisteatist tegevuskava „Hoidmaks rahu – kaitsevalmidus 2030“ kohta (JOIN(2025)0027),

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 19. märtsi 2026. aasta järeldusi ELi jätkuva toetuse kohta Ukrainale,

– võttes arvesse komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni 20. mai 2026. aasta avaldusi seoses Venemaa ähvardustega Balti riikide vastu,

– võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika

[1] ELT C, C/2026/1530, 15.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/1530/oj.
[2] ELT C, C/2025/3151, 20.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3151/oj.

kõrge esindaja Kaja Kallase 29. mai 2026. aasta avaldust, milles mõisteti hukka ELi õhuruumi jõhker rikkumine Venemaa poolt,

– võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Venemaa alustas rohkem kui neli aastat tagasi ebaseaduslikku, provotseerimata ja põhjendamatut täiemahulist agressioonisõda Ukraina vastu, olles 2014. aastal annekteerinud Krimmi ja jätkates Donbassi osade okupeerimist, millega rikkus jämedalt rahvusvahelist õigust ja Ukraina territoriaalset suveräänsust; arvestades, et Venemaa põhjustatud sissetungid ELi ja NATO õhuruumi on toimunud alates ajast, mil algas Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse, kuid viimasel ajal on nende sagedus ja intensiivsus suurenenud;

B. arvestades, et Venemaa sõjaline koondumine ELi idatiival jätkub, hõlmates ka Valgevene territooriumit, kes osaleb Venemaa Ukraina-vastases agressioonisõjas ja ELi-vastastes hübriidrünnakutes, eelkõige ebaseadusliku rände ärakasutamise, organiseeritud kuritegevuse, desinformatsiooni ja ilmavaatlusõhupallide väljasaatmise kaudu, mis kujutavad endast tõsiseid julgeolekuohte, sealhulgas tsiviillennunduse pidev häirimine, Valgevenega piirnevate riikide, nagu Läti, Leedu ja Poola elanikkonna terroriseerimine ning kohaliku majanduse kahjustamine;

C. arvestades, et Eestit, Soomet, Lätit, Leedut, Rumeeniat ja teisi ELi liikmesriike on tabanud Venemaa destabiliseerimiskatsed, mis väljenduvad droonide sissetungides ja õhuruumi rikkumistes, propagandas ja desinformatsioonis, elektroonilises võitluses, ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi häirete tekitamises, küberrünnetes ja sabotaažis;

D. arvestades, et 29. mail 2026 tabas Venemaa droon Rumeenias Galaţis eluhoonet ja põhjustas plahvatuse, mis tekitas vigastusi kahele inimesele; arvestades, et see oli ELi ja NATO liikmesriigi territooriumil esimene selline intsident, mis põhjustas arstiabi vajavaid vigastusi; arvestades, et üle 70 inimese tuli evakueerida;

E. arvestades, et 19. mail 2026 tulistas NATO Balti õhuturbemissioonil osalenud Rumeenia hävitaja alla Eesti õhuruumi tunginud drooni; arvestades, et 20. mail 2026 sundis tundmatu drooni sissetung Leedu õhuruumi ametivõime andma enneolematu õhurünnaku hoiatuse, millega kutsuti tsiviilisikuid üles varjuma; arvestades, et 8. juunil 2026 tulistasid NATO missioonil osalevad Prantsusmaa NATO hävitajad alla Läti kohal lennanud droonid; arvestades, et need droonide sissetungid on otseselt tingitud Venemaa agressioonisõjast Ukraina vastu, kusjuures enamik droone siseneb ELi õhuruumi Venemaa elektroonilise võitluse tõttu; arvestades, et 2026. aasta märtsis suunati Venemaa elektroonilise võitluse süsteemide sekkumise tõttu vähemalt kolm Ukraina drooni kavandatud kursilt kõrvale ning nad sisenesid Soome territooriumile ja kukkusid seal alla;

F. arvestades, et 29. mail 2026 plahvatas Venemaa Föderatsiooni rakendatud elektroonilise võitluse meetmete tagajärjel Rumeenias Constanţa sadamas Ukraina mereväe droon, põhjustades varalist kahju, kuid mitte inimohvreid;

G. arvestades, et 7. mail 2026 tabasid kaks Ukraina drooni, mida segasid Venemaa elektroonilise võitluse süsteemid, Lätis Rēzeknes asuvat kütusehoidlat;

H. arvestades, et Läänemere piirkonnas on rohkesti elutähtsaid taristuid, sealhulgas merealused energia- ja telekommunikatsioonivõrgud, transpordiühendused ja muud strateegilised varad, mis muudab selle hübriidrünnakute, sabotaaži ja droonidega seotud ohtude suhtes eriti haavatavaks; arvestades, et elutähtsa taristu kaitsmiseks on vaja nii füüsilist kindlustamist kui ka suuremat varuvõimekust ja detsentraliseerimist, nagu seda on õpetanud Ukraina taristu vastu suunatud Venemaa rünnakutest saadud kogemused;

I. arvestades, et Ignalina tuumaelektrijaama dekomissioneerimine Leedus kujutab endast märkimisväärset piirkondlikku julgeoleku- ja keskkonnaohtu, kuna ajutistes maapealsetes rajatistes ladustatakse suures koguses kasutatud tuumkütust ja radioaktiivseid jäätmeid, ning arvestades, et mis tahes õnnetusel või tahtlikul provokatsioonil, mis toimub sellel elutähtsal taristul, võivad olla tõsised tagajärjed kogu Läänemere piirkonnale ja palju kaugemalgi;

J. arvestades, et on olnud muid tõsiseid intsidente, kus kahtlustatakse, et Venemaa on rikkunud ELi liikmesriikide õhuruumi;

K. arvestades, et ELi liikmesriikide julgeolek ja kaitse piki idatiiba on esmane prioriteet ja Euroopa ühine vastutus, eriti kuna hübriidrünnakud toimuvad kaasaegse droonisõja abil, ning selles valdkonnas ei ole ELi liikmesriikide võime kaugeltki täielik;

L. arvestades, et drooniintsidendid ELi idatiival on toonud esile märkimisväärsed lüngad nii sõjalises kui ka tsiviilvalmiduses; arvestades, et olemasolevad radarisüsteemid ei suuda sageli jälgida madalal kõrgusel liikuvaid objekte, mehitamata õhusõidukite tõrjeks valitud meetodid on majanduslikult ebatõhusad ning raportid intsidentide kohta näitasid, et mõned varjendid olid lukustatud või üldsusele ligipääsmatud; arvestades, et need puudused toovad esile kiiret tähelepanu vajavad süsteemsed nõrgad kohad häire- ja reageerimismenetlustes ning ühiskonna laiemas vastupanuvõimes;

M. arvestades, et oma viimastes Ukraina-vastastes rünnakutes süütas Venemaa muude hindamatute kultuuripärandi objektide hulgas Kiievi Petšerski suurkloostri, mis on idakristluse ajalooline klooster ja UNESCO maailmapärandi paik;

N. arvestades, et need hiljutised drooniintsidendid on näidanud tungivat vajadust mitmekihilise kaitsevõime järele, mis integreeriks kineetilised ja mittekineetilised mehitamata õhusõidukite tõrje süsteemid (C-UAS); arvestades, et droonidest on saanud kaasaegse sõjapidamise ja hübriidkonfliktide oluline osa ning nende kasutamine Ukrainas on põhjalikult ümber kujundanud kaitsevajadused ja operatiivdoktriinid kogu Euroopas;

O. arvestades, et Arktika ja Kaug-Põhi muutuvad Euroopa julgeoleku jaoks üha olulisemaks, samal ajal kui piiratud anduritega kaetus ja vähene alaline kohalolek tekitavad haavatavust, mida vaenulikud osalejad võivad püüda mehitamata süsteemide ja hübriidoperatsioonide abil ära kasutada, suurendades seeläbi vaenulike droonide sissetungi ohtu sügavale ELi territooriumile;

1. mõistab teravalt hukka Venemaa vastuvõetamatud provokatsioonid ning droonide sissetungid ELi liikmesriikidesse;

2. kinnitab veel kord oma täielikku solidaarsust Eesti, Leedu, Läti, Rumeenia ja Soomega, kelle territoorium, õhuruum ja elutähtis taristu on olnud Venemaa hübriidsõja

provokatsioonide sihtmärgiks; kinnitab veel kord, et Venemaa destabiliseerimiskampaania ei hirmuta ELi ning liit on ühtne oma otsusekindluses kaitsta kõigi ELi liikmesriikide julgeolekut, suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust ning jätkata Ukraina toetamist;

3. tunnistab ELi idatiival asuvate piirialade kodanike erilist haavatavust ja väljendab oma täielikku solidaarsust nendega, kes on tõsiste ohtude eest kõige vähem kaitstud ning kannavad seetõttu ka märkimisväärseid majanduslikke ja sotsiaalseid kulusid; nõuab sihipäraseid ELi tasandi meetmeid, sealhulgas sihtotstarbelist rahalist toetust, et tugevdada mõjutatud kogukondade ja elutähtsa taristu kaitset ning tagada ennetustegevus, valmisolek, vastupanuvõime ning hädaolukordadele reageerimine ja ülesehitamine nendes eriti ohustatud piirkondades;

4. mõistab ühemõtteliselt hukka Venemaa droonirünnaku Rumeenias Galați asuvale eluhoonele, mis tõi kaasa otsesed tsiviilohvrid ning kujutas endast ränka ja tõsist eskalatsiooni; on seisukohal, et korduvad droonide sissetungid ja õhuruumi rikkumised ELi riikides ei ole üksikud intsidendid, vaid lahutamatu osa Venemaa laiemast hirmutamisstrateegiast, mis on suunatud ELi ja selle liitlaste vastu;

5. kinnitab, et Venemaa kannab täielikku ja ühemõttelist vastutust nende inimelusid ohustavate hoolimatute eskaleerivate rünnakute eest; kordab, et Venemaa Föderatsiooni teod kujutavad endast tahtlikke, süstemaatilisi ja jätkuvaid ähvardusi ELi ja selle liikmesriikide julgeolekule, vastupanuvõimele ja suveräänsusele; kinnitab veel kord, et mõistab kõige karmimalt hukka Venemaa ebaseadusliku, provotseerimata ja põhjendamatu agressioonisõja Ukraina vastu ning Valgevene osaluse selles; mõistab teravalt hukka Venemaa otsuse agressioonisõda jätkata ning tema hiljutised sihipärased rünnakud kultuuripärandi objektide ja UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluva Kiievi Petšerski suurkloostri vastu, samal ajal kui Venemaa keeldub otsestest läbirääkimistest Ukrainaga, nagu Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi hiljuti ette pani;

6. kordab, et mõistab hukka asjaolu, et Venemaa segab tahtlikult GNSSi signaale Läänemere ja Musta mere piirkonnas ning et Valgevene saadab sihipäraselt välja ilmavaatlusõhupalle, mis kujutavad endast tõsist ohtu tsiviillennundusele ja meretranspordile; mõistab hukka ka Valgevene hübriidrünnakud ELi vastu;

7. kordab oma üleskutset kiirendada kohe prioriteetse sõjavarustuse, eelkõige õhukaitsesüsteemide, laskemoona, droonide ja rakettide tootmist ja tarnimist Ukrainale praegusel kriitilisel ajal, mil tõsised puudujäägid õhukaitsevõimes muudavad Ukraina elanikkonna ja taristu üha haavatavamaks;

8. rõhutab, et nendele vaenulikele tegudele lisandub agressiivne desinformatsioonikampaania, mille eesmärk on heidutada kohalikku elanikkonda, levitada hirmu, kahjustada kohalikku majandust ja luua alus võimalikele vastumeetmetele, nagu Venemaa põhjendamatute väidete puhul, et Balti riigid lubavad Ukrainal kasutada oma territooriumit ja õhuruumi droonirünnakuteks Venemaa sihtmärkide vastu;

9. kordab oma nõudmist luua kiiresti tõeline Euroopa kaitsekoostöö liit – sealhulgas ettepanekud kiirete otsustusprotsesside kohta –, mis ulatuks kaugemale olemasolevatest raamistikest, kaasa arvatud valgest raamatust „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ ja sellele

järgnenud 2030. aasta kaitsevalmiduse tegevuskavast; rõhutab, et sügavam integratsioon, koordineerimine ja ressursside koondamine on hädavajalikud, et EL saaks Venemaa eskaleeruvatele ohtudele tulemuslikult reageerida; nõuab Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi ning selle tootmisvõimsuse suurendamist kogu liidus tõhustatud ELi tasandi koordineerimise kaudu, maksimeerides riiklike algatuste ja ELi vahendite kasutamist;

10. nõuab solidaarsusklausli (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 222) ja vastastikuse abi klausli (Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõige 7) edasist rakendamist, sealhulgas juhul, kui tavapärase või hübriidrünnaku tõttu peab liikmesriik neile tuginema;

11. rõhutab vajadust tugevdada sidusalt ELi ja NATO idatiiba kogu selle pikkuses Arktikast Musta mereni, sealhulgas maa-, mere- ja õhumõõdet, suurendades kõige suurema surve all olevate liikmesriikide suutlikkust võidelda droonide ja ilmavaatlusõhupallide vastu ning eraldades selleks piisavad vahendid; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tugevdaksid kiiresti avastamis-, segamis-, püüdmis- ja neutraliseerimisvõimet ELi idatiival; nõuab lisaks korrapäraseid ühisõppusi liikmesriikide, ELi institutsioonide, Ukraina ja NATO vahel, et testida ja parandada nende kiirreageerimismehhanismide valmisolekut;

12. soovitab integreerida mehitamata õhusõidukite tõrje nii ühisõppustesse kui ka ELi tasandi elanikukaitse planeerimisse, pöörates erilist tähelepanu elutähtsale taristule, mis võimaldab politseil, lennujaamaasutustel ja energiasektori ettevõtjatel osaleda kogu ELis koolitusel ja tagada standarditud mehitamata õhusõidukite tõrjevõime;

13. rõhutab murega, et praegused Euroopa droonituvastus- ja -kaitsesüsteemid on ebapiisavad, ning rõhutab tungivat vajadust parandada droonide avastamist ja kaitset nende eest; rõhutab sellega seoses vajadust tervikliku käsituse järele, mille puhul pööratakse tähelepanu sellele, et õiguskaitse- ja tsiviilasutused oleksid paremini varustatud droonide avastamiseks ja nende eest kaitsmiseks vajalike vahenditega;

14. ergutab liikmesriike seadma prioriteediks juhtimissüsteemide integreerimise esmareageerijate, tsiviilkaitse ja droonitõrje doktriinidesse, et tagada tsiviilvalmisoleku, varjendite, varajase hoiatamise ja tehnoloogilise integratsiooni optimeerimine võimalikult suures ulatuses;

15. rõhutab, et Venemaa tahtlikud sissetungid ELi ja NATO idatiival ei ole mõeldud mitte ainult liikmesriikide provotseerimiseks ja destabiliseerimiseks, vaid ka NATO avastamis- ja reageerimisvõime nõrkuste katsetamiseks ja ärakasutamiseks; tunnistab, et Venemaa jätkab destabiliseerivat tegevust Musta mere piirkonnas nii tavapärase kui ka hübriidtegevuse kaudu, sealhulgas triivmiinide kasutamise, segamisoperatsioonide ja meresõiduvabaduse ohustamise kaudu, mis muudab julgeoleku tugevdamise selles piirkonnas strateegiliseks prioriteediks, millega tuleb kiiresti tegeleda kui ohuga Euroopa julgeolekule;

16. nõuab Musta mere piirkonda käsitleva ELi strateegilise käsituse täielikku rakendamist ning Musta mere merendusjulgeoleku keskuse loomise kiirendamist;

17. väljendab heameelt ELi Venemaa-vastaste sanktsioonide 20. paketi hiljutise heakskiitmise ja 21. sanktsioonipaketi esitamise üle; kutsub komisjoni, ELi sanktsioonide saadikut ja liikmesriike üles rakendama rangelt uusi ja kehtivaid

sanktsioone ning seadma viivitamata prioriteediks tarneahelate lünkade kõrvaldamise; kutsub komisjoni üles töötama viivitamata välja täiendavad sanktsioonid, sealhulgas sanktsioonid alumiiniumoksiidi ning muude strateegiliste toormete ja kahesuguse kasutusega kaupade suhtes, ning nõuab tungivalt, et ükski liikmesriik ei blokeeriks nende loetellu kandmist riiklike majandushuvide tõttu; toetab lisameetmeid seoses Venemaa Föderatsiooni energia- ja finantssektori vastu suunatud tulevase sanktsioonipaketiga ning Ukrainas võidelnud endistele Venemaa võitlejatele ELi sisenemise keelu kehtestamist ning kutsub liikmesriike, kes jätkavad Venemaa Föderatsiooni toetamist, üles sellist toetust lõpetama;

18. kutsub liikmesriike, eelkõige neid, kes väljastavad Venemaa kodanikele suurema osa viisadest, üles rangelt rakendama komisjoni 6. novembri 2025. aasta rakendusotsust, millega kehtestatakse kohandatud normid mitmekordsete viisade andmise kohta Venemaa kodanikele, kes elavad Venemaa Föderatsioonis ja taotlevad Venemaa Föderatsioonis lühiajalist viisat[3], ning täielikult kohaldama komisjoni 2022. aasta juhendit tugevdatud kontrolli kohta, eelkõige turismi ja muude mittehädavajalike reiside puhul, tagades samal ajal liitu pääsu võimaluse sõjavastastele poliitilistele aktivistidele, sõltumatutele ajakirjanikele, inimõiguste kaitsjatele, kodanikuühiskonna esindajatele ja humanitaarabi andjatele;

19. nõuab spetsiaalselt hübriidohtude jaoks kavandatud horisontaalse ELi sanktsioonide raamistiku loomist, mis eksisteeriks koos Venemaa hübriidsanktsioonide režiimiga, et rõhutada Venemaa aktiivset osalemist hübriidoperatsioonides kogu maailmas, võimaldades samal ajal hübriidkampaaniate eest vastutavate üksuste suhtes kiiremini ja süstemaatilisemalt sanktsioone kehtestada; tuletab meelde, et mõned isikud, sealhulgas Ksenia Fjodorova Prantsusmaal, kes töötasid sanktsioneeritud Venemaa propagandakanalite, näiteks RT heaks, levitavad Euroopas endiselt desinformatsiooni; nõuab, et nad lisataks järgmises sanktsioonipaketis nende isikute nimekirja, kelle suhtes kohaldatakse sanktsioone;

20. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tagaksid piisava rahastuse tsiviilisikutele mõeldud varjendite ehitamiseks ja renoveerimiseks idatiival asuvates ja muudes ELi liikmesriikides ning korraldaksid kogu ELi hõlmavaid teavituskampaaniaid ja tsiviilõppusi, et teavitada kodanikke sellest, kuidas tegutseda õhurünnaku või sarnase kriisiolukorra korral; on seisukohal, et ELi tsiviilelanikkonna kaitsmist õhust lähtuvate ohtude eest tuleb käsitleda Euroopa kaitsevalmiduse, valmisoleku ja vastupanuvõime lahutamatu osana; rõhutab tungivat vajadust suurendada järgmises mitmeaastases finantsraamistikus julgeoleku- ja kaitseprogrammide ja -projektide rahastamist, pöörates erilist tähelepanu idatiiva riikidele; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid võtaksid vastu tervikliku, kogu ühiskonda hõlmava käsituse, tunnistades, et püsiv julgeolek ei nõua mitte ainult piisavat sõjalist võimekust, vaid ka sotsiaalset ühtekuuluvust, majanduslikku vastupanuvõimet, demokraatlikku stabiilsust ja tugevaid avalikke teenuseid;

21. rõhutab, et Ukraina on välja arendanud enneolematud operatiiv- ja tööstusalased eksperditeadmised droonide tootmise ja droonitõrjesüsteemide valdkonnas; on seetõttu seisukohal, et ELi ja Ukraina kaitsetööstuse koostöö süvendamine selles valdkonnas on strateegiliselt hädavajalik; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid integreeriksid täielikult Ukraina eksperditeadmised ja tööstussuutlikkuse, et arendada Euroopa võimet võidelda

[3] (C(2025)7552).

ebatraditsiooniliste õhust lähtuvate ohtudega;

22. rõhutab, et Venemaalt lähtuvate drooniohtudega tegelemisel on tegevuse tõhususe, olukorrateadlikkuse ja teabevahetuse seisukohast Ukraina kõrval oluline ka koostöö Moldova Vabariigiga; kutsub seetõttu liikmesriike üles suurendama Euroopa rahutagamisrahastu kaudu Moldovale ettenähtud rahastamist, pidades silmas, et Venemaa droonid ja raketid on korduvalt rikkunud ka Moldova õhuruumi; kutsub lisaks liikmesriike üles kaasama Moldovat ja Ukrainat ühishangetesse;

23. kutsub liikmesriike üles viima kiiresti ellu valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ kindlaks määratud prioriteetsed võimed, eelkõige õhu- ja raketikaitse ning droonid ja droonitõrjesüsteemid; kutsub liikmesriike üles looma kiiresti ühised mitmetasandilised kulutõhusad droonitõrjesüsteemid, mis on võimelised avastama ja tõkestama väljastpoolt ELi lähtuvaid õhu- ja mereohte, alustades idatiivalt, kasutades selleks muu hulgas tõhustatud õhu- ja mereseiret, varajase hoiatamise süsteeme, kiirreageerimisvahendeid ja täiustatud sõjaväelise liikuvuse taristut;

24. nõuab, et loodaks droonisõja Euroopa tippkeskus, kus Ukraina instruktorid jagavad liikmesriikidele eksperditeadmisi;

25. nõuab Euroopa droonikaitse algatuse ja idatiiva seire täielikku ja kiiret rakendamist; kutsub liikmesriike üles mõlemas algatuses aktiivselt osalema ja panustama neisse tihedas koostöös NATOga;

26. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, NATO peasekretärile, UNESCO-le, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Euroopa Nõukogule, Ukraina presidendile, valitsusele ja ülemraadale, Venemaa ametivõimudele ja Lukašenka režiimi *de facto* ametivõimudele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0232

Tansaania Ühendvabariigi 2026. aasta tegevuskava rahastamine

Euroopa Parlamendi 18. juuni 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb Tansaania Ühendvabariigi 2026. aasta tegevuskava rahastamist (D115284/01 – 2026/2749(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni rakendusotsuse eelnõu, mis käsitleb Tansaania Ühendvabariigi 2026. aasta tegevuskava rahastamist (D115284/01),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009[1] (instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrus), eelkõige selle artiklit 25,

– võttes arvesse määruse (EL) 2021/947 artiklis 45 osutatud komitee 20. mai 2026. aasta arvamust,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määruse (EL) nr 182/2011 (millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes)[2] artiklit 11,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 27. novembri 2025. aasta resolutsiooni komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb Tansaania Ühendvabariigi 2025. aasta tegevuskava rahastamist[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 27. novembri 2025. aasta resolutsiooni valimistejärgsete tapmiste ja inimõiguste olukorra halvenemise kohta Tansaania Ühendvabariigis, sealhulgas vangistatud opositsioonijuhi Tundu Lissu juhtumi kohta,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 8. mai 2025. aasta resolutsiooni Tansaania

[1] ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj.
[2] ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj.
[3] Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0314.

Ühendvabariigi peamise opositsioonierakonna Chadema esimehe Tundu Lissu vahistamise ja ähvardava hukkamise kohta,

– võttes arvesse kodukorra artikli 115 lõikeid 2 ja 3,

– võttes arvesse väliskomisjoni ja arengukomisjoni ühisarutelusid vastavalt kodukorra artiklile 59,

– võttes arvesse väliskomisjoni ja arengukomisjoni resolutsiooni ettepanekut,

A. arvestades, et komisjon peatas Euroopa Parlamendi väljendatud mureküsimuste tõttu 2025. aasta novembris Tansaania Ühendvabariigi 2025. aasta tegevuskava rahastamist käsitleva rakendusotsuse eelnõu vastuvõtmise protsessi;

B. arvestades, et 20. mail 2026 esitati NDICI komiteele komisjoni rakendusotsuse muudetud eelnõu;

C. arvestades, et komisjoni rakendusotsuse muudetud eelnõus on säilitatud sama kogusumma ja üldjoontes samad meetmed nagu eelmises otsuse eelnõus ning selles tehakse ettepanek, et rakendamine peaks toimuma peamiselt eelarve kaudse täitmise kaudu, mitte Tansaania Ühendvabariigi ametiasutustele antava otsese eelarvetoetuse kaudu;

D. arvestades, et 29. oktoobri 2025. aasta valimistega seotud vägivalda uuriv Tansaania Ühendvabariigi riiklik uurimiskomisjon tunnistas 23. aprillil 2026, et surma sai vähemalt 518 inimest, kuid jättis süüdlased kindlaks tegemata, takistades seeläbi vastutusele võtmist ja ohvritele vajalikku õigusemõistmist, ning ei avalikustanud oma järeldusi;

E. arvestades, et Tansaania Ühendvabariigi ametivõimud keeldusid 2026. aasta mais Euroopa Parlamendi inimõiguste allkomisjoni delegatsiooni visiidist;

F. arvestades, et Tansaania Ühendvabariigi peamise opositsioonierakonna Chadema juhti Tundu Lissut on kinni peetud üle aasta ja talle on esitatud poliitiliselt motiveeritud süüdistused, millel on tõsised õiguslikud tagajärjed, sealhulgas surmanuhtlus;

G. arvestades, et Tansaania Ühendvabariigi valitsus ei ole täitnud ühtegi Euroopa Parlamendi 8. mai ja 27. novembri 2025. aasta resolutsioonides esitatud nõudmist, sealhulgas nõudmist vabastada opositsiooniliikmed viivitamatult ja tingimusteta, parandada inimõiguste olukorda ning luua valimisjärgse vägivalla uurimiseks sõltumatu ja erapooletu rahvusvaheline uurimiskomisjon;

H. arvestades, et komisjon ja Euroopa välisteenistus ei ole suutnud tulemuslikult tõendada, et nad on 2025. aasta novembris vastuväite esitamiseni viinud tõelised mureküsimused lahendanud;

1. on seisukohal, et komisjoni rakendusotsuse eelnõu ületab määruses (EL) 2021/947 sätestatud rakendamisvolitusi;

2. on seisukohal, et komisjoni rakendusotsuse eelnõu on vastuolus liidu õigusega, sest see ei vasta määruse (EL) 2021/947 eesmärgile;

3. on seisukohal, et komisjoni rakendusotsuse eelnõus ei võeta piisavalt arvesse Euroopa Parlamendi 27. novembri 2025. aasta resolutsioonis väljendatud mureküsimusi;

4. peab kahetsusväärseks asjaolu, et komisjon ei peatanud taas kord rakendusotsuse eelnõu vastuvõtmise protsessi, kui Euroopa Parlament oli teda oma mureküsimustest teavitanud; taunib asjaolu, et komisjon ja Euroopa välisteenistus ei ole võtnud arvesse mureküsimusi, mida Euroopa Parlament on oma resolutsioonides Tansaania Ühendvabariigi kohta väljendanud;

5. kutsub komisjoni üles oma rakendusotsuse eelnõu tagasi võtma ja esitama komiteele uue eelnõu, tagades seejuures, et uued muudatused ei mõjuta negatiivselt põhiteenuste kaasavat osutamist elanikkonnale, inimõiguste ja demokraatia kaitset ega kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamist;

6. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament
Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa
Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament
Parlament Ewropew Europees Parlement Parlament Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European
Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet